



زاهد
پښتو ـ پښتو
سیند



لومړۍ برخه

د افغانستان د علومو اکاډیمي
د پښتو خپړنو نړیوال مرکز

عبدالقیوم زاهد مشواني



څېړندوی دانش څېړندویه ټولنه

زاهـد

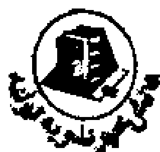
پښتو ـ پښتو

سيند

عبدالقيوم زاهد مشواني

بسم الله الرحمن الرحیم

د کتاب ځانګړنې:



د کتاب نوم :: زاهد پښتو_ پښتو سیند

عبدالقیوم زاهد مشواڼی

خپرندوی :: دانش خپرندویه ټولنه

چاپ شمېر :: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ نېټه :: ۱۳۸۵ ل/ ۲۰۰۶ ز

کمپوزګر :: مجیب الله مطیع

د پښتۍ ډیزاین :: حاجي محمد عمرخېل

چاپ او کمپوټر ځای

د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه_ پېښور

د خپرندويې ټولنې يادښت

د پښتو ژبې، ادب او فرهنگ مينه وال زموږ له دې هيلې او ارمانه ښه خبر دي، چې د دانش خپرنځي لامبوځن د خدمت پر سيند د ورګډېدو له همغې لومړۍ شېبې په دې تکل کې دي، چې د ترېوالي سيالۍ وچې او ساحل ته د ګراني پښتو علمي او کولتوري بېړۍ پورېباسي. پاك رب د زړونو مالك دی. زموږ د ارمان او له ارمان سره زموږ د مينې او نيت سپېڅلتيا ورته د ورغوي غوندې ښکاره ده.

موږ چې په دې لړ کې تر دې شېبې څه کړي، پر هغې خو همدا تاسې ښاغلي مينه وال ګواهان ښه ياست. د دانش خپرنځي د ملي کولتوري ارمانونو په لړ کې يو ستر ارمان هم د خپلو خوانو پښتنو فرهنګياليو د علمي تندې د خړوبولو لپاره د يوه نسبتاً بشپړ او پر نننيو نړيوالو علمي آرونو يو ولاړ يارواڼ "سيند" (قاموس) وراندې کول وو. موږ له تېرو څو کلو راهيسې د خپلې دې ورکې په لټون پسې د خپلو را پر لاس وزلو (وسيلو) او امکاناتو اوسپنيزې څپلۍ پر پښو کړې. يو څه مزل مو لانه و کړی، چې د پښتو يو "روناندي خواخوږي"(!) مو د زړه وست (متاع) او هميانۍ وتروړله او هغه د زړه په مينه او وينه پيل کړی مزل يې په نيمه لار کې راڅخه پاتې کړ؛ خو بيا مو هم هوډ ونه بايله، د زغم وسله مو ونه غورځوله، سترګې مو ومښلې، غخونې مو وکړه او هغه راڅخه پاتې پلونه مو په دې داډ او هوډ پسې واخيستل:

چې غوټې پسې وهې په لاس به در شي

لله الحمد! دادی د هغې سپېڅلې هيلې نيالګی مو ببرور او مثمر شو. د پښتو سيندونو د بهير دا مرستيال سيند مو له خپل خومره پېز او خرنګيز (کمي او کيفي) انځور سره ستاسې درنو پښتوپالو او پوهنپالو مخې ته په مينه کېښود. دا اوس پر تاسې چې زموږ دا مينه وړې ډالۍ په کوم کاڼي تلئ:

په پای کې د خپل کولتوري يون د ناستومان ملګري خوان او هځاند څېړونکي عبدالقيوم زاهد مشواني د بې کچه او پرله پسې هڅو او زيار يو جهان مننه. چې د خوشال بابا خبره:

بدرګه که محبت راســـــــره نه وای
يك تنها به په خونخوارو لارو تلل څوك

همدا راز که مو د ګران استاد محمد آصف صميم همېشنۍ لارښوونې او پېرزوينې ملې نه وای، بيا به مو هم مزل تکنی او نګوښی وای، د مننې او خوښنې لپاره يې لاسونه لپه کوو.

یادداشت رئیس اکادمی علوم افغانستان
بمناسبت نشر "زاهد پښتو_ پښتو قاموس"

فرهنگ ها موثر ترین وسایل رهنمائی و همکاری به خود آموزان و پویندگان عرصهٔ ادب و زبان بشمار میآیند.

چه فرهنگ ها راه آموزش مستقل واژه ها و زبانهای مختلف را بسهولت برای ترجمان ها، نو آموزان، آموزگاران و پژوهشگران هموار مینمایند.

در جهان سوم که اکثراً از کاروان تمدن معاصر عقب نگه داشته شده اند، نگارش قاموس ها برای دستری بزبان ها و علوم از اهم ضرورت های اولیهٔ فرهنگی پنداشته میشود.

بر این بنا، از آنروز که اکادمی علوم افغانستان منحیث یگانه نهاد علمی تحقیقی با اعتبار در کشور فرهنگ نگاری و دایرة المعارف نویسی را آغاز نموده، زاهد پښتو_ پښتو قاموس، شانزدهمین فرهنگی است که از طرف این نهاد علمی تحقیقی (اما) به کمک مالی "دانش خپرندویه ټولنه" بچاپ میرسد.

نشر، زاهد پښتو_ پښتو قاموس، گام ارزشمندیست برای بالندگی بیشتر زبان و ادبیات پښتو که بهمکاری علمی دانشمند مبتکر اکادمی علوم افغانستان عبدالقیوم مشوانی و حمایت مالی "دانش خپرندویه ټولنه" به شمار آثار ادبي فرهنگی ما میافزاید.

از نکات قابل عطف در تدوین پښتو_ پښتو قاموس مطالب زیرین میتوان بر شمرد:

الف_ نوشتن قاموس با رسم الخط معیاری زبان پښتو.

ب_ کار برد الفبای فونیمیک بمنظور تلفظ بهتر لغات در مقابل واژه ها.

ج_ جلوگیری از بزرگی حجم قاموس با اکتفا به چند معنی اهم هر واژه.

اکادمی علوم افغانستان، ضمن عرض تهنیت با تقدیم این اثر سودمند به پیشگاه علاقمندان و نیازمندان زبان بزرگ ملی (پښتو) استفاده از این قاموس را بهمگان مخصوصاً به ترجمان ها، محصلان، استادان و پژوهشگران زبان و ادبیات پښتو در داخل و خارج کشور سفارش مینماید.

با اظهار سپاس و تقدیر از دانشمند عزیز عبدالقیوم مشوانی و انجمن محترم "دانش خپرندویه ټولنه"

با تمنیات عالی به گسترش فرهنگ و دانش.

معاون سر محقق عبدالباری "راشد"

رئیس اکادمی علوم افغانستان.

پر پښتو سيندونو د يوه بل مرستيال ورگډېدل

د ويار او خوښۍ ځاى دى، چې د پښتو ژبې د ويړې ببډيا د خړوبولو په موخه د بهاندو سيندونو (قاموسونو) په مرستيالانو کې "زاهد پښتو- پښتو سيند" هم ورگډ شو.

پښتو سيندونه چې اوس يې ورتيا (ظرفيت) د اباسين له مورگو يوه سمندر ته رسېدونکي ښکاري، که څه هم زموږ د فرهنگياليو تنده غره يو څه ماتولاى شي؛ خو نړيوال پرمختيايي علمي بهير ته په پام سره ددغسي سيندونو د لا روڼتيا او خوږلني لپاره د منځپانگي ځانگيزوني (مسلکيتوب) ته ارتيا تر پخوا زياته انگېرل کېږي، "زاهد پښتو پښتو سيند" د پښتني کولتوري ټولنې د هيلو د لړۍ هغه کړۍ ده، چې د پښتو سيندونو په بهير کې يې لار خارل کېده.

د ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني بهولي سيند پر ځانگيز (ادبي او کولتوري) ارزښت سربېره د پښتنو فرهنگياليو لپاره له دې ښک ښوگڼ سره هم رامنځته کېږي، چې سږ کال (په عيسوي شمېر) ددې سيند په بهېدو يا بهاندېدو.د پښتو سيندونو عمر دوو سليو يا پېړيو ته ورسېد. پوره دوه سلې وړاندې د هند د روهيله پښتني کورنۍ د بړېڅ قوم د حافظ رحمت خان زوى، د شاه عالم خان لمسي او د محمود خان کروسي نواب محبت خان (۱۱۶۴_۱۲۲۳ق) د رياض المحبت په نامه يو فرهنگ پر (۱۲۲۱ق/۱۸۰۶ع) تاليف کړ، چې وييونه او کليمات پکې يواځې مانا شوي نه دي؛ بلکې د هر ويي او لغت گرامري ارزښتونه يا ځانگړنې يې هم ښوولي دي.

تر دې ښستي قاموس يا سيند دوه کاله وروسته د دويم سيند د روانولو ويار هم د همدې کورنۍ بل عالم او فاضل غړي نواب حافظ رحمت خان (۱۱۲۰_۱۱۸۸ق) د عجايب اللغات په تاليف سره تر لاسه کړ او دا بهير دادى د څه کم شپېتو سيندونو تر بهېدو وروسته د ځوان څېړونکي ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني دا لوى سيند د تېر بهير د يوه غځوونکي او يوه ښک ښوگڼ په توگه د ستاينې او ارزښت وړ گام دى.

زه د هېواد او افغاني ټولنې د ملي او کولتوري بهير حساستيا ته په پام ددغه لوى سيند څېړاوى د ټولو پښتنو فرهنگپالو او فرهنگيالو لپاره بختور گڼم او له علمي نړۍ سره د پښتنو د سيالۍ په هيله يې ښاغلي ليکوال او گران څېرندوى ته مبارکي وايم.

محمد آصف صميم

۲۲/۲/۱۳۸۵

سریزه

د پښتو قاموس لیکنې د هڅو بهیر نژدې دوه پېړۍ تر شا پرېښې دي او د څه له پاسه یوې نیمې پېړۍ را په دېخوا په سیستماتیك او اکاډمیك ډول په بېلابېلو هېوادونو کې د بېلابېلو کسانو له خوا پښتو قاموسونه لیکل او چاپ شوي دي، چې ځینې یې دادي:

د ډورن پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۴۷م) پیټر زبورګ، د هـ. راورټي پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۰م) لندن، د هـ. بیلیو پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۷م) لندن، د میرزا سید محمد پښتو- انګلیسي قاموس (۱۹۷۰م) راولپنډۍ، د مارګنستیرن اتمالوژیکي قاموس (۱۹۲۷م)، پښتو- اردو او اردو- پښتو قاموسونه (۱۹۳۱م) هند، د پښتو اصطلاحاتو قاموس (۱۹۳۲م) لندن، د وزیر محمد ګل خان مومند پښتو سیند (پښتو- دري) قاموس (۱۹۳۸م) دا د پښتو ژبې لومړنی قاموس دی، چې په هېواد کې دننه چاپ شوی، د لعل محمد او پوهاند حبیبي سپېڅلي پښتو (پښتو- دري) قاموس (۱۹۴۰م) کندهار، پښتو قاموس (پښتو- دري) د پښتو ټولنې له خوا په دوو ټوکو کې (۱۹۵۲_۱۹۵۵م) چاپ شوی، ظفر اللغات د بهادر شاه ظفر کاکاخېل، پښتو ژبه (پښتو- پښتو) دا قاموس په (۱۹۷۰م) کې پیل شوی، بشپړ شوی؛ خو تر دې مهاله یې (۱۲) ټوکه خپاره شوي او بشپړ خپور شوی نه دی. لس زره پښتو لغتونه (۱۹۴۱م) کابل، لغات افغاني پېښور، د پ. زودین پښتو- روسي قاموس (۱۹۵۰م) روسیه. د پ. زودین روسي- پښتو قاموس (۲۱) زره لغتونه (۱۹۵۵م) روسیه، د لېبېدیف پښتو- روسي او روسي- پښتو جیبي قاموسونه (۱۹۶۱_۱۹۶۲م) روسیه، د استرلوف پښتو- روسي قاموس ۵۰ زره لغته (۱۹۶۶م) مسکو. د لېبېدیف، یاځیوېچ او کلینینه پښتو- روسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشریحي قاموس، د قلندر مومند دریاب (پښتو- پښتو)، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو قاموس. د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- انګلیسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو تلفظ والا قاموس محمد هاشم رحیمي ۱۳۸۴ او...

د پښتو- پښتو قاموس لیکنې په بهیر کې لومړنی مشرح او نسبتاً بشپړ قاموس هماغه د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشریحي قاموس و،

له بده مرغه چې تر بشپړتابه وروسته يې نوي چاپ او ناخپره برخه (ګ- ی) د اسلامي انقلاب تر بريالیتابه وروسته د خپل منځو جګړو د اور خوراك شوه.

له نېکه مرغه په دې وروستيو کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ هماغه له منځه تللې برخه (ګ- ی) بیا بشپړه او د میدیوتيك په مالي لګښت چاپ شوه؛ خو دا بشپړونه له پخوانيو څلورو ټوکونو سره خورا زيات توپير لري:

په دې نوي بشپړه شوې برخه کې د لغتونو شمېر د تورو د شمېر په پام کې نيولو سره کم دی، ډېر شمېر لغتونه پاتې دي. يوازې د هر لغت په څو مهمو مانااوو بسنه شوې ده د پخوانيو چاپ ټوکونو په څېر د لغت بېلګه د پښتو د کلاسيك متن د يوه بيت يا نثري ټوټې په ترځ کې نه ده راوړل شوې، د لغت هر اړخيزه او پراخه تشريح نه ده شوې؛ خکه خو نوې بشپړه شوې برخه په پخواني سبك د بشپړولو غوښتنه کوي، چې په دې ډول افغاني فرهنګ د يوه بنه او مشرح پښتو- پښتو قاموس څښتن شي.

په حقيقت کې د پښتو قاموس ليکنې بهير د نړۍ د نورو ژبو په پرتله خورا زيات ټکنی او د يوه نسبي بشپړتابه پړاو ته يې زيات واټن پاتې دی. د بېلګې په توګه تر اوسه په پښتو ژبه کې د مسلك پر بنسټ قاموس ليکنه نه ده دود شوې؛ د کرنې، ښاروي روزنې، رنځپوهنې، مهندسۍ، چاپېريال پېژندنې، ارواپوهنې، فلسفې، ټولنپېژندنې او... په برخه کې د ځانګړو قاموسونو نشتوالی محسوس دی.

په همدې ډول د ژبني وېش او تخصص پر بنسټ قاموس ليکنه نه ده پيل شوې؛ نو ځرګنده ده، چې د ايتمولوژۍ له مخې لاتر اوسه په پښتو کې د کارېدونکيو لغتونو وېشنه او پېژندنه خورا ستونزمنه ده.

د يادولو وړ ده، چې د قاموس ليکنې په دې بهير کې پخوانۍ پښتو ټولنې يا اوسنۍ د افغانستان د علومو اکاډمۍ د خپل تاسيس له مهاله تر دې مهاله د همدې قاموس په ګډون (۱۶) عنوانه قاموسونه افغاني ټولنې ته د کتبي اخيستنې لپاره وړاندې کړي دي؛ خکه خو دا وياړ يوازې د افغانستان د علومو اکاډمۍ په برخه دی.

په دې قاموس ليکنه کې د کار د بنسټ په توګه له هماغه پښتو- پښتو تشريحي قاموس څخه ګټه اخيستل شوې ده؛ خو له نورو بېلابېلو قاموسونو څخه هم ګټه اخيستل شوې ده، چې په اخځليکونو کې يې يادونه شوې ده.

زاهد پښتو- پښتو قاموس په حقیقت کې په پښتو ژبه کې د یوه لند: خو جامع لغوي قاموس کښني پر لور یوه هڅه ده، چې یوازې د لغت د بېلابېلو ماناوو د راوړلو په بسنه د قاموس د پنډوالي مخنیوی شوی دی. له یوې خوا څرنګه چې دا قاموس د لنډ او جامع قاموس د کښني لومړنی هڅه ده او له بلې خوا له روږد سره سم د دانش خپرندویې ټولنې بیړې د زیاتې خېړنې او پرلپسې کتنې وخت رانه کړ؛ نو کېدای شي، چې زیاتې نیمګړتیاوې ولري. موږ مخکې له مخکې د خپل کار پر نیمګړتیاوو او پخپلې علمي کمزورۍ هم اقرار کوو. دې ته به سترګې پر لاره یاستو، چې علمي صلاحیت لرونکي فرهنګپال افغانان به د همدې لړۍ د بشپړتابه لپاره مټې راونغاړي او په دې اړه به زموږ خوب و خیال ته د رښتینتابه جامه ورواغوندي.

د افغانستان د علومو اکاډمۍ له رئیس مرستیال سر څېړونکي ښاغلي عبدالباري "راشد" او د افغانستان د علومو اکاډمۍ له علمي منشي مرستیال سر څېړونکي نصر الله "ناصر" څخه زښته زیاته مننه کوم، چې ددې قاموس د نسبي بشپړتابه لاره یې راته اواره کړه.

د خپل درانه استاد (چې د ژوندانه تر پایه به یې په شاګردۍ ویاړم) محمدآصف صمیم صاحب د علمي مرستې او لارښوونې منندوی یم د قاموس د چاپ لګښت ته په اوږې ورکولو د دانش خپرندویې ټولنې له مشر ښاغلي اسد الله دانش څخه هم یوه نړۍ مننه کوم.

په پای کې د پښتو څېړنو د نړیوال مرکز له غړي مرستیال څېړونکي عبدالظاهر شکیب او د ژبو او ادبیاتو د مرکز له غړي مرستیال سر څېړونکي مسلپر ریس خېل څخه هم د زړه له تله مننه کوم، چې پر پروف لوستنې سربېره یې د ګرامري حالتونو. خ‌ج او د فونیمیک تلفظ د سمونې په برخه کې راسره زښت زیات زیار وګاله.

ټول دې روغ او خوښ اوسي، برياوې يې په برخه
د اصيل افغاني فرهنګ د غوړېدا او خلېدا په هيله

زاهد مشوانی
د کب ۱۲ مه جلال آباد، مجبور آباد

اخځونه

۱_ افغان قاموس (دري_ پښتو)، پښتو ټولنه_ ۱۳۳۶ل_ دولتي مطبعه.
۲_ المنجد، ګلبر خان (مولوي) (عربي_ پښتو)، تاج کتبخانه_ پېښور_ ۱۴۲۲ق.
۳_ پښتو_ پښتو تشريحي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډيمي_ څپاره کړي ځلور واره ټوکه. (۱۳۵۸_۱۳۶۵ل)، د لوړو او مسلکي زده کړو مطبعه، دولتي مطبعه.
۴_ پښتو_ پښتو تشريحي قاموس، بشپړ څلور ټوکيز (ميديوتيك)، ۱۳۸۳ل.
۵_ پښتو سيند_ مومند محمد ګل_ د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز_ دويم چاپ، ۱۳۸۲ل.
۶_ پښتو سيندګی (نوېږونه) _ زيار مجاور احمد (پوهاند)، د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز، ۱۳۷۸ل.
۷_ پښتو سيندګی_ زيار مجاور احمد (پوهاند)، د پښتو پانګې ملګري، ۱۳۷۳ل.
۸_ پښتو قاموس، (پښتو_ دري)، (دواړه ټوکه) پښتو ټولنه، ۱۳۳۰_ ۱۳۳۳، د کابل عمومي مطبعه.
۹_ د برو او لرو پښتنو د ژبنيو اندولونو قاموس، صوفي جمعه خان، دانش خپرنځی، ۱۳۷۸ل.
۱۰_ د پښتو ژبې لياره، مومند محمد ګل، بلخ، د ربنتيا شرکت، ۱۳۱۷ل، لاهور.
۱۱_ د عبدالحميد مومند فرهنګ، صميم محمد آصف، احسان خپرندويه ټولنه، ۱۳۸۱ل.
۱۲_د لرغوني شاعری ګرنې، صميم محمد آصف، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختيا ټولنه، جرمني، ۱۳۷۸ل.
۱۳_ زړه پانګه، دوست دوست محمد شينواری، سر څېړونکی-د افغانستان د علومو اکاډيمي، ۱۳۶۳ل، دولتي مطبعه.
۱۴_ ژبپانګه، دوست دوست محمد شينواری، دانش خپرنځی، ۱۳۷۷ل.
۱۵_ ظفر اللغات، ظفر بهادر شاه کاکاخېل، يونيورستي بك ايجنسي.
۱۶_ غياث اللغات و منتخب اللغات، غياث محمد غياث الدين، مكتبة الحبيبية، ارګ بازار، کندهار.
۱۷_ فرهنګ عميد، عميد حسن، موسسه انتشارات امير کبير، تهران، ۱۳۶۱ل.
۱۸_ فرهنګ فارسي، محمد عبداللطيف ډاکټر، کتابستان پبليشنګ کمپني، اردو بازار، لاهور.
۱۹_ فرهنګ فارسي معين، معين محمد معين (ډاکټر)، ارمان نو، ۱۳۸۱ل، تهران.
۲۰_ کوچياني پانګه، کوچي خان خادم، دانش خپرنځی، ۱۳۷۹ل.

د تلفظ لارښود

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ا	a	سر، اتل	sar, atal
		شپه	špa
		آس، ویاړ	ās,wyāṛ
آ	ā	سبا	sabā́
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	paṣ̌tó
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ث	s	ثابت	sābít
ج	j	جوړ	joṛ

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
چ	č	چاکو	čākū́
ځ	ǰ	ځای	ǰāy
څ	c	څوک	cok
ح	h	حاصل	hāsíl
خ	x	خور	xor
د	d	دود	dod
ډ	ḍ	ډېر	ḍer
ذ	z	ذکي	zakí
ر	[illegible]	رپ	rap

د تلفظ لارښود

فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک توري	معمول توري
ṛūnd	ړوند	ṛ	ړ
zoṛ	زوړ	z	ز
žwand	ژوند	z	ژ
ẓag	ږغ	ẓ	ږ
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلومبې	s	ش
ṣăğəlay	ښاغلی	ṣ	ښ
sādíq	صادق	s	ص
zarár	ضرر	z	ض
tāqát	طاقت	t	ط
zālím	ظالم	z	ظ
ʕādát, waʕdá mawzóʕ	عادت، وعده موضوع	ʕ	ع
ğamáy	غمی	g	غ
fāsılá	فاصله	f	ف
qānū́n	قانون	q	ق
kā́r	کار	k	ک
gad	ګډ	g	ګ

فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک توري	معمول توري
lās	لاس	l	ل
moṛ	موړ	m	م
nən	نن	n	ن
maṇá	منه	ṇ	ڼ
wādá žəṛawə́l	واده ژړول	w	و
har sahā́r	هر سهار	h	هـ
yor melmastyā́ wyā́ṛ	یور میلمستیا وياړ	y	ي
kor, obə́	کور، اوبه	o	و
sūr	سور	u	و
sur	سُر (په موسیقي کې)	u	پېښ
ibrá imzā́	ابره امضا	i	زېر
wir ter	وير تېر	i	ي
masté sar̤áy	مستې سړي	e	ې
helə́y	هلی	ay	ی
nikə́	نیکه	ay	ۍ
zrə́	زړه	a	زورکي

لنډون

اول- طبيعت، اجتماعي او بشري علوم او فنون:

اد.	ادبي اصطلاح	تي.	تياتر	سي.	سياست	ل.	لنډی
اق.	اقتصاد	جر.	جراحي	ط.	طباعت	ل.م.	لغوي مفهوم
ال.	الهيات (مذهب)	جغ.	جغرافيه	ط.ب.	طبيعي علوم	ل. ي.	لرغونی يونان
ان.	اناتومي	جم.	جمناستيک	طب.	طب	مث.	مثلثات
انج.	انجنيري	جيا.	جيالوجي	عر.	عروض	من.	منطق
با.	باکتيريالوجي	حق.	حقوق	عس.	عسکري	منر.	منرالوجي
بد.	بديع	خ.	خطاطي	عک.	عکاسي	مو.	موسيقي
بر.	برېښنا (برق)	ډيپ.	ډيپلوماسي	فز.	فزيکس	مي.	ميکانيک
ب. ش.	بيوشيمي	رو.	روحيات (سايکالوجي)	فزيو.	فزيولوجي	ميت.	ميتودولوجي
بيا.	بيالوجي	ري.	رياضيات	فل.	فلسفه	نج.	نجوم
پ. ک.	پښتني کلتور	زو.	زولوجي	فق.	فقه	نق.	نقاشي
تا.	تاريخ	ژ.	ژورناليزم	ک.	کيميا	هـ.	هندسه
تص.	تصوف	سپ.	سپورټ	گ.	گياه پېژندنه	هن.	هنر
تع.	تعريف	سو.	سوسيالوجي	گر.	گرامر	هو.	هوا پېژندنه

دوهم-ژبني او گرامري مخففات:

اد.	ادات	را.	راتلونکی زمان	فا.	فاعل	محا.	محاوروي
اص.	اصطلاح	ربط.	ربط	فاع.	فاعلي حالت	مخ.	مختاری
اصلج.	اصلي جز	ژ. ب.	د ژبپوهنې اصطلاح	ق.	قيد	مص.	مصدر
او.	اوسنی زمانه	س.	سفکس	گر.	گرامر	مف.	مفعولي حالت
پ.	پخوانی کليمه	ښځ.	ښځينه نوم	ل.	لازمي	ن.	نوې کليمه
پر.	پريدلو گ	ص.	صفت	لهج.	لهجوي	نب.	نه بدلېدونکی
تېر.	تېره زمانه	ض.	ضمير	م.	مفرد	ند.	ندائيه
ج.	جمع	عد.	عدد	ما.	ماضي	نر.	نارينه نوم
جن.	د جنس نوم	ف.	فعل	مت.	متعدي	ور.	، روستاری
				مج.	مجازي	و.	وګړي

لیک نښې

(۳) عدد په دوو لیندکیو (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز) کې:

الف- د هغو دوو یا څو لغاتو د پاسه لیدل کېږي چې په شکل یا تلفظ کې سره یو او ماناګانې یې سره بېلې وي- ددغه راز لغاتو او اصطلاحاتو د بېلولو لپاره [۱]،[۲]،...

عددونه کار شوي دي؛ لکه: کوږ [۱] (koz) ص. نر.م. ناسمه، غیرمستقیم.

کوږ [۲] (koz) نر.م. کفتار، یو حیوان دی.

ب- د موسیقۍ پر سُرو پورته یا کښته که دغسې عددونه لیدل کېږي، هغه د سپتک (اوکتاو) ګڼه ښکاره کوي.

سا [۱] ري [۱] ګا [۱] ... لومړی سپتک

سا [۲] ري [۲] ګا [۲] ... دوهم سپتک

سا [۳] ري [۳] ګا [۳] ... لومړی سپتک

پ- کله کله د لومړنیو تقسیماتو د ښودلو لپاره؛ نور تقسیمات یې داسې وي: ۱) ۱ - اول... الف-

۳- عدد او ېېلنې: الف- د دوهم وېش د ښودلو لپاره: ۱ - ۲ - ۳ - ٤ - ...

ب- د یوه لغت یا اصطلاح د ماناګانو یا تعریفو د تعدد د ښوونې لپاره.

۳) عدد او کینه لیندکی: الف- د لومړني وېش د ښوولو لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

د وروسته وېشو ترتیب یې داسې دی: ۱ - اول- الف- ،

ب- د مترادفاتو د هرې دلې او همدارنګه د څو تعریفو د ګڼنې لپاره: ۱) ۲) ۳)...

، ترونی (کامه، چپه پېښن): الف- د مترادفو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ب- د هغو توکو د بېلولو ترمنځ چې مخکې یې خنډکی (سیمي کولن) راغلی وي.

پ- د نومو... ترمنځ.

؛ خنډکی (سیمي کولن): الف- د یوه لغت یا اصطلاح د مترادفو ماناګانو او شرحې ترمنځ.

ب- د یوه لغت د دوو یا څو شرحو د بېلولو لپاره.

پ- د مرکبو او همدارنګه مختلطو جملو په منځ کې.

ت- د لېست دوله جملو یا شرحو ترمنځ.

ټ- د دوو یا څو تعریفو ترمنځ چې په (۱)، (۲) ... یا ۱) ، ۲) ... یا ۱ - ، ۲ - ... یا اول- ، دوهم- ... یا الف- ... بېل شوي وي.

ث- د ماناګانو او ارتباطي اصطلاح (عنوان) ترمنځ.

ج- د دوو مثالو ترمنځ.

چ- د علمي یا هنري تعریف څخه د عامو یا متداولو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ځ- د عدد او د هغه له تلفظ څخه وروسته چي شرحه یې پیل کېږي.

( ) دوې لیندکۍ (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز):

الف- د (یوه) لغت د (یوه) فونیمیک تلفظ لپاره؛ لکه: هواد (hawád).

ب- د یوه نوم د جمع د ښوولو لپاره؛ لکه: خپلواکي (ج. خپلواکۍ).

پ- دالتباس د مخنیوي په غرض د یوې مانا د فونیمیکي تلفظ لپاره؛ لکه: کوټه (kwáṭa).

ت- د مخففو لپاره؛ لکه: (پ. ک.)، (ا.س.)، (فل. من.)...

ټ- د ځینو نومو او عددو لپاره.

ث- په لهجوي توپیر کې د اختیاري واول، کانسونېنټ او مرکب مصوت د ښوولو لپاره؛ لکه [p(a) ráx], [u(m) mát]

ج- خالي لیندکۍ، د هغو لغاتو په مقابل کې لیدلی کېږي چي تلفظ یې لا س ته نه وي راغلی.

[ ] براکیټونه: د تلفظي تعدد او لهجوي توپیر ښودلو لپاره: [ar(é,yá)ǰ], [p(o,ū)ṣtál], [x(w,wa)la), [x(á,ū)ls]

´ خج (ستریس، اېکسېنټ): د هغه واول یا دیفتانګ پرلومړي توک باندي د غه نښه لیدله کېږي چي د اواز نسبتاً زیات فشارلري، لکه توره (túra). که د غه فشار د لهجوي توپیر له امله یا په یوه ټاکلي لهجه کې پر دوو واولو باندي وي، او یا د تاکید او مقصود په اساس یوه کلیمه څو خجه لري، نو دوه درې ځایه خج ورکړه شوی دی. په ځینو کلیموکې د اصلي او فرعي یا پرایمري او سېکنډري خج مراعات هم شوی دی؛ لکه: albáta. په متن کې ځیني کلیمې هم خج لري؛ داسې: توره، کوټه، ناري او نور.

ببلنې (ډېش، کش):

الف- د ماناګانو او شرحو په پای کې چي مربوط لغت یا اصطلاح د کوم بیت، متل، ګردان، مثال یا فولکلوري موضوع... په ترڅ کې راځي.

ب- د یوه لغت یا یوې علمي یا هنري اصطلاح د ماناګانو په پای کې د دغې اصطلاح څخه مشتق شوي نور نومونه، اصطلاحات، وېشنې او ډولونه؛ لکه: سرمایه...- ثابته سرمایه، خصوصي سرمایه، شخصي سرمایه. یا: حد...- تام حد، کامل حد، ګډ حد، ناقص حد.

پ- د معترضې جملې په سر او پای کې.

ت- د اضافي شرحې او یادونې په سر کې.

ټ- د (// یا ایضاً) پر ځای؛ لکه: قیمت- عادي قیمت، فرضي-، حسابي-، حمایتي- او نور.

ث- په موسیقۍ کې د ماترې یا د تال د ځنډ لپاره- هر څونه ډېشونه چي لیدل کېږي، هغونه ځنډ ښیي.

ج- په موسیقۍ کې د ارمرنیې (باجه) د تورو پردو د ښودلو لپاره؛ لکه: رې، ګا، ما، دا، نې، د غه مطلب کله کله د ځینو راګو د تېو د سُرو په پېژندګلوۍ کې په اوږده ي (رې، ګې، مې) او د کوما په سرونه په الف

(را، گا، ما، دا) باندې افاده شوي دي. ، همدارنګه تر عدد لاندې د پښ سپتک (اوکتاو) ښيي.

ج- د (≈ يا ايضاً) پرځاى.

/ ويرګول (بار):

الف- د يوې کليمې د دوو ګرامري حالتو يا دوو او دريو لهجوي توپيرو ترمنځ: لکه: چاى... نر.م. /جن.

يا رياسي... ص.نب. / نر.م.

ب- د (کامه[۱۲]) د کليمې د شرحې پاى وګورئ.

- منبلونکى (هايفن):

الف- د يوې کرښې په پاى کې چې فونيميک تلفظ نه سره ځايېږي او دوې برخې کېږي، نو د لومړۍ برخې په پاى کې هايفن کارشوى دى.

ب- د مرکبې کليمې د توکو ترمنځ.

توري نخښې:

په موسيقۍ کې (O) د خالي نخښه، (ه) د سم نخښه او (ه) د تالي نخښه دد، همدارنګه د لګه، ګـر، پلت، درت، برام، لګه برام او له برام، درت برام او اندرت نخښې دا دي: أ ء ه أ آ ه ه .

۷ يا ۷ د ساکن توري نخښه.

ـَ زورکى

~ د (≈ يعني ايضاً) پرځاى.

ء د ستونيز تمبدنګ (glottal stop) نخښه: لکه په qur, án کې.

« » په قاموس کې (کوټېشن) د (ح) مادد وګورئ.

° درجه

دقيقه

ثانيه

؟ د شک نخښه

* د شرحې په پاى کې پ بليک وګورئ.

... او داسې نور، دوام لري، صرف نظر.

ديز

♭ بيمول

♮ بکار، ناتوريل

***

*

آ

آ (ā) نر.م. ۱) د عربي او پښتو ژبو د الفبې لومړنی توری؛ ۲) د ندا توری دی چې د مخاطب اسم په سر کې راځي لکه: آ محموده! آ سړیه!

آب (āb) نر.م. ۱) پت، حیا، عزت، ابرو.

آبا (ābā́) وګ. ابا.

آباد (ābā́d) ص. نر.م. ۱) ودان؛ ۲) کرل شوی، سمسور.

آبادي (ābādí) ښځ.م. ودانی، سمسورتیا.

آبادېدل (ābādedә́l) مص.ل. ۱) ودانېدل؛ ۲) سمسورېدل.

آبدار (ābdā́r) ص. نر.م. مخور، ښاغلی، پتیالی، محترم، د عزت خاوند، ابداره.

آبدارول (ābdārawә́l) مص.مت. څلول، جوهر ورکول، اوبه ورکول.

آبداري (ābdārí) ښځ.م. ۱) مخور توب؛ ۲) جوهر لرنه؛ ۳) اوبه لګول.

آبدارېدل (ābdāredә́l) مص.ل. ځلېدل، جوهر پیدا کول.

آبدان (ābdā́n) نر.م. اودان، د اوبو د ساتلو لپاره یو ډول فلزي لوښی.

آبدست (ābdást) وګ. اودس.

آبرو (ābrú) ښځ.م. ۱) پت، حیا، عزت؛ ۲) شرم؛ ۳) شهرت، نوم، نامداري.

آبرو (ābráw) نر.م. دهنه، ورخ، نغول، د اوبو د تېرېدلو موری، چورن.

آبي (ābí) ص. نب. ۱) آسماني (رنګ)؛ ۲) اوبې ځمکه، د للمي ضد.

آبېڅي (ābecé) الفبې، الف بې تې، الفبا.

آپت (āpát) نر.م. (ج. آپتونه) ۱) تندر، تکه، اسماني بلا.

آتشک (ātišák) نر.م. اوربلک، د نباتاتو یو ډول ناروغي ده.

آثار (āsā́r) نر. م. ج. د اثر جمع.

آخر (āxír) ص. نب. ۱) وروستی، ترخټ، ترشا؛ ۲) پای، بېخ.

آخرت (āxerát) نر. م. هغه دنیا، عقبا، ابدي دنیا.

آخري (āxirí) ص. نب. وروستی، ترخټ، ترشا.

آخون (āxún) نر. م. آخوند، ملا، استاذ.

آداب (ādā́b) نر. ج. و گ. ادب(۱).

آدینه (ādiná) ښځ. م. جمعه، د اونۍ اوومه ورځ.

آر (ār) آره، رښتینی، معیار، اصل، قاعده، بنیاد.

آراء (ārā́) ښځ. ج. رایې، رووتونه، د رای جمع.

آرامتیا (ārāmtyā́) ښځ. م. و گ. آرامي.

آرامځای (ārāmjā́y) نر. م. مریستون، آرامگاه.

آرامسئ (ārāmsáy) د پوځي تولګي د ارام پوولي، استراحت.

آرام چوکی (ārāmčawkáy) ښځ. م. څنګېزه چوکی، کوچ، بازو واله یا لېچيزه چوکي.

آرامول (ārāmawál) مص. مت. ۱) دمه ورکول، هوسا کول؛ ۲) کرارول، چوپول، غلي کول.

آرامي (ārāmí) ښځ. م. هوسایي، کراري، ښېغمي.

آرامېدل (ārāmedál) مص. ل. ۱) هوسا کېدل، دمه کېدل؛ ۲) ښېغمه کېدل، کرارېدل.

آرپوروبي (ārpōrwayáy) په آره پښه، دخيل ويی (لغت)، واژه دخيل.

آرپوهه (ārpōhá) د ويپونو د رېښې راپېژندني علم، د اشتقاق علم.

آرپوهيز (ārpōhíz) د آر پوهې اړوند، اتمالوجیکل.

آرپېر (ārpér) اصلي حالت (گرامر).

آرشمېر (āršmér) اصلي شمېر، اصلي عدد.

آرکړ (ārkáṛ) اصلي فعل، فعل اصلي.

آرلیک (ārlík) اصلي لیکنه، لاسکښنه، مسوده.

آرمل (ārmál) اصلي ملګری، سیهي دوست.

آرو اصل (āruāsál) ارواصيل، اروړښتيني، اصل و پرنسيپ.

آروپاگروهی (ārupāgrohá́y) نر. م. اروپا پال، اروپايي مشرب.

آرو رښتيني ژبني توکونه (āroreštīní žabaní tōkuná) د ژبې اصلي توکي.

آره (ā́ra) ښځ. م. آر، اصل، بنسټ، اساس، تاداو.

آره غونډله (āraǧondlá) اصلي جمله، اصلي ساده جمله.

آړ (ā́ṛ) نر. م. بندېز، خنډ، سد، مانع، شرط.

آړوتی (āṛwátay) مشروط، له قيد و شرط سره.

آړوتی اړخ (āṛwátayāṛx) نر. م. شرطي اړخ، شرطي وجه، شرطي فعل.

آړوتی خج (āṛwátay xáj) مشروط فشار، چي له گاونډيتوبه منځته راځي.

آړوتي غونډله (āṛwáteǧondlá) شرطي جمله، شرطيه جمله.

آړوتی کړ (āṛwátaykáṛ) شرطيه فعل، فعل شرطي یا شرطيه.

آړه (ā́ṛa) ښځ. م. ۱) بې لاري، له دين څخه گرځېدل؛ ۲) کيل، کيله، داړېي، کراک، د بېوي کيل.

آزاد (āzā́d) ص. نر. م. ج. ۱) خپلواک، بې قيده، ساهو، ساوړ، خپلسری، د بندي ضد.

آزادانه (āzādāná) ق. په خلاص مټ، په ارت زړه، په خپلواک ډول، په ازاده توگه.

آزادول (āzādawál) مص. مت ۱) خپلواکي ورکول، خوشي کول، پرېښوول؛ ۲) رخصتول.

آزادي (āzādí) ښځ. م. خپلواکي، خلاصي، د قيد ضد، له بند یا محدوديت او مريتوب نه وتنه.

آزادېدل (āzādedál) مص. ل. ۱) خپلواک کېدل، خلاصېدل، خوشي کېدل؛ ابله کېدل.

آزار (āzā́r) نر. م. ۱) ربړ، کړاو، خوږ؛ ۳) ښېرا.

آزارګټلی (āzārgaṭə́lay) فا. نر. م. ۱) خوږوونکی، ربړوونکی، زیان رسوونکی؛ ۲) صف. نر. م. هغه څوک چې ښېراوې ورته شوې وي.

آزاردبه (āzārdabá) ښځ. م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده.

آزوت (āzū́t) نر. م. نایتروجن، د یوه بې رنګه او بې بویه غاز نوم.

آژانس (āžā́ns) نر. م. نماینده ګي، د خبر اخیستلو او رسولو ځانګه.

آس (ā́s) نر. م. (ج. آسونه)، یو ښکلی ځاروی دی چې د سپرلۍ لپاره روزل کېږي.

آستازلیک (āstā́zlik) کفالتلیک، وکالتلیک، کفالتنامه، وکالتنامه.

آستانه (āstāná) ښځ. م. درشل، بارګاه، درګاه.

آسپه (āspá) ښځ. م. د آس مؤنث.

آسسپور (āsspōr) آسسوار، سوارکار.

آسمنډه (āsmanḍá) آسخغل، د آس د یوه ځغل هومره واټن.

آش (ā́š) نر. م. ۱) یو ډول خواړه دي؛ ۲) خوړ ورکول، او م پوستکی په مالګې، رنګ او... سره پخول.

آغاز (āğā́z) نر. م. پیل، شروع، لاس پورې کول.

آغل (āğál) مف. نر. م. ۱) اغږل شوی، اغال شوی، ګډ کړی شوی، اخښل شوی؛ ۲) نر. م. آغل، پنډ غالی، جار، ګاړه؛ ۲) شپول، ګومبته.

آغلی (āğólay) ص. نر. م. (ج. آغلي) ۱) ښکلی، ښایسته، ګلالی، ډولي؛ ۲) ښاغلی، منلی.

آغي (āğe) ښځ. م. ۱) رڼا، روښنایي، ۲) خوښي.

آغېل (āğel) نر. م. و. ګ. آغل ۲.

آفاقي (āfāqí) ص. نب. ۱) نړیوال، عیني، حقیقي؛ ۲) اضافي معلومات، زیاته پوهه.

آفت (āfát) نر. م. ۱) ټکه، تندر؛ ۲) کړاو، زحمت، تکلیف، مصیبت، رنځ.

آفرین (āfarín) نر. م. شاباس، شاباسی، هڅوونکی ویی دی.

آفسېټ (āfséṭ) نر. م. د چاپ او طباعت یو ډول ماشین دی.

آل (ā́l) نر. م. ۱) سوربخن، سور؛ ۲) په پښتو کې د اولاد له کلیمې سره یو ځای په ترکیبي ډول استعمالېږي: آل اولاد.

آلات (ālā́t) نر. ج. د کار توکي، د کار افزار، سامان آلات.

آلایش (ālāyíš) ص. نر. م. ۱) ککړتیا، ناولتیا، چټلي؛ ۲) عیب، ضرر، نقص، زیان.

آله (ālá) ښځ. م. وسیله، کالي، رچ، اوره، د کاریګر د کار اوزار.

آماده (āmādá) ښځ. م. و. ګ. تیار.

آماده ګي (āmādagí) ښځ. م. و. ګ. تیاري.

آمر (āmír) نر. م. مشر، امر کوونکی، فرمان ورکوونکی، د یوې اداري مشر.

آمرنې (āmr áne) نر. م. ټاکنې، انتخابات.

آمریت (āmiriyat) نر. م. ۱) واک، حاکمیت، تسلط؛ ۲) سیادت، مشرتوب.

آمودود (āmūdū́d) نر. م. چوپتیا، کراري، آرامي.

آن (ā́n) نر. م. ۱) شیبه، لږ وخت، لحظه؛ ۲) وخت؛ ۳) سېک، څواک، متره، توان.

آوېجه (āwéjá) ښځ. م. ۱) ځمکه، ملک، ولکه؛ ۲) خاوره، نړۍ، دنیا.

آیت (āyát) نر. م. (ج. آیتونه) ۱) نښه، علامه، نښکه؛ ۲) الهي کلام.

آیه (āyá) ښځ. م. (ج. آیې) ۱) ویېه، هګۍ، هویه، اویه؛ ۲) و. ګ. آیت.

ا

ا (aláp, alíf) نر. م. ۱) د پښتو الفبې دويم توری، چې ابجدي ارزښت يې (۱) دی؛ ۲) د ځينو ساکښو او غير ساکښو نومونو په پای کې د مفرد مؤنث نښه ده لکه: خندا، ژړا، وينا.

ابا (abá) ۱) پلار؛ ۲) نيکه، د پلار پلار؛ ۳) لوی، مشر.

ابات (abát) ص. نر. م. ج. وګ. آباد.

اباتوالی (abātwálay) نر. م. ۱) ودانی؛ ۲) بډايي؛ ښېرازي.

اباتوب (abātób) نر. م. پلارتوب، پلاروالی.

اباتول (abātawə́l) مص. مت. ودانول، ابادول، جوړول، ښېرازول.

اباتي (abāti) ښځ. م. (ج. اباتی) ۱) ودانې، آبادي ۲) سمونه، سېدونه.

آباتېدل (abātedə́l) مص. ل. ۱) ودانېدل، اباديدل، جوړېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

اباته اباتي (abā́ta-abāti) ښځ. م. ۱) موروالی؛ ۲) د اوسېدونکيو ډېروالی.

اباخېل (abāxél) نر. م. ج. ۱) پلرني خپلوان؛ ۲) د پښتنو د يوه خېل نوم دی.

اباګنی (abāganáy) ښځ. م. پلارګنی، د پلار د لوري خپلوان.

ابتدا (ıbudá) ښځ. م. بريد، شروع، د کار پيل، سرغه، له ابتدا نه، په ابتدا کې.

ابتدايي (ıbudāyí) ص. نب. لومړني، مقدماتي.

ابتکار (ıbtıkár) نر. م. نوښت، نوي ايستنه، ابداع.

ابته (abatá) ص. نب. بته، خوار.

ابتهاج (ıbtehā́j) نر. م. خوشالي، خوښي.

ابجد (abjád) نر. م. د عربي الفبې د تورو پخوانی ترتيب چې دا دي: اب ج د هـ و ز ح ط ی ک ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ. له دغو

حرفونو نه يې اته جوړې شوې کليمې رامنځ ته کړې دي: ابجد، هوز، حطي، کلمن، سعفص، قرشت، ثخذ، ضظغ. د دغو تورو هر يوه ته يو يو عدد ټاکل شوی چې د ابجد يا جمل حساب يې بولي: الف يو، ب ۲، ج ۳، د ٤، هـ ٥، و ٦، ز ۷، ح ۸، ط ۹، ي ۱۰، ک ۲۰، ل ۳۰، م ٤۰، ن ٥۰، س ٦۰، ع ۷۰، ف ۸۰، ص ۹۰، ق ۱۰۰، ر ۲۰۰، ش ۳۰۰، ت ٤۰۰، ث ٥۰۰، خ ٦۰۰، ذ ۷۰۰، ض ۸۰۰، ظ ۹۰۰، غ ۱۰۰۰

ابد (abád) ق. تل، مدام، همېش، تل تر تله، تر ابده.

ابداع (ibdā́ʔ) ښځ.م. نوې ايستنه، نوښت، نوچار، ابتکار.

ابدال[1] (abdā́l) ۱) د بدل جمع، ښه او شريف خلک؛ ۲) ولي، بزرګ، خليفه، اودال.

ابدال[2] (ibdā́l) نر.ج. بدلول، الېشول، عوضول.

ابدي (abadí) ص. نب. د تل لپاره، همېشنی، چې پای نه لري، تلپاتې، ابدي ژوند.

ابرا (ibrā́) ښځ.م ۱) تبرېدنه، پرېښوونه؛ ۲) بښنه، بخښنه، عفوه.

ابرک (abrák) نر.م. شګې ګل، سپلګه، رنوکی، رنکی، شګوګل، سپينه پوريزه تيږه.

ابرومن (abromán) ص. نر.م. عزتمن، مخور، پتيالی، سپېڅلی.

ابره[1] (ibrá) ښځ.م. ۱) د ځمکې حاصل، د پټي فصل او غله؛ ۲) ګټه، سود، فايده.

ابره[2] (abrá) ښځ.م. ۱) د کاليو نوم؛ ۲) د جامې مخ؛ ۳) يو ډول رنګه کاغذ.

ابک (abák) نر.م. د ابا د کليمې تصغيري شکل دی، چې کوچنيان يې د ګرانښت او درنښت له مخې و پلار يا بل مشر ته وايي.

ابل[1] (abál) نر.م. د (هغه بل) لنډ شکل دی.

ابل[2] (ibál) ص.نر.م. ۱) لسوڅ، بربنډ- د پښې له کليمې سره ډېر کارېږي؛ ۲) بې وسه، خوار.

ابلاغ (iblā́ǧ) نر.م. رساوی، رسول، خبرول- د پيغام او يا ليک رسول.

ابلاغيه (iblāǧyá) ښځ.م. رسونه، خبرونه، څرګندونه، رسمي خبرونه.

ابلق (abláq) ص.نر.م. و.ګ: ابلک.

ابلک (ablák) ص. نر.م. (ابلق) ۱) برګ، کمر، دوه رنګه شی؛ ۲) دوه مخی، ښوی، منافق.

ابلوڅ (ablóc) ص. نر.م. زلموټی، ژنکی، پسور، ځوانکی، ميراني او ژنيتوب ته نږدې.

ابلون (ablón) نر.م. اوبلن.

ابله (ablá) ص. نب. بېړا، ناپوه، بوله، ناپوهه.

ابليس (iblís) نر.م ۱) شيطان؛ ۲) چوغل، چوغلګر وران کاری.

ابوتلی (abotə́lay) ص. نر.م. تول، پوره، بشپړ، (دا کليمه د خوراکي شيانو لپاره راځي).

ابوس (abū́s) نر.م. د توپچي قواوو يو ډول درنه وسله ده، اوبوس توپ.

ابهام (ibhā́m) نر.م. پټوالی، ناڅرګندتيا، پټ ساتل.

ابی (abáy) ښځ.م (ج.ابۍ ګانې) د ابا مؤنث شکل، د مور لپاره د خطاب کليمه.

اپرا[1] (aprā́) نر.م. ۱) ډېب، ډېر، يو خيالي او افسانوي مرجود؛ ۲) ص.نب.غټ، مضبوط.

اپرا[2] (oparā́) نر.م. هغه ننداره ده چې له ساز او آواز سره وي، هغه تياتر چې په هغه کې هنرمندان شعر او سندره وايي.

اپسدندی (apasdandáy) ښځ.م. د هلکانو او ورو کو لوبه.

اپل (apál) نر.م. و.ګ. ابل.

اپلت (aplát) نر. م. ١) هغه سړی، چې خوشې او چتې خبرې کوي؛ ٢) پرتې ويونکی.

اپلتې (apláte) ښځ. ج. ١) اپلاتې، پرتې؛ ٢) چتې او خوشې خبرې، سپکې خبرې.

اپوټه (apūṭá) ص. نب. اړولی، پړمخ، پړسل مخ اړولی، نسکور، چپه.

اپه (apá) ښځ. م. هڅه، لټون، ډونډ، تلاش.

اپه لټه (apaláṭa) ښځ. م. هاندو هڅه، هلې ځلې، منډې ترړې.

اپي (apí) نر. م. ١) ښامار، لوی مار، ستر منګور، ٢) تورمار، افعي.

اپېلل (apelə́l) مص. مت. تېرول، نغرل، نغړل.

اپين (apín) نر. م. اپيم، تارياک، افيم.

اتام (atā́m) نر. م. ١) خواړه، غذا، ډوډۍ، مړی؛ ٢) اوړه، دوړه.

اتڅنډ (ataċánḍ) ص. نر. م. اته ګوتيز، اته کونجی، اته څنډی، مثمن.

اتحاد (ittihā́d) نر. م. اتفاق، يووالی، وحدت، ورورولي.

اتحاديه (ittihādyá) ښځ. م. (ج. اتحاديې) ټولنه، ډله، ټولی.

اتر (atár) نر. م. دا کليمه د خبر بيا ځلي (تکراري) تاکيدي ترکيب جوړوي لکه خبراتر.

اترک بترک (atrák batrák) ص. نر. م. خوار، بېوزلی، بې وسه، لغړ، څنډلی او غريب.

اترنګ (atráng) نر. م د نکريزو ګل.

اترول (atarawə́l) مص. مت. ١) خبرول، خبرورکول؛ ٢) څرګندول، جوتول.

اتره (atará) ښځ. م. ١) کړی، يو ډول پلن لوښی چې د ګوډې ځکې پکې جوړوي؛ ٢) تره، پوستکی، د بدن باندنۍ برخه.

اترېدل (atáredə́l) مص. ل. خبرېدل، څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل.

اتصال (ittisā́l) نر. م. يوځای کېدل، وصلېدل، جوختېدل، سره نښتل.

اتفاق (ittifā́q) نر. م. يووالی، اتحاد، د نفاق ضد.

اتفاقي (ittifā́qi) ق. ناڅاپه، نابېره.

اتکاء (ittikā́) ښځ. م. ١) تکيه کول، ډډه لګول؛ ٢) ډاډ، ويسا؛ ٣) باور، هيله، اميد، اسره.

اتکړی (atkaṛáy) ښځ. م. ولچک، د لاس زولنې.

اتکو (atkó، atākó) ښځ. م. وګ. ادکو.

اتکی (atkáy، atakáy) ښځ. م. وګ. ادکو.

اتګونی (atgū́nay) ص. نر. م. هغه شی، چې اته ارخه يا څنګونه ولري.

اتل (atə́l) ص. نر. م. (ج. اتلان) ١) زړور، تکړه، غيرتمن، رټ؛ ٢) پهلوان، قهرمان.

اتلس (atlás) نر. م. ١) يو ډول ښوی او بريښند توکر دی؛ ٢) اطلس، نقشه- د نړۍ د هېوادونو طبيعي يا سياسي اتلس.

اتل لېږد (atə́llezd) نر. م. د جګړې پر وخت له يوه ځايه بل ځای ته عسکري ډلې لېږدول.

اتلوال (atalwā́l) نر. م. د جنګي عملياتو د يوه ډګر مشر او قوماندان.

اتلواله (atalwā́la) ښځ. م. اتلولي، قهرماني، بهادري، زړورتيا، مېړانه، اتلولي.

اتلولي (atalwalí) اتلواله، اتلتوب، قهرماني.

اتمبار (atambā́r) نر. م. تېل ماتېل، ګڼه ګوڼه.

اتڼ (atáṇ) نر. م. (ج. اتڼونه)، د پښتنو ډله ييزه ولسي نڅا، د پښتنو ډله ييزې مستۍ، خوشالۍ او نمانځنې.

اتڼه (ataṇa) ښځ. م. (ج. اتڼې) پيله، د پيل مؤنث، ډالۍ، بښنه، تحفه.

اتوار (itwā́r) نر. م. د يكشنبې ورځ.

اتوب (atōb) نر. م. لمتې، اړوب، ړور، مرېوری.

اتونی (atū́nay) نر. م. وروستنی سری، وروسته پاتې شوی سړی، تر ټولو شاته سړی.

اته (atá) بنځ. م. ۱) انداز، كچ، مېچ؛ ۲) كـولاچ، كړلاخ، وازه- دوداړوخپرو لاسونوحومره اندازه؛ ۳) احاطه، غولی، انګړ، تالار.

اته انيز (atáaniz) نر. م. نيمه هندي يا پاكستانی كلداره، نيمه روپی.

اته ور (atawár) ص. نر. م. ج. خرانګور، هځور، اځور، هغه سړی چې لاسونه يې اوږده وي.

اته ييزه (atayíza) اته بيتيز (شعر) مثمن.

اتي (atí) نر. م. (ج. اتيان) فيل، پيل، هاتي.

اټ (aṭ) نر. م. هټ، هټی، دوكان، اټی.

اټاری (aṭāráy) بنځ. م. برخ، برج، تورى، تاپـو؛ ۲) لوړ ځاى، اوچت ځاى، مانۍ.

اټال (aṭā́l) ق. ټال، ځنډ، تم، ايسار.

اټالول (aṭālawə́l) مص. مت. ۱) ټالـول، ځنډول، تمول، ايسارول؛ ۲) پرېشـانول، سرګردانول.

اټاله (aṭā́la) بنځ. م ۱) د بېكاره شيانو دلۍ؛ ۲) كور لوښي؛ ۳) يرغل؛ ٤) پرېشاني؛ ٥) پريوځـاى د مال خرڅونه.

اټالېدل (aṭāledə́l) مص. ل ۱) ټالـېدل، ځنډېدل، ايسارېدل؛ ۲) ځورېدل، پرېشانېدل.

اټسكى (aṭáskay) نر. م. ترنجی، تېرى، پرنجی.

اټكل (aṭkál) نـر. م. ۱) تخمين، ګـومان، جاج، قياس؛ ۲) اندازه، په فكر.

اټكلبنه (aṭkə́lbaṇa) بنځ. م. اټكلي (ژبنی) شكل، صورت، احتمالي.

اټكلشمېر (aṭkə́lšmer) نر. م. اټكلي شمـېر، د اندازې شمـېر، تخميني عدد.

اټكلول (aṭkalawə́l) مص. مـت. ۱) تخمينـول، ګومان كول، قياسول؛ ۲) اندازه كول، معلومول ۳) مجازاً فكر كول، ګڼل.

اټكلي (aṭkalí) ص. نب. ۱) تخميني، ګـوماني، تصوري؛ ۲) توكلي.

اټكلېدل (aṭkaledə́l) مـص. ل. تخمينـېدل، قياسېدل، اندازه لګېدل، ګڼل كېدل.

اټكى (aṭkáy) نـر. م. ۱) مـوری، درځه، كولک، بخوری، كولک؛ ۲) بنځ. م. سلګی، رينګه.

اټوځى (aṭūǰay) نر. م. بازار، د دوكانونه ځاى.

اټوری (aṭūráy) بنځ. م. پټی، پټه، پلسـتر، هغه پټی چې پر وتلي يا بربنډېدلي هـډوكي بـاندې تړل كـېږي.

اټه (áṭa) بنـځ. م. ۱) اټی، د تارونو مشـوره، د تـارونو ګونجی؛ ۲) بوالهوسي؛ ۳) يو ډول جواري چې په سپېتـو او هډوكو كېږي؛ ٤) نر. ج. مبده، دا كليمه د اوږو له كليمې سره يوځاى راځي.

اټى (aṭáy) بنځ. م. دوكان، هټی.

اټى اټى (aṭáy-aṭáy) ص. نب. لـبخی لـبخی، ګونځي، تاو تاو، پېچ پېچ (تارونه).

اټېران (aṭerā́n) نر. م. ګوټک، څوبنه، هغه څرخي چې تارونه وربا ندې مرغلين او غبنتل كېږي.

اټېرانول (aṭerānawə́l) مص. مت. په ګوټک او څرخي باندې تارونه يا لبخی غبنتـل او تاوول.

اټېرن (aṭerə́n) ص. نر. م. ج. اغېرو، بد هضم، هغه څوک چې ډېر خوراک له امله ګرځون كوي.

اټېرل (aṭerə́l) مص. مت. بدهضمول، اغېرل، اروی خوساكول، اغېرول.

اټى وال (aṭáywā́l) نر. م. دوكاندار، د اټی خاوند.

اثبات (isbā́t) نـر. م. سـپيناوی، ثابـتونه، سرته رسونه، څه شي په ځا منل، دليل راوړنه.

اثباتول (asbātawúl) مصـ. مت. سپینول، ثابتول، پوخېره په دلیل برابرول.

اثباتېدل (asbātedúl) مصـ. ل. ثابتېدل، سپینېدل.

اثر (asár) نر. م. اغېز، تاثیر.

اثنا (asnā́) ښځ. م. ۱) ترغ، ترغ، وخت؛ ۲) وقفه، سیاله، دمه، منغ.

اجابت (ijā́bat) ښځ. م. قبلېدل، منل، ځواب ورکول، منظورول.

اجاره (ijā́ra) ښځ. م. (ج. اجاري). ټیکه، باره، ځمکه، دوکان، باغ چي چاته د یوه ټاکلي وخت لپاره د معیینو پیسو، ګټي یا حاصل په مقابل کي ورکول کیږي.

اجاره وال (ijārawā́l) نر. م. باره وال، ټیکه وال.

اجازه (ijāzá) ښځ. م. ۱) رخصت، له چا څخه اجازه اخیستل؛ ۲) خوښه، رضا.

اجانۍ (ajānáy) ښځ. م. ج. اجي، اجنه، هغه ښځه چي حج یې کړی وي.

اجايي (ajāyí) ښځ. م. ج. مېره زامنه. امیدوار، په رېتیا کي تروو ښیزونو ته لېوالتیا.

اجباري (ijbārí) ص. نب. په زور، د زور، بي خوښي، په وچ زور، په جبر، جبري، تحمیلي.

اجتماع (ijtimā́ʿ) ښځ. م. ۱) ټولنه، غونډه؛ ۲) جرګه، مرکه؛ ۳) ډله، ترنډه؛ ۴) ناسته، ناستې، ټولېدنه.

اجتماعي (ijtimāʿí) ص. نب. ۱) ولسي، ټولنیز، د ټولني؛ ۲) ډله، ډله ییز، د ټولو.

اجتماعيات (ijtimāʿiyā́t) نر. م. ج. ټولنپوهنه، ټولنپېژندنه، اجتماعي علوم.

اجتناب (ijtinā́b) نر. م. پرهېز، پرېز، ډډه، ځان ژغورنه.

اجتهاد (ijtihā́d) نر. م. ۱) هڅه، کوښښ، زیار؛ ۲) جدیت، ټیره؛ ۳) نوی والی، نوي کونه.

اجداد (ajdā́d) نر. ج. ۱) د جد جمع، نیکه ګان؛ ۲) ورنیکه ګان، غور نیکونه، نیکه او تر نیکه پورته لړی.

اجر (ajár) نر. م. (ج. اجرونه) ۱) بدل، عوض، باره؛ ۲) ثواب.

اجرا (ijrā́) ښځ. م. ۱) تعامول، سرته رسول، پای ته رسول، چلونه، پرځای کونه.

اجرام (ajrā́m) نر. ج. و ګ. جرم.

اجرائيه (ijrāíya) ص. ښځ. م. چلوونکې، اجرا کوونکې، په کار اچوونکې - قوه، کمېټه.

اجرۍ (ajráy) ښځ. م. لرې، کولمې، لرماښ، لرمون او کولمې.

اجړ (ajáṛ) نر. م. بیزووان، بیزووالا، بیزو ګډوونکې، بیزو ساتی، شادي وان.

اجرا (ijrā́) نر. م. ترښخي، ایجرا، هیجرا، ایزک.

اجره (ijrá) ص. نب. ۱) کچه، کنجوت، بي مخه، بي ښته، خوشي، چتي؛ ۲) بوری، بورا.

اجل (ajál) نر. م. ۱) ازل، اځل، نښته، وخت، مرګ، قضا، مرده؛ ۲) د ژوند پای، د مرګ وخت.

اجلاپ (ajlā́p) ص. نر. م. پاک، ستره، سپېڅلی.

اجلځی (ajalǰáy) نر. م. غوړیچنه، ځېن غوړی، ځېن غوړی، د غوړ د پوځکۍ شاته ځای.

اجماع (ijmā́ʿ) ښځ. م. ۱) د اسلامي ټولنې د پوهانو او عالمانو ډله ییزې فیصلې؛ ۲) پېچو؛ ۳) ټولنه، غونډه.

اجمال (ijmā́l) نر. م. لنډیز، خلاصه، اختصار.

اجمالي (ijmālí) ص. نب. لنډ، مختصر.

اجناس (ajnā́s) نر. ج. و ګ. جنس.

اجنبي (ajnabí) ص. نب. پردی، بیدیاني، بېګانه، اوپره، د بل ځای او بل وطن سړی.

اجنه (ajə́ga) رگ. اجاني.

اجوت (ajwát) اص. نر. م. ج. جوخت، پر پل سره نېږدې، پر ځای، پر له پل سره نښتي.

اجوتول (ajwatawə́l) مص. مت. جوختول، پر پل سره نېږدې کول، وصلول.

اجوره (ujúra) ښځ. م. اجرت، مزد، مزدوري، باره، دکار په مقابل کې مزد اخيستل.

اجير (ajír) نر. م. باري، باره چي، مزدور؛ موقتي مأمور، موقتي کارکوونکی.

اچرلی (ačúrlay) نر. م. رگ. تندی.

اچرنگه (ačránga) ښځ. م. کرورکرری، فاخته.

اچموچ (ačmúč) نر. م. پر ډول لوبه ده، اپس دتېده، گلی ډنده، اوي جا رې، ادي ادي گاليچ.

اچول (ačawə́l) مص. مت. گرځون، استغراق

اچونه (ačawə́na) ښځ. م. ۱) غورځونه؛ ۲) غورزونه.

اچه (áča) ښځ. م. ۱) انگېښنوم دی د وزې د شپږلو يا رااړولو آواز؛ ۲) دره ماخی لرگي، سکو.

اچه کول (ačakawə́l) مص. مت. پاکول، ستره کول، له غلې څخه کاڼي شگې او بوټي بېلول.

اچي (ačáy) نر. م. د غراور غوبو بو راز نسل دی.

اچيش (ačíš) نر. م. داسې کليمه ده چې د غويو د اوبو څښلو په وخت کې استعمالېږي.

اڅکيزه (ackíza) ښځ. م. اچه، کمچه، ډيرک، هغه لرگی چې خيمه يا کېږدی ورباندي درېږي.

اڅهل (acəhál) مص. مت. ۱) اوارول، برابرول، اودل، ترتيبول، سمول؛ ۲) اودل، بوڼل.

اڅه (acə́) ښځ. م. دورانه هدوکی.

اخی (axáy) ښځ. م. ۱) تورکر، کپره، تکه؛ ۲) چچه، اخی، چالکی، بانده.

احاطه (ihātá) ښځ. م. غولی، انگړ، په شلورو ديوالونو کې ننول شوی ځای.

احتجاج (ihtijā́j) نر. م. ۱) گواښ، پروتېست؛ ۲) اعتراض، غبرگون.

احتجاجليک (ihtijājlík) نر. م. احتجاجنامه، احتجاجخط، اعتراضليک.

احتراز (ihtirā́z) نر. م. ۱) ډډه کول، ځان ژغورل، پرهېز کول. ۲) پام کول، احتياط کول.

احترام (ihtirā́m) نر. م. لمانځنه، درناوی، قدر.

احتکار (ihtikā́r) نر. م. اناتی، د گرانی لپاره د شيانو ساتل بيا په جگه بيه خرڅول.

احتلام (ihtilā́m) نر. م. شيطان غولول، شيطان خطا ايستل، اودس اوبښتل.

احتمال (ihtimā́l) نر. م. ۱) گومان، امکان، ښايي؛ ۲) قياس؛ ۳) تصادف، ناڅاپه.

احتياج (ihtiyā́j) نر. م. ارتيا، اړه، ضرورت.

احتياط (ihtiyā́t) نر. م. پام، اتيات.

احتياطي (ihtiyātí) ص. نب. ۱) پام کوونکی، محافظه کاره، ځان ژغوری؛ ۲) زېرمه ييز؛ ۳) ښځ. م. ذخيره، سپمونه، پالتو.

احساس (ihsā́s) نر. م. ۱) پوهېدل، حسول، احساسول؛ ۲) ته خبره زړه ته پرېوتل.

احساساتي (ihsāsātí) ص. نب. د احساساتو لرونکی، ويښ، بيدار.

احساسول (ihsāsawə́l) مص. مت. ۱) حسول، د حواسو په ذريعه له کوم شي نه د لسو مرني انعکاس اخيستل؛ ۲) پوهېدل، محسوسول.

احسان (ihsā́n) نر. م. ۱) ښېگڼه، ښېگړه، نېکي، ښه چلند، ښه سلوک؛ ۲) منت، بار.

احصائيه (ihsāʼiyá) ښځ. م. شمېرنه، گڼنه، حسابونه، سرشمېرنه.

احضار (ihzā́r) نر. م. ۱) رابلنه، حاضرونه؛ ۲) راوستنه، راغوښتنه.

احکام (ahkām) نر. ج. وګ. حکم.
احمق (ahmáq) ص. نر. م. ناپوه، جاهل.
احوال (ahwāl) نر. ج. وګ. حال.
اخ (áx) انګینوم. واخ، ویش، آه. د خوښۍ یا خپګان او ځینو عاطفي حالاتو په وخت آواز.
اخاړ (axāṛ) نر. م. وګ. اخیږ.
اخاړه (axāṛá) ښځ. م. وګ. اخیږ.
اخاڼل (axāṇál) مص. مت. نیول، وړل.
اخبار (axbār) نر. ج ۱) خبرونه؛ ۲) نر. م. ورځپاڼه، جریده، خپرونه.
اختر (axtár) نر. م. ۱) خوشالي، خوښي، جشن؛ ۲) عید.
اختراع (ıxtirā') ښځ. م. نوې ایستنه، کشفونه، میږنه.
اختری (axtaráy) نر. م. ۱) د لوی اختر د قربانۍ مال؛ ۲) هغه خواړه چې د زوم له کوره د نجلۍ کورته لیږل کیږي.
اختصار (ıxtisār) نر. م. لنډیز، لنډون، خلاصه، (د خبرو، مضمون او یا لیکنو لپاره راځي).
اختصاص (ıxtisās) نر. م. ۱) اړه، ربط، وقف؛ ۲) لاس لرل، بلدتیا، خاص کیدل؛ ۳) صفت، خصوصیت، مشخصات.
اختلاط (ıxtilāt) نر. م. ۱) ګډونه، ګډېدنه، یو ځای کونه؛ ۲) خبرې اترې، ګپ شپ.
اختلاف (ıxtilāf) نر. م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) خرنج، سرنه سره خوړل، بې اتفاقي.
اختلال (ıxtilāl) نر. م. ګډوډي، بې نظمي، خرابوالی، خلل پیدا کېدل.
اختناق (ıxtināq) نر. م. تریټول، خپه کول.
اخته (axtá) ص. نب. ۱) بوخت، لګیا، مشغول؛ ۲) خصي؛ ۳) په خامه غوښه باندې مالګه، مرچ او اوره اچول او د څه وخت لپاره پرېښوول.
اخته کول (axtákawál) مص. مت. ۱) بوختول، مصروفول؛ ۲) خصي کول؛ ۳) په خامه غوښه مساله اچول او د هغې پستول.
اخته کېدل (axtakedál) مص. ل. ۱) بوختېدل، مصروفېدل؛ ۲) خصي کېدل؛ ۳) د مسالې په اچولو سره د غوښې پستېدل.
اخته والی (axtawālay) نر. م. وګ. اخته.
اختیار (ıxtiyār) نر. م. ۱) واک، قدرت، ورل، طاقت؛ ۲) خوښه، رضا، په خپل زړه.
اختیارول (ıxtiyārawál) مص. مت. ۱) انتخابول، ټاکل، غوره کول؛ ۲) بېه نیول، د کوم شي په رنګ کېدل.
اخ تبوخ (axtūx) نر. م. ۱) تبوخل، غاړه تازه کول، ۲) توان، وس؛ ۳) مجازاً خبر ورکول.
اخدای (axdāy) نر. م. ماڼو، کشتیوان، ملاح.
اخراج (ıxrāj) نر. م. ایستل، شړل، لېرې کول.
اخځ (áxaj) نر. م. مأخذ، منبع، ریفرنس.
اخځلیک (áxjlík) نر. م. د مأخذونو لړ، د مأخذونو فهرست، ببلیوګرافي.
اخښت (axást) نر. م. اخیږ، لیو، اوخښتنه، سیم ګل، کاګل.
اخښل (axṣál) مص. مت. ۱) اوره کارول، اوره لندول، اوره اغیرل، یا غوړل؛ ۲) ختې پخول.
اخښنه (axṣána) ښځ. م. ۱) اغیرنه، اوره لمدونه؛ ۲) ختې پخونه.
اخښی (axṣáy) نر. م. د ماینې وررور، د خور مېړه، اوښي، د ښځې وررور او د خور مېړه دواړو ته راځي.
اخطار (axtār) نر. م. ۱) دارول، بېرول، وریادول؛ ۲) ګواښ، خبر، تهدیدي خبرتیا.

اخلاص (ıxlā́s) نر. م. ۱) د زړه له کومي، له زړه نه، ښه نیت، صداقت؛ ۲) مینه، محبت.

اخلاصمن (ıxlāsmán) فا. نر. م. صادق، پاک زړی، د پاک زړه خاوند، مخلص.

اخلاق (axlā́q) نر. ج. خوی، عادت، مثبت سلوک، ښه کردار، کړه وړه، چلند، گوزاره رو.

اخلاقي (axlāqí) ص. نب. د ښه خوی او عادت خاوند، د ښو کړو وړو لرونکی.

اخلال (ıxlā́l) نر. م ۱) خرنج اچول، بندښت راوړل، ټکه اچول؛ ۲) گډوډي، بې نظمي؛ ۳) تېرې.

اخ وډب (áxaḍáb) نر. م. جنگ جگړه، وهل ټکول.

اخه (axá) ښځ. م. تاخچه، وړوکی تاق، په دېوال کې تاخچه چې ډیوه، شمعه، په کې اېښودل کېږي.

اخېړ (āxéṛ) نر. م. ۱) اخاړه، لېو، کاګل، سیم گل، پلاستر؛ ۲) شپېتول، خړول.

اخېړ گر (āxeṛgár) فا. نر. م. لېوونکی، ختګر، اخېړونکی، گلکار.

اخېړل (axeṛál) مص. مت. لېوول، خړول، پلاسترول، سیمگلول، کاگلول.

اخیستل (axistál) مص. مت. ۱) پورته کول، رانیول، حاصلول؛ ۲) لرې کول، څغلول.

اخیستونځی (axistūnǰáy) وگ. اخځ.

اخیسته (axistá) ۱) اخیستنه، اقتباس، تعقیب؛ ۲) له لو څخه وروسته د شولو او غنمو د فصل راټولول.

ادا (adā́) ښځ. م ۱) پرځای کونه، ورکړه، خلاصونه، رسونه، پرېکونه- پور ادا کول.

اداره (ıdārá) ښځ. م. ۱) ځانګه، دفتر، چلونځی؛ ۲) چلونه، سمبالونه، کنترولونه، لارښوونه.

اداره چي (ıdārači) نر. م. چلوونکی، لارښوونکی، سمبالوونکی، کنترولوونکی.

اداره کول (ıdārakawál) مص. مت. چلول، سمبالول، لارښوول، کنترولول، ځارل.

اداري (ıdārí) ص. نب. داداري، د چلونې، د ځارنې، د لارښوونې، اداري هیئت.

اداړه (adāṛá) ښځ. م. (ج. اداړي) ۱) د کارېز د کوېي ارتوالی؛ ۲) داړه.

ادب (ādáb) نر. م. ۱) عزت، خاطر؛ ۲) تمیز، تهذیب؛ ۳) علم، پوهه، زده کړه؛ ٤) حیا، پرده؛ ٥) تربیت، پالنه.

ادبپوه (ādabpóh) نر. م. د ادبپوهنې عالم.

ادبپوهنه (ādabpohána) ښځ. م. د ادب علم، د ادبیاتو پوهنه، علم الادب.

ادبي (ādabí) ص. نب. د ادب، د ادب په تول پوره، په ادب پورې مربوط، ادبي انجمن.

ادبیات (ādabyā́t) نر. ج. ۱) لیکلي آثار، لیکنې، آثار، د لیکل شوو او چاپ شوو آثارو مجموعه؛ ۲) د بشر فکري او هنري خلاقیت.

ادبي بهیر (ādabibahír) ص. نب. ادبي جریان، ادبي څپه.

ادبي پېر (ādabipéṛ) ادبي دوره.

ادبي ژبه (ādabižabá) ادبژبه، لیکژبه، معیاري ژبه، چلندژبه.

ادبي ښوونځی (ādabiṣowánǰay) ادبي مکتب، مېتود، مکتب ادبي.

ادبي لېله (ādabilelá) ادبي لیار، ادبي سبک.

ادخال (ıdxā́l) نر. م. ۱) ننه ایستنه، ننه ایستل، داخلول؛ ۲) شاملونه، نیونه، ثبتونه.

ادر (hadár, ádar) نر. م. ۱) له یو شي څخه پرهېز کول، له یو شي نه ځان ساتنه؛ ۲) کرکه، نفرت.

ادرکول (ádarkawál) مص. مت. ۱) له یوه شي پرهېز کول؛ ۲) کرکه کول.

ادرار (idrā́r) نر. ج. مېتيازې، بولې، مېچيازې.

ادراک (idrā́k) نـر. م. فهم، پوهه، درک کول، پوهېدنه، حسرنه.

ادرم (adrám) نر. م. ۱) اغېز، اثر، تأثير؛ ۲) ځل، کته، پالانه، د اس د زين لمخی، توغل، توغم؛ ۳) مست اس، اري مار اس، کج اس.

ادعا (idsā́) ښځ. م. ۱) غوښتنه؛ ۲) شکايت.

ادغام (idǵā́m) نـر. م. ج. ۱) يو شه په بل کې ننه ايستل، يوکېدل؛ ۲) ژب. د توررو يوځای کېدنه،

ادک (adák) نـر. م. لپانکی، لشپاکی، کـودی، شاگردی، موځی، د کوچنيانو د لوبې شی.

ادکو (adakó) ښځ. م. ر. گ. ادکه.

ادکه (adáka) ښځ. م. ادکو، ادکی، انکره، ادکره، مور او يا مشرې ښځې ته د مينې خطاب.

ادل بدل (adálbadál) ص. نـر. م. ۱) گډوډ، بې ترتيبه، بې نظمه؛ ۲) نر. م. بدلونه، الېشونه، ورکړه راکړه.

ادمېرال (admerā́l) نر. م. د بحري قوارو قوماندان، سپند مشر، لوی بحري منصبوال.

ادنا (adnā́) ص. نب. ۱) پايه، ټيټ، سپک؛ ۲) لږ، جزيي، کم، بې ارزښته.

ادوبدو (adubadú) ص. نب. تند، پرسېدلی، دد، برگه، د وهلو او يا زهرجنو ژريو د چيچلو له امله پارسوب.

ادوړی (aduṛáy) نـر. م. پخـه خـرمن، غـواينه او مښينه پخه خرمن.

ادوزي (adozí) نر. ج. د پښتنو يو خېل دی.

ادوم (adúm) نر. م. ورون، پتون، د پښې هغه برخه چې د زنگون او کوناټي تر منځ پرته ده.

ادوی (adwáy) ص. نـر. م. ببل، گـوښی، جـلا، يوستوی، ځان ته.

ادې (adé) ښځ. م. مور، ادکه، انکره، ادکره، مور او مشرې ښځې ته د خطاب کليمه.

اديب (adíb) نر. م. د ادبياتو عالم، ښه ليکونکی، له ادبي علومو سره بلد ليکوال، ادبپوه.

اديتوريم (aditoryám) نر. م. تياتر، د کنفرانس خونه، د ننداره کوونکو ناستخونه.

اديره (adirá) ښځ. م. د مړو د ښخولو ځای، هديره، مړيستون.

ادېله (adelá) ښځ. م. نيمه پيسه.

اډ (aḍ) نر. م. ۱) هډ، هډوکی، غټ اډوکی، غټ هډ، ۲) ذات، خټه، نسب، اصل، نسل، پښه.

اډاله (aḍālá) ښځ. م. د کاريز هغه کوهي چې خوله يې ارته او ويجاړه شوې وي.

اډانه (aḍānā́) ښځ. م. ۱) د کتاب پـوښ يا وقـايه، چوکاټ؛ ۲) اندام، قواره، د انسان بادي.

اډانه (aḍānā́) ښـځ. م. گـودرې، رسـې، اړکـې، بروونه، وېښې، متې چې کوټه پرې پټېږي.

اډانيز (aḍāníz) نر. م. جوړښتي، چوکاټي، طرحي، تشکيلاتي.

اډاونه (aḍāwúna) ښځ. م. د ودانۍ رغاونه، چوکاټ، قالب.

اډر (aḍór) نـر. م. فرمايش، غوښتنه، سپارښتنه، أرډر، منته (پرې)، قبلونه (پرې)، حکم.

اډک (aḍák) نر. م. ۱) چيترو، تينډی، کـونډی، چينډري، لپانکه؛ ۲) تينډی تينډی، لپانکی، کونډی کونډی (لوبه).

اډل (aḍál) نـر. م. په غويو د ختو پخول، په غويو ختې اخېښل.

اډمار (aḍmā́r) ص. نـر. م. کبرجن، مغرور، ځان خوښوونکی، په غوره کې.

اډنی ...

ادو (adó) ق. وگ، هدو.

اډوری (aḍoráy) ص. نر. م. مندری، په ونه ټیټ، ټیټکی، لوېشتنک، لوېشتکی، غوندری.

اډوړی (aḍoṛáy) نر. م. وگ. اډوری.

اډه (aḍá) ښځ. م. ۱) د موټرو، اورگاډو او... تمځای؛ ۲) نظامي او هوايي مرکزونه او ځايونه.

اډی (aḍáy) نر. م. ۱) د مېچنې او ژرندې تیرک؛ ۲) کلا، کوټ چې د ښار د ساتنې لپاره جوړېږي.

اډي (aḍí) نر. ج. بغوتي، هغه مرغرې چې د ونه په ستوني کې را پیدا کېږي.

اډۍ (aḍə́y) ښځ. م. ۱) يوه غرنۍ ونه چې پشه خاني ته ورته شکل لري؛ ۲) د باغچې د گلانو ورې کیارۍ، نرۍ پولې؛ ۳) جوس، د کلي په خوا کې څه آباده جريب هومره بې پولو هواره ځمکه.

اډېرلي (aḍérle) ښځ. م. هغه امیدواره ښځه چې اولاد يې په نس کې تر ټاکلي مودې زيات پاتې شي.

اډيکی (aḍikáy) نر. م. يو ډول ونه ده چې سپين خوږبويه گل لري.

اډيگر (aḍigár) نر. م. د دوو مخالفو او يا زورورو کسانو ترمنځ دروغې لپاره ناست منځگړی چې يوې خواته هم سپينه خبره نه شي کولای او دواړو ته «ته ښه وايي او ته هم ښه وايي» وايي.

اډيل (aḍél) نر. م. ۱) بت، د کارېز يا ډنډ په دېوال کې لگېدلي کاڼي؛ ۲) د نرېدو له امله د ځا ارته خوله.

اذان (azā́n) نر. م. ۱) خبرونه، د لمونځ کوونکو د رابللو لپاره بانگ؛ ۲) د چرگ بږغ.

اذن (izn) نر. م. اجازه، خوښه، رضا.

اذوقه (āzūqá) ښځ. م. توښه، خواړه.

اذيت (azyát) نر. م. ځور، کړاو، ربړ، تکليف.

اذيتول (azyatawə́l) مص. مت. ربړول، ځورول، کړول، تکليفول.

ار (ar) اد. ۱) د تعجب بږغ؛ ۲) د خره د جنگولو لپاره د تحريض کليمه.

ارابه (arābá) ښځ. م. ۱) د تېرکو يو ځايي بار ډډه، ډيوې؛ ۲) درکې، پايه، موځی، تیر.

اراخ (arā́x) نر. م. ۱) واله، د اوبو لښتی، نهر؛ ۲) لگېده، ندي، شېله.

اراده (irādá) ښځ. م. ۱) تکل، نیت، ویلاړ، عزم؛ ۲) نیت، مرضي؛ ۳) لوره، هنده، تصميم.

ارادي (irādí) ص. نب. په کسته، شعوري، په کستمنه توگه، قصدي.

اراک (arā́k) ص. نر. م. ۱) پوه، هوښيار، ځيرک؛ ۲) سيانه، چالاک؛ ۳) نر. م. پيلونه، بايکړ، د مسواک ونه.

ارامي (arāmí) ص. نر. م. ۱) وگ. ارمونی؛ ۲) قراري.

ارباب (arbā́b) نر. ج. ۱) وگ. رب؛ ۲) نر. م. خان، نواب؛ ۳) د پښتنو په ځينو سيمو کې خان او سردار ته ارباب وايي، د لمانځنې درنښت او معتبرې خطاب دی.

اربکی (arbakáy) نر. م. قومي پوليس، ولسي عسکر، هغه ولسي وسله‌وال کسان چې د قومي غونډو د تنظیم او سمون لپاره د قومونو د نفوسو له مخې ټاکل کېږي.

اربوده (arbóda) ص. نب. مور، د وري ضد.

اربه (urbá) ښځ. م. بله (pla).

اربه (arabá) ښځ. م. وگ: ارابه.

اربېگ (arbég) ق. نيږدي، خواته، ترڅنگه، اړخ ته، جوخت ته، څنگ ته.

ارپکی (arpakáy) نر. م. بام، د کوټې سر، د چت پاسنۍ برخه.

ارپگی (arpagáy) ښځ. م. د پېرونې، تېکرې اوتغر پر ځنډو کېږې ورې، انځور شوې ګنډنې.

ارت (árt) ص. نر. م. ج. پراخ، لوی.

ارتاو (artáw) نر. م. اړتاو، ګوزار، غوزځونه، ترینه.

ارتاوول (artāwawə́l) مص. مت. ترېل، غورځول، اړتاوول، ګوزارول، ویشتل.

ارتاوی (artāwáy) ښځ. م. سره ممیز (کشمش).

ارتاوېدل (artāwedə́l) مص. ل. غورځېدل، لوېدل، اړتاوول.

ارتاویز (artāwíz) ص. نر. م. ج. اېلتي، پرتي.

ارتاویزه (artāwíza) ښځ. م. بې هدفه، چتي، پرتي، اېلتي ګډې ودې خبرې.

ارتباط (ırtibā́t) نر. م. اړیکه، تړاو، رابطه.

ارتجاع (ırtijā́ʕ) ښځ. م. ۱) راګرځېدل، راستنېدل رجعت؛ ۲) هغه سیاست چې د استثمار وونکي طبقې په ګټه د ټولنې له پرمختګ سره مخالفت کوي او د مترقي نهضتونو شنډول غواړي.

ارتجاعي (ırtijāʕí) ص. نب. و ګ.: ارتجاع، دوه مخی، ښوی، منافق، ښویکی.

ارتزاقي (ırtizāqí) ص. نب. خوراکتوکي، خوراکي (مواد)، خوراکي شیان.

ارتفاع (ırtifā́ʕ) ښځ. م. لوړوالی، هسک والی، جګوالی.

ارتقا (ırtiqā́) ښځ. م. ۱) وده، لوړتیا، تکامل، ترقي؛ ۲) لوړوالی، جګوالی.

ارتل (artə́l) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتوالی (aratwā́lay) نر. م. پراخوالی، لویوالی.

ارتول⁽¹⁾ (aratawə́l) مص. مت. پراخول، لویول، ستړول.

ارتول⁽²⁾ (artawə́l) مص. مت. غورځول، ګوزارول، ... الغځول.

ارتون (artū́n) نر. م. ارتوالی، پراخي، لویوالی.

ارتېدل (aratedə́l) ښځ. م. پراخېدل، لویېدل.

ارتیاکه (artyā́ka) ص. ښځ. م. کاواکه، ناشولته، ناغرنده، بېځایه خبره.

ارتېیل (arteyə́l) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتېیلځی (arteyaljáy) خځلځی، ډېران، کوړا.

ارتي (artí) ص. نر. م. ۱) په یوه خبر ولاړ، سرتمبه، سرزوری؛ ۲) مفعول، بګی.

ارتیست (artíst) ص. نر. م. هنرمند، لوبغاړی، تمثیل کوونکی.

اَرث (ırs) نر. م. وربشون، پاته مړی، میراث، هغه شتمني چې له مړي پاتې کېږي.

ارثي (ırsí) ص. نب. نسبي، نسلي، جنیتیکي - ارثي خواص، ارثي علایم.

ارجاع (ırjā́ʕ) ښځ. م. ۱) راګرځونه، راګرځونه، راګرځېدنه؛ ۲) رجوع، ورتلنه.

ارجل (arjál) ص. نر. م. ۱) اروړه، ارګجه، مخلوط، ګډ (نسب)؛ ۲) بې نسبه، بې قومه.

ارجلی (arjaláy) ښځ. م. یو ډول سپین بخنه ځبېړی ده.

ارچه (arčá) ښځ. م. د لمنځي ونه.

ارخالک (arxālák) نر. م. ۱) مالوچ لرونکی یا بې مالوچو یو ډول پنډ کمیس؛ ۲) اندرکه، سدری، واسکټ.

ارخشی (arxašáy) نر. م. خراشکی، خروشکی، ګروړبی، اخرشی، د سینې یا د خولې بلغم.

ارخنې (arxáṣ) نر. م. په ژړا کې غربو بیول: ۱) هغه آواز چې د ژړا پر وخت په مري کې بند شي؛ ۲) سالنډی، سابندی، نښتي او نیولي آواز.

ارداوه (ardāwá) ښځ. م. اړداوه، دل شوي غله چې ... لګېږي ...

اردلی (ardálay) نـر. م. نفرخدمت، د ښمن سري تخې ته ولاړ هغه سپاهي يا ملازم چې د تګ په وخت کې ترې مخکې مخکې يا څنګ ته ځي.

اُردو (urdū́) نر. م. ۱) لښکر، پوځ، پلټن، د ځو قول اردو مجموعه؛ ۲) ښځ. م. د پاکستان رسمي ژبه ده، چې په هند کې هم د ډېر ويونکي لري.

اُردوبازار (urdūbāzā́r) نر. م. هغه بازار، چې د عسکرو د اړتياوو دلرې کولو لپاره د چوڼيو په شا وخواوو کې جوړيږي.په لاهور کې يوشهوربازاردی.

اړراو (arṛā́w) نر. م. للو کېدل، د کوچنيانو په ژبه خوب ته وايي.

اړره (irṛá) ق. په ډله، په ګډه، غونډ، ټول، په اير، په جمع، ويره- موږ وړيسي په اړره ولاړو.

اړړی (arṛáy) نـر. م. ۱) الکيور مـړ، اربي، ابـړی؛ ۲) جنګي ګډ يا ګډی؛ ۲) و ګ. اړراو.

ارز (arz) نـر. م. ۱) درناوی، احترام، دروندوالی، درنښت؛ ۲) ارزښت، بها، ارزه، قيمت.

ارزاق (arzā́q) نر. ج. غذايي مواد، زري.

ارزان (arzā́n) ص. نـر. م. ۱) کم قيمته، لـږ بيه؛ ۲) په اسانه لاس ته راتلونکی شی.

ارزانبيه (arzā́nbayá) ارزان قيمته، کم بيه.

ارزښت (arzā́ṣt) نـر. م. ۱) بيه، قيمت، ارزش، بها؛ ۲) قدر، عزت، اهميت.

ارزښتمن (arzaṣtmán) نر. م. ارزښتناک، غوره.

ارزول (arzawā́l) نر. م. ارز موندل، ځيرل، کړکول.

ارزېدل (arzedā́l) مص. ل. برابرېدل، د څه جوګه کېدل، وړ کېدل، د يو شي مستحق ګڼل کېدل.

اړزل (arẓā́l) مص. ل. تېغونه ايستل، د بدهضمی له امله خوسا تېغونه ايستل.

ارستوکرات (arastokrā́t) ص. نـر. م. ساوو، نجيب، اشرافي کورنی، په يوه طبقاتي ټولنه کې لوړه او حاکمه طبقه.

ارسی (arsáy) ښځ. م. ۱) هغه غمي لرونکي ګوته چې د ابهام په ګوته کې وي؛ ۲) هنداره، اينه.

ارسين (arsín) نر. م. يو د ولږ ډېر ګلي پسرلني بوټي.

ارسينيک (arsénik) نر. ج. ارتال، زرنيخ.

ارشاد (iršā́d) نر. م. لارښوونه، نغوته، هدايت.

ارشيف (aršíf) نـر. م. پانوځی (د دفتر په مانا)، اوراق، و ګ. اوراق.

ارغاړی (arǧā́ṛay) نر. م. غوړ، غوړی، مخ په کښته.

ارغاړيز (arǧā́ṛiz) ص. نـر. م. ۱) تېګ، درغل، دروغجونکی؛ ۲) دوه مخی، دوه ژبی.

ارغجه (arǧā́ja) ص. نب. و ګ. ارګجه.

ارغچله (arǧačóla) ښځ. م. ډېر تاو کـړی شـوی پړی، پر غړلی پړی، کلېچ پړی، پرغبېرلی پړی.

ارغڅنی (arǧacanáy) نر. م. د غرڅه د پنبي سپينته.

ارغڅه (arǧáca) ښځ. م. ارغشه، توره وزه.

ارغستلي (arǧastā́le) ص. ښـځ. ج. بې ډبـه، چټي، اپلتي، نامناسبي خبري.

ارغواني (arǧawā́ní) ص. نب. د ارغوان، د کچلين په څېر سور رنګ، د ارغوان ګل په څېر رنګ.

ارغوچکه (arǧūčáka) ښځ. م. توپ وهنه، توپ، دانګل.

ارغوچېدل (arǧūčedā́l) مـص. ل. لـه ويالي نه دانګل يا په توپ باندې پورې وتل.

ارغوش (arǧóš) ص. نر. م. غنم رنګی، الغوش.

ارغوشتکه (arǧoštáka) ښځ. م. و ګ. ارغوچکه.

ارغولي (arǧolí) ښځ. ج. ارکوري، امينکو، هلکان راغونډېږي د باران د ورېدو لپاره په کلي کور په کور ګرځي او خيرات ټولوي.

ارغونچکي (arǧōnčákí) نـر. ج. يوه مشهوره لوبه ده، چلم چټي هم ورته وايي.

ارغونچی (arğóṅčay) ص. نر. م. درې لږ برېړي، درې تاربز تار، درې خوارې کندي.

ارغوند (arğwánd) نر. م. د بېديو په لوبه کې هغې غټې سپېنې چې تورې برې ويشتل کېږي.

ارغونکی (arğūnakáy) نر. م. غرنيز پياز، پيازکی

ارغه (arğá) ښځ. م. ۱) د کورنيو کوترو يو ډول؛ ۲) مردکه، مردکی؛ ۳) سپينته.

ارقام (arqā́m) نر. ج. و گ. رقم.

ارکاره (arkārá) ښځ. م. ۱) د هلکانو يوه لوبه ده؛ ۲) کړيڅی، کړسو، کتېری، يو ډول د اوسپنې څوکه ور او اوږد لاستی لوښی، چې هگی او غيني نور شيان په کې پخوي.

ارکان (arkā́n) نر. ج. و گ. رکن.

ارکان حرب (arkāníharb) نر. م. هغه عسکري منصبدار، چې په حربي اداره او تشکيلاتو کې يې تخصص اخيستی وي.

ارکانی (ark... áy) نر. م. يو ډول ختکی دی چې پند... ی لري.

ارکتيک (arktík) نر. م. د ځمکې د شمالي قطب شا وخوا وچه برخه.

ارکسترا (arkestrā́) ښځ. م. ډله ييزه مرسيقي، يوه ډله سازنده گان چې په گډه يو هنري اثر د موسيقي په څپو کې تمثيلوي.

ارگ (arg) نر. م. ۱) کوټ، کلا، هغه وړوکې ماڼۍ چې د لويې کلا په منځ کې جوړه شوې وي او پاچا په کې اوسېږي؛ ۲) پاچاهي استوگنځی.

ارگان (orgā́n) نر. م. د موسيقۍ يوه آله ده.

ارگانه (argāná) ښځ. م. شومه، خوراک، نفقه.

ارگجه (argajá) ص. نب. ۱) گډ، مخلوط، ارغجه، گډوله؛ ۲) خوږند؛ ۳) يو ډول عطر دی چې له چندنو، گلابو، کافورو او... څخه جوړېږي.

ارگجی (argajáy) ص. نر. م. ارجل، اروړه، بې شجرې سړی.

ارگوډی (argoḍáy) نر. م. د خوسي لوبه.

ارگوړي (argoṛí) ښځ. م. و گ. ارغولی.

ارگړه (argaṛá) ښځ. م. د آس ځغلولو ميدان.

ارگنه (argána) ښځ. م. پنجره يي ور.

ارلجه (arlajá) ص. ښځ. م. ناشولته خبره، ابلتې، بې فايدې او نامعقوله خبره، اوتې بوتې.

ارلی (arláy) ښځ. م. لاربندی، خربندی، د لارې د بندولو اوږد لرگی، اړبکی.

ارم (arám) نر. م. ۱) ديوه ښکلي افسانوي باغ نوم چې وايي شداد جوړ کړی و؛ ۲) مجازاً جنت.

ارمان (armā́n) نر. م. ۱) هيله، غوښتنه، تلوسه؛ ۲) پښېماني، افسوس.

ارمانجن (armānján) ص. نر. م. ۱) ارماني، هيله من، غوښتونکی؛ ۲) پښېمانېدونکی، افسوس کوونکی.

ارمانژلی (armānẓaláy) و گ. ارمانجن.

ارماني (armā́ni) تمنايي، هيله من، آرزومند.

ارمتی (armatáy) ص. نر. م. چابک، چټک، متی.

ارمټه (armaṭá) ښځ. م. کونډه، غريبه کونډه.

ارمچک (aramčák) ص. نر. م. ۱) ارموني، حرامزاده؛ ۲) مج. شوخ، شيطان، بدسترگی.

ارمغان (armağā́n) نر. م. سوغات، ډالۍ، خونی.

ارمگی (aramgáy) نر. م. لوړ، تندی، کوڼتی، ډانگ، د شپانه کوتک.

ارمن (armán) نر. م. امبور.

ارموسته (armósta) ښځ. م. کنډاتی، ورږه، کنه، د تندی لنگې لومړنی شيدې. و گ. اوروه.

ارمونی (aramū́nay) ص. نر. م. ۱) ارامي، حرام زاده... ۲) نر. م. د ... هغه هگی د له

لرګی چې د ژرندې د پله د ښویولو او اړولو لپاره
پکارېږي.

ارمونیه (armūnyá) ښځ. م ۱) باجه، د موسیقي یوه پرده لرونکې آله ده؛ ۲) دیوه سپک فلز نوم، المونیم.

ارن (arán) نر.م. ارڼ، د موټر هغه آله چې د خلکو د خبرولو لپاره وهل کېږي.

ارڼۍ (araṇáy) ښځ. م. ګبنۍ، هرنۍ، لېوالتوب، لولپه توب، یو شي ته لېواله کېدل.

اروا (arwā́) ښځ. م. روح، سا، سایه، سېلوې.

اروا پوهنه (arwāpōhána) ښځ. م. ساپوهنه، علم الروح، سایکالوجي.

ارواځک (arwāčák) ص. نر.م. و ګ. اروا وږی.

ارواح (arwā́h) نر.ج. و ګ. روح.

اروړی (arwāṛáy) نر.م. یو ډول بوټی دی چې په غنمو کې کېږي او توري توري دانې نیسي.

اروا ښاد (arwaṣā́d) نر.م. مړ، مرحوم.

اروالېږد (arwā́lezd) ص. نر.م. د روح انتقال، نقید، د روح حلول.

ارواوږی (arwāwəzáy) ص. نر.م. حریص، وږسترګی، سترووږی، ارواځک، سپی خویه.

اروړ (arṓṛ) نر.م. ۱) رخه، کینه، بغض، دښمني؛ ۲) ص. نر.م. ترتری، نیم ژبی؛ ۳) زیان.

اروړه (aroṛá) ص. نب. ګډوله، ارګجه، ګډ، ګډلی، ګډوډ، په یو بل کې ګډ.

اروسي (arōsí) ښځ. م. وراسي، هغه ډوډۍ چې د مړي کور والو ته دخپلوانو له خوا تر دریمې شپې پورې وړل کېږي؛ ترخه یا د غم ډوډۍ.

اروَل (arawál) مص. مت. بایلل، بای کول، هرل.

اروه (arwá) ښځ.م. وینا، خطاب، بیانیه.

اره (ará) ښځ. م. شړهۍ، شره، د ترکانۍ یوه آله ده.

ارهډ (arháḍ) ارهټ، ارټ، راټ.

ارهر (arhár) نر.م. عرعر، هرهر، یو ډول بوټی دی.

اره کښ (arakáṣ) نر.م. څېرندوی، څېرندګر، اره کوونکی، اره ګر، اره کش.

اره ګولی (aragwəláy) نر.م. یو راز قره قلي پوستکی دی.

اري (arí) نر.م. ج. هغه اوښ چې دوه بوکان لري.

ارۍ (aráy) نر.م. لکیور پسه.

ارۍ (aráy) ښځ. م. غابنور لور، اره لور.

ارياش (aryā́š) نر.م. پېروی، راش.

اریان (aryā́n) ص. نر.م. ج. ۱) بې وسه، بېوزله، خوار، محتاج؛ ۲) حیران، هک پک.

اریان دریان (aryāndaryā́n) نر.م. اریان.

اریانتیا (aryāntyā́) ښځ. م. اریاني، اریانتوب، خواري، غریبي، حیراني، تعجب.

اریانوونکی (aryānawū́nkay) فا. نر.م. ۱) هک پک کوونکی، حیرانوونکی، ۲) خوارووونکی.

اریړ (aríṛ) نر.م. ۱) یو ډول خواږه خواږه، چې له نشایستې څخه جوړېږي؛ ۲) هغه لرګی، چې د ارهټ د کوپي د دوو پړو په منځ کې ورکول کېږي.

اړ (aṛ) ص. نر.م. ج. ۱) کړیاب، محتاج؛ ۲) ځنډ، ایسار، تپال؛ ۳) بند، پرواګیر؛ ٤) بوخت، اخته ٥) اغېر، بند؛ ٦) نر.م. د اهار میاشت.

اړا (aṛā́) ص. نر.م. ۱) لیارجن، لیارن؛ ۲) سپین سترګی، بې حیا، بې شرمه، بې ادبه.

اړام (aṛā́m) ص. نر.م. ۱) شوخ سترګی، بې باکه، سپین سترګی؛ ۲) مجازاً شیطان.

اړامنه (aṛāmná) ښځ. م. بې شرمي، بې حیایي، سپین سترګتوب، بې ادبي، سپین سترګي.

اړاند (aṛánd) ص. نر.م. اخته، بوخت، ...

اړاو (aṛā́w) نر.م. و گ. ایراب.

اړايي (aṛā́yi) ښځ. م. و گ. اړه.

اړ ایستل (aṛistál) مص. مت. ۱) مجبورول، اړ کول: ۲) بندول، راگېرول، ایسارول.

اړپېچ (aṛpeč) نر.م. اړوپېچ، لانجه، شخړه.

اړپېچن (aṛpečán) نر.م. لانجمن، مخالفت.

اړت (aṛát) نر.م. خنډ، اخلال، تکه، خرنجه.

اړت (aṛát) نر.م. دله ییز تجارت، گډ تجارت.

اړتوب (aṛtób) نر.م. و گ. اړتیا.

اړتوگی (aṛtogáy) ص. نرم. و گ. اړام.

اړتون (aṛtū́n) نر.م. محبس، بندیخانه، زندان.

اړتیا (aṛtyā́) ښځ. م. کړیابي، محتاجي، احتیاج.

اړتیاوړ (aṛtyāwáṛ) د ضرورت وړ، مایحتاج.

اړخ (aṛx) نر.م. ۱) لوری، خوا، پلو، څنگ، ډډه: ۲) څنډه، غاړه.

اړخن (aṛxán) ص. نر.م. و گ. اړخیز.

اړخی (aṛxáy) نر.م. ۱) د غره لمن، څوری، آریزه، څوره ځمکه، لولانه: ۲) پورتنی پوښتی.

اړخیز (aṛxíz) ص. نر.م. ۱) اړخ لرونکی، اړخن: ۲) له یوې خوا - اړخیزه حمله.

اړخیزاواز (aṛxizawā́z) ص. نر.م. د ژبې په اړخ ادا کېدونکی اواز لکه «ل».

اړخیزه (aṛxizá) ص. ښځ. م. ۱) اړخ لرونکې، اړخنه: ۲) له یوې خوا: ۳) طرفجنه خبره.

اړداوه (aṛdā́wa) ښځ. م. و گ. ارداوه.

اړکی (aṛakáy) ښځ. م. ۱) لتو، هغه تلک چې له ښکر څخه جوړېږي: ۲) لینگته اچول، بندش اچول.

اړ کول (aṛkawál) مص. مت ۱) کړیابول، محتاجول: ۲) ځنډول، ایسارول: ۳) بندول، اړ ایستل: ۴) لگیا کول: ۵) قبضول، اغېړول.

اړکی[1] (aṛkáy) نر.م. اړیکی، پاتکی، پته، د زینې د پتهړیو لرگی یا لته.

اړکی[2] (aṛakáy) نر.م. (ج. اړکي) ۱) د جولاگانو د تانسټي هغه لرگی چې د تار د تېرولو په وخت کې کښته پورته کېږي: ۲) د ماتو هډوکو د تړلو تخته: ۳) کښی، هغه لرگي چې په غبرگه رسی کې د لرگیو د بار د تړلو لپاره اچول کېږي.

اړکېدل (aṛkedál) مص. ل. و گ. اړول.

اړلیک (aṛlík) د لاسکښلي نقل، رونویسي.

اړم (aṛám) نر.م. ۱) بوخت، لگیا: ۲) د دروازې د بندولو لرگي: ۳) د یوه درانه شي د پورته کولو یا رغړولو لپاره لرگي: ٤) سرزوري، سرکښي: ٥) نښتی، انډول: ٦) پېچ، درد.

اړمرستیالکړ (aṛmrastyālkáṛ) گر. مقید یا انشاییه کومکي فعل.

اړمکی[1] (aṛamkáy) نر.م. ۱) د لرگي اړم، چې د ژرندې د پاسني پل د پورته کولو لپاره په کارېږي ۲) د شپنو کوتک.

اړمکی[2] (aṛamakáy) نرم. د مستی په وخت کې د ینده پسه آواز.

اړناوی (aṛnāwáy) نر.م. دولت، شتمني، ثروت.

اړنگ (aṛáng) نر.م. وسواس، شک، تردد، گومان.

اړنگ بړنگ (aṛangbaṛáng) ص. نر.م. ۱) متردد وسواسي، سودایي: ۲) خر، خینگ: ۳) بې وسه

اړنگمن (aṛangmán) ص. نر.م. شکمن، شکي.

اړنگو بړنگو (aṛangū-baṛangū́) ص. نب. کوروږن، شالي والي، شاړې وارې.

اړنگی (aṛangáy) ښځ. م. لینگته، پښه اچول، لنگتی، د چا د غورځولو لپاره پښه ورته اړول.

اړوالی (aṛwālay) نر.م. و گ. اړتیا.

اړوب (arób) نر.م. ۱) نري شوي اوړه، اتوب؛ ۲) اړداوه، ارداوه؛ ۳) نرۍ خته، اخره، خروب؛ ۴) بېخونده کټغ، بېخونده خواړه.

اړوپر (arupár) ص. نب. ۱) نښتی، يو په بل کې نښتی، تاوراتاو؛ ۲) پر مخې، اپوته.

اړوت (arūt) ص. نر.م. بدخويه، تريوتندی سړی.

اړوتړ (arutár) نر.م. ګروڼ، ژمنه، لوز، اوی، عهد.

اړوت غړوت (arūt-garūt) نر.م.ج. چل، پلمه، اني باني، درواغ، دروه،، تګي برګي.

اړوتل (arwatál) مص. ل. ۱) اړکېدل، بې وسه کېدل، بندېدل؛ ۲) مجبورېدل.

اړوتلی (arwataláy) فا. نر.م. وګ. اړ.

اړودوړ (arūdúr) نر.م.ج. بلوا، شخړه، الهګوله، اخ و دب، ګډوډي، شخه شولانګه.

اړوښتی (arostáy) نر.م. زېرمه، پاسره؛ پانګه.

اړوک (arók) نر.م. هېرخې، اروړ، کسات، کينه، بغض، غچ.

اړول (arowál) مص. مت. ۱) پر مخې کول؛ ۲) کړيابول؛ ۳) عقيده وربدلول، منصرفول؛ ۴) دکتاب پاڼي له يوه مخه پر بل مخ کول؛ ۵) پتې اړول، بيرې کول؛ ۶) استوګنه غوره کول؛ ۷) يوه خبره په چا ورتپل؛ ۸) بندول.

اړونج (arwánj) نر.م. ۱) متېه، داګه، ستنه، پنبې، پايه؛ ۲) بنسټ، اساس.

اړوند (arwánd) نر.م. مربوط، مرتبط، تړلی، متعلق، تابع، سره تړلی.

اړوندي پور (arwandipór) نر.م. دخپلوی پور، د خپلوی درجه.

اړوونکی (arawūnkáy) نر.م. ۱) اړووني، د بېډيو يو ډول لوبه ده؛ ۲) ختکی، کتار؛ ۳) رنده خره، خره بلوله، رانده خره، باداسکي.

اړه (ará) ښځ.م. ۱) احتياج؛ ۲) اړيکي، تړاو؛ ۳) بندېز؛ ۴) تنۍ، دغلې د پيمانې کولو لوښی؛ ۵) ماووت، هغه اندازه غله چې د کلي کسبګرو ته د فصل اخيستلو پر وخت د کار په مقابل کې ورکوله کېږي؛ ۶) اړه، وګ. آړه.

اړه تړه (ará-tará) ښځ.م. سمبالونه، بندوبست، سمونه، تياری.

اړه لرل (aralarál) مص. ل. احتياج لرل، ارتباط لرل.

اړي (arí) ښځ.م. ۱) د هلکانو يو ډول لوبه ده؛ ۲) حاجت، اړتيا؛ ۲) خنډ، بندېز؛ ۳) تعلق؛ ۴) ضد، دبسه، رېسه.

اړی(۱) (aráy) نر.م. ۱) لکيور پسه؛ ۲) جنګي ګډ.

اړی(۲) (aráy) جنجال، لانجه.

اړۍ (aráy) ښځ.م. ۱) پچاړی، پيارمه، دوبک؛ ۲) د پټيو پوله؛ ۳) د سپارې موتۍ.

اړېدل (aredál) مص. ل. ۱) کړيابېدل، اړکېدل؛ ۲) مجبورېدل؛ ۳) خنډېدل، بندېدل.

اړېړی (areráy) نر.م. وګ. اړيړی.

اړيکپېر (arikpér) نر.م. ارتباطي حالت، د ربط حالت.

اړيکترونونه (ariktarūnūná) اړوند ارتباطي ترونونه(ژبپوهنه).

اړيک خپلواک (arikxpalwák) ارتباطي واول، دوه ژبني توکه ديوې اړتيا لپاره سره نښلوي.

اړيکغونډله (arikgwándla) اړونده جمله.

اړيکلار (ariklár) مواصلاتي لاره.

اړيکن (arikán) اړوند(غږپوهنه) مربوط.

اړيکنومځری (ariknūmzáry) ارتباطي ضمير.

اړيکويېکی (arikwayikáy) د ربط ادات، د ربط کليمه، د ربط حرف، صله.

اړيکه (arīká) ارتباط، نښتون، پيوستون، پيوند، تعلق، مناسبت.

اړيکى (arīkáy) نر.م. ۱) رابطه، اړه، تعلق، علاقه ۲) بندېز؛ ۳) اړم، تمبه.

اړين (arín) اړتيا ور، ضروري، حتمي.

اړيه (aryá) ښځ.م. اړي، ليکى، د دوو پولو په منځ کې اوږده څمکه.

ازادانډى (azādandáy) آزادخياله، ازاد فکري.

ازادګر (azādgár) خپلواکګر، مستقل مورفيم.

ازادپيال (azādipál) ازادي غوښتونکى غورځنګ.

ازادپيالنه (azādipālána) ازادي غوښتنه.

ازارول (azārawál) مص.مت ۱) ربړول، ځورول، ضرر رسول؛ ۲) ښېرا کول، عاقول، ښهلى.

ازاري (azā́ri) فا. نر.م. ۱) ځوروونکى، زيان رسوونکى؛ ۲) مف. عاق شوى.

ازارېدل (azāredál) مص. ل. ۱) ځورېدل، ربړېدل؛ ۲) عاق کېدل، ښېرا ورته کېدل.

ازانګه (azā́nga) ښځ.م. (ج. ازانګې) انګازه، پږواک، د ږغ انعکاس، انګې.

ازخوړى (azxóṛay) نر.م. ۱) يو ډول اغزى؛ ۲) ص. نر.م. مجازاً از از ګتلى، ازاري.

ازدحام (izdihā́m) نر.م. اتبار، ګڼه ګوڼه، سراوړه د خلکو ببروبار.

ازدواج (izdiwā́j) نر.م. ښځه کول، واده کول.

ازغکى (azgakáy) نر.م. و.ګ. اغزکى.

ازګى (azgí) ښځ.م. ايجګي، په حرکاتو د کليمو او تورو لوستل.

ازل (azál) نر.م. ۱) ف. بې مبدأ هستي، هغه زمان چې پيل يې نه دى معلوم؛ ۲) لومړۍ ورځ.

ازل ليک (azállik) نر.م. برخليک، سرنوشت، تقدير، قسمت، نصيب.

ازلي (azalí) ص.نب ۱) بې مبدا هستي ته منسوب ۲) له ازله، له پيله، قديمي.

ازمار (azmā́r) ص. نر.م. درغل، تګ، مکار.

ازمارتوب (azmārtób) نر.م. تګي، درغلتوب.

ازماينښت (azmāyə́ṣt) نر.م. ۱) ازموينه، امتحان، معلومونه؛ ۲) تجربه.

ازمايل (azmāyál) مص. مت. ۱) ازماينښت کول، معلومول؛ ۲) تجربه کول.

ازمايلى (azmāyálay) مف.نر.م. ۱) ازمېيل شوى، امتحان شوى؛ ۲) مجرب.

ازماينه (azmāyaná) ښځ.م. ۱) ازماينښت کونه، معلومونه؛ ۲) تجربه کونه.

ازموينځى (azmoyánǰay) نر.م. لابراتوار، د ازموينې ځاى.

ازمون (azmū́n) نر.م. پوهنتوني کانکور، د پوهنتون د داخلې ازموينه.

ازموينه (azmōyaná) ښځ.م. و.ګ. ازماينه.

ازمېښتځى (azmeṣtǰáy) نر.م. د ازمېښت ځاى يا خونه، لابراتوار.

ازمېښتکار (azmeṣtkā́r) تجربه کار.

ازمېښتون (azmeṣtū́n) تجربه ګاه، لابراتوار.

ازمېښتي غږ پوهنه (azmeṣtiğaẓpōhána) لابراتواري غږ پوهنه، غږ پوهنه.

ازېيل (azeyál) مص. مت. و.ګ. ازمېيل.

ازېيلى (azeyaláy) مف. نر.م. ۱) غول شوى؛ ۲) پارول شوى.

اژدر (aždár) نر.م. ښامار، لوى مار، اژدها.

اژدها (aždahā́) نر.م. ښامار، اژدر، لوى مار.

ازبکه (azbaká) ښځ.م. يوه تور وزري مرغۍ ده چې کب خوري که هم ورته وايي.

ازل (...) ... [illegible]

ازېيل (azeyál) مص. مت. ۱) پېرې تاړول، پېرې غبنل؛ ۲) پارول، گومارل، هڅول.

اسارت (asárat) نر.م. ۱) بند، بندیتوب، حبس؛ ۲) مریبتوب، غلامي، اگروالي.

اساس (asás) نر.م. بنسټ، آره، سته، رده.

اساسنامه (asāsnáma) ښځ.م. ۱) کرښلاره، نګلاره؛ ۲) هغه متن دی چې د یوګوند مقررات او موازین تعیینوي.

اساسي (asási) ص. نسب. ۱) بنیادي، بنسټي، مونېز؛ ۲) اصلي، اصولي، سم، مقدماتي.

اساطیر (asátir) نر.ج. کیسې، حکایتونه.

اسامبله (asāmblá) ښځ.م ۱) جرګه، ۲) غونډه، ټولنه؛ ۳) شورا.

اسامي (asámi) نر.م. هغه سړی، چې د مالیې او مال و مواشي له پلوه په کوم ملک او خان پورې تړلی وي.

اسان (asán) ص. نر.م.ج. د ګران، او سخت ضد.

اسانتیا (asāntyá) ښځ.م. اساني، اسانتوب، اسانوالی، سهولت.

اسانسور (asānsór) نر.م. لیفټ، هغه برقي وسیله چې دپورته او ښکته کېدو لپاره کارځني اخلي.

اسانول (asānawál) مص. مت. اسانتیا راوستل، ستونزې لیرې کول، اساني راوستل.

اسانونه (asānawána) ښځ.م. اسانتیا راوستنه، د ستونزو لیرې کونه، اساني راوستنه.

اسباب (asbáb) نر.ج. ۱) علتونه، سببونه؛ ۲) وسیله، چاره؛ ۳) کالي، سامان او لوښي.

اسبون (asbún) نر.م. د اسانو څرونکی، د اسانو پېوونکی، د اسانو پوونده، اسبه.

اسپیرانت (aspiránt) نر.م. هغه څوک چې تر ماستري وروسته د ډکتورا د اخیستلو لپاره علمي کار کوي.

اسپل (aspál) مص. مت. راغونډول، زېرمول، ټولول، جمع کول.

اسپلاغ (aspālaǧ) نر.م. پالک، د پالکو سابه، د پالکو ساګ.

اس پنډوس (aspandós) نر.م. یو ډول لوبه ده، اسپنډه، کړسانګه.

اسپنډوکی (aspandūkáy) نر.م. د آس کنځوغه.

اسپوېلی (aspoeálay) ص. نر.م. دروند سړی، خوږسړی، سپین رویی.

اسپه (aspá) ښځ.م. (ج. اسپې) ۱) د آس ښځینه شکل؛ ۲) المبه، یو ډول جلدي ناروغي ده، یو ډل دانه ده؛ ۳) محرقه، وچکی، زوروره.

اسپېیل (aspeyál) مص. مت. و.ګ. اسپل.

استاد (ostád) نر.م. و.ګ. استاذ.

استاذ (ostáz) نر.م. ۱) ښوونکی، معلم؛ ۲) هغه څوک، چې نورو ته لاربښوونه کولای شي.

استاذي (ostázi) ښځ.م. مهارت، لاس لرنه.

استازډله (astāzdalá) ښځ.م. پلاوی، جرګه.

استازګرانه (astāzgarána) رسالتمندانه، متعهدانه

استازلیک (astázlik) وکالت خط، کفالت خط، کفالتنامه.

استازی (astázay) نر.م. رېبار، څری، بکاری، قاصد، خبرورونکی.

استازي (astāzí) نر.م. نماینده ګي.

استحکام (istihkám) نر.م. ټینګوالی، کلکوالی، پوخوالی، محکموالی.

استخبارات (istixbārát) نر.ج ۱) پلټنه، لټونه، کشف؛ ۲) جاسوسي، مخبري.

استخدام (istixdám) نر.م. د کار لپاره منل، کارکوونکي پیدا کول، په کار اچول.

استخراج (ístuxráj) نر.م. ایستنه، خارجونه، ښکاره کونه، باسنه.

استدراک (ístudrák) نر.م. پوهېدنه، درک کونه، میندنه، د پوهېدنې په طلب کې.

استدعا (ístudʻá) ښځ.م. هیله، غوښتنه، تمه، امید، سوال.

استدلال (ístudlál) نر.م. دلیل راوړل، د یوې موضوع د اثبات لپاره د دلایلو، اسنادو او شواهدو راوړل.

استر (astár) نر.م. ۱) هغه توکر چې ترجامې لاندې ګنډل شوی وي؛ ۲) شرمن، خور.

استراحت (ísturāhát) نر.م. ۱) هوساینه، سوده، دمه کونه، ۲) خوب، بیدېدنه.

استبداد (ístibdád) نر.م. ۱) خپل سري، خپل مخي؛ ۲) تېری، ظلم، ناروا، سختي.

استثمار (ístusmár) نر.م. د ټیټې طبقې له کار او زیار څخه د لوړې طبقې ګټه اخیستل.

استثنا (ístusná) ښځ.م. پرته، پرته والې، له نورو نه بېلول، خاص، بېل.

استثنايي (ístusnāyí) ص.نب. ۱) پرته؛ ۲) ځینې، خاص.

استحصال (ístuhsál) نر.م. لاس ته راوړل، اخیستل، حاصلول، لاس ته راوستل.

استحصالول (ístuhsālawál) مص.مت. لاس ته راوړل، اخیستل، تولیدول.

استحضار (ístuhzár) نر.م. احضار، حاضرونه، بلنه، غوښتنه.

استحقاق (ístuhqáq) نر.م. ۱) برخه، ونډه؛ ۲) حق؛ ۳) وړتیا، وړتوب.

استرداد (ísturdád) نر.م. بېرته اخیستل.

استري (ístrí) ښځ.م. ورګ، اوتو.

اسسپور (asspór) اسپ سوار، سوارکار.

استسقا (ístusqá) ښځ.م. ۱) توسخوري، باران غوښتل؛ ۲) د باران ورېدو لپاره د خلکو لمونځ؛ ۳) استسقا یو ډول ناروغي ده.

استعاره (ístuʻārá) ښځ.م. ۱) سوالې، په پورنې توګه اخیستل؛ ۲) یوه کلیمه د اصلي ماناوو پرځای د نورو ماناوو (کنایه او مجاز) باندې استعمالول.

استعانت (ístuʻānát) نر.م. مرسته غوښتل، معاونت غوښتل، کومک غوښتل.

استعجاب (ístuʻjáb) نر.م. اریانېدنه، تعجب کونه، حیرانتوب.

استعداد (ístuʻdád) نر.م. ۱) وړتوب، لیاقت، قابلیت؛ ۲) وس، مالي قدرت، مالي توان.

استعفا (ístuʻfá) د یو رسمي اودولتي کار پرېښودل له رسمي کار نه د غوښتنلیک په وسیله لاس اخیستل.

استعلام (ístuʻlám) نر.م. پوښتنلیک، پوښتنه کونه.

استعمار (ístuʻmár) نر.م. د یوه قوي هېواد سیاسي، نظامي او اقتصادي برلاسی پر یوه ضعیف ملت یا قوم یا ځمکه باندې، ښکېلاک.

استعمال (ístuʻmál) نر.م. کارول، په کارونه، د یو شي څخه کار اخیستنه.

استغاثه (ístuğāsá) ښځ.م. ۱) غاو، شکایت؛ ۲) سېله.

استغفار (ístuğfár) نر.م. ۱) بخښنه غوښتل، د ګناهونو معافي غوښتل؛ ۲) د توبې دعا.

استغنا (ístuğná) ښځ.م. ۱) غرور، کبر، بې پروايي؛ ۲) بې نیازي، نا اړتیا.

استفاده (ístifādá) ښځ.م. ګټه اخیستل.

استفسار (istifsā́r) نر.م. ۱) څرګندونه غوښتنه، توضیح غوښتنه؛ ۲) پوښتنه، سوال.
استفهام (istifhā́m) نر.م ۱) دځان د پوهولو هڅه ۲) پوښتنې، د سوالیې نښه.
استقامت (istiqāmát) نر.م. ټینګار، دریدنه.
استقبال (istiqbā́l) نر.م. ۱) هرکلی، مخې ته وتل؛ ۲) ګانده، راتلونکې زمانه.
استقرا (istiqrā́) ښځ. ۱) څېړنه، لټون، تلاش؛ ۲) نتیجه، نتیجه اخیستل.
استقرار (istiqrā́r) نر.م. ټیکاو، دریدنه، ثبات.
استقلال (istiqlā́l) نر.م. خپلواکي، آزادي.
استماع (istimā́ʿ) نر.م. اوریدنه، غوږنیونه.
استمبول (istamból) نر.م. دستمبول، پرینو، پیستمبول.
استمداد (istimdā́d) نر.م. مرسته غوښتنه، کومک غوښتنه، مدد غوښتنه.
استمرار (istimrā́r) نر.م. تلوالی، همېشه توب.
استناد (istinā́d) نر.م. سندګرځول، سند او دلیل راوړل، دچا پر نظریې باندې اتکا کول.
استنباط (istinbā́t) نر.م. رااېستنه، راوباسنه، کومې نتیجې ته رسېدنه، درک کونه.
استنتاج (istintā́j) نر.م. نتیجه اخیستل، منطقي نتیجه اخیستل.
استنجا (istinjā́) ښځ. م. د اوداسه په وخت کې د بدن د شرمځایونو مینځل.
استنشاق (istinšā́q) نر.م. پوزې ته اوبه اچول، د اوداسه په وخت کې پوزه مینځل.
استنطاق (istintā́q) نر.م. پوښتل، پوښتنه، خبرې څخې غوښتل، له چا څخه تحقیق کول.
استوا (istiwā́) ښځ. م ۱) هغه فرضي کرښه ده چې د ځمکې کره پر دوو - شمالي او جنوبي برخو وېشي؛ ۲) سموالی، برابروالی.
استوانه (ostūwā́na) ښځ. م. هغه جسم چې دواړه سرونه او ددې سرونو په امتداد پاتې برخې دایروي شکل ولري.
استوغان (astūǧā́n) نر.م ۱) توان، صبر، طاقت؛ ۲) ستونی، مری، حلق.
استوګن (astogā́n) نر.م. ج. ص. اوسېدونکی، مېشته کېدونکی، مقیم.
استوګنځی (astogánʒay) نر.م. ۱) داوسېدو ځای؛ ۲) کور، کلی، وطن.
استوګ (astóg) قراري، آرامي، استوګنه.
استوګنه (astogána) ښځ. م. اوسېدنه، مېشتېدنه.
استوګنیز (astogánaiz) نر.م. د استوګنې اړوند، اسکاني، رهایشي.
استوګه (astogá) ښځ. م. و ګ. استوګنه.
استول (astawә́l) مص. مت. لېږل.
استونه (astawā́na) حمص. لېږنه.
استوونکی (astawūnkay) فا. نر.م. لېږونکی.
استېدل (astedә́l) مص. ل. اوسېدل، استوګنه اختیارول، ځای نیول، مېشتېدل.
استهلاک (istihlā́k) نر.م. ۱) لګښت، خرڅ، له منځه وړل؛ ۲) کارول.
استیتیک (istitík) نر.م. ښکلا پېژندنه.
استیلا (istilā́) ښځ. م. نیول، ترخپل اغېز لاندې راوستل، تر نفوذ لاندې راوړل، نیول.
استیناف (istinā́f) نر.م. د تېر حکم د نفې کولو غوښتنه، مرافعه غوښتنه.
اسرار (asrā́r) نر.ج. (د سر جمع) خواله، سرونه، رازونه.
اسراف (isrā́f) نر.م. بد خرڅي، عبث خرڅ، بې ځایه خرڅ، نوستل.

اسره (asrá) ښـځ. م. ۱) هیله، آرزو، امید، تمه؛ ۲) صرفه؛ دریغ، ایله.

اسره من (asramán) نـر. م. هیله لـرونکی، امید لرونکی، ارزومن.

اسعار (asā́r) نر. ج. پیسې، روپۍ، بهرنۍ پیسې چې پېررودل او پلورل کېږي.

اسفالټ (ispált) نر. م. تارکول، د سړکونو پخونه، د سړکونو قیرول، دامبر کول.

اسقاط (isqā́t) نـر. م. هغه پیسې چې د مړي د وارثانو له خوا په مړي پسې وېشل کېږي.

اسقف (usquf) نر. م. د عیسویانو ملا، د عیسوي دین روحاني شخصیت.

اسک (ask) نـر. م. خسنی، پچه سره نیول، پچه سره اچول، قرعه کشي.

اسکېرل (askerál) مص. مت. خوارول، کمزوري کول، ځپل.

اسکېلوی (askelwáy) نر. م. ۱) زګېروی، ورو ورو فریاد، زوېرګي.

اسل (asl) نر. م. ج. برابر، سم.

اسلاف (aslā́f) نر. ج. و ګ. سلف.

اسلام (islā́m) نر. م. ۱) تسلیمېدل، منقاد کېدل، سوله کول؛ ۲) د مسلمانانو دین.

اسلحه (aslihá) ښځ. م. وسله، درسته، د جګړې سامان.

اسلوب (uslū́b) نر. م. مېتود، طریقه، لاره، طرز.

اسلول (aslawә́l) مص. مت. برابرول، سمول، جزا ورکول، اصطلاحاً کوښې پر پښو ور اسلول.

اسلېدل (asledә́l) مص. ل. برابرېدل، سمېدل.

اسم (ism) نر. م. نوم، د شخص یا شي نوم.

اسمان (asmā́n) نر. م. ۱) هسک، هغه اتموسفیر چې ځمکه یې احاطه کړې ده؛ ۲) مجازاً زمانه.

اسمان چوک (asmānčók) نـر. م. نـېغ، لک، عمودا، ولاړ، شخ.

اسمان څاڅکی (asmāncāckáy) نـر. م. اسمان ګرېنګن، یو ډول چینجی دی.

اسمان څک (asmāncák) ص. نر. م. جګ، لوړ.

اسمان څکالی (asmāncakálay) نـر. م. اسمان څکالکی، ماښام څکالکی، اسمان ځلکی.

اسمان کټ (asmānkát) نر. م. د بوډۍ کټ، په اسمان کې اووه ستوري دي، چې د بوډۍ کټ ورته وايي، د زوي کټ.

اسمان ګرېنګن (asmāngringán) نر. م. و ګ. اسمان څاڅکی.

اسمان لاره (asmānlā́ra) ښـځ. م. اسمان لار، کهکشان، په اسمان کې د ملیونونو ستورو سپینه لاره، ترپ.

اسمنډه (asmánḍa) د اس د غفل هومره واټن.

اسنا (asnā́) ښځ. م. ښېګڼه، فایده، نفع.

اسناد (asnā́d) نر. ج. و ګ. سند.

اسناد (asnā́d) نر. م. سند راوړل، استناد کول، د چا پر نظرېږ، وینا یا لیکنه باندې تکیه کول.

اسو (asū́) نر. م. د هندي کال شپږمه میاشت.

اس والا (aswālā́) نر. م. پر آس سپور سړی، هغه سړی، چې آس ورسره وي، د اس خاوند.

اسوده (asūdá) ص. نب. هوسا، آرام، بې غمه.

اسونی (asūnáy) نر. م. داوسپنې ښتک، د اوسپنې ختی، سوتک.

اسوېلاند (aswelā́nd) ص. نـر. م. اروا وږی، ور ستړګی، سوګړ، سوګت، حریص، سیلان.

اسوېلل (aswelә́l) مص. مت. اسوېلی کول، سور اسوېلی کښل.

اسوېلی (aswelә́y) نر. م. سره سا، سره سېلوی.

اسهال (ishā́l) نـر. م. نس ناسته، نسه کېدل، کنږه، له نسه بهېدل، نس خوږی، سیرن.

اسهام (ashā́m) نر. ج. و گ. سهم.

اسي (asáy) نر. م. پخه شوې پرخه.

اسي (así́) ص. نب. ۱) ورسترګی، جلوس، چروس؛ ۲) بخیل.

اسیب (aséb) نر. م. هغه کولمه ده، چې له سرې، پېنې اوواږګې څخه یې د کوي او کبابوي یې.

اسید (así́d) نر. م. ۱) اسيد؛ ۲) زونځه، تېزاب یو کېمیاوي مرکب محلول دی چې شین تورنسل یا لتمس ته قرمزي رنګ ورکوي.

اسیر (así́r) نر. م. بندي، نیولی، محبوس، قیدي.

اسیمه (aséma) ښځ. م. اسپیمه، اوسیمه، هغه اسپه، چې اس غواړي.

اش (aš) نر. م. ۱) تعجب کلیمه؛ ۲) امید، هیله، طمع؛ ۳) ګومان، خیال.

اشا (ašá) ص. ښځ. م. ۱) بلا، بلو، داروونکی شی، لویه بلا؛ ۲) غټ، بګ، جسیم.

اشاره (išārá) ښځ. م. د سر، سترګو او لاسونو په ښوررلو سره څوک کومې شي ته متوجه کول.

اشاري (ašā́ri) نر. ج. ۱) غرنی مندتې؛ ۲) دمندتو ښکته، رج زردالو؛ ۳) تریخ غرنی بادام.

اشپز (ašpā́z) نـر. م. پخوونکی، اشپز، هغه سړی چې خواړه پخوي.

اشپیر (ašpír) نر. م ۱) شور، شور؛ ۲) بې باکه دله.

اشتباه (ištibā́h) ښځ. م. ۱) تېروتنه، ګـومـان، شک؛ ۲) سهوه، غلطي.

اشتر (aštár) نرم. م. تانګ، تونګ، ګېډه، ګېډبند، د آس د تانګ تسمه.

اشتراک (ištirā́k) نر. م. ګډون، برخه اخیستل، شریکېدل.

اشتغ (aštáǧ) نر. م. وچه خورماني، وچ زردالو، شلیکی، تایفي، اشتق.

اشتغال (ištiǧā́l) نـر. م. بوختېدنه، لګیا کېدنه، مشغولتیا، اموخته کېدنه.

اشتقاق (ištiqā́q) نـر. م. د یوې ژبې له ګـرامري قوانینو سره سم، له یوې ریښې څخه د جـوړو شویو کلیمو څرګندونه، جوړونه او رااېستنه.

اشتوکه (aštóka) ښځ. م. روغه، جوړه، پخلاینه.

اشتها (ištihā́) ښځ. م. خوا، خورمنځ، لوهه، دودی ته زړه کېدل، خوړو ته زړه کېدل.

اشتهار (ištihā́r) نـر. م. ډنډوره، خپرونه، شهرت ورکونه، څرګندونه، اوڅارونه، مشهوررونه.

اشتیاق (ištiyā́q) نر. م ۱) لېوالتیا، شوق، آرزو، زړه غوښتنه؛ ۲) اشتها.

اشخار (ašxā́r) نر. م. ج. شخار، توکار چې له زمې نومې بوټي څخه لاس ته راځي او د کالیو په مینځلو کې کار ځني اخیستل کېږي، شتی.

اشخورکه (ašxoráka) ښځ. م. د کـوچنیانو یـو ډول واسکټ.

اشر (ašár) نر. م. پګړه، دله بیز وربا کار.

اشرار (ašrā́r) ص. نر. ج. و ګ. شریر.

اشراف (ašrā́f) نر. ج. ۱) اریستوکراتان، د ټولنې استثمارګرې طبقې ته منسوب خلک؛ ۲) و ګ. شریف.

اشربانی (ašarbāṇáy) نـر. م. هغه څـوک، چې په اشرکې ګډون کوي، اشرګندی، اشرګری.

اشرپی (ašrapáy) ښځ. م. ج. سکه، اشرفی، د سرو زرو روپی (سکه)، یوه پخوانی سکه ده.

اشري (ašarí) ص. نب. سرزوری، مست او شـهوتي کورنی څاروی؛ ۲) بلندره ګری، اشرګری.

اشعار (ašʻā́r) نر. ج. شعرونه، و ګ. شعر.

اشغال (išğāl) نر. م. ١) شغل، چارې، کاروته؛ ٢) نیونه، لاندې کونه.

اشغالول (išğālawə́l) مص. مت. نیول، لاندې کول، تصرف کول.

اشکال(١) (iškā́l) نر. م. خنډ، اړیکې، خرنج، مانع، مشکل، سختي.

اشکال(٢) (aškā́l) نر. ج. وگ. شکل.

اشکوني (aškūṇáy) نر. م. ١) سرشکونه، سرشوکارې؛ ٢) د هلکانو یوه لوبه ده.

اشکي (aškí) اد. د تحسین کلیمه، شاباس! آفرین.

اشلوک (ašlū́k) نر. م. (ج. اشلوکونه) شعر، منظوم کلام.

اشنا (ašnā́) نر. م. ملگری، انډیوال، دوست.

اشنايي (ašnāyí) ښځ. م. ملگرتیا، دوستي، پیوند گلوي.

اشو (ašū́) نر. م. ١) په توکر د کور، خوني یا انگر پاکول؛ ٢) د کتاب حاشیې؛ ٣) ص. نر. م. سپیڅلی، مقدس، پاک.

اشوا (ašūwā́) ص. نب. رسوا، بدنام، افشا.

اشواکول (ašwakāwə́l) مص. مت. رسواینه، بدنامول، شرمول، افشا کول، بې پردې کول.

اشواگر (ašwāgár) افشاگر، رسواکوونکی.

اشواره (ašwārá) ښځ. م. لچره، کنجره، بې حیا او بې شرمه ښځه.

اشوب (ašó́b) نر. م. ١) شور، ځوږ، الهگوله؛ ٢) الفت، بدبختي؛ ٣) د سترگو خوږ (لیچ).

اشورگ (ašorág) نر. م. ١) غټ رگ؛ ٢) حرکت، خوځښت؛ ٣) دغاښونو او ستوني یو ډول دوا ده.

اشول (ašól) نر. م. شور، غوغا، ژړا او فریاد.

اشه (ašá́) اد. ایشه، اوشه، ییغ، خره ته د شرلو پر وخت ویل کیږي.

اشیا (ašyā́) نر. ج. وگ. شی.

اښ (aṣ) نر. م. سوچ، فکر، سد، تأمل.

اښوه (aṣwá́) ښځ. م. تلوسه، ښېره، خوا، اشتها، د زړه غوښتنه، گیني، ارنې، تپاک.

اښوېران (aṣwerā́n) نر. م. وینا، خبرې اترې.

اښي (aṣáy) نر. م ١) دمه، سیاله، آرام، دده لگول، ساسمول؛ ٢) وقفه.

اصابت (isābát) نر. م. لگېدنه، پر نښه لگېدل.

اصالت (asālát) نر. م. اصلیتوب، هډواله، شرافت، ساهوتوب، نجابت.

اصحاب (ashā́b) نر. ج. ١) ملگري، مله، یاران؛ ٢) د حضرت محمد (ص) یاران او ملگري.

اصرار (isrā́r) نر. م. ټینگار، تاکید.

اصراف (isrā́f) نر. م. لگښت، مصرفول، مخارج.

اصطکاک (istikā́k) نر. م. سولول، مښل.

اصطلاح (istilā́h) ښځ. م. ١) داسې ژبنی ترکیب چې ترلې کلیمې په خپلو اصلي ماناوو نه استعمالیږي؛ ٢) ایډیم، ترم؛ ٣) محاوره.

اصغري (asğarí) ص. نب. ډېر لېر، لې ترلېږه، ترلږ ولږ، د لږوالي کښتنۍ درجه.

اصل (asə́l) نر. م ١) آره، بنسټ، بیخ، بنیاد، مونډ، جرړه؛ ٢) اصلیت، حقیقت؛ ٣) نسب، ذات؛ ٤) سوچه، نگه؛ ٥) اصیل، د ښې کورنۍ.

اصلاح (islā́h) ښځ. م ١) سمون، ښه کول، سمول، منظمول؛ ٢) جوړه، روغه، سوله.

اصلاحي (islāhí) ص. نب. ١) د سمون، د سمښت؛ ٢) د جوړې، درغاونې، د روغې.

اصلیت (asliyát) نر. م. ماهیت، طبیعت، شته والی، خاصیت.

اصول (osū́l) نر. ج. لاره، اساسات، مېتود، قاعده، اصلونه.

اصولنامه (osūlnāmá) ښځ. م. ۱) آرلیک، اساسنامه، لایحه، منشور؛ ۲) د یوه دولتي تشکیل اړوند مقررات.

اصولي (osūlí) ص. نب. بنیادي، بنسټیز، اساسي، قانوني، له لارې سره سم، له قانونه سره سم.

اصیل (asíl) ص. نر.م. ۱) سوچه، ښه، نیږه، خالص؛ ۲) د ښې کورنۍ؛ ۳) درونـد، شریف.

اصیلتوب (asiltób) نر.م. درونـد والی، ښه سړیتوب، سوچه والی، اصیل والی.

اضافت (izāfát) نر.م. په ګرامر کې د دوو نومونو ترمنځ رابطه؛ «د احمد کتاب». (د) د اضافت توری دی.

اضافه (izāfá) ص. نب. ۱) زیات؛ ۲) ښځ. م. زیاتونه، زیاتېدنه، ډېرونه، زیات والی.

اضافي (izāfí) ص. نب. زیات، ډېر.

اضطراب (iztiráb) نر.م. تشویش، ناکراري.

اضطراري (iztirārí) ص. نب. ۱) فوري، فوق العاده؛ ۲) ناکراري، ډار، خطر.

اطاعت (itāʕát) نر.م. منل، غاړه ایښودل.

اطراف (atrā́f) نر.م. ۱) خواوې، څرمې، غاړې، اړخونه؛ ۲) شاوخوا، ۳) په باره کې؛ ٤) د ښار نه د باندې سیمې.

اطرافي (atrāfí) ص. نب. کلیوال، له ښاره بهر اوسېدونکی، اطراف ته منسوب.

اطفا (itfā́) ښځ. م. ۱) اور وژل، اور مړ کول؛ ۲) چوپول، خاموشول، ارضا کول.

اطفائیه (itfāiyá) ص. ښځ. م. اور وژونکې.

اطلاع (itlā́ʕ) ښځ. م. خبر، خبرتیا، خبرونه.

اطلاعیه (itlāʕiyá) ښځ. م. خبرتیا، خبرداري.

اطلاق (itlā́q) نر.م. منسوبونه، محسوسول، دلالت.

اطمینان (itminā́n) نر.م. ډاډ، ډاډګیرنه، ډاډینه، پوراینه، تسلي، د زړه دمه.

اظهار (izhā́r) نر.م. ۱) څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانول.

اظهارېدل (izhāredál) مص. ل. ۱) څرګندېدل، ښکاره کېدل؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانېدل.

اعاده (iʕādá) ښځ. م. ۱) راستنول، بېرته ورکول؛ ۲) بیا جوړېدل؛ ۳) بیا قایمول؛ ٤) د پور پرېکړه

اعاشه (iʕāshá) ښځ. م. ۱) خوراکي مواد، ارتزاقي مواد؛ ۲) غذا، خواړه، خوراک.

اعانه (iʕāná) ښځ. م. مرسته، پسپنه، چنده.

اعتبار (iʕtibā́r) نر.م. ۱) ویسا، باور، اعتماد؛ ۲) کرېډت.

اعتبارلیک (iʕtibārlík) نر.م. باورلیک، اعتبارنامه، تصدیق نامه.

اعتباري (iʕtibārí) ص. نب. معتمد، باوري، د ویسا او ډاډ وړ.

اعتدال (iʕtidā́l) نر.م. پوبرابر، مینځوړمانه، مینځکوره، نه کم نه زیات، میانه حاله.

اعتذار (iʕtizā́r) نر.م. عذر غوښتنه، بخښنه غوښتنه.

اعتراض (iʕtirā́z) نر.م. ګوته نیول، تنقید، نوغي نیول، نه منل، مخالفت کول، اړنګ نیول.

اعتراف (iʕtirā́f) نر.م. منل، اقرار، پر خپله ګناه او یا کړو باندې اقرار کول.

اعتصاب (iʕtisā́b) نر.م. پارېدنه، د له پیزه او منظمه پارېدنه، چې کارګران یې د خپلو حقوقو د غوښتلو لپاره د پانګوالو په مقابل کې کوي.

اعتقاد (iʕtiqā́d) نر.م. ګروهه، عقیده، یقین.

اعتکاف (i(s)tikā́f) نر.م. انزوا، په یوه ګوټ کې له خلکو نه ګوښه کېښناستل.

اعتلا (ıstıla) ښځ. م. ۱) لوړېدنه، جګوالی؛ ۲) لوړېدل، جګېدل، هسکېدل.

اعتماد (ıstımād) نر. م. ډاډ، باور، اطمینان.

اعتماد نامه (ıstımādnāma) ښځ. م. باورلیک.

اعتنا (ıstınā) ښځ. م. پام، پاملرنه، پام کول.

اعتیاد (ıstıyād) نر. م. عمل ګرځېدل، روږدېدنه، خوی ګرځېدل، په نشه یي شیانو اموخته کېدل.

اعجاز (ısjāz) نر. م. کوم فوق العاده کار کول، معجزه ښودل.

اعدام (ısdām) نر. م. ۱) وژل، مړ کول، له منځه وړل، ۲) وژل کېدل، له منځه تلل.

اعراب (ısrāb) نر. م. د یوې کلیمې د سمو لوستلو لپاره د توري پرسر او یا لاندې حرکتونه ورکول؛ لکه: زور، زېر، پېښ، غروندی.

اعراف (ısrāf) نر. م. ۱) د جنت او دوزخ تر منځ یو مقام؛ ۲) اوچت ځای، د چرګ تاج.

اعصاب (assāb) نر. ج. (د عصب جمع) هغه نري تارونه چې د بدن حس او حرکت د هغوی په وسیله ترسره کېږي او هم د ټول بدن چارې کنټرولوي؛ ۲) هغه تارونه، چې غړي او هډوکي سره تړي.

اعطا (ıstā) ښځ. م. بخښنه، سوغات، تحفه، ښانده، په وړیا توګه چاته یو شي ورکول.

اعظم (asẓám) ص. نر. م. ۱) ډېر لوی، ډېر ستر؛ ۲) ډېر لوړ.

اعظمي (asẓamī) ص. نب. ۱) خورا زیات، زښت ډېر، حد اکثر؛ ۲) پورتنی څوکه، آخرنی اندازه.

اعلام (ıslām) نر. م. څرګندونه، خبر، خپرونه، نشرول، مشهورول.

اعلامول (ıslāmawə́l) مص. مت. ۱) څرګندول، خبرول؛ ۲) خپرول، مشهورول، معلومول.

اعلامیه (ıslāmyá) ښځ. م. ۱) څرګندونه، خبرونه؛ ۲) هغه پرېکړه، چې دوو ډلو یا دوو حکومتونو د ګډ نظر په پای کې خپرېږي؛ ۳) د کوم دولت یا حزب له خوا د عامه خبرتیا لپاره د متن خپرېدنه.

اعلان (ıslān) نر. م. څرګندونه، ښکاره کونه، په ډاګه وینه، سپینه وینا، خبرونه، خبرتیا.

اعلانول (ıslānawə́l) مص. مت. خبرول، څرګندول، ښکاره کول، په ډاګه کول.

اعلی (aslā) ص. نب. ډېر لوړ، ډېر ښه.

اعمار (ısmār) نر. م. ودانول، اباد ول، جوړول.

اعمال (asmāl) نر. ج. چارې، کارونه، عملونه.

اعیان (asyān) نر. ج. ۱) مخور، مشران، سپین ږیري؛ ۲) په پارلمان کې د مشرانو جرګې غړي.

اغتشاش (ığtışāš) نر. م. اړودوړ، شورش، د حکومت په ضد وسله وال پاڅون.

اغدوغ (ağdóğ) نر. م. تکې، هغه دغه، اړوت غړوت، اګرمګر، چلوټې.

اغذیه (ağzıyá) ښځ. ج. د غذا جمعه، خواړه.

اغر (ağár) نر. م. غښې په لیندی ځای پرځایول.

اغراض (ağrāz) نر. ج. د غرض جمع، موخې، مقصدونه، مطلبونه، نیتونه، ارادې.

اغراق (ığrāq) نر. م. ۱) غرقول؛ ۲) زیاته مبالغه؛ د بدیع په اصطلاح هغه صنعت دی چې د یو شي ښه والي او بدوالي یا د هغه تصدیق او تکذیب ته تر حد زیات قوت ورکوي.

اغروغ (ağróğ) و. ګ. اغدوغ.

اغزن (ağzə́n) ص. نر. م. ج. اغزي لرونکی، له اغزو څخه ډک، اغزن بوټي، اغزنه لاره.

اغزی (ağzáy) نر. م. ازغی، څوز، د ځینو بوټو او [illegible]

اغزیانه (ağzyāṇá) ښځ. م. هغه ځای چې اغزي ولري - اغزنه ځمکه.

اغز (ağz) نـر. م. هغه بنسټ دی، چې د ورروستـارو په زیاتولـو سره د اغـزل د حال زماني ګرامري شکلونه ترې جوړیږي.

اغزل (ağzəl) مص. مـت. اخښـل، اښـکل، سره ګډول، اوړه لندول او خیشتول.

اغزنه (ağzána) ښځ. م. و ګ. اغزل.

اغزونکی (ağzūnkáy) فا. نـر. م. اخښـونکی، اښکونکی، سره ګډوونکی، اوړه لـندوونکي او خیشتوونکی.

اغښل (ağṣəl) مص. مت. و ګ. اغزل.

اغفال (iğfāl) نر. م. غولونه، تېر ایستنه، غافلونه، دوکه کونه.

اغفالول (iğfālawəl) مص. مـت. غـولـول، تېـر ایستل، تیر باسل، دوکه کول.

اغلب (ağláb) ص. نـر. م. ج. ډېر زیات، زیاتره، اکثرا.

اغل (ağál) نر. م. و ګ. آغل.

اغلل (ağlə́l) ل. ۱) ښکلي کېدل، ښـایسـته کېـدل؛ ۲) ایسېدل، ښکاره کېدل.

اغماز (iğmāz) نر. م. غمازي کونه، غندنه، ویارنه.

اغماض (iğmāz) نر. م. سترګې پټول، ځان ناګاره اچول، غرنده تېرېدل.

اغوا (iğwā́) ښځ. م. غولونه، تېـر ایستنه، له لارې ایستل، ښویول، دوکه کول، خطا ایستل.

اغوت (ağwát) نر. م. زړه غله، نمجن غنم، دوبجن غنم، دوبجنه غله، دوبجن غنم، چربسن.

اغور (ağór) نر. م. ۱) د لرګي لنګرى، د لرګى اونګ یا بغرى؛ ۲) لرګین چوکی چې د پخلي په ځای کې کارول ترې اخلي؛ ۳) تبۍ، لرګینه کاسه.

اغور (ağór) نر. م. غچ، وار، بدله، بدل، انتقام.

اغورل (ağorál) مص. مت. غـړل، غښتـل، تاوول (د مزي، تار، پړي، او داسې نورو).

اغوز (ağūz) نر. م. مټک، غوز، اکی، غز.

اغوستل (ağūstál) مـص. مـت. تـن پټول، جامې اغوستـل، کالي او جامې په تن کول.

اغوند (ağúnd) نـر. م. هغه بنسټ دی چې دوررستـارو په زیاتولو سره د اغوستل د حال زماني ګرامري شکلونه جوړوي.

اغیار (ağyā́r) نر. م. ج. ۱) پردي، بېګانه، ناخواله ۲) رقیب، مخالف، دښمن -

اغیز (ağéz) ښځ. م. (ج. اغیزونه). اثر، تأثیر.

اغیزمن (ağezmán) نر. م. متأثر.

اغیزناک (ağeznā́k) نـر. م. اغیـز لـرونکی، مؤثر، اثر لرونکی.

اغیړ (ağéṛ) نر. م. ۱) بدهضمي، د خېټې خرابي؛ ۲) خنډ، ضد.

اغیړل (ağeṛál) مص. ل. ۱) بدهضمـه کـېدل، خېټه خرابېدل؛ ۲) خواتورى کېدل.

اف (uf) اد. هغه توری دی چې د حسـرت په وخت کې ویل کېږي.

افاده (ifādá) ښځ. م. فایده رسونه، ادا کونه، ښکاره کونه، څرګندونه، بیانونه.

افتتاح (iftitā́h) ښځ. م. پرانیستـنه، پیل، شروع.

افتخار (iftixā́r) نر. م. ویاړ، فخر، نازېدل.

افتخاري (iftixārí) ص. نب. ۱) ویاړنی، بې بیې، بې بدلې؛ ۲) نا رسمي (غیرثبوت).

افترا (iftirā́) ښځ. م. تور، تهمت، درواغ.

افراد (afrā́d) ج. نر. و ګ. فرد.

افراط (ifrā́t) نـر. م. تر حد تېر، لـه اندازې زیـات، زیاتی، ډېروالی، اعتدال نه وتل ...

افراطي (ifrāti) ص. نب. زياتي كوونكى، له اعتدال نه وتونكى.

افزار (afzār) نر.م. آلات، اسباب، اوزار.

افسار (afsār) وگ. ملونه، ترسهرى، اوسار، تبهرى.

افسانوى (afsānawi) ص.نب. خيالي، تصوري، غير واقعي.

افسانه (afsāná) ښځ.م. خيالي كيسه، نكل، داستان، حكايت.

افسر (afsár) نر.م. ۱) خول، تاج، كركره، توپل؛ ۲) منصبوال (بريدمن، تورن...)

افسوز (afsóz) نر.م. د تأسف كليمه، افسوس، ارمان، تاپ، كاشكې.

افسوس (afsós) نر.م. وگ. افسوز.

افسون (afsūn) نر.م. كوډې، سحر، جادو.

افشاء (ifšā) ښځ.م. ۱) رسوا؛ ۲) ښكاره كېدونه، لوڅونه، بربنډونه، لغړونه.

افضل (afzál) ص. نر.م. ډېر ښه، غوره، منلى، اعلى، ډېر لوړ، په پوهنې يا حسب كې لوړ.

افطار (iftār) نر.م. روژه مات، روژه ماتي.

افغانى (afğānáy) ښځ.م. د افغانستان د پيسو واحد.

افق (afúq) نر.م. د آسمان لمن، د آسمان څنډه.

افقي (ofūqí) ص. نب. هغه كرښه، چې د ځمكې له سطحې سره برابره پرته وي.

افواه (afwā) ښځ.م. آوازه، انگازه، شايعه.

اقارب (aqārib) نر.ښځ.ج. اقرب (خپل) جمع، خپلوان، خپلوان، دوستان، نيږدې خپلوان.

اقامت (iqāmát) نر.م. اوسېدنه، استوگنه.

اقبال (iqbāl) نر.م. ۱) بخت، سخ، طالع؛ ۲) برخه، قسمت، نصيب.

اقتباس (iqtibās) نر.م. ۱) رڼښايي اخيستنه، گټه اخيستنه؛ ۲) د بديع په اصطلاح د قرآن عبارت يا د حديثونو راوړل، په نثر يا نظم كې؛ ۳) له كتاب يا ورځپاڼې نه د كوم عبارت نقلونه.

اقتدا (iqtidā) ښځ. م. ۱) د چا پيروي كول، په چا پسې دربدنه (لكه په لمونځ كې).

اقتدار (iqtidār) نر.م. ۱) واك، اختيار، وس، زور، قدرت؛ ۲) لاس، غلبه.

اقتصاد (iqtisād) نر.م. ۱) ميانه روي؛ ۲) شته؛ ۳) سپما، وتيه؛ ٤) ديوې ټولنې د توليدي روابطو او توليدي قواوو مجموعه.

اقتصادي (iqtisādi) ص. نب. ۱) مالي، مادي؛ ۲) د سپما، دوتيې، وتيه ييز.

اقتصاديات (iqtisādyāt) نر.ج. شتمني.

اقتضا (iqtizā) ښځ.م. غوښتنه، تقاضا.

اقتفا (iqtifā) ښځ.م. پيروي، په چا پسې تگ، تقليد، د چا پر پله تلل.

اقدام (aqdām) نر.ج. وگ. قدم.

اقدام (iqdām) نر.م. ۱) پيل، شروع؛ ۲) په كوم كار لاس پورې كول؛ ۳) تدبير، اجراآت.

اقدس (aqdás) ص.نر.ج. ډېر سپېڅلى، ډېر پاك، سپين، سپېڅلى.

اقرار (iqrār) نر.م. ۱) ويل، غاړه اېښوول، منل، اعتراف؛ ۲) تاييدونه.

اقرارول (iqrārawál) مص. مت. ۱) قايلول، اعتراف پرې كول؛ ۲) تاييدول.

اقربا (aqrabā) نر.ج. (د قريب جمع) خپلوان، خپلوان، نسكېران، د وينې خپلوان.

اقلاً (aqalán) ق. لږ تر لږه، كم تر كمه، څه ناڅه.

اقليت (aqalyát) نر.م. لږوالي، لږتوب، لږتيا، كمې، كمتيا، كمښت، كموالى.

اقليم (aqlím) نر. م. ۱) آب و هوا، دجوي حادثاتو منځنی حد؛ ۲) لمبوالتیا.

اقناع (ıqnáʔ) ښځ. م. قانع کول، خوشالول، راضي کول.

اکا (akā́) نر.م. تره، کاکا، د پلار ورور.

اکابر (akā́bır) نر.ج. مشران، لويان، غټان، پاخه خلک، سپين ږيري، د سرخلک.

اکاډيمي (akā́ḍemi) په آتن کې د يوه باغ نوم و چې اپلاتون به په کې تدريس کاوه، اوس د علومو او فنونو لوی مرکز ته اکاډيمي وايي.

اکاډميسن (akāḍemicín) د علومو اکاډمي ترټولو لوړه رتبه.

اکاړ (akā́ṛ) ص. نر.م. ۱) بې رحمه، ظالم، دښمن؛ ۲) بروس، وچ، خوشکتی.

اکاړي (akā́ṛi) ښځ.م. ۱) بې رحمي، دښمني، ظلم؛ ۲) تريخوالی، وچ توب.

اکبر (akbár) ص. نر. م. ډېر لوی، ډېر ستر.

اکبرۍ (akbaráy) ښځ. م. ج. يو ډول خوږه ده.

اکبري (akbarí) ص. نر. م. لوی، زيات، ډېر ستر.

اکتساب (ıktısā́b) نر.م. ۱) کسبونه، لاس ته راوړنه، ګټنه، حاصلونه؛ ۲) ګټه، حصول.

اکتسابي (ıktısābí) ص. نب. ۱) په کسبي توګه لاس ته راوړ شوی؛ ۲) ګټل شوی.

اکتشاف (ıktıšā́f) نر.م. پيدا کول، ښکاره ايستنه، کشفونه.

اکتشافي (ıktıšāfí) ص. نب. د پلټنې، د ښکاره ايستنې، د کشفولو د راز موندلو.

اکتفا (ıktıfā́) ښځ. م ۱) بسنه، پوره والی، قناعت؛ ۲) خوښي، رضايت.

اکتفا کول (ıktıfākawál) مص. ل. ۱) بسيدل، کفايت کول؛ ۲) قناعت کول، قانع کېدل.

اکټ (ákṭ) نر.م. ۱) کار، عمل، رفتار، په صحنه او تياتر کې دلوبغاړي عمل؛ د نمايش پرده.

اکټر (ıkṭár) نر.م. دتياتر او سينما لوبغاړی.

اکثره (aksará) ق. ډېر، زيات، ډېر زيات.

اکثريت (aksaryát) نر.م. ډېروالی، زياتوالی.

اکر (akár) نر.م. (۱) حالت، وضعيت، صورتحال؛ ۲) سرګرځېدنه، په سترګو تياره راتلنه.

اکراه (ıkrā́) ښځ. م. کرکه، کرنه، نفرت.

اکرب (akráb) ص.نر.م. بې وسه، بېوزلی، کرېابه.

اکره (akará) ښځ. م. ۱) سپينه وزه؛ ۲) شنډه، وچه (ښځه، بزه او...)

اکرۍ (akaráy) ښځ. م. ج. کنډوالې، ويرانې، خرابې، ويجاړې.

اکړ (akáṛ) ص. نر. م. ۱) وچ، شنډ؛ ۲) مايوسه، نا اميده، نهيل.

اکله (akalá) ښځ. م. ۱) بخيله ښځه، سپېره او شومه ښځه؛ ۲) خوراکي دانه، هغه دانه چې د انسان غوښه خوري او له منځه يې وړي.

اکمال (ıkmā́l) نر.م. بشپړونه، پوره کونه.

اکمالات (ıkmālā́t) نر.ج. ۱) بشپړونې، سرته رسونې؛ ۲) په عسکري کې دضرورت په اساس تجهيزاتو ته ويل کېږي.

اکوبکو (akū-bakū́) نر.م. ۱) د يوه مرغه نوم دی؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

اکارډيون (akārḍıyū́n) نر.م. د موسيقي يوه پرده لرونکې آله ده.

اکوړ (akóṛ) نر.م. متېک، غوز، چارمغز.

اکوک (ak(o,ū)k) نر.م. اخکوک، غوره، شنه (مېوه چې لا خامه وي)، کچه (اومه) مېوه.

اکانومېسټ (akanoméṣṭ) نر.م. اقتصاد پوه، د اقتصاد په علم پوه اکونومیست

اکونی (akoṇáy) نـر.م. کـونی، تندی خوسکی، د څاروبو بچی، چکونی، شکوری.

اکی (akáy) ښځ.م. د مور، ترور او سپین سرو ښځو لپاره د عزت او احترام کلیمه.

اکېړ (akéṛ) نـر.م. په لښته، مـزي او نورو کې د کبانو، انځرو تمبل او پېیل.

اکېڼی (akeṇáy) نر.م. ۱) د ژی هغه تسمه، چې د اوبو راوړلو په وخت کې غاړې ته اچول کېږي؛ ۲) د تانسټې کمانچه، کمانکه.

اګاه (agā́, agā́h) ص. نب. پوه، خبر، باخبره.

اګاهانه (agāhā́na) په څانخبرۍ ډول، شعوري.

اګاهو (agahū́) ق. لـومړی، ړومبی، مـخکې لـه مخکې، وړاندې.

اګاهي (agāhí) څانخبري، خبرتیا، شعور.

اګر (agár) نـر.م. ۱) سپک سری، بې لارې سری؛ ۲) پ. مـرین، بندي؛ ۳) د ربط تـوری، که، که څه هم، په دې شرط؛ ٤) مانع، بهانه، تردد.

اګل (agál) نـر.م. ۱) هغه ځای چې کلالان خـاوري خني راوړي؛ ۲) ایراو، هغه کـندې چې د اوبو د زیم د وچولو لپاره جوړېږي؛ ۳) کنده، خندق.

اګن (agán) نر.م. خاره، یوه وروکې خړبخونه مرغۍ ده چې ښه آواز لري.

اګو (agó) ښځ.م. تـرور، د پلار یا مـور خور، پردی ښځې ته هم د احترام لپاره ویل کېږي.

اګو (Igó) نر.م. زړه، ضمیر، نفس، ځان.

اګوړی (agoṛáy) ښځ.م. پښندی، هغه پړی یا مرانده چې د څاروبو پښې پرې تړي.

اګویزم (Igwizám) نر.م. خود پرستي، ځان ستاینه.

اګی (agáy) ښځ.م. ج. و.ګ. هګی.

اګېچ (agéč) نر.م. هغه نوکر چې د ورځې چېرته کار کوي او د شپې خپل کور ته ځي.

اګېړی (ageṛáy) نـر.م. ۱) و.ګ. خلوابسکی؛ ۲) اغېړی، هغه پړی چې د غرکې او ګوډې خوله پرې تړي.

اګېیل (ageyā́l) مص. مت. ۱) چاپوري ملنډې او توکې کول؛ ۲) تحریکول؛ ۳) د بوجۍ او جوال خوله ګنډل یا تړل.

الا الا (alā́-alā́) ښـځ.م. ۱) ګـډوډي، بې نظمي؛ ۲) د خوښۍ او جوش ناري.

الا بلا (alā-balā́) ښځ.م. په ځینو عبارتونو او متلونو کې د تول او هرڅه په مانا راځي.

الاجي (alā́ji) ښـځ.م. ۱) هغه آله چې پـرنداته او پنبه سره بېلوي، حلاجي؛ ۲) د انځـر د ونې یو ډول چینجی.

الاچه (alā́ča) ښـځ.م. الـچـه، یـو ډول پتـه داره (اشه داره) اوراداره توته ده.

الاچي (alā́či) ښځ.م. هېل، لاچي.

الاداد (alādā́d) نر.م. د کوچنیانو یو راز لوبه ده.

الاډو (alaḍū́) نر.م. د ترکانانو یو ډول برمه ده.

الاډوبه (alāḍū́ba) ښځ.م. ۱) اړ دور، داړې ګېرې وخت؛ ۲) ګنګس، بېحاله.

الاډونی (alā́ḍūnay) نـر.م. د تـرکانانو یـو ډول لویه برمه ده.

الارغه (alā́rğa) نـر.م. الیارغه؛ یـو ډول بـرګ (خر سپین) مرغه دی چې اوږدې پښې لري.

الاستي (alā́stí) ص. نب. ۱) نـاشـاپي، نابېره؛ ۲) غایب، ورک.

الاشه (alā́ša) ښځ.م. زامه، جامه، برغښي.

الاکول (alākawə́l) مص. ل. په بېړه څغاسـتل، منډه وهل، تېښته کول.

الالول (alālawə́l) مـص. مت. ۱) حـلالول، ذبح کول؛ ۲) زوا کول، د ځوړلو ږ ګرځول.

الاورتي (alāwartí) بنځ. م. ج. ۱) بې لمایه خبري، زیاتې خبرې؛ ۲) بې لمایه حرکتونه.

الاماني (alāmāni) ص. نب. انقلابي گوروي.

الباب (albāb) نر. ج. عقلونه، فکرونه، اندونه.

البته (albatá) ق. ۱) بې له شکه، بېشکه، بېکاره ده؛ ۲) ممکن، ښايي چې، وي به.

البسه (albasá) ښځ. م. جامه، کالي، نمری.

البشاکه (albašāká) ښځ. م. ۱) نمونه، نښه، خاپ؛ ۲) د بېلوونکو نښو توصیف.

البلی (albaláy) نر. م. زاري کوونکی، خاکسار، عاجز، الون بلون کوونکی.

البوم (albúm) نر. م. هغه کتاب چې عکسونه یا د پوستې تکټونه په کې نصبېږي.

البنگ (albung) ص. نر. م. ۱) گونگ، گونگی، چارا؛ ۲) خاموش، چپ، بې ژبې.

البومین (albomín) نر. ج. د پروتینونو مخلوط، د هگۍ سپين.

الپته (alápatá) ص. نب. وارخطا، اوتر، تنگ تربت، پرېشانه، هیبت اخیستی.

الپي الا (alpialā́) ص. نب. نېستمن، د بر خوار، بې وسه، خوار پرک، بې شتو.

التباس (altıbā́s) نر. م. گډون، سره گډېدنه، ورته والی، گډوالی، مشابهت.

التجا (iltıjā́) ښځ. م. ۱) غوښتنه، حیله، آرزو؛ ۲) ننواتې، عذر، زاري، ځولی غوړونه.

التزام (iltızā́m) نر. م. پرځان لازم گڼل، په غاړه اخیستل.

التفات (iltıfā́t) نر. م. ۱) پاملرنه، توجه، نظر؛ ۲) اخلاص، مینه، مهرباني.

التماس (iltımā́s) نر. م ۱) پلټنه، غوښتنه، خواست ۲) عجز، زاري، منت، دعا.

التوا (iltıwā́) ښځ. م. ۱) ځنډ، ډیل؛ ۲) ځبره ځنډول، کیسه معطلول، ایسارول.

التهاب (iltıhā́b) نر. م. ۱) پارسوب، میکروبي کېدل؛ ۲) تاواخیستل، بلېدل، هیجان.

التیماتوم (altımātúm) نر. م. ۱) خبرداری، گواښ، اخطار، آخرنی اعلان؛ ۲) د جنگ اعلان د مقابلې په غ.

التیام (iltiyā́m) نر. م. سره مښلېدل، د زخم ښه کېدنه، روغېدنه، غېړنیول.

الچه (alačá) د بانبې یو ډول دی.

الچه (alačá) ښځ. م. و گ. الاچه.

الځپک (alcapák) نر. م. ځپک، ورغ، نری او لړه واوره، چې د ځمکې پر مخ پرته وي، گرد.

الحاد (ilhā́d) نر. م. له دین نه گرځېدل، د خدای نه انکار کونه، بې دیني او کفر.

الحاق (ilhā́q) نر. م. سره یو ځای کېدنه، تړون، ضمیمه کېدنه.

الحاقیه (ilhāqyá) ښځ. م. ضمیمه، د کوم تعمیر یا ځمکې نوره برخه.

الزام (ilzā́m) نر. م ۱) تور، تومت؛ ۲) پړه، ملامتیا.

الستي (alastí) ص. نب. ۱) له ازله، له اوله، له شروع څخه؛ ۲) ناڅاپي، نابېره.

الستیکي (alastikí) ص. نب. ارتجاعي، انعطاف قبلوونکی.

السي (alási) ښځ. ح. د سوندو (کتان) تخم، چې تېل ځني باسي.

الش (aláš) نرم. بدلونه، معاوضه، البش.

الشول (alašawə́l) مص. مت. بدلول، عوضول.

الغاء (ilǧā́) ښځ. م. لغوه کېدنه، له منځه ورنه.

الغاء (alǧā́) ښځ. م. د بلغا او تلغا و سره په ترکیبي ډول د شور ماشور په مانا او سره استعمالیږي.

الغاسه (alğāsá) ښځ. م. ۱) د دړدی یو ترک، یوه توته دړدی؛ ۲) ص. نب. ۱) تلولی، وارخطا، پریشانه؛ ۲) غمجن، خپه.

الغتان (alğatán) ص. نر. م. ۱) نارامه، شوخ؛ ۲) ځېلناک، جهل کوونکی، هودي، ضدي.

الغوتلغو (alğáw-talğáw) نر. م. ج. شور، ځوږ، شور ماشور، ګډوډي، بې نظمي، انارشي.

الغه (alğá) ښځ. م. کړی، حلقه، القه.

الفبا (alafbā́) ښځ. م. د توليو توررو مجموعه.

الفت (ulfát) نر. م ۱) مينه، محبت؛ ۲) خوی نيول، انس نيول؛ ۳) د پښتو ژبې شاعر چې بشپړ نوم يې «ګل پاچا الفت» دی.

القا (ilqā́) ښځ. م. ۱) اچول، د چا ذهن ته د کومې موضوع رسونه؛ ۲) منته.

القاب (alqā́b) نر. ج. و ګ. لقب.

القاح (ilqā́h) ښځ. م. بلاربونه، حامله کونه، ورله ونه، ورله کونه.

الک (alák) نر. م. و ګ. هلک.

الکترومیتر (ilikṭrómiṭár) نر. م. په برق لرونکو شيانو کې د برق د مقدار د ښکاره کولو آله.

الکترون (ilikṭrón) نر. م. د اتم دهستې د شاو خوا هغه خوځېدونکې ذره چې منفي چارج لري.

الکتريک (iliktrík) ص. نر. م. بريښنا، برق، د بريښنا، برقي.

الکول (alkól) نر. ج. يو ډول مايع ده، چې په طب کې کارېږي.

الکی ژبه (alkáyžaba) ښځ. م. وړه ژبه، ژبی.

الکيش (alkíš) ورکيش، سپی ورکيش کول.

الګ (alág) نر. م. شوکانی، يو ډول نرم کانی، چې لوښي ځنې جوړوي.

الګد (algád) نر. م. و ګ. خوږ.

الګه (algá) ښځ. م. شنده، اکره، وچه.

الم (alám) نر. م. ۱) رنځ، نول، غم؛ ۲) يو ډول بوټی دی، چې پسه شنه هم خوړل کېږي، بوټي يې تراتېزک هم بولي او تخم يې الم او وروی بولي.

الماری (almārá́y) ښځ. م. ج. توني، د لرګو يا اوسپنې نه جوړه محفظه.

الماس (almā́s) نر. م. يو قيمتي کاڼی چې له متبلور خالص کاربون نه جوړوي.

المپيا (olampıyā́) ښځ. م. المپياد، په لرغوني يونان کې څلور کلن وخت و، چې د اولمپيک لوبې به په کې اجرا کېدې.

المپيک (olampík) نر. م. د المپيا لوبې، په لرغوني يونان کې هغه راز راز لوبې چې به هرو څلورو کلونو کې به يو ځل اجرا کېدې.

المسور (alamsū́r) نر. م. ۱) بې صبري، حرص؛ ۲) شور ځوږ؛ ۳) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

المسوری (alamsūrá́y) ص. نر. م ۱) اروا وږی، ور سترګی، حرص ناک؛ ۲) وران کاری، شرير.

المغلم (alamğalám) ص. نر. م. ۱) مکرجن، غولوونکی؛ ۲) نر. م. غولونه، تېر ايستنه.

النج (alánj) نر. م. يو ډول سپين ګل والا ونه ده.

النګه (alangá) ښځ. م. ۱) دېوال؛ ۲) مورچل، څوکی، سنګر.

الو (alū́) نر. م. (ج. الوګان) کچالو، پتاتې.

الوا (alwā́) ښځ. م. حلوا، ورېښه، وېړی، اوبنه.

الوار (alwā́r) نر. ج. لرګي، چارتراش.

الواک (alwā́k) نر. م. ليد، ديد، نظر، تيوري، نظريه، سترګلين.

الواکي (alwāki) نظرياتي، تيوريک.

الواکي ژبپوهنه (alwākižabpōhána) نظري ژبپوهنه، تيوريکي ژبپوهنه.

الوان (alwā́n) نر.م. ۱) دلون جمع، رنګ، ډول، رقم؛ ۲) یو ډول سوررنګه توکر دی.

الواني (alwānī́) ص.نب. سوررنګی، سوربخون.

الوبل (alūbál) ص. نر.م. ځلاند، ځلېدونکی، پرکېدونکی، څرکېدونکی.

الوتاند (alwatā́nd) نر.م. پیلوټ.

الوتکه (alūtaká) ښځ.م. طیاره، هوایي جهاز.

الوتل (alwatə́l) مص.ل ۱) ورتل، په هوا ګرځېدل؛ ۲) د چلېدو پیل؛ ۳) د رنګ تښتېدل؛ ٤) په زور او قوت له یوه شي د بوي توټې بېلېدل.

الوتونکی (alutūnkáy) فا.نر.م. په هوا کېدونکی په هواکې تلونکی، الوتونی.

الول (alwál) ق. ۱) ناڅاپه؛ ۲) په زور سره.

الوول (alūwál) ص.نب. ول ول، تاوراتاو، غوټې غوټې، پېچ پېچ، ګونجې ګونجې.

الومل (alomál) ص.نر. ۱) خوړین، پوخ، ډېر پوخ، ښه پوخ؛ ۲) نرم، پوست.

الوهيت (ulūhyát) نر.م. خدایي، څښتنوالی، الهي مقام، خدای والی.

الوی(۱) (alwūy) نر.م. ۱) د جوارو توکه او د غنمو وږي، چې په اور پاخه شي؛ ۲) داده، وریت.

الوی(۲) (alwáy) ص. نر.م. سراښی، اروا وږی، وږ سترګي، سترووږی، حریص.

الوی (alawáy) ۱) د ندا توری چې د عاطفي حالاتو په وخت له خولې راوځي؛ ۲) ښځ.م. یوه خړه مرغۍ ده، چې اوږده لکۍ او تېز آواز لري.

الوی کول (aloykawə́l) مص.مت. و ګ. الویل.

الویل (aloyə́l) مص.مت. الوی کول، داده کول، وریتول؛ ۲) الېبل، توږول، په اور کړول.

الوېزان (alwezā́n) ص.نر.م. هک پک، وارخطا، سرګردان، ولړ، ترهور، پرېشانه.

الوېښ (alwḗṣ) نر.م. ورومه، نري باد، شمال.

اله(۱) (alā́) اد. د اداتو له جملې څخه دی او پر بېره باندې د تاکید پروخت استعمالېږي.

اله(۲) (ila, alá) څښتن، معبود، خدای.

الها (ilhā́) ښځ.م. تلوسه، هیله، آرزو، امید.

الهاکي (alhā́ki) ښځ.ج. ښېراوي ښېرا، ښېرې، بددعا.

الهام (ilhā́m) نر.م. په زړه کې نوي غیبي اندېښنه پیداکېدل، په زړه کې اچول.

اله بله (alabalá) ښځ.م. ۱) زاري، غوښتنه؛ ۲) چیغې، ناري سورې، غوغا، کوکه.

اله څیک (alacík) نر.م. هغه ځای، چې واوره یې ویلې شوې وي.

اله داد (aladā́d) نر.م. و ګ. الا داد.

اله ګوله (alagūlá) ښځ.م. ۱) ګډوډي، بې نظمي، ګړبړ؛ ۲) ګڼه ګونه، ازدحام.

الهنګ (alháng) نر.م. وير، غم، ژړا او فرياد.

الهي (ilāhī́) ۱) د ندا حالت. ای خدایه! ای څښتنه! ؛ ص. نر. دخدای(ج) له خوا.

الهيات (Ilahyā́t) نر.ج. هغه علم، چې د خدای(ج) په اړه کې بحث کوي.

الی (aláy) اد. د ندا توری، چې د اریانتیا په وخت کې ویل کېږي - الی، دا دې څه وکړه!.

الی (aláy) ښځ.م. سربانده، سرېانه، چرمینه، هغه پړی چې له څرمنې، وړیو، مزري او کولمو څخه جوړېږي.

الياف (alyā́f) نر.ج. نسج، سينسي، د پوستو او نباتاتو د ډنډر سينسي او تارونه.

الي ځلي (alejále) ښځ.ج. هڅه، کوښښ.

اليش (alíš) نر.م.ج. و ګ. الش.

اليکين (alikyn) نر.م. اریکین، لیکین، لاتین

الییل (aleyā́l) سص. مت. ١) الویل، الوپول؛ ٢) کباپول، تورول (لکه د لاندې پسه).

امارت (imārát) نر.م. امیري، مشري؛ حکومت، اقتدار.

اماله (imā́la) ښځ.م. ترسه، داسې طبي آله ده، چې پڅانسداد کې استعمالیږي.

امام (imā́m) نر.م ١) پیشوا، مذهبي لارښوونکی؛ ٢) د جوماتونو ملا؛ ٣) مخکې، ترمخه.

امامت (imāmát) نر.م. ١) لارښوونه، پیشوایي؛ ٢) لمونځ ورکونه.

امان (amā́n) نر.م. پناه، ژغورنه، ساتنه، ایمني.

امانت (amānát) نر.م. امین والی، د چا د یو شي یا پیسو سمه ساتنه.

امانت کاری (amānatkā́ray) ص. نر.م. امانت گر، امانت کار.

امانی (amānáy) ښځ.م. د اعلیحضرت امیر امان الله خان د دورې سکه.

اماني (amā́ni) ص. نب. ١) تول، پوره، بشپړ؛ ٢) پټ، خوندي؛ ٣) مزدوري، کچه مزدوري.

امبا (amabā́) ښځ.م. د مېږو او وزو اواز.

امبار (ambā́r) نر.م. ١) کوټه، توپی، ډېری، زېرمه، گودام؛ ٢) سره، پارو، کود.

امبارکښ (ambārkáṣ̌) ص. نر.م. سره چلوونکی، پارو وړونکی.

امبالی (ambāláy) ښځ.م. ١) دولۍ، پالکی، کجاوه (د فیل)؛ ٢) اوډنه، سرپه سر ایښوونه.

امبرلوبه (ambárloba) ښځ.م. یو ډول لوبه ده.

امبریالوجي (ambryāloji) ښځ.م. د جنین پېژندنې علم.

امبور (ambū́r) نر.م. انبور، د مېخو او... د نیولو او راکښلو لپاره دوه غاښیزه او سپنیزه آله ده.

امبولانس (ambolā́ns) نر.م. د روغتونونو یو ډول مخصوص موټر.

امپراطور (amprātū́r) نر.م ١) امپراتور، د لرغوني روم د سردارانو لقب؛ ٢) نن ورځ ستر او مقتدرو پاچاهانو ته امپراتور وایي.

امپراطوري (amprātū́ri) ښځ.م. پر هغه هېواد اطلاقیږي چې د مساحې پراخوالی، د وگړو او قدرت زیاتوالی، د یوه قوم–قبیلې تسلط پر نورو قومونو.

امپریالیزم (amparyā́lizm) نر.م. د سرمایه داری (کاپیتالیزم) د سیستم لوړه او وروستۍ مرحله چې زیار ایستونکې په کې استثمارېږي.

امپول (ampól) نر.م. هغه وړ ښیښیي بوتل، چې اوبه یا دوا په کې وي.

اُمت (ū(m)mát) نر.م. د یوه پیغمبر پیروان، د خلکو یوه ډله، جماعت.

امتحان (imtihā́n) نر.م. ازموینه، ازمایښت، ازمېښت، تجربه.

امتحاني (imtihā́ni) ص. نب. د ازموینې، د ازمېښت، تجربوي، تجربي.

امتداد (imtidā́d) نر.م. اوږدوالی، غځېدنه، اوږدېدنه.

امتناع (imtinā́ʕ) ښځ.م. منع کونه، گرځونه.

امتنان (imtinā́n) نر.م. منته، خوښي.

امته (amtá) ښځ.م. هیله، امید، آرزو، تمه.

امتیاز (imtiyā́z) نر.م. ١) توپیر، بېلوالی؛ ٢) ښه والی، لوړوالی؛ ٣) هغه حق یا اجازه چې د دولت له خوا د ورځپاڼو، مجلو او... ته ورکول کېږي.

امتیازي (imtiyā́zi) ص. نب. توپیري، توپیریز.

امحا (imhā́) ښځ.م. محوه کونه، له منځه وړنه.

امداد (ımdấd) نر.م. مرسته، بسپنه، لاس نیوی.

امر (amár) نر.م. ۱) حکم، فرمان، ویل؛ ۲) په گرامر کې د فعل هغه بڼه ده ،چې د یو کار په اجرا کولو د حکم مانا افاده کوي.

امراض (amrấz) نر.ج. و گ. مرض.

امرسه (amrasá) ښځ.م. یو ډول خوږه ده ،چې له اوړو، غوړیو او شربت څخه جوړیږي.

امرل (amrál) نر.م. مرل، چانول، تاکل، غوره کول.

امرلاندې (amarlāndé) نر.م. مادون، تر لاس لاندې، د امر لاندې.

امرله (amrlá) ښځ.م. انتخابوله، چانوله، تاکله.

امزولی (amzólay) نر.م. په عمر کې سره برابر، د یوه عمر، هم عمره، همزولی.

امسا (amsấ) ښځ.م. بینت، لکړه، د لاس لرګی.

امساک (ımsấk) نر.م ۱) ممسک توب، سختي، سپیتانه؛ ۲) نیونه، بندونه.

امست (amíst) نر.م. پهنه، پهرنه، پهودنه.

امستل (۱) (amıstál) مص. مت. پهیل، پهودل، پیرل، څه شی په سپنسی یا تار پهیل.

امستل (۲) (amustál) مص. مت. بهلول، جلا کول، جدا کول، گوښی کول، له یو بلنه لیرې کول.

امضا (ımzấ) ښځ.م. لاسلیک، دستخط.

امغانه (amǧāná) ښځ.م. د ورون د پورتنی اخري برخې او تناسلي آلې ترمنځ ځای، مغبنې ناحیه.

امغلن (amǧalán) ص. نر.م. ۱) اوم، کچه، نیم پوخ، امغدن؛ ۲) بې وخته، مخکې له وخته.

امکان (ımkấn) نر.م. ۱) د کېدو وړ، کېدونکی؛ ۲) فل. د کوم شي وجود یا عدم چې ضروري نه وي.

امکوری (amkóray) نر.م. د شېروونکي ژوي بچی، د لوړنکي حیوان کوچنی، بچی.

امکی (am(a)káy) ښځ.م. ترور، دپلار خور، عمه.

امل (amál) نر.م. ۱) وجه، کبله، بابته..

املا (ımlá) ښځ.م. ۱) ډکول؛ ۲) لیک دود، د کلیمو د لیکلو قواعد.

املاک (amlấk) نر.م. شتمني، ملکیت، جایداد.

املايي (ımlāyí) ص. نب. د املا، د لیک دود.

املوټ (amlūṭ) نر.م. یو ډول لوبه ده.

املي (amalí) ص. نر.م. معتاد، اخته.

املېیل (amléyal) مص. مت. پتول.

امن (ámn) نر.م ۱) ساتنه، پناه، ۲) سوله، امنیت، کراري، آرامي.

امنا (amanấ) ښځ.م. ۱) منل، تسلیم، قبلونه، تاییدونه، ۲) اد. د تعجب او عجز ښکاره کولو په وخت کې ویل کېږي - امنا ده درته.

امنټه (amanṭá) ښځ.م. گردله، تر برف، هغه واوره چې باران ورسره وي.

امنکوټ (amankóṭ) نر.م. نیمره، امنځی.

امنیت (amnıyát) نر.م: امنه، سوله، آرامي.

امنیتي (amnıyatí) ص. نب. سوله ییز، دارامي، د کراري، د امنیت اړوند.

امنیه (amnıyá) ښځ.م. هغه قوه (پولیس، ژاندارم) چې د دولت له خوا د ښاري امن دنده لري.

اموخت (am(ū,o)xt) نر.م. ج. ۱) روږد، خوی نیونه، عادت نیونه (له چا سره)؛ ۲) مینه، انس.

اموخته (amū(o)xtá) ص. نب. روږدي، عادت شوی، معتاد، خوی نیولی، بلد، روږدي.

امه (amá) ښځ.م. هیله، اسره، امید، تمه، آرزو.

امي (amí) ص. نب. نالوستی، بې تعلیمه.

امیانی (amyan óy) ښځ.م. میانی، همیانۍ، کمڅۍ، پیسوگڅوړه

اميب (amíb) نـر. م. ذره بيني ژوى دى چې د انسان په کولمو کې توليديږي او د اسهال سبب کېږي.

اميد (umáyd) نر. م. و گ. امه.

اميدواره (umaydwārá) ښـځ. م. ۱) اميـدواره، حامله ښځه؛ ۲) ص. نب. م. ج. هيله من، هيله منه، په تمه، په اميد.

اميدواري (umaydwārí) ښـځ. م. هيله، اميـد، اسره، توقع.

اميده (amidá) نر. م. په نامه سره شريک، دوه کسه چې نومونه يې يو شی وي، په يوه نوم.

امير (amír) ص. نر. م ۱) مشر؛ ۲) مالدار، شتمن ۳) حکم چلوونکی، سردار، مالک.

اميرالبحر (amirūlbahár) نـر. م. د بحـري چـارو مشر، د بحري نظامي چارو متصدي.

اميرالمؤمنين (amirūlmomunín) نـر. م. د مؤمنانو امير، د راشده خلفاوو لقب.

اميرانه (amirāná) ق. ۱) د امير په څېر؛ ۲) له امير سره ور، څه چې له امير سره ښايي.

اميربازي (amirbāzí) ښـځ. م. د هـلکانو يو ډول لوبه ده.

اميري (amirí) ښـځ. م. مشري، پاسوالي، واکمني.

اميغ (améğ) ص. نر. م. گډ، گډوډ، خچن، ناولی، ککړ.

اميل (améł) نر. م. هار، اوږده غاړکۍ، اوږده اوږى، په تار پېيل شوي گلان.

امين (amín) ص. نـر. م. ۱) ريښتينی، سپېڅلی، صادق، امـانت سـاتونکی؛ ۲) نر. م. ۱) منه، قبلونه؛ ۲) پرېکړه.

ان (ān) اد. ۱) تـر، پـورې، حتـی، بېخي؛ ۲) ور. په پښتو کې د نرينه نومونو د جمعې وروستاړی دی؛ لکه: اوبن – اوښان.

انا (anā́) ښځ. م. ۱) نيا، د پلار مور، د مور مور؛ ۲) زړې، بـوډۍ ښځې ته د درناوي په ډول انا وايي.

اناتومي (anātūmi) ښځ. م. د بدن د غړو د تشريح پوهنه.

اناتېتی (anātetáy) ښځ. م. ج. ړوند چرگ، ړنده خره؛ يو ډول لوبه ده.

انار دانه (anārdā́na) ښځ. م. ۱) هغه دانه، چې د انار په منځ کې وي؛ ۲) د انار وچې شوې دانې، تربـوې.

انار رنگی (anārrangáy) ص. نـر. م. انـاري، سور، ښکلی، ښايسته.

انارشي (anā́rši) ص. ښځ. م. گډوډي، بې نظمي، هرج ومرج، لگه درگه.

انارگوسی (anārgū́say) نر. م. دانار ونه يا دانه.

اناگی (anāgáy) ښځ. م. ج. ۱) د کوچنيانو يو ډول لوبه ده؛ ۲) يو ډول خړ رنگه چينجی؛ ۳) د انا د کليمې تصغيري شکل دی.

انانس (anā́wns) خبرونه، اعلانونه، خپرونه.

انانگه (anāngá) ښـځ. م. ۱) باړخـو، غـمبـوری، اننگی رخسار؛ ۲) نانگه، يو راز غرنی بوټی دی، چې ميوه يې الوبالو ته ورته ده.

اناوالی (anāwā́lay) نر. م. ۱) اناتوب؛ ۲) ځان د کور انا انا کول (مشره مشره کول).

انايي (anāyí) ص. نب. بې عقله، بېپروا، لډو.

انبان (anbā́n) نر. م. لوړ خيز، اوږد.

انبساط (inbisā́t) نـر. م. ارتـوالی، خلاصـوالی، پراخوالی، تو له ارخيزه غځېدنه.

انبول (anból) نر. م. وير، ماتم؛ ساندې، ژړا.

انتان (antā́n) نر. م. طب، هغه تبه چې پارسوب او زيږ (قيح) ولري.

انتباه (intibāh) بسغ. م. ۱) خبرېدنه، وېښېدنه؛ ۲) پند اخيستنه، عبرت اخيستل.

انتحار (intihār) نر.م. ځان وژنه.

انتحال (intihāl) نر.م. ادبي غلا، پردی شعر په خپل نامه تېرول.

انتخاب (intixāb) نر.م. ټاکنه، خوښونه، غوره کونه، چاڼونه.

انتخابات (intixābāt) ج. نر ۱) د انتخاب جمع؛ ۲) رايې ورکونه، د رايو اخيستنه.

انتخاباتي (intixābātí) ص. نب. د انتخاباتو، په انتخاباتو مربوط - انتخاباتي مبارزه او...

انتخابول (intixābawál) مص. مت. ټاکل، خوښول، غوره کول.

انتخابي (intixābi) ص. نب. ۱) ټاکل شوی، غوره شوی؛ ۲) غوره، ښه.

انتخابېدل (intixābedál) مص. ل. ټاکل کېدل، غوره کېدل.

انتر (antár) نر.م. انترمنتر، د مدارياتو مخصوص الفاظ دي.

انترا (antrá) ښځ. م. ج. ۱) شپه، تيپ کړی او بند؛ ۲) مو. اتره، له کسر نه وروسته برخه.

انتروپالوجي (antropālogí) ښځ. م. بشر پېژندنه، وګړ پېژندنه.

انتروشی (antrósay) نر.م. پرنجی، پرنچکی، پرچل، انتروسی، انتوسی، پرشی.

انتساب (intisāb) نر.م ۱) اړيکه، رابطه، خپلوي؛ ۲) نسب، شجره، ۳) سريزه؛ ٤) په رياضي کې د نسبت ټاکل.

انتشار (intišār) نر.م. و.ګ. خپرونه.

انتصاب (intisāb) نر.م. ټاکنه، منصوبونه، پر کوم کار باندې د چا درونه، د انتخاب ضد.

انتصابي (intisābi) ص. نب. ټاکل شوی، درول شوی، منصوب شوی.

انتصار (intisār) نر.م. بری، کاميابي، بری تر لاسه کول، بريالېتوب ته رسېدنه.

انتظار (intizār) نر.م ۱) لاره کتل، سترګې غړول؛ ۲) هيله، امېد، توقع.

انتظار ايستل (intizārīstál) مص. ل. لاره کتل، سترګې غړول، لاره څارل.

انتظار خونه (intizārxuná) ښځ. م. د انتظار ايستلو کوټه، د ملاقات لپاره د انتظار کوټه.

انتظام (intizām) نر.م. ۱) نظم، سمون، ترتيب، اودنه؛ ۲) په تارکې د مرغلرو پېودنه.

انتفاع (intifā') ښځ. م. ګټه، سود، فايده.

انتفاعي (intifā'í) ص. ښځ. م. ګټه کوونکی، نفعه کوونکی، د ګټې پر اساس.

انتقاد (intiqād) نر.م. ۱) کره کتنه؛ ۲) ګوته نيونه؛ ۳) د کوم شعر د عيب ښکاره کونه.

انتقال (intiqāl) نر.م. ۱) لېږدېدنه، کډه کونه؛ ۲) لېږدونه، وړنه؛ ۳) اندلېږدونه.

انتقالول (intiqālawál) مص. مت. ۱) لېږدول، کوچول؛ ۲) وړل.

انتقالي (intiqālí) ص.نب. خوځېدونکی او لېږدېدونکی.

انتقام (intiqām) نر.م. غچ، کسات، بدل، بدله.

انتها (intihā) ښځ. م. پای، آخر، اخير، وروسته.

انتهايي (intihāyí) ص. نب. وروستی، آخري.

انټر (antár) نر.م. چابک، تېز، اوچت، مټی.

انټن (antán) نر.م. د راډيو او تلويزيون د الکترو مګنټيک څپو د پياوړتيا لپاره سيم يا سيخ.

انټوسی (antósay) نر.م. ترينجی، پرنجی، ترنچی.

انټومولوجي (antomólojí) ښځ. م. د زولوجي هغه ښانګې چې د حشراتو پېژندنه کوي.

انټي بيوټيک (antibyótik) يو لړ داروګان دي چې د باکتېرياوو نه د راوړلارو شويو ناروغيو د علاج لپاره استعماليږي.

انټيک (antík) نر.م. ج. زوړ، تاريخي، لرغوني، پخواني.

انجام (anjám) نر.م. ج. ۱) پای، آخر؛ ۲) بشپړ، اجرا، پوره، ترسره؛ ۳) نتيجه.

انجروت (anjarút) نر.م. ج. کند، زرکند، کنډوره، کنډوري، هغه سپينه سريښناکه ماده ده چې له ونې څخه راوځي.

انجينري (enjinarí) ښځ. م. ۱) د ماشينونو د طرح کولو فن؛ ۲) هغه پوهنه، چې د ځمکې له غير عضوي موادو، قدرت او انرژي له منابعو، فزيکي قواوو او ... سره سروکار لري.

انجړ (anjáṛ) نر.م. سرورکې ماشوره، د ښېښيو هغه کلاوه، چې سر يې ورک او جړه وي.

انجړبنجړ (anjáṛ-banjáṛ) ص. نر. م. ج. ګډوډ، خراب تراب، پريشان.

انجکه (anjaká) ښځ. م. (ج. انجکې) ۱) سور اسويلې، سره ساه.

انجماد (enjumád) نر.م. کنګل، يخي؛ افسردګي.

انجمن (anjumán) نر.م. ټولنه، غونډه، ټولي، موسسه.

انجن (enján) نر.م. ميخانيکي اوزار او اسباب، ماشين باب.

انجنير (enjiniár) نر.م (ج. انجنيران) د انجنيري متخصص. و ګ. انجنيري.

انځرګل (anǯorgwál) نر.م. ۱) د انځر د ونې ګل؛ ۲) هغه شرک چې د هر لږ ليدل کيږي.

انځکی (anǯakáy) نر.م. (ج. انځکی) د ناروغ نريالړګهوری، زوېرګی.

انځور (anǯúr) نر.م. رسم، کښيده، نقش، نښان، نمونه، علامه.

انځوراند (anǯuránd) انځورګر، نقاش.

انځور څېره (anǯorcéra) کښيده، تصوير.

انځورګر (anǯurgár) نر.م. (ښځ. انځورګره) نقاش، نقشګر، کښېده کوونکی.

انځورګري (anǯurgári) کښيده کاري، نګارګري.

انځورليک (anǯurlík) جدول، ګراف دياګرام.

انځوروال (anǯurwál) تصوير ګرا.

انځورول (anǯurawál) مص. مت. انځور جوړول، نقش کول، کښېده کول.

انځوريز (anǯuríz) نګاره يي، کښيده يي.

انځي (enʒáy) ښځ. م. ج. سنې، هغه ورين تارونه چې پري او کمپلې ترې جوړيږي.

انحراف (enhiráf) نر.م. ۱) کږېدنه، کوږوالی؛ ۲) اوښتنه، ګرځېدنه؛ ۳) لاره بدلونه.

انحرافي (enhiráfi) ص. نب. ۱) اوښتونکی، اړوونکی؛ ۲) کږېدونکی، بدلېدونکی.

انحصار (enhisár) نر.م ۱) محدوديت، په تنګسه کې راتلل؛ ۲) د کوم کسب، صنعت، توليد او خرڅلاو کنټرول د يوه «نماينده» يا واحد شرکت، دولت، يا څو شرکتونو په وسيله.

انحصارات (enhisarát) نر.ج. د انحصار جمع، هغه اداره او تشکيل، چې په انحصار پورې د اړوندو چارو څارنه کوي.

انحطاط (enhitát) نر.م. ۱) لوېدنه، راټيټېدنه؛ ۲) رکود، تروږتيا؛ ۳) ګډودي، بې نظمي؛ ٤) رنګېدنه، له منځه تلنه، تجزيه.

انحلال (enhilál) نر.م. ۱) حل کېدنه، له منځه تلنه، زوال؛ ۲) ک. د کوم شي تجزيه او حلېدل په حل شي کې.

اند (and) نر.م. ۱) اندېښنه، فکر، خیال، گومان؛ ۲) د وخت یوه اندازه، د ژوند یوه دوره چې پنځو سوو کالو ته ورسېږي.

انداخت (andáxt) نر.م. ۱) اور، چې لمبې ورته پېژي؛ ۲) فز. هغه مبحث چې د ننبې د ویشتلو اندازه او واټن ټاکي.

اندازه (andāzá) ښځ. م. ۱) کچه، پیمانه، مېچ، تول، ناپ، ۲) قیاس، حد، خیال، گومان.

اندازه کول (andāzakawə́l) مص.مت. ۱) تلل، مېچول، ناپول؛ ۲) قیاسول.

اندام (andā́m) نر.م. دبدن یو غړی یا برخه.

اندامور (andāmawə́r) ص. نر.م. ج. قوي، پند، شلند، هغه څوک چې قوي اندام او غړي لري.

اند پوهه (andpohá) ایډیالوجي، ایډیولوژي.

اند پوهیز (andpohíz) ایډیالوجیکي، هغه څه چې پر ایډیالوژۍ اړه لري.

اندراج (indrā́j) نر.م.ج. ۱) لیکنه، ثبتونه، درجونه ۲) هغه کتاب چې نومونه په کې لیکل کېږي.

اندرپایه (anarpāya) ښځ. م. وگ. زینه.

اندرتل (andartə́l) په اومه تار گنډل، خام کوک ورکول، مجازاً پټول.

اندرتي (andárti) ښځ. م. ج. پټي، ترلې، بندې.

اندرغپ (andarğáp) ص.نر.م. ورک، بې درکه، پټ، ناڅرگند.

اندرکاغی (andarkāğáy) ښځ. م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

اندرکه (andárka) ښځ. م. (ج. اندرکې) گنجی، نیم تنه جاکټ، گندۍ، سدرۍ.

اندرور (indrór) ښځ. م. د مېړه خور، ننډرور.

اندرول (andrawə́l) نر. مت. خام کوک ورکول، اندرتل او اندرول، خام ټک.

اندرېیل (andreyə́l) مص. مت. مینځل، پرېولل، کنگالول، وینځل، اوبه پرې تېرول.

اندړ (andə́ṛ) نر.م.ج. ۱) یو دول وابښه؛ ۲) ژېړ بخنه مرغۍ دی؛ ۳) د یو پښتني تبر نوم دی.

اندغړن (andğarán) نر.م. هر هغه ښاروی، چې پوره خصي شوی نه وي، بورد ک.

اندل (andə́l) نر.م. فکر کول، تفکر.

اندلیک (andlík) ایډیاگرام، چیني لیک.

اندنه (andána) ښځ. م. جاجنه، تفکر.

اندواره (andwārá) ښځ. م ۱) اندازه، مېچ؛ ۲) قیاس، اټکل.

انددود (anddód) اند توگه، د فکر طرز، طرز تفکر.

اندور (andwə́r) نر. م. د فکر ور، قابل تفکر.

اندوکندو (andūkandū́) ص.نب. تند، پرسېدلی، ډډ بډ، ادو بدو.

اندولي (andū́li) ښځ. م. ج. ۱) د یوه نر ژوي د مستۍ هغه حالت چې د ښځینه جنس سره د یو ځای کېدو په وخت کې ورته پیدا کېږي؛ ۲) اینډ غړ، وندغړی.

اندوواند (andwānd) نر.م. فکر و خیال.

انده (andá) ښځ.م. مفکوره، تفکر.

اندیال (andyā́l) اندیالی، اندي، متفکر، د فکر څښتن.

اندېر (andér) نر. م. ۱) تیاره؛ ۲) ظلم، تېری؛ ۲) غم، کړاو؛ ٤) بدبختي؛ ٥) گراني.

اندېری (anderáy) ښځ. م. ج. گنه گونه.

انديز (andíz) مفکوروي، فکري.

اندېښمن (andeṣmán) ص. نر. م. ج. غمجن، غمځپلی، غم لرلی.

اندېښنه (andeṣná) ښځ. م. (ج. اندېښنې) فکر، غم، تول، تشویش، وېره، خطره.

انډ (anḍ) نر.م. ۱) هند، بلوري، ټيټ؛ ۲) مردکی.
انډخور (anḍxór) نر.م. ۱) خوړلن، ايره خول، په مره اور پوخ شوی؛ ۲) داور ځرګند بدل.
انډر (anḍár) ص.نر.م. ۱) مست شاروي چې خصي شوی نه وي، خوټور، ميندو، انډه؛ ۲) مست او شهوتي سړی.
انډرکی (anḍárkay) نر.م. اروړمی، اروړمی.
انډره (anḍára) ښځ.م. (ج. انډري) لويه کولمه.
انډس (anḍós) نر.م. اندوس، و.ګ. اباسين.
انډک (anḍák) نر.م. ۱) اړخ؛ ۲) کوناټی؛ ۳) ناز او نخره، کنج، مکيز، نخري؛ ٤) غرور.
انډه کان (anḍakā́n) نر.م. د ژمي د دوو شپېلو ترمنځ وخت چې سخت باد لري او وني شاربي.
انډک سونډک (anḍá ksonḍák) نر.م. سونډک مونډک، د حمل باد، هغه سېلۍ چې د ژمي په پای کې الوځي او وني ډډوي.
انډل (anḍ(a,ə)l) نر.م. ۱) اينډل، هنډل، هغه فلزي ميله ده، چې يو سر يې د موټر په موټورکې او بل سر يې په لاسونو سره تاوېږي؛ ۲) د بايسکل د مخني خوا.
انډو (anḍū́) ښځ.م. د پمبې، پختې، کسرېوسکې نارسېدلې غوزه.
انډوخر (anḍoxár) نر.م. ۱) لټيپر، خرمستي؛ ۲) چيغې، سورې، شور، ځوږ.
انډول[۱] (anḍól) نر.م. اينډول، اونګ، اوکلي، بغرۍ.
انډول[۲] (anḍwā́l) نر.م. ۱) تول، سمون، برابری، برابر؛ ۲) په شک کې لوېدل.
انډولتيا (anḍwaltyā́) ښځ.م. توله، برابری.
انډولې (anḍolúy) ښځ.م.ج. و.ګ. دولې.
انډه (anḍá) ښځ.م. (ج. انډې) لوېه، لاس سره اچول (بياتيرۍ) شيطاني (شرخې).

انډۍ (anḍə́y) ښځ.م. ۱) ښورورا، زيمنه، زومنه؛ ۲) د ښورورا پخولو لوښې يا کټوه.
انډی (anḍáy) نر.م. ۱) غوندی، د اوبو يا خوړ د بار يوه خوا؛ ۲) شنګ، ډډه، اړخ.
انډياري (anḍyā́ri) نر.م.ج. د پنډی غوبنه.
انډېری (anḍéray) نر.م. ۱) پوزی، له ميزرو څخه جوړ شوی فرش، چې غله په کې ډډي، پرېږي.
انډېرۍ (anḍeráy) ښځ.م.ج. ګنه ګونه، ګڼ خلک، غونډه.
انډی انډی (anḍáyanḍáy) ص.نر. توټې توټې، اندام اندام؛ ۲) د بې زيات ستومانه کېدل.
انډيکاتور (anḍikātór) نر.م. ۱) د واردې او صادرې کتاب؛ ۲) نماينده، شاخص، اندازه، مقياس؛ ۳) فشار سنج.
انډيوال (anḍiwā́l) نر.م. ملګری، مل، شريک، د خوراک څښاک ملګری.
انرژي (in(i,ā)ržī́) ښځ.م. ۱) سيک، توان، قوت؛ ۲) د کارکولو استعداد (ظرفيت)؛ ۳) د حرکت د مقياس واحد.
انرکه (anarká) ښځ.م. مانۍ، قصر.
انزال (inzā́l) نر.م. ۱) کښته راتلنه، کښته راورنه؛ ۲) مني خارجېدنه.
انزکی (anzákay) نر.م. شوخ هلک.
انزوا (inziwā́) ښځ.م. ۱) ګوښه والی، يوازېوالی، يوازيتوب؛ ۲) ښېله کېدل.
انس (ins) نر.م. انسان، بشر، بنيادم.
انس (uns) نر.م. خوی نيول، عادت کول، علاقه.
انسان (insā́n) نر.م. ۱) سړی، بنيادم، بشر.
انسان پرست (insānparást) ص.نر.م. شوک چې له انسان سره مينه لري، انسان پال، خوږ خوږي.

انسانیت (insāniyát) نر. م. سړیتوب، ښه خوی، ښه عادت، ښه چلند.

انسایکلوپیډیا (insāyklopidiyā́) ښځ. م. دایرة المعارف، د عمومي معلوماتو مجموعه.

انسجام (insijā́m) نر. م. برابري، نظم، سمون.

انسداد (insidā́d) نر. م. ج. بندېدنه، تړل کېدنه، بندېز، ممنوعیت.

انسلاک (insilā́k) نر. م. په مزي پېیېنه، د خلکو په ډله یا جماعت ورګډېدل.

انشا (inšā́) ښځ. م ۱) پیل کول، پیدا کول (خلقول) ۲) لیک، عبارت، لیکنه، مضمون؛ ٤) په لغت کې ایجاد، نوي شي او اختراع ته وایي.

انشعاب (inšiʿáb) نر. م. څانګه څانګه کېدل، بېلېدل، ډلې ډلې کېدل.

انشقاق (inšiqā́q) نر. م. ماتېدل، سوري کېدل، په برخو جلا جلا کېدل، تیت او پرک کېدل.

انصاف (insā́f) نر. م. نیاو، عدل، برابري، عدالت

انضباط (inzibā́t) نر. م. اوشین، پېوندنه، نظم او ترتیب، دسپلین.

انطباق (intibā́q) نر. م. برابروالی، سمون.

انعام (inʿā́m) نر. م. بخشش ورکول، تحفه، ورکړه.

انعدام (inʿidā́m) نر. م. پناه کېدنه، ورکېدنه، مړ کېدنه، له منځه تلنه، پوپناکېدنه.

انعکاس (inʿikā́s) نر. م. اوښتنه، نسکورېدنه، پرمخ کېدنه، اپوته کېدنه.

انغسه (anğása) ښځ. م. ۱) کوچنی خوږه ږدی، کولچه؛ ۲) رونځخی، ګونځاخی، سراغه

انفاذ (infā́z) نر. م. روانونه، بهونه، جاري کونه، چلونه، د حکم او فرمان اجرا کول.

انفجار (infijā́r) نر. م. ۱) چاودنه، چاودېدنه؛ ۲) الوتنه، بهېدنه.

انفرادي (infirādí) ص. نب. ګوښي، یوازې، ځانله، فردي، ځانته، ځانله ځانله.

انفصال (infisā́l) نر. م. ۱) بېلېتون، شلېدنه، بېلېدنه؛ ۲) فیصله، د خبرې خلاصې.

انفعال (infiʿā́l) نر. م. ۱) شرمېدنه، خجلت، ملامتیا، خپېدنه؛ ۲) د کوم شي اغېز منل.

انفکاک (infikā́k) نر. م. جلاکېدنه، بېلېدنه، جدایي، بېلونه، ایسته کېدنه، شړنه.

انفلاسیون (infilāsyū́n) نر. م. پولي تورم، تورم، د قیمت په عمومي سطح کې اوچتوالی.

انفلاق (infilā́q) نر. م. چاودنه.

انفلاقي (infilāqí) ص. نب. چاودېدونکی، د چاودنې ور.

انفلوینزا (infloyanzā́) ښځ. م. والګی، بادووني، ګریپ، زکام.

انقباض (inqibā́z) نر. م. راټولېدنه، غنجېدنه، کلکېدنه، ټینګېدنه.

انقسام (inqisā́m) نر. م. وېش، وېشنه، برخې برخې کونه، وندې وندې، تقسیمونه.

انقلاب (inqilā́b) نر. م. ۱) اوښتنه، اوړېدنه، بدلون، بدلېدنه، اوښتون؛ ۲) بنیادي بدلون.

انقلابي (inqilābí) ص. م. انقلاب غوښتونکی، انقلاب راوړونکی.

انک (anák) نر. م. هنک، ریشخند، ملنډې، نخول، بېشاري، وشتې، ټوکې، خندا.

انک وهل (anakwahál) مص. مت. هنک وهل، په چا پورې ټوکې کول، د چا رشخندول.

انکار (inkā́r) نر. م. خبره نه منل، ځان غړول.

انکسار (inkisā́r) نر. م. ماتېدل، عاجزي، ماتوالی.

انکشاف (inkišā́f) نر. م. ۱) پرمختیا، پرمختګ ۲) پرانستل کېدل، ښکارېدل.

انکشافي (inkišāfí) ص. نب. ۱) پرمختیایي، پرمختګي؛ ۲) د پلټنې، د جاسوسۍ.
انکو (anakó) ښځ. م. نیا، انا، د پلار یا د مور مور.
انکور (ankór) نر. م. ګونګوسه، انګازه، راز.
انکی (inkáy) نر. م. و ګ. اینکي.
انګا (angā́) ښځ. م. ۱) د نوي پیدا شوي ماشوم ژړا؛ ۲) د خره آواز.
انګار (angā́r) نر. م. سرې سکروټې، د اور سکروټې، سور اور
انګازه (angāzá) ښځ. م. (ج. انګازې) ۱) آوازه؛ ۲) برغ انعکاس.
انګبین (angabín) نر. ج. ګبین شات، عسل.
انګړ (angáṛ) نر. م. ۱) غولی، حویلی؛ ۲) د پټي د ساتنې اغزي، د غنو او اغزیو ویره (دېوال).
انګړاتي (angṛātí) ښځ. م. پټپټانی، پوټپوټانکه، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
انګړی (angaṛáy) ښځ. م ۱) ناکه، د اوبو د وېشلو بند، د اوبو د وېشلو دانه؛ ۲) یو ډول ونه ده چې سرې سرې دانې کوي، ۳) اجزه، دبره.
انګړی (angṛáy) نر. م. انګوری، ننګوری، ورکوټی انار، انار ګوری انارګوټی.
انګل (angál) نر. م. ۱) شور، خوږ؛ ۲) انګولا، چیغې سورې؛ ۳) لانجه، کشاله کړکېچ.
انګوټ (angū́ṭ) نر. م. ابګوټ، د اوبو جهاز، هغه بېړۍ چې په حرارت چلېږي.
انګوری (anguṛáy) نر. م. (ج. انګورې) ورکوټی انار، ننګوری، تریو انار.
انګوري بنګوري (angoṛíbangoṛí) نر. م. د هلکانو یوه لوبه ده.
انګول (angū́l) نر. م. (ج. انګولې) لټون، تلاش، ډوډۍ غوښتنه، سوسکارنه.

انګولا (۱) (angolā́) ښځ. م. ژړا، ویر، فریاد.
انګولا (۲) (angūlā́) ښځ. م. ونګهلای، د سپي سپېره آواز، د سپي کوکې، دولی.
انګولل (angūlál) مص. ل. ۱) ونګېدل، کوکې کول؛ ۲) هیبه، بې صبري، د بېره اشتها، خورو ته زېښته لېوالتیا.
انګ وهل (angwáhal) مص. ل. نړېدل، انهل.
انګه (۱) (angá) ښځ. م (ج. انګې) ۱) اوازه، ډنډوره، ډونډوره، نغار؛ ۲) دانارو دانه، دانګورې ونه.
انګه (۲) (ingá) ښځ. م. تونګور، هغه ښځه چې د واده په ورځ د ناوې سره د زوم کور ته ځي.
انګهار (ingahā́r) نر. م. اینکی، د ناوې سلګی، د ناوې ژړا.
انګی (angáy) نر. م. ۱) و ګ. اینکی؛ ۲) بارخو، اننګی، د مخ وتی؛ ۲) غمبوری.
انګی (angáy) ښځ. م. ۱) کړنګار، په غره کې د برغ انعکاس؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.
انګیا (angıyā́) ښځ. م. بنیان، بنین، زیربېراني.
انګیالواک (angıyālwā́k) په دې مانا چې ژبه له انګینومو رغېدلې ده.
انګېرل (angerál) مص. ل. ګڼل، ګومان کول، تصور کول، فکر کول، تلقي کول.
انګېروال (angerwā́l) ص. نر. م. ایډیالیست، خیال پرست.
انګېرواله (angerwālá) ایډیالیزم، خیالپلوي.
انګېره (angerá) ښځ. م. ۱) و ګ. انګېرل؛ ۲) کرکه، نفرت؛ ۳) بېره، ډار.
انګېریال (angeryā́l) ص. نر. م. خیالګرا، انګېروال
انګینوم (angenū́m) نر. م. صوت نوم، طبیعي غږ.
انګینومپوهنه (angenūmpōhána) ښځ. م.
... پر انګینومو ...

انگیویی (angiwayáy) نر.م. صوتي کلیمه.

انند (anánd) نر.م. ۱) خوښي، بهغمي؛ ۲) شکر.

اننگ(۱) (anáng) نر.م. ۱) انار؛ ۲) بارخو، اننگی، د مخ وتی، غمبوری، رخسار.

اننگ(۲) (anáng) نر.م. ۱) د لاس د دوو گوتو ترمنځ تش ځای؛ ۲) د پېرلې فاصله.

اننگی (anangáy) نر.م. بارخو، د مخ وتی.

انو (anū́) نر.م. خوږ ولنی، کوپه، بادیان.

انواع (anwā́ʻ) نر.ج. (د نوع جمع) ډول ډول، رنگ په رنگ، قسمونه.

انوبله (anoblá) ص. نب. بې زینه آس، شاتوری آس.

انه (aná) ښځ.م. هندي او پاکستاني پیسه ده، چې د یوې کلدارې ۱۶/۱ برخه کېږي.

انې (anáy) ښځ.م. ۱) نیا، انا؛ ۲) مشره ښځه.

انیاب (anyā́b) نر.م.ج. نېښونه، داړې، د انسان په خوله کې مخني ځلور غاښونه.

انیس (anís) ص.نر.م ۱) انس نیوونکی، همراز؛ ۲) د افغانستان د یوې ورځپاڼې نوم دی چې په ۱۳۰۶ کال کې تاسیس شوې ده.

اڼ (aṇ) نر.م. کمزوري، کمزورتیا، ډنگرتوب.

اڼغنج (aṇǧánj) نر.م. د پنډوس لوبه، توپ بازي.

اڼکې بڼکې (aṇkebaṇké) ښځ.م. الکوبکو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

اڼل (aṇál) مص. مت. اوره کول، میده کول، دوره کول، دونه کول، ترمېچن ایستل.

اڼول (aṇawál) مص. مت. ۱) غونډول، ټولول؛ ۲) چڼول، خوبول، بهلول؛ ۳) کمزوري کول.

اڼه(۱) (aṇá) ښځ.م. (ج. اڼې) ځار، جار، قربان.

اڼه(۲) (aṇá) ص. نب. ۱) غوربدلی؛ ۲) ستومانه؛ ۳) خوار، ډنگر، کمزوری.

انېیل (aṇeyál) مص. مت. مېچنول، مېچن کول، دلول، میده کول.

او(۱) (áw) اد. ۱) د عطف او ربط توری؛ ۲) د غواوو د شړولو آواز؛ ۳) نر.م. هو، بلې، آ.

او(۲) (ó) نر.م. د ندا توری.

اوار (awā́r) ص. نر.م.ج. ۱) غوربدلی، خپور، هوار، ویر؛ ۲) نر.م. لوټ، شوکه، چور.

اوارول (awārawál) مص. مت ۱) برابرول، ویرول؛ ۲) رنگول؛ ۳) لوټول؛ ۴) پربکړه کول.

اواروونکی (awarawū́nkáy) فا. نر.م. ۱) خپروونکی؛ ۲) سوله راوستونکی.

اواره (awārá) ص. ښځ.م. ۱) یوبرابر، مسطح؛ ۲) غوربدلې؛ ۳) روغه جوړه؛ ٤) ص. نب. بې کوره، سرگردان، بې لارې، دربه‌در.

اواره اواري (awāráawā́ri) ښځ.م. ۱) یوشان والی، برابروالی؛ ۲) خیرخیرېت، فیصله شوې.

اوارېدل (awāredál) مص. ل. ۱) غوربدل، یو راز کېدل؛ ۲) سمېدل، فیصله کېدل.

اواز (awā́z) نر.م. (ج. اوازونه) غږ، ناره.

اوازپوهه (awāzpohá) ښځ.م. فونیم پوهنه، فونیم پېژندنه.

اوازشننه (awāzšnána) ښځ.م. اواز پوهنیزه، شننه (تحلیل) فونیمیکي تجزیه.

اواز کول (awāzkawál) مص. مت. غږ کول، رابلل.

اوازه (awāzá) ښځ.م. (ج. اوازې) گونگوسه، انگازه، گونگوسې.

اوامر (awāmír) د امر جمع. وگ. امر.

اواگیر (awāgír) ص.نر.ج. ۱) بې پروا، بې اعتنا؛ ۲) هوا داره ځای؛ ۳) کبرجن، مغرور؛ ٤) زړه چکېدل، زړه توربدل.

اوان (awā́n; hawā́n,) نر.م. یو ډول توپ دی چې دغره شاته د هدف ویشتلو ورتیا لري.

اوب (ób) نر.م. ۱) مینه، محبت؛ ۲) موقتي مینه، عارضي حب.

اوباز (awbā́z) نر.م. (ج. اوبازان) لامبوزن، لامبو وهونکی.

اوبازي (awbā́zi) ښځ.م. (ج. اوبازۍ) لامبو، لامبو وهنه.

اوب اس (obā́s) نر.م. د اوبو اس، آبي اس.

اوباش (awbā́š) ص. نر. ۱) بې لارې سړی، اواره، لوچک، پست؛ ۲) بدچلن، بدخرڅه.

اوبال (obā́l) نر.م. ۱) وبال، ګناه، بدکار، بدعمل؛ ۲) آزار، ازار.

اوب ایښی (obišáy) نر.م. اوبه ایښوونکی، ابکرمي.

اوبېخره (obbaxrá) ښځ.م. د اوبو برخه، حقابه.

اوبپوهنه (obpūhána) ښځ.م. د اوبو علم.

اوبتل (obtál) نر.م. اوبهوب، ډوب ماکو، تحت البحري.

اوبخوځه (obxūcá) ښځ.م. په وچه کې ننوتې اوبه، ابنا.

اوبجن (objón) ص. نر.م. اوبلن، اوبړن، اوبژن.

اوبجه (objá) ښځ.م. (ج. اوبجې) اوبزه، وینه، کویه، یو ډول ورو کی چینجی دی، چې وربن او وربنمین توکران خوري.

وبچي (občí) نر.م. وسله وال، په وسله سمبال.

اوبدانځی (obdānʒáy) نر.م. درختونو کارخونه، د اوبدني کارخونه.

اوبدانه (obdāná) ښځ.م. ماشیني اوبدنه.

اوبدل (obdál) مص. مت. اوډل، وودل، وبدل، وودل، جوړول.

اوبرسونه (obrasawána) ښځ.م. د اوبو رسونه، آبرساني.

اوبړن (obrán) نر.م. ج. و ګ. اوبجن.

اوبړۍ (obráy) ښځ. م. شرومبې، شیداوه، یو ډول نرمه او پسته ګیا ده، چې د اوبو او جبو په منځ کې راشنه کېږي.

اوبزه (obáza) ښځ.م (ج. اوبزې) بزه، اوبجه، کویه، پیاو، وینه (wayna)، و ګ. اوبجه.

اوبسپی (obspáy) نر.م. اوبو سپی، سګ لاهو.

اوبسمون (obsamū́n) نر.م. د اوبو اصلاح، د اوبو تنظیم.

اوبکښ (obkáṣ) نر.م. واترپمپ، د اوبو پمپ.

اوبګرځنی (obgarzánay) نر.م. خارخوری، خورخوری، ګرداب.

اوبلنباب (oblánbā́b) نر.ج. اوبلن څیزونه، مایعات.

اوبلوبه (oblóba) ښځ.م. د اوبو ورزش، چوګان لوبه.

اوبله (oblá) ښځ. م. خوری، د سفر توښه او سامان.

اوبلې (obláy) ښځ. م. کوهي، خوله خلاصې شاه.

اوبمېچ (obméč) نر.م. اوبه میچوونکې آله.

اوبن (obán) نر.م. د اوبو په څېر، آبي.

اوبڼه (obāṇá) ښځ. م. پېروان، اوبني، د ښځې ملامنه، خفه نرۍ پرده ده، چې د مور په نس کې بچی په کې پروت وي.

اوبوتتۍ (obotatáy) ښځ. م. ج. د اوبو یو ډول مرغی ده، کب خور که هم نومېږي.

اوبورکی (obawárkay) نر.م. د خرمني توټه ده چې سقاوان یې تر ژۍ لاندې، پر مټ اچوي.

اوبوړی (obwáṛay) ص.نر.م. له منځه تللی.

اوبوس (ubús) نر.م. یو ډول توپ دی.

اوبوسه (obūsá) ښځ. م. زيمناکه يا نمجنه ځمکه.

اوبول (obawə́l) مص. مت. اوبه کول، پنه کول، خړوبول، پټي يا ښاروپو ته اوبه ورکول.

اوبومور (obūmór) نر.م. يو ډول حشره ده.

اوبوېش (obwéš) نر.م. د اوبو وېش، تقسيم.

اوبوېشګر (obwešgár) نر.م. اوبه وېشونکی.

اوبوېشی (obwešáy) فـا. نـر.م. کنبی، ميراو، ميراب، ميری، پانسالی.

اوبه (obá) ښـځ. م. (ج. اوبې) ۱) د سُم پارسوب؛ ۲) له هايډروجن او اکسيجن نه جوړه مايع.

اوبه تلـه (obatə́l) ښـځ. م. (ج. اوبـه تلې) د اوبو تله، د ځمکې د اوار والي د پېژندلو آله.

اوبه خور (obaxwár) نر.م.ج. ۱) کښېتونو ته اوبه ورکونه، پنونه؛ ۲) د ښاروپو د اوبونې ځای.

اوبه خوره (obaxwára) ښځ. م. (ج. اوبه خورې) تـوسنده ځمکه، تږې ځمکه.

اوبه شوی (obašáway) مـف. نـر.م. پنه شـوی، خړوب شوی.

اوبه لری (obaláray) فـا. نر.م. اوبه ورکوونکی، هغه خادم، چې خلکو ته اوبه ورکوي.

اوبه لګول (obalagawə́l) مص. مت. اوبول، پنول، خړوبول.

اوبه ور (obawár) ص. نر.م. ۱) خړوب، پنه، اوبه شوی؛ ۲) بريالی، هدف ته رسېدلی.

اوبه ورکی (obawárkay) نر.م. اوبه ورکوونکی.

اوبه وری (obawáray) فا. نر.م ۱) اوبه راوړونکی، سقاو؛ ۲) اوبه لګوونکی.

اوبه وړکی (obawaṛkáy) نر.م (ج. اوبه وړکي) هغه توکر، چې لوښي په کې نغاړي.

اوبه وړی (ob(a,o)waṛáy) مف. نر.م. اوبو لاهو کړی، اوبو ايستلی.

اوبه هوا (obahawā́) اب وهوا، اقليم.

اوبي (obí) فا. نر.م. ۱) اوبه راوړونکی، سقاو.

اوبيز (awbíz) نر.م. وارزاګه، کورنی، خپلخانه.

اوپ (óp) اد. افسوس، اوف، د غم او درد په وخت کې استعماليږي.

اوپاش (awpā́š) نر.م. آب پاش، اوبه پاشونکی، اوبه شيندونکی.

اوپاشي (awpā́šī) ښځ. م. د اوبو شيندنه، د اوبو پاشنه، چرکاو، چکراو، اوبه پرخونه.

اوپره (opṛá) ص. نب. ۱) نرم، پوست؛ ۲) نـهستمن؛ ۳) پردی؛ ٤) هغه نرمه خاوره چې موږک يې له غـارونو څخه راباسي؛ ٥) سرسري، ناپامه.

اوپره پالی (opṛapā́lay) ص. نر.م. غريب پرورو، بېګانه پرورو، اوپره پالونکی.

اوپره توب (opṛatób) نـر.م. ۱) نـرمـوالی، پوستوالی ۲) پردی توب؛ ۳) بې کسي.

اوپړه (opṛá) ص. نب. و ګ. اوپره.

اوپړې پوپړې (opaṛepūpaṛé) ښـځ. ج. ګـډې وډې خبرې، بې ارتباطه خبرې.

اوت[۱] (ū́t) نر.م. وخت، زمانه، دوره.

اوت[۲] (ówt) نـر.م. ۱) لـږ وچ، نمجمن غـوندې؛ ۲) غوښتنه، ارمان، زړه غوښتنه، هيله.

اوت کېدل (awtkedə́l) مـص. ل. لـږ غـوندې وچېدل، نوجن کېدل، وچ بخون، وچ بيين.

اوتاد (awtā́d) ص. نر.ج. ۱) لوی خلک، بزرګان، ولیان؛ ۲) مېخونه، موږی.

اوتار (awtā́r) نر.ج. (م. وتر) ۱) څنډه، ژی، غاړه؛ ۲) تارونه.

اوتاک (ū,otā́k) نر.م. خونه، اطاق، استوګنځی.

اوتای (awtā́y) نـر.م. (ج. اوتی) ډنډ، جـوور، بـږوب، د کليو په منځ کې اوبو تالاو

اوتر (awtár) ص. نر.م. ګډوډ، سرګردان، کاواک، پریشان، وارخطا.

اوترکېدل (awtarkedə́l) مص. ل. وارخطا کېدل، پریشانه کېدل، کاواک کېدل، اوترېدل.

اوتکی (ūtkáy) نر.م. کوچنوټی تاخچه، وتکی، کوچنی وت، چوله، تاخچه، وړه سوړه، چوه.

اوتګی (ūtgáy) نر.م. دودکښ، دریڅه، روزان، بخوره، منګ، مګ، موری.

اوتو (ūtū́) نر.م. د اوتو کولو آله، هغه آله چې د کالیو ګونجې هواروي.

اوتومات توپک (ūtūmāttopák) نر.م. خودکار توپک.

اوته (awtá) ښځ.م. (جم اوتې) کیګه، وتره ځمکه، د کرلو لپاره وتره شوې ځمکه.

اوتې بوتې (awtebáwte) ښځ. ج. اپلتې، پرتې، ګډې وډې او بې مانا خبرې، چتیات.

اوټ(۱) (ūṭ) ص. نر.م. ووټ بالې، بوک، سربښکته کړنه، وورته، بوک چک، چک بوک.

اوټ(۲) (awṭ) ص. نر.م. خارجول: ۱) په فوټبال او یا نورو لوبو کې د توپ وتل له تعیین شوي حد نه ۲) په شراب چښلو کې افراط؛ ۳) له میدان نه د حریف خارجول.

اوټه(۱) (awṭá) ص. ښځ.م. درواغ، بې مانا خبره.

اوټه(۲) (ūṭá) بادي اوبنه.

اوټی (ūṭáy) نر.م. بادي اوبښ، د سوړلې اوبښ.

اوج (awj) نر.م. لوړوالی، اوچتوالی، هسکتیا، عظمت، مګزیموم، اخرنی حد.

اوجاړ (ūjáṛ) ص. نر.م. رنګ، ویران، شاړه شوړ، ویجاړ، خرابه، د آباد ضد.

اوجاړوالی (awjāṛwā́lay) نر.م. رنګوالی، ورانوالی، ویجاړوالی، شاړوالی.

اوجاړه اوجاړې (ūjāṛaūjā́ṛi) ښځ. م. ج. ورانه ورانې، ویجاړه ویجاړې، خرابه خرابې.

اوجاړېدل (ūjāṛedə́l) مص. ل. ویجاړېدل، ورانېدل، شاړېدل، خرابېدل.

اوجره (ūjrá) ښځ. م. دېره، حجره، میلمستون.

اوجری (ūjráy) نر.م. لری، اوژری، اوجری، د څاروي معده.

اوجغونه (ojğwána) ښځ. م. وجغنه، وژغنه، دوزې وېښته.

اوجغن (ojğán) ص. نر.م. له اوجغنو څخه جوړ شوی شی، اوجغونې لرونکی.

اوجه(۱) (ojá) ښځ. م. چتوری، ښت میری، د ورمېږه (ښت) کوتی، د ښت کوتی، کوت.

اوجه(۲) (ūjá) ښځ. م. (ج. اوجې) اوږه، وژه، ووږه.

اوجی (ūjáy) ښځ. م. ج. اوړی، ووړی، اوګی.

اوچاړ (učā́ṛ) نر.م. کښوره، د بالښت (نیالی، توشک) پوښ.

اوچت (očát) نر.م.ج. هسک، جګ، لوړ، پاس.

اوچت توب (ūčattób) نر.م. اوچتتیا، لوړتوب، هسکوالی، جګوالی، دنګوالی.

اوچتوالی (ūčatwā́lay) نر.م. جګوالی، لوړوالی، هسکوالی، پورته والی.

اوچتول (ūčatawə́l) مص. مت. پورته کول، جګول، لوړول، خېژول.

اوچتیا (ūčatyā́) ښځ. م. لوړتیا، جګوالی.

اوچتېدل (ūčatedə́l) مص. ل. جګېدل، لوړېدل.

اوچکول (ūčkū́l) نر.م. هغه وری چې یو کلن شوی وي، پېشرلی یې هم بولي.

اوچن (ūčán) نر.م. د شیدو ورکوونکو څاروو د شیدو د وچېدو ناروغتیا.

اوچونی (ūčunáy) نر.م. ...

۲) د پسونو او وزو یو ډول ناروغتیا.

اوچه (awčá) ښځ. م. ښاخی، دوه ښاخې سکو، دوه ښاخی، دوه ښاخې (دوه ښوخی) لرګی.

اوچیچي (očičí) ښځ. م. الچیچي، وخچیچي، د مورله خوا خپل کوچني ته ویل کیږي.

اوچي پوچي (ūčepūčé) ښځ. ج. چټي خبرې.

اوښار (awcár) ص. نر. م. ښکاره، ځرګند، جوت.

اوښارتوب (awcārtób) نر. م. ځرګندوالی، ښکاره توب، مشهورتیا، جوتوالی.

اوښارول (awcārawál) مص. مت. ځرګندول، ښکاره کول، جوتول، مشهورول.

اوښند (ocánd) نر. م. اووه اړخیز، اووه مخیز، اووه مخه لرونکی، اووه خواییز، اوه ضلعي.

اوخ (óx) اد. د ارمان او افسوس کلیمه ده، وخ، وییي.

اوخولی (oxólay) نر. م. بورکی، پراته، د تبې غوره دودی، خوږه او غوره دودی.

اوخې (ūxáy) ښځ. م. ج. نو، ښو، هغه توهمي بلا چې ماشومان پرې ویروي.

اود (awd) نر. م. ډنډ، جوړ، تالاو، تالاب.

اودان (awdán) نر. م. د اوبو ساتلو فلزي لوښي.

اودس (awdás) نر. م. د لمانځه نه مخکې د وجود د پاکلو غړو مینځل.

اودس ماتی (awdasmātay) نر. م. ډکې او تشې میتیازې.

اودوم (ūdūm) نر. م. ۱) چاره، علاج، یو ډول ټوټکه؛ ۲) دم، اوده، توری تعویذ.

اوده (ūdá) ښځ. م. اجازه، دم، د مار، لړم او نورو چیچونکو خزندو او ناروغیو د مولو اجازه.

اوده اخیستل (ūdaaxistál) مص. مت. د دمولو اجازه اخیستل.

اوده ګر (ūdagár) فا. نر. م. اوده لرونکی، پاروګر، د اودې ښتن، دمونکی، دم ګری.

اوده ورکول (ūdawarkawál) مص. مت. د دمولو اجازه ورکول.

اودې لاندې راوستل (ūdelānderāwastál) مص مت. ۱) تر دم لاندې راوستل، د دم تر اغېز لاندې راوستل، ۲) ځانته ایلول.

اوډي (ūdí) نر. م. یو ډول رنګ، شین بخون رنګ.

اوډر (awḍár) ص. نر. م. پټ، پناه.

اوډر نیول (awḍarniwál) مص. مت. پټو خبرو ته غوږ نیول، اسګیرل.

اوډل (oḍál) مص. مت. ترتیبول، سمول، سمبالول، درستول، برابرول.

اوډل شوی (oḍalšáway) مف. نر. م. ترتیب شوی، سمبال شوی، برابر شوی، سم شوی.

اوډل کېدل (oḍalkedál) مص. ل. ترتیبېدل، سمېدل، برابرېدل، سمبالېدل، درستېدل.

اوډنی (ūḍánay) نر. م. تیکری، پړونی، زړوکی.

اوډون (ūḍūn) تنظیم، ترتیب راغونډېده.

اور (ór) نر. م. هغه څه چې د لرګو یا سکرو له سوځولو نه منځ ته راځي او رڼا او تودوخه لري.

اوراق (awrāq) نر. م. ۱) ارشیف، د یوې موسسې اداري ځانګه؛ ۲) مجازاً زوبل، تاواني شوی؛ ۳) بلګونه، پاڼي.

اوراورکی (ororákay) نر. م. اوربلک، تنداته، اوربلکی، یو ډول حشره ده چې د شپې الوځي او د بڅري په څېر رڼا کوي.

اوربخرکی (orbacárkay) نر. م. د اور ذره، سپرغۍ، د اور سپېنکی، بڅری.

اوربخوله (orbaxwála) ښځ. م. پیښنه، اوربلی، خوله پاېشه.

اوربشکه (orbáška) ښځ.م. داوربشوپه شهروابنه

اوربشینه (orbašína) ص. ښځ.م. اوربشینه
دودی، روټه.

اوربل (orbál) نر.م. ۱) د پېغلې نجلۍ په تندي
خورند وېښتان، پېکۍ؛ ۲) کورنۍ، خپلخانه،
د کورنۍ غړي؛ ۳) د دزو د پیل قومانده.

اوربلک (orbalák) ښځ.م. ۱) اوربلکۍ،
اوراوره کې، تندانه؛ ۲) نر.م. شونټی، پژۍ؛
۲) ص.نر.م. اوربلوونکی.

اوربلوونکی (orbalawūnkáy) فا.نر.م. اور
لګوونکی، څوک چې اور بلوي.

اوربند (orbánd) نر.م. دزبند، بدن، د تودې جګړې
د بسولو (بندولو) قومانده.

اوربندي (orbandáy) فا.نر.م. منځګړی، دزې
بندوونکی.

اوربوز (o‚ūrbū́z) نر.م. ۱) سونتنه، شونډک، پوزه
- خوله؛ ۲) دانسان څېره، ورسک.

اوربوی (orbū́y) نر.م. باړی، باغچه ځمکه، له
کور سره نږدې ځمکه.

اوربه (orbá) نر.م. اوروالا، د حمام ګرموونکی، د
اور اچولو ټاکلی سړی.

اوربېړی (orbeṛáy) ښځ.م. د بخار بېړۍ، هغه
بېړۍ چې د اور په انجن چلېږي.

اورپښت (orpáṣt) نر.م. پتنګ، پروانه.

اورپک (orpák) اورپکی، اورګډی، شرګډی.

اورتون (ortū́n) نر.م. بتۍ، نغری، داش، آتشکده.

اورته(۱) (awráta) ښځ.م. (ج. اورتې) ښځه، مایینه،
نکاح کړې ښځه، ماندینه، ارتینه.

اورته(۲) (ortá) نر.م. هلته، هورته، هغلته، اخوا.

اورته(۳) (ortá) نر.ج. څنې، سنې، د بوجۍ، جوال
او... د خولو د ګنډلو مزی.

اورټک (orṭák) نر.م. بکره، بجکوره، بکرۍ،
اورکوونکې دبره.

اورچینې (orčiné) نر.م. بهر، د باندې، ورچنه.

اورڅک (orcák) نر.م. و.ګ. اورڅک.

اورخاړی (orxā́ṛay) نر.م. ریخی، ریخېدنه، د
څارویو د ریخ ناروغي.

اورډکی (orḍákay) نر.م. اورلړونی، سیخ، د
اورلړولو لرګی، د اور کېرلو لرګی.

اورړی (orṛáy) نر.م. (ج. اورړي) د ګیدړ اروړی،
اونګایا انګولا، ونګلېده، د ګیدړ آواز.

اورژبی (oržábay) ص. نر. فصیح، بلیغ، خبر
لوځ، ژب غړوند.

اورړه (orẓá) نر.ج. ورږه، د نوي لنګ څاروي
لومړني ژېړ بخون شیده، چې د تودوخې په
وسیله د چکې غوندې ټینګېږي او خوندور
خواږه ترې لاس ته راځي.

اورسونګ (orswáng) اور سوی، اور لګېدنه.

اورشو (oršó) ښځ.م. څرځای، ورشو، د څارویو د
څرېدو ځای.

اورشیند (غر) (oršínd) نر.م. اورشیندونکی،
آتشفشان.

اورښت (oráṣt) نر.م ۱) باران، شیګره؛ ۲) وریها،
ورېدنه.

اورغالی (orğā́lay) نر.م. نغری، داوربلولو ځای.

اورغو (orğó) ښځ.م. بیدیا، سارا، صحرا، ډاګ،
میره، بیابان، ورغو، وراغه.

اورغوی (orğáway) و.ګ. ورغوی.

اورغی (orğáy) ښځ.م. ج. دود، رغی هغه لوګی
چې د کوټې په چت پورې نښتي وي.

اورکی (orkáy) نر.م. ۱) و.ګ. اوراوره کی؛ ۲) تریخ
[illegible]

اورګاډی (orgā́ḍay) نر.م. ریل، ریل ګاډی.
اورګان (orgā́n) نر.م. ۱) غړی؛ ۲) سازمان، تنظیم، ۳) اداره.
اورګډی (orgā́ḍay) نر.م. شیطان سری، وران کاری، چغلګر، اورلړونی.
اورګنې (ogrā́ṇe) ښځ.م. هغه خېمه یا کېږدۍ چې له رنځو او زړو کوځخه جوړه شوې وي.
اورلړونی (orlaṛūnáy) نر.م. اورلړومی، اورلړی، اورډکی، داور لړلولګی یا سیخ.
اورلګاو (orlagā́w) اورګډی، شرګډی، پساتي.
اورلګیت (orlagít) نر.م. ګوګړ، تیلی، د اور دبلی، میشکنی.
اورلوبه (orlóba) ښځ.م. آتشبازي.
اورمخی (ormaxáy) سورمخی، سورګورلغ.
اورمړ (ormáṛ) نر.م. دچا په کور کې چې مړی شوی وي.
اورمړی (ormaṛáy) نر.م. اور وژونکی.
اورمږک (ormożák) نر.م. سمندر، د اورچینجی.
اورمکی (ormakáy) نر.م. پتنګ، پرپرکی.
اورمولی (ormoláy) نر.م. اسهال شوی ماشوم.
اورمېږ (ormḗẓ) نر.م. (ج. اورمېږونه) مرکنډی اورمېږ، ورمږ، مغزی، ښت، مکنډی.
اورنوسی (ornū́say) نر.م. امبور، آتشګیر.
اورنی (oránay) ص. نر.م. اورین، آتشین، آتشي.
اورنۍ (orṇáy) نر.م. رڼی، ورنی، هغه توکر چې کوچنی په کې تړي رنی.
اوروالا (orwālā́) نر.م. اوربه، اوراچوونکی، شوک چې په ګانۍ کې اور بلوي.
اوروژنه (orwažána) ص. نر.م. اطفائیه.
اوروژونکی (orwažūnkáy) نر.م. اطفائیي.
اوروژونی (orwažūnáy) نر.م. د اور وژلو آله.

اوروغ (owrúǵ) نر.م.ج. سینګار، دول، ښایست.
اورول[۱] (orawál) مص.مت. ۱) لوټل، شیندل؛ ۲) باران کول، باران ورول.
اورول[۲] (awrawál) مص.مت. اررول، وراورول، ترغوږ کول، ترغوږ رسول.
اوره (orá) نر.م.ج. ۱) اوربغ، نری وربغ، وربخه، وروه، خړه لړه یا توره لړه؛ ۲) اوربښت، باران، شیګره، وورینګی، وور، اوریا، اوری.
اوره رنګ (awraráng) نر.م. شیشرنګ، سره رنګي دارو چې خوږو سترګو ته یې وراچوي.
اورلړه (oralaṛá) ښځ.م. (ج. اوره لړې) خړه یا توره لړه، نری وربخ او دوند.
اوری[۱] (oráy) نر.م. (ج. اوري) ۱) وری، ګډوری، د میږې بچی؛ ۲) یو ډول بوټی دی.
اوری[۲] (awráy) نر.م. باران، وریا، اوربښت.
اوري (oré) نر.م.ج. هلته، دلې، هغه خوا.
اورۍ (oráy) ښځ.م.ج. د غابښونو د ریښو غوښه، د نوک لوزی، د نوکانو د بیخ غوښه.
اوریا (oryā́) ښځ.م. اوربښت، واوره، باران.
اوریامیچ (oryāméč) نر.م. د باران د اندازې د معلومولو آله.
اوریته (oretá) ق. دلته، دلې، هغه خوا، دې خوا.
اوریدا (awredā́) ښځ.م. اوریدنه، سماع، شنوا.
اوریدل (oredál) مص. ل ۱) ووریدل، وربښت، وریا باران؛ ۲) مص.مت. غوږو ته د اواز رسېدل.
اوریز (awríz) نر.م. د اوریدو وړ، سمعي، سماعي.
اوریزوینیز (awrrizwiníz) نر.م. سمعي و بصري.
اورو ونکی (orawū́nkay) فا.نر.م. ۱) باران کوونکی، ورندی؛ ۲) شنونکی؛ ۳) د خبرو اترو په جریان کې د مخاطب په مقابل کې ویونکي.

اوړېګی (awṛégay) نـر.م. هغه سپرغي (ګلان) چې په تغرونو، غاليو او شړيو کې جوړيږي.

اوړ (awṛ) نـر.م. (ج. اوړونه) د تغر د جولاګانو تانستې يوه آله ده.

اوړبه (oṛbá) نر.م. (ج. اوړبانه) اوړه خرڅوونکی

اوړکی (oṛkáy) نر.م. ووړکی، ورکوټی، کوچنی ماشوم، هلک، کمکی.

اوړل (awṛál) مص. مت. مرل، انول، بهلول، چنول، يوه يوه دانه کول.

اوړنی (oṛanáy) ښځ.م.ج. ۱) پـړونی، ټيکری؛ ۲) نر.م. اوړنی، اوړنی، هغه توکر چې ماشوم په کې تړي؛ ۳) ص. نر.م. د اوړې شی.

اوړوبی (oṛobáy) نر.م. اتوب، شلالی، روز، بې خونده خواره.

اوړون (awṛū́n) نر.م. اوښتون، ګدان، قلب.

اوړونی (awṛū́nay) نر.م. اوښتونکی، اوړېدونکی د ګردان وړ.

اوړول (oṛawál) مص. مت. اوړه کـول، اوښل، انل، دېره کول، ميدول، ميده کول.

اوړه (awṛá) ښځ.م. ۱) د کار آله؛ ۲) ښځ.م. اوم، ووړم، تحبه؛ ۳) نر.ج. ايره، وړه، دوړه، دونه، وړه.

اوړه شوی (oṛaŝawáy) مف. نر. ميده شوی.

اوړه کونه (oṛakawána) ښځ.م. ۱) ميده کونه، ميدونه، ايره کونه؛ ۲) ژرنده کونه.

اوړی (oṛay) نر.م. دوبی، د کال تود موسم.

اوړېدل (awṛedál) مص. ل. ۱) اوښتل، اپوته کېدل، نسکورېدل؛ ۲) ميدېدل، دوتېدل.

اوزار (awzā́r) نر.ج. د کار اسباب او وسايل.

اوزکی (ozakáy) نر.م. دلرګو ګېډی، دلرګو اوزه، د لرګو غوزی، د لرګو اوڅه.

اوزګار (ozgā́r) ص. نـر. وزګار، خلاص، بېکار، فارغ.

اوزګارتوب (ozgāri...) نـر.م. وزګارېدنه، لېه توب، وز...رتيا.

اوزګارول (ozgār...ál) مص. مت. وزګارول، بېکاره کول، له کاره ايستل.

اوزګړی (ozgū́ṛay) نر.م. (ج. اوزګړي) وزګړی، وزګوری، د بزې نر، وز.

اوزه (ozá) ښځ. م. (ج. اوزې) و ګ. وزه.

اوزی (ozáy) نر.م. وزر، لهجه، د پسه يوه پښه.

اوژری (ožráy) نر.م. جری، لری او کولمې.

اوژن (ožán) نـر.م. د اوبو ژۍ چې د آش ورکولو په حال کې وي.

اوږبی (ozbáy) ښځ.م.ج. ښکلې مرغۍ.

اوږد (ozd, ūzd) ص. نر.م. غځېدلی، د لنډ ضد.

اوږداندی (ozdānday) ص. نر.م. احتياط کوونکې دور انديش، عاقبت انديش.

اوږدول (ozdawál) مص. مت: غزول، غځول.

اوږده (ozdá) ښځ.م. (ج. اوږدې) و ګ. اوږد.

اوږده مېږيانه (ozdamezyāná) ښځ.م. ۱) پيلې لوی تور مرچ؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

اوږدېدل (ozdedál) مص. ل. غځېدل، لوېدل.

اوږدمهالی (ozdmahā́lay) نر.م. دېر مهالي، د اوږدې مودې لپاره.

اوږکي (ozákay) نر.م. اوژکی، اوره، هوره، ووره.

اوږمکه (ozmā́ka) ښځ.م ۱) سپوږمی، مياشت، اوژمکه؛ ۲) د آسمان ناوې، د اسمان پېغله.

اوږمی (ozmáy) ښځ.م.ج. ۱) سپوږمی؛ ۲) د سپوږمی رڼا.

اوږه (ozá) ښځ.م ۱) و ګ. اوږکی؛ ۲) ووره، وږه، د مټ له سرنه د ورمېږ تر پای پورې برخه.

اوړه ور (ozawár) نـر.م. ۱) د لـړيو اوړو خاوند؛ ۲) پهلوان، قوي، زورور، هښتلی.

اوړی (ozáy) نـر.م. (ج. اوړي) پیمانه، تغی، د اندازه کولو تاکلي اندازه، صاع.

اوړی (ozáy) ښځ.م. ج. د ښځو د غاړې ګاڼه.

اوس (os) ق. دستي، لاس په لاس. دا شیبه.

اوسا (osá) ص. نب. و ګ. هوسا.

اوسار (awsár) نر.م. ترسنیري، ترسري، هغه تسمه چې د حیوان ورپوز ته وراچوري.

اوسارول (awsārawál) مص. مت. ۱) ترسیری وراچول؛ ۲) تابع کول، اهلول.

اوسان (awsán) نر.م. حس، هوښ، عقل.

اوسانه (awsána) ښځ.م. کیسه، نکل، افسانه.

اوستا (awistá) نر.م. اوستاک، ایستا، اوریستا، استا، د زردښتیانو مقدس کتاب دی.

اوسپنتوړی (ospantozáy) نر.م. سوان، سوهان، هغه آله چې اوسپنه پرې توږي.

اوسپنپوښ (ospanpūş) نر.م. پر بامونو او بلیو له اوسپنیزو څادرو څخه جوړ پوښونه.

اوسپنخړی (ospanxáray) نـر.م. سپینخړی، ۱) د بټیو په ایرو کې هغه کلک شیان چې د اور د حرارت په ذریعه جوړیږي.

اوسپنخوره (ospanxóra) ښـځ.م. د اوسپینې زنګ، مچه خور، مرچه خورک.

اوسپنمزی (ospanmázay) نر.م. د اوسپنې تار، سیم.

اوسپنه (ospána) ښځ.م. وسپنه، خـړرنګی فلـز دی.

اوستربل (ostarbál) نر.م. پـښنه.

اوسترمهال (ūstarmahál) نـر.م. راتلـونکی زمانه، آینده زمانه.

اوستکار (ostakár) نر.م. ماهر، استاذ، ختګر، ترکاڼ، کسبګر.

اوستکاري (ostakári) ښځ.م. کاریګري، استادي، ختګري، کسبګري.

اوسط (awsát) ص.م. منځنی، میانه، منځ.

اوسکارل (oskārál) مص. مت. ښکارل، شکارل، ویشکه کول، ښکشارل، سپي ورکیشه کول.

اوسمهال (osmahál) حال زمانه.

اوسن (osán) نـر.م. اوس وخت، اوسنی، موجوده، سملاسي، له تکه.

اوسند (osánd) نر.م. استوګن، اوسېدونکی.

اوسنی (osánay) نـر.م. د اوس وخت، موجوده، سمدلاسه، معاصر.

اوسول (osawál) مص. مت. ۱) وسول، مېشتول، ځـای پر ځای کول، دېره کول؛ ۲) پندول.

اوسی (osáy) ښځ.م. (ج. هوسۍ) سارانی څرڅک څاروی دی، چې لنډه لکۍ لري.

اوسیچی (ūsičáy) نـر.م. د هوسۍ سپښتي، د هوسۍ ښېدی، د هوسۍ ښنګری.

اوسېدل (osedál) مص. ل. مېشته کـېدل، اړول، پنډېدل، دېره کېدل، استوګنه کول.

اوسېلجن (awseljan) فا. نر.م ۱) سور اسویلی کوونکی، سره سېلوې ایستونکی.

اوسېلل (awselál) مص. ل. اوسېلی کول، آه کښل، سور اوسېلی کول.

اوسېلی (awseláy) نـر.م. ۱) افسوس کـول؛ ۲) سره ساه، آه، سور سېلوی.

اوسیومیټر (osiyomitár) نر.م. فشار سنجوونکی، د انسان د وینې د فشار د اندازه کولو آله.

اوش (oš) نر.م. ۱) وش، هش، د خره د درولو لپاره اواز؛ ۲) افسوس.

اوشاره (oṡārá) ښځ.م. (ج. اوشارې) اوښکې، ملغ، اوښاره، يو ډول ملغ دی.

اوښ (ūṣ,oṣ) نر.م. يو جګ څاروی دی، اوږده غاړه او ورولکی لري.

اوښبنه (oṣbána) ښځ.م. (ج. اوښبني) هغه ښځه چې اوښان پيايي.

اوښبون (oṣbū́n) نر.م. (ج. اوښبانه) اوښبه، ساروان، هغه سړی چې اوښان پيايي.

اوښتل (awūṣtál) مص. ل. ۱) بدلېدل، ګرځېدل، اوړېدل، انحراف؛ ۲) چپه کېدل.

اوښتون (awūṣtū́n) نر.م. بدلون، اوړون.

اوښتی (awūṣtáy) فا.نر.م. ۱) بېرته ګرځېدلی، بدل شوی، اوړېدلی؛ ۲) بې لارې.

اوښتيايي (awūṣtyā́yi) اوښتونی، انقلابي.

اوښتيايي پېر (awūṣtyāyipér) نرم. اوښتونی پېر (په ادب کې).

اوښسپرلي (ūṣspárli) ښځ.م.د اوښ سپرلی.

اوښ غويی (oṣğwáyay) نر.م. زرافه، د اوښ په څېر حيوان دی، چې مخنی پښې يې اوږدې او وروستنی پښې يې لنډې دي.

اوښکه (oṣká) ښځ.م. ووښکه، اېښکه.

اوښکې بهيول (oṣkebeyawál) مص.ل. اوښکې بهول، ژړل، اوښکې څڅول، اوښکې تويول.

اوښکی (ūṣkáy) (ج. اوښکي) و.ګ. وښکی.

اوښکی (oṣkáy) ښځ.م.ج. يو ډول غټ چينجی دي چې د مار په څېر ښکاري.

اوښکينی (oṣkenáy) ص.نر.م. څېلي، بدنيته، تورنيته، څوک چې د اوښ په څېر کينه لري.

اوښلن (oṣlán) ص.نر.م. هغه څوک چې سترګې يې تل اوښکې لري.

اوښلن لوګی (oṣlanlūğáy) نر.م. اوښلن ګاز، اوښکې بهوونکی ګاز.

اوښ مرغه (oṣmarğá) نر.م. يو قوي مرغه دی چې اوږدې پښې او لنډه لکۍ لري.

اوښ والا (oṣwālā́) نر.م. د اوښانو څښتن، د اوښانو ساتونکی، د اوښو خاوند.

اوښه (oṣá) ښځ.م. (ج. اوښې) ماده اوښ.

اوښی (awṣáy) نر.م. اخښی، د ښځې يا مايني ورور او د خور مېړه.

اوښيمه (oṣéma) ښځ.م. اوسيمه، ريمه، سيمه اوښه، د اوښې جنسي تمايل.

اوصاف (awsā́f) نر.ج. و.ګ. وصف.

اوضاع (awzā́ʕ) ښځ.ج. و.ګ. وضعه.

اوغز (oğáz) نر.م. غوز، چارمغز، اکور متک.

اوغم (oğám) نر.م. ۱) کبر، لويي؛ ۲) فخر، وياړ.

اوغه (oğá) ښځ.م. د انسان د خېټې ګېډې، نس لوی چينجی.

اوقاف (awqā́f) نر.ج. هغه شمکه، مال يا شی چې د بې وزلو سره د مرستې لپاره جماتونو، هديرو او زيارتونو ته ورکول کېږي.

اوقيانوس (owqyānū́s) نر.م. بحر، سمندر، د تولو هغو اوبو مجموعه چې د نړۍ چارچاپېره يې نيولې ده.

اوک (ok) ص. نر.م. نيغ، دوک، سم، سيخ، سک.

اوکا (oká) ښځ.م. (ج. اوکې) واک، اجازه.

اوکاښه (okāṣá) ښځ.م. (ج. اوکاښې) ترنګه، ګونده، ګينده، کوری، کمبو.

اوکر ⁽¹⁾ (okár) نر.م.ج. کنګر، لګړ، کنګړ، کامپور، دڅاروي پاتې شونې وابښه.

اوکر ⁽²⁾ (awkár) نر.م. د مخ نښه، د څېرې لېکه، د مخ علامه، د څېرې نښه.

اوکښه (awkáṣa) ښځ.م. تل، مدام، هرمهال.

اوکبنه (awkā́ga) ښځ.م. د کنگالي لوښی.

اوکوب (ūkób) نر.م. ۱) شان او شوکت، دبدبه، لوبي؛ ۲) طاقت، قدرت.

اوکه(۱) (oká) ق. ۱) ببخي، بالکل، قطعي، هېڅ، هېڅکله؛ ۲) نر.م. (ج. اوکي) چلم.

اوکه(۲) (awká) ص. نر.م. (ج. اوکي) ۱) د هر مور، ببخي مور؛ ۲) کمزوري؛ ۳) په کبراو کې؛ ٤) گران، سخت، مشکل.

اوکی (awkáy) نر.م. ستمېدنه، سلېدنه، ستينگي، ستمی، ژر ژر سېلوي څکونه.

اوکې (oké) نر.م. هو، هوکې، وو، بلې، بنه، آه.

اوکی (okáy) نر.م. ۱) ووکی، کوژده، کوزده؛ ۲) بياروانې، پايوازي، پښې خلاصی.

اوگرايي (ogrā́yi) ښځ.م. تجارتي قسط، هغه تاکلې پيسې، چې د تجارانو ترمنځ د اوونې په معلومو ورځو کې د تجارت د راکړې ورکړې له درکه سره تبادله کېږي.

اوگره (ográ) ښځ.م. اوگره، يو ډول خواړه دي.

اوگرايي (ogrā́yi) ښځ.م. وگ. اوگرايي.

اوگرې بوگرې (awgrebawgré) ښځ.م. ۱) اوتې بوتې، شورماشور، جنجال؛ ۲) نوې، تازه.

اوگوټ (awgóṭ) نر.م. (ج. اوگوټونه) کښتی، کشتی، بيړی، انگوټ، د اوبو جهاز.

اوگی (ogáy) ښځ.م. ۱) دشنو يو ډول دی، چې دانې يې نرمې وي، هغو شنوته چې کلکې وي تېتاقه هم وايي؛ ۳) نر.م. صاع، اوري، د غلو، دانو يو پيمانه ده.

اول (awál) ص. نر.م. لومړی، مخکې، اولني.

اولاد (aslā́d) نر.م. زوزاد، (ج. اولادونه) زوزات، لونه او زامن، بال بچ.

اولال (aolā́l) نر.م. وگ. اوکر.

اولتيماتوم (olṭimāṭúm) نر.م. وروستی شرط، قطعي تصميم، گواښ، اخطار.

اولجه (oljá) ښځ.م. ولجه، غنيمت، شوکه، لوټ، پردی مال چې په جنگ سره ترلاسه شي.

اولس (olás) نر.م. ۱) ولس، ملت؛ ۲) قام، د يوې سيمې اوسېدونکي.

اولسمشر (ūlosmašár) نر.م. ص. ولسمشر، جمهور رئيس، د دولت رئيس، د دولت مشر.

اولسوال (olaswā́l) نر.م. ولسوال، حاکم، د يوه ولايت د يوې سيمې تاکلی مامور.

اولسواله (olaswā́la) ښځ.م. ولس پالنه، عزيزولي، عزيز گلوي، ولس گلوي.

اولسي (olási) ص. نر. نب. ولسي، د ولس، هغه څه چې په ولس پورې اړه ولري.

اولسي جرگه (olasijárga) ښځ.م. ولسي جرگه، د ولس له خوا د تاکل شوي استازو جرگه.

اولکه (olká) ښځ.م. (ج. اولکې) څمکه، خاوره، اقليم، وطن، د زېږېدو ټاټوبی.

اولگ (olág) نر.م. مزد، برخه، ختی، دهقاني، د زمينداراو له خوا بزگرانو او مزدورانو ته د فصل څخه ورکړې شوې برخه.

اولگی (olgáy) نر.م. د بيديو لوبه، سه بجل.

اولمه (olmá) نر.م. ۱) وگ. ميلمه؛ ۲) ښځ.م. د وربخې نه وروسته زنا؛ ۲) سپرلی.

اولني (awalánay) ص.نر.م ۱) رومبني، مخکيني، لومړني، اتهون؛ ۲) پخواني سړی، پخواني څوک.

اولو (oló) ښځ.م. د گوړې شيره، گروبی، گوربی.

اوله(۱) (olá) نر.م. ۱) هغه وري او سپرلي چې له مينو څخه جلا شوي وي؛ ۲) د څه وخت لپاره سوله کول يعني تيره اېښودل.

اوله(٢) (awála) ص. ښځ. م. لومړی، ړومبنی، اولنی مخکینی.

اولی (oláy) ښځ.م. شورماشور، شورغوغا، خوږ، شوربگت، های هوی، غالمغال.

أولی (awláy) ص.نر.م (ج. اولي) بدعمله، بدخویه، بدعادته، بداخلاقه، بدگذرانه.

أولیا (awliyā́) نر.ج (م. ولی) ١) بزرگان، ولیان، نیک خلک؛ ٢) دوستان، خپلوان.

اولیگارشي (oligā́rši) ښځ. م. دخو کسو باداري او واکداري.

اولین (awalín) ص. نر. م. لومړنی، ړومبنی.

اوم (ūm, óm) ص. نر.م. ١) خام، کچه؛ ٢) بې تجربې، ناپوه؛ ٣) کمکی هلک، کچه خوله؛ ٤) نر.م. ج. د برقي مقاومت واحد.

اومارگه (omārgá) نر.م. دکوچنیانو خوسا داني.

اومال (omā́l) نر.م. کنبې، میراو، اوبه وری، د اوبو د بند چوکیدار، اوبه وېشونکی.

اومالي کول (omālikawál) مص. مت. ١) داوبو د بند څارنه کول؛ ٢) پل وهل، تعقیبول.

اومت (omát) نر.م. و گ. امت.

اومتوکي (omtóki) نر.م. اومه مواد.

اومتیا (omtyā́) ښځ.م. ١) خامي، خامتوب، اوموالی، خاموالی؛ ٢) کم عقل والی، بې تجربه گي.

اومړی (omaṛáy) ص. نر.م. خام تار، ستوی، کچه، تیسکن.

اوم غلن (omğalán) ص.نر.م. اومغدن، بیمغدن، مرغلدن، نیم پخته، مغلن.

اومک (omák) نر.م. خام، اوم، اومغلن، اومغدن.

اومکه (omáka) ښځ.م. کچه څمکه، خامه څمکه، اومه څمکه، اوبره څمکه.

اومه خوله (omaxwlá) ص. خامه خوله، وومه خوله، ژنی، هلک.

اومېن (omén) نر.م. هیله، ارزو، اسره، امید.

اومېنواره (omenwā́ra) ص. ښځ. م. اومیدواره، حامله، بلاربه ښځه (یوازې شفاهي ویل کېږي)

اونت (ont) نر.م. سپلنی، لړی، هزار خانه، کتکی، د څاروېو لړی.

اونس (ons) نر.م. د (٣٠) گرامو معادل یو وزن.

اونگ (awáng) نر.م. له اوسپنې یا لرگي نه جوړ لوښی، چې مسالې په کې میده کوي، لنگری، هاون، چټو او بغری یې هم بولي.

اونگۍ (angáy) ښځ. م. ج. سپوږمۍ، اوږمۍ.

اونگی (ongáy) نر.م. (ج. اونگي) و گ. اینکی.

اون لغړ (onlağáṛ) ص. نر.م. لوڅ لغړ، بربند.

اونول (onawál) مص. مت. بربندول، لوڅول.

اونۍ (onáy) ښځ. م. ج. هفته، اووه ورځې.

اوني (onáy) نر.م. د بر غړېدونکی.

اوول (owál) نر.م. اوون، ښخنی گامټ، ښخنی تخمه.

اوونیزه (onizá) ښځ.م. جریده، هفته نامه، اووه ورځنی خپرونه.

اووی (owáy) نر.م. ١) چرخوبل، تاج؛ ٢) د تندي وینبته.

اوه(١) (owá) نر.م. ښځ. ١) هغه تناکه یا دانه چې د څاروېو په پښو کې پیدا کېږي؛ ٢) نر.م. آه، ووه، د غوایانو د رولو لپاره استعمالېږي.

اوه(٢) (óh) نر.م. د ارمان او افسوس غږ، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.

اوهام (awhā́m) نر.ج. (م. وهم) ترس، وېره، ډار، ترهه، وهمونه.

اوهر (awhár) نر.م. ١) [illegible]

د تیږو هغه چاود چې اوبه تري نه راوتلې وي خو بهېدلې نه وي؛ ۲) زېم، نم، نو.

اوه غله (owağlá) نر.ج. پېروني، پرېموني، اووه خوېندې، د اسمان هغه اووه ستوري دي چې يو تربله نيږدې پراته دي.

اوهو (ohó) اد. د تعجب او حيرانتيا بوغ دی.

اوي (awí) ص.نب. ۱) تندوبه څمکه، تر اوبو لاندې څمکه؛ ۲) باولی، باوری، هغه کوهې او کاريز چې په پاولو ورکوزيږي او اوبه تري نه راوړي؛ ۳) جل وهلی؛ ٤) نر.م. يو ډول کندهاري انګور دي؛ ٥) قول، ژبه، لوز، وعده، عهد، تړون.

اوی (awáy) ښځ.م.ج. پجه، بجن، هغه ځای چې کلال لوښي په کې پخوي.

اوی (oy) ښځ.م. هګی، اګی، اوبه، وبيه.

اويجه (awijá) ښځ.م. ۱) اوبجه، وبجه، څمکه، هېواد، اولکه؛ ۲) خاوره، نړی، قلمرو.

اوير (awéṛ) نر.م. ګرمي، تفت، تاو، تېت.

اويل⁽¹⁾ (awél) نر.م. هبل، ابل، يبل، لاچي.

اويل⁽²⁾ (oyál) مص.مت. اويدل، اودل، اوبل.

اويلی (oyaláy) مف.نر.م. اوبلی، اويدلی.

اوينه (oyaná) ښځ.م. اوبنه، اويدنه، اودنه.

اويه (oyá) ښځ.م. (ج. اويې) و.ګ. اګی، هګی.

اه (ah) نر.م. د افسوس کليمه، اسويلی، اوسېلی.

اها (ahā́) هاها، هی هی، اوهو، ايهې، د خوښی ښکاره کولو کليمه.

اهاړ (ahā́ṛ) نر.م. د اړ مياشت، له پشه کال نه مخکې مياشت.

اهاک (ahā́k) نر.م. چونه، اهک، يو ډول کوږ کاڼدی دی چې وروسته له ډېر حرارت څخه په چونه بدلېږي.

اهانت (ihānát) نر.م. سپکاوی، بې عزتي.

اهتزاز (ihtizā́z) نر.م. رپېدنه، رپېدېدنه.

اهتمام (ihtimā́m) نر.م ۱) همت کول، غمخوري، هاند؛ ۲) بندوبست؛ ۳) د کوم چا له خوا د کتاب په چاپونه کې مراقبت او زيار ايستنه.

اهدا (ihdā́) ښځ.م. ۱) تحفه، سوغات، پېشکش؛ ۲) تحفه کونه، سوغات ورکونه.

اهداد (ihdā́d) نر.م. سزا، ځوروونه، رټل.

اهرام (ihrā́m) نر.م. ۱) مخروطي ډوله جسمونه، د هرم جمع - د مصر اهرام.

اهړ (aháṛ) نر.م. و.ګ. اهاړ.

اهک (ahák) نر.م. و.ګ. اهاک.

اهل (ahál) نر.م. خاندان، کورنی، کورمه، عشيره، خپلوان، آل اولاد او د يو ټبر غړي.

اهلي (ahlí) ص.نب. کورنی، اهل شوي، روږل شوي.

اهليت (ahliyát) نر.م. ورتيا، لياقت، بلديت، د يوه کار د سرته رسولو کفايت او واک لرنه.

اهميت (ahmiyát) نر.م. ۱) ارزښت، ګټه، ورتيا، وروالی؛ ۲) عمده والی، سترتوب.

اهن ربا (ahanrobā́) ښځ.م. مقناطيس، مګنيټ، تيږه ده چې اوسپنه او پولاد ځان ته راجذبوي.

اهنګ (aháng) نر.م. ۱) اواز، غږ، غاړه، د اواز وزن؛ ۲) تکل، اراده؛ ۳) دود او طريقه.

اهنګر (ahingár) نر.م. لوهار، ګګر، پښ.

اهوړ (ahū́ṛ) نر.م. زمانه، قرن.

اهومن (ahomán) فرياد، د آه له کليمې نه جوړ صفت دی.

اهېر (ahér) نر.م. شپونکی.

ای (ay) د ندا توري؛ ۱) د افسوس او تعجب کليمه؛ ۲) او، هی، دلته، دغه؛ ۳) نر.م. شرل، خوشې کول، ايله کول.

اي (ae) ند. د ندا توري. و، هو، ها.

ایا (ayā́) اد. د پوښتنې او استفهام کلیمه.

اياغ (ayā́ǧ) نـر.م. کندول، پیاله، گېلاس، جـام، کونډۍ، د شرابو جام.

ايالت (ayā́lat) نر.م. عمده سیمه، د سیاسي وېش له پلوه ستره سیمه.

ایام (ayā́m) نر.ج. ورځې، وختونه، موسمونه.

ایبره (ibrá) ښځ.م. ۱) فصل، حاصل؛ ۲) پاسره.

ایتلاف (itilā́f) نر.م. یووالی، ائتلاف، د سیاسي ګروپونو او ډلو ترڅلو مؤقتي یووالی.

ایته (aytá) ښځ.م. هغه انګور دي، چي اوجوشي (ابجوشي) ورځخه جوړوي.

ایجاب (ijā́b) نر.م. قبلول، منظوررول، غوښتنه، پرځان منل، د نفي ضد.

ایجاد (ijā́d) نـر.م. اختراع، ابتکار، نوی شي جوړونه، د نوي شي منځ ته راوړنه.

ایځي (iʒí) ښځ.م. ۱) هیجا، هـجا؛ ۲) په تکـو ویل، په هیجاوو وینه، په زوړ او زیږ وینه.

ایخ (ix) نـر.م. ۱) له خوړو څخه د کرکې کلیمه؛ ۲) د اوښ چوکولو کلیمه، خې خې.

ایخول (ixawə́l) مص. مت. چوکول، خیکول.

ایداد (idā́d) نر.م. خوړونه، رټل، سزا، اهداد.

ایدر (idár) نر.م. هما، یو افسانوي مرغه.

ایدک (aydák) نر.م. خیدک، پنېر.

ایر ⁽¹⁾ (ír) نر.م. ګټه، فایده، حاصل، بوده، سود.

ایر ⁽²⁾ (ir) نر.م. د کوچنیانو لوبه.

ایراب (irā́b) نر.م. (ج. ایرابونه) وګ. اراب.

ایرابه (irā́ba) ښځ.م. ۱) هغه لښتی یا ویاله چي له کښتونو څخه د زیم ایستلـو لپاره جوړ شوې وي؛ ۲) په یو وار سره د څو ټوټیکو باړ.

ایراد (irā́d) نر.م. ۱) څرګندول، بیانول؛ ۲) ګوته نیول، اعتراض، انتقاد.

ایراو (irā́w) نر.م. د اوبو آخر، د اوبو بیخ.

ایرب (eráb) ص. نر.م. کوږ، منحني، مایل.

ایربه لیکه (irabaliká) ښځ.م. کږه لیکه، کږه کرښه، منحني کرښه، مایل خط.

ایرړی (irṛáy) ښځ.م. (ج. ایرړي) وګ. اړی.

ایرغه (irǧá) ښځ.م. (ج. ایرغې) وګ. ارغه.

ایرلی (irláy) ښځ.م. د نر اوښ غېږ.

ایرم (irám) نر.م. (ج. ایرمونه) مرجان.

ایرن (irán) ص. نـر.م. ۱) ایروتـه ورتـه؛ ۲) خـړ، خړبېر، خړچک.

ایروپز (iropáz) نر.م. ۱) ډارن؛ ۲) بې همته.

ایروپزتوب (iropaztób) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) پستي، بې همتي.

ایروپزي (iropázi) ښـځ.م. ۱) بې غیـرتي، بې همتي، پستي؛ ۲) ډارن توب، وېره.

ایره (irá) ښځ.م (ج. ایرې) ییره، د لرګو تر سوځولو وروسته پاتې خاورو ته ورته ماده.

ایره کول (irakawə́l) مص. مت. ۱) په ایرو بدلول، سوځول، سوځل؛ ۲) له منځه وړل.

ایره کېدل (irakedə́l) مص. ل. ۱) سوځېدل، په ایرو بدلېدل؛ ۲) له منځه تلل.

ایره نی (iranáy) ښځ. د ایرو اچولو لوښی یا ځای (خاکستردانی).

ایری (irí) ښځ.م. (ج. ایـری) پیغـورونه، د خبرو جنګ، سپکې سپورې خبرې.

ایړ (eṛ) نر.م. د کښتیو یا بحري پوځ یوه ډله، چي د یوه کس تابع وي؛ ۲) قطار، کتار.

ایړا (iṛā́) ص. نب. اوتر، وارخطا.

ایړاو (iṛā́w) نر.م. د ویالو پر غاړه راشنه کېدونکي یو ډول واښه.

ایړه (eṛá) ښځ.م. (ج. ایړې) وګ. وېره.

ایزګی (ʔizgí) ښځ.م. (ج. ایزګی) وګ. ازګی.

ایزوبار (ʔizobā́r) نر.م. جغ. په جغرافیاوي نقشو کې هغه کرښه ده چې د اتموسفیر د مساوي فشار نقطې سره منښلوي.

ایږه (ʔiẓ́a) ښځ.م. ١) اوری، اوګی؛ ٢) دلوبدیځ په تاریخ کې یوه لرغونې سیمه.

ایږۍ (ʔiẓáy) نر.م. (ج. ایږي) ایږه، لینګی، شونتی، چراغ چوب، ییږي.

ایږ (ʔiẓ) نر.م. خرس، میلو، یږ، پږ، هګ، یور.

ایس (ʔis) نر.م. اووه، اووهه، دغوایانو د درولو غږ.

ایسار (ʔisā́r) ص. نر.م. ج. ١) تم، ګیر، معطل، ٢) شړل شوی؛ ٣) بندي؛ ٤) مصروف.

ایسارتیا (ʔisārtyā́) ښځ.م. (ج. ایسارتیاوې) ١) ایساربدنه، تم کېدنه؛ ٢) شړنه؛ ٣) بندي کېدنه؛ ٤) مصروفیت.

ایساربدل (ʔisāredál) مص.ل. ١) تمبدل، ګیربدل، تالبدل، ګرځبدل؛ ٢) بندي کېدل.

ایستل (ʔistál) مص.مت. ١) باسل، وکښل، خارجول؛ ٢) شړل.

ایسته کول (ʔistakawál) مص.مت. ١) ایستل، باسل، وکښل؛ ٢) شړل، بهرکول، لیرې کول؛ ٣) له مخه لیرې کول.

ایسر (ʔisár) نر.م. آه، زګېروی.

ایسک (ʔisk) نر.م. پچه، قرعه، حسک.

ایسم (ʔisám) نر.م. جادو، سحر، کوډې.

ایسمګر (ʔisamgár) فا. نر.م. (ج. ایسمګران) جادوګر، سحرګر، کوډګر.

ایسند (ʔisánd) ص. نر.م. ظاهر، څرګند، ښکاره.

ایسوری (ʔisoráy) نر.م. پبلوخی.

ایسول (ʔisawál) مص.مت. ښکلی کول، ښایسته کول، ښکاره کول، په ګوته کول، څرګندول.

ایسې (ʔisé) ق. یوې خواته، دې خواته، اخواته.

ایسېدل (ʔisedál) مص.ل. څرګندېدل، بربښېدل، ښه ښکاربدل، په ښکلي ډول معلومېدل.

ایش (ʔeš) نر.م. (ج. ایشونه) یشل، جوش، خوټ، غوښ، خوټېدنه.

ایشله (ʔišála) ښځ.م (ج. ایشلې) ١) د ښځو نڅا، د ښځو اتڼ؛ ٢) شلې، ویشلې، د نرمو اورو هغه دوړې، چې په غوړو کې په تیغنه پخېږي.

ایشمه (ʔišmá) ښځ.م. (ج. ایشمې) ١) وږمه، نری باد، الوېښ؛ ٢) هغه ګڼه او غږو سکه ورېځ چې ژر تېرېږي.

ایشنا (ʔišnā́) ښځ.م. ١) یش، یېش، جوش، غوښ، خوټ؛ ٢) تاو، غوسه، درد.

ایشناو (ʔišnā́w) نر.م. جوش، تاو، غوښ.

ایشند (ʔišánd) ص. نر.م. یشند، جوشېدونکی، خوټېدونکی.

ایشنده (ʔišandá) ص. ښځ.م. ١) ګرمه او سخته تبه؛ ٢) نر.ج. شیشنبده، د آس شیشنبده.

ایشو (ʔišó) ښځ.م. ای شو، د حسرت، افسوس او تعجب کلیمه.

ایشول (ʔešawál) مص.مت. جوشول، خوټول.

ایښې (ʔišé) ښځ.ج. ١) ښې، د کوچنیانو په ژبه غوښې ته وایي؛ ٢) د خره د شړولو آواز.

ایشېدل (ʔešedál) مص.ل. غوښېدل، جوشېدل، خوټېدل، یېشېدل.

ایش پیښ (ʔišpiṣ) ص.نب. حیران، وارخطا، مبهوت، اندېښمن، هک پک.

ایښندی (ʔiṣonḍáy) نر.م. یو ډول ژېړه مرغۍ ده.

ایښودل (ʔiṣūdál) مص.مت. اینبول، کېښودل، کښېښودل.

ایښونی (ʔiṣūnáy) نر.م. د (جملې) خبر، مسند.

ايښوول (ʼišowā́l) مص. مت. کښېښول، ايښودل.

ايښی (ʼišáy) نر.م. (د جملې)خبر، فاعلي برخه، مسند اليه.

ايضاً (ayzán) بيا، تکرار، عيناً، همداسې، دا رنګه، کټ مټ، د ذکر شوي په څېر.

ايضاح (ʼizā́h) نر.م. واضح، څرګندونه، تشريح.

اېغ (ʼeğ) ص. نر. بې شرم، شوخ، بې حيا.

اېغ بېغ (ʼeğbéğ) ص. نر. شوخ، بې شرم، اېغ نېغ، سرزوري، سپين سترګي، بې حيا.

اېغر (ʼeğár) نر.م. ١) اينده، مينده، وينده، ساند، نوآس؛ ٢) زورور، سرتمبه سړی.

اېغ سترګی (ʼeğstárgay) ص. نر.م. بې حيا، شوخ سترګی، سپين سترګی.

اېغ نېغ (ʼeğnéğ) ص. نر.م. ١) د خبرې ښېښتن، د پاک زړه خاوند؛ ٢) ولاړ؛ ٣) شوخ، سخت.

ايکاغ (ʼikā́ğ) رذيل، چوغلګر، مغولمه.

اېکونه (ʼekóna) ښځ. م. کندو، ترته، د غلې د ساتلو خاورين شی (کندو).

ايکړ (ʼikā́ṛ) نر.م. د ځمکې لپاره د اندازه کولو واحد دی چې ٣٦ . ٤ مربع متره کېږي.

ايکی (ʼikáy) ښځ. م. وګ. يکی.

اېل (ʼél) ص. نب ١) تابع، ترحکم لاندې؛ ٢) ساتلی، روږدی؛ ٣) ص. ښځ. م. ټبر، قبيله، کورنی؛ ٤) نر.م. لاچي، هېل.

اېلان (ʼelā́n) نر.م. ١) مار، منګور؛ ٢) بې لستونو برکه، بې لستونو چپنه.

اېلای (ʼeláy) نر.م. اطاعت، د اېل له کليمې نه جوړ مصدر دی.

ايلبند (ʼilbánd) نر.م. په يخو ځايو کې د کوچيانو د ګرمۍ د موسم ورشو، سيابند، مېله، پوندو.

اېلچي (ʼelčí) نر.م. سفير، ځانګړی استازی.

اېلڅاروی (ʼelcārwáy) نر.م. روږدی څاروی، اهلي څاروی.

اېلغار (ʼelğā́r) نر.م. حمله، يرغل، چپاو.

اېل غېل (ʼelğél) نر.م. رام او ياغي، اېل او ياغي، اېلوغېل.

اېلنه (ʼelána) نر.م. (ج. اېلنې) وېلنی، پودينه.

اېلول (ʼelawā́l) مص. مت. رامول، تابع کول، په قبضه کې راوستل، روږدي کول.

اېله (ʼelá) ص. نب. آزاد، خوشې، خلاص، خوشې شوی، خوشکی، په خپل سر.

ايله (ʼilá) ق. ١) محض، فقط، يوازې؛ ٢) متې، بس، دومره، لږ.

ايله بيله (ʼilabíla) ق. ١) له ايله سره په ملتيا د تاکيد مانا ورکوي؛ ٢) کم نه کم؛ ٣) بېکاره.

ايله په بانه (ʼilapabā́na) ق. په لږه بانه، په وړه پلمه، په معمولي بانه.

ايله په بيله (ʼilapabíla) ق. ايله په ايله، په مټ کې، په متې، په ګرانه، هيله په هيله.

ايله جاري (ʼilajā́ri) ښځ. م. ١) ملېشه، مليشا، هغه قومي عسکر چې د اړتيا په وخت کې سره تولېږي، اربکی؛ ٢) نامنظمه غونډه.

ايلی (ʼiláy) ښځ. م. ١) هيلی، مرغاوی؛ ٢) ص. ښځ. م. فرمانبرداري، اطاعت.

ايلې (ʼilé) ق. دې خوا، دورې، دلته، دلې، دورې.

ايلی (ʼiláy) نر.م. د کوچنيانو لوبه ده.

اېلېدل (ʼeledál) مص. ل. رامېدل، تابع کېدل، غاړه کېښودل، حکم منل.

ايما (ʼimā́) ښځ. م. ١) اشاره، کنايه، غمزه؛ ٢) حکم، فرمان؛ ٣) لمسه، د چا په اشاره.

ايمال (ʼimā́l) نر.م. (ج. ايمالونه) برف کوچ، د واورې لوی غر، چې راښوييږي، ربغ.

ایمان (ímā́n) نر.م. عقیده، اعتقاد، باور.

ایماندار (ímāndā́r) ص.نر.م ۱) د ایمان خاوند، د عقیدې څښتن، ۲) غیرتی، بااراده.

ایماني (ímā́ni) ص.نب. ۱) د ایمان له مخې، پر ایمان اړوند؛ ۲) رښتیانی، حقه، سمه.

ایمن(۱) (emán) ص.نر.م ۱) امن، پناه، محفوظ؛ ۲) ارام، کرار، د لاسه.

ایمن(۲) (emín) ص.نر.م. په شرقي کلاسیکه موسیقۍ کې یو عمده راګ دی.

ایمن والی (emanwā́lay) نر.م. ساتنه، ایمنتوب، ارامي، ارامتیا، دلاسه والی.

ایمنول (emanawál) مص. مت. ۱) ارامول، دلاسه کول، کرارول؛ ۲) حفاظت کول.

ایمني (aymáni) ښځ.م. (ج. ایمنی) مره خبته، مربتیت، خوش قسمتي.

ایمه (aymá) ښځ.م(ج.ایمي) اجاره، دفتر، بوګری، بوګری.

ایمه دار (aymadā́r) ص. نر.م. اجاره دار.

اینجه (íngá) ښځ. م. ۱) د زري غوا غوښه؛ ۲) زرزر سا ایستل، تیګا.

اینچ (ínč) نر.م. یوه اندازه ده چې اوږدوالی پرې اندازه کیږي.

اینځر (ínǰár) نر.م. انجیر، توغو.

ایندارہ (índā́ra) ښځ.م. هینداره، ایینه، ښیښه.

ایندرا (índrā́) نر. م. په ویدي میتالوجي کې د اندو-آرین رب النوع، دجګړې رب النوع.

ایندرور (índrór) ښځ.م. ندرور، یښندرور، د میره خور.

اینده (índá) نر.م. ۱) ویده، مینده، غوج، انډر، ایغر، ناخصي؛ ۲) ښځ.م. په یوه سا چنبل؛ ۳) د شرشمو په څېر تخم دی چې تېل ترې باسي، جمامه؛ ٤) دیکه، تیله، دیکه.

اینده (índá) ښځ.م. (ج. ایندي) د پښتنو یوه لوبه ده، کونی کونی، کونلی، اندوخر، تتي.

اینکی (ínkáy) نر.م. اینګټ، یښګټ، ینګه، د ناوې د پلار له کوره د وتلو ژړا.

اینکی (enkáy) نر.م. (ج. اینکي) د غویو یو راز نسل دی چې زیاتره برګ وي.

اینګ (íng) نر.م. د کار مینه، قصد، اراده.

اینګا (íngā́) ښځ. م. د نوزېږي ماشوم ژړا.

اینګه (íngá) ښځ.م. تونګور، تونګوره، هغه ښځه چې له ناوې سره د زوم کورته ځي.

اینه (íná) ښځ.م. ځیګر، جګر، ینه، ایینه.

این (ín) ص. نر.م. ۱) ضعیف، ډنګر، خوار، بې سبکه؛ ۲) نر.م. د خره اېا، د خره ینګا.

ایوان (aywā́n) نر.م ۱) ځناور، حیوان؛ ۲) ص.نر.م ناپوه؛ ۳) کوچنی هلک؛ ٤) لویه ماڼۍ، لوی سالون؛ ٥) شاهي دربار.

ایوبوی (ayobū́y) نر.م. ۱) اکتفا کول، بس ګڼل، مربتت؛ ۲) ص. ن.م. خبر، آګاه، پوه.

ایوک (aywk) نر.م. ګزک، د زخم خرابېدنه، نو په کې پیدا کېدنه، زوه.

ایهام (íhā́m) نر.م. په بدیع کې یو صنعت دی چې شاعر په خپل کلام کې داسې تکي راوړي چې دوه مانا وې ولري: قریبه او بعیده.

ایهها (íhhā́) اد. دخوښۍ اواز، دخوشالۍ کلیمه.

اې هې (ehé) ښځ. م. د تعجب او افسوس کلیمه.

ایېل (ayél) نر.م. عیال، خپلخانه، ټبر، کورنی.

ایین (ayín) نر.م. ۱) ژوروالی، عمق؛ ۲) لیاره، مسلک، عقیده، دین.

ب

ب (bé) ښځ.م. (ج. بې ګاني) د پښتو الفبې دریم توری دی. ابجدي ارزښت يې (۲) دی.

با (bā́) مځ. ۱) د مختاري په ډول استعمالېږي لکه با ايمانه؛ ۲) ښځ. م. د وزې او مېږې اواز.

باب (bā́b) نر.م. ۱) رواج، دود، دستور؛ ۲) ډول، راز؛ ۳) بابت، په اړه؛ ٤) څپرکی، فصل، د کتاب يوه برخه؛ ٥) عنوان، موضوع؛ ٦) ور، دروازه، دره.

بابا (bābā́) نر.م. ۱) پلار، ابا، دادا؛ ۲) نيکه، ورنيکه؛ ۳) پير، فقير؛ ٤) بوډا، مشر.

باباجي (bābā́ji) نر.م. نيکه، غورنيکه، پلار.

بابا مري (bābāmáray) نر.م. پلارمری، نيکه مری، د ښېراو په ډول هم راځي.

بابايي (bābā́yi) ښځ.م. کلانکاري، لويي، تکبر.

بابت (bābát) نر.م. ۱) درک، مدرک، ځای، باب، وجه؛ ۲) سبب.

بابره (babará) ښځ.م. يو ډول تريخ بوټی دی.

بابرزک (babarzók) نر.م. يو بوټی دی چې بېخ يې د ګازرې په څېر دی.

بابرنګ (bābráng) نر.م. د سرو مرچو غوندې ترخې او تېزې دانې دي.

بابره (bābára) ښځ.م. (ج. بابرې) ۱) پاپړه، يو ډول تريخ بوټی دی؛ ۲) دوره، دوزه.

بابری (bābráy) ص. نر.م. (ج. بابري) ۱) لاپو، دوزن؛ ۲) د بابړو د قبيلې غړی.

بابغه (bābáğa) ښځ.م. ګونګوشتکه، بېوغه، کوکوکوتره، کتميره، خړه کوتره.

بابغي نيول (bābağeniwál) مص.ل. ۱) خواري زارې کول؛ ۲) غريبي کول؛ ۳) نيستمنېدل.

بابک (bābák) نر.م. ابک، بابا، پلار.

بابو (bābú) نر.م. ۱) بابک، پلار؛ ۲) مامور، ميرزا، ليکونکی.

بابو(۱) (bābó) ښځ.م(ج. بابوګانې) ۱) ببو، مشره خور؛ ۲) مشرانو ته د درنښت لقب.

بابوجان (bābūján) نـر.م. تیتـاری، تینـتاره، د یوې مرغۍ نوم دی.

بابورۍ (bābūray) نر.ج. یو ډول غټ زردالو دی.

بابوګوټی (bābūgoṭáy) نـر.م. (ج. بابوګوټي) ۱) بابوګی؛ ۲) بابو ته سپکاوی کول.

بابوګی (bābúgay) نر.م. وګ. باباګوټی.

بابـول (bābawál) مصـ. مت. رواجـول، دودول، مشهورول، تیتول، خپرول.

بابولاله (bābūlála) ښځ.م. د پښتنو یوه سندره ده چې د ناوې د ناوي کولو پر وخت یې وايي.

بابولالي ویل (bābūlālewayál) مـصـ. مت. اوتې بوتې ویل، بې مانا خبرې کول.

بابونه(۱) (bābawána) ښځ.م. رواجونه، دودنه.

بابونه(۲) (bābúna) ښځ.م. (ج. بـابوني) یو بوټی دی چې تېل ترې باسي او درمل هم دی.

بابی (bābay) نر.م. ۱) کشر ته د مینې د خطاب کلیمه؛ ۲) د پښتنو د بابي قبیلې یو غړی.

بابي (bábi) ښـځ. م ۱) وریـنداره، د وروړ ښـځـه؛ ۲) مشرې ښځې ته د احترام په ډول وايي.

بابۍ (bābáy) ښځ.م. ج. وګ. بابي.

بابېدل (bābedál) مصـ. ل. رواجـېدل، دودېدل، عامېدل.

بابـېرنګ (bāberáng) نـر.م. د خټې د چینجیو د علاج لپاره کارېدونکی بوټی دی.

بابـېړی (bāberáy) نـر.م. ۱) د ناروغۍ بېرته راګرځېدنه؛ ۲) د حل شـوي موضـوع بېرته تازه کېدنه؛ ۳) د ټاکلي ولور زیاتونه او اخیستنه.

بابېز (bābéz) صـ. نر.م. بې اهمیته، بې ارزښته، معمولي، بې اغېزه، عبث.

بابېزوالی (bābezwálay) نـر.م. ناچیزوالی، بې ارزښتوالی.

بابېزوکی (bābezúkay) صـ. نر.م. ۱) ناچیز، بې ارزښته؛ ۲) ډنګر، بته، خوار، نروکی.

بابېزول (bābezawál) مصـ. مت. خـرابول، بې ارزښته کول، بې اهمیته کول، بې اغېزه کول.

بابېژنه (bābežána) ښځ.م. (ج. بابېژنې) سـره لرې تبه، سره توده تبه، لړزنه تبه.

باتر (bátar) نر.م. هغه لرګی چې په دېوال کې د هرې پخسې وررسته ورکول کېږي.

باتریا (bātaryá) صـ. نب. سـودايي، سـرکـوډن، سرکاوته، لېونی، اوتر.

باتور (bātúr) نر.م. ۱) د باز د کورنۍ یو ښـکاري مرغه دی؛ ۲) تـوریالی، تورزن، مېړنی، نر؛ ۳) دسترګو تور، د سترګو کسی.

باتوري (batúri) ښـځ.م. توریالیتوب، تورزني، مېړانه، مېړنتوب، تورزني، نرتوب.

باتی (bātáy) ښځ.م(ج.باتیانې) ۱) پلته، پلیته، د لاټین پلتـه؛ ۲) هغـه پلـته چې د قبـضیت د لیرې کولو لپاره په مقعد کې ایښودل کـېږي؛ ۳) چوربتی، بټېرۍ؛ ٤) د بم د لګولو پلته.

باټېرۍ (bāṭéray) نر.م. مرز، بټېر، وربوز.

باټ (bāṭ) نر.م. ۱) د کانې هغه څرخ چې توره، چاړه ورباندې تېره کېږي؛ ۲) د ډزو بار؛ ۳) د نیښو کولو بتۍ؛ ٤) د طنز او ریشخند په ډول چاپلوس ته ویل کېږي.

باټاره (bāṭára) ښـځ.م. (ج. باټارې) د اینځـر غـټه نوې پخه شوې دانه.

باټر (bāṭár) صـ. نر.م. باټک، باټو، لاپو، غرتن.

باټول (bāṭawál) مصـ. مت. ۱) تېره کـول، بـاټ ورکول؛ ۲) لمسول.

باتون (bāṭún) نر.م. د لاس لرګی، لکړه، امسا، د پولیسو لاسینده.

باته (bāṭa) ښځ. م. (ج. باتې) لاپه، غوره، ډوزه، دوره، غټه او لویه خبره.

باتی (bāṭay) نر.م. (ج. باتي) بالتی، کرایي.

باتینګن (bāṭingáṇ) نر.م. وګ. باتینګر.

باج (bāj) نر.م. ۱) خراج، قلنګ، مالیه، د ځمکې محصول؛ ۲) د زردشتیانو یو مذهبي رسم دی؛ د مذهبي مراسمو د اجرا پر وخت سکوت.

باجپازی (bājpázay) نر.م. باج ورکوونکی.

باجري (bájri) ښځ. م.ج. کربړ، کاږ، جغل، شګې.

باجړ (bājáṛ) نر.م. ۱) په شېبو شېبو باران، زورور باران؛ ۲) تالان، چور؛ ۳) ګربړ.

باجونکه (bājonáka) ښځ. م. تورانۍ، تورانکه، چوغکه، تورکه، یوه تور رنګې مرغۍ ده.

باجه (bája) نر.م (ج. باجه ګان) ۱) سانډو، د ښینې (خینې، خوښینې) مېړه؛ ۲) ښځ.م. ارمونیه، هارمونیم، د ګوتو باجه، د ساز او موسیقي یوه آله.

باچا (bāčā́) نر.م. واکمن، پاچا؛ ۲) سید.

باچاخره (bāčāxrá) ښځ.م. (باچاخرې) باچا ګډه، یو ډول خړ رنګې خزنده ده.

باچکه (bāčáka) ښځ.م. د اوزو یو ډول.

باچل (bāčál) نر.م. بایلودنه، بایلنه، بایلات.

باچایي (bāčāyi) ښځ.م. ۱) تولواکي، سلطنت، پادشاهي، پاچاهي؛ ۲) مزې او چړچې.

باختر (bāxtár) نر.م. ۱) د لمر لوېدو خوا، لوېدیځ؛ ۲) تا. د آریایانو د لرغوني تمدن مرکز و، چې اوس د بلخ ولایت په نامه یادېږي.

باختر اژانس (bāxtarazā́ns) نر.م. د افغانستان د خبر اخیستلو، او خبر رسولو یوه موسسه.

باخو (bāxū́) نر.م. ۱) باګو، باګولی، باګره، د اولادونو مور؛ ۲) د کوچنیانو د ویرولو کلیمه.

باد (bā́d) نر.م ۱) هوا، ایشمه، لېږد، بدونکی شمال؛ ۲) په بدن کې د کومې برخې پاړسوب، قلنج.

بادار (bādā́r) نر.م. خاوند، څښتن، ملک، اقا.

باداري (bādā́ri) ښځ.م. (ج. باداری) اغاتوب، واکمني، حکمراني، خاني.

بادام (bādā́m) نر.م. ج. ۱) یو ډول ونه ده، مېوې ته یې هم بادام وایي؛ ۲) یو ډول چکن دوزي؛ ۲) د ښځو یو ډول ګانه ده.

بادامچه (bādā́mča) ښځ.م. ۱) د ګاڼې یو ډول؛ ۲) کښېده کاري، چکن دوزي؛ ۳) غرنی بادام، وربښتی، غوریښتی.

بادامه (bādā́ma) ښځ. م. ۱) سېلۍ، تېزباد، ګردله؛ ۲) لویي، غرور، کبر.

بادامي (bādā́mi) ص. نب. ۱) د بادام په شېر، د بادام په ډول؛ ۲) یو ډول رنګ.

بادباتي (bādbā́ṭi) ښځ.م. لویې خبرې، لاپې، باتې، ډوزې، دورې، غورې.

بادبان (bādbā́n) نر.م. بادوان، په بادي کښتۍ کې څړول شوي پردې چې د باد استفادې سره د بېړۍ د حرکت سبب ګرځي.

بادبرک (bādbárak) نر.م. ج. سپین رنګی بوټی دی.

بادبېړۍ (bādbéṛay) نر.م. بادبان واله بېړۍ.

بادبېزی (bādbézay) نر.م. ۱) پکی، بېوزی؛ ۲) بادپکی، بربزی.

بادبېزي (bādbézi) ښځ.م. (ج. بادبېزی) چتې او بې مانا خبرې، چتیات، بې ګټې خبرې.

بادپښی (bādpáṣay) فا. نر.م. متی، ګرندی، ګړندی تلونکی، چابک، توند، وندی.

بادپکه (bādpáka) بنځ.م. و گ. بادبېزی.
بادجرى (bādjaṛáv) بنځ.م. ۱) جکړ؛ ۲) شول؛ ۳) هغه واوره چې باد راغونده کړې وي.
باد خور (bādxór) نر.م. ۱) بادخورک، يابيې ته ورته يو ډول مرغه دی؛ ۲) د اسونو يوه ناروغي ده؛ ۳) هغه غوږ چې تود سوړ شوی وي.
بادخوره (bādxóra) بنځ.م. ۱) د پوټکي ناروغي؛ ۲) پرسوب؛ ۳) د سيفليس وروستی مرحله.
بادخوري (bādxóri) بنځ.م. (ج. بادخوری) د اسونو يو ډول ناروغي ده.
بادر (bādár) ص. نر.م. ۱) توريالی، مېړنی؛ ۲) نر.م. دسلواغي له پنځلسمې د کب تر پنځلسمې پورې وخت.
بادرب (bādráb) نر.م. و گ. بادجری.
بادرو ⁽¹⁾ (bādró) بنځ.م. په پشکال پسې موسمي مياشت.
بادرو ⁽²⁾ (bādráw) نر.م. کړکۍ، روزان، موری، دريڅه، سوری، کولک.
بادري (bādári) بنځ.م. (ج. بادرې) مېړانه، توريالیتوب، مېړنتوب، زړورتيا.
بادرى (bādaráy) بنځ.م. ج. مډال، مډال، د توريالیتوب او مېړانې نښان.
باد سر (bādsár) ص. نر.م. (ج. بادسري) سرسام، بادسار، کوسر، سرکوته.
بادسنج (bādsánj) نر.م. باد مېچ، ۱) انيمومیتر، د باد د فشار د سنجولو آله؛ ۲) خام تمه، متکبر.
بادشاه (bādšā́) نر.م. و گ. باچا.
بادغېږ (bādǧéz) نر.م. بادرو، کولک، دريڅه، درڅه، دروڅه.
بادفرنگ (bādifaráng) نر.م. ۱) سره مخه؛ ۲) اتبشک، سيفليس.

بادکښ (bādkáš) نر.م. و گ. بادرو ۱.
بادکويه (bādkóya) بنځ.م. د باد په واسطه له مېږي او وچې واورې څخه موري موري جوړېدل، د واورې د شيندل کېدلو حالت.
بادگوله (bādgóla) بنځ.م. د قولنجو ناروغي.
بادله (bādlá) بنځ.م. د بنارس يو ډول توکر.
بادماتی (bādmātáy) بادماتوونی.
بادمنگ (bādmáng) ص. نر.م. چلت، گړندی، تېز، وندی، متی، چابک.
بادمېچ (bādméč) نر.م. و گ. باد سنج.
بادنجان (bādanjā́n) نر.نب. رومي بانجان، توربانجان، سوسني بانجان.
بادوان (bādwā́n) نر.م. و گ. بادبان.
بادوکی (bādūkáy) نر.م (ج. بادوکي) ۱) بادگين، بادگير، باد ک؛ ۲) ص. نر.م. ناپوه، ساده، بربرو؛ ۳) لته، گوډاگی.
بادول (bādawā́l) مص. مت. ۱) باد ورکول، هوا ورکول؛ ۲) لونل، غله پورته غورځول؛ ۳) بد خرڅي کول؛ ٤) باتې وهل.
باد وهلی (bādwahálay) ص. نر.م. ۱) پاگل؛ ۲) بې مغزه، اوتر، بادساری، سرکوته.
باده (bā́da) بنځ.م. شراب، مې، سهبا.
بادهوا (bādhawā́) بنځ.م. گوډی، گوډيپران، باديوه، باديوه، کاغذ پران.
بادي (bā́di) ص. نب. ۱) بادجن، بادگين، باد ک؛ ۲) د بادجنو خوړو خوړل؛ ۳) څوک چې درمندونه پاکوي؛ ٤) يو ډول اوبن دی؛ ٥) هغه شيز چې له هوا نه ډک وي؛ ٦) درواغجن، لاپو.
باديښ (bā́diš) نر.م. بادرو، کولک.
بادي کول (bādikawə́l) مص. مت. اوبن گرندی کول.

بادي کېدل (bādikedál) مص. ل. باد وهل، د باد په واسطه د غنم اوربشې دانې پوچېدل.
باديګين (bādigán) نر.م. و ګ. بادهوا.
باديمن (bādimán) ص. نر.م. ج. ١) پرسېدلی؛ ٢) مغرور.
باډاسکه (bāḍáska) ښځ.م. (ج. باډاسکې) څپه، چپه، بانډاسکه، موج.
باډاسکې (bāḍáske) ښځ.ج. پټ پټسونکی، پټ پټانی، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.
باډاسکې وهل (bāḍāskewahál) مص. ل. څپې وهل، چپې وهل، موجونه وهل.
باډر (bāḍár) نر.م. سرحد.
باډګول (bāḍgól) نر.م. ١) رسی، مضبوط پړی؛ ٢) د آس تيسری؛ ٣) قبضه، لرموني.
باډنګ (bāḍáng) نر.م ١) بادرنګ؛ ٢) ص. نر.م. بې عقل، ناپوه.
باډو (bāḍū́) ص. نب. ١) بې عقله، ناپوه؛ ٢) بې همته، سست، دروغجن، لاپو.
باډول (bāḍól) نر.م. چايجوش، کېټلي، چاجوش.
باډۍ (bāḍáy) ښځ.م. بدن، وجود، تنه، اډانه، باډۍ (لکه د موټر).
بار (bā́r) نر.م. ١) وری، ځته؛ ٢) پېټی، هغه پېټی چې په اوښ، خره يا ... باندې ورل کېږي؛ ٣) تحميل؛ ٤) دونې حاصل؛ ٥) شرابخانه، ميخانه؛ ٦) تکت، ميزان، بارلاين.
باران (bārā́n) نر.م. شيګېره، وريا، ورښت.
بارانکوټ (bārānkoṭ) نر.م. و ګ. باراني.
بارانګی (barāngay) نر.م. ترلبه، تره، شولنګ، پرخک باران، کمزوری باران، ښورمک.
باراني (bārā́ni) ص. نب. ١) ورندی وخت، هغه موسم چې ډېر باران اوريږي؛ ٢) هغه ځمکه چې په باران اوبېږي.
بارانی (bāranáy) ښځ.م. ١) للمي ځمکه؛ ٢) برساتي، د باران څانګړی کوټ.
باربار (bārbā́r) ق. وار وار، بيا بيا، څو واره، په کراتو مراتو، څو ځله، څو کرته.
باربېليز (bārbéliz) نر.م. ١) بې خاونده او بې څښتنه؛ ٢) بې مېړه او بې سرپرسته.
باربېليزه (bārbelíza) ښځ.م. ١) بې مېړه او بېکسه ښځه؛ ٢) وچه ښځه، شنډه ښځه.
بارجامه (bārjā́ma) ښځ.م. (ج. بارجامې) هغه څه چې بار په کې ترل کېږي.
بارچالاني (bārčālā́ni) ښځ.م. بارلېږدونه، بار استونه، د بارو روانېدو اجازه ورکونه.
بارچلند (bārčalánd) نر.م. بارچالاني، باربري، حمل ونقل.
بارچوی (bārčáway) نر.م. د ژرندې د څرخ د منځ لرګی.
بارڅاک (bārcā́k) نر.م. (ج. بارڅاکونه) شلېدلی کميس، څيرې لمن.
بارخو (bārxū́) نر.م. (ج. بارخوګان) اننګی، غومبوری، رخسار، غمبوری، بارخو.
باردار (bārdā́r) ص. نر.م. ١) بساروالا؛ ٢) مېوه لرونکی.
بارداره (bārdā́ra) ص.ښځ.م ١) اميدواره، حامله، بلاربه؛ ٢) مېوه لرونکې.
بارداري (bārdā́ri) ښځ.م. ١) د ورلو راوړلو سامان؛ ٢) د سامان ورلو وسيله.
با رسوخ (bārusū́x) ص. نر.م. بانفوذه سړی، د اعتبار خاوند، مخور، سپين روی.
بارز (bā́riz) ص. نر.م. جوت، څرګند، ښکاره.
بارک (barák) نر.م. (ج. بارکونه) د پوځيانو د

ليليې يوه برخه، د پوځيانو استوګنځی.

بارکښ (bārkáş) ص. نـر.م. ۱) بارووړونکی؛ ۲) پنډي، جـوالي؛ ۳) زيارکښ؛ ٤) د سـرې سينې خاوند، حوصله لرونکی.

بارکښي (bárkaşi) ښځ.م (ج. بارکښۍ) بارووړنه، بارليږدونه، بارچلونه.

بارګاډی (bārgáḍay) ص. نـر.م. بارلاری، مال ګاډی.

بارګاه (bārgáh) ښـځ.م. ۱) دربار، محل، د پاچا ماڼۍ، باچاهي خېمه؛ ۲) سپېڅلی ځای.

بارګير (bárgir) نـر.م. بارووړونکی، هغه ځاروی چې بار وړي.

بارنامه (bārnáma) ښـځ.م. چيټۍ، د تجـارتي مالونو فهرست او څرنګوالی.

بارنيول (bārniwál) مـص.ل. ۱) مېـوه داره ونه په بار راتلل؛ ۲) په ګېډه کېدل.

باروت (bārút) نـر.ج. بـارود، د ټوپک دارو، داور ويشتونکي وسلې انفلاقي مواد.

باروتخانه (bārutxána) ښـځ.م. د بـاروتو ګـودام، هغه ځای چې باروت په کې ساتل کېږي.

بارووړونکی (bārwṛúnkay) فا. نر.م. نقليه، د بار وړ لو وسيله، د حمل ونقل وسيله.

باروګراف (bārográf) نر.م. فشار سنجوونکی، هغه آله چې د هوا فشار څرګندوي.

بارول (bārawál) مـص. مت. بار وربانـدې اچـول، ورى وربانـدې اچـول، بار وربانـدې اړول.

بارومېټر (bārometár) نر.م. وګ. باروګراف.

باره (bára) ښـځ.م. ۱) لـوى بند؛ ۲) د تيـرو دېوال، د تيـرو غټه پوله؛ ۳) دېـرې او کـوټه تيـرې، دلې شـوى تيږې؛ ٤) اد. باب، اره، په برخـه؛ ۲) پلا، ځل، وار.

باري (bári) نـر.م. ۱) لوى ځښتن تعالى؛ ۲) ص. نب. مېوه کوونکې ونه؛ ۳) نر.م. رافعه، اړم، د اوسپنې جبل.

بارى (bāráy) ښځ.م ۱) د پياز پرده، دپياز پوټکی؛ ۲) له باز نه لې ووکى يو ښکاري مرغه دى.

بارياب (bāryáb) ص.م.ج. ۱) اجـازه مـوندلى، اجـازه ورکـړى شـوي؛ ۲) دواکـمن حضـور ته ورغلى

باريدل (bāredál) مص. ل. حمل کېدل، مال په بار وورنکـو بانـدې اچـول کـېدل؛ ۲) الـېږدېدل، کوچېدل، کډه تلل.

باريک (bārik) ص. نر.م. نرى، ډېرنرى، نازک.

باريک بين (bārikbín) ص. نر.م. ځيرک، پوه، هوښيار، ځير.

باريکي (báriki) ښـځ.م. (ج. باريکۍ) نازکي، نزاکت، راز، سر، پټه مانا؛ ۲) نرى والى.

باړ (bāṛ) نر.م. (ج.باړونه) ۱) باټ، ډيډې، شليک؛ ۲) ياړه، وياړه، انګـر، د پټي انګـر، خمبې يا تاوشوى اغزن مزى.

باړخو (bāṛxú) نر.م (ج. باړخوګان) باړخه، بارخو، اننګى، غومبرى، رخسار.

باړک (bāṛák) نر.م. (ج. باړکونه) يوه ونه ده چې سکاره ترې جوړوي.

باړل (bāṛál) نر.م. ګټه او فايده رسول.

باړواک (bāṛwák) ص.نر.م. بې فکره، بې هوښه، بې پروا، ناخبر، بېروا.

باړه (bāṛá) ښځ.م. ۱) اجوره، کرايه؛ ۲) ونډه لګه کونجاړه، پنـدانه، ببـړه، بـوس؛ ۳) ښځ.م.ج. ښې او اعلى درجه نرى وريجې دي.

باړه کول (bāṛakawál) مص. مت. کـرايه کـول، اجاره کول، په کرايه ورکول.

باړى (bā́ṛay) نر.م. (ج. باړي) مزد، اجوره.

باړي (bā́ṛi) نر.م. (ج. باړيان) خدمتګار، نوکر، مزدور، کارګر، اجير، مستخدم.

باړۍ (bāṛә́y) ښځ. م. ج. ۱) کورسره نېږدې د کر ځمکه او باغچه؛ ۲) ډله، ټولي، ټولنه.

باړېزوال (bāṛezwā́l) نر.م. هغه سرتېری چې د باړېز (ماشيندار) مشر وي.

باړيزه تپانچه (bāṛizatapā́nča) ښځ.م. تپانچه چې د هر کارتوس په ليږوخت کې ويشتلى شي.

باړي مار (bāṛimā́r) ص.نر.م. (ج. باړي ماران) ۱) بدې خور، رشوت خور؛ ۲) اجير.

باړينچغ (bāṛinčáǧ) نر.م. بانيچغ، بانيچق، غنجلی، د کوچنيانو لوبه.

باز (bā́z) نر.م. يو تکړه ښکاري مرغه دی چې کېږه منبوکه او غښتلې پنجې لري.

بازار (bāzā́r) نر.م. د اخيستلو او خرڅولو ځای.

بازارګی (bāzā́rgay) نر.م. بازارګوټی، کوچنی بازار، بازارګنکی.

بازاري (bāzā́ri) ص. نر.م. د بازار اوسېدونکی، هغه څوک چې د بازار تر څنګه استوګنه لري.

بازدار (bāzdā́r) نر.م. و.ګ. بازوان.

بازګوټی (bāzgóṭay) نر.م(ج. بازګوټي) ووړوکی باز، کوچنی باز، وړکوټی باز.

بازل (bāzál) مص. مت. ۱) بايلول، بايلودل؛ ۲) خرڅول، لګول؛ ۳) په جوارۍ بايلل.

بازلی (bāzálay) مف.نر.م. ۱) بايلودلی، بايللی؛ ۲) لګولی؛ ۳) له لاسه تللی.

بازنامه (bāznā́ma) ښځ.م. د بازونو په اړه د خوشال خان خټک يو اثر دی.

بازو (bāzū́) نر.م. ۱) مټ؛ ۲) ارخښی، وږخښنی، د کټ د ځلورو ارخونو د لرګو يو لرګی؛ ۳) د کلا د ځلورو دېوالونو يو دېوال.

بازوان (bāzwā́n) نر.م. هغه څوک چې بازان ساتي، په بازونو ښکار کوي.

بازوبند (bāzū́band) نر.م. پسول يا په غرمن کې ګنډلی تعويذ چې پر مټ تړل کېږي.

بازوګی (bāzū́gay) نر.م. (ج. بازوګي) ۱) ووړ بازو، د کټ لنډ بازو؛ ۲) د کلا کوچنی او لنډکی دېوال.

بازونکی (bāzū́nkay) فا. نر.م. (ج. بازونکي) ۱) بايلونکی؛ ۲) خرڅوونکی، مصرفوونکی.

بازي (bā́zi) ښځ.م(ج. بازۍ) ۱) لوبه؛ ۲) دوکه، چل ول؛ ۳) داو، قمار.

بازيچه (bāzíča) ښځ.م. ۱) هر هغه شيز چې لوبې ورباندې کېږي؛ ۲) دبل د لاس آله.

بازيګر (bāzigár) ص.نر.م ۱) بازينګر، ګډېدونکی ۲) مداري؛ ۳) ټګ؛ ٤) بې اصوله؛ ٥) دوه ژبی، دوه مخی؛ ٦) لوبغاړی، هېرو، اکټر.

بازيګري (bāzigári) ښځ.م ۱) ټګي، مداريتوب، دوکه بازي؛ ۲) نخا، ګډا.

باس (bā́s) نر.م. ۱) تښتۍ، خاک انداز، بيت الخلا؛ ۲) بسوی؛ ۳) ص. نر.م. بم، د زير ضد د تړل ضد؛ ۲) د هارمونيک په موسيقي کې کښتنی برخه.

باسار (bāsā́r) ص. نر.م. ۱) باک سار، سرسام، بادسار، سوداي؛ ۲) لېونی.

باسل (bāsál) مص. مت. ايستل، ويستل، شړل، خارجول، کښل، توجه کول.

باسل (bā́sil) نر.م. بيا. د بکترياګانو يو ډول مايکروسکوپي او يو سلولي ژوی دی.

باسمه (bāsmá) ښځ.م. (ج. باسمې) يو ډول زرې توکر دی، چې پر دې ترې جوړوي.

باسواد (bāsawād) ص. نر م. باسواده، لوستی، تعلیم یافته.

باسورجن (bāsūrján) ص. نر م. مست اوښ، بور بورو اوښ، لیونی اوښ، اړیمار اوښ.

باسوري (bāsūri) ښځ.م. بانسوری، فلوټ، د موسیقی یوه آله ده.

باسي (bāsi) ص. نب. ۱) پاتې شونې، شومانده.

باشي (bāši) نر م. د یوې ډلې مستخدمینو او کارګرانو مشر.

باښ (bāš) ص. نر م. هغه آس چې څلور واړه پښې یې سپینې او تندی یې سپین خاپ ولري.

باښه (bāša) ښځ. م. یو ښکاري مرغه دی.

باښه ګی (bāšagáy) ښځ.م. بمبیرک، د پتنګانو یو ډول.

باښین (bāṣin) نر م. یو ډول الوتونکی دی.

باطل (bātil) ص. نر م. ۱) بابیز، ناروا، ناچیز، ناحق؛ ۲) بېهوده، بې ګټې، پوچ.

باطلول (bātilawál) مص.مت. ردول، حق نه ګڼل، کوره کول، بې ارزښته کول.

باطن (bātin) ص. نر م. ج. پټ، دننه.

باطني (bātini) ص. نب. دننه، پټ، په زړه کې.

باعث (bāṣis) نر م. ۱) وجه، سبب، علت؛ ۲) فا. نر م. اصرار کوونکی، ټینګار کوونکی.

باعثتیا (bāṣistyā) ښځ.م. ټینګېدنه، ټینګار کونه، اصرار کونه، ټینګېده، تاکید.

باعث کېدل (bāṣiskedál) مص. ل. ټینګېدل، کلکېدل، محکمېدل.

باعظمته (bāṣazmáta) ص. نب. ۱) پرتمین، لوی، درووند، باوقاره؛ ۲) مشر، عزتمند.

باعمله (bāṣamála) ص. نب. نېک عمله، یقین کوونکی، عقیده لرونکی، د عمل خاوند.

باغ (bāğ) نر م. ښ. د ځمکې هغه ټوټه چې زیاتره میوه لرونکې ونې او بوټي ولري.

باغ باړی (bāğbāṛay) ص. نر م. باغ باغ، ډېر خوشاله، په جامو کې نه ځایېدنه.

باغچه (bāğča) ښځ.م (ج. باغچې) بڼګې، جنګی، وړوکی باغ، باغ ګوټی.

باغکه (bāğáka) ښځ.م. ۱) یو مارغه دی چې بسرګ وزرونه لري؛ ۲) یو ډول اسماني رنګه کانی دی چې کوچنیان بیرولي (تشلي) ورڅخه جوړوي.

باغلي (bāğli) نر ج. باقلي، باغولي.

باغو (bāğú) نر م. ۱) د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) پیشپرانګ، پیشپرانګی.

باغ والا (bāğwālā) نر م. د باغ خاوند.

باغوان (bāğwān) نا. نر م. مالیار، مالي، بڼوال.

باغوټ (bāğūt) نر م. ۱) باغوټی، بوغوټ، کله چرګ؛ ۲) انجیره.

باغي (bāği) ص. نب. ۱) د باغ ځمکه؛ ۲) یاغي، بغاوت کوونکی؛ ۳) د باغ فصل.

باغیرته (bāğayráta) ص. نب. غیرتي، میړنی.

باقاعده (bāqāṣida) ص. نب. منظم، اصولي، برابر، سم، له قاعدې سره سم.

باقي (bāqi) ص. نب. ۱) پاتې، پاتې کېدونکی، بقایا؛ ۲) نور.

باقی (bāqáy) ښځ. ج. ۱) کانګې، قی، استفراق، استفراغ؛ ۲) د باقي جمعه.

باقیدار (bāqidār) ص. نر م. ۱) هغه څوک چې باقي ورباندې پاتې وي؛ ۲) پوروړی.

باقیداري (bāqidāri) ښځ. م. باقي کېدنه.

باک (bāk) نر م. ۱) پروا؛ ۲) وېره، ډار؛ ۳) تاوان؛ ۴) په خوست کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

باکره (bākırá) ص. ښځ. م. پېغله، بېچره، هغه جلۍ چې پېغلتوب او بکارت یې ساتلی وي.

باکفایته (bākıfāyáta) ص. نب. لایق، هوښیار، ور، استعداد والا، تکړه.

باکماله (bākamā́la) ص. نب. کسبي، کسبګر، د کمال خاوند، تخصص والا.

باکو (bākū́) نر.م. مشر وررور.

باکوکړ (bākūkáṛ) نر.م. سارانی چرګ، کوکړ.

باکه‌ساری (bākasā́ray) نر.م. هغه پسه، چې ښکرونه یې واړه وي او په وړیو کې ښکاري.

باګرام (bāgrā́m) نر.م. د پېښور پخوانی نوم.

باګره (bāgrá) ښځ.م. تور، بلا، باګره، باخو، باګولی، د ویرې یو خیالي شیز.

باګه (bāgá) ښځ.م. ۱) لاپه، باټه؛ ۲) لاس بری.

بالاپوښ (bālāpoṣ) نر.م. غټ کوټ، بالاپوش.

بالاحصار (bālāhisā́r) نر.م. په لوړ ځای جوړه شوې عسکري کلا.

بالاخانه (bālāxā́na) ښځ.م. مانۍ، د دوهم پوړ کوټه، د کوټې د پاسه کوټه.

بالاخره (bılāxırá) ق. لنده دا چې، په پای کې، په اخیرکې، پای ته.

بال بال (bālbā́l) ص. نر.م. خوشال، په طبعه، انج ومنج، باغ باغ، باغ باړی.

بال بچ (bā́lbač) نر.م. واړه زیږه، واړه زاړه، کورنۍ، ښځه او اولاد، کورمه.

بالبکی (bālbákay) نر.م. ړپی، ببږکی، پتنګ.

بالبوزک (bālbozák) نر.م. یو غرنی بوټی، غرنی تراتېزک، یو ډول شنه سابه دي.

بالتی (bāltáy) ښځ.م. ۱) بالټی، ستل؛ ۲) تاتکی، هغه فلزي لوښی چې خټې او ... په کې وړل کېږي ۳) دقروانې د وړلو لوښی.

بالښت (bālásṭ) نر.م. سرویږدی، بالین، تکیه، ډډوری، ګدوزی، سری، سروښت.

بالښتک (bālasṭák) نر.م. ۱) بالښتی، وړوکی بالښت؛ ۲) هغه اوږد لرګي چې د کبانو د نیولو د ججې یوه اړخ ته یې ږدي.

بالغ (bālíǧ) ص. نر.م. نوی ځوان ژنی، پیلستی، ځوانی ته رسېدلی، نوی زلمی.

بالفرض (bılfárz) ق. فرضاً، د اټکل له مخې، د ګومان له مخې، د تخمین له مخې.

بالفعل (bilfı́sl) ق. په عملي ډول، په عمل کې، د یوه عمل د کولو په وخت کې.

بالکل (bilkul) ق. بېخي، تماماً، په بشپړه توګه، په توله مانا، له هره اړخه، په یقین سره.

بالکه (bālká) ښځ.م. نلۍ، دروی، نلکی، دچلم دورمه یا نل، درمه.

بالکه‌چي (bālkáči) نر.م. خدمتګار، بالکی، نوکر، د فقیر شاګرد.

بالکی (bā́lkay) نر.م. شاګرد، نوکر، خادم، ورکوتی نوکرګی.

بالمثل (bılmısl) ق. په څېر، غوندې، ورته، په ډول، په هماغه ډول.

بالمقابل (bılmuqā́bıl) ق. په ځواب کې، په بدل کې، په عوض کې، په مقابل کې.

بالنګ (bālā́ng) نر.م. (ج. بالنګان) توک نارنج، یو ډول نارنج دی.

بالڼ (bālá̃ṇ) نر.م. ۱) خاشاک، خس، خخله؛ ۲) یو ډول قورمه.

بالو (bālū́) نر.م. (ج. بالوګان) ییره، میلو، خرس، یږ، یو ځیرورنکی ځناور.

بالون (bālū́n) نر.م. یوه لویه ګردۍ کڅوړه چې له سپکو غازونو (هایدروجن، هیلیوم) ډکه

دکیږي او هوا ته پورته کیږي.

بالی (bālấy) ښځ.م. والی، لښتی، دغوړو منډری، دغوړیو دول ګانه ده.

بالیوس (bālyốs) نر.م. دکندهار لرغونی نوم.

بام (bấm) نر.م. (ج. بامونه) د کوټي سر، بلي.

بامبره (bāmbára) ښځ.م. (ج. بامبرې) مچی، غومبسه، ډمبره.

بامبړ (bāmbáṛ) نر.م. بامبیری، پنډت، برهمن، بامڼ، د هندوانو مذهبي مشر.

بامبړه (bāmbáṛa) ښځ.م. (ج. بامبړې) د اور لمبه، د اور غورانجه، د اور غوړیشه.

بامبو (bāmbū́) نر.م. ۱) د مچیو او بامبرو بنهار؛ ۲) د ښاروبو کنې رمباړې؛ ۳) بانس.

بامبیړ (bāmbéṛ) نر.م. ۱) شور، بامبیڼ، ځوږ، شورماشور؛ ۲) ورنده لانجه.

بامبېلکی (bāmbélkay) نر.م. پرپره کی، ډبی، تاروکی، بانک، بمبیری، پتنګ.

بامره (bấmra) ښځ.م. دخولی غاړه، د خولی مخه، د خولی پیشه، د خولی چنه.

بامل (bāmál) مص. ل. د خپلو پالل، اشنايي پالل، ملګرتیا پالل، پالنه.

بامنه (bāmána) ښځ.م. (ج. بامنې) د دوستانه اړیکو ټینګونه، د دوستۍ پالنه او ساتنه.

بامڼه (bāmáṇa) ښځ.م. (ج. بامڼې) شنه لوخړه، غروسکه لوګی، لوخړه، ډېر او ګڼ لوګی.

بامونکی (bāmū́nkay) فا. نر.م. آشنايي پالونکی، ملګرتیا پالونکی.

بامه (bấma) ښځ.م. د ژمي پای، د ژمي وروستي ورځې چې پیشوګاني مستیږي.

بامیال (bāmyấl) نر.م. لد، پالوال، مهربان.

بان (...) ... ګړي بون.

بانجو (bānjū́) نر.م. کوکری، اتیون، کوتری، کونګری، نوی زیږیدلی کوکری.

بانډو (bānḍó) ښځ.م. عسکري ارکیستر.

بانډرو (bānḍráw) نر.م. ګلدار کمیس.

بانده (bấnda) ښځ.م. ۱) تړون، تیږه، قرارداد، ناغه؛ قومي جرمانه؛ ۲) قومي پابندي.

باندې (bāndé) ق. ۱) د پاسه، پورته، پاس، پر، په؛ ۲) په ذمه، وربوري.

باندې کول (bāndekawə́l) مص. مت. بارول، نګولی د پخلي لپاره په نغري اېښودل.

باندېنی (bāndénay) ص. نر.م. ۱) پاسنی، برباندي، مافوق؛ ۲) بهرنی، خارجي.

بانډ (bấnḍ) نر.م ۱) لاټري، لاټري، پچه؛ ۲) تړون، ضمانت خط؛ ۳) ډله، دسته.

بانډار (bānḍấr) نر.م. مجلس، راټولېدنه، ټولی، غونډه، جرګه، بنډار.

بانډه (bānḍá) ښځ.م. مېنه، دمالدارانو خپلو ښاروبو سره په غره کې د اوړي تېرولو ځای.

بانډه ګی (bānḍagáy) ښځ.م. ج. کوچنی بانډه، وړه مېله، هغه بانډه چې لږ ښاروي لري.

بانډه چي (bấnḍači) ص. نر.م. بانډه وال، د بانډې او سېدونکی.

بانډه وال (bānḍawấl) ص. نر.م. ۱) د بانډې سړی؛ ۲) د بانډې خاوند.

بانډېسی (bānḍésay) نر.م ۱) بانډه چي؛ ۲) هغه شپون چې ځای پر ځای رمې پیایي.

بانک (bấnk) نر.م. هغه شخصي یا دولتي ځای چې خلک په کې خپلې پیسې یا زېورات ساتي.

بانکداري (bānkdấri) ښځ.م. (ج. بانکدارۍ) بانکي چارې، د بانکي ... مسائل.

بانکه (bānka) ښځ.م. (ج. بانکې) ۱) پایزیب، پانکه؛ ۲) نر.م. وولي هلک، ښېښني ځوان.

بانګ (bāng) نر.م. ۱) ږغ، غږ، اواز، کوکاره؛ ۲) دلمانځه اذان؛ ۳) د چرګ اواز.

بانګوری (bāngūray) نر.م. (ج. بانګوري) ۱) هغه چرګوری چې نوی په اذان راغلی وي؛ ۲) انبور، امبور، پلاس.

بانګي (bāngi) نر.م. (ج. بانګیان) ۱) نرچرګ، بانګیتی؛ ۲) مؤذن، اذان کوونکی.

بانګی (bāngáy) نب.م.ج. د اوږو چلولو چنګک (کونډې) والا لرګی.

بانو (bānú) نر.م. ۱) ماکو، ماښک، بې لښې مچې؛ ۲) دهندتو او زردالو يو ډول دی؛ ۳) ښځ.م. مېرمن، بي بي.

بانه (bāna) ښځ.م. پلمه، حيله، عذر، بهانه.

باني (bāni) ص. نب. موسس، تاداو اېښودونکی، بنسټ اېښوونکی.

بانېګر (bānegár) ص. نر.م. بانه جوړوونکی، پلمه کوونکی، په کارونو کې حيله کوونکی.

بانين (bānin) نر.م. شاهين، يو ښکاري مرغه دی.

باڼ (bāṇ) نر.م. ۱) وګ. بوڼ؛ ۲) الوښتنی؛ بڼ، دودي، لامده اوږد په اوبو کې حل کوي او ښوروا ته د ټينګولو لپاره وراچول کېږي.

باڼوکه (bāṇóka) ص. نب. مست او نېشه سړی يا ښځه، خماره ښځه يا خمار سړی.

باڼه (bāṇá) نر.م.ج. برڼه، د سترګو د زېرمونه چار چاپېر وېښته.

باڼي (bāṇi) ښځ.م. هغه آله ده چې د هغې په ذريعه له غرمني نه رسې غزل (تاوول) کېږي.

باڼيچغ (bāṇičāġ) نر.م. وګ. بارينچغ.

باڼياز (bāṇyāz) نر.م. ښياګر، حلاف، هتيوال.

باو (bāw) نر.م. ۱) د اتشک ناروغي، باد فرنګ، سفليس؛ ۲) پمنوالی، سوزکی؛ ۳) بيه، نرخ.

باور (bāwár) نر.م. اعتبار، يقين، اعتماد.

باورچي (bāwarčí) ص. نر.م. ۱) قاصد، ايلچي؛ ۲) باوري، معتمد؛ ۳) نر.م. باورچن، اشپز.

باورچي خانه (bāwarčixāna) ښځ.م. پخلنځی، اشپزخانه.

باوررای (bāwarráy) ښځ.م. باور رايه، د اعتماد رايه.

باورليک (bāwarlík) نر.م. اعتماد پانه، اعتماد نامه.

باوري (bāwarí) ص. نب. اعتباري، اعتمادي، معتمد، د اعتبار وړ، د باور وړ.

باوړی (bāwaṛáy) ښځ.م. ۱) لوړه سطحه، جګ اوار ځای؛ ۲) لويه څاه؛ ۳) ږيګی، باولی.

باولل (bāwlál) مص. مت. باولي ورکول، باز، باښه يا سپي د ښکار کولو لپاره روزل.

باوله (bāwla) ص. نب. بوله، بې فکره، بې عقله، کم عقل، ساده، ناپوه، اوتر بوتر.

باولی (bāwlay) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې زورور او د کار وړ نه وي خو ځان زورور او پوه ښيي؛ ۲) باز او باښه په ښکار روږدی کول.

باولي (bāwli) نر.م. ښکاري سپي، باز او باښې ته د ښکار نيولو د چل ښودلو ميدان.

باولی (bāwláy) ښځ.م. هغه لار يا زينه چې څاه يا کاريز ته ښکته ورغلې وي.

باوو (bāwū́) نر.م. (ج. باووګان) باهو، د ښځو يو ډول پسول چې په مروند کوي يې.

باوي (bāwí) ص. نر.م. د باو ناروغ، په باو اخته.

باوېړی (bāweṛay) نر.م. (ج. باوېړي) بابېړی، د ناروغتيا [illegible]

باهو (bāhū́) نر.م. (ج. باهوګان) وګ. باوو.

بای (bāy) نرم. بایلل، بایلودل.

باید (bāyád) ق. ۱) بایده، هرومرو، ضرور، حتمي؛ ۲) مناسب، په ځای، له دود سره سم.

بایسکوب (bāyskób) نر.م. سینما، د فلم د ښودلو ځای.

بایکاټ (bāykā́ṭ) نر.م. تعلق پرېښودل، اړیکه پرېکول، له غم ښادي نه وېستل.

بایکړ (bāykáṛ) نر.م. پلپونه، پلمن، یوه غرنۍ ونه چې لرګي یې د مسواک لپاره کارېږي.

بایلات (bāylā́t) نر.م. ۱) بایلودنه، تاوان، زیان؛ ۲) پرېکېدنه، ملامت کېدنه، خړ کېدنه.

بایلل (bāylál) مص. مت. بایلودل، بای کول، له لاسه ورکول.

بایلوول (bāylowál) مص. مت. بایلل.

بایوال (bāywā́l) ص. نر.م. ۱) شریک، شریکار؛ ۲) په کاروبار کې ملګری.

ببر (bābár) نر.م ۱) هغه زمری چې په غاړه او اورمېږ یې لوی وېښته وي؛ ۲) ص. نر.م. ګڼ او اوږد وېښته سری؛ ۲) قهرجن؛ ۳) ګڼ، ګور.

ببرستنی (babarstánay) نر.م. (ج. ببرستني) یو ډول انګرېزي توپک دی.

ببرسری (babársaray) نر.م. ګګرسری، بېتل.

ببرغوږی (babargwáẓay) نر.م. ۱) غوږور توپک، ۲. ۳. بور توپک؛ ۲) د ببرو غوږو خاوند

ببرو (babrū́) ص. نر.م. بدرنګ سری، د تریو تندي خاوند، د توري تندي ښتن.

ببروزه (babróza) ښځ.م. بروزه، یو ډول واښه دي.

ببرول (abarā́wal) مص. مت. ۱) د سر وېښتان لوېول، وېښته ګډوډ کول؛ ۲) څوک لمسول او په غوسه کول.

ببری (babráy) نر.م. ۱) یو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) کشمالی، ریحان، نازبو، بوبری.

ببرېدل (babaredál) مص.ل. ۱) ببرکېدل، ګنېدل؛ ۲) پاړېدل؛ ۳) پرېشانه کېدل، ګډوډېدل.

ببغی (babáğay) ص. نر.م. (ج. ببغي) غریب، بدمرغه، بې وزلی، بې وسه، عاجز، خوار.

ببکی (babákay) نر.م. لاپې، ځان ښودنه، څوک (خصوصاً کوچنیان) ګواښل.

ببو (babáw) نر.م. بلا، شېخې، باخو، د ماشومانو د ډارولو کلیمه.

ببوتتی (babotátay) نر.م. ملاچرګک، ګوډی چرګ، بابوکی، ملاوتوتک.

ببوزی (babózay) نر.م (ج. ببوزي) ۱) پکه پکی، بادپکی؛ ۲) کب خورک، یو ډول مرغی ده.

ببوغه (babū́ğa) ښځ.م. (ج. ببوغې) خره کوتره، ګرګوشتو، ببوغې بابغه، کتیره.

ببی (babáy) نر.م. (ج. ببي) یو ډول مارغه دی چې چینجي خوري.

ببۍ (babáy) ښځ.م. (ج. ببۍ ګانې) مشره خور، ترور یا بلې مشرې ښځې ته د احترام کلیمه.

ببېزنه (babézna) ښځ.م. (ج. ببېزنې) لړزه تبه، سره توده تبه، شیبره تبه، سره لړې تبه.

ببېښی (babéṣay) نر.م. (ج. ببېښي) بواسیر.

ببېښي (babéṣi) ص. نر.م. بواسیري، هغه څوک چې په بواسیرو اخته وي.

بت(۱) (bát) نر.م. ۱) د کانو د دېوال، د ځاه، کارېز لښتې د تیرو وېره؛ ۲) اړ، مایه، کلف، اها، بتي، پان، هغه اړوبۍ چې توکرانو ته د ښخولو لپاره ورکول کېږي.

بت(۲) (bū́t) نر.م. (ج. بتان) ۱) مجسمه؛ ۲) تصویر؛ ۳)

بتاره (batā́ra) ښځ.م. (ج. بتارې) ګرز، د پهلوانۍ جنګي وسله.

بت پرست (butparást) ص. نر.م. د بت عبادت کوونکی، بت ته سجده کوونکی، مشرک.

بت تراش (but tarā́š) نر.م. د بتانو جوړوونکی، بت ساز، مجسمه جوړوونکی.

بت تون (buttū́n) نر.م. بتخانه.

بتخانه (butxā́na) ښځ.م. (ج. بتخانې) بت تون، د بتانو ځای، د مشرکانو د عبادت کولو ځای.

بتخک (batxák) نر.م. (ج. بتخکان) بتیرغزی، غزه، یو ډول خړ رنګه مارغه.

بتر (batár) ص. نر.م. ډېر خراب، ډېر بد، بېکاره، بې خونده، بدتر.

بتري (batári) ښځ.م. (ج. بترۍ) خرابي، بدتري، بدتروالی، بتروالی.

بتک (baták) نر.م. پتک، پتکی، بتکی، د اوبو ورلو لوښی.

بتکده (butkáda) ښځ.م. بتخانه.

بتکه (batáka) ښځ.م. (ج. بتکې) بته، پتکه، د هیلیو د کورنۍ یو ډول.

بتکی (butkáy) نر.م. ۱) وړوکی دېوال؛ ۲) د ختو یوه کمکۍ توپۍ؛ ۳) له کوټې سره نیږدې لرګی چې سامان وربانډې ږدي.

بتکۍ (batkáy) ښځ.م. بېتلۍ، ام‌په، کسورکۍ، د زرکو او نورو مرغیو نیولو آله.

بتله (batála) ښځ.م. (ج. بتلې) پتکه، هغه چرګه چې لومړی ځل په هګیو اچولو راغلې وي.

بتلۍ (batláy) ښځ.م. بېتلۍ، بتکۍ، د زرکو د نیولو یو ډول خاصه آله.

بتوله (batóla) ښځ.م. په ښکار پسې د ښکاري مرغه د ورخوشې کولو چل.

بته(۱) (báta) ښځ.م. ۱) قاز، بتکه، یو ډول هیلۍ ده؛ ۲) ص. نب. نرۍ، ډنګر، کمزوری، خوار.

بته(۲) (butá) ښځ.م. یو ډول سکوی، د کښېدو یو ډول، د خامکدوزۍ یو ډول دی.

بتي (báti) ښځ.م. ۱) هغه نرم اوره چې جولاګان یې تنستې ته ورکوي؛ ۲) ناکرلې شوې پاره ځمکه؛ ۳) ص. نب. سلامت، پېړ؛ ٤) ښځ.م.ج. ژاولکی حلوا، سونک، په غوړوکې ایښې‌دلې ګوړه.

بټ (báṭ) نر.م. ۱) بټی، د نینو کولو بټ؛ ۲) د خښتو پخولو داش؛ ۳) تبی؛ ٤) د توپک کونداغ؛ ۵) د تاير چاودېدنه؛ ٦) ص. نر.م. تود، ګرم؛ ۷) غیب ویونکی، کاهن.

بټا (baṭā́) نر.م. خوک چې په یوه سترګه ړوند وي او د سترګې ګاټې یې راوتلې وي.

بټ بېدیا (baṭbedyā́) و ګ. بټي بیابان.

بټ سترګی (baṭstárgay) نر.م. ړدی، چغر، بټک، ړد سترګی، تغ سترګی.

بټ سوره (baṭsū́ra) ښځ.م. (ج. بټ سورې) دل، شالا، خیږه اوره، لوار اوره.

بټ سوری (baṭsū́ray) نر.م ۱) خځوزی، زوی، ډډوی میده ګي؛ ۲) سیکه سې، د اوړو سبوس ۳) ګونډی، دروځه، تر درمند پاکولو وروسته ناټکېدلي وړي.

بټل (baṭál) نر.م. ۱) د نسوارو او بنګو میده کولو لوښی؛ ۲) خاوري، تولګی، خاورینه پیاله، لوی کنډولی، خاورینه کاسه.

بټلی (baṭā́lay) نر.م. (ج. بټلي) د خاورو کنډول کنډولی، خاوري.

بټن (baṭán) ښځ.م. (ج. بټنې) ۱) بټنه، د کمیس ټڼۍ؛ ۲) سویچ

بټنګ (batáng) نر.م. (ج. بټنګان) د نشپاتۍ او ناک غوندې يو ډول مېوه ده.

بټول (batowál) مص. مت. د پوستکي پړوهل، له وزې نه د څرمنې د ايستو لپاره د لکۍ سره د څرمنې څه برخه ځيري کول.

بټوه (batwá) ښځ.م. جېبي بکس، د پيسو ساتلو کڅوره.

بټه (báta) ښځ.م. ۱) غټې وريجې چې نرمې پخې شوې وي، شلغم بټه؛ ۲) ص. ښځ.م. غټه ګوته.

بټې (baté) ښځ.ج. له بغرۍ نه وتلې اوريشې، تکېدلې اوريشې.

بټۍ (batáy) ښځ.م. ۱) کوره، داش، د چونې، لوښو او خښتو پخولو ځاى؛ ۲) هغه ښځه چې د يوې سترګې ګاتې يې بوټ راوتلې وي.

بټي (báti) ښځ.م. د اوريشو اوبه.

بټې بيابان (batebyābán) نر.م. وچه دښته، وچ داګ، وچه ميره.

بټياری (batyāray) نر.م. (ج. بټياري، بټياران) ۱) بټۍ والا، نيني کوونکی؛ ۲) تنوروالا.

بټېر (batér) نر.م. مرز، يوه مرغۍ ده.

بج[1] (buj) نر.م. (ج. بجان) زوی يا تخم لکه د هندوانې يا خټکې.

بج[2] (báj) نر.م. ۱) لوی کوټک، د اوبو د بار ترلو لرګی؛ ۲) د لوښلو په وخت د شپېلو د دارو اواز؛ ۳) هلې ځلې، منډې ترړې؛ ٤) د لرګي هغه ځای چې واښو خوړلی وي.

بجد (bajád) نر.م. ټينګ ولاړ، محکم، ارم.

بجرګی (bajárgay) نر.م. (ج. بجرګي) ۱) يو ډول شين بوټی دی؛ ۲) باميوټی.

بجړ (bajáṛ) نر.م. ۱) نربښځي، ايجړا؛ ۲) ګنه کورمه، ګنه کورنی، غټه کورنۍ.

بجړا (bujṛá) ص. نب. تنبل، لټ، بېکاره.

بجړانګي (bujṛāngi) ښځ.ج. زړې او شکېدلې جامې، تيرانګي جامې.

بجغ (bjáğ) نر.م. بنجغې، بنجغې، د کروندې شا وخوا د لرګيو دړول.

بجل (bujul) ښځ.م. (ج. بجلې) ۱) سپينه بدۍ؛ ۲) بنګرى، بجلکه، د پښې ګيټي.

بجلي (bıjli) ښځ.م. (ج. بجلي) برېښنا، برق.

بجن (bján) ص. نر.م. ج. ۱) سپېرن، هغه څوک چې سپيرې په کې شوې وي؛ ۲) و ګ. بهجن.

بجنتوب (bjantób) نر.م. سپېرنتوب، سپېرنوالی.

بجه (bája) ښځ.م.ب ۱) هارمونيه، د ساز يو ډول اله ده؛ ۲) ښځ.م. ساعت، د يوې ګهنټې برابر وخت؛ ۳) سپيره؛ ٤) ماشوره، شوره، کشکوری، هغه واښه، چې سوری وربانديې بندېږي.

بجۍ (bajáy) ښځ.م. د کوچنيانو په ژبه (تې).

بجۍ ختنه (bajaycāta) ښځ.م. د اوبو د بار سرباری.

بچ (báč) نر.م. ۱) ګڼ تېغونه، د کښت يا ونو ګڼ تيغونه راوتل؛ ۲) دبروالي، زېرنده؛ ۳) ساتنه، ګوښه کېدنه، روغ پاتې کېدنه.

بچاو (bačāw) نر.م. ساتنه، حفاظت، ژغورل.

بچاوڼ (bačāwáṇ) نر.م. لويه سترنجۍ، لويه درۍ، لوی فرش.

بچاونه (bičāwaná) ښځ.م. (ج. بچاوني) بنه درۍ، بنه بستره، بنه فرش.

بچاوول (bačāwawál) مص. مت. ساتل، پناه ورکول.

بچاوی (bačāway) نر.م. (ج. بچاوي) بچ کېدنه، له څه مصيبت نه بچ کېدنه.

بچاوېدل (bačāwedál) مص. ل. بچ کېدل، ژغورل کېدل، ساتل کېدل.

بچت (bačát, bčát) نر.م. سپما، پس انداز.

بچت کول (bačatkawál) مص. مت. ذخیره کول، پس انداز کول، سپما کول.

بچری (bačáray) نر.م. ۱)بچکری، د متروکې د سر خوړندی، د غوا دلکۍ د ویښتو خوړندی؛ ۲)کوتی، کوتانی، کوچانی.

بچړی (bačṛáy) نر.م. (ج. بچړي) بچی، بچونی، زوی، اولاد، بچوړی.

بچک (bačák) نر.م. ۱)مهرات، میرا، میراو؛ ۲)بچگی، بچکی، د تمباکو له گل سره نږدې وړې پاڼې؛ ۳)دېښخود سر دواړو خواو ته ځوړند ویښته.

بچکری (bačkáray) نر.م. (ج. بچکري) د متروکې د سرځوړندی.

بچکرکی (bačkarákay) نر.م. د مرغیو د دام چوکۍ (چوککه)، د مرغیو د دام موږی.

بچو (bačú) نر.م. زویکه، بچیه، زویه، زامنه، زوی ته د مینې خطاب.

بچوړي (bačúṛi) نر.م. (ج. بچوړی) لویې اوږدې جرابې.

بچوړی (bačúṛay) نر.م. د انسان، مرغه یا حیوان وړوکی بچی.

بچوکی (bačúkay) نر.م ۱)د متروکې د سرځوندی، د ینې د سر ځوکه؛ ۲) د سر د ویښتانو د ترلو پیکی (بچوی یا پیوی).

بچول (bačawál) مص.مت. ژغورل، ساتل، گوښه کول، نجات ورکول، خلاصول.

بچونگړی (bačungáṛy) نر.م. (ج. بچونگړي) بچوړی د انسان یا حیوان وړوکی بچی.

بچوی (bačáway) نر.م. پیکی، پیوی، پیوکی، د ویښتو ترلو چړی.

بچه (báča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزې شړلو اواز.

بچه گرو (bačagráw) نر.م. خرموني، خرمنی، هغه موسم، چې زره غله خلاصه شوې وي او نوې غله نه وي رسېدلې.

بچه گوته (bačagwáta) ښځ.م. کنځه گوته، د ورې او منځومې گوتې ترمنځ گوته.

بچی (báčay) نر.م. (ج. بچي، بچیان) زویک، کوچنوتی، کمکی، وړوکی.

بچۍ (bačáy) ښځ.م ۱)وره لور؛ ۲)د دېوال پشتې؛ ۳)د غوا، مېښې کټی؛ ٤)چرگوری.

بچي بچي (bačibáči) نر.ج. کچې کچې، درې درې، د مېږو او وزو د رابللو خاص غږ.

بچېری (bačéray) نر.م. (ج. بچېري) د آس بیهاڼ، د آس بچی.

بخن (bajan) نر.م. حریص، اړواړوي، اتیرلی، اتیرن.

بخخکی (bucxákay) ښځ.م. بخشکی، بخښی، بخچې، دسمال یا کڅوړه چې ښځې په کې ستن، تار او ... پردي.

بخرکی (bacárkay) نر.م (ج. بخرکي) ۱)سپنکی، سپرغی، د اور بخری؛ ۲)خڅوځکی، ذره.

بخه (báca) ښځ.م. (ج. بخې) بیخه، یو ډول شنه غرني وابنه دي.

بحث (báhc) نر.م. (ج. بحثونه) ۱) کړس، شور، مناقشه، مناظره؛ ۲)موضوع.

بحر (báhr) نر.م. ۱)سمندر، دریاب؛ ۲) د شعر وزن ۳)لوی پوه، لوی عالم.

بحران (buhrấn) نر.م. گډوډي، نازک حالات.

بحراني (buhrấni) ص. ن. بحران ته منسوب؛ بې نظمه، گډوډ.

بحروبر (bahróbar) نر.م. نری، وچه او لنده، وچه او اوبه.

بحري (báhri) ص. نب. سمندري، هغه څه چې بحر سره اړیکه لري یا په بحر کې وي.

بحریه (bahriyá) ص. ښځ. م. ۱) هر څه چې بحر ته منسوب وي؛ ۲) سمندري، تجارتي، جنګي بېړۍ او څواک.

بحیره (bahíra) ښځ. م. سمندرګی، هغه اوبه چې شاو خوا یې وچه وي.

بخار (buxấr) نر.م. ۱) تبت، بړاس؛ ۲) خاربښت، په بدن ورې دانې راختل؛ ۳) تبه.

بخارۍ (buxāráy) ښځ. م. انګیټی، تودلی، د خونو د تودولو فلزي اله.

بخت (báxt) نر. م. (ج. بختونه) قسمت، نصیب، برخه، طالع، پاره، مرغه.

بخت ازمېښت (baxazméṣt) نر.م. بخت ازماینه.

بختر (baxtár) نر.م. له کلک پېېر تو کړنه جوړ پوښ چې پخوا به د زغرې په څېر اغوستل کېده.

بختور (baxtawár) ص. نر. م. بختیار، نېکمرغه، بخت لرونکی، نېکبخت، طالعمند.

بختیالی (baxtyā́lay) نر.م. بختور، نېکمرغه.

بخچه (boxčá) ښځ.م. (ج. بخچې) و ګ. بغچه.

بخڅه (boxcá) ښځ. م. (ج. بخڅې) و ګ. بغچه.

بخشش (báxšiš) نر.م. انعام، جایزه، ورکړه، یو شی چاته په وړیا توګه ورکول.

بخښل (baxṣ́ál) مص. مت. ۱) ښښل، معاف کول؛ ۲) یو شی چاته په وړیا توګه ورکول.

بخښو (baxṣ́ó) (بخښو، پښو) خلاص، آزاد، آرام او خوشاله.

بخل (buxál) نر.م. بخیلي، کړوتي، ممسکي.

بخمل (baxmál) نر.م. مخمل، یو ډول ټوکر دی.

بخملۍ (baxmaláy) ښځ.م. پیشوګی، پشی، لړمی، د کښتونو یو ډول چینجی.

بخملي (baxmáli) نر.م. ۱) یو ډول سور رنګی چینجی چې الوځي؛ ۲) یو بخملي رنګه مارغه چې د شپې له خوا چغېږي.

بخن (baxán) ور. دغه زرزستاړی د ورته مانا لري او له رنګونو سره راځي - سوربخن.

بخن بخن (baxanbaxán) نر.م. ج. رنګارنګ، ډول ډول.

بخوړی (baxóṛay) نر.م. (ج.بخوړي) ۱) ډډی، د بوسو خوسی؛ ۲) خیالي بلا.

بخول (baxwál) نر.م. ۱) د زړه پرده؛ ۲) زوېرګی، ډېر زیات فریاد.

بخوله (baxwála) ښځ. م. (ج. بخولې) ۱) تیګا، ستم، تیګه؛ ۲) بده پېښه، غمجنه پېښه.

بخې (baxáy) ښځ. م. ج. بخیه، د ستني تکونه.

بخیل (báxil) ص. نر.م. ممسک، سوګت، شوم.

بد (bád) ص. نر.م. خراب، خوشې، ناکاره، چټي.

بداروا (badārwā́) ص. نب. حریص، ورسترګی، لېسک، اروا وری.

بدبوری (badbóṛay) نر.م. ترینګلی، د بوټ وربوز خاوند، د تریو تندي خاوند.

بدپوری (badpóray) نر.م. هغه پوروری چې پور پر خپل وخت نه سپاري، بد معامله.

بدبین (badbín) ص. نر.م. ۱) د چا په نظر هر شی بد ښکاریدل؛ ۲) مخالف، دښمن.

بد پوره (badpóra) ص. نب. بدپوری، بدمعامله.

بدتمیز (badtámiz) ص.نر.م.ج. بې ادبه، بې ډېه، بې تمیزه، بې تهذیبه.

بدجوله (badjáwla) ص. نب. بدشکله، بدرنګ.

بدچلند (badčáland) ص.نر.م. بدچلنده، بد معامله، څوک چې ښه ګوزاره نه کوي.

بدحال (badhā́l) نر.م. بد روزګار، بده ورځ، سپېره

توب، خراب حالت، مشکلات، ګډوډ ژوند.

بدحاله (badhā́la) ص. نب. بې حاله، هغه څوک چې حال یې خراب وي.

بدخرڅی (badxárcay) ص. نر.م. مسرف، غیر مقتصد، څوک چې بې ځایه لګښت کوي.

بدخصلت (badxislát) ص. نر.م. بدخوی.

بدخلق (badxū́lq) ص. نر.م. بدخویه، پوچ خولی.

بدخواه (badxwā́h) ص. نب. مخالف، دښمن.

بدخولی (badxū́lay) ص. نر.م. بدژبی، توندژبی.

بدخوري (badxóri) سوء تغذي.

بدخويي (badxū́yi) ښځ.م. بدخلقي، بدخصلتي، خراب خوی خصلت، خراب عادت.

بد دیانت (baddiyā́nat) ص. نر.م. ۱) تېښک، خیانت کوونکی؛ ۲) بې ایمانه، بې عقیدې.

بد ډوله (baddáwla) ص. نب. ۱) بدشکله، بدرنګه؛ ۲) بې موده، له مودې وتلی.

بدذات (badzā́t) ص. نر.م. کم ذات، کم اصل.

بدر (badár) نر.م. سپېدار، چنار، څنار، چینار.

بدرکانی (badarkā́ṇay) نر.م. بیکانه، بوکانه، بوکیانه، د اکاسي په څېر یوه ونه ده.

بدرګه (badrā́ga) ښځ.م. ۱) بدرقه، ملګرتیا، مشایعت؛ ۲) لاربښوونه؛ ۳) په مړي پسې د لومړي ورځې خیرات.

بدرګی (badrā́gay) ص. نر.م (ج. بدرګي) بد اصل، کم اصل، رذیل، بې شرفه، خطا.

بدرنګ (badráng) ص. نر.م. بدقواره، بې ډوله.

بدرنګي (badrángi) ښځ.م. ۱) بدشکلي، خرابه جثه؛ ۲) د زماني پېر، خراب حالت؛ ٤) اسپکاوي، بې عزتي.

بدره (bádra) ښځ.م. (ج. بدري) چابکه، څپیاکه، تپی، هغه خوشایي چې څپیاکه شوی وي.

بدري (bádri) ښځ.م. (ج. بدرۍ) ۱) تیندک، ټکر، ګنګس؛ ۲) بده پېښه، تاوان، زیان؛ ۳) نر.م. منافقت، دوه مختوب؛

بدري بټېره (būdribaṭéra) ښځ.م. سور سترګي او سور منبوکي مرزه (بهشه).

بدریزه (badrizá) ښځ.م. سریانده، بدریزه، سریانه، سریانې.

بدړ (badáṛ) نر.م. ۱) سپین ولی؛ ۲) سپېدار.

بدړبنګ (badáṛbang) نر.م. د قوي نهښې لرونکی بنګ.

بدزړی (badzáṛay) ص. نر.م. بد نیته، کینه کښ، کینه ګر، بغضي، حاسد.

بد زبان (badzabā́n) ص. نر.م. سپور ژبی، ستغ ژبی، پوچ خولی، د ترخې ژبې خاوند.

بد ږغ (badẓā́g) نر.م. خراب غږ، ناولی غږ.

بدږغه (badẓā́ğa) ښځ.م. (ج. بدږغی) هغه ښځه چې اولاد یې زیان کړی وي یا د زېږېدو په وخت کې مړ شوی وي.

بدږغی (badẓā́ğay) ص. نر.م. (ج. بدږغي) بد اوازی، بدږغه، د خراب اواز لرونکی.

بد سترګی (badstárgay) ص. نر.م. ۱) بې حیا، سپین سترګی، بې شرم؛ ۲) نظرباز.

بد سری (badsáray) ص. نر.م ۱) مغرور، کبرجن؛ ۲) کم عقل، بې تمیزه.

بدسلوک (badsulū́k) ص. نر.م. بدچلند، بد ګوزاره، بد سلوکه.

بدسولي (badsū́li) ص. ښځ.م. و ګ. بد اروا.

بدشاګوم (badšāgū́m) ص. نر.م. ۱) بدبخت، بې طالع؛ ۲) نر.م. بدنصیب، خراب بخت.

بدعت (bidʿát) نر.م. ۱) نویتوب، نویوالی؛ ۲) په دین کې نوی شی پیدا کول.

بدعمل (badsamál) ص. نر.م. بدعمله، بدکاره، ورانکار، لوچک، بدکار.

بدعهد (badsáhad) ص. نر. م. بې قوله، بې لوزه، بې ژبې.

بدغونج (badğúnj) نر.م. د ځنګلي ونې دانه.

بدغونی (badğúnay) ص.نر.م. (ج. بدغوني) بدمخی، بدشکل، بې ډوله، بدرنګ.

بدفعله (badfisla) ص. نب. ورانکار، بدچاری، بدعمله، بدکاری، بداخلاقه.

بدقسمت (badqismát) ص. نر.م. بدقسمته، بدنصیب، بدشام، بدبخت.

بدکار (badkár) ص. نر.م. بدعمله، بدفعله.

بدکردار (badkirdár) ص.نر.م. بدعمله، بداخلاقه، د نېکۍ دښمن، بدخویه.

بدګذران (badguzrán) ص.نر.م. ۱) بدګوزاره، بدسلوک؛ ۲) د بدې اقتصادي وضعې لرونکی.

بدګړه (badgára) ښځ.م. بدي، دښمني، بدګڼه.

بدګڼه (badgána) بدی، د ښېګڼې ضد.

بدګوشنی (badgošánay) ص. نر.م. سپېره مخی، بدرنګ، بدقواره، بدشکله.

بدګومان (badgumán) ص. نر.م. ج. بدګومانه، شکي، شکمن.

بدګویي (badgóyi) ښځ.م. (ج. بدګویی) پوچې خبرې، پوچه او سپکه وینا.

بدل (badál) نر.م. ۱) عوض، غچ، تاوان؛ ۲) بدلېده ۳) جعلي، ناچل؛ ٤) سندرغاړی؛ ٥) یو ولسي دود دی چې خور ولور بې ولوره یو بل ته ورکوي یا لور د زوی لپاره په بدل ورکوي.

بدلاری (badlāray) ص. نر.م. ۱) بې لارې، په غلطه لار روان؛ ۲) مجازاً بدمرغه.

بدلاري (badlāri) ښځ.م. (ج. بدلارۍ) بې لارې، بې اصولې، بدفعلي.

بدلامی (badlāmay) ص. نر.م. بدعمله، بې لارې، بدنام، تورمتي.

بدلبوله (badalbóla) ښځ.م. مشاعره.

بدل زن (badalzán) ص.نر.م. سندرغاړی، بدلې ویونکی، سندرې ویونکی.

بدلغامه (badlağāma) ص.ښځ.م. کچنۍ، رنډۍ، فاحشه، بدکاره، ګډۍ.

بدلګام (badli(a)gām) سرکښ اس، کنایه له باغي او سرکښ انسان څخه.

بدلمنه (badlamána) ښځ.م. و ګ. بدلغامه.

بدل مېچ (badalméč) نر.م. ۱) د شعر وزن لکه هجايي او عروضي اوزان؛ ۲) عروض.

بدل مېڅ (badalméc) نر.م. و ګ. بدل مېچ.

بدلول (badlawál) مص.مت. عوض معاوضه کول، تبدیلول، یو شی په بل شي ورکول.

بدلون (badlún) نر.م. ۱) معاوضه، الیشونه، بدلونه؛ ۲) تحول.

بدلوښی (badlóşay) نر.م. بدخویه، بدمزاجه.

بدله(۱) (badála) ښځ.م. (ج. بدلې) ۱) و ګ. بدل؛ ۲) د پښتو د ولسي شعر یو ځانګړی فورم دی خو په عام ډول سندره، لنډۍ، ټپه، غاړه، نیمکۍ، د بدلې په نامه یادېږي.

بدله(۲) (bádla) ښځ.م. انتقام، غچ، بدل.

بدلېدل (badledál) مص.ل. الیشېدل، تبدیلېدل، له یوه ځای نه د چا پر ځای بل ځای کې مقررېدل.

بدمخی (badmáxay) نر.م. ۱) بدرنګ، بدصورت، بدشکله؛ ۲) بې لحاظه، بې شرم.

بدمخي (badmáxi) ښځ.م. (ج. بدمخۍ) سپین سترګي، بې لحاظي، بې شرمي، بې حیایي.

بدمذهب (badmazháb) ص. نر. م. بې لارې، لاروركى، په مذهب نه پابند.

بدمرغه (badmárǧa) ص. نب. بدبخت، بې طالع، بدقسمت، بدنصيب.

بدمزاج (badmizáj) ص. نر. م. ۱) قهرندونكى، بدخويه؛ ۲) دماغي، كلاتكار، مغرور.

بدمزه (badmáza) ښځ. م. بې مزې، بې خونده.

بدمست (badmást) ص. نر. م. ۱) هغه څوک چې د بر نښه وي؛ ۲) بې ځايه او بې مورده مست.

بدمعاش (badmaşāš) ص. نر. م. بدمعاش، ورانكارى، بداخلاق، بداخلاقه، لوچک.

بدمعامله (badmşāmála) ص. نب. تګ، ګکړ، بې باوره، بد پوره، دوکه مار.

بدمورى (badmóray) ص. نر. م. (ج. بدموري) ازاري، پساتي؛ ۲) بدشكله، بدصورته.

بدن (badán) نر. م. وجود، تن، تنه، جثه، ځان.

بدنام (badnām) ص. نر. ج. تومتي، تورن.

بدناموسي (badnāmósi) ښځ. م. بې پتې، بې حيايي، بې غيرتي، بې ننګې.

بدنامول (badnāmawál) مص. مت. تومتي كول، رسوا كول، تور پرې لګول، شرمول.

بدنامي (badnāmi) ښځ. م. (ج. بدنامۍ) رسوايي، تور، الزام، خراب شهرت.

بدنسله (badnásla) ص. نب. كم اصله، بداصله.

بدنصيبه (badnasíba) ص. نب. بدقسمته، سپېره، بدبخته، بدمرغه.

بدنما (badnumā) ص. نب. بدشكله، بدرنګه.

بدنوه (badnáwa) ص. نب. بې حيا، شوخ، سپين سترګى، بې سريتوبه، بې لحاظه.

بدنه (badána) ښځ. م. ۱) د ښار يا كلا يوه برخه؛ ۲) د كلابرج؛ ۳) د ونې تنه (ستنه).

بدنۍ (badnáy) ښځ. م (ج. بدنياني) لوټه، لوټكه، بګنى.

بدني (badáni) ص. نب. جسماني، جسمي، ځاني، هغه چې بدن پورې اړه لري.

بدنيت (badniyát) ص. نر. م. بدنيته، بدخواه، په زړه خيرن، بغضي، رخه ناک.

بدني ګل (badanigwál) نر. م. يو دول كښيده كاري يا انځور ګري دی.

بدو (badū́) ص. نر. م. ۱) ورانكارى، شيطان؛ ۲) ناپوه، ساده؛ ۳) دښمن، مخالف.

بدوالى (badwā́lay) نر. م. بدتوب، ورانكاري، خرابتيا، بدي.

بدودي (badódi) ښځ. م. (ج. بدودۍ) بدي، تاوان، زيان، نقص، ضرر.

بدوربوزى (badwarbū́zay) نر. م. ۱) بدشكله، بدقواره؛ ۲) تربو تندى.

بدورد (badwárd) ص. نر. م. بدخواه، مخالف، حريف، رقيب، دښمن.

بدورده (badwárda) ص. نب. بداخلاق، بدمرغه، بدبخته، بداخلاقه.

بدورګ (badwárg) ص. نر. م. فسادي، شرير، غوسه ناک، قهرجن، شيطان.

بدورګېدل (badwargédál) مص. ل. قهرجن كېدل، غوسه كېدل، فسادي كېدل.

بدوړ (badwáṛ) ص. نر. م. تاوان رسوونكى، زيان رسوونكى، فسادي، ورانكارى، شرير.

بدوړتوب (badwaṛtóh) نر. م. بدكاري، ورانكاري، مضرتوب، شرارت.

بدوړده (badwáṛda) ص. نب. مخالفت، په غوسه، پاربدلى.

بدوړل (badwṛál) مص. مت. بد ګڼل، كركه كول.

بد وروول (badwarwə́l) مص. مت. شيطاني کول، ځرک ورانې کولو ته لمسول.

بدوږمه (badwáẓma) ص. نب. بدبويه، خوسا، بوی ناک.

بدوک (badū́k) ص. نر.م. فسادي، بدو، بدي، ورانکاري، شري.

بدوکری (badwakáray) ص. نر.م. (ج. بدوکري) بدرنګ، بددوله، بدڅېره.

بدول (badawə́l) مص. مت. ۱) خرابول، ورانول. ګډوډول؛ ۲) ناراضه کول، خفه کول.

بدونه (badawə́na) ښځ. م. (ج. بدونې) ورانونه، ويجاړونه، خرابونه، ړنګونه.

بدوي (badáwi) ص. نب. سارايي، بېدياني، کوچی.

بدويت (badáwyat) نر.م. دمدنيت ضد، کوچيتوب، سارانيتوب، سارايي توب.

بدوين (badwín) بدکتونکی، د بد نظر خاوند.

بده ورځ (badawáraǵ) ښځ. م. (ج. بدې ورځې) ۱) سپېره ورځ، بدمرغي؛ ۲) غريبي، خواري.

بدهضمي (badhaẓmi) ښځ. م. دګېډې خرابوالی، د خوړو نه هضمېدنه.

بدي (bádi) ښځ. م. (ج. بدی) دښمني، عداوت.

بدی (báday) ص. نر.م. مضر، بدغوني، شيطان.

بدی (badáy) ښځ. م. ۱) اوبو وړي ځای يا هغه لښتي چې اوبو وړی وي؛ ۲) د کانال غاړه.

بديا (badyā́) ښځ. م. تاوان، زيان، ضرر، دښمني.

بديدار (badidā́r) ص. نر.م. دښمن دار، د بدی خاوند، پښته دار، پښته لرونکی.

بدېدل (badedə́l) مص. ل. ۱) مخالف کېدل، دښمن کېدل؛ ۲) خرابېدل، ورانېدل.

بديع (badíʔ) نر.م. ۱) خالق، پيدا کوونکی؛ ۲) عجيبه، نادره، نوی؛ ۳) د بديع علم، هغه علم چې د کلام د ښه والي وجه څرګندېږي.

بديل (badíl) نر.م. عوض، ځای ناستی، جانشين.

بديهه (badihá) بې له فکره صحيح خبره کول او شعر ويل.

بديهي (badíhi) هغه څه چې د پوهېدو لپاره يې فکر ته اړتيا نه وي، ښکاره، څرګند.

بډ ۱ (baḍ) نر.م. ۱) سيال، برابر، سارى، ثاني، نظير، جوګه، مقابل؛ ۲) ص. نر.م. څرګند، جوت.

بډ ۲ (buḍ) ص. نر.م. بې لاسی، بونډی، مونډی، مونډ، شوټی، د يوه لاس خاوند.

بډا (baḍā́) ص. نر.م. (ج. بډايان) شتمن، پانګوال، دولتمن، غني، مور.

بډايتوب (baḍāytób) نر.م. شتمني، دولتمندي، غنيتوب، سرمايه دارتوب، بډايي.

بډايي (baḍā́yi) ښځ. م. کبر، وياړ، غرور، لوبي.

بډبول (baḍból) ص. نر.م. ربښتونی سپين ويونکی، ربښتيا خبره کوونکی.

بډبول توب (baḍboltób) نر.م. ربښتين توب، سپينه خبره کول، په ډاګه ويينا.

بډګ (baḍág) نر.م. د بېګال، تريوخ، بډګال، بډه ګال، د لوخې ګل.

بډګوند (baḍgónd) مخالف ګوند، مخالف حزب.

بډګي (baḍági) ښځ. م. بې ځايه ګرځېدنه، خوشې ګرځېدنه، ابله ګرځېدنه.

بډل (baḍál) نر.م. ۱) لټ، تنبل، سست، بېکاره؛ ۲) نر.م. د ګيدړ واده، د باران د اوربډو په وخت کې چې لمر رابښکاره شي.

بډمانيز (baḍmā́niz) نر.م. متضاد تکی، متقابلې مانا وي.

بډو (baḍū́) ص. نر.م. بډې خور، رشوت خور.

بډواله (baḍwā́la) ... مخالفت پالنه

بډودی (badūday) نر.م. پښتورګی، بډوګی.

بډوګو (badūgo) ښځ.م. بوډی، زړه، سپین سرې، هغه زړه ښځه چې ملایې کړوپه وي.

بډوګی (badūgay) نر.م. (ج. بډوګي) زوړ، سپین ږیری، هغه بوډا سړی چې ملا یې کړوپه وي.

بډولی (badólay) نر.م. (ج. بډولي) کوزه ړی.

بډه ۱ (báda) ښځ.م. ۱) د پرتوګ پاسنی برخه، بګه: ۲) انبه، موخه: ۳) د میاشتي اجیري شپې چې سپوږمۍ نه لیدل کیږي: ٤) ناغه، غیرحاضري ۵) انډول، برابر، د دوه څیزونو یو تول والی.

بډه بول (badaból) نر.م.و.ګ. بډبول.

بډه ور (badawár) ص. نسر.م. ۱) غرني خلک: ۲) ناپوه خلک، له مدنیت نه لیرې خلک.

بډې (báde) ښځ.ج. رشوت، بډه.

بډی (báday) ص.نر.م ۱) یولاسی، شوتی، شونتی: ۲) انډول، جوړه، سیال.

بډۍ (badáy) ښځ.م ۱) یو ډول لامبو ده: ۲) بوډۍ، ویده، د پښې یا لاس د ویني جریان تر څه بندېدو وروسته مېږي مېږي کېږي.

بډیایي (badyāyi) ښځ.م. کبر، لویي، تکبر.

بډې خور (badexór) ص. نر.م. (ج. بډې خواره) رشوت خور، رشوت اخیستونکی.

بډۍ لامبو (badaylāmbo) ښځ.م. یو ډول لامبو ده.

بډیمار (badimār) نر.م. ۱) رشوت ورکوونکی، بډې ورکوونکی: ۲) بډې اخیستونکی.

بر (bar) ص. نر.م. ج. ۱) پاس، اوچت، لوړ، هسک: ۲) نر.م. پلنوالی، پسور: ۳) ص. نر.م. بریالی: ٤) نر.م. میوه، حاصل: ۵) د ژبې ناروغتیا: ۶) وړې څانګې: ۷) ګوزن: ۸) د وزو او سپېو یو ډول ناروغتیا: ۹) د لمر او سپوږمۍ تندر

نیونه: ۱۰) وچه (ځمکه): ۱۱) غبېر، تخرګ: ۱۲) سبزني، د نښتر پاڼې.

برابر (brābar) ص. نسر.م. ۱) یو ډول، موافق، په طبع، انډول: ۲) اوار، په یوه میچ، په یوه تول.

برابرا (brābrá) ص. نسر.م. څانګې وانګې پروت، ګډوډ پروت، غځېدلی پروت، وسم څند.

برابرتوب (barābartób) نر.م. برابرتیا، سمون، سمښت، موافقت، برابرښت، برابروالی.

برابرول (barābarawál) مص. مت. ۱) سمول، یو ډول کول: ۲) نښول: ۳) اوارول، یو میچ کول: ٤) تیارول: ۵) سزا ورکول، وهل.

برابري (barābári) ښځ.م. (ج. برابري) سمون، یو شان والی، مساوات، برابرښت.

برابرېدل (barābaredál) مص. ل. ۱) سمېدل، جوړېدل، یو ډول کېدل: ۲) سیخېدل، نښېدل: ۳) اوارېدل: ٤) ساري کېدل.

برابوالی (brābwālay) نر.م. بلاربوالی، بلاربهنه.

برابلول (brāblawál) مص. مت. بلاربول، تهرول، برالبول، ورله کول.

برابله (brābla) ص. ښځ.م. (ج. برابلې) بلاربه، تهره شوې، حامله، امیدواره.

برابلېدل (brābledál) مص.ل. بلاربېدل، امیدواره کېدل، حامله کېدل.

برات (barāt) نر.م. ۱) شعبان المعظم: ۲) برخه، حصه، ونډه: ۳) حواله، چک: ٤) هغه غله چې خان خپلو نوکرانو ته ورکوي برات ورته وایي.

براڅه (brāja) ښځ.م. ۱) غوڅه، د اوښانو او غټو ښکرورو څارویو کوڼي: ۲) یو ډول خزنده چې د څارویو په پوټکي پورې نښتي وي.

برار (barār) نر.م. ۱) وده، پرمختګ، نمو، نشونما: ۲) برار

براعظم (barāʹzam) نر.م. (ج. براعظمونه) لویه وچه لکه آسیا، امریکا، افریقا او...

براق (burā́q) نر.م. ۱) سپین، چن کېدونکی، ځلېدونکی؛ ۲) هغه سپین آس چې حضرت محمد (ص) ورباندې معراج ته ختلی و.

برالا (barālā́) ص. نب. څرګند، ښکاره، جوت، په جار، په ډاګه، ډانګ پیلی.

براولیل (barālāwayál) مص. مت. څرګندویل، ښکاره خبره کول. جوته خبره کول.

براله (brā́la) ښځ.م. (ج. برالې) ایکونه، کولی، د خاورو کنده.

براندې (brā́nde) ښځ.م. د سینې او د زړه رګونه.

برانډه (brānḍá) ښځ.م (ج. برانډې) کریکه، کریغه، رمباړه، چغه، چیغه.

برانډي (brā́nḍi) نر.م. د شرابو یو ډول.

برانډۍ (brānḍáy) ښځ.م. پوځي کوټ.

براوډه (brāwḍá) ښځ.م. (ج. براوډې) ۱) اځان ستاینه، لافې شافې؛ ۲) ټوکې ټکالې.

برایه (barā́ya) ق. بېګا، بېګانۍ شپه، تېره شپه؛ برایې.

براینی (barā́inay) ص. نر.م. بېګانی، د تېرې شپې.

برباد (barbā́d) ص. نر.م. ویجاړ، خراب، تباه.

بربادتوب (barbādtóh) نر.م. بربادتیا، ویجاړتوب خرابوالی، بربادوالی.

بربادول (barbādawál) مص. مت. ویجاړول، خرابول، له منځه وړل.

بربادي (barbā́di) ښځ.م. (ج. بربادۍ) ۱) زیان، تاوان، تباهي؛ ۲) ص. نب. فضول خرڅه.

بربادې (barbā́de) ص. ښځ. ج. خوشې، عبث، بوچې، لکه خوشې خبرې.

بربادېدل (barbādedál) مص. ل. ویجاړېدل، تباه کېدل، زیانېدل، له منځه تلل.

بربت (barbát) نر.م. ۱) لویي، غرور، تکبر، ویاړ؛ ۲) بربط، ګیتار، د موسیقۍ یو ډول آله ده.

بربتی (barbátay) ص. نر.م. (ج. بربتي) مغرور، کبرجن، کلانکار.

بربټۍ (barbaṭáy) ښځ.م. بخملی، سره ناوې.

بربر (barbár) نر.م. د اور د لمبې د بلېدو اواز.

بربرک (burburák) نر.م. ۱) تارتار، پرېشانه، دانه‌وانه؛ ۲) هغه واښه یا خس چې تر سوځېدو وروسته سکاره نه لري.

بربری (barbáray) نر.م. (ج. بربري) ۱) بیرغ، جنده؛ ۲) تونده هوا؛ ۳) پیلوڅه، د ونو او بوټو وچې پاڼې چې زر سوځي.

بربرۍ (barbaráy) ښځ.م. پیوره، یو ډول وزه ده.

بربري (barbári) ص. نر.م. ۱) وحشي، ساړایي، له تمدنه لېرې؛ ۲) بېګانه، پردی.

بربړو (barbaṛū́) ص. نر.م. بربړی، مست اوښ.

بربړوک (barbaṛū́k) نر.م. شرشره، غړوبی، جړوبی.

بربزه (barbáza) ښځ.م. (ج. بربزې) د څرخ پره.

بربک (burbák) نر.م. دال توره، داتوره، دمتوره؛ یو بوټی دی؛ د بې هوښۍ دوا ده.

بربنډ (barbánḍ) ص. نر.م. ج ۱) لوڅ، لغړ، برمنډ؛ ۲) بې شرم، بې حیا، لوڅ لپې.

بربنډتوب (barbanḍtóh) نر.م. لوڅتوب، بربنډتیا، برمنډتوب، لغړوالی، بربنډوالی.

بربنډول (barbanḍawál) مص. مت. ۱) لوڅول، لغړول، برمنډول؛ ۲) شرمول، بې پته کول.

بربنډېدل (barbanḍedál) مص. ل. ۱) لوڅېدل، لغړېدل؛ ۲) بې پته کېدل؛ ۳) غریبېدل، خوارېدل؛ ۴) جوتېدل.

بربڼ (barbáṇ) نر.م. (ج. بربڼونه) لوی باغ، لوړ باغ، برباغ، مهابڼ.

بربو (barbū́) نر.م. وگ. بادبرک.

بربوټانی (barbūṭā́nay) نر.م. (ج. بربوټاني) يو ډول وړه چرمبکی چې په ښکو کې وي.

بربوټه (barbū́ṭa) ښځ.م. (ج. بربوټی) يو ډول غټ بوټی دی چې وړې پاڼې لري.

بربوړه کی (barbūṛákay) ښځ.م. بربوړکی، بوربوړه کی، هغه سيلۍ چې گرد څرخ وخوري او پورته جگه شي.

بربوزک (barbū́zak) نر.م. غرنی پياز، پيازکی.

بربوڼی (barbóṇay) نر.م. (ج. بربوڼي) زوال، زول، زوبل، يو ډول تريخ بوټی دی.

برپی (barpi) ص. نر.م. ناپوه، زوړور، د زوورتيا او ميراني په سبب مست.

برتن (bratán) ص.نر.م. ۱) برتو، غوړتن، تروبرو؛ ۲) دارن، ويرندونکی؛ ۳) لاپو.

برته (bartá) ښځ.م. ۱) تور يا سره بانجان چې په اور وريته شي؛ ۲) په شومړو کې چې بادرنگ ميده شوي وي.

برتي (bárti) ښځ.م. ۱) کوشپر، د دوو اوسپنو کوشپرونه او پيوندونه؛ ۲) استخدامېدنه.

برتيايي (bartyā́i) نر.م. برلاسي.

برټ (bráṭ) نر.م. جوړه، ژروی، ژوره، جوکه.

برج[۱] (bráj) نر.م. برغ، برجل، تاپو، د کلا په کونج کې لوړه ودانۍ.

برج[۲] (bárj) نر.م. دوني نری پوټکی چې زياتره په د لېکلو لپاره کارېده.

برج[۳] (burj) نر.م. مياشت، ماه.

برجاو (barjā́w) ص. نر.م. پر او معمور، د ک، سيخ، ترموري، بارجاو.

برجاوتوب (barjāwtób) نر.م. د ک والي، ډېښي زيات د ک والي، سيخوالي.

برجاوول (barjāwawə́l) مص. مت. ۱) د ک ول، بارجاوول، سيخول؛ ۲) پراو معمور کول.

برجتو (barjatū́) ص.نر.م. ورانکاري، فسادي.

برجد (barjád) ص. نر.م. نبغ ولاړ، پر ځای ولاړ.

برجغ (barjáǧ) ص. نر.م. وگ. برجاو.

برجق (barjáq) ص. نر.م. وگ. برجاو.

برجک (barják) ص. نر.م وگ. برجاو.

برجو (barjū́) نر.م ۱) برجي، بهلو، نوزی؛ ۲) د چړې د تېره کولو څرخ؛ ۳) بارخو، اننگی؛ ٤) د مثاني تيږه، د مثاني ډبره.

برجی (burjáy) ښځ.م. برځی، د يو ځای د وېشلو او بريد ښوولو لپاره نښه.

برجي (bárji) ښځ.م. مسخورينه، هغه تيږه چې لرونه، چړې، چوړکي وربانديي تېره کېږي.

برځ (bráǰ) ښځ.م. ۱) وگ. برج[۱]؛ ۲) برخه، پلين، پريم، ښارو، د نس پرده، ښوږ.

برځوړی (barǰóṛay) نر.م. د بلی پراويز او چېچه چې د ناوې کار ځني اخيستل کېږي.

برچک (barčák) ص. نر.م. (ج.برچکی) برجاو، بردم، ډېر د ک، سيخ په سيخ، ترخولې د ک، ترموږگو د ک.

برچکی (barčákay) نر.م. ۱) بچکری، پېپوی؛ ۲) لټ، پرکه، کنجک، کونده.

برچه (barčá) ښځ.م. هغه تېره تېغ چې د توپک له شپېلۍ سرسره تومبل کېږي.

برخوري (barxóri) جن. د اري بور، د اري بوره، د اري بوس، د اري سي.

برخېرن (barxéran) ص. نر.م. سرسري، برسېرن؛ خرځنده، ځنځن، د پاسه، بنکاره.

برڅېرول (barcerawə́l) مص. مت. ۱)بنکاره کول، ښرګندول، جوتول.

برڅېره (barcéra) ق. ښرګند، ښکاره، جوت.

برڅېرېدل (barceredə́l) مص. ل. ښکاره کېدل، برڅېره کېدل، ښرګندېدل، جوتېدل.

برحال (barhā́l) ص. نر.م.ج. موجود، پرځپل ځای، پرکار ولاړ.

برحق (barháq) نر.م. ۱) حق په جانب، په حقه، په رښتيا؛ ۲) صحيح، سم، درست.

برخلاف (barxilā́f) نر.م. ۱) دښمن، مخالف؛ ۲) سرچپه، پرعکس، بل شان.

برخلافول (barxilāfawə́l) مص. مت. مخالفول، دښمنول، سره ورانول.

برخلافي (barxilā́fi) ښځ. م. دښمني، ورانه، وراني، ورانښت، بدي، مخالفت.

برخليک (barxlík) نر.م. قسمت، تقدير، نصيب، ازلي ليک، د تندي ليک.

برخليکواله (barxlikwā́la) نر.م. برخليک پالنه، برخليک سازي.

برخمن (barxamə́n) نر.م. د برخې خاوند، برخوال، بهره مند، برخوردار.

برخوال (barxawā́l) نر.م. ګټون کوونکی.

برخور (barxawə́r) ص. نر.م. ۱) د برخې خاوند، د ولايت ښځبښتن؛ ۲) نېکمرغه، بختور.

برخوردار (barxordā́r) نر.م. ۱) بچی، زوی؛ ۳)نېکمرغه؛ ٤) تابع دار؛ ٥) مستفيد.

برخه (barxá) ښځ. م. ۱) ونډه، سهم؛ ۲)طالع، قسمت، نصيب، تقدير.

برخه اخيستل(barxāxistə́l)مص.مت. ۱)ونډه اخيستل، حصه اخيستل، خپل حق اخيستل؛ ۲) په څه کار کې ګډون کول.

برخه برخه (barxabárxa) ښځ. م. ونډه ونډه، حصه، حصه.

برخه من (barxamə́n) نر.م. ۱)شوک چې فيض يې موندلی وي؛ ۲) د کرامت ښبښتن؛ ۳) سهيم.

برخه ميندل (barxamində́l) مص. مت. ۱)برخه پيدا کول، حصه اخيستل؛ ۲) د برخې خاوند کېدل، کرامت والا کېدل.

برخيز (barxíz) ص. نر.م. ۱) برخه وال، د ونډ خاوند، شريک؛ ۲)قسمي، قسماً.

برخيزه همرنګي (barxizahamrángy) ښځ.م. توکيزه (جزيي) همرنګي (غير پوهنه).

بردم (bardám) ص. نر.م. ۱)پوره، پرسېدلی، ډډبډ ډک؛ ۲)برجاو.

بردمول (bardamawə́l) مص. مت. ۱)پړسول، ډکول؛ ۲) برجاوول.

بردی (bardáy) ص. نر.م. سرېښناک، چسپناک، نښلېدونکی.

برړا (barṛá) نر.م. برړی، برړه، يو ډول مرغه دی.

برړول (barṛawə́l) مص. مت. ۱) هغه مېږه او وزه چې لنګه وي او تېره شي؛ ۲) د مست اوښ برړول ۳) ښکنځلو او ښېرا په ډول هم کاربېږي.

برړه(۱) (baráṛa) ښځ. م. (ج. برړې) يو غرنۍ بوټی دی چې پاڼې او اغزي نه لري.

برړه(۲) (barṛá) ښځ. م. (ج. برړې) برېړی، برېړې، تالووهنه، د مست اوښ اواز.

برړی (bárṛay) نر.م. د وابنو ورو کې ګېډۍ.

برړېدل (barṛedə́l) مص. ل. ۱) برېړېدل، برېړېدل؛ ۲) په زور زوره او چتې خبرې کول.

برزاله (barzā́la) ښځ. م. خېزمه، څړمه، برزوله، د سترګې د ګاتې پاسنی او لاندنی پوستکی چې بانه وربانډې راشنه وي.

برزخ (barzáx) نر.م. ۱) د دوه شيزونو ترمنځ حايل؛ ۲) له مړيني د قيامت تر ورځې د دنيا او آخرت ترمنځ عالم.

برزنگ (barzáng) نر.م. د خوراک سانتلو لوی ښانک د وله لوښي، چې چاپسه د ځنې اوبه وي چې له سپرو ځخه وساتل شي.

برزنگی (barzángay) نر.م. هغه غټ سړی چې دماغ يې سم کار نه کوي.

برزو (barzū́) نر.م. ۱) يو ډول له وړغنو ځخه جوړ شوی کالی؛ ۲) يو ډول وړينه جامه.

برس (burs) نر.م. برش، زېږوګی.

برسات (barsā́t) نر.م. د پشکال باران ونه.

برساتی (bar sātáy) ښځ.م.و ګ. باراني

برساتي (barsā́ti) نر.م. ۱) په مسافري کې خوښانه شخص؛ ۲) الوچک، فضول خرځ؛ ۳) باراني.

برسنده (barsánda) ښځ.م. د کچالو لوبيه دانه چې وړوکي کچالو ورپوري نښتي وي.

برسندې (barsánde) ښځ.م. ۱) د نيلوفر يا کبول د ګل څانګې او جرړې؛ ۲) هر پرسېدلی څيز.

برسېراند (barserā́nd) نر.م. لوڅاوو، کشاف.

برسېرنه (barserána) ښځ.م. اندکه او سرسري خبره، وره او کمکی خبره.

برسېره (barséra) ق. بنسکاره، جوت، څرګند. رابهرته، خلاصه، واز، راسپرلی.

برش (brā́š) نر.م. ۱) برس، د بوټونو، جامو، غابنو د پاکولو آله؛ ۲) سکښت؛ ۳) تکره والي، تېزوالي؛ ٤) څېره، قواره.

برطرف (barṭaráf) ص. نر.م. لرې شوی، شړلی، معزول، موقوف، له ماموريت نه ايستل شوی.

برعکس (barʿáks) ص. نب. پرعکس، سرچپه، اوښتی، مخالف، معکوس، پرمخ.

برغ (brāǧ) ص. نر.م.ج. ۱) غبرګ، جوړه جفت؛ ۲) نر.م. شکنجبين، سکنجبين.

برغاست (barǧā́st) نر.م. غم، وير، ماتم.

برغټ (bárǧuṭ) نر.م. پیشو پرانګ، پيشپرانګي. برغوټ، ځنګلي پيشو، غرنی پيشو.

برغټی (barǧuṭáy) نر.م. (ج. برغوټی) څبلی، خيرۍ، کجيران، يو ډول دانه ده.

برغد (bárǧd) ص. نر.م. و ګ. برغ.

برغزووې (barǧazū́we) ښځ. ج. اوتې بوتې، اپلتې، لوتې، چتې او بې مانا خبرې.

برغمن (barǧmán) نر.م. ګټور، سودمن.

برغنجور (barǧanjū́r) ص. نر.م. ۱) کمزوری، مانده، دنګر، اېن؛ ۲) ناروغ، رنځور.

برغنډ (barǧánḍ) نر.م. برغنډی، د لرګي تنه چې پرې شوې او ببله ببله شوې وي هرې برخې ته يې برغنډوايي.

برغنډ کول (barǧanḍkawə́l) مص. مت. پريکول، قلمول، د تبر په واسطه قلمول، د تبرګي په واسطه تنه برغنډول.

برغنډی (barǧánḍay) نر.م. ۱) ورکوتی پتی؛ ۲) برغنډ؛ ۳) د ماهي توته.

برغنه (barǧána) ښځ.م. ځنګلي وله چې له څانګو نه يې توکرۍ او شکرۍ جوړېږي.

برغو (barǧū́) نر.م. ۱) نپيل، بورغو؛ ۲) سورنی، هغه نښکر چې د تورنګ کار ځني اخلي؛ ۳) د تويک د شپېلی پاکولو سيخ؛ ٤) تېزه برمه چې اوسپنه سوری کوي.

برغوالی (braǧwā́lay) نر.م. غبرګ والي، غبرګون، جوړه والی، برغد والی.

برغوتی (barǧū́tay) نر.م. ۱) ګوشواره، والی؛ ۲) ...ل ... دانه، کجيران.

برغوښه (barğúca) بنځ. م. بروښه، يو ډول غرني واښه چې د تيرو په منځ کې شنه کيږي.

برغوږی (barğwáẓay) نر.م. د غوږونو ګاڼه.

برغول (braǧawál) مص. مت. و ګ. برغدول.

برغولی (barǧólay) نر.م. ۱) برغبلی، د کټوي سرپوښ؛ ۲) کوتری، د ستني خولی، د تبر يا بش ترمنځ لرګی؛ د ويښتو او متو ترمنځ چمچی ۳) پرمخی؛ ٤) پټه خوله کېده.

برغونډی (bargoúnḍay) نر.م. په تغری کې د انګار ساتلو لپاره کوتی (جغورګی).

برغونکی (barğúnkay) نر.م خاورين چلم.

برغونه (braǧawána) بنځ.م. جوړه کونه.

برغونی (braǧúnay) ص. نر.م. غبرګونی، جوړه پيدا شوی (کوچنيان).

برغوونکی (braǧawúnkay) فا. نر.م. ۱) غبرګوونکی؛ ۲) تکراروونکی، خبره اړوونکی.

برغه (bárǧa) بنځ. م. ګټه، فايده، نفع.

برغی (barǧáy) بنځ. م. ۱) بغری؛ ۲) بلنګری، بتيل، اونګ.

برغېدل (braǧedál) مص. ل. غبرګېدل، برغدېدل.

برق (bárq) نر.م. ۱) بريښنا، بجلی؛ ۲) هغه رڼا يا اور چې د وريځو د ټکر په واسطه پيدا کيږي.

برقه (burqá) بنځ. م. (ج. برقې) و ګ. بوغره.

برقي (bárqi) ص. نب. ۱) د برق، د بريښنا، بريښنايي ۲) هغه څوک چې د برق فني چارې ترسره کوي.

برکت (barákat) نر.م. ۱) زياتوالی، ډېروالی؛ ۲) نېکبختي، نېکمرغي، سعادت.

برکتي (barákati) ص. نب. نېک بخت، نېکمرغ، طالعمن، عزتمند، اعتباري.

برکس (bárkas) نر.م. د ليندی ژی.

برکښه (barkáṣa) بنځ. م. له تېکي ښخه ايستلی توره يا چاړه.

برکند (barkánd) نر.م. ۱) سرکند، چټکه منډه، په يوه سامنډه؛ ۲) مثل.

برکول (barkawál) مص. مت. ځناور ښدل.

برکه (baráka) بنځ. م. يو ډول وړين ټوکر چې د لاس په واسطه اوبدل کيږي.

برکی (barakáy) بنځ. م. ګرلسه، ګينده، ترنګړ، کوری، ګونده، کښه، ګرلښه.

برکی (barákay) نر.م. ۱) اورمړ ته برکی هم ويل کيږي؛ ۲) د اور د لمبې بربری.

برګ (brág) ص. نر.م. ۱) دوه رنګی، څورنګی؛ ۲) پيس، پمن، برګی؛ ۳) ټګ، تګمار، منافق؛ ٤) غوسه شوی.

برګتوب (bragtób) نر.م. برګوالی، دوه رنګه والی، برګتيا.

برګتی (bargátay) نر.م. ۱) د يو مارغه نوم دی؛ ۲) و ګ. پرکتی.

برګرنډی (bargránday) نر.م. روغبړ، ستړي مشي، ښه راغلی کول.

برګ سترګی (bragstárgay) ص. نر.م. وچ سترګی، سپين سترګی، بې حيا، بې شرم.

برګک (bargák) نر.م. د تمباکو په څېر بوټی دی.

برګوته (bargwáta) بنځ. م. کچه ګوته، کوچنۍ ګوته، کچی ګوټه، خچی ګوته.

برګول (bragawál) مص. مت. ۱) څورنګه کول؛ ۲) قهرول، عصبي کول.

برګه (bargá) بنځ. م. ډاګسه، لاړی، هغه زړوکی چارتراش چې د ونې له تنې نه لاس ته راځي.

برګه زمانه (brágazamána) بنځ. م. تنګه زمانه، په زمانه خراب وخت.

برګی (brágay) ص. نر.م. (ج. برګي) ۱) دپیس په ناروغۍ اخته؛ ۲) دوه مخی، تګ مار.

برګي (brági) ښځ.م. (ج. برګی) تګي، چلبازي، له‌تګی سره یو ځای د مهمل په توګه راځي.

برګېدل (bragedál) مص. ل. ۱) خورنګه کېدل؛ ۲) قهرېدل؛ ۳) دپیس په ناروغۍ اخته کېدل

برګیر (bárgir) نر.م. قیصر، شخېده، له سوږ توږ کېدو څخه پیدا شوې ناروغي.

برل (barál) مص. ل. ګټه کول، بریالی کېدل.

برلا (barlá) نر.م. لوړ، په طبقاتي لحاظ لوړ.

برلاسی (barlásay) ص. نر.م. زورور، غالب، زبردست، بر، باندي.

برلوکی (barlúkay) نر.م. (ج. برلوکي) ۱) هغه نبات چې د مولۍ په څېر وي، باندنۍ برخې ته يې برلوکی ویل کېږي؛ ۲) تر ربېلو وروسته په پټي کې پاتې شونی کښت.

برله (bárla) ښځ.م. (ج. برلې) هغه اسپه، چې تور تورتکي وریاندې وي؛ خالداره اسپه.

برلی (bárlay) نر.م. (ج. برلي) د ربېل شوی وابښه څوکه، د لښتي غوږ ځای.

برم (brám) نر.م (ج. برمونه) شان و شوکت، دبدبه، غرور، لویي، غښتلي، پیاوړتیا.

برمانتیه (barmánta) ښځ. م. وحشي توب، وحشت، بربریت.

برمانو (barmánú) نر.م. ۱) ځنګلي او وحشي انسان؛ ۲) شهوتي او مست سړی.

برمته (barmáta) ښځ. م. (ج. برمتې) یرغمل، د چا مال یا سړی د یو شه په بدل کې نیول.

برمک (barmák) نر.م. ۱) خپه، پنډوره، د ختیو کندو؛ ۲) د برمکیانو د کورنۍ لوی سړی، چې د ویشتاسپ لمسی کېږي.

برمل (barmál) نر.م. ماسپښین.

برملا (barmalá) ص. نب. برالا، څرګند، په ډاګه.

برملاتوب (barmalātób) نر.م. څرګندوالی، جوت والی.

برمند (barmánd) ص. نر.م. و ګ. برېنډ.

برمندتیا (barmandtyá) نر.م بربندتیا، بربنډوالی، لوڅوالی، لغړتوب.

برمه (bárma) ښځ. م. (ج. برمې) تبخی، د سوري کولو یوه آله چې زیاتره له ترکاڼانو سره وي.

برمه کار (barmakár) نر.م. (ج. برمه کاران) برمه کوونکی، هغه څوک چې برمه کاروي.

برمی (brámay) ص. نر.م. د شان او شوکت خاوند، د قدرت او پیاوړتیا خاوند.

برمۍ (barmáy) ښځ. م. توکی، کوپی، په کوهي کې دوړ کوزېدو لپاره د پښې ایښودلو پاتکی.

برمیالی (bramyálay) ص. نر.م. (ج. برمیالي) د دبدبې خاوند، د شان او شوکت څښتن.

برناحق (barnáhaq) ق. وچ په وچه، بې سببه.

برنغ (brán̄) نر.م. پیپره او خواره غوښه.

برند (bránd) ص. نر.م. ۱) لڅ، سست، ناراسته؛ ۲) قهرجن؛ ۳) سپین سترګی، بې حیا.

برندو (brandú) نر.م. خوړ، لګد، لګېده، لکړ، رود، شست.

برندول (brandawál) مص. مت. قهرول، غوسه کول، ببرول.

برنده (brandá) ص. ښځ. م. ۱) نوي ځواني، شونډه توربدل؛ ۲) چابک، ګرندی، وندی، چالاک.

برندی (bránday) نر.م. (ج. برندي) دوک، یوه آله چې جولاګان پرې تار تاووي.

برندېدل (brandedál) مص. ل. قهرېدل، ببرېدل، غوسه کېدل، سترګې وربانډې را ایستل.

برندې سترګې (brandestárge) ښـځ.ج. ۱) قهرجنې سترګې؛ ۲) ملالې سترګې.

برنډه (baránḍa) ښځ.م.(ج. برنډې) دالان، برانده، د کوټو د مخ ځای.

برنډۍ (branḍíy) ښځ.م. د لنډو لستونو بنین؛ د لنډو لستونو والا کورتی.

برنی (baránay) ص. نر.م(ج.برني) ۱) ببګاني، د ببګاه شپې، شپني؛ ۲) پورتني، پاسني.

برنۍ (baranáy) ښځ.م. د سکوې یو ډول، یو ډول ګنډل.

برنه (burná) نر.ج. ۱) وګ. بانه؛ ۲) سپېرووني، هغه اوره چې د پېرې جوړېدو په وخت کې ځنې کار اخیستل کېږي.

برو (baró) ښځ.م. ۱) یو ډول تود باد چې د غنم لو په وخت کې لګېږي؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

بروالې (barwála) ښځ.م. برواکي، اشرف سالاري، اریستوکراسي.

بروپیا (baropyá) ص. نر.م. ۱) نقلي، توکمار؛ ۲) تېګمار، مکار، چلولي، چلبا ک.

بروټی (barwáṭay) نر.م. ۱) دسترخوان، ځېوني؛ ۲) د غنمو یا اوربشو یو موټی؛ ۳) دلرګیو یا نورو شیانو ګېډۍ، چې ښـځې یې په سر وړي.

بروټۍ (baroṭáy) ښځ.م. د لرګیو ګېډۍ چې ښځې یې پر سر وړي، کوچنۍ ګېډۍ.

بروډ (baróḍ) نر.م. لاپو، لاپوک، باټوک، غورتن.

بروډکاسټ (brodkásṭ) نـر.م. د راډیو په واسطه خپرونه.

برور (brór) نر.م. د بلور مفغن شوی بڼه.

بروړه[1] (baróṛa) ښـځ.م. (ج.بروړې) خمندکه، یو ډول د خزنده ده.

بروړه[2] (bróṛa) ښځ.م. (بروړې) ګـډوله، ګـډله، د ګـډوډو غـلـو لـه اوړو څـخـه پخه شوې ډوډۍ.

برواز (barwáz) نر.م (ج. بروزونه) پرویزی، غلبېل، چاني، چېنووني.

بروزوالا (barwazwālā́) نـر.م. هغه څـوک چې بروز خرڅوي.

بروزه (barwáza) ښځ.م. ۱) بروڅه، یو ډول پاسته غـرنی وابنه چې د فرشـولـو کار اخلي؛ ۲) یو بوټی چې د صابون پر ځای استعمالېږي.

برول (barawál) مص. مت. یو شی په زور سـره (اچول، غورځول، ګوزارول یا شړل).

برونه (brūná) جن. سپېرووني، سـپېره، بونه، برنه، د پېرو جوړولو اوره.

برونی (barū́nay) نر.م ۱) دخرخ پره؛ ۲) هغه سوری چې د خرخ د میل سر په کې چورلي؛ ۳) اورنی، روني، رنی.

بروه[1] (bárwa) ښځ.م. (ج. بروې) فـریاد، چـغـه، کـریکه، زګېروی.

بروه[2] (baráwa) ښځ. م. (ج. بروې) کبل، مرغه، بېروه، یو ډول وابنه دي.

بروی (barwáy) ص.نر.م. سربېښنا ک، لېسدار، نښلېدونکی.

بره (bará) ښځ.م. (ج.برې) ۱) څرګندېدنه، راختنه؛ ۲) پیل کېدنه؛ ۳) ص.ښځ.م. د بسر (بریالی) مؤنث شکل؛ ٤) د بر (اوچت) مؤنث شکل.

برهار (barhā́r) نر.م. برار، د اور د شغلې اواز.

برهان (burhā́n) نر.م. دلیل، ښکاره ثبوت.

برهانه (burhā́na) ښځ.م. (ج. برهانې) لړ، لړۍ، د شګو د غونډیو او د بریو سلسله.

بره ګره (baragára) ښځ.م. وګ. برګرندی.

برهم (barhám) ص.نر.م.ج. ۱) خپوروور، گډوډ؛ ۲) خفه، قهرجن، په غوسه؛ ۳) ضایع، پوچ.

برهمول (barhamawə́l) مص. مت. گډوډول، ورانول، ویجاړول، رنګول.

برهو (barhū́) ص.نر.م. بې لوزه، بې قوله، بې ژبې، بې ژمنې، بې وعدې، تېګ.

بری[1] (báray) نر.م. کامیابي، فتح، غلبه، سوبه.

بری[2] (bráy) نر.م ۱) سر، سراخیستنه؛ ۲) بغاوت، سرکښي، متابعت نه کونه.

بري (bari) ص.نب. سپېڅلی، ژغورلی، ازاد.

بریا (baryā́) ص. ښخ.م. ۱) په لاس راغلی خیز، موندل شوی؛ ۲) دډېرې ستومانۍ له امله ملا شخېدل.

بریاړه (baryā́ra) ښخ.م. هغه غوا چې په پاده کې نه ځري.

بریاله (baryā́la) ښخ.م. دریڅه، دریڅه، کړکۍ، دروژونه، د هوا او رڼا د ننوتو سورۍ.

بریالی (baryā́lay) ص. نر.م. ۱) برشوی، غالب، سوبمن، کامیاب؛ ۲) غوره، اوچت.

بریالیتوب (baryālitób) نر.م. ۱) کامیابي، فتحه، سوبه؛ ۲) اوچت والي، لوړوالي.

بریاینه (baryāyána) ښځ.م. تادیه، رسونه، ورکول، ادا کول.

برېت (brét) نر.م. د پاسني شونډي د پاسه وېښته.

برېت غوړ (bretġwáṛ) نر.م. ۱) د برېتونو غوړولو تېل یا غوړ؛ ۲) بډې، رشوت.

برېتو (bretū́) ص.نر.م. برېتور.

برېځک (breják) نر.م. یو ډول شینکی، د ختکې له کورنۍ څخه دی خوشین خوړل کېږي.

برېچ (brĕč) نر.م. د توپ یا توپک هغه برخه چې ګولۍ یا کارتوس په کې ورکول کېږي.

بریڅر (barecár) نر.م. خاښت، غرمه، برېڅر، کېده غرمه.

برید (brid) نر.م. ۱) پوله، حد؛ ۲) شروع، پیل؛ ۳) یرغل، حمله، غوته.

بریدبندي (bridbándi) ښځ.م. برید تړ، مرز بندي.

برید په برید (bridpábrid) ق. پوله په پوله، یو بل سره نېژدې، څنګ په څنګ.

برید جنرال (bridjanrā́l) نر.م. د فرقې بولندوی او د ملکي دوهمي رتبې معادل.

بریدل (baredə́l) مص. ل ۱) کامیابېدل، غالبېدل؛ ۲) پربېدل، توربدل؛ ۲) الوتل.

بریدلیک (bridlík) نر.م. سریزه، سری، مخنی خبرې، د سرخبرې، مقدمه.

بریدلیکه (bridliká) ښځ.م. سرحدي لیکه، د دوو ګاونډیو هېوادو ترمنځ بېلوونکې لیکه.

بریدمن (bridmán) نر.م. له لومړي بریدمن څخه تر دریم بریدمن عسکري صاحب منصبانو ته ویل کېږي.

بریدمېشتی (bridmĕštáy) نر.م. بریدوال، سرحدمېشتی.

بریدوال (bridwā́l) نر.م. سرحدي، سرحدار.

بریدوالي (bridwā́li) ښځ.م. سرحداري، د سرحدي چارو څانګه.

بڑید وهل (bridwahə́l) مص. مت. ۱) د چا د پټې پوله خپلې ځمکې ته راګډول؛ ۲) حمله کول.

بریدیز (bridíz) نر.م. سرحدي، مرزي.

برېره (bréra) ښځ.م. (ج. برېرې) د اریږې یو ډول.

برېز (bréz) نر.م ۱) کیڅې، کنمل، کونک، خسک، منګوره؛ ۲) یو ډول اغزی.

بريزن (barezán) نـر.م. د گـه، ورغـومـي يا وزې بغاري او بامبو.

بريزنه (brezána) ښځ.م. پېچومی، مخ په لوړه، نينده، مخ په جگه، مخ پورته.

بريږه (barezá) ښځ.م. (ج. بريږې) د سپي غورېده، د سپي غورهار.

بريږه (barežá) ښځ.م. ۱) نوکه‌وره پنجه، نوکداره پنجه؛ ۲) نر.م. خرې (شله)، کار پسې اړم، يو شي ته ډېر تينگ، يو څه پسې ډېر باعث.

بريښ (bréṣ) نـر.م. ۱) (مکتبي پېـکمشر) چې د لـومـړنيو يا منځنيو زده کړو وروسته يې يو عسکري ښوونځي لوستی وي او د ورو ضابطانو برې ليک يې اخيستی وي؛ ۲) ځلا، ځلق، پرق، ځلک؛ ۳) درد، درد، سانگه، څريکه، خوږ.

بريښ (briṣ) نر.م ۱) تېزي، گړنديتوب، وندي توب ۲) تکړه توب؛ ۳) فعاليت.

بريښن (breṣán) ص. نـر.م. ۱) بريښ لـرونکی؛ ۲) ځلند.

بريښنا (breṣná) ښځ.م. ۱) بـرکه، ځـلا، ځـلق، پېلو؛ ۲) برق، بجلي.

بريښنااورگاډی (breṣnāorgáḍay) ص. نر.م. په بريښنا چلېدونکی اورگاډی.

بريښنابرج (breṣnābráj) نر.م. د بريښنا برج، ترانسفرمر.

بريښنا بند (breṣnābánd) نر.م. د بريښنا بند.

بريښناچي (breṣnáči) نـر.م. برقي. هغه څوک چې د بريښنا د لينونو غځولو دنده اجرا کوي.

بريښنا ربېغ (breṣnārébǧ) بريښنا جارو.

بريښنازېږ (breṣnāzéž) برق زېږوونکی.

بريښنا ژرنده (breṣnāžránda) برقي ژرنده.

بريښناښود (breṣnāṣ̌ód) بريښنا ښودونکی.

بريښناک (bresnák) ص.نر.م. ځلاند، ښايسته، ځلقند، پرکند.

بريښناکوټ (bresnákoṭ) د برق ستېشن.

بريښنامېچ (bresnāméč) نر.م. د برق مېټر.

بريښند (bresánd) ص. نر.م. و گ. بريښن.

بريښند (brisánd) ص. نر.م. تېز، تېره.

بريښندوکی (bresandúkay) ص.نر.م. ۱) بريښ لرونکی، ځلند؛ ۲) څريکې کوونکی، سانگې کوونکی.

بريښول (bresawə́l) مص.مت. ۱) ځلول، پرقول، چرقول؛ ۲) دردول، خوږول، څوول.

بريښول (briswə́l) مص. مت. ۱) تېزول، رندول، چالاکه کول، ۲) گړندي کول، فعاله کول.

بريک (brék) نـر.م. ۱) د عرادې جاتو د درولو آله؛ ۲) د ربل گاډي د سامان ډبه؛ ۳) په روان کار کې د څه وخت لپاره ځنډ او تم کېدنه.

بريکوټ (barikóṭ) نـر.م. د بـري کلا، د سوبې کلا.

بريلی (barelə́y) ښځ.م. هر کاليزه غوا، هغه غوا چې هر کال لنگېږي.

بری ليک (baraylík) نر.م. شهادتنامه، ډيپلوم.

بريمن (baraymán) ص. نر.م. بريالی، کامياب.

بری ناک (barinák) ص. نر.م. بريالی، گټندوی، فاتح.

بړ (báṛ) نر.م. ۱) يو ډول ونه ده؛ ۲) د مرزانو مقابله يا شرط؛ ۳) د اوبو بړهار؛ ٤) ص.نر.م. مستعد، اماده، چمتو.

براډين (barāḍín) نـر.م. بـړ دين، کـريسمس، د عيسى (ع) د پيدايښت ورځ.

براږگه (brāžga) ص. ښځ.م. د نگره غوښه، خوار، خوبه.

بړاس (baṛās) نر.م. (ج. بړاسونه) ۱) تپ، د اوبو بخار، تاو؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ.
بړاس ایستل (baṛāsistəl) مص. مت. زړه تشول، زړه سړول.
بړانجا (bṛānjā) ص. نر.م. مړینبس، مرچینګا، مرچینک. ناراسته، لټ، سست.
بړاس دېګ (bṛāsdég) نر.م. بخار دېګ.
بړاس ماشین (bṛāsmāšín) نر.م. د بخار ماشین.
بړانده (bṛāndá) ښځ.م. (ج. بړاندې) غروسکه، بربابته، بریقه، د اور لوېه شغله یا لمبه.
بړانګه[1] (bṛānga) ښځ.م. ورانګه شغله، پلوشه.
بړانګه[2] (baṛānga) ښځ.م. (ج. بړانګې) ریتاره، لیتاره، چړی، ریښانګه، ریښکی.
بړانګې بړانګې (bṛāngebṛānge) ص. نب. ځیرې ځیرې، ریتارې ریتارې.
بړبړ (baṛbáṛ) ق. ۱) خوشالي او خندا؛ ۲) نر.م. ۱) د اوبو تالو وهل؛ ۳) په زوره خبرې.
بړبړو (baṛbaṛú) ص. نب. ۱) په زوره غږېدونکی؛ ۲) بې ځایه خبرې کوونکی.
بړبړی (baṛbáṛay) نر.م. ۱) مست اوبښ؛ ۲) په زوره غږېدل.
بړبزی (baṛbázay) نر.م. د نرو ز یا پسه د مستۍ په وخت کې اواز.
بړبس (baṛbás) نر.م. جلال، لوېي، ستروالی، عظمت، دبدبه، شان و شوکت.
بړبښکی (buṛbuṣkáy) ښځ.م. و ګ. بړبوکی.
بړبکی (baṛbakáy) ښځ.م. و ګ. بړبوکی.
بړبنګ (buṛbáng) نر.م. ۱) یو غریز بوټی دی چې منځ یې ډډ وي؛ ۲) ناپوه او کم عقل سړی، کاواک.
بړبوزه (baṛbūza) ښځ.م. سخته رپېدنه، لړزېدنه.

بړبوزی (baṛbūzay) نر.م. سختې او ترخې خبرې، ستغې خبرې، سپورې خبرې.
بړبوکی (baṛbūkáy) ښځ.م. ۱) دباد ګردله، ګرد باد، خوړبنی؛ ۲) حباب، د اوبو د سر پوکڼۍ؛ ۳) یو ډول بوټی دی.
بړبه (baṛbá) ښځ.م. امېه، دغناورو نیولو چل.
بړبیته (baṛbitá) ښځ.م. (ج. بړبیتې) تورانکه، تورکه، یوه توره مرغۍ ده.
بړتېدل (bṛatedə́l) مص. ل. بړچېدل، بړکېدل، په زوره خبرې یا خندا کول.
بړچ (bṛáč) نر.م. ۱) و ګ. پرنجی؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۳) د ځنګلي مرغانو اواز.
بړچا (bṛačā́) ښځ.م. بړقا، په زوره خندا کول.
بړچول (bṛačawə́l) مص. مت. ۱) پرنجول، پرشول، ترنجول؛ ۲) بړبښول، بنوړول؛ ۳) ژړول.
بړچی (bṛáčay) نر.م. پرنجی، پرشی، ترینجی.
بړستن (bṛastán) ښځ.م. تلتک، شیرک، کنځړ.
بړستن ګۍ (bṛastangáy) ښځ.م. ۱) یوه مرغۍ چې د دېوالونو سوري لټوي او غنې خوري؛ ۲) کوچنۍ بړستن.
بړغونج (baṛǧónj) نر.م. یو ډول پلې او بېخونه چې زیاتره په دوا کې استعمالېږي.
بړق (bṛáq) نر.م. ۱) په زوره خندا؛ ۲) د رڼا پرک.
بړقا (bṛaqā́) ښځ.م. ۱) په زوره خندا یا خبرې؛ ۲) د رڼا پرکېده.
بړق بړق (bṛaqbṛuq) نر.م. ۱) خوټ خوټا، خوټېدنه؛ ۲) خټ خوټ، په ګډه خندا.
بړقندی (bṛaqánday) ص. نر.م. ۱) ځلېدونکی، ځلاند؛ ۲) ساده سړی.
بړقول (bṛaqawə́l) مص. مت. ۱) ځلول، ځلغول، ځنول، بړقول؛ ۲) خندول.

بړقېدل (bṛaqedә́l) مص. ل. بېرتېدل، برچېدل، پرکېدل، په زوره خبرې یا خندا کول.

بړمبکی (bṛambúkay) نـر.م. پتنګ، ګـودی، باجره، باديوه، ګودۍ پران.

بړند (baṛánd) ص. نر.م. چالاک، رند، چلناک.

بړنده (baṛánda) ښځ.م. (ج. بړندې) د اور لمبه چې لوګی ورسره وي.

بړنګ[1] (baṛáng) نر.م. دالان، برنده، سبوت.

بړنګ[2] (bṛáng) ص. نـر.م. ۱) حيران، وارخطا، مشوش، تکنی: ۲) پړنګ، د ژړا اواز.

بړنګای (bṛangā́y) نر.م. دوه ښاخی، دو ښاخه، کوبنه، کښه، د ربړي لينديې دوه ښاخي لرګی.

بړنګهار (bṛanghā́r) نر.م. رينګا، رينګ، رينګه، د ماشوم پرله پسې ژړا.

بړنګی (baṛángay) نر.م. منداښو، د مستو شاربلو اله.

بړنګۍ (baṛangáy) ښځ.م ۱) د غره څوکه؛ ۲) روږ، هغه تسمه چې منداښو ورباندې څرخوي.

بړنګې بړنګولې (bṛangebṛangóle) ص. نب. بېرته ورونه، خلاصې دروازې.

بړنګېدل (bṛangedә́l) مص. ل. ۱) د مېښې يا سنډا رمبارې؛ ۲) په ژړغوني اواز خبرې کـول؛ ٤) حيرانېدل، هيښ کېدل؛ ٥) ژړا شروع کول.

بړنۍ (baṛnáy) ښځ.م. توتکی، د زنګانه سترګه، د توتکي سر.

بړو (baṛū́) نـر.م. هغه لـرګی چې تنستـه ورباندې بيايې رابيايې (چلوې راچلوي).

بړوا (baṛwā́) ص.نـر.م. دلـه، دووس، بې غيرته، بې شرم، د نامشروع فعل دلال.

بړواک (baṛwā́k) ص. نـر.م. اواره، لـوچـک، ايله ګرد، خوشکی، خوشي.

بړوالي (baṛwā́li) ښځ.م. ۱) دله توب؛ ۲) دلالي.

بړوبن (bṛobán) ص. نـر.م. شونډور، هغه څـوک چې پړسېدلې او غټې غټې شونډې لري.

بړوت (bṛū́t) نـر.م. ش. بـرغشی، ښيکی، بوډول وابنه چې زيږې پاڼې لري.

بړوس (bṛū́s) ص. نر.م. ج. مـرور، خفه، په قهر، تريو مخی، له غوسې نه پړسېدلی.

بړوستوب (bṛūstób) نر.م. بړوسـوالی، بړوستيا، تريو تندی نيونه، مرور توب.

بړوکا (bṛokā́) ښځ.م. سلواغه، بوقه، بوکه، دولچه له کوهي نه د اوبه ايستلو لوښی.

بړول (bṛawә́l) مص. مت. ۱) د مستۍ په وخت کې حيـوان له حيـواني يا ښـاور لـه ښاورې سره پرېښودل؛ ۲) اوښ مستول

بړومی (baṛū́may) نـر.م. ۱) اورنی، روڼی، رنی، ورنی، د ماشوم د تړلو توکر؛ ۲) تومت، تور.

بړه (báṛa) ښځ. م. (ج. بړې) غرنۍ وابنه دی.

بړه بړه (baṛabáṛa) ق. ۱) په زوره زوره په اوچت اواز سره خبرې؛ ۲) ګډې وډې خبرې.

بړی (báṛay) نر.م. (ج. بړي) ۱) بوړی، بوولس دزی توپک؛ ۲) ص.نـر.م. بوچی، هغه څـوک چې غوږونه او پوزه يې پرې شوې وي؛ ۳) هغه لوښی چې څنډې غاړې يا مورګې يې ماتې وي.

بړۍ (baṛáy) ښځ.م. وښيا، له دالو يا سپينو کړو ميو مرچ او مسالې نه جوړ شوی غونداری.

بړيا (baṛyā́) ص. ښـځ. م. بـريا، لاس تـه راغـلی، حاصـل شوی.

بړيڅی (bṛécay) ص. نـر.م. ۱) مسلګری، مل؛ ۲) د بړيڅ قبيلې ته منسوب؛ ۳) تکره، مېړنی.

بړينجی (bṛinjáy) نر.م. (ج. بړينجي) ۱) برنجی توت، بوډول توت؛ ۲) د توتو څوبيا

بړينچغ (baṛinčâğ) نـر.م. شاړنيکه، بانيچغ، غينجلی، غينجلاکه.

بړينګا[1] (baṛingá) ص. نب. لټ، بې کاره، تنبل.

بړينګا[2] (bṛingá) ص. نب. چپ سترګی، کـوږ سترګی، بينګا، کاږينګ، بړينګی.

بړينګک (bṛingák) نر.م ۱) سربانې، سرباندي، سربلاندي؛ ۲) بينی چوی، پېزواني.

بړينګن (bṛingán) ص. نر.م. رينګن، ژړاند.

بز (báz) نر.م. ۱) نودي، تويږي، دونې ناژکې لښتې؛ ۲) وز، وزګوری، وزګړ، وزيې پسه.

بزاز (bazâz) نر.م. بجاز، د رخت خرڅولو دکاندار.

بزازي (bazâzi) ښځ.م. د توکرانو خرڅولو دکان، د رختونو سوداګري.

بزرګ (bzárg) ص. نر.م. ۱) ولي، د برخې خاوند، نيک سړی؛ ۲) مشر، د پوخ عمر.

بزرګوار (bzargwâr) ص. نر.م. لوی، مشر، ستر، نيک، ښه.

بزرګه مياشت (bzargamyâšt) ښځ.م. د رجب المرجب مياشت.

بزرګي (bzárgi) ښځ.م. ۱) اوليتوب، خدای ته نژدېوالی؛ ۲) لويي، مشري، مشرتوب.

بزغلی (b(a,u)zğálay) نـر.م. زوغلی، څوغلی، تليمن، پنيری، کاږ، نهال.

بزغنجر (bazğanjár) ص. نر.م. کمزوری، ډنګر، بته، خوار، اېن.

بزغی (bazğáy) ښځ.م. غولنه، غولنـکې، هغه دانه چې د سترګو پر څيرمه راځېږي.

بزکی (buzkáy) نر.م. د مچيو يا نورو حشرو د الوتلو ـه حـب کې د ززه اواز.

بزګر (buzgár) نر.م. (ج: بزګران) بنکورډز، دهقان، ترنده ګر.

بزل (buzál) مص. مت. پيوندول، په جـامو کې توته اچول.

بزم (bazám) نر.م. ۱) مجلس، خبرې اترې، جرګه، د خوشالی مجلس؛ ۲) د غره خوړيا لمن.

بزمي (bazmái) ص. نر.م. مجلسي، خوش طبع، د مېنې او ساعت تېرۍ خبرې کوونکی.

بزنه (buzná) ښځ.م. پيوندونه، جامو ته توټه اچونه، پنبو، بوټونو او څپليو ته پيوند اچونه.

بزنی (bazánay) ص.نر.م. ميرنی، ناسکه، ميرزی.

بزونکی (buzūnkay) فا. نـر.م. چميار، موچي، پنبو، څپليو او بوټانو ته پيوند اچـوونکی.

بزه[1] (bzá) ښځ.م. ۱) وګ. وزه؛ ۲) شلېدلی بړه، څيري.

بزه[2] (bazá) ښځ.م. ۱) بايکېر، يو غـرنی بوټی يا ونه؛ ۲) پياوړ، کوبه؛ ۳) ګناه، جرم، قصور.

بزه ګار (bazagâr) ص.نر.م ۱) تنګ، اړ، محتاج؛ ۲) خجل؛ ۳) ګناهکار؛ ٤) لاس وهونکی.

بزه ګارول (bazagrâwál) مص. مت. تنګول، اړ کول، تربوزې راوستل.

بژا (bažâ) ښځ.م. بژ، بز، د اوبود بهېدو اواز.

بژانګه (bažânga) ښـځ.م. (ج. بـژانګې) چغه، کريکه، په زوره اواز.

بژانګې بژانګوری (bžângebžângūray) ص.نر.م. څبرې وبرې، ګارې وارې، ريناړې ريتاړې.

بژبژی (bažbžáy) نـر.م. (ج.بـژبژي) د اوبو يا د وينې په زوره داري، بژندی، بغبغی.

بژل (bžál) مص. مت. ۱) بژه کول، حـ... شلـول؛ ۲) حلالول، وينه ويستل.

بژندی (bžánday) نر.م. بژبژی، بغبغی، له لـرګي او تار څخه جوړه شوې اله چې تر تاو ورکولـو او کـيـلـ... ـه د بژ شـ اواز کوي.

بژه (bǎ́ža) ص. بنغ. م. شلېدلی، خیري، بژه.
بږ (báǵ) نر.م. د غونداري اواز، د باد یا د بل توند او چټک تېرېدونکي اواز.
بږبړانک (baźbaźanák) نر.م. بړندی، بېربېری، بمبېری، د ماشومانو د لوبو پرپرکی.
بږبږی (baźbázay) نر.م. ۱) د باد اواز؛ ۲) بږبرانک.
بږدنګی (buźdángay) بنغ.م. چرچنه، چنچڼ، چوغکه، چنچنه، یو دول وړه مرغی ده.
بږرکوالی (bźarkwálay) نر.م. ببروالی، ببرتوب، په قهر کې حملې ته د تیاری حالت.
بږرکی (bźárkay) نر.م. ببر شوی، په غوسه کې حملې ته تیار.
بږلی (bźálay) مف. نر.م. ۱) بژه شوی، خیري شوی، شلېدلی؛ ۲) حلال شوی، ذبح شوی.
بږنول (buźnawál) مص. مت: بوږنول، ویرول.
بږول (bźawál) مص. مت. توغول، شړل، په زوره غورځول چې اواز ځني ووځي، ځیرل.
بږوه (bazáwa) بنغ.م. ترورۍ، لومبړه، بږوې.
بږه (buźá) ص. نب. ۱) قتل، وژنه؛ ۲) قربانی، حلاله؛ ۳) خیري ویري، بژه.
بږهار (buźhā́r) نر.م. د تیري بغهار، د اوبو شرهار، د اوبو شنها، د اوبو شرپهار.
بږی (bźáy) نر.م. (ج. بږي) د خورجین یا خورجي غوندي کڅوړه.
بږی (bázay) نر.م. (ج. بږي) کورندی، د بدن د کوم غړي وېده کېدل یا مېږي مېږي کېدل.
بږېدل (buźedál) مص. ل. ۱) بغهار کول؛ ۲) په قهر سره د کار پیلېدل؛ ۳) خیري کېدل، بږه کېدل؛ ۳) خیري شوی، بژه شوی.
بس (bás) نر.م. ۱) د سورلي لوی موټر ۲) ق. پوره، کافي، بشپړ؛ ۳) فقط، یوازي؛ ۴) چپ، غلی؛
۵) اوس، واک، اختیار.
بس بس (basbás) ق. غلی شه؛ مخاطب ته د بس کولو امر.
بسپنغاړی (baspanğā́ṛay) چنده ټولوونکی.
بسپنه (baspána) بنغ.م. (ج. بسپنې) اعانه، ګډه، چنده، مرسته.
بسپه (baspá) بنغ.م. ذره، لږ څیز، څتوسکی.
بست (bást) نر.م. (ج. بستونه) ۱) ځای، مقام، درجه؛ ۲) اسباب، بستره.
بستر (bistár) بنغ.م. بستره، د وېده کېدو اسباب؛ ۲) په روغتون کې د ناروغ داخلېدنه.
بستربند (bistarbánd) نر.م. د بسترې تړلو او مضبوطولو شی، د سفري بسترې تړلو شی.
بستره ییز (bistaráyiz) ص. نر... د څو بسترو، د یو شمېر بسترو لکه لس بستر؛ ییز روغتون.
بستري (bistári) ص. نب. په روغتون کې داخل شوی، بستر شوی ناروغ.
بستوب (bastób) نر.م. ۱) بسېدنه، پوره والی، پوره توب، بس والی؛ ۲) صبر، قناعت.
بسته (bastá) ق. ۱) بس، مه کوه؛ ۲) پریکړې؛ ۳) پوره، بشپړ، تول؛ ۴) بنغ.م. د کتابو او کتابچو وړلو لاسي بکس؛ ۵) د کاغذونو بندل یا ګېډۍ؛ ۶) د بیالي موږ؛ ۷) د دروازې یا کړکۍ تختې چې ښکته پورته کېږي.
بسته الف (bastá alíf) نر.م. د پولیسو په دفتر کې د جنایتکارانو د ثبت دوسیه یا کتاب.
بسته بي (bastábe) بنغ.م. و.ګ. بسته الف.
بسته کار (bastakā́r) فا. نر.م. میخانیک، فني او تخنیکي کارګر، وستکر.
بسته کاري (bastakā́ri) بنغ.م. د تخنیکي او فني کارګر دنده، د میخانیک دنده.

بسره (basrá) نبخ. م. يوه ښكاري مرغى ده.
بسكر (baskár) نر.م. اشر، پگره، بې اجورې ديوه كس لپاره دله ييز كار.
بسكر (báskar) ص. نر.م. اجرتي قاتل، هغه سړى چې په بيه وژنې كوي.
بسكره (baskára) نبخ.م. و گ. اشر.
بسكوټ (biskóṭ) نر.م. بيسكيټ، د كلچې په څېر خواړه دي.
بسمك (basmák) نر.م. تاكو، د څارويو يو ډول سخته ناروغي ده. څمكې وهنه هم ورته وايي.
بسمل (bismíl) ص. نر.م. قربان شوى، حلال شوى.
بسمه (basmá) نبخ. م. ۱) وسمه، د وېښتو رنگ: ۲) ذره، ختوسكى، پوتسكى، خڅوشكى.
بسمې بسمې (basmebásme) ص. نب. ۱) ځيرى ويرې، دونگې دونگې: ۲) ذرې ذرې.
بسنت (basánt) نر.م. ۱) پسرلى، ځرمونى، د كال لومړى فصل: ۲) د هندوانو يو ډول ميله ده: ۳) د موسيقۍ راگ.
بسنتۍ (basantáy) نبخ. م. پايلې، پايزيب، داگانه د ښځو لپاره پښو ته هم اچوي.
بسندى (basánday) ص. نر. م. بسنې، قانع، صابر، صبرناک، بې لالچه، مورسترگى.
بسنډول (basanḍúl) نر.م. ۱) حيله، مكر، فريب: ۲) گډه گونه، تېل ماتېل.
بسنه (basána) نبخ. م. كفايت، بستوب.
بسو (basú) ص. نبخ. م. ۱) قانع (ښځه)، صابره، صبرناكه: ۲) هوښياره او كارگره مېرمن.
بسواسه (biswā́sa) نبخ. م. د بسوې شلمه برخه.
بس والا (baswālā́) نر. م. ۱) د سرويس څښتن: ۲) فا. نر.م. بس كوونكى، ختموونكى.
بسوالى (baswā́lay) نر.م. و گ. بستوب.

بسوه (biswá) نبخ. م. د يو جريب شلمه برخه.
بسى (básay) نر.م. داروا سيورى.
بسۍ (basáy) نبخ. م. شاره ځمكه چې كښت په كې نه كېږي.
بسيا (basyā́) ص. نر.م. ۱) استوگن، مېشت، دېره: ۲) كافي، پوره، بس، ډېر: ۳) صبرناک: ٤) مشغول، اخته، لگيا.
بسيا كول (basyākawál) مص. مت. مېشتول، اباد ول، دېره كول.
بسېدل (basedál) مص. ل. ۱) كفايت كول، بس كېدل: ۲) بشپړېدل، پوره كېدل، ختمېدل.
بسيط (básiṭ) نر.م. پراخه، غوړېدلى، ساده.
بسيۍ (basayáy) ص. نبخ. م. تنگه، تېتنگ، كراره ځمكه، كونې، درينگ.
بش (báš) نر.م. ويشه، تير، شاه تير، نشتر.
بشاړې (bišā́ṛe) نبخ. م. پېشاړې، ملنډې، توكې، ريشخند.
بشپ (bišáp) نر.م. لوى پادري، د عيسويانو مذهبي مشر.
بشپړ (bašpáṛ) ق. كامل، پوره، تمام، تول، تولَه.
بشپړاند (bašpaṛā́nd) نر.م. بشپړوونكى، متمم.
بشپړاند توک (bašpaṛāndtók) نر.م. بشپړوونكى توک.
بشپړاندكړ (bašpaṛāndkáṛ) بشپړوونكى فعل.
بشپړاوسترمهال (bašpaṛostarmahā́l) نر.م. مطلقه راتلونكى زمانه.
بشپړتوب (bašpaṛtób) نر.م. بشپړتيا، پوره والى، تكميلېدنه، تمامېدنه، پوره كېدنه.
بشپړترمهال (bašpaṛtermahā́l) ق. مطلقه ماضي.
بشپړک (bašpuṛák) نر.م. پوځنا، هغه ماشوم چې په ډېر ژړ توالي كې يخې خبرې كوي.

بشپړه غونډله (bašpaṛaǧóndla) ق. ښځ.م. مکمله جمله، هغه جمله چې د اړتیا وړ ټول گرامري توکي راواخلي

بشپړېدونکی (bašpaṛedū́nkay) صف. نر.م. تمامېدونکی، سرته رسېدونکی.

بشر (bašár) نر.م. بنیادم، انسان.

بشرپالنه (bašarpālána) ښځ. م. بشردوستي.

بشرپالونکی (bašarpālū́nkay) ص. نر.م. (ج. بشرپالونکي) بشردوست، بشرپال، هغه څوک چې له بشر سره مینه لري.

بشرپېژندنه (bašarpežandána) ښځ. م. انتروپولوجي، بشرشناسي، انسان پېژندنه.

بشرپېژندونکی (bašarpežandū́nkay) فا. نر.م. بشرشناس، انسان پېژندونکی

بشردوست (bašardóst) ص. نر.م. وگ.: بشرپالونکی.

بشرواله (bašarwā́la) بشرولي، بشرپالنه.

بشرویه (bašrū́ya) ص. ښځ. م. مخوره، گلالۍ، ښایسته، ښکلې، تکه سپینه.

بشره (bašrá) ښځ. م. (ج. بشرې) څېره، بڼه، گونه، شکل، صورت، قیافه، مخ.

بشکال (bašakā́l) نر.م. ۱) پشکال، د اړ او باد رو ترمنځ میاشت؛ ۲) د بارانونو موسم.

بشکالي (baškā́li) ص. نب ۱) پشکالي، د بارانونو کال، ودان کال؛ ۲) دبشکال.

بشکه (báška) ښځ. م. یو ډول سارانې سابه دي.

بشنج (bašánj) نر.م. شهرت، عزت.

بشه (bišá) ښځ. م. (ج. بشې) مرزه، بتهره، بېشه.

بشیر (bašír) ص. نر.م. ۱) زیری کوونکی؛ ۲) ښایسته؛ ۳) شوکور.

بښاند (bašā́nd) نر.م. ډېر بخښونکی، غفار.

بښاوو (bašāwū́) فا. نر.م. بخښاوو، بخښونکی.

بښتگه (bašátga) ښځ. م. چڼ، د کوټې چڼ، وسه، هغه لرگي چې د تیرانو د پاسه اچول کېږي.

بښکوله (bašakóla) ښځ.م. (بښکولې) بده واقعه غمجنه پېښه، ترخه حادثه.

بښگلوي (bašgálwi) ښځ. م ۱) ارامتیا، هوسایي، هوساینه؛ ۲) امن، امنیت.

بښل (bašál) مص. مت. وگ. بخښل.

بصارت (basā́rat) نر.م. ۱) بینایي، دید، لید، نظر؛ ۲) پېژندگلوي، پېژندنه.

بصر (basár) نر.م. ۱) سترگې؛ ۲) عقل، بصیرت.

بصیر (basír) ص. نر.م. ۱) سترگور؛ ۲) څیرک، پوه، هوښیار.

بصیرت (basirát) نر.م. ۱) لیدنه، کتنه؛ ۲) څیرکي هوښیاري؛ ۳) سترگورتوب.

بصیرمن (basirmán) ص.نر.مد بصیرت خاوند، څارونکی، په غور سره کتونکی.

بطریه (bataryá) ښځ. م. د توپچي له څو بلوکونو څخه جوړه ده چې د ټولي معادل ده.

بطرۍ (bitráy) ښځ. م. بیټرۍ، بالتۍ، لکه د راډیو، ټایپرېکارډر او نور.

بطلان (butlā́n) نر.م. باطلېدنه، بېکاره کېدنه، له کتې نه وتل.

بطن (bátn) نر.م. نس، گېډه، خېټه.

بطني (bátni) ص. نب. د خېټې، د گېډې، د نس، د بطن، خېټې ته منسوب.

بطي (báti) ص. نب. سست، ورو، په ځنډ.

بعد[1] (básd) ق. وروسته، پس، ورپسې.

بعد[2] (busd) نر.م. ۱) لرېوالی، فاصله؛ ۲) د جسم بعد لکه د مستطیل دوه بعده (اوږدوالی، سور)

بعضي (baszé) ق. ځیني، څه، یو څه.

بعید (báyid) ف. لرې. لیرې. وریا.

بغ[۱] (bág) ۱) خدای، ایزد، لـوی ۲) بت؛ ۳) نـر.م. بادخور، کبخور، یو ډول مرغه دی.

بغ[۲] (bug) نر.م. (ج. بغهار) ۱) کریکه، چیغه، بغا، د ژړا اواز؛ ۲) ص.نر.م. تریو تندی، تروش.

بغا (bugā) ښځ.م. بغ اواز، خپ خپې اواز.

بغاره (bğāra) ښځ.م. (ج. بغارې) چیغه، کریکه، کریغه، ناره.

بغاند (bğánd) ص.نـر.م. بغـانی، ژراند، رینگن، ژراند، هغه ماشوم چې ډېره ژړا کوي.

بغاوت (bağāwát) نـر.م. سـرکښي، یاغیتوب، نافرماني، باغیتوب، له قانون نه مخالفت.

بغ بغای (bağbağā́y) نـر.م. ۱) بغ بغې، هارن، د لارې یا موټر هارن؛ ۲) ژړا، بغا.

بغبغو (bağbağū́) نر.م. یو ډول مارغه دی.

بغبغی (bugbugáy) نر.م. ۱) هارن؛ ۲) چجوره.

بغدادي (bağdā́di) ښځ.م. هغه برستن چې په درې کونجه ډول گنډله شوې وي.

بغدادي قاعده (bağdādayqāyida) ښځ.م. د الف و ب سیپاره..

بغدادي کوتره (buğdādaykawtára) ښځ.م. یو ډول کوتره ده، چې تر نورو کوترو غټه وي.

بغدر (bağdár) نر.م. میل، د سپورټ د لوبې کوتک.

بغرگ (bğárg) ص. نر.م. و گ. غبرگ..

بغرنج (buğránj) ص. نـر.م. مشکل، کـړکیچن، انجر بنجر، گډوډ.

بغره[۱] (buğrá) ښځ.م. (ج. بغرې) برقع، بورقه، بوقره، بوکره، څادري.

بغره[۲] (bağára) ښځ.م ۱) د سوی غار، سندغولی؛ ۲) بغری، هغه ژوره شوې تیره یا اوسپنه چې اوربشې، شولې په کې تکول کیږي.

بغری (buğráy) ښځ.م. ۱) بغره، د شـولـو، بتو یا درملو تکولو یا میده کولو لوښی؛ ۲) بدکاره ښځه؛ ۳) د کنځلو په ډول استعمالیږي.

بغرې (bágre) ص. ښځ.م. د سترگـو صفت، ژورې وړې او نکرې سترگې.

بغسه (bağása) ښځ.م. گورگوتی، گورگتی، هغه حیوان چې مړی راباسي او خوري یې.

بغض (bugz) نر.م. کینه، رخه، حسد.

بغکی (bugkáy) نر.م. چیغه، د ژړا اواز.

بغل (bağál) نر.م ۱) تخرگ، ترخ؛ ۲) څنگ، غاړه.

بغل کښي (bağalkáši) ښځ.م. روغبړ، سـتړي مشي او ښه راغلې کونه.

بغلي (bağáli) ص.ښځ.م. یوځای، گډ، غاړه غړی، څنگ په څنگ.

بغمه (bugmá) ښځ.م. بوغمه، د حیواناتو یو ډول ناروغي ده.

بغن (bágun) نر.م. انگی، بغور، باړخو، کوکی، کوگی، غومبوری، بغون.

بغنی (bağánay) نـر.م. (ج. بغني) یو ډول پیور بوټی چې ژېړ گلونه لري.

بغوټ (bugwát) نر.م. (ج. بغوټونه) تانسلونه، د غاړې غوټې.

بغول[۱] (bugawál) مـص. منت. چغـول، په چغـو کول، ژړول، په زور غښي اواز ایستل.

بغول[۲] (bağawál) مص. مت. ۱) هـارن کول؛ ۲) څه څیز ارتاوول (غورځول).

بغوونی (bağawūnay) نر.م. ۱) هارن کوونکی؛ ۲) شـپېلی وهـونکی؛ ۳) پـه ستـووه (پېښ قبضه) سوری کوونکی.

بغهار (bağahā́r) نـر.م. ۱) فـریاد، زگېروی؛ ۲) د کوچنیانو یا د گډو اوازونه.

بغی (buğáy) نر.م. (ج. بغي) تورېکی، ډېټ، تونکی، پوپک، دولسې، د لېستي پوټکی چې منځ یې تش دی او کوچنیان د ختمو ورځې مرډکې په کې پو کوي او شپان ورباندې ولي.

بغی (buğáy) ښځ. م. ۱) شپېلی، تولی، درزی، نی، بین؛ ۲) بکر، تورم، بګل، ناقوس.

بغي بغو (bağebağū) ښځ. م. ژړا انګولا، ژړا، فریاد، شور وغوغا.

بغېدل (bağedál, buğedál) مص. ل. ۱) ژړېدل، بغاري کول، فریاد کول، چغې وهل.

بغیر (bağáyr) ق. سوا، بې له دې، پرته، بدون.

بغیر (bağáyr) ص. نر.م. بدګومان، شکمن، بدظن، مشتبه، بدګمانه.

بغېرنه (bağerána) ښځ.م. ۱) بدګوماني، تردد؛ ۲) ص. ښځ.م. شکمنه، بدګومانه.

بقا (baqā́) ښځ.م. دوام، همېشګي، پایښت، د زیات عمر لپاره پاتې کېدنه.

بقال (baqā́l) ص. نر.م. (ج. بقالان) ۱) سبزي او ترکاري خرڅوونکی؛ ۲) د غله جاتو خرڅوونکی؛ ۳) بنجارګر.

بقایا (baqā́yā) ښځ.م. (جم بقایاوې) پاتې شونه، پاتې شوني، باقي، د پور باقي برخه.

بق بق (baqbáq) نر.م ۱) پوچه وینا، عبث خبرې؛ ۲) په کرس کرس خندا.

بوقچه (būqčá) ښځ. م. (ج. بوقچې) بوخچه یا بخچه، بخچکی.

بکا (bakā́) ښځ.م. خړپوخې، خپورې، خاپورې.

بکارت (bakārát) نر.م. پېغلتوب، بچرتوب، د ښځو، تر واده د مخه حالت ته بکارت وایي.

بکاري (bakā́ri) نر.م. استازی، قاصد، خبری، پیغام وړونکی، خبر رسوونکی.

بکال (bakā́l) ص. نر.م. ۱) هوښیار او چالاک؛ ۲) نر.م. ښنګېدنه، زمزمه، زنېدنه.

بکانه (bakā́na) ښځ.م. بکیانه، یو ډول ونه ده

بکاو (bikā́w) ص.نر.م. د خرڅولو لپاره، د خرڅولو وړ.

بکاول (bakāwál) نر.م. اشپز، پخوونکی.

بکبک (bakbák) نر.م. تور مرچ، فلفل.

بکبکی (bakbákay) نر.م. ۱) پس پسی، په غوږ کې پټې خبرې؛ ۲) عبث او بې ځایه خبرې.

بکر (bakár) ښځ.م. (ج. بکرې) بکره، چقماق، بکرې، اورټک، د اور لګولو یو ډول تیږه ده.

بکرم (bukrám) نر.م. هغه پېر توکر چې د کرتی د مخ او استر ترمنځ اچول کېږي.

بکره (bıkrá) ص. ښځ. م. (ج. بکرې) ۱) پېغله، نا واده شوې ښځه؛ ۲) بوکه، سلواغه، ډولچه؛ ۲) بورقه، بوقره، چادري.

بکری (bakráy) نر.م ۱) وز، نرچیلی، وزګوری؛ ۲) له پوزي نه جوړه شوي کجاوه.

بکری (bakráy) ښځ.م ۱) بکر؛ ۲) د میچني لاندنی پل؛ ۳) کند، چیر، هغه وچه ژاوله چې په ونې پورې نښتې وي.

بکري (bıkrí) ښځ.م. سودا، خرڅون، پېرودنه او پلورنه.

بکړ (bakáṛ) وګ. بلندره.

بکس (báks) نر.م. ۱) پېټی، صندق؛ ۲) د شربت یا بل اوبلن څیز پاتې شوني برخه او خبری؛ ۲) لږ، کم، لږکوټی، پوټسکی، ذره.

بک سترګی (bakstárgay) ص. نر.م. ۱) ښځ سترګی؛ ۲) بې شرم، بې حیا.

بکسکی (bakáskay) ص. نر.م. لږ شان، لږ، یو څه، کم.

بکسوه (bakswá) ښځ.م. فینګ، پینګ.

بکل (bakál) نر.م. غکل، د وزو اواز.

بکواس (bakwā́s) نر.م. چټي خبري، عبث خبري.

بکوړه (bakóṛa) ښځ.م. بګوړه، کورت، قروت.

بکېدل (bakedə́l) مص.ل. ۱) پوچ غږېدل، بې غایه خبري کول؛ ۲) د بزو اواز.

بکېړه (bakéṛa) ښځ.م. جنجال، جګړه، فساد، لانجه، فتنه.

بګ (bág) ص. نر.م. ۱) غټ او جګ، مضبوط؛ ۲) ناپوه، کم عقل؛ ۳) لک ځک.

بګار (bagā́r) نر.م ۱) جغجغا، په غوړيو کې د پیازو د سرو کېدو اواز؛ ۲) یو ډول لوبه؛ ۳) توکاره، تونګاره، ګروش.

بګارول (bagārawə́l) مص. مت. توکارې لګول، تونګارې لګول، ګروشیل، شوکارې کول.

بګاري (bagā́ri) نر.ج. په اوبو کې خوټول شوې سابه، ایشولې سبزیجات.

بګاړ (bagā́ṛ) نر.م. ۱) ناتار، هغه دودي چې په تودو کړو شړومبو کې ماته شوې وي؛ ۲) زوزات، اولاده، کوږمه.

بګاښ (bagā́ṣ̌) نر.م. منځګړتوب، منځګړتیا، ګوابن، د دوو خواوو ترمنځ سوله کونه.

بګاښچي (bagā́ṣ̌ci) فا. نر.م. منځګړی، سوله کورنکی، ګوابن کورنکی، بګاښ والا.

بګت (bagát) ص. نر.م. ۱) خوشکی، بدچلند؛ ۲) زیات سوالګر؛ ۳) د خوشالې مجلس.

بګتو (bagatū́) ص. نب. ۱) هغه شاعر چې بګتۍ جوړوي؛ ۲) سازنده، مجلسي.

بګتۍ (bagatə́y) ښځ.م. په پښتو اشعارو کې بګتۍ د بدلو او چاربیتو په څېر کسر لري، خو کسر یې معمولاً یو بیت وي.

بګتې (bagáte) ښځ.م. نخرې مخرې، اونې بونې، ناز ماز، نخرې پخرې، خرېندې مرېندې.

بګر (bagár) نر.م. رسم و رواج، دود و دستور؛ پروا، شرم.

بګړی (bagṛáy) ص. نر.م. غریب، خوار، لوڅ لغړ، بې وسه، بې وزله، بې وزلی.

بګړی[1] (bagṛáy) ښځ.م. ۱) پګړی، پټکی، دستار؛ ۲) مړه کېدنه، مړینه.

بګړی[2] (bugṛáy) ښځ.م. ګګړی، کروپی، چیچړی، چچونی.

بګلولی (baglū́lay) ښځ.م. بوسلا، بګیلی، شیشکه، خیالي بلا.

بګلی (bugláy) نر.م. هغه تور سپین مرغه، چې د اوبو پر غاړه کښېني.

بګڼ (bugáṇ) نر.م. غټ تور مچ، خرمچ.

بګڼول (bugṇawə́l) مص. مت. و ګ. بړنول.

بګورې (bagóre) ښځ.م. ۱) غوړېدلو او د سپي حملې؛ ۲) چیغې، لکه څه بګورې وهي.

بګوري (bagū́ri) ښځ.م. ۱) د ونې نرۍ څانګې؛ ۲) پریشان وېښته، ګډې وډې څنې.

بګورا (bagūrā́) ښځ.م. پوڅه، خېډک، خام پنېر.

بګوره (bagorá) ښځ.م. ۱) کورت، قورت؛ ۲) ص. نب. ۱) بګېل، تښتېدل؛ ۲) له کار او عسکرۍ نه تښتېدلی؛ ۳) بې غیرته.

بګوړی (bagóṛay) نر.م. د غوا یا مېښې بچی (ګوره کی، خوسکی، سخوندرکی، کټی).

بګوزی (bagózay) نر.م (ج. بګوزي) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بګوله (bagolá) ښځ.م (ج. بګولې) کتاره، کتوره، هغه پیوره غوا چې نه غوښک لوشلو ته پرېږدي او نه خپل بچي ...

بګه (bága) ښځ. م. (ج. بګې) پرتوغاښ، پرتوګانښ، لال، ګنډه.

بګی (bágay) نر.م. (ج. بګي) ايجرا، نربنځي.

بګی (bagáy) ښځ. م. ګادي، ټانګه.

بګېرکه (bageráka) ښځ. م. (ج. بګېرکې) د ييوي متي، موتاني، موتي، موتي.

بګېل (bágel) ص. نر.م. ۱) بګېلي، تنبتهدلي مرز؛ ۲) په جګړه کې ماتې خوړل.

بګېلی (bágelay) نر.م. ۱) و ګ.: بګېل؛ ۲) سړي خور، ادم خور، شيخي، بوويلا.

بګينه (baginá) جن، ګبينه، شات، ګبين.

بل[(۱)] (bál) ص. نر.م.ج. ۱) لګېدلی، بل شوی، رڼا شوی؛ ۱) پسې، وريسې، په لومړي پسې دوهم؛ ۲) بېګانه، پردی، غی.

بل[(۲)] (bil) نر.م. د اخيستل يا پيرودل شوی مال سند، چې د مال تاکلې بيه په کې لیکل شوې وي.

بلا (balā́) ښځ. م. ۱) افت، غم، مصيبت؛ ۲) خيالي شيشکه؛ ۳) ګرانه، تکليف؛ ٤) کرکه، نفرت؛ ٥) ص. نب. زيات، ډېر.

بلابتر (balābatár) نر.م. ګډوډ شيان، يو شی بل شی، بې کاره او کم ارزښته شيان.

بلا پسې (balāpáse) ص. نب. ۱) بې پروا، غير جدي؛ ۲) تېر، هېر؛ ۳) ځني تېر شه.

بلاربوالی (blārbwā́lay) نر.م. اميدواري، بلاربېدنه، حامله ګي، حامله توب.

بلاربه (blārbá) ص. ښځ. م. (ج. بلاربې) ډکه، تنده، اميدواره، حامله.

بلاره (bulā́ra) ښځ. م. (ج. بلارې) ۱) د مېرزانو نيولو جال؛ ۲) ناره بي مرز.

بلاغت (balāǧát) نر.م. سوچه وينا، له مانا او مطلب نه ډکه وينا، د وينا لوړه درجه.

بلاغواړی (balāǧwā́ṛay) نر.م. بلاغوښتونکی، بلاجو، ماجراجو.

بلاغونډ (balāǧwánḍ) نر.م. ۱) د خولې د نسوارو کډو؛ ۲) لاتي، ډانګ، ډنډه.

بلاک (blā́k) نر.م. ۱) د کورونو، دوکانونو او پارتمانو لړ؛ ۲) قالب؛ ۳) ډله؛ ٤) له سيمټو او باجري ځخه جوړه شوې خښته.

بلاکش (balā́kaš) ص. نر.م. تکليف زغمونکی، ستونزې ګالونکی، تکړه.

بلاګی (balā́gay) نر.م. ۱) وران هلک؛ ۲) وړه بلا؛ ۳) مجازاً د ښځې او نر جنسي آلې.

بلالګی (balālgáy) ښځ. م. بلاګی، هغه ښځه يا حيوانه چې کال په کال لنګېږي.

بلاناغه (bilānāǧá) ق. نه قضا کېدونکی، بې ځنډه، بې وقفې، پرله پسې، متواتر.

بلاند (balā́nd) ص. نر.م. بلېدونکی، بلوونکی.

بلانده (blāndá) ښځ. م. (ج. بلاندې) نوې پېغله، پېغلوکې، پېغلګې، پېغلوټې.

بل اندی (balāndáy) نر.م. ازاد اندی، ازاد خياله.

بلانګوړی (blāngúṛay) نر.م. (ج. بلانګوړي) يو ډول موږک دی.

بلانی (blā́nay) ښځ. م. ورروښي، غورروښي، وراګړي، ورايانې، واده ته راغوښتل شوې ډله.

بلانه (bilāná) ښځ. م. زګېروی، ستېنګی، ستمي، ستم، د ناروغ فرياد.

بلاواسطه (bilāwāsitá) ق. مخامخ، مستقيماً، نيغ په نيغه، په خپل لاس، بېواسطې.

بلاوه (bulāwá) ښځ. م. غلطي، تېروتنه، سهوه، خطا، خطاوتنه.

بلاوهلی (balāwahláy) ص. نر.م. ۱) الټ، تنبل؛ ۲) بې کاره، وزګار؛ ۳) غمجن، غمځپلی.

بلب (bálb) نر.م. ۱) بلپ، څراغ؛ ۲) د موټر څراغ.

بلبل (balbál) ص. نر.م. ځلېدونکی، پرکېدونکی، ځلاند، ځلیل.

بل بل (bal bál) ص. نر.م. ډول ډول، رنګ رنګ، مختلف.

بلبل (bulbál, balbál) نر.م. (ج. بلبلان) چوني، بلبله، یوه مرغۍ چې ډېر په زړه پورې اواز لري.

بلبلک (balbalák) نر.م. د انګورو د تاک د وچېدو ناروغي.

بلبلکه (balbláka) ښځ.م. (ج. بلبلکې) کاغی، کاغه، یوه ښکلې مرغۍ ده.

بلبله (balbála) ښځ.م. (ج. بلبلې) ۱) عندلیب، بلبل؛ ۲) یوه توره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري ۳) معشوقه؛ ٤) د پښتنو یو ډول اتڼ.

بلبلی (balbálay) نر.م. (ج. بلبلي) مشعل، څراغ، لګېدلې شونتۍ، بل شوی څراغ.

بلځایګه (balǰāygá) ښځ.م. بېګانه، پردۍ، د بل ځای، بهرنۍ.

بلځايي (balǰāyi) پوړژلي، بهرني، اوپره، باندني.

بلچک (balčák) نر.م. یو ډول وانښه چې سره ګلان کوي.

بلخه (balxá) ښځ.م ۱) د جولا تانسته؛ ۲) اساس، بنسټ.

بلد (balád) ص. نر.م. ج. اشنا، واقف، شناخته.

بلدتیا (baladtyā́) ښځ.م. پېژندګلوی، شناخت.

بلدوزر (buldozár) نر.م. یو غاښور ماشین دلوړو ژورو د اوارولو لپاره کارتري اخیستل کېږي.

بلدول (baladawál) مص. مت. اشنا کول، اموخته کول، روږدی کول.

بلدي (baládi) ښځ.م ۱) وګ. بلدتیا؛ ۲) ص. نب. ښاري؛ ۳) اشنا، بلد.

بلدی (baladáy) ص. نر. (ج. بلدي) اموخته، اشنا شوی، روږدی، واقف.

بلدیه (baladiyá) ښځ.م. (ج. بلدیې) ښاروالي، هغه موسسه چې ښاري چارې پرمخ بیایي.

بلډینګ (bildéng) نر.م. (ج. بلډینګونه) قصر، لوړه ماڼۍ، څو پوړیزه ودانۍ.

بلرغو (bilarǧū́) ص. نر.م. ناموافق، مخالف، ضد.

بل سبا (balsabā́) ق. ــ سبا نه بل سبا، له ننه وروسته دریمه ورځ.

بل شان (balšā́n) ص. نب. بل ډول، بل راز، بل څېر، بل قسم، بل رنګ، بل شانته.

بلښېل (blašál) مص. مت. ماشوم په ورونې کې ترل.

بلغار (balǧā́r) نر.م. الویش، ورمه، ربنه، نسیم، بلغار باد، د پسرلي نرم باد.

بلغاري (bulǧā́ri) ص. ډېرې شیدې کوونکې.

بلغاک (balǧā́k) نر.م. څوږ، شور، چغې، فریاد.

بلغاکي (balǧā́ki) ښځ.م. شور، څوږ، فریاد.

بلغږ (balǧáẓ) نر.م. د یوه غږ (فونیم) څرمه ډول، الوفون، واژګونه.

بلغم (balǧám) نر.م. ج. خراچکې، خراشکې، خړپ، خړوشکې، ګرویله.

بلغمي (balǧámi) ص. نب. ۱) څوک چې بلغم یا خراشکې لري؛ ۲) بلغم پیدا کوونکې څیز.

بلغمي پیاله (balǧamipyā́la) ښځ.م. د چای چښلو یو ډول چینې چې لاستې پیاله ده.

بلغمي تبه (balǧamitába) ښځ.م. د ناروغ په سینه کې د ډېر بلغم له امله تبه کول.

بلغمي جلاب (balǧamijūlā́b) نر.ج. ناروغ ته د بلغمو د لرې کولو لپاره جلاب ورکول.

بلک (bálk) نر.م. خلق، ځلا، ځلېدنه، پرک.

بلکه (balká) ښځ.م. د اور لمبه، یو څه اور بلونه.

بلکې (balké) ربط، خو، مگر، مثلاً، مطلب دا چې، گویا.

بلکی (balkáy) ښځ. م. د غاښونو د راشنو کېدو پر وخت د کوچنیانو ښس ناسته.

بلګ (bálg) نر.م. پاڼه، پڼه، دوني.

بلګړ (balgár) نر.م. د یوه ګړ (فونیم) څرمه دول، الومورف.

بلګک (balgák) نر.م. ۱) یوډول وچ شان بوټی؛ ۲) د طلاو ګلونه چې له نتې نه راځورند ښکاري.

بلګه (bulgá) ښځ. م. بولګه، درک، سراغ، ببلګه، د ورک شوي شي ښبې نښاني.

بل ګهیځ (balgáhij) ق. و. ګ. بل سبا.

بلل (balál) مص. مت. راغوښتل، دعوت کول، یادول، چاته ناري یا غږ کول.

بللګی (balalgáy) ښځ. م. ۱) هغه ښځه چې کال په کال اولاد زېږوي؛ ۲) هغه څاروي چې کال په کال لنګېږي.

بللی (balálay) صف. نر.م. (ج. بللي) راغوښتل شوی، دعوت کړی شوی، مېلمه شوی.

بلم (balám) نر.م. وړه نېزه، شلګی، بلمه، بله.

بلمګی (balmágay) ص. نر.م. ۱) بې مالګې، بې نمکه؛ ۲) بد قواره.

بلمنګتوب (balmangtób) نر.م. بلمنګ والی، بلمنګتیا، بې خوندي، بې نمکي، بلمنګې.

بلمېغ (balmég) ص. نر.م. ۱) بې مالګې سری؛ ۲) پک، ګنجي؛ ۳) تېری، زیاتی، ظلم.

بلنپېر (balánper) نر.م. ندائیه حالت.

بلنځری (blanjáray) نر.م. د شري یا پتو د پیڅکو تار کړی مزی (سروکی، شملې).

بلنځه (blánja) ښځ. م. ۱) لمنځه، د نبتر د کورنی بوه ونه ده؛ ۲) ملابند، کمربند؛ ۳) پرتوګاښ، بګه، ګنډه؛ ۴) واده ته بلنه؛ ۵) درادې ړدی؛ ۶) اوږده وېښته.

بلندره (balándra) ښځ. م. ۱) اشر، په شریکه کومه چاره ترسره کول؛ ۲) مېلمستیا، بلنه، دعوت.

بلندیکه (balandiká) ښځ. م. اوږلګوونی، ژر بلېدونکی، ژر اور اخیستونکی.

بلنډو (balandú) نر.م. ببلنډو، د پنځلسمې شپه، د برات شپه، پالو شپه، د ببلنډو شپه.

بلنډه (blandá) ښځ. م. شونتې، لیت، چراغ چوب، یزګه، بولبنده، یژه.

بلنګ (bláng) ص. نر.م. ۱) تازه، ښایسته، ښکلی؛ ۲) نر.م. غوښتنه، بلنه، یادونه، دعوت کونه؛ ۳) ص. نر.م. څرګند، ښکاره، جوت، په ډاګه.

بلنګېدل (blangedál) مص. ل. څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل، په ډاګه کېدل.

بلنلیک (balánlik) نر.م. د بللو رقعه، دعوتنامه.

بلننبه (balannása) ښځ.م. ندائیه نښه.

بلنه (balána) ښځ. م (ج. بلنې) مېلمه کونه، دعوت کونه، غوښتنه، یادونه.

بلو[۱] (baló) نر.م. شخصي نوم دی.

بلو[۲] (biláw) نر.م. سوني، نوزی، ببلو، برجې، چرګانی، د چرې د تېره کولو تیږه.

بلوا (balwá) ښځ.م (ج.بلواوې) الـه ګوله، اږودور، شورش، اغتشاش، بغاوت.

بلواکي (balwáki) پردی واکمني، بهرنی واکمني.

بلوت (bláwt) ق. ۱) جفت، جوړه، جوخت، غبرګ؛ ۲) پرله پسې، متواتر.

بلوټ (bilót) نر.م. د تویک ګاټ، د تویک لټ، قلفک، د دروازې لټ.

بلوټه (blóta) ښځ. م. د بوټ، چراغ ځای، د څراغ چرګی، څراغ پایه، د ډیوې کېښودلو ځای.

بلودل (blodə́l) مص. مت ۱) میړل، سولول، منبل؛ ۲) لاس وروړل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

بلوده (blodá) ښځ. م. ۱) تیندک، تکر؛ ۲) دعره، بدری؛ ۳) دښمني، مخالفت.

بلور (bılawár) نر. م. ښیښه، ائینه، یو ډول شفاف مصنوعي جسم چې ښیښې ته ډېر ورته دی.

بلوره (blorá) ښځ. م. مړنه، منبنه، مالش کونه.

بلوري (bıláwri) ص. نب. له بلور څخه جوړ شوی، بلور ته منسوب.

بلوری (bılá́wray) ص. نر. م. هغه مردکی یا تیک چې له ښیښې نه جوړ شوی وي.

بلوړی (bılóṛay) نر. م. و گ. بلنګوزی.

بلوس (bláws) نر. م. د ډېر او تکلیف ورکولو په نیت نیږدې کېدنه.

بلوساک (blosā́k) نر. م. بلوسه، بلوسنه، تیری.

بلوسګر (blosgár) فا. نر. م. یرغلګر، متجاوز، تیرو.

بلوسل (blawsál) مص. ل. څوړول، تکلیف رسول، ربړول، چیړل.

بلوسېدنه (blawsedána) مص. ل. ۱) څوربدنه، ربړېدنه، چیړېدنه؛ ۲) لـه یو چا کـرکه کېدل؛ ۳) مص. مت. تهدېدونه.

بلوغ (bulū́ğ) نر. م. ځوانېدنه، ځواني ته رسېدنه.

بلوک (blū́k) نر. م. د عسکري تشکیلاتو اړونده اصطلاح ده.

بلوکمشر (blūkmašár) نر. م. هغه افسر چې د یوه بلوک عسکرو مشري یې پر غاړه وي.

بلوګی (bilógay) نر. م. پیش کنډی، پیشن ګوری، پیش کوټی، پیشنګوری.

بلول (balawə́l) مص. مت. لګول، اور لګـول، اور ورته کول، اور بلول، روښانه کول.

بلومه (blū́ma) ښځ. م. زکام، والګی، بادووني، له سړو وهلو څخه پیدا شوي ناروغتیا.

بلونډی (bılūnḍáy) ښځ. م. بوخڅي، بوخڅکی، وړه کڅوړه، بوخڅه، بوخچه، بخچه.

بلونکی (balū́nkay) فـا. نر. م. کـوربه، بلوني، دعوت ورکوونکی، راغوښتونکی.

بلونګړی (balūnkgṛáy) نر. م. ۱) د ونې پیشوګی؛ ۲) بلوګی، د پیشو بچی؛ ۳) خاني، نولی.

بلوه (balwá) ښځ. م. و ګ. بلوا.

بله (bála) ښځ. م ۱) د بل ښځینه بڼه؛ ۲) نېزه، برچه.

بله پله (balapā́la) ق. ۱) بل طرف، بلـه خـوا، بـل لوری؛ ۲) بل ځل.

بلها (balhā́) ص. نـر. م. ۱) زیات، پریمانه، ډېر، کافي؛ ۲) بلا.

بلهار (balhā́r) نر. م. جار، ځار، قربان، فدا، نثار.

بلهارځی (balhā́rjay) نـر. م. سـربښـندنځای، دسربښندنې ډګر، قربانګاه.

بلهارول (balhārawə́l) مص. مت. قربانول، ځارول، لوګی کول، جارول.

بلهاري (balhā́ri) ښځ. م. سربښندنه، قرباني.

بلهېر (balhéṛ) ق. بل وار، بل ځل، بیا، دویم ځل.

بلې (balé) اد. ۱) هو، هوکې؛ ۲) آ. ښځ. م. پشې، د پیشو د شړلو اواز.

بلی (baláy) ښځ. م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) د چت چجه؛ ۲) بام، د بام غاړه، پیک.

بلی (bálay) نر. م. شاتیر، وېشه، بش.

بلې بلې (balebále) اد. ۱) آآ. هو هو، همداسې ده، هوکې، سمه ده؛ ۲) ص. ښځ. ډېـرې روښانه لمبې، غوړنجې، ځلېدونکې لمبې.

بلې پش (balipā́š) نـر. م. ۱) د ونې پیشـوګی؛ ۲) خاني؛ ۳) بلونګړی، غرپیشی.

بلېچون (baleč́ūn) نر.م. مجنوغنړه، مجنوغه، مجرعنه، مجوغونده، مجلوغزه، مجوغنوه.

بلېدل (baledál) مص.ل. اورلګېدنه، روښانه کېدل، ځلېدنه، پر کېدل.

بلېډر (bleḍár) نر.م. دتوپ ترخرمینه پوښ لاندې ربړي پوکنۍ چې له باده ډکېږي.

بلېږدل (baleẓdál) مص.مت. ۱) نغښتل، تاوېدل، پېچل، بلېښل. ماشوم په وړوټي کې تړل: ۲) مشغولېدل، مشغولول.

بلېږدول (bleẓdawál) مص.مت. ۱) تاوول، چاپېره کول، ماشوم په وړوټي کې نغښتل: ۲) الګیا کول، مشغولول.

بلېسول (blesawál) مص.مت. مسحه کول، لګول، تماس کول، مښل، لاس وروړل.

بلېسېدل (blesedál) مص.ل. مسحه کېدل، مښل کېدل.

بلېښلی (blesālay) مف. نر.م. وګ. بلېږدلی.

بلېګده (blegdá) ښځ.م. (ج. بلېګدې) شور، زېږ، کړاو، تکلیف، عذاب.

بلې مانس (blemānás) ص. نر.م. شریف، د ښه خوی خاوند، خوش اخلاق.

بلېنده (blendá) ښځ.م. دکرباسو پندوس، د مالوچو پاغونده.

بلېنده (blendá) ښځ.م. ورانګه، شغله، رڼا، لمبه.

بلېنده وال (blendawā́l) نر.م. پېلوڅې واله، شونتې واله، مشعلدار.

بم[1] (bum) نر.م. ۱) وګ. بوم: ۲) د یوشي د الوتو اواز: ۳) د ګاډي بانګس، د بانس اوږد لرګی.

بم[2] (bám) نر.م. ۱) بمب. چاودېدونکې وسله: ۲) درباب، سیرندې، ستار، او باجې غټ او لوړ اواز، د زېر ضد: ۲) د حیرانتیا اواز.

بم اچوونکی (bamačawúnkay) فا. نر.م. بم غورځوونکی، هغه جنګي وسیله چې بم اچوي.

بمبار (bambā́r) نر.م. بمبارد، د بمونو غورځونه. بمباري کونه.

بمبارد (bambā́rd) مص.مت. وګ. بمبار.

بمبته (bambóta) ښځ.م. خسته، خستکه، مېندکه، د منډتې زړی، د زردالو، الوچې او... زړی.

بمبتی (bambátay) ښځ.م. بامبوتی، بامبوتی.

بمبر (bambár) نر.م. (ج. بمبران) غومبسه، غومبس، نرغومبس.

بمبره (bambára) ښځ.م. (ج. بمبرې) ډمبره، تنده، غالبوزه، غومبسه، ډمبوره، بمبوره.

بمبس (bambás) ص. نر.م. سست بار، سست تړل شوی بار.

بمبسه (ambása) ښځ.م. ببربوتی، ښانګور بوتی چې ګڼ او ږد ګور زرغونېږي.

بمبل (bambál) نر.م. ج. ۱) بمبلک، بمبلی، د جوارو د ټانټې هغه پاسنی برخه چې د جوارو ګل ګڼل کېږي.

بمبلاکه (bamblā́ka) ښځ.م. (ج. بمبلاکې) شمله، د پټکي شمله، د لونګۍ شمله.

بمبل کوټ (bambalkóṭ) نر.م. ۱) د ختو برج: ۲) د ختو کلاګۍ: ۳) د شګو تویې.

بمبلول (bambalawál) مص.مت. ۱) خیرول، بیرول: ۲) نیغول: ۳) توره یا توپک پورته کول.

بمبو (bambū́) ص. نر.م. ۱) ډډبند، تنډ، ګیډو، پړسېدلی، غټ خېټی: ۲) نر.م. د اوسپنې هغه تېره سپېښته چې له بوریو نه غله راباسي.

بمبوټک (bambū́ṭak) نر.م. یو غرنی بوټی دی.

بمبوړی (bambū́ṛay) نر.م. (ج. بمبوړي) توکه، ټکاله، ملنډه، مسخره، ټاخوانه، ...

بمبوق (bambúq) ص. نر.م. سپک، بې عزته، بې آبه، بې پته، بې آبرو، بې حیا.

بمبوله (bambóla) ښځ.م. ترته، بمبونی، پرېړی، د غلو د ساتلو لپاره له لوخو جوړ شوی لوښی.

بمبه (bambá) ښځ.. ۱) هغه اله چې مايعات پرې راباسي. هغه اله چې د بايسکل ټيرو ته هوا پرې ورکوي؛ ۲) نل، پيپ؛ ۳) پمپ.

بملی (bamláy) ښځ.م. تبله، دوکړی، دوبلی، دوپړی، د موسيقي يوه آله.

بمول (bamawál) مص. مت. ۱) پارول، لمسول، تحريکول، بنول؛ ۲) غومبسې او بمبرې بنول.

بمه[1] (bumá) ښځ.م. نېزه، سانګه، بله.

بمه[2] (báma) ښځ.. غومبسه، بمبره، سره مچی، تنده غلبوزه، غلبوزکه.

بن (bán) ښځ.م. هغه ښځه د بلې بن ده چې خاوند يې يو وي، د يوه سړي دوه ښځې يوه د بلې بن وي.

بنا (bıná) ښځ.م. ۱) تهداب، بنياد، بنسټ، جرړ؛ ۲) ودانۍ، عمارت؛ ۳) پيل، شروع.

بنات (banát) نر.م. دوه بره ورين توکر، ماغوتي رخت، ماهوت، ماغوت.

بناتي (banáti) ص. نب. ماغوتي توکر.

بنارس (banārás) نر.م. يو ډول وربښمين توکر چې زر تار په کې لګېدلی وي، بنارسي.

بناوټ (banāwáṭ) نر.م. ۱) جوړښت؛ ۲) ټګي، جعل سازي، فريب، چلبازي، چل.

بناوټي (banāwáṭi) ص. نب. مصنوعي، چل ولي، د چا د ګيرولو او تېرولو ترتيب.

بن باس (banbās) نر.م. ۱) په ځنګل کې استوګنه کول؛ ۲) تبعيدونه، له ملک نه شړنه.

بنتوب (bantób) نر.م. بنتيا، بنتون، بنوالی.

بنتک (banták) نر.م. کرېش، پشکوری، کته پيش.

بنج (bánj) نر.م. (ج. بنجونه) ځېږی، بلوط.

بنجاری (banjāray) نر.م. (ج. بنجاري) بنجاره، سوداګر، سودا ځرځوونکی، منياری.

بنجخ (banjáx) نر.م. بنجخه، بنجغي، بنجخې، نری لښتې، انجرې بنجرې ځانګې.

بنجر (banjár) ص. نر.م. ج. شاړه، ويرانه، خرابه، هغه ځمکه چې د کر لپاره چمتو نه وي.

بنجی (banjáy) نر.م. ګنجي وړی، پوچه سوټکه، د جوارو هغه وړی چې لږې دانې ولري.

بنجی (banjáy) ښځ.م. يو ډول ونه ده.

بنچک (bančák) نر.م (ج. بنچکونه) بنياد، جرړه، رېښه، بيخ، د يوه شي اصل.

بنچر (bančár) ص. نر.م. ج. ګډوډ، جاخه، جړ، انجړ بنجړ، نامنظم، يو په بل کې ننوتی.

بنچه (bančá) ښځ. م (ج. بنچې) ۱) ګېډۍ، دسته، کوده؛ ۲) ډکه، منډلی، شنډی.

بند (band) نر.م. ۱) د اوبو د ايسارولو لپاره له تيږو او خاورو څخه جوړه شوې پوله؛ ۲) مفصل، د لاس، پښې او ... د ځو برخو د يو ځای کېدو ځای ۳) د شعر، نظم يو بند؛ ۵) ص. نر.م. قيد، حبس؛ ۶) چوب، غلی؛ ۷) ممنوع؛ ۸) ايسار، معطل.

بنداژ (bandāž) نر.م. هغه ټوټه چې په ټپ يا زخم ترل کېږي.

بند بنا (bandbıná) ښځ.م. ۱) بند و بست، تجويز؛ ۲) مشوره، سلا، خوښنه، شورا.

بند بند (bandbánd) ص. نر.م. ۱) اندام اندام، ټوټې ټوټې، بند په بند؛ ۲) ايسار، پېنه نيولی.

بند پر بند (bandparbánd) ص. نر.م. اندام اندام، بند بند، ټوکرې ټوکرې، ټوټې ټوټې.

بندر (bandár) نر.م. ۱) بندرګاه، د بېړيو تمځی؛ ۲) پوله، سرحد، تکړ؛ ۳) مرکزي موقعيت؛

بندروال (bandarwā́l) نر.م. د بندر مشر، د بندر آمر.

بندروالي (bandarwā́li) ښځ.م. بندر مشري، بندري مديريت.

بندړ (bandáṛ) نر.م. ۱) قول، ژمنه، وعده، عهد؛ ۲) ناغه، شول (د غرنيو ميوو حاصلات).

بندښت (bandә́ṣt) نر.م ۱) بندېز، بند، قيد، بندش ۲) بندور، بندار.

بندکی (bandákay) نر.م ۱) وريل، ماتوی، پېچکې نيرنه، د پېکی اوبدل شوي ويښتان؛ ۲) يو ډول واښه دي.

بندکه (bandáka) ښځ.م. (ج. بندکۍ) کېږۍ، چوته، د غرمنې شېلې.

بندګړ (bandgáṛ) ترلي ګړ (مورفيم)

بندګي (bandági) ښځ.م.ج. ۱) حکم منته، تابع داري، متابعت؛ ۲) غلامي، مريبتوب.

بنډڼ (bandáṇ) نر.م. بند و بست، تړون، تجويز، مشوره، بندور، بندار.

بندوالی (bandwā́lay) نر.م. ۱) بنديتوب، بند، بندښت، بندېز، بندېدنه؛ ۲) مخالفت.

بندوبست (bandūbást) نر.م. ۱) بند و بس، ترتيبات، انتظام، چاره؛ ۲) د ځمکې د ماليې د ټاکلو اندازه؛ ۳) تجويز.

بندول (bandawā́l) مص. مت. ۱) ايسارول، تم کول، ګرځول؛ ۲) بندي کول؛ ۳) منع کول.

بنده (bandá) نر.م. (ج. بندګان) ۱) د خدای په لاره روان، د خدای امر منونکی؛ ۲) مريي، غلام؛ ۳) بنيادم، انسان.

بنده کوڅه (bandakū́ca) ښځ.م. بېخبندی، بن بست، خنډ.

بندي (bandí) ص. نر.م. (ج. بنديان) ترلی، ګير، بنديوان، محبس، بندي شوی.

بندی (bandáy) ښځ.م.ج. ۱) وروی، غارکۍ؛ ۲) داوبو کرچنې بند؛ ۳) د بر کوچنی پتې چې د نورو پټيو په منځ کې وي.

بنديدل (bandedә́l) مص. ل. ۱) بندي کېدل، قيدېدل؛ ۲) ايساريدل، تم کېدل؛ ۳) تيمه کېدل قبض کېدل، قبضېدل.

بنديخانه (bandixā́na) ښځ.م. محبس، زندان.

بندېز (bandéz) نر.م. (ج. بندېزونه) ممانعت، قيد، بندش، بندښت، خنډ.

بنديوان (bandiwā́n) ص. نر.م. بندي، قيدي، بند، محبوس، ګېر، ايسار.

بنډ (banḍ) نر.م ۱) تاوان، تاغه؛ ۲) باڼ، هغه اوره چې پياتې ته يې د پخېدو په وخت کې وراچوي.

بنډار (banḍā́r) نر.م. ۱) ناسته، بنديار، سويت، بزم، مجلس؛ ۲) ګاډيال، وران او شاړ کوهی.

بنډارخی (banḍā́rxay) نر.م. بنډارخونه، ناپتکلب.

بنډاره (banḍā́ra) ښځ.م. ۱) وګ. سنهار؛ ۲) دير چا د وزنې لپاره مېلمستيا او غونډه.

بنډاري (banḍā́ri) ص. نر.م. ج مجلسي، ګپاوه، ګپاوو، همرکاوو، ګپی.

بنډس (banḍás) نر.م. د دانبس زې، دندانې هغه تار چې د پسه له کولمې ځخه جوړ شوی وي.

بنډل (banḍál) نر.م ۱) درجن، حصه، برخه، دسته، ګېډی؛ ۲) هغه رسۍ چې د اوبنو د تمبو بار تينګوي.

بنډه (banḍá) ښځ.م. (ج. بنډې) ۱) حصه، برخه، ونډه؛ ۲) مکر، چل، فريب، تکي، دوکه.

بنډی (banḍáy) نر.م. ۱) ورخ، د اوبو خوله؛ ۲) هغه لرګی چې د سپاري کونده ورته جوړېږي ۳) د شاه د خولې موازي لرګي؛ ۴) په منځ کې پروت شوی لرګی؛ ۵) اندی، يار، مري، کالبوت.

بنډيل (bandíl) نر.م. (ج. بنډيلونه) لويه لونګۍ، غټه پګړۍ، منډيل، منډويل.

بنزی (banzáy) نر.م. (ج. بنزي) ناسکه زوی، د بنې زوی، د بنو زامن بنزي ګڼل کېږي.

بنسټ (bansáṭ) نر.م. آر، بنياد، اساس، تاداو، بنچک، بېخ، اصل، ريښه.

بنسټپال (bansaṭpā́l) نر.م. بنسټ پالونکی، بنيادګرا

بنسټپالنه (bansaṭpālə́na) ښځ.م. بنيادګرايي.

بنسټيز (bansáṭiz) نر.م. ص. بېخښن، بېخي، بنيادي، اساسي.

بنسور (bansū́r) نر.م. بنسير، بينسير، کونده، د يېوې کونده.

بنفشي (binā́fši) ص.نب. بنفش، چنيايي، چتکايي، د توتکي ګل په څېر رنګ.

بنکۍ (banakáy) ښځ.م.ج. ۱) کوچنۍ بنۍ، وړه بنۍ، هغه آله چې پښان يې د سکرو د تازه کولو او لګولو لپاره استعمالوي؛ ۲) ګوډۍ.

بنکی (bánkay) نر.م. هغه دسمال چې له مېوې څخه ډک وي او خوابښې يې خپل زوم ته د اول وار ورتګ (زوم ګېرۍ) په وخت کې ورکوي.

بنګ (báng) نر.م. (ج. بنګهار) ۱) بنګا، بنګی، بڼ (زنهډا) د مچانو، غومبسو او مچيو اواز؛ ۲) پس پسی، پسېده؛ ۳) د چرسو بوټی.

بنګاټۍ (bangāṭáy) ښځ.م.ج. يوه کوچنۍ مرغۍ ده؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه.

بنګړه (bangṛá) ښځ.م. ۱) نڅا، دريس، د خټکو نڅا؛ ۲) وراتګه، شغله، پلوشه.

بنګړی (bangṛáy) نر.م. هغه کړی چې سينګار لپاره اچول کېږي.

بنګړی بنګړی (bangṛaybangṛáy) ص. نر.م. ۱) وران، رنګ شوی، خراب شوی ۲) نر.م. د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

بنګړيچه (bangṛičá) ښځ.م. بنګي خانه، ساقي خانه، د بنګيانو ځای، د بنګيانو کوټه.

بنګړيمار (bangṛimā́r) نر.م. يوه لوبه ده چې بنګړي مات يې هم بولي.

بنګړيوال (bangṛwā́l) نر.م. بنګړي خرڅوونکی.

بنګ سوټی (bangsoṭáy) نر.م. د بنګو ډ ميده کولو لرګی.

بنګله (banglá) ښځ.م. ۱) ماڼۍ، څو پوړيز پوخ کور؛ ۲) کور.

بنګن (bangán) نر.م. ج. منګن، غونې، ګونې، بنګي، هغه څوک چې په پټه کې خبرې کوي.

بنګوری (bangū́ray) ص. نر.م. و ګ. بګېل.

بنګورک (bangūrák) نر.م. ۱) فالبين، فال، طالع کتونکی؛ ۲) يو ډول وړې مرغۍ دي.

بنګول (bangawā́l) مص. مت. ۱) ژړول، په بنګا سر کول؛ ۲) مچان بڼول، رباب، غجکه (سرينده) او نور ترنګول.

بنګوله (bangū́la) ص. نب. ناخبره، ناپوه.

بنګولۍ (bangūláy) ښځ.م. د کوچنيانو لوبه ده.

بنګه (bongá) ښځ.م. ۱) ميراث؛ ۲) رشوت، بډې، بونګه.

بنګي (bangí) ص.نر.م. ۱) د بنګو عملي، چرسي؛ ۲) نر.م. چوړی، جاروکښ.

بنګۍ (bangáy) نر.م. ۱) هارپ، د موسيقۍ يوه آله ده؛ ۲) بنګ کاروونکی.

بنګېدل (bangedā́l) مص. ل. ۱) ژړېدل؛ ۲) مچان شړل کېدل، غومبسي کتېدل، رباب، غجکه او نور ترنګېدل.

بني (banáy) ښځ. م. و گ. بنکی.

بنیاد (bonyā́d) نر.م. (ج. بنیادونه) بنیه، ببخ، بسنټ، تاداو، آر، اساس، جړ، اصل.

بنیادم (banyādám) نر.م. (ج. بنیادمان) انسان، سړی، د آدم (ع) اولاد.

بنیادم توب (banyādamtób) نر.م. سړیتوب، انسانیت.

بنیادي (bonyā́dī) ص. نسب. ۱) ابتدایي، پیل، شروع؛ ۲) اساسي، بنسټیز، اصلي.

بنیان (banyā́n) نر.م. (ج. بنیانونه) بنین، جاکټ، ګنجی، جرابی.

بنېره (banéra) ښځ. م. سرمنديل، سردو، پارچال، پرچال، سرماتی، د دېوال د سر پخښه.

بڼ (baṇ) نر.م. (ج. بڼونه) ۱) باغ، د مېوه لرونکی او بې مېوو ونو ځای؛ ۲) هغه اوره چې له اوبو سره ګډ شي او بیا په پېټي کې اچول کېږي؛ ۳) سرو شویو پیازو ته چې اوره اچول شوي وي او بیا پیاتی ته اچول کېږي.

بڼ بڼ (baṇbáṇ) نر.م. بڼهار، بڼا، د مچانو اواز.

بڼاو (baṇā́w) ص. نر. م. ښکلی، ګلالی، ډولي.

بڼاوول (baṇāwawál) مص. مت. سینګارول، ښکلی کول.

بڼرېږ (baṇréẓ) نر.م. بڼرېږون، کورېږ، د بڼکو رژېدنه، د مرغانو د بڼکو تویېدو وخت.

بڼ سات (baṇsā́t) فا. نر.م. و ګ. بڼوال.

بڼ سترګی (baṇstárgay) ص.نر.م. چخ سترګی، چوغ سترګی.

بڼکه (baṇáka) ښځ. م. ۱) بڼه، پر، د مرغانو پخه؛ ۲) کوچنی باغچه، باغچه ګی، باغ ګوټی.

بڼکی (baṇkáy) ښځ. م. باغچه، باغ ګوټی.

بڼګر (...) نر.م. باغوان، مالیار، بڼوال.

بڼګري (baṇgári) باغواني، مالیتوب، مالیاري.

بڼ مانو (baṇmānū́) نر.م. ۱) برمانو، سارانی سړی؛ ۲) لنګو، د بیزوګانو یو ډول؛ ۳) ص. نر.م. مجازاً شهوتي سړی.

بڼوال (baṇwā́l) فا. نر.م. باغوان، بڼګر، باغبان، مالیار، باغساتونکی.

بڼول (baṇwál) مص. مت. ۱) مچي په شور او بڼهار راوستل؛ ۲) د زیاتي روښنایي په سبب سترګي نیم کښو غړول؛ ۳) چت پتول، چت جوړول.

بڼه (baṇá) ښځ. م. (ج. بڼي) ۱) څېره، بشره، رنګ، قواره؛ ۲) پخه، بڼکه، بڼکی، پر.

بڼی (baṇáy) نر.م. نروله، مجنون بېد، سره وله، زېړه وله، ځوړندي څانګي وله.

بڼیا (baṇyā́) ص. ښځ. م. ۱) نیم کښه دروازه؛ ۲) بڼیاګر، دکاندار، اوره خرڅوونکی.

بڼیاتوب (baṇyātób) نر.م. ۱) ساهو کاري، دکانداري؛ ۲) بخیلي، شومتیا، کنجوسي.

بڼیار (baṇyā́r) نر.م. رنګمال، رنګوونکی.

بڼیاکول (baṇyākawā́l) مص مت. ورنیم کښو کول، دروازه نیمه پوري کول.

بڼیالی (baṇyā́lay) ص. نر.م. (ج. بڼیالي) ډولي، ښکلی، ښایسته، پي مخی.

بڼېدل (baṇedā́l) مص. ل. ۱) د مچ غومبسی؛ ۲) کښېدل، پاربدل؛ ۳) د ودانۍ چت جوړېدل.

بڼیه (baṇyá) ص. نسب. ۱) اوره خرڅوونکی؛ ۲) دکاندار؛ ۳) شوم، بخیل، کنجوس.

بو(۱) (báw) نر.م. ۱) د ویرولو اواز؛ ۲) بلا، شیشکه؛ ۲) د کوچنیانو د خندولو اواز.

بو(۲) (bó) ښځ. م. ۱) څه! لري شه! اخواشه! ۲) کوري! چغه! توتو! ۳) نر.م. د اغزي یا ځوز څوکه؛ ۴) اتښک، باد فرنګ؛ ۵) ښځ.م. ...

نېکتايي دوله توته چې د کالر د پاسه د يوه گل
په دول ترل کېږي؛ ٦) بوی، وږم.

بواري (būwāray) نر.م ۱) بوري، هغه خوسکی چې
نوی د مور له پيو څخه بېل شوی وي؛ ۲) هغه
پوستکی (ژغون) چې ناروغ ته د تداوي په دول
اچول کېږي.

بواسير (bawāsīr) نر.م. د مقعد يو مرض دی چې
څو دوله لري: خوني، بادي يا بلغمي بواسير.

بوالهوس (bolhawás) ص. نر.م. ۱) حريص،
طمع کوونکی، لالچي؛ ۲) شهوتي، عياش.

بوب (būb) ص.نر.م. سوچه، خالص، صاف، صفا،
بې غشه، نږه.

بوبتوب (būbtób) نر.م. سوچه توب، خالص والی،
صافوالی، بې غشوالی، نږه والی.

بوبلا (būbalā́) ښځ. م. بلا، لويه بلا، لوی آفت.

بوبند (bobánd) نر.م. بار وړونکی اوښ.

بوبو (bawbáw) نر.م. دبېرو اواز، د ککوي اواز.

بوبوتتی (būbūtátay) نر.م. ملاچرگک، گوډ
چرگ، بيبنکی، ملاگوډ، کوکوبنی.

بوبول (būbawál) مص. مت. سوچه کول، خالصه
کول، صفا کول، بې غشه کول، نږه کول..

بوبه (bobá) ښځ. م. (ج. بوبې) ۱) پنبه پانگه؛ ۲) په
اسانۍ سره لاس ته راغلې شتمني يا نفع.

بوبه پښتو (būbapaṣtó) ښځ. م. خالصه پښتو،
سوچه پښتو، صفا پښتو، نږه پښتو.

بوبی (būbáy) ښځ. م. ببی، مشره خور، مشره ښځه،
د مشرو ښځو لپاره د احترام لقب.

بوبېدل (būbedál) مص. ل. سوچه کېدل، خالص
کېدل، صفا کېدل، بې غشه کېدل.

بوت (būt) ص. نر.م. (ج. بوتي) ۱) ځوان، زلميتوب
... ۲) بت؛ ۳) پيره، شکل، قد.

بوتاړ (būtāŗ) نر.م. ۱) اوربوز، وربوز، سونته، د
څناور مخ؛ ۲) وران مخ.

بوتکی[1] (būtkáy) ښځ. م. د سرو زرو سکه.

بوتکی[2] (botakáy) نر.م. (ج. بوتکي) بوکری،
زلميتوب ته نږدې، ځوانۍ ته نږدې.

بوتکی (botákay) نر.م. ۱) تيټ دېوال، ورکوټی
دېوال، د پناهي دېوال؛ ۲) غتکی (ماشوم).

بوتل (botál) نر.م. ۱) بېښېنه يي لوښی؛ ۲) ص. نر.
م. کم عقل، بې عقل، بې مغز.

بوتلل (botlál) مص. مت. بېول، بيول، بوول.

بوتلی (botálay) مف. نر.م. (ج. بوتلي) بيولی،
بوولی، بوتللی.

بوت ماتی (būtmātay) ص. نر.م. بت ماتوونکی،
بت شکن.

بوتن (būtán) نر.ج. وراندوينه، مخکې وينه، غيب
وينه؛ ۲) بهتان.

بوته[1] (botá) ښځ. م. (ج. بوتې) ۱) کوتالی، د زر
ويلې کولو خاورينه پياله؛ ۲) يرغمل، برمته.

بوته[2] (būtá) ښځ. م. جلی، پېغله، نجلی.

بوتی (bótay) نر.م. جونگ، جونگی، د اوښ بچی.

بوتی (botáy) ښځ. م. چوتی، چوتکه، څری، د
ښکانو د ککری په منځ د سر اوږده ويښتان.

بوټ[1] (būṭ) ص. نر.م. ۱) مرور، ترينگلی، خفه؛
۲) نر.م. د پښو کولو يو دول پايزار.

بوټ[2] (bóṭ) نر.م. دجوارۍ هغه پيسې چې د پلاش
د لوبې تر پيلېدو د مخه په ميدان کې اچول
کېږي او گټونکی يې اخلي.

بوټبه (būṭbá) نر.م. (ج. بوټبانه) لرگبه، بوټوا
خسبه.

بوټپاک (būṭpā́k) ص. نر.م.. ۱) پښه پاک، گاوله
پاک؛ ۲) غوره دوال، جاپ و...

بوټ پالش (būṭpālə́š) نر.م. بوټ رنګونه.

بوټپوهنه (būṭpohə́na) نر.م. د بوټيو علم، ګيا پوهنه، علم النبات.

بوټ دوز (būṭdóz) فا.نر.م. موچي، چمبار.

بوټ سوري (būṭsū́ri) نر.ج. ۱) بوسوري، خځوکی، ددوديو ميده ګي؛ ۲) سبوس؛ ۳) هغه دوډۍ چې په تناره کې ولوېږي، غونداري شي.

بوټک (būṭák) نر.م. اومه خوله، ژنکی، بوټکی، مراهق، سره خوله، سپينه خوله، زلموټی.

بوټکه[۱] (boṭkə́) ښځ.م. يو ډول سابه.

بوټکه[۲] (būṭáka) ښځ.م. (ج. بوټکې) جلې، نجلی، پېغلکی، پېغلوکې.

بوټول (būṭawə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول، خوابدی کول؛ ۲) سر په څري کول، سوټې کونې کول؛ ۳) راپارول.

بوټ وربوزی (būṭwurbū́zay) ص.نر.م. مرور، خفه، خوابدی.

بوټی[۱] (bū́ṭay) نر.م. (ج. بوټي) ۱) هر هغه نبات چې د ځمکې ته راوتوکېږي؛ ۲) هغه خوږ شی چې ماشوم ته له زېږېدو وروسته ورکوله کېږي؛ ۳) اصل، بنياد، سټه، ريښه.

بوټی[۲] (bóṭay) ص.نر.م. خس وخاشاک، غونجی، ميندی، هغه پسه يا مېږه چې غوږونه يې کوچني وي.

بوټۍ (boṭáy) ښځ.م.ج. ۱) بيټی، سره ټيکه، سره غوښه؛ ۲) هغه زخم چې پوستکی پرې نه وي اوښي ترې بهېږي؛ ۳) ص. نب. بېکاره.

بوټۍ بوټۍ (boṭayboṭáy) ص. ښځ.م. ټوټه ټوټه، ټيکه ټيکه، پارچې پارچې.

بوټيانه (būṭyā́na) ښځ.م. بوټيز، نيالګره، نهالستان.

بوټېدل (būṭedə́l) مص.ل ۱) خفه کېدل، مرور ېدل؛ ۲) سر په څري کېدل؛ ۳) راپارېدل، جنجالونه راپوټېدل.

بوټيکه (būṭiká) ښځ.م د خمزوري غوندې بوټی چې پاڼې به يې ښځو د سپيرو ورکولو لپاره په سر کې اچولې.

بوج (būj) نر.م. ۱) پېټی، بار؛ ۲) حجم، ظرفيت.

بوجرکی (bojárkay) نر.م. د شمزي (د ملاد تير) يو هډوکی.

بوجګی (bojagáy) ښځ.م. ورکوټې کڅوره، وړه بوجۍ.

بوجه (bojá) ښځ.م. ۱) جوال، بوجۍ، لويه خلته؛ ۲) د کوزي او بوتل د خولې بندولو سرپوښ؛ ۳) پېټی، بار؛ ٤) دروندوالی.

بوجۍ (bojáy) ښځ.م. بوری، ګونی، ګونۍ.

بوچ (būč) ص. نر.م. غونجی، بوچی، موندی، غوږ او پوزه پرې شوی (انسان يا حيوان).

بوچ پزی (būčpázay) ص. نر.م. پوزه پرې کړی، پزه پرېکړ شوی.

بوچخړی (būčxáṛay) ص. نر.م. هغه توته يا کالی چې په باغ کې د ځناورو د وېرولو لپاره ځړول کېږي.

بوچړ (būčā́ṛ) نر.م. پاته شونی، پوتکی، بوچړکه، پسمانده، لاس وهونی، سروېغی.

بوچړه (būčáṛa) ښځ.م. (ج. بوچړې) خاشاک، بوټی، خځلې، د سوځولو وچه ګياه.

بوچړی (būčáṛay) نر.م. (ج. بوچړي) ۱) سرپند، د سر پټ؛ ۲) د مار بچی؛ ۳) د ښځې د تناسلي آلې هغه برخه چې په عربو کې به يې سنتوله.

بوچک (būčák) نر.م. ۱) تلخک، د ختکې هغه ډول چې لومړی تريخ وي او بيا خوږ شي؛

۲) ساده کميس.

بوچونی (būčū́nay) نر.م. ۱) چونګی، هغه اوره چې د ژرنده ګرې شاګرد يې د غلې له خاونده اخلي؛ ۲) د ژرنده ګرې شاګرد.

بوچی (būčáy) ص.نر.م. ۱) بوچ، بوخ، له (لنډی) سره ترکيبي لغت جوړوي – لنډی بوچی؛ ۲) بې باک، بې شرمه، هغه انسان چې پوزه يې يا لنډه وي او يا لنډه شوې وي.

بوچی بوچی (būčaybūčay) ص. نر.م. توتې توتې، کنډ کپر، کونډې کپر، لنډی لنډی.

بوخ (búc) ص. نر.م. ۱) خفه، مرور؛ ۲) د حيوان غوږونه د ډار له امله نيغ نيول.

بوخکی (būcákay) ښځ.م. ۱) مزدوري، اجرت؛ ۲) د پنبو په سرناسته؛ ۳) پستکی، پخه کی، د غوږ لاندنی نرمه برخه.

بوخوالی (būcwā́lay) نر.م ۱) خفګان، مرورتوب، خوابدي توب، غوسه توب؛ ۲) غوږ نيغونه، نيغ دريدنه.

بوخول (būcawā́l) مص. مت. ۱) نيغول؛ ۲) غوسه کول، خفه کول؛ ۳) نيغ نيغ کول.

بوږل (bužál) نر.م. ببخل، ګرونج، د تيږو ديوال.

بوخ (búx) ص. نر.م. غمجن، غمګين، خواشينی، له ډېره غمه چوپ ناست.

بوخت (bóxt) ص. نر.م. ج. لګيا، اخته، مصروف.

بوخته[1] (boxtá) ښځ.م. ۱) جبه، زيمناکه ځمکه؛ ۲) ګرانه کشاله، لانجه؛ ۳) د بوخت مونثه بڼه.

بوخته[2] (boxáta) ښځ.م. د غوښې اخته کونه (د کباب جوړولو لپاره)

بوخځی (boxcáy) ښځ.م. بوخځکی، بوخچه.

بود (būd) نر.م. ۱) حاصل، ګټه؛ ۲) بوساره چې اخيږ ورکړی شوی وي؛ ۳) خيال؛ ۴) پوه سړی.

بودتون (būdtū́n) نر.م. بتخانه، د بتانو ځای.

بودري (būdrí) ښځ.م. ۱) تيند؛ تکر خورونه؛ ۲) بده پېښه، تاوان، ضرر، نقصان.

بودلنه (būdlána) ښځ.م. بې عقلي، ناپوهي.

بودله (būdlá) ص. نب. ناپوه، ساده، بې عقل.

بودو (bodó) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، کم عقل.

بودول (būdawā́l) مص. مت. لاس ته راوستل، حاصلول، ترګوتوکول، ترلاسه کول.

بوده[1] (būdá) ښځ.م. ۱) يره، وزه، هغه تارونه چې د تنستې په پسور کې لګول کيږي؛ ۲) ص. نب. کمزوری، ضعيف؛ ۳) چينجن لرګی؛ ۴) ګټه، نفع، حاصل، فايده.

بوده[2] (bodá) نر.م. څاروي، د نګره غوا يا غويی.

بوده رو (bodaráw) نر.م. د بارګيرو لاره، د کاروانو لاره، د قافلې لاره..

بودی (bodáy) ښځ.م. ۱) د سر کاسه، کبری، ککری؛ ۲) چوټکه، بوتی، څونکه، څری.

بوديدل (būdedál) مص. ل. حاصليدل، ترلاسه کيدل.

بوډا (būḍā́) ص. نر.م. (ج. بوډاګان) زوړ، د ډېر عمر خاوند، سپين ږيری، عمر خوړلی.

بوډابوق (būḍābū́q) نر.م. کوپی، کروپ، هغه څوک چې د ډېرې سپين ږيرتيا له امله ملا کړوپه شوې وي.

بوډاتوب (būḍātób) نر.م. سپين ږيرتوب، سپين ږيروالی، زوړوالی، بوډاوالی.

بوډاګی (būḍā́gay) نر.م. سپين ږيرکی، د ډېر عمر خاوند چې قد يې وړوکی وي.

بوډچقه (būḍčáqa) ښځ.م. (ج. بوډچقې) کړوپه، کوپه، هغه ډېره زړه ښځه چې ملا يې کړوپه وي.

بوډخه ([illegible]) ښځ.م. زړه ښځه، [illegible]

بوډک (bū̄ḍák) نر-م. ښکرورزیا ښکرور پسه، هغه وز یا پسه چې ښکرونه لري.

بوډکاکا (bū̄ḍkākā́) نـر-م. د کـوچنیانـو یوډول لوبه ده.

بوډۍ (bū̄ḍáy) ښځ-م. (ج. بوډیاني) ۱) زړه ښځه؛ ۲) ګوډی، ګوډي پران؛ ۳) پـه اوبـو کې د ګـوتې ګـونجي کېدنه؛ ٤) پنبه یا لاس مېږي مېږي کېدنه؛ ۳) اوښـه کې، نـرۍ ملا او اوږدې پښې ملخ؛ ٤) د غـاټول د ګل په منځ کې ولاړ شـين تيغی (زخه).

بوډي (bū̄ḍi) ص. نب. بدطالع، بدبخت، بدمرغه.

بوډۍ تال (bū̄ḍaytā́l) نـر-م. سره زرغونه، هغه رنګارنګ کرښه چې دباران د څاڅکو په واسطه د لمر رڼايي په اوړ تيبونو ويشل کېږي.

بوډيجر (bū̄ḍijā́r) نر-م. پټ پټونی، شلاميږ، پټ پټاني، د کوچنيانو يوه لوبه ده.

بوډۍ سپی (bū̄ḍáyspay) نـر-م. د بـوډۍ کټ (اسمان کټ) له څلورو ستورو نه يو ستوری دی چې ګډوري يې لـومړی ستوري او د بوډۍ سپی يې دوهم ستوری دی.

بوډۍ ګډوري (bū̄ḍayguḍū́ray) نـر-م. د اسمان کټ له څلورو ستورو سره نـږدې اول ستوری.

بوډۍ نيـول (bū̄ḍaynewā́l) مـص. مت. پنبـه ويده کېدل، پنبه مېږي مېږي کېدل.

بور[1] (bawā́r) نر-م (ج. بوران) ببر، پړانګ.

بور[2] (bór) نر-م. ۱) ملا، کمر؛ ۲) ص. نـر-م. خـر رنګه؛ ۳) شين رنګه اس؛ ٤) نـر-م. بوره توت؛ ۵) بروکی، د ګازوي پانـه؛ ٦) د لـرګي سی؛ ٤) د پانو کولو نه مخکې د شنډې ونې لـومړنی حاصل؛ ۵) د غزدخانګې نرۍ لښته.

بور[3] (bū̄r) ص. نـب. ... زوی مری.

بورا[1] (bawrā́) نـر-م. ۱) پرپرکی، غومبسی ته ورته یوه تور رنګې حشره چې په ګلانو ګرځي؛ ۲) رقيب؛ ۳) تور پوټکی سړی.

بورا[2] (hūrā́) نر-م. زېرزمينې، تهکاوي.

بوراني (borā́ni) ښځ-م. يـو ډول خـواږه دي چې له تورو بانجانو څخه تيارېږي.

بوربوره (būrbūrá) ښځ-م. ۱) بربوکی، کانديال، يو ډول بوټی دی؛ ۲) ص. نب. پوګه، ببر.

بورجل (borjā́l) نـر-م. ۱) کـور، استوګنځی؛ ۲) مورچل، مورچه، سنګر، څوکۍ.

بورچنده (būrčánda) ص. ښځ-م. بوره، هغه ښځه چې تي خور ماشوم يې مړ شوی وي.

بورخنګ (būrxáng) نـر-م. تغاره، هغه خـاورين لوښی چې کالي په کې مينځل کېږي.

بورخاڼ (būrcā́ṇ) نر-م. ۱) مېوه ځنډونکی، مېوه انوونکی؛ ۲) د مېوې دځنډلو وخت.

بورډ (bórd) نر-م. کمېټه، کمېسيون.

بورډوالا (borḍwālā́) نـر-م. د کمېسيون يا کومېټې غړی.

بورژوا (būržwā́) ص. نر-م. ۱) پانګوال، سرمايه دار، استثمارکوونکی، شتمن.

بورژوازي (boržwā́zi) ص. ښځ-م. پانګـواله، پانګوالي، سرمايه داري.

بورس (bórs) نر-م. ۱) د غاښونو پاکـولو، بوټانو رنګولـو او... لپاره آله؛ ۲) په بهـر ملک کې د زده کړې لپاره چانس.

بورغو (bargū́) نر-م. نيـل، پايپ، د تمباکو څکولو آله.

بورقه (borqá) ښځ-م. بوقره، چادري، بوکره.

بورک (bórk) نر-م. هغه ګردی چې د څرخې دوک کې پرېږدي.

بورکې (bórke) ښځ. م. (ج. بورکۍ) هغه توبره چې اس ته په کې واښه اچوي.

بورکی (borkáy) ښځ. م. وړه بوجۍ، خولۍ.

بورګی (bórgay) نر. م. ۱) پیرکی؛ ۲) ورو کی بار؛ ۳) پړانګوتی، کوچنی پړانګ.

بورنه (būrná) جن. سپېره، سپېرووني، هغه اوره چې زوالې په کې پړدي؛ ۲) دسترګو بانه.

بورنۍ (bor ni) ښځ. م. بونۍ، لومړی سودا، دستلاف.

بوره[1] (borí) ښځ. م. ۱) لویه بوري؛ ۲) هغه خمکه چې اباده وي خو له کر څخه پاتې شي.

بوره[2] (búra) ښځ. م. ۱) شکره، چیني؛ ۲) د اری بور؛ ۳) ص. ښځ. م. هغه ښځه یا څاروی چې اولاد یې مړ وي.

بوره توت (būratút) نر. م. سوربخن توت.

بوری (bóray) نر. م. ۱) تریخی، د صفرا کڅوړه؛ ۲) خوسی، سخوندر، خوسکی؛ ۳) ص. نر. م. پوزپرې کړی؛ ۲) هغه کوز، چې څو ښکوری یا مښوکه یې ماته وي؛ ۳) ژېړ بخن رنګ.

بورۍ (boráy) ښځ. م. ۱) بوجۍ، ګونۍ، ګونی؛ ۲) پټری، هغه ګردی اوسپنه چې د لاړې د لاستي د کلکولو لپاره د مېخ سرته ور کول کېږي.

بوریا (búryá) ښځ. م. ۱) بوره، له مزرو یا لوخو نه جوړه شوې بوري؛ ۲) د شګلنې خمکې یو بوټی ۳) نر. م. پوزی، اندېری، چټایي.

بوري بنډی (būribánḍay) نر. م. هغه تاوان چې له غلط دود او دستور څخه پیدا کېږي.

بورېدل (būredál) مص. ل. اولاد مړ کېدل، بچي مړ کېدل، د ښځې یا څاروي بچي مړ کېدل.

بوړ (búṛ) ص. نر. م. ۱) هغه څیز چې خوله یې ماته وي؛ ۲) الندبل، نګولی؛ ۲) کم عقل، احمق.

بوړا (búṛā) [illegible] کونګټ، کینګټ، قانغوزک.

بوړبک (būṛbák) ص. نر. م. بې واک، بېباک.

بوړبکی (būṛbukáy) ښځ. م. ګرد باد.

بوړبنګ (būṛbáng) ص. نر. م. ۱) هغه غرنی بوټی چې ښخ یې ډډ وي؛ ۲) بوړبک، بې واکه، پوچ خولی؛ ۳) مست، مغرور.

بوړنډی (būṛánḍay) نر. م. بوړبدونکی، بړاند، د مستۍ په وخت کې د اوښ غږ.

بوړول (būṛawál) مص. مت. ۱) په اوښ باندې تالو وهل؛ ۲) د لوښي خنده یا غاړه ماتول (کنډوول)؛ ۳) د سالمې دوړې نه کنډک ماتول؛ ٤) معمولي ګوزاره کول.

بوړه (búṛa) ښځ. م. ۱) د غره په سر هواره خمکه؛ ۲) لوی بند، د کانو دېوال (باره) د کانو وړه؛ ۳) قلم په یو شل رنګ او سیاهي کښته کرنه؛ ٤) ص. نر. م. نیمګړی کار.

بوړی (búṛay) نر. م. ۱) څوک چې غوږ یا پوزه یې پرې وي؛ ۲) بوړلس دزی توپک؛ ۳) سرپوښ، خولپوټی، کشخولی، برغولی.

بوړۍ (būṛáy) ښځ. م. ۱) رشمه، د مالوچو تاو کړی یا غړلی تار؛ ۲) پنده، ډوبی، کولمه، د کوچنیانو کولمه چې د بولو په وخت کې بهر نه راوځي.

بوړي بوړي (boṛbóṛi) ص. نب ۱) ستړی ستومان، بې ځانه خوله؛ ۲) رضامند، مایل، بېل بېل.

بوزبو (būzbú) نر. م. حق دوست، هغه مرغه چې د شپې یې ځان په ونه کې ځوړند کړی وي او د حق اواز باسي.

بوزبوزکه (būzbūzáka) ښځ. م. بوزبوزی، بو ډول مرغه او وړه ډمبره، مچۍ، غومبسه) ده.

بوزبوزی (būzbúzay) نر. م. ۱) د غومبسې اواز؛ ۲) د کیلې ماتې خبري.

بوزغلی (bozğálay) نر.م. بزغلی، د بوټو ذخیره، پنبری، کان، د ونو، ګلونو او سابو ذخیره چې بیا نورو څانګو ته ورګ کېږي.

بوزه[1] (būzá) ښځ.م. ۱) خوسا کېدنه؛ ۲) د خمیري تروشېدنه؛ ۳) مج. شراب؛ ٤) له غنمو، جوارو وریجو او وربو نور څخه جوړ شوي بیر.

بوزه[2] (bóza) ص.نب. روژه خور، روژه خورونکی.

بوزی (būzay) نر.م. ۱) بوغ، بوږی، هغه اوبښ چې غوړونه یې څک وي؛ ۲) ښوزی، پکه.

بوزي (búzi) ص.نب ۱) بوزینه، وزیینه، سره شرمن؛ ۲) ډنګر (خوار) سري یا څاروی.

بوزي (būzáy) ښځ.م. بوخه، تام بوزی، تربوزک، لچک وهنه، تر مخ لوپټه تاوونه.

بوزي بنده (būzibánda) ص.نب. ۱) محتاج، اړ، بې وسه؛ ۲) احمق، بې وقوف.

بوزېدل (būzedál) مص.ل. بزېدل، د مستو یا خمیري زیات تریوېدل.

بوزېده (būzéda) ص.ښځ.م. ۱) وروست، خوسا؛ ۲) خمیره شوی؛ ۳) مست بوټی.

بوزینه (būziná) ص.ښځ.م. ۱) بوزی، وزي یې د وزي څرمن؛ ۲) د رنجو رنجلومه، لجرومه، د وزي له څرمني نه د رنجو کڅوره.

بوژ (búž) ص.نر.م. ۱) ډډ اواز؛ ۲) غوند، یو ځای، تول، خوندي، جمع.

بوژغرک (būžğarák) نر.م. یو ډول نبات دی.

بوژه (buža) ص.ښځ.م. خیرلی، شلېدلی، بړه.

بوژغاړی (būžğáray) ص.نر.م. بغمی، ناسته غاړی، بغ مری، ناسته اواز.

بوژول (būžawál) مص.مت. ۱) ډډول، بغول، په ډېرو چغو اواز کښېنول؛ ۲) بېژول، یو ځای کول، غوندول، سره راټولول.

بوژی (būžay) نر.م. بوی اوبښ، مایه اوبښ، اوبښ چې غوړونه یې واړه او زیاتې وړی ولري.

بوږېدل (būžedál) مص.ل. ۱) ډډېدل، بغېدل په ډېرو چغو سره د اواز کېناستل؛ ۲) جمع کېدل، یو ځای کېدل، ټولېدل، غوندېدل.

بوږ (bóz) ص.نر.م. ۱) ځیږ اواز؛ ۲) غونډه، جمع، یو ځای، غوند.

بوږبی (bozbáy) ښځ.م. کیشکره، کیږکه، ږیږی، هککه، یو ډول مرغۍ ده.

بوږدروهل (bozdrohál) مص.مت. جوړه تلل، ځنګ په ځنګ تلل.

بوږغاړی (bozğáray) نر.م. هغه څوک چې اواز یې ناست یا ځېکی اواز ولري.

بوږند (bozánd) نر.م. بوږنوونکی، دهشت انګیز.

بوږنول (būznawál) مص.مت. بږنول، وېرول، دارول.

بوږنېدل (boznedál) مص.ل. بږنېدل، وېرېدل، دارېدل.

بوږه (búza) ښځ.م. ۱) بېره، نېولې، ناسته غاړې؛ ۲) لوری، سیمه، علاقه، چاپېریال، غاړې.

بوږهار (būzahár) نر.م. بږهار، بغهار.

بوږی (búzay) نر.م. بوخی، بوزی، هغه اوبښ چې غوړونه یې څک وي.

بوږېدل (būzedál) مص.ل. اواز کېناستل، بغېدل، مری کېناستل، بږېدل.

بوږې غاړې (būzeğáre) ښځ.م. ناستې غاړې، ناست اوازونه.

بوس (bús) جن. ۱) سپین وابنه، بوز، پروړه، میده شوي د روخه او سواره؛ ۲) مسی د اوړو ګزاری؛ ۳) ص.نر.م. بېکاره، بې خونده، بې مانا.

بوسات (būsát) نر.م. تاثیر کونه، اغېز کونه.

بوساړه[1] (būsā́ṛa) ښځ. م. ۱) دبوسو انبار، بوس چې د غو ودرول شويو کتونو منځ کې واچوی او په يې تخته کړي؛ ۲) د غنمو او اوربشو د وچو وښو انبار کوټه؛ ۳) لټ سړی؛ ۵) وهنه، ټکونه.

بوساړي (būsā́ṛi) ښځ. م. اړتاواکې خبرې، کاواکه خبرې، ګډوډه وينا، چټيات.

بوس بادو (būsbādū́) ص. نر. م. باتو، لاپو.

بوس بادي (būsbā́di) ښځ. ج. دوزې، خوشې خبرې

بوس برباد (būsbarbā́d) ص. نر. م. عبث، بې فايدې، بې ګټې، بې مطلبه، خوشې.

بوستان (būstā́n) نر. م. ۱) باغ، بڼ، دګلونو ځای؛ ۲) د سعدي د اشعارو مجموعه.

بوسړ (būsáṛ) نر. م. سکروټې، لړلې اور، ځل انګار، سورانګار، تازه شوی اور.

بوسکارل (būskārә́l) مص. مت. ۱) المسول، پارول؛ ۲) اس پونده کول، غوږې چوکه کول.

بوسکی (búskay) نر. م. يو دول سوندېنه توته ده.

بوسه (búsa) ص. نب. دد. دد به، دوس، پرسپدلې، چاغ او بې زور سړی.

بوش (búš) نر. م. بانس، بانس، بانګس.

بوښت (bóṣt) ص. نر. م. په ختېو، پلنديو (تمبلې) کې نښتې.

بوښتوب (boṣtób) نر. م. ۱) بوښتيا، بوښتوالی؛ ۲) په چکړو او ختو کې نښتنه.

بوښتونه (boṣtawā́na) ښځ. م. نښلونه، انښونه، بوښتونګ، په چکړو کې بندونه.

بوښته (boṣtá) ښځ. م. بوخته، جبه..

بوښتېدنه (boṣtedā́na) ښځ. م. نښلېدنه، په ختو کې بندېدنه.

بوښند (būṣánd) ص. نر. م. خفه، غمجن، زهير، خواشينی، اندېښمن.

بوښه (bowṣá) ښځ. م. لرې بېديا، لرې سارا.

بوغ (búğ) ص. نر. م. ۱) ناستې مرۍ، لوېدلې غړ؛ ۲) بدشکله؛ ۳) خفه؛ ٤) نر. م. د لرګې کاسه، توتې، کونډی؛ ۲) غړ؛ ۵) ص. نر. م. بوک، بوق، پرمخ، سر په ځړی.

بوغتوب (būğtób) نر. م. بوغتيا، بوغوالی، د اواز کښېناستنه، ددوالی.

بوغده (boğdá) ښځ. م ۱) ستوه، پېشقوزه؛ ۲) بم، ختين بم، ماله يې بم، سوررنګی بم.

بوغدی (boğdáy) ښځ. م. د سرنګ سوری، هغه سوری چې په غرو کې د لارو جوړولو لپاره له باروتو نه ډکيږي.

بوغره (būğrá) ښځ. م. (ج. بوغرې) ۱) کورګې، کوډله، غار؛ ۲) خاوره، پوله او بريد؛ ۳) برقع، بوقره، چادري؛ ۲) زنځير پېچ.

بوغلی (bū́ğlay) نر. م. هغه ښکلی دسمال، چې د ناوې له کوره زوم ته ورکول کېږي.

بوغمه (bóğma) ښځ. م ۱) دڅارويو يو دول ناروغي ده؛ ۲) نس خوږی، د خېټې درد.

بوغو (būğū́) نر. م. دروی، ښکر، لويه شپېلۍ.

بوغول[1] (būğawā́l) مص. مت. ۱) چغول، غړول؛ ۲) اواز کښېنول، غږ خپول، غږ ددول.

بوغول[2] (boğawā́l) مص. مت. بوکول، سر په ځړی کول، پرمخ کول، په ګونډو کول.

بوغه (boğá) ښځ. م. د تمباکو او چرسو نهشه؛ ۲) نهشه، غره توب، کلانکاري.

بوق (búq) نر. م. ۱) بوغو، برغو، ښکر، شپېلۍ، تولی؛ ۲) غټ بانګې (نرچرګ).

بوک[1] (bók) نر. م. ۱) ګوپ، موره، کوپ، د اوښ او غوايې د اوږې راوتلې ځګه برخه؛ ۲) دبېدی راوتلې برخه

بوک[2] (bűk) ص. نر.م. پرمخ، بوغ، پر شلورو.
بوکړ (hokár) ص. نر.م. ۱) نبغ، نښته، مغرور؛ ۲) مخروطي، مخروطه دوله.
بوکره (bókra) ښځ.م. (ج. بوکرې) بوکه، بورکه، سلواغه، ډولچه، بوقه.
بوکرۍ (bokráy) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.
بوکری (bokáray) ص. نر.م. ۱) غوخ شوی، جلا شوی (ماشوم د مور له تي څخه)؛ ۲) نبغکی، نبغ نبغ کېدونکی، کلانکاري.
بوکس (bóks) نر.م. سوک؛ سوک جنګي.
بوکسر (boksár) ص. نر.م. هغه څوک چې د سوک لوبه کوي، سوک وهونکی.
بوکسینګ (bokséng) نر.م. سوکماري، سوک وهنه، سوک جنګي، د سوک وهنې جریان.
بوکنۍ (būkanáy) ښځ.م. ج. ۱) برومبی، حباب، د اوبو ډرمبک، د اوبو ډوبډوبی؛ ۲) مثانه.
بوکلی (būkálay) د پړي (مجسمې) مخروطي ډوله دربدځی.
بوکوالی (būkwā́lay) نر.م. محدب کېدنه، سر او زنګنونه په څمکه ایښودنه، کروپېدنه.
بوکول (būkawál) مص. مت. ۱) محدب کول، کروپول؛ ۲) په زوره مجبورول.
بوکه (bóka) ښځ.م. (ج. بوکې) بوقه، سلواغه.
بوکی (bűkay) نر.م. یو ډول تکې تکې کوچنی خزنده ده چې اوږدهٔ بریت لري.
بوکېدل (būkedál) مص. ل. کروپېدل، پرمخ کېدل، سر پر څمکه لګول، سر پر څري کېدل.
بوګ (bóg) ص. نر.م. ۱) ډډ، ګوګ، هغه شی چې منځ یې تش وي؛ ۲) پوده، ورروست.
بوګر (bogár) نر.م. غشه، د سر غشي غوندې بوټی، هغه بوټي چې د نل په څېر وي.

بوګرچانه (bogarčāna) ښځ.م. چڼ، وسې، وسک، هغه لښتي چې د تیرانو د پاسه اچول کېږي.
بوګرمار (bogarmā́r) فا. نر.م ۱) بوګرې کوونکی، په ناحقه د بل چا د څمکې خوړونکی؛ ۲) هغه سړی چې د جارو ګانو لپاره بوګرې خرڅوي.
بوګری (bogáray) نر.م. ۱) کوچنی پټی، هغه توټه څمکه چې د مالک له خوا بزګر ته ورکول کېږي او حاصل تري نه غواړي؛ ۲) ورکوټی درمند، د لېږي غلې درمند؛ ٤) ص. نر.م. بې شرمه، بې حیا.
بوګرا (būgrā́) ص. نر.م ۱) حلال شوی؛ ۲) خوربدلی ۳) نر.م. مج. د څیروونکي څناور ښکار کېدل؛ ٤) چنه، نخود.
بوګړۍ (būgaṛáy) ښځ.م. ۱) چیچری، ګیګړی، جفجغی، شوی؛ ۲) وره سپېره، کنه، کنې.
بوګنول (būgnawál) مص. مت. و ګ. برنول.
بوګه[1] (búga) ښځ.م. ۱) هندوانه؛ ۲) ص. نب. سره ننوتې، سره تړله، غونجه شوي؛ ۲) پسته، نرمه، سسته لکه بوګه څمکه.
بوګه[2] (bogá) ښځ.م. له څېګې سره یو ځای د پانګې، شتمنی، مال، متاع په مانا.
بوګۍ (būgáy) ښځ.م. ۱) خاورینه صراحي؛ ۲) خراب، د کاریز له کاره لوېدلی (کوهی یا سپرغه)؛ ۳) وران کورکی.
بوګی (bűgay) نر.م. د ریل واګون، د اورګاډي ډبه.
بول[1] (ból) نر.م. ۱) ژبه، قول، لوز، وعده، نبته؛ ۲) داو، زیاتونه؛ ۳) نوم ایښتنه؛ ٤) د بلل د اوسني زماني د فعل ریښه؛ ٥) سروکی، بند.
بول[2] (báwl) نر.م. بولې، رنې متیازې.
بولاق (būlā́q) نر.م. ۱) د ختک قبیلې یوه څانګه؛ ۲) بېزوان د بوزي یو ډول پسول دي.

بولاني (bolā́ni) نر.ج. پیرکی.

بولټ (bólṭ) نر.م. رخه لرونکی فلزي آله چې په نټ کې تاوېږي (یا نټ په کې تاوېږي).

بولډال (būldā́l) ص.نر.م. مطیع، اهل، فرمانبردار.

بولقه (būlqā́) ښځ.م. و.گ. برکه.

بولک (bolák) نر.م. ۱) بلوک؛ ۲) لېرشی، وړه غونډه، کوچنوټی با.

بولل (bolál) مص. مت. و.گ. بلل.

بولله (bolā́la) ښځ.م. قصیده، اوږد شعر دی چې د ستاینو، عرفان، اخلاقو او دین موضوع گاني په کې بیانېږي. د بیتونو شمېر یې تر (۳۳) زیات وي.

بولنتون (bolantū́n) نر.م. قوماندانی.

بولنه (bolā́na) ښځ.م. بولی، قومانده، بولی.

بولوار (bolwā́r) ص. نر.م. د تفریح لپاره لوی میدان چې گلونه او چمنونه ولري.

بزلندوی (bolandū́y) نر.م. قوماندان.

بولندويي (bolandū́yi) ښځ.م. قوماندانی، کماندري، فرماندهي.

بوله (bolá) ښځ.م. ۱) خوږه کاسه، بیارواتي، پنبه ماني، هغه ډوډی چې زوم یې خپل خسرگنی ته تیاروي ۲) ډنډوره؛ ۳) ص. نب. ساده، کم عقل، ناپوه؛ ٤) بې خبره، ناخبره، ناگاره.

بولهوس (būlhawás) ص.نر.م. عیاش، فحاش، د هوس تابع.

بولي (báwle) میتبازي، رنې میتبازي.

بولی (bolóy) ښځ.م ۱) قومانده، قومانده ورکونه؛ ۲) لسون؛ ۳) داو وهنه، د لیلام د بیې غږ.

بوم[۱] (bóm) ص. نر.م. ۱) سست، لټ؛ ۲) ناگړی، نارکه، رند غوڅکی، هغه غوایي چې غاړه یې په پیوه کې نه وي، وتلي او جوتي شوی نه وي.

بوم[۲] (būm) نر.م. بومي، اصلي اوسېدونکی.

بومي (bū́mi) ص. نر.م. (ج. بومیان) د یو ځای اصلي اوسېدونکی یا اصلي استوگن.

بومیا (būmyā́) ص.نر.م. ۱) لارښود، رهبر، پېشوا، لارښوونکی؛ ۲) استوگن.

بومیاگلوي (būmyāgálwi) ښځ.م. لارښوونه، رهنمایي، پیشوایي.

بومیه (bū́mya) ښځ.م. بدرگه، بدرقه، ملتوب.

بونجی (bónjay) ص.نر.م ۱) مونجی، پیت پوزی؛ ۲) مراوی، شیته، جینجر، جینگر.

بوند (bū́nd) نر.م ۱) څاڅکی، قطره؛ ۲) ص. نر.م. ۱) الند، ټیټکی؛ ۲) پرېکړی شوی.

بونداقر (bondāqár) ص. نر.م. ۱) بې لکی، لکې ویستلی؛ ۲) تېهي، د تنگو او لنډو کالیو اغوستونکی؛ ۳) لغړه ونه، بونډی ونه.

بونډه (bondá) ښځ.م. ۱) مسته پېغله نجلۍ؛ ۲) بونډی گوته؛ ۳) دشهادت گوته.

بونډی (bónday) ص. نر.م. کوچنی سر پرېکړی لرگی؛ ۲) مونډی، بې لکې ښاور؛ ۳) هغه غویی چې ښکرونه نه لري.

بونگه (bongá) ښځ.م. یرغملیه، هغه پیسې یا نور څه چې د غلا شوي مال یا تښتول شوي نفر د خلاصون لپاره ورکول کېږي.

بونگی (bongáy) ص. نر.م. مونجی بونجی، هغه څوک چې پوزه یې پرې وي.

بونگېدل (būngedál) مص. ل. بنگېدل، بنهېدل، غونهېدل، په پوزه کې غږېدل.

بونه (bū́na) ښځ.م. (ج. بونې) ۱) د سفر سامان، بارونونه؛ ۲) مقعد، سغی؛ ۳) د باز له وېرې د مرزانو او... رپېدنه؛ ٤) زیاته وهنه.

بونیا (bunyā́) ص. نر.م. پیوندگلو، بلد، واقف.

بونېر (būner) نر.م. ۱) د بوي پښتني سیمې نوم؛ ۲) وچه ګیا، وچ واښه.

بونیک (būnik) نر.م. پېزواني، کلي ګک، بیني ګک، د ببوي د تیر په سر لرګی چې په سر باندې (الی) کې نښلول کېږي.

بوڼ[1] (būṇ) نر.م. د مزروله پاڼو نه جوړ شوی پړی.

بوڼ[2] (bóṇ) نر.م. ګوڼ، د پزې يو ډول داسې مرض دی چې د پزې د بویلو حس له منځه ځي.

بوڼکی (būṇkáy) نر.م. د مچانو ا... بنهار.

بوڼل (būṇál) مص.مت. بڼل، پیرل، د کټ یا زانګو او نورو په بوڼ باندې اوبدل.

بوڼه (būṇa) ښځ.م ۱) بونوه، لمبه؛ ۲) جن. سپېره، سپېروني، بورنه، هغه وچ اوره چې پېړۍ په کې لرلې کېږي او اوارېږي.

بوڼهار (būṇahār) نر.م. ۱) بنهار، بنهدا، د مچانو، دمېرو اواز؛ ۲) ورو خبرې، زنهدا.

بوڼی (būṇay) ص. نر.م. ۱) ګڼی، بوڼکی، کوڼی، څوک چې په پوزه خبرې کوي؛ ۲) نر.م. د سودا پیل، دسودا (اخیستلو او خرڅولو) برید.

بوڼېدل (būṇedál) مص.ل. بنګېدل، بزېدل؛ د مچانو مچیو او... پرنګېدل.

بوواری (būwāray) نر.م. هغه خوسکی چې د شیدو غابښونه یې غورځولي نه وي.

بوهاړی (būhāṛay) نر.م. له تي نه بېل شوی ماشوم یا څاروی.

بوی (būy) نر.م. ۱) وروم، تیرم، توروم، د ګلانو بوی، د خرابو او ناولو شیزونو بوی.

بوي (báwi) نر.م. د ژرندې ارم، د ژرندې د چل پتی.

بویاره (boyāra) ښځ.م. ۱) نښه، علامه، بېلګه، لیږګه؛ ۲) د پالېز ترشکولو وروسته د هندوانو ... پاتې بوټي.

بوی کښ (būykáṣ) ص. نر.م. ۱) بوي ستړګی، خوشسار؛ ۲) هغه سپی چې بوی وهي.

بویناک (būynāk) ص. نر.م. بوین، بوی والا، ګنده، خوسا، بدوخن، بدوزې کوونکی.

بویه (boyá) ق. ښایي، باید، ګونډې، په کار ده، لازم دي، مناسب.

به[1] (ba) اد. ۱) د راتلونکي زماني د جوړولو توری؛ ۲) دتېري زماني دکار کولو د دوام لپاره؛ ۳) د تېري زماني د امکاني حالت جوړونکیو اداتو څخه دی.

به[2] (bih, bi) ص. نب. ښه، غوره، په زړه پوري.

بها (bahā) ښځ.م. ۱) بیه، ارزښت، قیمت؛ ۲) قدر، ګرانښت.

بهادر (bahādár) ص.نر.م. زړور، مېړنی، تکړه.

بهار (bahār) نر.م. پسرلی، ځرمنی.

بهاري (bahāri) ص. نب. پسرلني د ځرمنې.

بهاری (bahāráy) ښځ.م. چارو، رېبغ، بهرې، کانتېه.

بهاند (bahānd) ص.نر.م. جاري، بهېدونکی، روان، بهنده.

بهانه (bahāna) ښځ.م. (ج. بهانې) پلمه، بانه، حیله، چل، عذر.

بهاڼ (bihāṇ) نر.م. (ج. بهاڼان، بهاڼونه) بیوڼ، بیاڼ، بیاڼ ګی، داس بچی.

بهاڼ ګی (bihāṇgay) نر.م. بیاڼ ګی، کوچنی بهاڼ.

بهاو[1] (bahāw) نر.م. بهېدنه، جاري کېدنه، جريان، تګ، روانېدنه.

بهاو[2] (bahāw) نر.م. نرخ، قیمت، بیه، ارزښت.

بهبود (bihbūd) نر.م. ۱) ګټه، نفعه، فایده، سود؛ ۲) ښه والی، روغتیا، جوړښت.

بهتان (buhtān) نر.م. تور، تهمت...

بهتر (bihtár) نر.م. ۱) ص. نر.م. پاګل، پوسنی، بې حاله؛ ۲) ډېر بوډا، عمر خوړلی؛ ۳) ص. نر.م. زيات ښه، ډېر ښه، غوره.

بهتري (bihtári) ښځ.م. ډېر ښه والي، ګټور توب.

بهترين (bihtárin) ص. نر.م. ج. خورا ډېر ښه، خورا غوره، تر ټولو ښه، وتلی، نامي.

بهجن (bajan) نر.م. ۱) د هندوانو مذهبي کتاب؛ ۲) په ختيـزې موسيقۍ کې هغه لايټ چې د سيمي کلاسيکي سندرې دي.

بهر (bahár) ق. ۱) د باندې، ورچنې، ورشنې، بهرون؛ ۲) نر. مجازاً لوی اودس ماتی.

بهرنی (bahránay) ص. نر.م. د باندېنی، د باندې، بيروني، د ورچنې.

بهرو (bahró) ص. ښځ.م. مو. بهـرول، له سهرنيو راګونو څخه يو راګ دی.

بهروپ (baharúp) نر.م. نخرې کول، ټوکې کول.

بهروپيا (bahrūpyā) ص. نر.م ۱) ټوکمار، نکلي؛ ۲) ټګ، مکار، دوکه باز، چلباز.

بهروسه (bahrósa) ښځ.م. بروسه، باور، اعتماد.

بهرول (baharawál) مص. مت. بهر کول، د باندې کول، ورچنې ايستل، د باندې ايستل.

بهرونه (baharawána) ښځ.م. (ج. بهـروني= صادرات) ورنه، صدور، ايکسپورټ.

بهروي (bahiráwi) ص. ښځ.م. بيروي، بيرومي، د سهرنيو راګونو له ډلې څخه دی.

بهره (bahrá) ښځ.م. برخه، ونډه، سهم، قسمت.

بهره من (bahramán) ص. نر.م. ج. بهـره مند، بهره ور، د ښه نصيب خاوند، بهره ياب.

بهري (báhray) نر.م. جارو، کانټه، ريبغ.

بهله (bahlá) ښځ.م. هښـمه، پسرلنی توره وريځ، د وريځو توره لړه، غورسکه وريځ.

بهنځ (bahánj) نر.م. بهنځي، بهير، مجرا.

بهند (bahánd) ص. نر.م. بهـانـد، روان، جاري، تلونی، بهېدونکی.

بهنده (bahánda) ص. نب. بهانده، روانه، جاري.

بهنه (bahána) ښځ.م. ۱) د کـوچنيانو د پيکي وينبتان چې د شګـون په نيت سـاتل کېږي؛ ۲) د قمچينې د سر څوړندی.

بهول (bahawál) مص. مت. روانول، جاري کول.

بهه (bahá) ښځ.م. ګـرګی، نېزه وری، ګنګر خلی، نيزراوری لرګی يا خس و خاشاک.

بهي (buhí) نر.م. بوهي، يو ډول ميوه ده.

بهی (baháy) ښځ.م. ۱) اوی، باولی، د کوهي تل؛ ۲) سور واله، هغه بيالـه چې مستقلې اوبه په کې بهېږي؛ ۳) پيتکې، کـوېه، د کوهـي پاټکې؛ ۴) د ډيوې د ايښودلو تاخچه.

بهيانه (bahyāna) ص. ښځ.م ۱) قيمتي، ارزښتناک ۲) ښځ.م. بهيـانه، بيانه.

بهيدا (bahedā) ښځ.م. بهېدنه، بهېدنګ.

بهيدانه (buhidāná) ښځ.م. د بهی دانې.

بهير (bahír) نر.م. (ج. بهيرونه) ۱) قطار، کتار، قافله، کاروان؛ ۲) لړی؛ ۳) ګڼه، ازدحام.

بې (bé) ښځ.م. ۱) د «ب» تـوری تلـفـظ او اواز؛ ۲) اد. پرته، بغير، غير، سوا، بدون.

بيا (byā) ق. بل ځل، بل کرت، دوباره، پس.

بې اب (beáb) ص. نر.م. ۱) بې عـزته، سپک؛ ۲) وينځلی، بې پته؛ ۳) بې اوبو، بې نمه.

بې ابري (beıbré) ښځ.م. بې حاصله ځمکه.

بې ابي (beābi) ښځ.م. رسوايي، بې عزتي.

بيابان (byābān) نر.م. دښت، بيديا، مېره، ډاګ.

بيابانګرځی (byābāngárjay) ص. نـر.م. بيابان ګرځېدونکی، بيابانګرد، صحرانورد.

بیابیا (byābyá) ق. دېر ځله، په وار وار، پر له پسې، څو ځله، په مکرر ډول.

بیا پیلونه (byāpaylawána) ښځ.م.مت. بیا پیلول، بیا پیلونګ، بیا شروع کول.

بیاتي (byátī) ښځ.م. (ج. بیاتې) قیچي.

بیاج (byā́j) نر.م. ۱) سود، ګټه؛ ۲) خریده خوری، په بیې د خوراک د غلې اخیستنه.

بیاجګر (byājgár) فا. نر.م. بیا جګری، غله په بیه اخیستونکی.

بیاځلي (byaẓalī) ، تکراري، مکرر، بیاپېښې.

بې ارزي (beārzí) ښځ.م. بې کسي، محتاجي، بې قدري، بې خوندي، بې عزتي.

بې ارزې (beárze) ص.نب. بې ارزښتنه، بې قدره.

بیارغاونه (byāraġawaná) ښځ.م. بیارغونه، بیا جوړونه، بیا سازونه.

بې اړیکې (beāṛike) ښځ.م.ج. نا اړیکې، نا اړیکن، نا اړونده، بې ربطه.

بیاسته (bıyāstá) ښځ.م. (ج. بیاستې) غټ پړی، مضبوط رسی، ویاسته، پړی، رسی.

بیاض (bayā́z) نر.م. ۱) سپینوالی، صفاوالی؛ ۲) دیوان، د اشعارو کتاب.

بیاله (byāl(á,a)) ښځ.م. ویاله، ویله، یاله.

بیاپېښې (byāpeṣáy) بیا بیا پېښېدونکی.

بیاپېښې ترنګ (byape[illegible]ráng) تکرارېدونکی ترکیب.

بیامونډل (byā́mūndal) مص.مت. په لاس راتلل، پیدا کول، بیا میندل.

بیان (bayā́n) نر.م. ۱) مقوله، قول؛ ۲) وینا، وعظ، تقریر، خبرې؛ ۳) شهادت، ګواهي؛ ٤) سپړنه، تشریح کونه، شرګندونه.

بیانونه (bayānawána) ښځ.م. وینا کول، تقریر کول، تشریح کول، خبرې پیل کول.

بیانه (bayāná) ښځ.م. تپي، تاپی، یو څه پیسې د یو شي د اخیستلو په وخت کې د مال خاوند ته ورکول.

بیانېدل (bayānedál) مص.ل. ویل کېدل، بیان کېدل، تشریح کېدل، سپړل کېدل.

بیا هم (byāhám) ربط. دوهم ځل، په مکرر ډول، نور.

بې ایمانه (belimā́na) ص.نب. ۱) بې عقیدې؛ ۲) بې غیرته؛ ۳) دروغجن، ټګ، دوکه باز.

بې ایماني (belimā́nī) ښځ.م. ۱) بې ایمانتیا، بې عقیده ګي؛ ۲) بې غیرتي، بې زړه توب؛ ۳) دروغجني؛ ٤) ټګماري.

بې باقول (bebāqáwal) مص.مت. حساب کتاب خلاصول، پوره پرې کول، د چا حق ورکول.

بې باقونه (bebāqawána) ښځ.م. حساب کتاب خلاصونه، پوره پرې کونه، د چا حق ورکونه.

بې باقېدنه (bebāqedaná) ښځ.م. حساب کتاب خلاصېدنه، پوره پرې کېدنه، د چا حق ورکونه.

بې باک (bebā́k) ص.نر.م ۱) بدفعله، بداخلاقه؛ ۲) بې پروا، بې دبه، بې ترسه.

بې باوره (bebāwará) ص.نب. بې اعتماده.

بې بخت (bébaxt) ص.نر.م. بې طالع، بدمرغه، بدنصیب، بدقسمت، بدبخته.

بېبدی (bebudáy) ښځ.م. پېشقوزه، سستوه، لویه چاره، چاره، پېشقبزه.

بې برخې (bebárxe) ص.نب. ۱) بدنصیب، بې بهره، بدطالع؛ ۲) محروم، نا امید.

بې بره (bebára) ص. نب. بې میوې، بې باره، بې ثمره، بې حاصله؛ ۲) کم سوری.

بې بها (bebahā́) ص.نب. ۱) بې قدره، بې ارزښتنه؛ ۲) ډېر اعلی، ستاره.

بي بی (bibí) ښځ. ۰. ۱) امیرمن، د کور مشره؛ ۲) بی، ادي؛ ۳) ښځې ته ددرناوي نوم.

بي بي اوبنه (bibiúša) ښځ. م. بودی، غټ ملخ، اوښکی.

بې بنسټه (bebansáṭa) ق. بې سر و بوله، بې بنیاده، دروغ، بې اساسه.

بیپار (baypár) نر. ۰ (ج. بیپاران) وپار، لین دین، په سوداګری او دوکانداری کې اخیستونکی او خرڅوونکی د راکړې ورکړې اړیکه سره ساتي.

بې پامتوب (bepāmtób) ـــر. ۰. بې فکري، بې پروایي، بې احتیاطي، بې هوشي.

بې پامه (bepā́ma) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې احتیاطه، بې هوشه.

بې یابه (beyā́ba) ص. نب. بې ایا، یاوه، بې سر و سامانه، بې ګودره، بې ایو.

بې پایه (bepā́ya) ص. نب ۱) ډېر زیات، بې اندازه ۲) بې اصل او نسب ـــري؛ ۳) بې وف؛ ٤) بې نښه.

بې پته (bepáta) ص. نب. ۱) سپک، بې عزته، بې ننګه؛ ۲) بې وعدې، بې وفا، بې ژبې.

بې پتي (bepáti) ښځ. م. ۱) بې عزتي، سپکاوي؛ ۲) بې لــوزي، وعده خلافي.

بې پتې (bepáte) ص. نب. بې ادرسه، بې درکه، لادرک، نامعلوم، ورک.

بې پتېدل (bepatedál) مص. ل. بې عزته کېدل، بې ابرو کېدل، سپکېدل، شرمېدل.

بې پرته (beprā́ta) ص. نب. بې باکه، بې شرمه.

بې پرتې (beprā́te) ص. نب. حــریص، خــېټور، ګــېدور، نسـور، ورسترګی.

بې پرتي (beprā́ti) ښځ. م. بې باکي، بې شرمي، [illegible]

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. ۱) بې عزتي، بې ابرو ګی؛ ۲) ښکاره والی، ښکاره مخ.

بې پردې (bepárde) ص. نب. ۱) شرمېدلی، بې عزته؛ ۲) الوځ، بربنډ؛ ۳) راز ښکاره کوونکی، راز پاشه؛ ٤) محرم.

بې پروا (beparwā́) ص. نب. بې غوره، بې فکره، بېغمه؛ ۲) مغرور، خود سره، مدمغ.

بې پرې (bepáre) ق. بېوازې، بې ملګری، ګوښې.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. و ګ. بې پرده ګي

بې پلاره (beplā́ra) ص. نب. ۱) يتيم؛ ۲) مج. حرامي، ارموني، متونګی.

بېپلوه (bepaláwa) ص. نـــر. ښځ. م. بــې پرې، بې جنبې بې طرفه.

بې پلوي (bepaláwi) ښـځ. م. نـاپښیلتـوب، بې طرفي.

بې پیره (bepirá) ص. نب. ۱) سر تمبه، پخپل سر؛ ۲) بې مـرشـده؛ ۳) بدمـذهـبـه، بې عـقیـدې؛ ٤) بې رحمه، سخت زړی.

بې پیسې (bepáyse) ص. نب. ۱) خوار، غریب، مفلس؛ ۲) مفت، وریا، لایه، هسې.

ببت (bét) ص. نر. م. جاسوسي، مخبري، څارګري.

بیت (báyt) نر. م ۱) ددوو مربوطو مصرعو مجموعه، کله یو دور جوړ وي؛ ۲) ور، مکان، خونه.

بې تا (betā́) ق. پرته له تانه، چې ته نه وې، بېوازې.

بېتابه (betā́ba) ص. نب. ۱) بې طاقته، کمزوری، ناتوانه؛ ۲) بې قراره، نا آرامه.

بیتار (baytā́r) نر. م. بیطار، د حیواناتو ډاکټر.

بیت المال (baytūlmā́l) نر. م. سرکاري خزانه، همادنۍ خزانه، د اسلامي دولت خزانه.

بې تجربګی (betajrūbági) ښـځ. م. تجربه نه درلودنه، خــامي، ناوارډي.

بې تجربه (betajrubá) ص. نب. خام، ناوارد.

بې ترتيبه (betártiba) ص. نب. ګډوډ، خوروور، پرېشانه، بې نظمه، بې انتظامه.

بې ترسه (betársa) ص. نب. ۱) زړور، تکړه؛ ۲) بې رحمه، سخت زړی، نا ترسه؛ ۳) ظالم.

بې ترکيبه (betárkiba) ص. نب. ۱) خالص، نږه، سوچه، صاف؛ ۲) غير منظم، بې قاعدې.

بې تعليمي (betáslimi) نبښ. م. ناپوهي، بې سوادي، اميتوب.

بې تقصيره (betáqsira) ص. نب. بې ګناه، بې قصوره، بې خطا.

بې تکه (betuká) ص. نب. بې مناسبه، نامناسبه، بې طريقې، فضول، خوشې.

بېتله (betála) نبښ. م. بېتلې، بېتکې، لښتاو دام چې له لرګي څخه جوړېږي.

بې تمې (betáme) ص. نب. بې اسرې.

بې تميزه (betámiza) ص. نب. بې ادبه، بې لحاظه، بدتميزه، بې سنجشه، بې ډبه.

بې تنه (betána) ص. نب. بې تنې، بې بدنه.

بې توپيره (betáwpira) ص. نر. نبښ. م. بې تفاوته، بې پروا، بې اعتنا.

بې توري (betúre) ص. نب. ۱) خالي لاس، تش لاس؛ ۲) وېرېدونکې، ډارن.

بې توجه (betawáju) ص. نب. بې پامه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بې توښې (betóse) ص. نب. ۱) بې زړه سرمې، بې اذوقې، بې اسبابه؛ ۲) بې ښې، بې کاره.

بې توله (betóla) ص. نب ۱) بې اعتباره، بې وعدې ۳) بې حسابه، بې اندازې؛ ٤) فضول، خوشې.

بې تولي (betóli) نبښ. م ۱) بې نرخي، بې رواجي؛ ۲) د تلل له کڼي سره برابر نه تلنه.

بېټه (betá) نبښ. م. مردکې، مردکه، ګېنې.

بېټي (béti) ص. نب. جاسوس، مخبر.

بېټ (béṭ) نر. م. ۱) د پښتنو د يوه مشر او ستنانه نيکه نوم؛ ۲) ص. نر. م. کمزوری؛ ۳) مسلاتې، مرسته، ننګه؛ ٤) بټ، بې اوبو، وچه دښته؛ ٥) د بيديو يو ډول لوبه؛ ۳) ناست، چو، خې.

بې ټانګه (beṭánga) ص. نب. ۱) چټي، پوچ، عبث؛ ۲) نبښ. م. مېرانه، مېړنتوب.

بيټرې (biṭráy) نبښ. م. بېټرې، بالټي، بالښتي، مساله، سيل.

بېټک (beṭák) نر. م. ۱) حجره، مېلمستون، ډېره؛ ۲) وړه کوچنۍ کوټه.

بې ټکاني (beṭakáne) ص. نب بې ټکاوني، بې کوره، بې خوني، بې مېنې، بې استوګنځي.

بيټول (biṭawál) مص. مت. کږوږول، چوکول، بوتول، خې کول، په ګونډو کول.

بيټه (biṭá) نبښ. م. (ج. بېټې) هغه کونجاره چې د تيلو له ګانې څخه راوځي.

بېټنه (beṭá) نبښ. م. ۱) د غره لمنه، غونډۍ؛ ۲) پند غالي، شپول؛ ۳) ډبه، د تېلو د ساتلو څرمني لوښی.

بېټۍ (beṭáy) نبښ. م. ج. ۱) هغه مرۍ چې د سرو زرو په اميل کې پېيلې شوي؛ ۲) شله غوبه.

بيټې بيابان (biṭebyābān) نر. م. بټې بيابان، سوراړه، وچ بيابان، وچه ميره، سور ډاګ.

بې ثباته (besubáta) ص. نب. هرحاليز، سست، متغير، متزلزل، په يو فکر نه او سېدل.

بې ثمره (besamára) ص. نب. بې مېوې، بېحاصله، بې نتيجې، بې ګټې.

بېج (béj) نر. م. ۱) تخم، تومنه؛ ۲) اصل، نسل؛ ۳) نطفه، توکم؛ ٤) نه ښه ... چې له ...

پلاستیکي او دخاصو مناسبتونو سمبولونه گرځېدلي دي.

بي جادي (bejā́de) ص. نب. بې لاري، كـوږ، بې اصوله.

بيجاغلی (bijāǧláy) ښځ.م. يو ډول د زرو سکه چې د يو ولسو نخودو په وزن وه او په (۱۲۷۰) کې يې په کندهار کې رواج درلود.

بيجک (bijā́k) نر.م. هغه سند چې خرڅوونکی د جنس ډول او اندازه په کې ليکي او اخيستونکي ته يې ورلېږي.

بيجلي (bijlí) ښځ.م. و گ. بجلي.

بيجن (bijā́n) ص. نر.م. ۱) سپېږن، له سپېرو ډک؛ ۲) تخمي، ببخ لرونکی، تخم لرونکی.

بيجور (bejór) نر.م. يو ډول ونه ده.

بې جوړي (bejóṛe) ص. نب. ۱) بې مثله، بې نظيره، بې ساري؛ ۲) يوازې، گوښې.

بيچ (bič) نر.م. ۱) د يوې گرانې مسالې د حل لاره؛ ۲) طاقت، وسه، توان، سیک.

بېچاره (becā́ra) ص. نب. بې وسه، بې وسيلې.

بېچاري (becā́ri) ښځ.م. بېکاري، بې وسي، خواري، غريبي.

بېچاري (becā́re) ص.نب ۱) بېکاره، بې روزگاره، وزگار؛ ۲) مجبور، ناچار.

بيچانه (bicānā́) ښځ.م. کټ څادر، روجايي، پالنگ پوښ، سوزنۍ.

بيچاوڼ (bicāwā́ṇ) نر.م. د سالون لوی فرش.

بېچاونه (becāwā́na) ښځ.م. (ج. بېچاوني) ۱) بستره؛ ۲) کوچنی فرش، ورکوټی فرش.

بيچڼ (bicā́n) نر.م. خامکدوزي څادر، خامتا.

بې چورته (becū́rta) ص. نب. خپه، بې فکره، بې پامه.

بيچه (bicā́) ښځ.م. پېرشانې، شينځه، پيسه، لاړه، هغه سپينه کرښه چې په سر کې د ويښتو له اړولو څخه پيدا کېږي.

بې څښتنه (becaṣtā́na) ص.نب. ۱) بې خاونده، بې مالکه (مال)؛ ۲) بې مېړه.

بې څنډې (becánḍe) ص. نب. بې غاړې.

بې څوکه (becóka) ص نب. بېکسه، بې اسرې.

بېڅه (becā́) ښځ.م. يو ډول غرنۍ بوټۍ دي.

بې ځانه (bejā́na) ص. نب. ۱) له ځانه ناخبر؛ ۲) بې هوشه، بې سده؛ ۳) کمزوری، ډنگر.

بې ځايه (bejā́ya) ص.نب ۱) بې موقع، ناموزون، عبث؛ ۲) بې کوره، بې مسکنه.

بېځل (bejā́l) نر.م. ۱) تکـر، شـنډی، د سـېلاب له اوبو نه د بچولو لپاره له کانو او بوټو څخه جوړه شوې پشتی؛ ۲) د کانو ډبرې، دوکانچه، خلې ۳) د کانو دېوال؛ ٤) په قبر د کانو ځلې جوړول؛ ٥) ښځ.م. بېزل، بېځله، گرونجی، گرونج.

بېځنځه (bejanjā́) ص. نب. لټ، سست، تنبل، تنبل، ناراسته، الڅې.

بې ځنډه (bejandā́) ق. ۱) بې ډيله، بې وقفې، بې له معطلۍ؛ ۲) وختي، وار دواره، سمدلاسه.

بې ځواکه (bejwā́ka) ص. نب. کـمزوری، بې سـکه، ناتوانه، ډنگر (خوار).

بېځه (bejā́) ښځ.م. شنخته، دلحد تبې، هغه تيږې چې تيوزه باندې اينبودل کېږي.

بې حاصله (behasilā́) ص. نب. بې ثمره، بې گټې، بې فايدې، بې نفعې.

بې حاله (behā́la) ص.نب. ۱) بې سده، بې هوشه، ضعف؛ ۲) بادساره، بادساري.

بې حده (behā́da) ص. نب. بې اندازې، ډېر، ډېر

بې حرکته (beharakáta) ص. نب. ۱) ساکن، ولاړ، نه خوځېدونکی؛ ۲) غیر فعال.

بې حرمته (behurmáta) ص. نب. سپک، بې عزته، بې آبه.

بې حسابه (behisába) ص. نب. ۱) بې شمېره، بې اندازې؛ ۲) بې پوښتنې؛ ٤) بدچلنده.

بې حسه (behisá) ص. نب. ۱) بې حرکته، مړ پړ، سست؛ ۲) بې درده، بې احساسه.

بې حوصلې (behawslé) ص. نب. بې صبره، ژر قهرېدونکی، بې زغمه.

بې حیا (behayā́) ص. نب. بې شرمه، بې سترګو، سپین سترګی.

بېخ (béx) نر. م. ۱) ویخ، جړ، ولې، جرړه، ریښه؛ ۲) بنیاد، آر؛ ۳) تل؛ ٤) تاداو، بنسټ.

بې خاونده (bexāwánda) ص. نب. ۱) بې څښتنه؛ ۲) بې سرپرسته؛ ۳) بې مېړه.

بې خبره (bexabára) ص. نب. ۱) بې معلوماتو، ناخبره، ناآګاه؛ ۲) ناڅاپه.

بېخچن (bexján) ص. نر. م ۱) بېخچن، له بېخه، له ریښو، له ولې؛ ۲) له آره.

بې خجه (bexája) ص. ښځ. م. بې فشاره.

بې خرخشې (bexrxáše) ښځ. ج. بې ارنګه، بېشکه، بې غل و غش، پاک او صاف.

بې خرتې (bexráte) ص. نب. بې حسابه، بې اندازې، بې شمېره، ډېر زیات.

بې خرتې (bexráṭe) نر. م. بې موقع کار، پخوا له وخته، بې وخته کار، بې ځایه کار.

بې خرڅه (bexarcá) ص. نب. ۱) مفلس، تش لاس، خالي جېب؛ ۲) بې توښې.

بې خطا (bexatā́) ص. نب. بې تېروتنې، بې قصوره بې سهوې، بې غلطۍ.

بې خطره (bexatára) ص. نب. له خطر پرته، بې وېرې، بې ترسه، بې ضرره، بې نقصه.

بې خوبه (bexobá) ص. نب. هغه چا چې خوب نه وي کړی.

بې خوبي (bexóbi) ښځ. م. ۱) بېخوابي، بېداري، نه بیدېدنه؛ ۲) نارامي، ګنګستیا، ګیچوالي.

بې خوده (bexwáda) ص. نب. بې سده، بې هوښه، بې حسه، خلسه.

بېخوله (bexóla) ص. نب. بدرنګه، بدشکله، د خرابې څېرې خاوند، د بدې بڼې خاوند.

بې خولې (bexwále) ص. نب. عاجز، بې ژبې، آرام، غلی، پټه خوله.

بې خونده (bexwánda) ص. نب. ۱) بې مزې، پیکه، بې مالګې؛ ۲) بې ګټې، چټي.

بې خوندي (bexwándi) ښځ. م. ۱) بې مزې توب، پیکه توب؛ ۲) بې اغېز کول.

بې خونې (bexūne) ص. نب. بې کوره، بې مېنې.

بېخي (béxi) ق. سکېره، بالکل، له بېخه، کامله، قطعي.

بې خیره (bexáyra) ص. نب. ۱) شري، شرري، پساتي؛ ۲) بې ښې.

بېدار (bedā́r) ص. نر. م. ج. ۱) ویښ، د ویده ضد؛ ۲) فعال، تکړه، چالاکه؛ ۳) باخبر.

بېدارول (bedārawā́l) مص. مت. ۱) ویښول، له خوبه پاڅول؛ ۲) پوهول، هوښیارول، په غوږ وهل، خبرداري ورکول.

بېداري (bedā́ri) ښځ. م. ۱) ویښتونه، ویښوالی؛ ۲) هوښیاري؛ ۳) تکړه والی، چالاکي.

بې داغه (bedāğá) ص. نب. ۱) بې عیبه، بې لکې، بې علته؛ ۲) نېکنام، صاف، سپین، با عفته، بې جوړې.

بې دانه (bedānā́) ص. نب. بې زړي، بې خستې، بې مندکې: لکه بېدانه انار.

بې دخله (bedáxal) ص. نب. ۱) بې غرضه، بې مدعا؛ ۲) ویستلی شوی، خارج کړی، شړلی.

بې درده (bedardá) ص. نب. ۱) بې تکلیفه، بې کړاوه؛ ۲) ظالمه، ناترسه، بې رحمه.

بې درکه (bedaráka) ص. نب ۱) بې پتې، لادرکه؛ ۲) دېر ریات؛ ۳) بې اسرې، بې چارې.

بې درنګه (bedránga) ق. ۱) بې ډیله، بې ځنډه، فوراً، سمدلاسه؛ ۲) بې دریغه، بې صرفې.

بې دستوره (bedastūrá) ص. نب. بې رواجه، بې دوده، بې عنعنې، له نرخ نه وتلی؛ ۲) بې قانونه، بې لارې.

بې دماغه (bedimāğá) ص. نب. ۱) بې کبره، خاکساره؛ ۲) ناپوهه؛ ۳) قهرجن، عصبي.

بې دمه (bedáma) ص. نب. ۱) ستړی، ستومانه، بې حرکته، سست، لټ؛ ۲) بېدوده.

بېدو (bedó) ق. کټ مټ، عیناً، یو ډول، یو رنګ.

بې دوا (bedawā́) ص. نب. ۱) بې دارو، بې درملو؛ ۲) بې علاجه؛ ۳) بې دعا.

بې [illegible] (bedawtára) ص. نب. ۱) څوک چې په حکومت کې مالیه و نه لري؛ ۲) بې ځمکې او بې جایداده.

بې دوده (bedodá) نبخ. م. بې قاعدې، مستثنا

بیده (bidá) ص. نر. م. ویده، خوبولی، په خوب کې.

بېده (bedá) نبخ. م. (ج. بېدې) رج شنه لکه رشقه شفتل (شوتل).

بېدیا (bedyā́) نبخ. م. ۱) وچه میره، صحرا، ډاګ؛ ۲) د باندې، بهرنۍ، بهر [illegible].

بېدیانی (bedyā́nay) ص. نر. م. (ج. بېدیاني) ۱) سارایي؛ ۲) د باندینی؛ ۳) پردی، بېګانه.

بې دینه (bedīná) ص. نب. ۱) بې مذهبه، کافر؛ ۲) بې قوله، بې ژبې، بې لوزه، بې وعدې.

بې ډاډه (beḍāḍá) ص. نب. بې اطمینانه، نا مطمئن، بې باوره، ناکراره.

بې ډبه (beḍába) ص. نب. بې ادبه، ناپوهه، بې عقله، بې نزاکته.

بېډن (beḍán) ص. نر. م. ج. شل پاپو، کچی، کچل، کجی، د کیږي پښې والا.

بې ډوله (beḍáwla) ص. نب. ۱) بدرنګ، بد شکله، بدقواره؛ ۲) بې سلیقې، بې ذوقه.

بېډون (beḍawán) نر. م. ۱) [illegible] ځنجک ونه؛ ۲) ځیر، شډل، بدرنګ، ناتوږلی، ناتراش.

بې ډوی (beḍáway) ص. نر. م. بې باکه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بېډۍ (beḍə́y) نبخ. م. ج. بجله، سپینته.

بې ذوقه (bezawqá) ص. نب. بې علاقې، بې سلیقې.

بیر (bīr) جن. یو ډول مشروب دی چې له اوربشو نه لاس ته راځي.

بېران (berā́n) ص. نر. م. ۱) وران، خراب، برباد؛ ۲) بې هوش، بې حسه، ضعیف.

بېرانه (b(e,ay)rānā́) (ج. بېرانې) ویرانه، کنډواله، خرابه.

بېراني (berā́ni) نبخ. م ۱) وراني، خرابي، ویجاړي؛ ۲) بې هوشي، بې خودي؛ ۳) بدمعامله ګي.

بې ربره (berábra) ق. بې رحمته، بې سستونزې.

بېرته (bertá) ق. ۱) پرانیستی، خلاص، برسیره؛ ۲) بیا، دویم ځل، بله پلا، بل ځل، پس ته؛ ۳) اترې، په فاصله.

بېررا (berrā́) نر. م. سپیر کونډکه، سپیر کونډه، جل، خزاږه، سپیر کنډه، خړاکه، یو ډول مرغۍ.

بېرړه (berṛā́) بنغ.م. اوږد غوز، اوږدا کوړ، اوږد مسیر، اوږد چارمغز.

بیرغ (bayráq) نر.م. توغ، جنډه، بیرق.

بېرګال (bergál) دغوایي یا غوا دځرمنې ژی، ناړه.

بېرندوکی (berandūkay) ص. نر.م. دارن، ویرندوکی، دارېدونکی، ویرېدونکی.

بېرنه (beráṇa) بنغ.م. ویرېدنه، دارېدنه، دار.

بېرڼ (beráṇ) نر.م. غرنی رشقه، غریبزه رشقه.

بېرو (beró) ص.نب ۱) بې مخه، بې حیا، بې شرمه ۲) بنغ.م. بیورو، دفتر – سیاسي بېرو.

بیرو (birū́) نر.م. چارګل، د پزې ټیک.

بیروبار (birobár) نر.م. ګڼه ګونه، تېل ماتېل، ګڼه، ازدحام.

بې روزګاره (berozgārá) ص. نب. بې کارو باره، وزګار، بېکاره، بې مصروفیته، بې دندې.

بیروکرات (berokrā́t) نر.م. ۱) دبیروکراسۍ په اصولو معتقد؛ ۲) اص. مشکل تراش.

بیروکراسي (berokrāsí) بنغ.م. په اداري چارو کې اصول پرستي او تشریفات او په کارونو کې بېځایه ځنډونه رامنځ ته کول.

بېرونه (berawāná) بنغ.م. (ج.بېروني) دارونه، ویرونه، بېرونګ، دارونګ.

بې روه (berawā́) ص. نب. ۱) بې لاري (ځای)؛ ۲) بې دوده او بې دستوره، بد چلنده.

بېرویه (berūyá) ص.نب. ۱) بې مخه، بې لحاظه؛ ۲) بې عزته، بې ابرو، ګستاخ.

بېره (berá) بنغ.م ۱) ویره، دار؛ ۲) بېر دول ونه ده؛ ۳) دبېرې د ونې مېوه؛ ٤) د پزې چارګل؛ ٤) بېر دول دانه، بېر دول ننکې.

بېری (beráy) بنغ.م. بېری، د لوخې مېوه.

بېرېدنه (beredә́na) بنغ.م. دارېدنه، ترهېدنه.

بېړ (beṛ) نر.م. ګڼه ګونه، غورلم، غوز بېړ، جغه، ازدحام، بېروبار.

بېړا (beṛā́) ص. نب. ساده، احمق؛ شوده.

بېړاتوب (beṛātób) نر.م. کم عقل توب، ساده توب، احمق توب، بې عقلي.

بېړاګی (beṛāgáy) ص. نر.م. ساده ګی، شوده ګی، د بېړا د تصغیر شکل.

بېړل (beṛál) مص. مت. ۱) بېړی کول، بابېړی کول. یوه دعوا له سره بیا کول؛ ۲) شړل، په بې عزتۍ ایستل.

بېړندوی (beṛandóy) ص.نر.م. تلواري، ترور، عجله کوونکی.

بېړنی اکر (beṛanáyakár) نر.م. بېړني حالت، اضطراري حالت.

بېړنی خونه (beṛanáyxū́na) بنغ.م. تلوار خونه، عاجله کوټه، اتاق عاجل.

بېړندی (beṛandáy) ص. نر.م. (ج. بېړندي) ګړندی، تېز، وندی، چابک، تند، چالاک.

بیړو (biṛū́) ص. نب. تلواری، تېز، جلت، وندی، چالاک، تادي کوونکی، بیړه کوونکی.

بیړه (biṛá) بنغ.م. چابکي، عجله، تېزي، تلوار.

بېړه (beṛá) بنغ.م ۱) د بحري بېړیو کتار؛ ۲) رساله، پلټن، تولی، جته، د کار یونټ.

بېړۍ (beṛáy) بنغ.م. ۱) کشتی، سمندري جهاز؛ ۲) بنغ.م. زولنې.

بېړی (beṛáy) نر.م. بابېړی، باوبېړی، واوبړی، د یوې ناروغۍ بېرته راګرځېدنه.

بېړۍ چلوونکی (beṛaycalawū́nkay) قا. نر.م ماڼو، کښتیوان، کښتۍ چلوونکی.

بېړۍ وال (beṛaywā́l) ص.نر.م ۱) ماڼوګی، ماڼو، بېړۍ چلوونکی؛ ۲) د بېړۍ خاوند او مالک.

بیز (bíz) نـر.م. ۱) وز، سیرلی، پسه؛ ۲) شادو، نربیزو؛ ۳) دوزي بډی، چوزی.

بېز (béz) نر.م. وچه ګپ، وچ وابنه.

بېزاره (bezārá) ص. نب. وېزاره، تریوزي، متنفر، لاس په سر، ستومانه.

بېزاري (bezā́ri) ښځ.م. وېزاري، زړه تـوربدنه، ستوماني، مجبوري، کرکه، نفرت.

بېزارېدنه (bezāredə́na) مص. ل. وېـزارېـدنه، زړه توربدنه، ستومانېدنه، تر پوزې رسېدنه.

بېزاوه (bezāwá) ص. نب. بې وسه، ناچاره، اړ.

بې زړه (bezṛá) ص. نب. ډارن، وېرېدونکی.

بې زړه توب (bezṛatób) نر.م. وېره، ډار، ترهه.

بې زغـمه (bezğáma) ص. نب. بې حـوصلې، کم حوصلې، بې طاقته.

بېزل (bezál) مص. مت. رفو کول، پیوندول، پـرله پوري کول، تکونه ورکول، پنڅرک کول.

بیزو (bizó) ښځ.م. شادو، شادي.

بیزوتاړی (bizotā́ṛay) ص.نر.م. ډارن، بې زړه.

بیزوټی (bizóṭay) نر.م. بیزوګی، شادوګی، بیزو مخی، د بیزو بچی، د بیزو تصغیر.

بیزوګر (bizogár) فا.نر.م. ۱) شادي وان، شـادي باز، بیزوګډوونکی؛ ۲) نر.م. د وزو پوونکی.

بیزی (bizáy) نر.م. د وزي بډی، د وزي سپېښته، د وزي چوزی، بزی، بیزیار.

بې ژبې (bežábe) ص. نـب. ۱) ګـونګ، چـاړا؛ ۲) بخ ژبی؛ ۳) بې قوله، بې وعدې، بې ژمنې.

بې ژبي (bežā́bi) ښځ.م. بې ژمني، وعده خلافي.

بېږدن (bezdán) نر.م. ګلداره خورجین چې ناوې بې له ځان سره د مېړه کره وړي.

بې ږغه (bezǧá) ص. نب. ۱) بې اوازه، بې غـږه؛ ۲) بې خبره، بې له اجازې.

بې سا (besā́) ص. نب. بې روحه، چې سا و نه لري، د ساکښ ضد، بې سـلوې.

بې ساري (besā́ri) ص.نب. بې جـوړې، بې نظیره، بې مثاله.

بې ستره (besátra) ص. نب. بې پـردې، بې آبه، بې عزته، بې ابرو، لوڅ لغړ، بربنډ.

بې سته (besáta) ص. نب. نابللی، ناغوښتی.

بیستی (bistáy) ښځ.م. خـامتا، کـرباس، هغه نخي توکر چې په لاس اوبدل کېږي.

بې سده (besáda) ښځ.م. ۱) بې سـوله، بېهـوښه، بې حاله؛ ۲) بې عقل.

بې سدي (besádi) ښځ.م. ۱) بې خودي، بې هوشي سادویي؛ ۲) بې عقلي، ناپوهي.

بېسر (besár) نـر.م. پېـزوان، نته، نتکی، د پوزې مندری، د پوزې ګانه.

بې سرتوب (besartób) نـر.م. ۱) خـودسري، خپل سري، ۲) بې سرپرستي.

بې سره (besára) ص. نـب. ۱) بې سـرپرسته، بې مشره؛ ۲) بې لارې، له چتې وتلی.

بې سري (besári) ښځ.م. بې لاري، بې پروایي.

بې سله (besála) نر.م. هغه څوک چې د مالګې نه خوړلو له امله د بې اشتهایي په ناروغۍ اخته شوی وي.

بیسموت (bismū́t) نر.م. یو ډول فلز دی.

بېسن (besán) نر.ج. وېسن، د چنو اوړه.

بې سوله (besūlá) ص.نر.م. بېهوده، بې هوښه.

بې سکه (beseká) ص. نب. ناتوانه، بې طاقته، کمزوری، کم قوته، ضعیف.

بې سیم (bésim) ص. نر.م. هغه دستګاه چې د
څپې له یو ځـای نه و بل ځای ته له سیم پرته لیږدولای شي.

بېشانه (bešānā) ص. نب. ١) بې حسابه، ډېر زيات، بې اندازې؛ ٢) بې دبدبې، بې برمه.

بې شرمه (bešarmá) ص. نب. بې حيا.

بېشړ (bišáṛ) نر.م. ١) په جامو کې هغه ځای چې له ګنډلو څخه پاتې شوی وي؛ ٢) له وربښمينې، وريني او پېړي توتې څخه جوړ شوي شملې.

بېشکله (biškála) ښځ.م. خطره، حادثه، پېښه، کشاله، لانجه، پېښه.

بې شکه (bešáka) ص. نب. ١) له شکه وتلې، بې ګومانه، ٢) ربښتيا.

بې شماره (bešmārá) ص. نب. تر حساب زيات، بې حده، ډېر زيات، بې شمېره.

بې شهاني (beṣahāni) ص. نب. بې فايدې، بې ګټې، بې خيره، بې نېکۍ، بې شي.

بې صبره (besábra) ص. نب. بې حوصلې، بې تامله، بې زغمه.

بې ضرره (bezarára) ص. نب. بې نقصانه، بې زيانه، بې تاوانه، ضرر نه رسوونکی.

بې طاقته (betaqáta) ص. نب. ١) بې توانه، بې قدرته، بې سيکه؛ ٢) ناکرار، نارام.

بې طالع (betāl̇ɪ) ص. نب. کم بخته، بدبخته، بدمرغه، بدچانسه.

بې طرفانه (betarafāna) ق. بې غرضانه، غير جانبدارانه، عادلانه، منصفانه.

بې طرفه (betaráfa) ص. نب. بې ډلې، بې پرې، منځګړی، دريمګړی، ناپېيلی.

بې طمعې (betámʂe) ص. نب. بې توقع.

بې عدالتي (beṣadāláti) ښځ.م. بې انصافي، بې قانوني، د عدل او انصاف نشتوالی.

بې عزتول (beṣzatawál) مص. مت. سپکول، بې ابرو کول، بې پته کول.

بې عزته (beṣizáta) ص. نب. سپک، بې ابه، بې قدره، بې پته، بې ابرو، بې دوبه.

بېعقل توب (beṣaqáltob) نر.م. شوده توب، ساده ګي، کم عقلتوب، ساده والی.

بې عقله (beṣáqla) ص. نب. ناپوهه، شوده.

بې علاقې (beṣaláqe) ص. نب. بې مينې، بې ذوقه، بې محبته، بې الفته.

بې علمه (beṣilmá) ص. نب. ناپوهه، بېسواده.

بې عيبه (beṣaybá) ص. نب. ١) بې نقصه، بې زيانه؛ ٢) بې داغه، بې توره، بې تومته.

بېغ (beğ) په غوسه، په قهر.

بې غابسو (beğāso) ص. نب. کرشپ، شوپ، ښپ.

بې غرضانه (beğarazāna) ق. بېطرفانه، بې مقصده، بې تمې، بې توقع.

بې غرضه (beğaráza) ص. نب. بې مقصده، بې مطلبه، بې لوټه، د خدای لپاره.

بې غږه (beğazá) ص. نب. ١) صامت، چوپ، بې اوازه؛ ٢) بې اجازې، بې خبره.

بېغمه (beğáma) ص. نب. ١) چې غم نه لري، بې پروا؛ ٢) اسوده، ارام، بې اندېښنې.

بې غوره (beğáwra) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې توجه، بې پوښتنې.

بې غوږو (begwʐó) ص.نب ١) بوچی، غنجی، منجی؛ ٢) کم عقل؛ ٣) کوڼ.

بې غيرته (beğayráta) ص. نب. بې ننګه، چې غيرت نه لري، دووس، بې پته.

بې فايدې (befāydé) ص. نب. عبث، بې ګټې، بې نفعې، فضول.

بې فکره (befikrá) ص. نب. ١) بې سوچه، بې حافظې؛ ٢) بې پروا.

بې فیضه (befayzá) ص. نب. بې گټې، عبث، فضول، بې حاصله، بې ثمره.

بې قاعدې (beqāyde) ص نب. ۱) بې طریقې، بې لارې، بې ترتیبه؛ ۲) بې قانونه، بې بنسټه؛ ۳) زیات، ډېر، بېخي ډېر.

بېقدره (beqádra) ص. نب. ۱) بې عزته، سپک؛ ۲) بې اهمیته، بې ارزښته، په زړه سترګه.

بې قراره (beqarāra) ص. نب. ناکراره، نارامه، سرګردانه، لالهانده، په غم اخته.

بې قصوره (bequsūrá) ص. نب. بې خطا، بې ګناه، بې سهوې، بې اشتباه.

بې قوته (bequwáta) ص.نب. کمزوری، ناتوانه، بې طاقته، کم قوته، ضعیف.

بې قولي (beqáwli) بنغ.م. بې لوزې، بې اعتباري، بې وعده ګي، بې ژبي.

بې قیاسه (beqiyāsá) ص. نب. بې اندازې، ډېر زیات، بې حسابه، زیات.

بې قیده (beqáyda) ص. نب. هغه څه چې شرط او قید په کې نه وي.

بې قیمته (beqimáta) ص. نب. ۱) وریا، مفت، بې بیې؛ ۲) بې بها، ډېر قیمتي.

بیک (biyák) نر.م. (ج. بیکونه) ۱) د کښتي جېبه، د کشتي ځېه؛ ۲) د کبانو د نیولو یو ډول اله

بېکاره (bekāra) ص. نب. ۱) لیبه، بې روزګاره، روزګاره؛ ۲) لټ، تنبل، سست.

بیکانه (bikāná) بنغ.م. (ج. بیکانې) بوکانه، یو ډول ونه ده.

بې کچه (bekáča) ص.نب. بې مېچه، بې اندازې.

بې کډې (bekáde) ص. نب. ۱) بې کوره، بې سامانه؛ ۲) بې ښځې، بې ماندینې مجرد.

بېکسه (bekása) ص. نب. بې خپلوانو، یوزړی.

بې کسبه (bekásba) ص. نب. بې هنره، بې فنه.

بې کماله (bekamālá) ص.نب. بې هنره، بې کسبه.

بې کوره (bekorá) ص.نب ۱) بې میني، بې خونې ۲) مجازاً ستړی ستومانه او نارو غه.

بې کوري (bekóri) بنغ.م. کور نه لرل توب، مینه نه لرل، بې خانګي.

بې کونګه (bekūngá) ص.نب. کمزوری، ناتوانه.

بېکی (bekáy) بنغ.م. لوبه چاړه، سپلاره.

بې کینې (bekiné) ص. نب. چې حسد نه لري.

بېګا (begā́) ق. وګا، تېره شپه، نن شپه.

بېګار (begā́r) نر.م. جبري کار، د زور کار، شاله کار، بې مزده کار، بې اجورې کار.

بېګاړه (begāṛá) بنغ.م. وران، ویجاړ.

بېګانګي (begānági) بنغ.م. ۱) پردي توب؛ ۲) نابلدي، نا آشنايي، نه پېژندګلوي.

بېګانه (begāná) ص. نب. پردي، غير، اجنبي.

بېګانی (begā́nay) ص. نر.م. د تېرې شپې، د پرایې شپې، دورګنی شپې.

بې ګټې (begáṭe) ص. نب. بې فایدې، بې نفعې، بې حاصله، بې وټې، بې سوده.

بیګر (bigár) نر.م. غرنی چرګ، زرین چرګ.

بېګر (begár) نر.م. یو ډول چاغ مرغه دی.

بې ګرزه (begarzá) ص.نب. بې ګرده، بې دوړې.

بېګړا (begṛā́) ص. نب. لټ، تنبل، ناراسته.

بېګمانه (begumā́na) ص. نب. ۱) بې شکه؛ ۲) ناخبره، نابېره، ناڅاپه.

بېګمي (bégmi) بنغ.م. یو ډول وريجې.

بیګه (bigá) بنغ.م. (ج. بیګې) د جریب او کنال په شمېر د ځمکې د اندازه کولو مقیاس.

بې ګناه (begunā́) ص. نب. پاک، بې جرمه، د ګناه کار ضد، هغه څوک چې ګناه نه لري.

بیګي (bigi) ښځ.م. بیګی، ماتکه، د قطمسو یوه پاڼه (پټه) ده.

بیل (bél) ص.نر.م. ۱) جلا، جدا، ځانګړی، ګوښی؛ ۲) نر.م. یوم، کره، تک بیل؛ ۳) د ګنو د ګانې اوږد لرګی (تیر) چې غوایي یې ګرځوي.

بیلا بیل (belābél) ص. نر. بېل، بېل، ګوښی ګوښی، جلا جلا.

بې لارې (belāre) ص.نب. ۱) لارورکی، منحرف؛ ۲) بدعمله؛ ۳) بې رواجه، بې دستوره

بې لاریتوب (belāretób) نر.م. ۱) بې لارې؛ ۲) بې رواجي، بې دستوري.

بې لاسو (belāsó) ص.نب. ۱) شوټ؛ ۲) د هغه چا چې لاسونه نه وي؛ ۳) لټ، تنبل.

بیلاندي (belāndi) ښځ.ج. د کاریز هغه اوبه چې کله حوض ډک شي نو په یوه بله بیاله کې اړوي

بیلانس (bilāns) نر.م. ۱) تله، انډول، موازنه؛ ۲) بقایا، باقي، پاتې، د حساب پاتې.

بیلاو (belāw) نر.م. بیلو، اسونی، باټ، برجي، د چړې، چاکو او نورو د تیره کولو آله یا ډبره.

بیلتون (beltūn) نر.م. جدایي، جلاوالی، هجران، فراق.

بیلتونپال (beltūnpāl) نر.م. بیلتون خوښوونکی، جدایي غوښتونکی.

بیلتون ځپلی (beltūnǰapálay) ص.نر.م. بیلتون زموللی.

بیلچه (belčá) ښځ.م. چاړي، کوچنی چاړي.

بې لحاظه (belihāzá) ص.نب. بدمخی، بې پاسه سپک، بې لحاظه.

بیلرغو (bilargū) ص.نب. کوشه دب، خوشکی، لوچک، ایله، چتې ګرځېدونکی.

بیلست (belást) نرم. بېلتون، جلاوالی، ...

بې لفظه (beláfza) ص.نب. بې ژبې، بې ژمنې، بې وعدې، بې قوله، بې لوزه.

بې لفظي (beláfzi) ښځ.م. (ج. بې لفظی) بې ژبیتوب، بې ژمنیتوب، وعده خلافي.

بېلک (belák) نر.م. ۱) د زوم له خوا خپلې نامزدې ته سوغات لېږل؛ ۲) د غېشي څوکه.

بېلګاو (belgāw) نر.م. خرخ، څوری، توښه، دلارې مصرف.

بېلګونه (belgūná) ښځ.م. دانه، یو ډول مضره او خطرناکه دانه ده.

بېلګه (belgá) ښځ.م (ج. بېلګې) ۱) نښه، نښانه، پته؛ ۲) درک ایستل، څرک ایستنه.

بېلګه یي (belgáyi) ښځ.م. نمونه یي.

بېلل (belál) مص. مت. ۱) و ګ. بایلل؛ ۲) د توپیک په نښه برابرول، نښه نیول.

بېللی (belálay) ص. نر.م. چمتو، اماده، تیار، منتظر، تیارسن.

بېلماڅه (belmāǰá) ص.نب. ۱) بېلماخ، بېلمازه؛ ۲) پر هغه ځای یا تیکه چې لمونځ روا نه وي.

بېلمانځي (belmānǰi) ښځ.م. (ج. بېلمانځی) ۱) بېلمازی، لمونځ نه کونه؛ ۲) جامې حیض.

بې لمه (belāma) ص.نب. ۱) هغه ښاروي چې لم نه لري؛ ۲) بې لکۍ حیوانات.

بېلنګی (belangáy) ص. ښځ.م. هغه ښاروره چې خپل بچی ځان ته نه پرېږدي.

بېلنه (belána) ښځ.م. بېلتون، جدایي، جلاتوب، لرې والی، فراق، ګوښی توب.

بېلواله (belwālá) ښځ.م. بېلتون پالنه، بېلتونواله، جدایي غوښتنه، تجزیه طلبي.

بې لوتې (beláwte) ښځ.ج. اوتې بوتې، الوتې، ګډې وډې، کاواکې، ایلتې، چتیات.

بیلودنه (baylodána) بنخ.م. بایلنه، بایلات، بایلوونه، خرڅونه.

بې لوظي (beláwzi) بنخ.م. (ج. بې لوظي) بې ژبي، بې قولي.

بېلول (belawál) مص. مت. ۱) جلاکول، گوښې کول، جدا کول، پرې کول، شکول.

بېله (belá) بنخ.م. ۱) ترنې، ترناو، ناوه، هغه لوبه ناوه چې په نهرد پاسه د اوبو د تېرولو لپاره ایښودل شوې وي؛ ۲) ناله، لـه سیند څخه بېله شوې بیاله؛ ۳) تاپو، وچکې؛ ٤) هغه ونه چې منځ یې تش وي.

بې له (belá) ق. پرته، بغیر، بدون.

بېلهمه (belháma) ق. ناڅاپه، نابېره، ناگومانه.

بېلی (beláy) نر.م. توپیر، بېلتون، جلاوالی.

بېلېدل (beledál) مص. ل. جلاکېدل، گوښې کېدل، ځانته کېدل، یوازې کېدل.

بیم (bim) نر.م. ۱) دار، ویره، وهم؛ ۲) دلوخې بېخ؛ ۲) مورلي، د مارنیوونکو یو ډول شپېلی.

بیمار (bimā́r) ص. نر.م. (ج. بیماران) ناروغ، ناساز، رنځور، ناجوړ، ناروغه..

بیماري (bimā́ri) ناجوړی، ناروغي، رنځوري.

بې مالگې (bemālgé) ص. نب. ۱) بـلمنگي، بې خونده؛ ۲) بې نوره؛ ۳) بې مینې.

بې ماله (bemā́la) ص. نب. بې شتو، خوار.

بیمانتوب (bimāntób) نر.م. ناخواني، نامردي، بې ایماني، بې همتي، بې زړه توب.

بیمانه (bimā́na) ص. نب. نامرده، بې همته.

بې متره (bemátra) ص.نب. بې سیکه، کمزوری، ضعیف، ناتوانه، بې قوته.

بې مثاله (bemisā́la) ص. نب. ممتاز، غوره، بې جوړې، بې مثله، بې انډوله.

بې مجاله (bemajā́la) ص. نب. ۱) بې وخته، بې فرصته؛ ۲) بې مداره، بې واره، بې حاله.

بې مختوب (bemaxtób) نر.م. ۱) بې لحاظي، بې پاستوب، بې پاسي؛ ۲) بې شرمي.

بې مخه (bemáxa) ص. نب. ۱) بې لحاظه، بې پاسه؛ ۲) بې شرمه، بې حیا.

بې مروته (bemarwáta) ص. نب. بې مهراني، ناخوانه، ناخوانمرده.

بې مزې (bemáze) ص.نب. بې خونده، بدخونده، هغه شي چې خوند و نه لري.

بې مصرفه (bemasráfa) ص.نب ۱) کم مصرفه، کم خرڅه؛ ۲) وریا، خوشې.

بې معنی (bemaʂná) ص. نب. ۱) بې مانا؛ ۲) خوشې، چټي، بې گټې، بې سوده.

بې مغزه (bemağzá) ص. نب. بې فکره، پوچ، بې مغزو، ساده، بې عقله، ناپوهه.

بې مناسبه (bemonāsibá) ص. نب. ۱) ناوړه، نامناسبه؛ ۲) بې ربطه.

بې موجبه (bemojibá) ص. نب. ۱) بې سببه، بې علته، بې دلیله.

بې مورده (bemoridá) ص. نب. بې ځایه، بې موقع، نامناسبه.

بې موقع (bemóqiʔ) ص. نب. بې ځایه، بې وخته، بې مورده، نامناسبه.

بیمه (bimá) بنخ.م. (ج. بیمې) ۱) ذمه واري، د مال، روغتیا یا د ځان د نقصان ذمه واري.

بې مهره (bemihrá) ص.نب. بې محبته، بې مینې.

بې میله (bemáyla) ص. نب. ۱) بې مینې، بې علاقې، بې ذوقه، بې رغبته؛ ۲) بې اشتها، بې ذوقه.

بې مینې (bemíne) ص. نب. [illegible]

بینا (biná) ص. نب ۱) لیدونکی؛ ۲) پوه، هوښیار، عاقل، خبر ک.

بې ناغې (benā́ğe) ص. نب. بې جریمې.

بین المللي (baynūlmiláli) ص. نب. نړی وال، جهاني، د نړۍ، انټرنیشنل. عمومي.

بې نامه (benā́ma) ص. نب. بې نومه، بې نښانه.

بې ناموسه (benāmūsá) ص. نر.م. بې ننګه، بې پته، بې ابرو، بې عزته.

بینایي (bināyi) ښځ.م. (ج. بینایی) لیدنه، دید، نظر، د لیدلو حس.

بین باجه (binbā́ja) ښځ.م. ۱) ساز، باجه خانه؛ ۲) د خولې ارمونیه، هارمونیکا.

بې نتیجې (benatijé) ص. نب. بې حاصل، تش، بې مانا، بې ځایه، عبث.

بینت (baynt) نر.م (ج. بینتونه) له بانس څخه جوړه شوې د لاس امسا.

بیند (bayánd) ص. نب. جاري، روان، بهاند.

بې نزاکته (benizākáta) ص. نب. بې ادبه، بې ډبه، بې شرمه.

بینش (binš) نر.م. شاتیر، پښتول، ویښه، بش.

بې نصیبه (benasibá) ص. نب. بې طالع، بد قسمته، بې برخې، بې بخته.

بې نظمه (benázma) ص. نب. شوارړ، ګډوډ، بې ترتیبه، خواره واره، تیت پرک، نامنظم.

بې نظیره (benazirá) ص. نب. بې ساری، بې جوړې، بې مثله، بې مانندہ، بې همتا.

بینګ (bing) نر.م. (ج. بینګونه) د لوخي ویلې، د لوخي بیخ، د ویلې ویخ.

بې نمکه (benamáka) ص. نب. و ګ. بې مالګې.

بې ننګه (benangá) ص. نب. بې غیرته، دووس، بې ایمانه، سپیته، کم همته.

بېنوا (benawā́) ص. نر. ښځ.م ۱) بې وزله، غریب؛ ۲) نر.م. یوډول غرنی ګیاه ده چې شین ګل کوي ۳) عبدالرؤف بېنوا د پښتو ژبې وتلی لیکوال او شاعر چې د پښتو ادب له پنځو ستورو څخه یو دی.

بې نومه (benūmá) ص. نب. نوم ورکی، ګمنام.

بینه (bayná) ص. نب. ښکاره، څرګنده، جوت، رڼ.

بې نهایته (benihāyáta) ص. نب. بېخي ډېر، له شمار او اندازې وتلی، خورا زیات.

بې نیازه (benyā́za) ص. نب. بې احتیاجه، نااړ.

بیني چوی (biničóy) نر.م. سپېرخواکی، پېزواني، تیرکښ، هغه کوچنی لرګی چې د یوې په غشي کې یې بند وي او په سر باندې (الې) کې یې اچول کېږي.

بې واده (bewādá) ص. نب. بې ښځې، بې مېړه، مجرد، مجرده، چا چې واده نه وي کړی.

بې واره (bewārá) ق. ۱) ناڅاپه، نابېره، ناخبره؛ ۲) بې نوبته، وارخطا.

بې واسطې (bewāsté) ص. نب. ۱) مستقیماً، مخامخ؛ ۲) بې وسیلې، بې ذریعې.

بې واک (bewā́k) ص. نر.م. بې اختیاره، بې وسه.

بې واکي (bewā́ki) ښځ.م. بې اختیاري، کمزوري، کم قوتي.

بې وته (bewáta) ص. نب. ۱) نږه، سوچه، خالص، صاف؛ ۲) بې عیبه، بې غشه.

بیوتیک (byótik) ص. نر.م. د مشخص ژوند درلودونکی.

بې وجدانه (bewijdā́na) ص. نب. بې ضمیره، بې شرفه، بې پته.

بې وخته (bewáxta) ق. بې موقع، پخوا له وخته یا وروسته له وخته، ناوخته، بې ځایه.

بیور (byūr) نر.م. ۱) بیان، ذکر، ۲) مجلس، خبري

بېوره (bewára) ص. نب. ۱) خرګند، ښکاره، جوت، ۲) ښځ.م. ظلم، تېری.

بېوړه (bewáṛa) ص. نب. نامناسب، ناموزونه، بې‌جوړې، ناوړه.

بېوزله (bewázla) ص. نب. غریب، بې وسه.

بې وزني (bewázni) ښځ.م. سپکوالی، د وزن کموالی، وزن نه لرنه، وزن نه لرنه.

بیوسفیر (byosfér) نر.م. د ژوي د اوسېدو ساحې لکه لیتوسفیر، هایدروسفیر او اتموسفیر.

بې وسلې (bewásle) ص. نب. بې اسلحې.

بې وسه (bewása) ص. نب. ناتوانه، بې قدرته، بېچاره، غریب.

بې وسیلې (bewasilé) ص. نب. بې واسطې، بې ذریعې، مستقیم، د واسطې ضد.

بې وطنه (bewatána) ص. نب. پردیس، مسافر.

بې وفا (bewafā) ص. نب. بې قوله، بې پروا.

بې وفايي (bewafāyi) ښځ.م. (ج. بې وفايۍ) وعده او ژمنه ماتوونکی.

بې وقوف (bewūqūf) ص. نر.م. ۱) کم عقله، ناپوهه، ۲) بې‌ادبه، بې ادبه، بې تمېزه.

بیوګراف (byográf) نر.م. هغه څوک چې د چا د ژوند حالات لیکي یا یې تشریح کوي.

بیوګرافي (biográfi) ښځ.م. سوانح، د یو چا د ژوند د حالاتو او سوانحو کتاب.

بیول[۱] (biwál) مص. مت. ۱) بوتلل، بېول (د انسان حیوان، موټر) ۲) لنه ایستل.

بیول[۲] (bayáwal) مص. مت. و ګ. بهول.

بیولوجي (byolóji) نر.م. بیالوجي، بیولوژي، بیالوژي، د ژوي پوهنه، علم الحیات.

بیوله (bewála) ص. نب. بومخی، بوژبی، صادق.

بیوو (biwū) نر.م. تېرا، بېزاره کېدل.

بیه[۱] (bayá) ښځ.م. قیمت، نرخ، ارزښت، بیعه.

بیه[۲] (biyá) ښځ.م. دره، ونه، قد، قد و قامت.

بیه[۳] (byá) ق. بل ځل، بل کرت، دوباره، پس.

بیهند (bihánd) نر.م. بیهان، بهان، بیان، بیون.

بېهو (behū) ص. نب ۱) ترنده، تربدلی، وبربدلی، ۲) غرنی، دښتي، وحشي.

بېهوده (behūdá) ص. نب. بې فایدې، بې ګټې، چټې، بې مانا، عبث.

بېهوښه (behóṣa) ص. نب. ۱) بېهوښه، بې حسه، بې سده، ۲) له عقل څخه خلاص.

بېهووالی (behūwálay) نر.م. ۱) صحرايي توب ۲) ویره، تربدنه، ترهېدنه.

بې هیبته (behaybáta) ص. نب. ۱) بې ویرې، بې ترسه، بې داره، ۲) بې لویې، بې پرتمه.

بې هیلې (behilé) ص. نب. ۱) نا امیده، بې اسرې، بې ارزو، مایوسه، ۲) بېکسه.

بې یېبرې (beyébre) بې ثمره، شنډ، بې حاصله.

بیېدل (bayedál) مص. ل. و ګ. بهېدل.

بیېدنه (bayedána) ښځ.م. بهېدنګ، بهېدنه، جاري کېدنه، روانېدنه.

بیېده (bayedá) نر.ج. بهېدنه، جاري کېدنه.

بییر (báyir) نر.م. (ج. بییرونه) و ګ. بهیر.

پ

ب (pe) نبح.م. (ج. پې ګانې) د پښتو الفبې څلورم توری دی.

پا (pā) نبح.م. ۱) ملهم، پټۍ؛ ۲) پښه؛ د ختیځې کلاسیکې موسیقۍ اوو ګونو سرونو پنځم سر.

پابند (pābánd) ص. نر.م. ۱) پای بند، ګرفتار؛ ۲) تابع، مجبور؛ ۳) ټینګ، ولاړ، مقید.

پابندي (pābandí) نبح.م. ۱) ګرفتاري، مجبوري؛ ۲) بندیز.

پاپا (pāpā) نر.م. بابا، کوچنیان یې پلار ته وايي.

پاپتی (pāpátay) ص. نر.م. (ج. پاپتي) منډری، ټیټ قدی، لړیښتینک، لړیښتکی، ټيټکی.

پاپتکه (pāpátka) نبح.م. د غرنۍ لاله بېخ.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. ۱) وړوکی، کوچنی؛ ۳) نسری، تنکی؛ ۴) تولنی، وړې وړې ټوټې.

پاپړ (pāpáṛ) نر.م. ۱) پاسټی، چپاتی، یو ډول نری وړوکی ډوډۍ؛ ۲) ص. نر.م. ډېر نری، ډېر تنکی.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. (ج. پاپړکي) پټری.

پاپړي (pāpṛí) نبح.م. (ج. پاپړۍ) ۱) مسالېده، پنجېری؛ ۲) د کورې پټ نه جوړ شوي کرېدونکي خواږه؛ ۳) ژاوله.

پاپکه (pāpáka) نبح.م. یو ډول واښه دي چې له بېخ نه یې ژاوله لاس ته راځي.

پاپلی (pāpláy) نبح.م. پاپې، پلې، د کوچنیانو د لومړي وار په پښو بوټونه.

پاپلین (pāplín) نر.م. پپلین، یو ډول پوست او نرم نخي ټوکر.

پاپو (pāpú) نبح.م. بابې، ګاکې، مشرې ښځې ته د احترام په ډول ویل کېږي.

پاپوټکی (pāpúṭkay) ص. نر.م. (ج. پاپوټکي) ډېر ټیټ، ډېر ټیټ، منډره کی، منډری.

پاپوټکر (pāpoṭkár) ص. نر.م. صادق، سپین، رښتینی، راستکار.

پاپوکه (pāpoká) ښځ.م. د زنګیو (زیري) د بوټي ولې او ببخ (جره).

پاپی (pāpáy) ښځ.م. ج. پاپوکي. د کوچنیانو په ژبه پیسې ته وایي.

پاپي (pā́pi) ص. نب. ګناهکار، بدکاره، بې لارې، بدعمله، بدچلند، کوچنی سپی.

پاپیروس (pāpirū́s) نر.م. د پخوانیو کاغذونو نوم چې مصریانو به لیکنې ورباندې کولې.

پات (pát) نر.م. پتې، پیاتي، پیتې، پاتي، دال.

پاتا (pātá) ښځ.م. ۱) فاتحه، په مړي پسې دعا؛ ۲) نر.م. مشر، د سړي سړی، پلار؛ ۲) سرکښ.

پاتان (pātán) نر.م. اندرپایه، پارچنګ، درم پایه، دربیه، پړ، زینه، ړکینه لاره.

پاتاڼ (pātáṇ) نر.م. لار، لیار، پتن، لاره.

پاتاو (pātáw) نر.م. هر لوی نهر یا لویه ویاله.

پاتخه (pātáxa) ښځ.م. د اندرپایې پاتکی، د لارې اړکی، د زینې یا د درپایې اړکی.

پاتره (pātrá) (ج. پاترې) پتری، پتوکی، پټ، د زخم د پاسه نری پرده.

پاترى (pā́tray) نر.م. ۱) ګل، بنکر، د څمکې دمخ سختېدل، کریږمن کېدل؛ ۲) خاوری، د خاورې کښنول؛ ۳) د تیرې په اسانه ژربدل؛ ۴) د شونډو پتری نیول (د تندې، غم یا بیمارۍ له امله).

پاتري (pā́tri) نر.م. پاتلۍ (څښتن، بادار)، په اریایي ټولنه کې یې پلار ته پاتري وایي چې مانا یې (غذا ورکوونکی) کېږي.

پاتمړې (pātmáṛe) ص. ښځ.م. ج. پاتوړې، پاته مړنه، د مړي نه پاتې شوی مال.

پاتنده (pātánda) ق. پاینده، پاتې کېدونکی، تل ترتله، باقي، دایمي.

پاتو (pātó) ښځ.م. ۱) یو ډول سور رنګه چینجی دی؛ ۲) یو ډول مچ؛ ۳) یو ډول مرغی ده چې د شپې اوازونه کوي؛ ٤) ق. پاتې، تل ترتله.

پاتوپینځه (pātopencá) ښځ.م. ۱) اشرمنکی، ځرمنکی؛ ۲) رنده مېږی، مارخوری.

پاتوڅنه (pātocā́ṇa) ښځ.م. سنبل، د دارو یو بوټی.

پاته (pātá) ص.نب ۱) باقي، پاتې؛ ۲) پاته شونې، بقایا؛ ۳) ناکام؛ ٤) ایسار، معطل.

پاته شوی (pātašáway) مف. نر.م. (ج. پاته شوي) ۱) پس مانده؛ ۲) تپال یا ایسار شوی؛ ۳) ناکام شوی.

پاته مړنه (pātamṛána) ښځ.م. (ج. پاته مړنې) میراث، میراث، له مړي نه پاتې شوی مال.

پاته والی (pātawā́lay) نر.م. (ج. پاته والي) بقا، همېشوالی، تلوالی.

پاته وړی (pātawáṛay) ص. نر.م. (ج. پاته وړي) میراث خور، وارث، میراث خور.

پاتی (pā́tay) نر.م. پیتی، پتی، دال.

پاتېدل (pātedál) مص. ل. ۱) پاتې کېدل، تالېدل، ایساربدل؛ ۲) ناکامېدل.

پاتې شونې (pāteṡū́ne) مف. ښځ.م. جوتې، لیتبوینکی، سرویغی، پس خورده، باقیمانده.

پاتې شونی (pāteṡū́nay) مف. نر.م. ۱) دوام، همېشوالی؛ ۲) کنوبی، سرویغی، لیتبوین.

پاتیله (pātilá) ښځ.م. (ج. پاتیلې) دېګچې، دیګبر، پتیله، لوی خولې المونیمي دېګی.

پاټ (pāṭ) نر.م. (ج. پاټونه) ۱) لوی مستطیل دوله پټی؛ ۲) بسرید، بند، بندی، ډبیره، د پټي چار چاپیره پوله؛ ۳) پوټکی، څرمن، وژن، ترڅ (یوازې د انسان لپاره راځي)؛ ٤) برخه، ونډه؛ ٥) د کوټو ستو میناړو لوبي

پاتپخ (pātáx) نر.م. د بوټانو د ځاکولو برس.

پاټک (pāṭák) نر.م. ۱) بیره، کړیکی، له سیخانو او لرګیو جوړه چلیه یا دروازه؛ ۲) د مالونو د محصول ورکولو ځای؛ ۳) بندیز، خنډ، په لارو کې د درولو او بندولو لرګي یا زنځیر.

پاټک والا (pāṭakwālā́) نر.م. د پاټک څوکیدار، د پاټک ساتونکی.

پاټکی (pā́ṭkay) نر.م. ۱) ارکی، د پوریو پټه؛ ۲) یوه برخه، یوه ټوټه؛ ۳) د شعر یوه ټوټه؛ ٤) د بنار یوه برخه؛ ٥) کوډې، جادو؛ ٦) په ونه کې د ختلو پایټک (ژور ځای)

پاټلۍ (pāṭláy) ښځ.م. ج. پټلی، د اورګاډي د اوسپنې کرښه یا خط.

پاټی (pā́ṭay) نر.م. ۱) د دانړس هغه ځای چې نداف یې په لاس کې نیسي؛ ۲) دلینډي، پتق، د غولکي کاسې؛ ۳) جلب، ولونی.

پاجامه (pājāmá) ښځ.م. (ج. پاجامې) برزو، پرتوګ، پرتوګ، پایجامه، د خوب جامې.

پاجوله (pājowlá) ښځ.م. پاژوله، غنې مسی لوبې اوارتې جرابې؛ ۲) پلستري، د وړغنو جرابې، د وړغنو جرابې.

پاجي (pā́ji) ص. نر.م. (ج. پاجیان) ۱) رذیل، ذلیل، خوار؛ ۲) غلام، نوکر، مزدور.

پاجیتوب (pājitób) نر.م. رذیلتوب، پستي.

پاچا (pāčā́) نر.م (ج. پاچایان) ۱) واکمن، پادشاه، تولواک؛ ۲) سید، د بي بي فاطمې (رض) د اولادې لقب.

پاچاخره (pāčāxrá) ښځ.م. یو دول خر رنګه خزنده.

پاچاوزیرک (pāčāwazirák) نر.م. یو دول لوبه ده چې په قطعو او په سپینتو کې کېږي.

پاچاهي (pāčāhí) ښځ.م. ۱) پاچایي، بادشاهي؛ ۲) بې فکري، بې غمي، عیش، خوشحالي.

پاچاهي لار (pāčāhilā́r) ښځ.م. ۱) لویه لاره، شاهراه؛ ۲) دپادشاهي قاعده یا دستور.

پاچړ (pāčár) ص. نر.م. خوسا، سخا، ګنده، بوین، خیرن، ناولي، چټل.

پاچکنني (pāčknáni) نر.م. یو ډول بوټي دي چې سپین ګلان لري، چکنۍ یا سرینې ترې جوړیږي.

پاچه خزک (pāčaxázak) نر.م. ۱) د چرګانو یو دول چې لنډې پښې لري؛ ۲) موتوروی، یو ډول اور لوبه.

پاڅون (pācū́n) نر.م. انقلابي حرکت، انقلابي پورته کېدنه، سرغړاوی، بغاوت.

پاڅونه (pācawā́na) مص. مت. ۱) پورته کونه، جګونه؛ ۲) له خوبه راویښونه؛ ۳) الوځونه، ورځونه؛ ٤) وینه لوستنه؛ ٥) په دم د جادو او پېري لري کونه؛ ٦) دکلي یا ملک نه شړنه؛

پاخانه (pāxā́na) ښځ.م. (ج. پاخنې) تښتی، خاک انداز، مکان، پای خانه؛ بیت الخلاء.

پاخه (pāxá) ص. نر.م. (م. پوخ) ۱) پوخ شوی؛ ۲) تجربه کار، رسېدلی؛ ۳) کلک.

پادشاه (pādšā́h) نر.م. و ګ. پاچا.

پادري (pā́dri) نر.م. (ج. پادریان) د عیسویانو مبلغ، د مسیحیانو مذهبي مشر.

پادو (pādáw) ص. نر.م. و ګ. پاده وان.

پاده (pādá) ښځ.م. (ج. پادې) ګورم، ګواره، دنې، ګاهر، ګوېر، دخرو او غوایو ګله.

پاده وان (pādawā́n) ص. نر.م. ګوروان، هغه څوک چې د خرو او غوایانو ګله پیایي.

پادینښ (pā́diṣ) نر.م. (ج. پادینښونه) ریږ، کړاو، ظلم، تیری، سزا.

پاده (pāḍá) مؤ. م. (ج. پادې) ۱) تسمه، ۲) لسوبه گېنده، پاره، خام کورک، ۳) د غوښې نرۍ ټوټه، ۴) د ملا لاندېنۍ ارخېزه برخه، برزه، ۵) لزبت.

پاده کول (pāḍakáwəl) مص. مت. د غوښې نه نرۍ اوږده برخه پرې کول، غوښه ترادۍ ترادۍ یا ترانګي ترانګي کول.

پار (pār) نر. م. (ج. پارونه) ۱) شومه، برخه، حصه، د ورځې او شپې د اتو برخو نه یوه برخه، ۲) ق. وار وار، ځل ځل، ۳) کلي، چابي، ۴) نسوسي، مهرسینګ، ۵) چګونه، لمسونه، ۲) لحاظ، خاطر، ۳) اعتبار، واک، ۴) اقتدار، زور.

پارازیت (pārāzít) نر. م. ۱) هغه ژوندي موجودات دي چې د بل ژوندي موجود په دننه او د باندې کې اوسیږي، ۲) مفت خور، طفیلي، ۳) مضر عنصر، استثمارګر.

پاراف (pārā́f) نر. م. لنډ لاسلیک، د امضا کرښې.

پارالل (pārālél) ص. نر. م. موازي، متوازي کرښې.

پارټ (pā́rṭ) نر. م (ج. پارټونه) حصه، برخه، رول، شهرکۍ، ټوټه.

پارچاو (pārčā́w) نر. م ۱) پارچاوه، پرچاو، دربدنه، ۲) ص. نر. م. معطل، ولاړ، کړپاب، بندبدنه، بې کاره.

پارچاوېدل (pārčāwedə́l) مص. ل. پاڅېدل، بندېدل، بې کاره کېدل، د کار دربدل.

پارچل (pārčə́l) نر. م. ځچنه او ارزانه میوه.

پارچنګ (pārčə́ng) نر. م. اندرپایه، د لرګي پوړۍ، زینه، پارسنګ.

پارچنګی (pārčə́ngay) نر. م. وړوکي اندرپایه، وړوکی پارسنګ، کوچنۍ پوړۍ.

پارچه (pārčá) مؤ. م (ج. پارچې) ۱) ټوټه، ټکړه، ۲) پانه، ځله، پرزه، ۳) اطلاعنامه.

پارسا (pārsā́) ص. نر. م. پرهېزګار، نېک، صالح، متقي، پاک لمنی.

پارساتي (pārsā́ti) نر. م. لحاظ لرونکی.

پارسایي (pārsā́yi) مؤ. م. پرهېزګاري، نېک عملي، تقوا.

پارسل (pārsə́l) نر. م. هغه تحفې او لیکونه چې د واک له لارې لېږل کېږي.

پارسنګ (pārsáng) نر. م ۱) پارچنګ، اندرپایه، ۲) پارسنګ، د تلې د دواړو پلو د برابرولو وزن.

پارک (pā́rk) نر. م. ۱) د تماشې لپاره جوړ شوی باغ، ۲) هغه ټاکلی ځای چې موټر، عرادې او ټانګونه په کې درېږي.

پارکال (pārkā́l) نر. م. ۱) وس، قوت، طاقت، ۲) پرکال، پرکول، بې وسه، کهال.

پارګین (pārgín) نر. ۱) د ګندګۍ ډنډ، تالاب، ۲) ډېران، د بیرې غونډۍ، د میرې.

پارلمان (pārlamā́n) نر. م. په پارلماني جمهوري، مشروطه سلطنتي او په ډیکتاتوري رژیمونو کې د نمایندهګانو مجلس ته وایي.

پارو (pārū́) نر. م. (ج. پاروګان) ۱) بېسرۍ، بېم راشپېل، ۲) هغه لرګی چې د اسانو او غویو پښو نه د ربېسو ګانګېر او سره پرې راپیرلوي، ۳) د کښتۍ او بېړۍ د لرګیو ډېرې، ۴) سرا، امبار، انبار، ګرد، د سرې ډېران.

پاروکی (pārūkáy) مؤ. م. پرمنځ، پرمونځ، ګمنځ، د ربېسانو د پرمنځولو آله.

پارول (pārawə́l) مص. مت. ځګول، لمسول، لمبول، جنګ او جګړې ته تیارول.

پاره (pārá) مؤ. م. (ج. پارې) سیماب، جیوه، ژیوه، مرکرد، زیبق، آبک.

پاریال (pāryā́l) نر. م. پرده، پیلار، د میرا

کې هغه پرده چې درې ورځسو پسورې د ښاوې د ناسعي لپاره ځړېږي.

پارېدل (pāredə́l) مص. ل. لمسېدل، لهرېدل، د چا په لمسه جنګ ته تيارېدل.

پاري (pā́ri) نر.م. د يو ګل نوم دی.

پاړ (pāṛ) نر.م. (ج. پاړونه) ګوازه، خوازه، د ګلکار د دريدو لرګی؛ ۲) د لرګي پره اوږده تخته؛ ۳) د بام ختلو لرګی چې د پښو پټکي او رکي لري.

پاړبنج (pāṛbánj) نر.م. ۱) ځوړه شيری، شاه بلوط، د يوې ونې نوم؛ ۲) اونی.

پاړکی (pāṛkay) نر.م. ۱) قطعه، توټه، بيت، شعر؛ ۲) فال، بخت، طالع؛ ۳) پاټکی، د لرګينې زينې برۍ.

پاړکيوال (pāṛkiwā́l) ص.نر.م. شاعر، پارکی جوړوونکی، چندی، لاټول.

پاړو (pāṛū́) نر.م. ۱) هغه آله چې مسرزينې شپېلې وږياندې ګنډل کېږي؛ ۲) ص. نر.م. پاړوګر، هغه سړی چې د ماران اوده لري؛ ۳) بدشکله سړی؛ ۴) بدچلند هلک؛ ۵) چلباز.

پاړوګر (pāṛūgár) نر.م. (ج. پاړوګران) ۱) پاړو، پاړيګر؛ ۲) جادوګر، مارګير.

پاړه (pāṛá) ښځ. م. (ج. پاړې) ۱) دم، اوده، ورده؛ ۲) ځړی، د کرېدو ترمنځ ځمکه د پېړی نه پاتې کېدل؛ ۳) نيمګړی کار؛ ۴) د جامو د مېنځلو تخته؛ ۵) لويه ځلځی، زنا؛ ۶) ځوای، راشپېل؛ ۷) فال؛ ۸) لسه تناره شخه د ورونه د راوپسېغلو سيخ؛ ۹) اللحيې، ۱۰) ضرب زباني.

پاړی (pāṛáy) ښځ.م ۱) د هوسۍ پره ډول؛ ۲) ترازه، تيندره، چينده، د هندوانې او خربوزې ترازه؛ ۳) لو تسيد لري.

پازند (pāzánd) نر.م. د زردشتي مذهبي کتاب (زند) شرحه.

پازه (pāzá) ښځ.م. (ج. پازې) ۱) اثر، الهمز؛ ۲) چسغې؛ ۳) زوورتيا، جرأت؛ ۴) تندرنا؛ ۵) لحاظ، پاس؛ ۶) حيا، شرم؛ ۷) نصيحت.

پازه وال (pāzawā́l) ص.نر.م. ۱) فعال (مامور)، خدمتګار؛ ۲) معتمد؛ ۳) منشي، محرر.

پاژوله (pāžáola) ښځ.م. (ج. پاژولې) د وژغنو جرابې، د وژغنو مسی.

پاړ (pāẓ) نر.م. پرسوب، ډډون.

پاړول (pāẓawā́l) مص. مت. پرسول، ډډول.

پاړوی (pāẓáway) نر.م. (ج. پاړوي) غرنی پهاز، پيازکی، پهازک.

پاړه (pāẓá) ښځ.م. ددم او اردې (پاړو) اثر، د کوډو الهمز او تاثير.

پاړېدل (pāẓedə́l) مص. ل. و ګ. پرسېدل.

پاس (pās) ق. ۱) پورته، لوړ، جګ، هسک، اوچت؛ ۲) پر؛ ۳) نر.م. لحاظ، خاطر؛ ۴) يو ډول ملهم دی چې پښو ښاروپوته کارېږي؛ ۵) اجازه نامه، راه داري؛ ۶) ص.نر.م. بريالی؛ ۷) فارغ، خلاص؛ ۸) سپ. د فوټبال په لوبه کې د توپ بل ځوي ته رسونه.

پاسپورټ (pāspórṭ) نر.م. له خپل هېواد څخه بل هېواد ته د تګ اجازه نامه.

پاست (pāst) نر.م. ۱) احسان، منت؛ ۲) تشکر، شکريه، منته.

پاستی (pā́stay) نر.م. (ج. پاستي) ۱) ځمښتی، مکی، کوکری؛ ۲) د غوا، غوايي د مری لاندې ځوړنده اوږده برخه.

پاسره (pā́sra) ښځ.م. (ج. پاسرې) ۱) پونګ، زرمه، سپيا، پانګه؛ ۲) پرګري، پرګري،

هغه څکه چې مالک یې بزرگر ته د کر لپاره ورکړي؛ ۳) باعث، سبب، وجه.

پاسره گر (pāsragár) ص.نر.م. پاسره وال، زیرمه گر، بچت کوونکی، صرفه جو.

پاسل (pāsál) مص.مت. ۱) د چا سره نېکي او ښېګڼه کول؛ ۲) ناروغ مالش کول؛ ۳) لحاظ ساتل، خاطر کول؛ ٤) سپارل، حواله کول.

پاسلودنه (pāslodána) ښځ.م. ۱) پاسلونه، حواله کونه؛ ۲) احسان اړونه، ښېګڼه کول.

پاسلون (pāslún) ص.نر.م. پیره دار، څوکي دار، پیره کوونکی.

پاسلیل (pāsleyál) مف.مت. په چا احسان یا نېکي زباتل، چا ته خپله نېکي یا احسان وریادول، څوک په ښېګڼه شرمول.

پاسنه (pāsána) ښځ.م. (ج. پاسنې) ۱) لحاظ، رعایت؛ ۲) تر احسان لاندې راتلل؛ ۳) پر شاروي د مهربانۍ لاس کښول.

پاسنی (pāsánay) ص.نر.م. (ج. پاسني) ۱) لوړ، پورتنی، برنی؛ ۲) د ځګې سیمې اوسېدونکی.

پاسنۍ (pāsanáy) ښځ.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده.

پاسو (pāsú) ص.نب. ۱) خاکسار، عاجز، غلی؛ ۲) پست، ټیټ، رذیل، لوچک.

پاسوال (pāswál) نر.م. ۱) ساتونکی، څوکیدار، محافظ؛ ۲) باچا؛ ۳) د احسان خاوند.

پاسوان (pāswán) ص.نر.م. ۱) ساتونکی، ساتندوی، څوکیدار؛ ۲) شپون، ګډبه.

پاسه (pāsá) ښځ.م. ۱) سوچه سره، خالص زر؛ ۲) ص.نب. کره، روغ، اعتباري، رښتیانی.

پاشتک (pāšták) نر.م. واسه، وسه، پاشتوک، بزۍ، چوړ د کوټې د پاسه کوچنې لرګي اچول.

پاشل (pāšál) مص.مت. تیتول، شیندل، دوړول، شنل، لوستل، خوروور غورځول.

پاشنه (pāšná) ښځ.م. لخک، هغه زیاتي لرګي چې د دروازې د هرې پلې په آخر او سر کې پرېښودل کېږي.

پاغونده (pāgūndá) ښځ.م. ۱) د نداف د وهل شوو مالوچو غونډاری؛ ۲) د اوړي غونډاری.

پاک (pák) ص.نر.م. ۱) صاف، سپېڅلی، سوتره؛ ۲) پرهېزګار، نېک؛ ٤) بې عیبه، بې نقصه.

پاکټ (pākáṭ) نر.م. (ج. پاکټونه) لفافه، بنداژ، هغه کاغذي خلته چې لیکونه په کې بندېږي.

پاکړه (pākṛá) ښځ.م. (ج. پاکړې) د اوبو کته.

پاک زړی (pākzáṛay) ص.نر.م. تېک زړی، پاک نیتی، سپین زړی، صاف، صادق.

پاک لمنه (pāklamána) ص.ښځ.م. پاکه ښځه، د ښو اخلاقو خاونده ښځه، با عفته.

پاک نفس (pāknafs) ص.نر.م. پاک نفسه، پرهېزګاره، څوک چې په غلا، بډو، قاچاق او... اخته نه وي.

پاک نویس (pāknáwis) ص.نر.م. ۱) صفا لیکل شوی؛ ۲) ښه او پاک لیکونکی.

پاک نویس کول (pāknawiskawál) مص.مت. ستره لیکل، پاک لیکل، له چټلې پرته لیکل.

پاک نیتی (pāknyátay) ص.نر.م. (ج. پاک نیتي) د ښې ارادې خاوند، د ښه نیت خاوند.

پاکوالی (pākwálay) نر.م. ۱) پاکي، سترهوالی؛ ۲) چنتوب؛ ۳) د حساب تصفیه؛ ۵) د جنجال ختمېدنه؛ ٦) بزرګي؛ ۷) فرض غسل کول.

پاکول (pākawál) مص.مت. ۱) صفا کول، ستره کول، دوړې او ناپاکي ترې لرې کول؛ ۲) چنول، ښه او بدیلول...

پاکه (pākά) ص. ښځ.م. ۱) د پاک مؤنث؛ ۲) ښځ.م. سورروره خامتا، پلنه خامتا.

پاکه پاکۍ (pākapākáy) ښځ.م تپوس، مردار خور مرغه

پاکي (pā́ki) ښځ.م. ۱) د سر چاره، سرخوني، پتری؛ ۲) صفايي، پاکیزه ګي، سپېڅلتوب.

پاکیزه (pākizá) ص. ښځ.م. و ګ. پاک.

پاګل (pāgál) ص.نر.م.(ج. پاګلان) ۱) بې فکره، بې سده، لېوني؛ ۲) کم عقل، ساده، نادان.

پاګلتوب (pāgaltóh) نر.م ۱) لېونتوب، پاګلتیا؛ ۲) کم عقلتوب، ساده توب.

پاګل خونه (pāgalxūná) ښځ.م. د لېونو د ساتلو او علاج ځای، دارالمجانین

پال (pāl) نر.م(ج. پالونه) ۱) برخلیک، تقدیر، فال؛ ۲) پرهېز، ځان ساتل؛ ۳) د ییوي پاله سپار؛ ٤) د سپند وروکی خوړ؛ ٥) رو. پالونکی، قدر کوونکی، روزونکی، میلمه پال، روغتیا پال.

پالاکه (pālākά) ښځ.م. د مار خربښندی، د منګور کیله، د مار د تلو کربښه.

پالاني (pālā́ni) نر.م. یابو، ټټو، زوږ کچر.

پالای (pālā́y) نر.م. ۱) پلي، د (موټو، مې، لوبیا او مشنګو) هغه برخه چې داني په کې پټېږي؛ ۲) کیلی، چابي، کونجي، نوسی.

پال پی (pālpáy) نر.م. و ګ. پاپلي.

پالتو (pāltú) ص. نب. زیات، فالتو، اضافي.

پالش (pā́liš) نر.م. (ج. پالشونه) ۱) دبوټونو او شبلیو رنګول؛ ۲) ځلا، صیقل.

پالشي (pā́liši) ص.نر.م(ج. پالشیان) ۱) پالیشي، پالش او رنګ ورکوونکی؛ ۲) غوړه مال.

پالک (pālák) نر.م. ۱) زوی نیو، په زویتوب نیول شوی هلک؛ ۲) ...

پالکانه (pālkāná) ښځ.م.(ج. پالکانې) دیرڅه، درڅه، دریڅه، روشندان، ګړکی، روزان.

پالکوری (pālkóray) نر.م. هغه کوټه چې د بزګری اسباب او سامان په کې پروت وي.

پالکۍ (pālkáy) ښځ.م. ۱) هغه ډولۍ چې کلالانو او بتیارانو به شتمن خلک سواره په کې بیول؛ ۲) هغه کجاوه چې پرپیل اچول کېږي؛ ۳) جپان. ډولي، هغه ډولۍ چې کلالانو او بتیارانو به په کې ناوې په اوږو وړله؛ ٤) یو ډول سور رنګی چینجی دی.

پالګر (pālgár) ص.نر.م. پال کتونکی، نجومي، پال لیدونکی، فالبین.

پالل (pālál) مص.مت ۱) پالنه کول، تربیه ورکول، روزل؛ ۲) د چا حق ادا کول؛ ٤) غور کول.

پالنځی (pālánǰay) نر.م. پالنتون، مرستون، روزنځی، روزنتون، دارالایتام.

پالندوی (pālandóy) فا.نر.م. ۱) پالونکی، روزونکی، تربیه کوونکی؛ ۲) د پوهنتون هغه محصل چې څارندوی (سکاوټ) وي.

پالنګ (paláng) نر.م. (ج. پالنګونه) ښکلی کټ یا چپرکټ، لوی کټ، چپرکټ.

پالنه (pālána) ښځ.م(ج. پالنې) ساتنه، روزنه، تربیه کونه، لویونه.

پالوال (pālwā́l) ص. فا.نر.م. ۱) پرهېزګار؛ ۲) وفادار.

پالوان (pālwā́n) ص. نر.م. ۱) پهلوان، د غېږې په چل پوه؛ ۲) غښتلي، لوی؛ ٤) بهادر، تکړه؛ ٥) د درانه سامان پورته کول کرین.

پالوده (pālūdá) ښځ.م. د ېخې او مایع کری شوي نشایستې مایع چې شربت او واوره ورسره ګډ

پالوز (pāloz) نر.م. هغه دري (سترنجي) يا غالي چې د ناستې لپاره استعمالیږي.

پالوشپه (pāloṣ̌pa) ښځ.م. (ج. پالوشپې) شوقدر، د برات شپه، پنځلسی، د بلنډو شپه.

پاله (pāla) ښځ.م. (ج. پالې) سپار، سپور، پال، د اوسپنې کرکی، کیږ، په یېوې کې د ځمکې د خیرلو لپاره اوسپنیزه آله؛ ۲) پرخه، شبنم.

پاله پدري (pālapadri) ق. ضرور، حتمي، خامخا، ارومرو.

پالهنګ (pālhang) نر.م. کولند، هغه لرګی چې د خوسکي، سخوندر یا کټي غاړې ته ددې لپاره وراچول کېږي چې له تیښتې څخه وساتل شي. او یا د مور پسې ونه روي.

پالی (pālay) نر.م. ۱) غوړی، د ځمکې هغه برخه چې د بېوې او کولبې د دوو کیلو په منځ کې د ارولو نه پاتې شوې وي؛ ۲) پرهېزانه خوراک؛ ۳) د کوچنیانو لوبه ده؛ ٤) کوچنی چې نوی تګ زده کوي؛ ٥) پرهېزکوونکی.

پالي (pāli) ښځ.م. هغه ژبه ده چې دوه نیم زره کاله بخوا په هند کې ویل کېدله.

پالي اچول (pāleačawəl) مص.ل. نیوکه، نیونه، د ماشومانو لوبه ده.

پالېز (pālez) نر.م. (ج. پالېزونه) د خټکو او هندوانو کرونده یا کرلی پټی (باغ).

پالېزوان (pālezwān) ص. نر.م. د پالېز ساتونکی او پالونکی.

پالېسي (pālesi) ښځ.م. (ج. پالیسۍ) ۱) تګلاره، سیاست، کړنلاره، خط مشي؛ ۲) تدبیر، لار، روش.

پالیوګرافي (pāliyografi) ښځ.م. د لرغونو لیکونو لوستلو پوهنه.

پام (pām) نر.م. ۱) توجه، خیال، اند؛ ۲) داتن سره یو ځای سندرې او سروکي ویل؛ ۳) د کهېرې په څېر ونه ده چې پاڼې یې اوږدې او څانګې نه لري؛ ۴) د لاس تلی، د لاس ورغوی.

پامال (pāmāl) ص. نر.م. پایمال، خچ پچ، چقړي، ویجاړ، چیختاړي.

پامالوونکی (pāmālawūnkay) فا. نر.م. (ج. پامالوونکي) پایمالوونکی، بربادوونکی، خچ پچ کوونکی، چیختاړوونکی.

پامته (pāmta) ښځ.م. اړتیا، مجبوریت، لیوالتیا.

پامته دار (pāmtadār) ص.نر.م. امیدوار، حاجتمن، په تمه، په هیله، په اسره.

پامرد (pāmard) ص.نر.م. ۱) همتي، تکړه، زړور؛ ۲) د ځانګړي مزاج او فکر خاوند.

پامست (pāmast) ص. نر.م. پالګر، فالبین، طالع کتونکی.

پام غلطول (pāmğalatawəl) مص. ل. فکر بدلول، خیال بل طرف ته اړول، وخت تېرول.

پام کول (pāmkawəl) مص. ل. پام لرل، فکر کول، خیال ساتل، احتیاط کول.

پاملرنه (pāmlarәna) ښځ.م (ج. پاملرنې) توجه، څارنه، ساتنه، احتیاط.

پام لرونکی (pāmlaarūnkay) فا. نر.م. توجه لرونکی، څارلرونکی، ساتونکی، محتاط.

پامول (pāmawəl) مص. مت. پوهول، خبر کول، متوجه کول، پام ورته اړول.

پامیالی (pāmyālay) ص. نر.م. (ج. پامیالي) پوه، هوښیار، ځیرک.

پامېدل (pāmedəl) مص. ل. پوهېدل، پام کېدل.

پان (pān) نر.م. (ج. پانونه) ۱) یوه ونه یانه ده چې د [illegible]

لاچي او تمباکو په پانو کې نغاړي او خوري؛
۲) د پټو يو ډول پټې دي.

پاندره (pāndrá) ښځ.م. پاندرې، د وريښمو او د زرتارو تارونه چې د ناوې په اوربل کې يې تومبي

پاندول (pāndól) نر.م. ۱) پنډول، اونګ، اوېز، په ګړۍ پوه پرزه؛ ۲) هغه ځړېدلی شی چې نوساني حرکت ولري.

پانډه (pāndá) ښځ.م (ج. پانډې) ۱) د لښتو توکرۍ چې خلې او خځلې په کې اچوي؛ ۲) پېټی، پنډ، پنډه، غوټه.

پانډي (pāndi) ص. نر.م. و.ګ. پنډي.

پانډې (pāndé) نر.م. ۱) بامڼ، پنډت، د بامڼانو لقب؛ ۲) د هندوانو د نومونو يو جزء.

پانسۍ (pānsáy) ښځ.م ۱) زړندی، غرغره، زندۍ، پانسي، دار؛ ۲) د مرګ جزا چې په زندۍ ورکول کېږي.

پانسي کونه (pānsikawána) ښځ.م. ۱) زړندي کونه، په دار ځړونه؛ ۲) په مرګ محکومونه.

پانسيون (pānsyún) نر.م. ۱) مېلمستون، په يو ځای کې چاته استوګنه او خوراک ورکونه؛ ۲) دېره کېدنه، د طالبانو د اوسېدو ځای.

پانکي (pánkay) نر.م. ۱) مقصد، هدف، موخه، نصب العين؛ ۲) هغه ځلی يا نښه چې له بل نه د مخه ويشتل کېږي.

پانګ (páng) نر.م. و.ګ. پاڼ.

پانګوال (pāngwā́l) ص. نر.م. شتمن، دولتمن، د پانګې څښتن، سرمايه دار، کاپيټاليسټ.

پانګوالي (pāngwā́li) ښځ.م. شتمني، دولتمندي، سرمايه داري، کاپيټاليزم..

پانګه (pāngá) ښځ.م. (ج. پانګې) شته، دولت، سرمايه، نقد شوی مال، ټولې شوې پيسې ...

پانګونه (pāngawána) ښځ.م. و.ګ. پانګه اچول.

پانو (pānú) نر.م. بخملي، سور رنګی چينجی دی.

پانوس (pānús) نر.م. (ج. پانوسونه) د ډېوې، څراغ، لمپې او چراغ پوښ.

پانه (pāná) ښځ.م. (ج. پانې) ۱) سپېته، شپېته، چنې؛ ۲) هغه پانه ډوله لرګی چې د دروازو په چوکاټونو کې يې ټک وهي؛ ۳) الينډي، ګلېتی يا لينډی مار ته يو ک هغه برخه چې دروازه پرې خلاصېږي؛ ٤) زينج، د پېچونو او نټ او بولټ د ترلو او خلاصولو آله.

پانيات (pānyā́t) نر.م. عبرت، نصيحت، پند.

پانيات کېدل (pānyātkedál) مص. ل. عبرت او پند، درس اخيستنه.

پانياتي (pānyā́ti) نر.م. د پند او عبرت ور شی.

پاڼ (pā́ṇ) نر.م. ۱) پانګ، د غره کمر؛ ۲) د سپند پسر غاړه هغه ځت چې ښخ يې اوسو وری وي؛ ۳) په کوهي يا د ويالې په غاړه د خاورې کمر.

پاڼرېږ (pāṇrḗ) ص نر.م. د پاڼو د توېدلو وخت

پاڼکۍ (pāṇkáy) ښځ.م. د پاڼې تصغير، وړه پاڼه.

پاڼوځي (pāṇūjay) نر.م. ۱) اوراق؛ ۲) قرطاسيه فروشي، د کتابچو، قلم او... پلورنځی.

پاڼه (pāṇá) ښځ.م. (ج. پاڼې) ۱) پڼه، ورقه، د کتاب پاڼه، د ونې پاڼه؛ ۲) پاڼ، د پټي پوله؛ ۳) پوني، د توپک په جغوري کې هغه د اوسپنې نرۍ پڼه چې کارتوس پورته کوي.

پاڼۍ (pāṇáy) ښځ.م. ۱) د متکو (چارمغزو) لوبه؛ ۲) طبيعت؛ ۳) کرښه، حد؛ ٤) ونډه، برخه.

پاڼی (pā́ṇay) نر.م. بخت، طالع.

پاڼيدال (pāṇidā́l) نر.م. اوبه وری، اوبه رغښتي، د غره هغه برخه چې د باران اوبه پرې دوه ځايه کېږي.

پاڼې پاڼې کول (pāṇepāṇekawə́l) مص. مت. ۱) پڼې پڼې کول، له کتاب څخه یوه یوه پاڼه جلا کول؛ ۲) د ګل پاڼې یوه یوه کول.

پاڼې کول (pāṇekawə́l) مص. ل. ۱) د پاڼو سر وهل، د پاڼو زرغونېدل؛ ۲) قطعې (تاش) کول ۳) دونو د پاڼو شکول، د ونو پاڼې کول.

پاڼيز (pāṇíz) ص. نر.م. پاڼې لرونکی، د پخو ډ که، هغه بوټی یا ونه چې ډېرې پاڼې لري.

پاو (pāw) نر.م. څلورمه برخه لکه د چارک، ساعت...

پاوتل (pāwtə́l) نر.م. کنوبي، خېره، رسوب، د اوبلن یا غوړ شي په تل کې ناسته برخه.

پاورقي (pāwaráqi) ښځ.م. لمن لیک.

پاوکی (pāwákay) نر.م. ۱) د پاو تصغیر؛ ۲) د خیرات او نذر لپاره د سړي په سر پاو غله راټولول.

پاولی (pāwláy) نر.م. (ج. پاولي) ۱) ګینګړی، یو ډول پخوانی سکه وه چې ښځو به د ګاڼې په ډول په غاړو کې اچوله؛ ۲) جولا، په کډی رخت جوړوونکی؛ ۳) ص. نر.م. کم عقل، ناپوه.

پاولیتوب (pāwlitób) نر.م. ۱) جولاتوب؛ ۲) کم عقلي، کم عقل توب، ساده توب.

پاویلین (pāwilyán) نر.م. پاویلیون، نندارتون، د تماشا ځای، د نمایش ځای، ننداړتون.

پاهه (pāhá) ښځ.م. (ج. پاهې) پته، د زخم پټی چې ملهم پرې لګېدلي وي.

پای (pāy) ق. ۱) آخر، انجام؛ ۲) نر.م. د بیمار روغېدل او جوړېدل.

پایاب (pāyā́b) نر.م. (ج. پایابونه) ۱) پایناو، ښځ. پایاو؛ ۲) داوبو پای؛ ۳) د اوبو ګودر.

پایپ (pā́yp) نر.م. ۱) پیپ، د اوسپنې، ربړې یا پلاستیکي نل؛ ۲) بورغو، نیېل، د تماک...

شکلو آله.

پای پای (pāypā́y) نر.م. پالي پالي، پاپالو، په اول ځل د کوچني ګرځېدل او قدم اخیستل.

پایپ لاین (pāyplā́yn) نر.م. د اوبو یا تېلو له یوه ځایه بل ځای ته د بېولو لپاره ربړي، سمتي یا اوسپنیز نل.

پای پېچې (pāypéče) ښځ.ج. پایتاوه، پایتاوې، هغه وړینې یا د کرباسو پټۍ چې تر پڼو او پنډیو یې راتاووي.

پایتاوې (pāytāwé) ښځ.ج. هغه وړینه اوږده پلنه پټۍ چې شپانه او نور وګړي په غرونو کې د ښه مزل او د پنډیو د ژغورلو لپاره پر دواړو پنډیو د پاسه تړي.

پایتخت (pāytáxt) نر.م. ۱) د یوه هېواد مرکز، پلازمېنه؛ ۲) د جمهور رئیس، پادشاه د اوسېدو ښار چې په هغه کې رسمي او دولتي چارې اجرا کوي.

پای تکی (pāyṭákay) نر.م. د پای ټکی، وروستنی ټکی.

پایخور (pāycáwar) ص. نر.م. هغه سړی چې پیخې او ترخزې یې لویې وي.

پایخوړ (pāycúṛ) ص. نر.م. ۱) پای، آخر، پنوړ؛ ۲) د یوې ډلې وروستی سړی، میږه یا پسه چې له خپلې رمې څخه وروسته پاتې وي.

پایڅه (pāycá) ښځ.م. ۱) پیڅه، د پرتاګه خولې، وریخولې، د پرتاګه لاندینۍ برخه.

پایڅه دوړ (pāycadúṛ) ص. نر.م. ۱) پوڅه‌وار، پایڅه شړپ، هغه سړی چې د پرتاګه پایڅې یې لویې وي؛ ۲) کم عقل او نادان سړی.

پایدار (pāydā́r) ص. نر.م. کلک، مضبوط، ټینګ،

پایدان (pāydā́n) نر.م. موټر، ټانګې یا ګاډي ته د ورختلو لپاره د پښو ایښودلو ځای.
پایدو (pāydáw) نر.م. ۱) خبر رسوونکی، ایلچي؛ ۲) د حمام نوکر، د دوکان شاګرد.
پایزېب (pāyzéb) نر.م. پانزېب، پایلي، خلخال. د ښځو د پښو ګانه.
پایښت (pāyášt) نر.م. ۱) دوام، بقا؛ ۲) تر زیاتې مودې پورې ژوند کونه.
پایکو (pāykó) ښځ.م. (ج. پایکوګانې) د شولو او اوربشو یا نسوارو د ټکولو آله.
پایکوټ (pāykū́t) نر.م (ج. پایکوټان) د نګوالا، د شولو ټکوونکی.
پایکیله (pāykilá) ښځ.م. (ج. پایکیلې) د پای کیلي، د کړ د ځمکې وروستی ټوټه یا برخه.
پایګاو (pāygā́w) نر.م. د نیمې قولبې ځمکه هغه ځمکه چې دوه بزګره یې کرلی شي.
پایګاه (pāygā́h) ښځ.م. (ج. پایګاوې) ۱) جنګي اډه؛ ۲) د غره لمن، اډه.
پایل (pāyál) نر.م. ۱) اواره ځمکه، هغه پرته ځمکه چې د کرلو جوګه (ور) وي؛ ۲) سوکړک.
پایلات (pāylā́t) نر... (ج. پایلاتونه) پسات، فساد، شر، پتنه، فتنه، بلا.
پایلامه (pāylāmá) ښځ.م. و.ګ. پیلامه.
پایلور (pāylór) نر.م. لټه، لټون، تلاش، لټونه، پسې ګرځېدنه.
پایله (pāylá) ښځ.م. ۱) پای، نتیجه، خاتمه؛ ۲) نر.ج. و.ګ. پایزېب.
پایلیک (pāylik) نر.م. لمن لیک، فوټ نوټ، د پوهنتوني زده کړو د پای رساله، پاورقي.
پایمال (pāymā́l) ص.نر.م.ج. ۱) ځپلی، تر پښو لاندې شوی، تر پښو لاندې شوی؛ ۲) ذلیل، رسوا.

پایناب (pāynā́b) نر.م. پایناو، د اوبو ښینګور، هغه پټی چې د ویالې په اخر کې وي.
پایند (pāyánd) نر.م. پایښتي، پاتنی، دوامدار.
پایندی (pāyánday) نر.م. پایښونکی، پایونکی؛ ۲) کامیاب، بریالی.
پاینغ (pāynáǧ) نر.م. پاینېغ، اېغ او نېغ درد، د ګېډې سخت درد.
پاینک (pāynák) نر.م. (ج. پاینکونه) د تیکو مرصع کول، د توري، ستووې یا چېړې په تېکې باندې ګلکاري، په دانو (مریو) اوززو باندې د تېکو ښکلي کول.
پاینو (pāynáw) نر... ۱) و.ګ. پایناب؛ ۲) کوټ، کوټې، نوټې ځمکه، کونجینه ځمکه.
پاینه (pāyána) ښځ.م. (ج.پاینې) پایښت، بقا، پایېدنه، دوام.
پایني (pāyánay) ص. نر.م. وروستنی، اخرنی، ترخټې، له ټولو نه وروسته، د ټولو په آخر کې.
پایو (pāyáw) نر.م. د کبانو د نیولو په تار پورې تړل شوی کوچنی لرګی چې د اوبو له پاسه وي.
پایول (pāyawál) مص. مت. ۱) ژوند ورکول، ژوندی ساتل، لویول؛ ۲) د اوبو پیناب معلومول؛ ۳) مېشتول، دېره کول؛ ٤) سرته رسول.
پایه (pāyá) ښځ.م. (ج. پایې) ۱) مرتبه، درجه، قدر، عزت؛ ۲) ستنه، متې؛ ۳) تېر، اوابه.
پایېدل (pāyedál) مص. ل. ۱) تر زیاتې مودې ژوندی پاتې کېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.
پپ (páp) نر.م. (ج.پپونه) رَوک، د ناوې یا ترې په څېر فلزي آله چې دوکانداران له تلې نه یو شی په کې را اخلي او خلتې ته یې وراچوي. بعبو.
پپخه (papáxa) ښځ.م. (ج. پپخې) قره قلي خولۍ، پساخولۍ، قره قل توپۍ.

پپړ (papáṛ) ص. نر.م. ۱) پلن، سور ور او اوږد، تېږ، ځېر، ځپاړ؛ ۲) تيپک، تيک.

پپړ غوږ (papaṛǧwáẓ) ص.نر.م. پلن غوږی، ځېر غوږ، ځپاړ غوږ، تيږ غوږ.

پپنا (papnā́) ص. نب. پوپنا، بالکل، برباد، نيست ونابود، پنا.

پپناکول (papnākawə́l) مص. مت، تباه کول، ورکول، له منځه وړل، پناکول، بربادول.

پپوس (papū́s) نر.م. ۱) سرې، پرپوس؛ ۲) ص. نر.م. تنبل، لټ، کاهل.

پپې (papáy) ښځ.م. مچکه، بوسه، پيه، مچو، ښکلونه، چپې.

پپيته (papitá) ښځ.م. (ج. پپيتې) د ونې ختکی. يو ډول خوږه مېوه چې د ختکي په څېر وي.

پت (pát) نر.م ۱) عزت، ناموس، ابرو؛ ۲) د خپلوی ګالنه او پالنه؛ ۳) درزو، پسو د اوږدو ويښتو لاندې نرم او پاسته ويښته.

پتارۍ (patārə́y) ښځ.م. ۱) د مړو د لمبولو ځای، هغه تخته يا دره چې مړی پر مينځي؛ ۲) درجن، درځن؛ ۳) په کړاو اخته کول؛ ٤) نرۍ پوله.

پتاړ (patā́ṛ) نر.م. (ج. پتاړونه) هغه لويه توکری چې منګ يې آزاد وي او وره خوله لري.

پتاسه (patāsá) ښځ.م (ج. پتاسې) د شلمه، تشلمه، پتاسه، شيريني.

پتان (pātā́n) نر.م. لاره، ګودر، پتن، پتر.

پتاوی (patā́way) نر.م (ج. پتاوي) و.ګ. پېتاوی.

پت چو (patčū́) ښځ.م. د کتابونو ګېډۍ، د کتابونو شخولی، د کتابونو د ساتلو بکس يا کڅوړه.

پتخول (patxáwal) مص. مت. يخنی وهلی ناروغ چې د درد او ناروغۍ له منځه وړلو لپاره يې خولې کوي.

پتخه(١) (patáxa) ښځ.م. (ج. پتخې) بته، پتکه، بتکه، کورنۍ هيلۍ.

پتخه(٢) (patxá) ښځ.م. (ج. پتخې) ترمانچه.

پتراک (patrā́k) نر.م. ۱) د لمنې اړولې منخ؛ ۲) د آس د جلو تسمه، د آس د ملابند.

پترک (patrák) نر.م. هغه ګډ يا پسه چې غوږونه يې نه ډېر لوی وي او نه واړه.

پترکاڼی (patarkā́ṇay) نر.م (ج. پترکاڼي) ميده تيږې، ميده کاڼي، جغل، شګه.

پترکی (patrákay) نر.م. ۱) د زخم خيګ (خيرې)، د زخم د ښه او وچېدو په وخت کې نرۍ پترۍ؛ ۲) د اوسپنې ووړکی پترۍ، د لرګي نرۍ توټې.

پتروټی (patrū́ṭay) نر.م. (ج. پتروټي) ووړکې پترۍ يا ښانک، خاورين بشقاب.

پتروکی (patrū́kay) نر.م. يو شين بوټی دی چې سور ګل لري او اوم خوړل کېږي.

پترونجی (patrū́njay) نر.م. خوږه مرۍ، د لري سل پتۍ، د لري زرخانې.

پتره (patrá) ښځ.م. ۱) د کتک او مګر په مياشتو کې هغه شنې پاڼې چې له ريبلو نه پس يو د بل د پاسه اچوي چې څېولي ترينه جوړ شي بيا يې ځنډې نوکومې چې وډ وډ يې هغه له بوسو سره يو ځای کوي او څاروي ته يې ورکوي؛ ۲) د کرکنو او بيرو وچې پاڼې؛ ۳) وچ ورګې.

پترۍ (patrə́y) ښځ.م. د ګنيو وچې پاڼې.

پتری (patráy) نر.م. ۱) د خټو او اوسپنې لوګه، دال يا کنګل منخ؛ ۲) پترۍ؛ ۳) غوځونه، پرې کول؛ ٤) پاڼه، د ډيرې خړيېلو د ماشين پاکې او چاړه؛ ٤) يو ډول کب دی؛ ٥) د سرو يا سپينو زرو تکی چې په اصيل کې اچول کېږي يا په تند کې ګنډل کېږي.

پتري والا (patriwālā́) ص. نر.م. ۱) دجرمني تو پک يو ډول؛ ۲) پتری خرخوونکی؛ ۳) هغه روپۍ چې کونده شوې وي.

پتړ (patáṛ) نر.م ۱) د سیند د بهېدو لار؛ ۲) گودر.

پتک (paták) نر.م. ۱) بتک، پتکی، د اوبو لوښی چې په سفر کې اوبه په کې وړي؛ ۲) هغه کاغذ چې تار ورباندې تاوېږي؛ ۳) کوسه سړی.

پتکه (patáka) ص. نر.م. ۱) نری او ډنگر (سړی)؛ ۲) ښځ.م. کورنۍ وره هیلۍ؛ ۳) پوړۍ، پتپه، پایتک، پاتکی.

پتکی (patákay) نر.م. ۱) دغلور بولو وینبتان چې لنډوي؛ ۲) یوه کوچنۍ مرغۍ ده؛ ۲) ص.نر.م. ډنگر او کمزوری (انسان).

پتلون (patlū́n). نر.م. پینټ، تر پرتاگه تنگ او کمربند پرې ترل کیږي.

پتله (patlá) ښځ.م. د ښېښې مردکی، تشله.

پتلېز (patléz) نر.م. پیوند، پتلیس، شکېدلو او زړو جامو ته ټوټه ورکول.

پتلېزول (patlezáwal) مص. مت. ۱) پیوندول، پتلېسول؛ ۲) لېمول، ټانکه کول، کوشېرول.

پتلېس (patlés) نر.م. پیوند، پتلېز، لېم، کوشېر.

پتمن (patmán) ص. نر.م. د پت خاوند، عزتمن، ابرومند، درونډ، پتوال، پتیال، کېمن، د درناوي څښتن.

پتنگ (patáng) نر.م. ۱) پروانه، پتنړ؛ ۲) رښتونی عاشق، رښتیانی مین، ستي؛ ۳) گوډي پران.

پتنوس (patnū́s) نر.م. د چاینکو او پیالو د ایښودلو اوار لوښی.

پتنه (pitná) ښځ.م. (ج. پتنې) ۱) فتنه، بلا او ۲) بدي، دښمني.

پتنه گر (pitnagár) نر.م. فا. فتنه اچوونکی، فتنه کار، پتنه یي، شریر، پساتي، شیطان.

پتنی (patnáy) ښځ.م. د وښو د که غونډی، شنه وانښینه غونډی.

پتڼ (patáṇ) نر.م. ۱) پتنگ؛ ۲) گودر، د دریاب د تېرېدلو لاره، معبر؛ ۳) دځنگل یا د غره لاره، ولسي لاره، عامه لاره.

پتوا (pitwā́) ښځ.م. فتوا، فتوی.

پتوال (patwā́l) ص. نر.م. و گ. پتمن.

پتور (patū́r) نر.م. سینه بند، تانگ، تانگی، د خرمنې یا توتې هغه ریتاړه چې د بارگیر (کچر، خره) په سینه باندې راتاوېږي.

پتوری (patūráy) ښځ.م. توکری، سبده، سوده.

پتون (patū́n) نر.م. (ج. پتونونه) ادوم، ورون، تر زنگانه څخه پورته غوښنه برخه.

پتونی (patū́nay) ص. نر.م. (ج. پتوني) پتوڼ، وروستنی (سړی)، دانډوغ، پتی، پتور، څټ ته، تر څټ.

پته (patá) ښځ.م. ۱) ادرس، ځای، نښه، درک؛ ۲) هدف، ځلی، نښکه؛ ۳) ډیمی؛ ۴) پر، د تاش پاڼه؛ ۵) الی، لهه، متهه خره، هغه ختهه چې له سټل نه وروسته په ځمکه پاتې شي.

پتي (páti) ښځ.م. (ج. پتی) ۱) پیتي، پتي، پاتي، په غورو کې پاخه شوی حبوبات؛ ۲) ص. نر.م. دپت خاوند، اعتباري؛ ۳) ور. دا وروستاری د لک او کرور په اخر کې راځي او صفت جوړوي لکه کرور پتي.

پتی (pátay) نر.م. ۱) و گ. پتونی؛ ۲) و گ. پتکی؛ ۳) تر سیری، تور داغ.

پتی (patáy) ښځ.م. مال وېشنه، د مال تقسیم، برخه، ونډه.

پتيالى (patyā́lay) ص.نر.م. (ج. پتيالي) د پت خاوند، غيرتي، ننګيالى.

پتې باز (patebā́z) نر.م. (ج. پتې بازان) پـرې کوونکى، قطعه باز.

پتې بازي (patebā́zi) ښځ.م. ۱) تکي، بـرګي، چل ول؛ ۲) د تاش لوبه، قطعه بازي.

پتير (pátir) ص. نـر.ج. هغه اښکل شوي اوړه چې خميره نه وي يا هغه اوړه چې رسېدلي نه وي.

پتيره (ptirá) ښځ.م. هغه ډوډۍ چې له پتيرو اوړو څخه پخه شوې وي.

پتيلـه (patilá) ښـځ.م. (ج. پتيلې) ۱) دېګـچې، ديګبر، داسې ديګ چې خوله او ښخ يې سره مساوي وي؛ ۲) پليته، پلته، فتيله، فليطه.

پتېيل (pateyā́l) مص. مت. تصميم اختيارول. اراده کول، نيت کول.

پتېيلى (pateyā́lay) مف.نر.م. اراده ورته شوي، تصميم ورته اختيار شوى، نيت ورته شوى.

پټ (paṭ) نر.م. (ج. پټونه) ۱) ړکى، پاټکى، د زينې پله؛ ۲) پوړ؛ ۳) د ونې پوستکى؛ ٤) د اوبو د سينې دواړه اړخونه، د قمرى د غاړې طوقونه؛ ٥) تبه؛ ٦) اېلتې؛ ٧) بېټ، چول، بيابان، سارا؛ ۹) د دباغى هغه رنګ چې د ښاتا تو له پوټکي او ريښو څخه جوړېږي؛ ۱۰) د دروازې پله؛ ۱۱) جال، تور؛ ۱۲) ص.نر.م. پنا، ناڅرګند، نه ليدل کېدونکى، پوښلى؛ ۱۳) غلا.

پټاټې (paṭā́te) ښځ. ج. کچالو، الوګان، کچالان.

پټاخ (paṭā́x) اواز، ترهګى اچولو وروسته د چرګې اواز، مجازاً د لافې او ډېرو ماناوې لري.

پټار (paṭā́r) ص.نر.م. ۱) برګ څلور بولى، پټې، پنډاره؛ ۲) لرګين ګرډ، قوطي چې پاړو ګران په کې ماران اچوي.

پټاره (paṭārá) ښځ.م. ۱) نوار، تړانګه، پټې، د څرمنې يا د ونې لـه پوټکي جلا شوې تسمه؛ ۲) کريښه، ليک، خط (د بدن پوست د پاسه)؛ ۳) د مار پخوانى پوستکى.

پټاس (paṭā́s) نر.م. باروت، د ټوپک دارو.

پټاسه (paṭāsá) ښځ.م (ج. پټاسې) ۱) و ګ. پټاسه ۲) د ګنو پوګ، د ګنيو تفاله.

پټاکى (paṭākáy) ښـځ.م. ۱) پټاخـى، پټاقى؛ ۲) پټاس، د کارتوس داور لګولو شى.

پټاکې (paṭā́ke) ښځ.ج. باټې، لاپې، غورې.

پټان (paṭā́n) نـر.م. ۱) له سند نه کوز خلک پښتونو ته پټان وايي؛ ۲) د پکتيا په ولايت کې د يوې ولسوالى نوم دى.

پټ پټانى (paṭpaṭā́nay) نـر.م. پټ پټوونى، ګنيمات، د کوچنيانو يوه لوبه ده.

پټخ (paṭ(u,á)x) ص. نـر.م. ۱) سخت، ديږ، غيږ، کيز؛ ۲) هغه بادرنګ چې په جوړنګ کې وخت وپر پر تېر شوى وي.

پټخوالى (paṭūxwā́lay) ص. نـر.م. کلکوالى، سختوالى، غيږوالى، ديږوالى.

پټ خولى (paṭxū́lay) ص. نر.م. (ج. پټ خولي) ۱) غلى، ارام، چپ؛ ۲) مؤدب، با ادبه.

پټخېدل (paṭaxedə́l) مـص. ل. ۱) سختېدل، کلکېدل، غيږکېدل؛ ۲) خوسا کېدل.

پټري (páṭri) ښځ.م. و ګ. پټوه.

پټ سترګى (paṭstə́rgay) نـر.م. ۱) بې پروا، ۲) بې پاسه، بې لحاظه.

پټ سورى (paṭsū́ray) نـر.م. (ج. پټ سـوري) ګونډى، ګزاري، ګيزاري.

پټ غشوى (paṭǧušū́y) نر.م. د ماشومانو يوه لوبه ده.

پټک (paṭák) نر.م. ۱) پټوس؛ ۲) د مچلوغزې کاسې؛ ۳) دحبوباتو یو ډول؛ ٤) خوږې، ګردې شیریني دي چې د ویلني جوهر لري.

پټکاری (paṭkā́ray) نر.م. په پټه تښتېدونکی. په پټه د یوه کار کوونکی.

پټ کاکی (paṭkā́kay) نر.م. اړی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پټکړی (paṭkáṛay) نر.م. وګ. خوری.

پټکه[1] (paṭáka) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) پټیله، تهدید، کاوړ؛ ۲) ځوانه چرګه؛ ۳) پوڅه، اومه؛ ۲) یو ډول کروت.

پټکه[2] (paṭká) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) ملابند؛ ۲) د مرغیو نیولو لومه یا داوپرکه.

پټکنی (paṭkáṇay) نر.م. (ج. پټکني) وګ. خوری.

پټکی (paṭkáy) نر.م (ج. پټکي) بګړی، لونګی، لنګوټه، لنګوټی.

پټګنی (paṭganáy) ښځ.م. مورچل، مورچه، تانه، بورجل، څوکی، سنګر.

پټلي (paṭláy) ښځ.م.ج. ۱) د ریل خط؛ ۲) دویالو یا نهرونو په غاړه خام سړک.

پټم (paṭám) نر.م. (ج. پټمونه) ۱) د اوبو یا ویالي بند؛ ۲) اوبه ډم کول، اوبه ډنډ کول.

پټمخی (paṭmáxay) نر.م. ګونډی، ګنډولی، د غنمو داني چې تر غوبل کولو وروسته په وږي کې پاتې شوې وي.

پټن[1] (paṭán) نر.م. ګودر، بندر، پټنګ.

پټن[2] (paṭán) نر.م. ویر، غم، ماتم، ژړا.

پټنځای (paṭanʒáy) نر.م. څوځای، کمینګاه، پټونی، مخفیګاه.

پټو (paṭú) نر.م. (ج. پټوګان) څادر، جوبته، دوپټه، نازکه پټکی یا پړنی څادر.

پټوار (paṭwā́r) ص. نر.م. (ج. پټواران) پټواري، جریبکښ، جریب ګرندی.

پټوالی (paṭwā́lay) نر.م. ۱) د څرګندوالي ضد، پټېدنه؛ ۲) دلوڅوالي ضد، ستر.

پټوسکی (paṭúskay) نر.م. ۱) یخدان، د څرمني صندوق؛ ۲) بخرکی، خخوسکی، خخوزی، زړی؛ ۳) ډېر لږ شی.

پټوکی (paṭúkay) نر.م. (ج. پټوکي) پوستکی، د ونې پوست، پوټخی، پټوخی، پوټکی.

پټول[1] (paṭúl) نر.م. د یوې حلالې مرغۍ نوم دی.

پټول[2] (paṭawā́l) مص. مت. ۱) په څه شي باندې سر ایښودل، جامه وراغوستل؛ ۲) غلا کول؛ ۳) نه ویل، نه ښکاره کول؛ ٤) پټ کول.

پټون (paṭún) نر.م. ۱) مورچل، سنګر، څوکی؛ ۲) څو، داو؛ ۳) لاره نیونه.

پټونی (paṭónay) نر.م. (ج. پټوني) ۱) څادر، پټو، ورین څادر؛ ۲) شال، پړونی، تیکری.

پټووني (paṭawúni) نر.ج. الپټ شوي شیان، غلا شوي شیان. ۲) د ماشومانو یو ډول لوبه.

پټوه[1] (paṭwá) ښځ.م. ۱) غاړه ګی، طوق، غاړکی؛ ۲) پیینه، ۳) وګ. بتوه.

پټوه[2] (paṭáwa) ښځ.م. د میزري داني او تخم.

پټوه ګر (paṭwagár) فا. نر.م. (ج. پټوه ګران) پټوه ګری، غاړه کي یا طوق جوړوونکی.

پټه (paṭá) ښځ.م. (ج. پټې) ۱) د توري، توپک د پوښ تسمه؛ ۲) د دمانو د چړې د تېره کولو تسمه ۳) د سپي د غاړې تسمه؛ ٤) د ونې پوستکی؛ ٥) تخته؛ ٦) د زینې پاتکی؛ ۷) د اوسپنې پتري؛ ۸) د موټر کماني؛ ۹) د مرغانو د غاړې طوق؛ ۱۰) پلستر، پټی؛ ۱۱) ص. ښځ.م. ناڅرګنده؛ ۱۲) پټ غلا

پټه دار (paṭadār) ص. نر.م. ج. ليکې لرونکی، خط دار، هر هغه شی چې کرښې ولري.

پټه دانه (paṭadāná) ښځ.م. ۱) هغه کباب چې د پښتورګی، پني، زړه او... پخوي؛ ۲) ميعادي دانه، نسکوره دانه.

پټی (páṭay) نر.م (ج. پټي) د کرنې ځمکه، د کروندې ځمکه، د ځمکې يوه ټوټه چې پولې ولري.

پټی (paṭáy) ښځ.م. ۱) د پرهار د پاسه هغه پلستر، پټه چې کېښودل کېږي؛ ۲) پاڼ، پرونه؛ ۳) د القبې د تورو رديف.

پټېدل (paṭedál) مص. ل. ۱) نه ښکاره کېدل، پناه کېدل، غايبېدل؛ ۲) ځان ځنګ ته کول؛ ۳) غلا کېدل، ورکېدل؛ ۵) تېښتېدل؛ ٦) څادر، پرستن او شړۍ پرځان اچول.

پټېره (paṭerá) ښځ.م. ۱) بش، ويشه؛ ۲) تمبې، دره، بوټۍ، دګی، چارتراش.

پټېلن (paṭelə́n) نر.م. پټلين، پليتن، د جولاګانو يوه آله، هغه لرګی چې تانسته ترې تاووي.

پټېمو (paṭemú) نر.م. لعنت، ښکنځل، سپکې سپورې، ستغې سپورې.

پټينه (paṭiná) ص. ښځ.م. پټ لرونکی، پوستکی لرونکې، پټوکی لرونکې.

پج (páj) نر.م (ج. پجونه) پجنه، پج وهنه، هغه ښکر چې د ورنې د ايستلو لپاره يې لګوي.

پجن (pajə́n) نر.م ۱) ښتی، د خښتو داښ؛ ۲) پجه، د کلالانو د لوښو پخولو ځای.

پجه وال (pajawā́l) نر.م. (ج. پجه والان) کلال، داښ والا، ښتی والا.

پچ (páč) نر.م. ۱) هغه ښکلی ګل چې پر ښېښې يا اوسپنې کښل شوی وي؛ ۲) پچک، کوناټ، هغه شکی چې سر يې مات او بيخ يې جوړ وي.

پچاړی (pačāṛáy) ښځ.م. ج. وررسته، شانه، د آس په وروستيو پښتو کې رسۍ اچول.

پچاړي (pačā́ṛi) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه، هغه رسۍ چې د کټ له اوبدلو وروسته په ښکتنۍ برخه کې د ټينګولو لپاره کارېږي؛ ۲) هغه رسۍ چې د کتارې غوا په يوه يا دواړو وروستيو پښو کې يې تړي.

پچ پچونکی (pačpačúnkay) نر.م. ګونه، د ماشومانو او ځوانانو يوه لوبه ده.

پچړاک (pačṛā́k) نر.م. سوړ وزنه، سروزنه، بډه، بګه، ګينډه، په پرتاګه کې د پرتوګ ابې ځای.

پچموزه (pačmūzá) ښځ.م. ملنډه، مسخره، توکه، پېچمې، پچمه.

پچن (pačán) ص. نر.م. ۱) بدشکله، بدقواره؛ ۲) ژباتې پچې کوونکی، په پچو لړلی؛ ۳) وړيتنګ

پچوری (pačóṛay) نر.م. (ج. پچوري) تيکری، څادر، لوپټه، دوپټه.

پچوی (pačáway) نر.م. د غوا د لکۍ غوټه ويښته، د غوا د لکۍ ورتی (څونډی).

پچه (pačá) ښځ.م (ج. پچې) ۱) دوزې، پسه، اوبې، کلک او ګردی غايطه مواد؛ ۲) کولشتره، يوه لوبه ده؛ ٤) قرعه؛ ۵) د کوټې د چت نری لښتې چې د لرګو د پاسه يې اچوي.

پچه اچول (pačaačawál) مص. مت. قرعه کشي، خسنې ايستل، د مشترک مال د اېستلو ويشلو په... تولو مشترکينو ته د قناعت ور وي.

پچه ختل (pačaxatál) مص. ل. ۱) هسکرې ته جليږدل؛ ۲) د خسنې ايستلو په ذريعه د يا... ونډه تاکل کېدل.

پچی (pačáy) ښځ.م. ۱) د مزرو يا د لوخو کوچنۍ توکری؛ ۲) دبادرنګو، ختکو، هندو... ورۍ

او اومي داني؛ ۳) ص. نب. ښکلي ته هم مجازاً
پچي وايي؛ ٤) وګ. پوچي.
پچيز (pačīz) نسر.م. اړوونکي، پچيس، خطکي،
چارخط، قطار، ختکي، مزري، يوه لوبه ده.
پڅ (pác) ص. نر.م. ج. هغه څه چي تېره نه وي، کُند؛
۲) لټ، سست، تنبل، بېکاره.
پڅانی (pacā́nay) نسر.م. خخوشی، ځخوسکی،
ذره، وروکی، پوتی، پڅنی.
پڅوالی (pacwā́lay) نسر.م. ۱) پڅتوب، د تېز
والي ضد؛ ۲) لټي؛ ۳) جرأت نه لرنه.
پڅول (pacawə́l) مص. مت. له پرې کولو ايستل،
د چاړې، توري خولې اوبښتل.
پڅېدل (pacedə́l) مص. ل. د شي د تېزوالي له
منځه تلل، د چړې جوهر تلل، لېش کمېدل.
په څېر (pacér) ق. په شان، په قسم، غوندې، لکه،
په رنګ، په څېره، ورته، په ډول.
پخ (páx) نر.م. ۱) اوخ، د ماشومانو د وېرولو غږ؛
۲) د حملې په وخت کې د پېشو غږ؛ ۳) دلېوه
يو ډول ناروغي؛ ٤) زندی؛ ۲) لومه، دام.
پخاتي (paxā́ti) ښځ.م. منباوي، پخاړي، د مېړو
د لم په لاندني برخه کي نښتي پېچې.
پخپله (paxpála) ق. د خپله انده. شخصاً. ځاني،
ذاتي، په رضا، په خوښه.
پختکه (paxtáka) ښځ.م. (ج. پختکې) فاخته،
بوبو کوتره، ګوګوشتو، بېوغه، بابغه.
پخري (paxri) ښځ.م. ۱) کودني، کودړي، توکره؛
۲) ص. نب. بې اجورې (کار)، بې مزده،
فخري، افتخاري؛ ۳) يو ډول سپين کندهاري
انګور دی.
پخړن (paxṛán) ص. نر.م. چخړن، چخړک، چيخن،
هغه څوک چي سترګي يې ډېرې چيخړې لري.

پخړې (pɪxṛé) ښځ.مج. چېډري، چړېدي، چوخړې.
چخي، د سترګو د کونجو چيخړې.
پخساک (paxsā́k) نر.م. فکر، چورت.
پخساکګر (paxsākgár) ص.نسر.م. قهرژلي،
کاوري، غوسه ناک.
پخساکي (paxsā́ki) ص. نب. غوسه کېدونکی،
تهرجن، غصه کېدونکی.
پخسله (paxslá) ښځ.م. پخه خښته.
پخسول (paxsawə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول،
په قهرول: ۲) څورول، خفه کول، کړول.
پخسېدل (paxsedə́l) مص. ل. ۱) په غوسه کېدل،
قهرېدل: ۲) ربړېدل، څورېدل؛ ۳) زړه کېدل،
يو ه شي ته کړېدل او څورېدل.
پخسيه (paxsyá) ص. نب. اوېږن، اوبلن، مايع،
اوبجن، خوړين شي يا څيز.
پخشو (paxšó) ص. نر.م. پخښو، غلی، ارام، کرار
پخک (puxák) نر.م. د کوچنيانو په ژبه پسه.
پخکي (puxáki) ښځ.م. د کوچنيانو د ډارولو غږ.
پخل (paxə́l) نر.م. ۱) شولګر، شيلګر، هغه ځمکه
چي اوبه په کې ډنډ شوې وي او د شولو کرلو لپاره
تيار وي؛ ۲) درمند اچول، پلاله اچول.
پخلا (puxlā́) ص. نب. د مرور ضد، دلاسا، رضا،
خوښ، خوشاله، دلاسه.
پخلاګر (puxlāgár) فا. نسر.م. پخلاکوونکی،
روغوال، هغه څوک چي دوه مرور کسان سره
پخلا کوي.
پخلاوالی (puxlāwā́lay) نسر.م. د لاسه والي،
دلاسايي، پخلاتوب، جوړه، سوله، رضا کېدنه.
پخلاينه (poxlāyána) پخلاتوب، مصالحه.
پخلنځی (paxlánjay) نسر.م. باورچيخونه،
اشپزخانه، د پخلي ځای.

پخله (paxlá) ښځ.م. (ج. پخلې) هغه پخې یا پانې چې د غنمو تر لـو وروسته د غنمو په وږد (وټ) کې پاتې وي.

پخلی (páxlay) نر.م (ج. پخلي) ۱) پخونه، پخول، په اور باندې د خوږو برابرونه: ۲) مضبوطوالی پوخوالی، تینګوالی. تأکید.

پخن (paxán) ص. نر.م. ۱) هغه سړی چې سر یې پخې کوي: ۲) پک، ګنجی: ۳) پټ لـرونکی، پخې لرونکی شال او نور: ٤) نـر.م. مینیـرال، جامد مواد، کلک شیان.

پخناتی (puxnā́ṭay) ص. نر.م. پخنی، پخنی، پوخناتی، مشروټ ماشوم، هغه کوچنی هـلک چې پخې خبرې کوي.

پخنه (paxána) ښځ.م. بویه، یو تریخ بوټی دی.

پخوا (paxwā́) ق. پرومبی، وړومبی، مخکې، تېر وخت، وړاندې، څنډن.

پخواتر پخوا (paxwātarpaxwā́) ق. مخکې له مخکې، پخوا له پخوا.

پخوالی (poxwā́lay) نر.م ۱) پوخوالی: کلکوالی، مضبوطوالی، د کار یا خبرې تینګوالی.

پخوانی (paxwā́nay) ص. نـر.م. (ج. پخواني) لرغونی، مخکنی، پرومبنی، څنډن.

پخوړ (paxū́ṛ) نر.م. نښتېخل، نښېخل، ښېښـل، د تاوولو سره له کالیو څخه د اوبو ایستل.

پخوړول (paxūṛawə́l) مـص. مت. نښتـېخل، د څه څیز اوبه د تاوولو او فشار په ذریعه ایستل.

پخول (paxawə́l) مص. مت. ۱) په اور یا حرارت باندې د خوړو تیارول: ۲) د خبرې کلکـول او تینګول، وعده کول، ژبه کول.

پخوله (paxwála) ښځ.م. پخولي. شنه توخله، توره توخله، توره غاړه، یوه ناروغي ده.

پخوونی (paxawū́nay) ص. نـر.م. پخـوونکی، پخلیکار، اشپز، باورچي.

پخه (paxá) ص. ښځ.م. (ج. پخې) ۱) په اور تیار شوې، پخه شوې: ۲) تینګه، کلکه وعده: ۳) پخناتی: ٤) زړه، بوډۍ: ٥) ښځ.م. هغه سـپین میـده میـده پوستکی چې لـه ځینو وېښـتانو نه راتوېـږي: ٦) د پمن څـاروي د پوستکي پخې: ۷) دجرګانو بنه: ۸) روني پانه.

پخی (páxay) ص. نـر.م. ۱) ګنجی، پمـن، پک: ۲) دبدن خارښت: ۳) نر.م. هغه ماشوم چې نوی په خبرو راغلی وي.

پخېدل (paxedə́l) مص. ل. ۱) د حرارت په ذریعه خـوراړه تیارېدل: ۲) د خـامې مـېوې رسـېدل: ۳) د دانې نه زوه راتلل: ٤) د پر زیات تینګېدل: ٥) عمر زروالی تـه رسـېدل: ٦) شپه تېرېدل: ۷) وعده پر ځای کېدل: ۸) کټ کټ خندل.

پخیر (pxáyr) ص. نـر.م. ۱) روغ، جوړ، په خیر خیریت: ۲) ستړی مه شې! په خیر راغلې!

پخېل (paxél) مص. مت. په خوله راوستل، ناروغ، خولې کول، پرخپل، پرخیال.

پخېلوالی (paxelwā́lay) نر.م. د خـولې کېدو حالت، خولې کېدنه، خولې راتلنه.

پدل (padə́l) نر.م ۱) تاثیر، اغېز: ۲) عقل، شعور.

پدم (padám) نر.م. ۱) د شـماریو عدد (کوادریلین) یعني ۱۰۰۰ ترلیونه: ۲) بـناپېرې: ۳) یو دول زهر لرونکی مار.

پدمانی (padmā́nay) ص. ښځ.م. ښایسته، زیانه پې مخې، ښکلې.

پدول (padū́l) ص. نر.م. شیطان چوغلګر، غماز.

پدیده (padidá) ښځ.م. (ج. پدیدې) ۱) پېښه، واقعه، حادثه، حالت: ۲) [illegible]

طول، عرض، حجم: ۳) فل. د ماهیت مستقیمه او ظاهري تجلا.

پډو (padū) نر-م. (ج. پډوان) پکه باښه، مردار خور مرغه، مودمه، ګرګس، کجیر.

پډی (paḍáy) ص. نر-م. کچل، کچی، کجل، چوډی، پیډی، کوړپښی.

پر (pár) اد. ۱) الیزتوری، لکه پر قلم مې وکښل پرې، ؛ پاسه، وریاندې؛ ۲) نر-م. بڼه، بڼکه، وزر، پخه؛ ۳) بوه ګاڼ، د لوخي ګل، د ډیلو مسل، د دورمي ګل؛ ٤) د بنسګرو یو بل سره نګېدنه؛ ٥) په الوتلو کي د مرغانود وزرو اواز.

پراته (prātá) ص. نر-ج. ۱) پرېوتلي، ځملاستلي، غځېدلي؛ ۲) ایښول شوي؛ ۳) بېکاره، تنبل؛ ٤) ص. نر-ج. چټي، عبث، فضول.

پراټل (prāṭál) مت. ۱) زخمي کول، ټپي کول؛ ۲) رټل، ترټل، غندنه.

پراټه (paṛātá) ښځ-م. هغه نرې ډوډۍ چې په تبي باندي یې په غوړو کي پخوي.

پراچه (paračá) ص. نر-م. ۱) سوداګر، تجار، پرانچه، بزاز؛ ۲) کرایه کښ؛ ۳) د یوه قوم نوم دی؛ ٤) بي لحاظه، بي مخه. ٥) دخرخاو کروالوټکي.

پراچګی (paračgáy) نر-م. کوچنی سوداګر، وړوکی تجار.

پراچي (paračí) ښځ-م. د افغانستان یوه لرغوني ژبه ده، ددي ژبي اصلي سیمه ننجراب دی.

پراخ (parāx) ص. نر-م. ج. ۱) ارت، پلن، وسیع؛ ۲) ډېر، زیات.

پراخ بنسټی (parāxbansáṭa) نر-م. پراخ بنسټی، پراخ بنیاده، وسیع البنیاده.

پراختیا (prāxtyā) ښځ-م. پراخي.

پراختیاپال (prāxtyāpāl) ص. نر-م. پراختیا غوښتونکی، توسعه طلب.

پراختیایي (prāxtyāyi) نر-م. توسعه یي، غځېدلی.

پراخوالی (parāxwālay) نر-م. ۱) ارتوالی، پلنوالی، پراختیا؛ ۲) ډېروالی، زیاتوالی.

پرار (parār) ص. نر-م. (ج. پراریان) ۱) شړل شوی، تېښتېدلی، فرار شوی؛ ۲) تېښته، تېښته، فرار، تېښتېدنه.

پرار پانه (prārpāṇá) ښځ-م. و.ګ. پرهارپانه.

پرارتیا (parārtyá) ښځ-م. تېښتېدنه، له ملکه وتنه.

پراري (parāri) ص. نب. تېښتېدلی، فراری شوی.

پرارېدنه (parāredána) ښځ-م. تېښتېدنه، فرارېدنه، ځغلېدنه، فرارکېدنه.

پراشوټ (parāšūṭ) نر-م. ۱) هوایي چترۍ، داسي وسیله ده چې په هغې سره له الوتکو نه ځان راغورځوي؛ ۲) یو ډول توکر دی.

پراکریت (parākrít) نر-م. د پراکریت ژبه، د سانسکریت نه وروسته د هندي آریاییانو عامیانه او غیر ادبي ژبه.

پراګراف (parāgrāf) نر-م. پاراګراف، د لیکني یوه برخه (بند)، د متن هغه برخه چې یو بشپړ مفهوم د څو جملو په ترڅ کي افاده کېږي.

پراګماتیزم (prāgmātizám) نر-م. یوه معاصره ایډیالیستي فلسفه ده چې وایي حقیقت هغه څه دی چې ګټور وي.

پرانا (purānā) نر-م. د هندوانو مذهبي کتابونه دي چې ویدونه په کي تشریح شوي دي.

پرانتز (prāntíz) نر-م. معترضه جمله، قوسونه.

پرانتل (prānatál) مص. مت ۱) خلاصول، ببرته کول، پرانستل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستل (prānistál) مص. مت. ۱) خلاصول، بهرته کول، پرانیتل، پرانستل، پرانیځل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستونکې وینا (prānistūnkewaynā́) بنځ.م. افتتاحیه وینا.

پرانیستي لیک (prā́nistaylik) ق. سر پرانیستی لیک، سرواز لیک. سرخلاص لیک.

پراو (prā́w) نر.م. کونوبی، کنوبی، پاتې شوې بوروا.

پراویز (parāwéz) نر.م. (ج. پراویزونه) پورویز، هغه پیڅه (توته) چې د لمنې لاندې یا باندې گرداگرده گنډله کیږي.

پرپای (parpā́y) ق. په لاس کې، په واک کې، په اختیار کې.

پرپر (parpár) اد. دردر، ترتر یو ډول اواز او غیره.

پرپرک (parparák) نر.م. د وزرو د وهلو اواز.

پرپرکی (parparákay) نر.م. یو ډول وزرلرونکی چینجی چې زیاتره په گنو کې پیدا کیږي.

پرپری (parpáray) نر.م. ۱) د مرغه د وزرو اواز؛ ۲) متیه کوره، توکه، شیتي، د جوارو شیته.

پرپیړه (parpeṛá) بنځ.م. خرړی، پوڅکی، گوڅی، مرخیړی، گوبلکه، ستوری.

پرت[۱] (párt) ص. نر.م. ترلی، پرت.

پرت[۲] (prát) ص.نر.م. ۱) عبث، بې ځایه، فضول؛ ۲) نر.م. د خراشکي د توکولو اواز.

پرتال (partā́l) لتون، پرتال، لتونه، غور.

پرتکې (pratáke) نر.م. برتهدنه، د مرغې د نیولو په وخت د وزرو اواز.

پرتل[۱] (partál) نر.م. ۱) تیرورې، هغه سامان چې کوچیان یې له کوچ نه مخکې بل ځای ته لیږي؛ ۲) د مړه کولوبه؛ ۳) یو ه ونه ده؛ ٤) د ساروان د اوبو د پاسه ترلی ترنگر.

پرتل[۲] (pratál) مص. ل. لوېدل، پرغل، غورځېدل، پرځېدل، ځملاستل.

پرتله (partála) بنځ.م. مقایسه، مقابله.

پرتلیز (partáliz) نر.م. د پرتلې په ډول، مقایسوي، مقابلوي.

پرتم (partám) نر.م. دبدبه، شان وشوکت، جلال.

پرتمین (partámin) ص. نر.م. روبناک، د شان او دبدبې خاوند، هیبتناک.

پرتوگ (partūg) نر.م. پرتوگ، هغه لباس چې د نامه نه لاندې تر بنگرو پورې اغوستل کیږي.

پرتوگانې (partūgā́ṣ̌) نر.م. بگه، گنډه، پرتوغانې، د پرتوگ ترلو مزی.

پرته (prā́ta) ق. ۱) بې، بدون، بې له، بې له دې؛ ۲) بنځ.م. ترته، فضولې خبرې، چتیات.

پرتیت (pártit) نر.م. لحاظ، خاطر.

پرتېدل[۱] (pratedā́l) مص. ل. ۱) مسخه کېدل، د مغ جنه ورانېده؛ ۲) چتیات ویل.

پرتېدل[۲] (partedā́l) مص. ل. د غوږ سوری بندېدل.

پرچ (prač́) نر.م. ۱) ترینجي، انتروشی؛ ۲) د منهي په وخت کې د هوسۍ اواز؛ ۳) غاب، ریکیبی.

پرچال (parčā́l) نر.م. بلې، د کلاد دېوال د تېږد چجه.

پرچاو (parčā́w) نر.م. ۱) د ژرندې د درولو لپاره ناوې سره نېږدې ورخ؛ ۲) ق. پارچاو، اتال.

پرچتی (parčátay) نر.م. ۱) د چت کاگل (اخېړ)؛ ۲) د دېوال سوری، د دېوال چجه؛ ۳) سردر، بلې، خنډلې، سربندی.

پرچک (pračák) بنځ.م. (ج. پرچکونه) پراویز، پرویز، پیڅه، کنارې، هغه زرې توته چې د څادر، لنگرې په څنډو پورې یې گنډي.

پرچل[1] (parčál) نر.م. خسا میوه، د میوې پاتې شوني.

پرچل[2] (práčal) مص. مت. پرچ رهل، پرنجي کول، انتوسي کول، پرچنګ.

پرچنه (pračána) ښځ.م. پرچي، انتهوسي، انړي، پرچنګ، ترینجي، پرنجي.

پرچوخی (parčúxay) نر.م. دزخم پتخي، خیګ، خنډ، پترکی، کرنډ، خیږ، د زخم پټ.

پرچون (parčún) نر.م.ج. کمه کمه سودا کول. له دوکان څخه لږ لږ شی رانیول، د عمده ضد.

پرچي (práčay) نر.م. پرنجي، انتوسي، انړی.

پرځای (parǰáy) ق. ۱) ځای پـه ځای، تم، ولاړ، موجود، ساکن؛ ۲) عوض، بدل، عوضي.

پرځول (parǰawál) مص. مت. غـورځول، غـلـول، پرې ایستل، نسکورول، پرتاوول.

پرځېدل (parǰedál) مص. ل. پرزېدل، پرېوتل، سکورېدل، غورځېدل، غـلاستل.

پرخ (párx) نـر.م. هغه اواز چې د خولې په ذریعه د اوبو له شیندلو څخه پیدا کیږي.

پرخاش (parxā́š) نر.م. ۱) د خولې جنګ، د خولې جګړه؛ ۲) ص. نر.م. بې پروایي، بې باکه.

پرخټ (parxáṭ) نر.م. ۱) په لوبنې کې له اندازې نه زیاته وره شوې ډوډۍ؛ ۲) په زوره خندا.

پرخم (parxám) نر.م ۱) بیرغ، جنډه؛ ۲) دلکۍ وتۍ، دلکۍ څونډۍ؛ ۲) چوری، مچ شړونی.

پرخوا (parxwā́) ص. نب. پلوي، طرفدار، ملګری، په طرف ولاړ، په پلو.

پرخواتوب (parxwātób) نر.م. طرفداري، پلوي، ملګرتیا، پرخوالي، پلونیونه.

پرخول (parxawál) مص. مت. شیندل، پونه کول (په خوله)، شنل، د اوبو پاشل.

پرخه (parxá) ښځ.م. (ج.پرخې) ۱) شبنم، شونم، څنی؛ ۲) سورمک، نری او میده باران.

پرخیال (parxyā́l) نـر.م. د ناروغ خـولې کـول، پر رنځور او ناروغ خوله راوستنه.

پرخیز (párxiz) ص. نـر.م. ۱) له انصافه لیرې، بې انصافه؛ ۲) فرق کوونکی.

پرداخت (pardā́xt) نر.م. پروا، توجه، پاملرنه، پوښتنه، پلټنه.

پرده (pardá) ښځ.م(ج. پردې) ۱) هغه توکر چې پر کـړکیو او دروازو څـرول کـیږي؛ ۲) پټ راز؛ ۳) حجاب، ستر؛ ٤) هغه نازک حایل چې دوې برخې سره بېلوي- د سږو پرده؛ ٥) د مجبوریت له مخې ګوزاره؛ ٦) مو. د موسیقۍ د یوې آلې دانه یا سوری، د موسیقۍ د یوې آلې کرچ.

پرده پوښ (pardápoš) نر.م. پرده ساتی، پرده دار.

پردی (parday, práday) ص. نـر.م. (ج. پـردي) بېګانه، اجنبي.

پردی پالنه (pradaypālána) ښځ.م. پردی واله، بېګانه پرستي.

پردیس (pard(é,i)s) ص.نر.م. پردیسی، مسافر، د بل ځای، جلا وطن.

پرړه (parṛá) ښځ.م. (ج. پرړې) توکه، وشته؛ ۲) لا په باته، دروغ رښتیا، لا په شا په.

پرړي (párṛi) ښځ.م. کولرا، ویا، بابو، هیضه.

پرزه (purzá) ښځ.م. (ج.پرزې) ۱) ټوټه، توکـره، حصـه، د ماشین سامان؛ ۲) النډلیک، رقعه.

پرستار (prastā́r) نر.م. (ج. پرستاران) ۱) نرس، ناروغپال؛ ۲) څوک چې د بل چا غم خوري.

پرستاري (prastā́ri) ښـځ.م. ۱) ناروغ پالـنه، د ناروغـانو خـدمت او پالـنه. نـرس دنده؛ ۲) غمخوري، څارنه، مواظبت.

پرسد (parsád) ص. نر.م. ۱) پرحال. پرهوش. په حود، پرحود: ۲) هوښيار، عاقل.

پرسنده (parsánda) ښځ.م. وچه غوښه، د لاندي وچه غوښه.

پرسنه (parsná) ښځ.م. د اس پرشنه، د اس انبار، لږو، خشنه، خاشنه، خراشنه.

پرسوناژ (parsūnáž) نر.م.ج. ۱) لوی او نامتو سړی، د پام وړ سړی: ۲) ایکتر، لوبغاړی.

پرسونل (parsūnál) نر.ج ۱) شخصي، خصوصي، په ځان اخته: ۲) فني خلک، فني عمله، غړي.

پرش[۱] (párš) نر.م. په مترو که یا تازینه وهل.

پرش[۲] (práš) نر.م ۱) پرشی، پرشهار: ۲) پرنجی: ۳) په چا باندي ناځاپه قهربدل: ٤) وتپه، دانګه، شندی، بند، ډکه، دسپل د اوبو د ګرځولو لپاره له کانو، ډبرو او لښتو څخه جوړ شوی دیوال.

پرشاتګ (paršātág) نر.م. شاتګ، عقب نشیني، برګشت، ارتجاع.

پرشاتمبونه (paršātambawána) ښځ.م. شاته تمبونه.

پرشی (páršay) نر.م. درشل، تادری، خیرزیری، د دروازې د چوکاټ لاندینی لرګی.

پرشي (párši) نر.م. یو ډول مشهور ګل دی.

پرشېدل (prašedál) مص. ل. پرنجېدل، انتروسی کول، ترینجېدل، پرجېدل.

پرښته (pruṣtá) ښځ.م. (ج. پرښتې) ملایکه، ملائیکه، ملکه، فرشته، پرشته، پریښته.

پرښه (parṣá) ښځ.م (ج. پرښې) پرشه، تخته سنګه، د غره د تیږو لړ.

پرغاره (pargārá) ق. ۱) په ذمه، په غاړه، منلی، قبول، په باندي: ۲) په غاړه کړی، اغوستی: ۳) پرغټیار، ... راړول.

پرغرک (pargarák) نر.م. ۱) دسمه، تنکی وښه، کبه، داسه، د پېړۍ په سر کي د بار د ټینګو لپاره لرګی.

پرغز (pargáz) نر.م. جګجانی، د اوسپني تبر، غشی چي شاته يې بنګي تومبلی وي: ۲) قهر، غوسه: ۳) د ناروغ د بېهوښي حالت: ٤) ص. نر.م. له چل څخه ډک، دوکه باز.

پرغزناک (pargaznák) ص. نر.م. غوسه ناک، قهرژلی، قهرېدلی، عصباني.

پرغزي (pargázi) ص. نب. ۱) د غوسې حالت، قهرېدلی: ۲) بې ترتیبه: ۳) بېهوښونکی.

پرغو (pargū) نر.م. سری، پلغو، پرغو، پېرویغی، کولبې لپاره په غاړه شوي غوایان، سیلی.

پرک (parák) نر.م. هغه ګونځي ګونځي توکرچي د کمیس په لمن باندي ګنډل شوي وي.

پرکار[۱] (parkār) نر.م. (ج. پرکارونه) فلزي یا پلاستیکي هندسي آله ده.

پرکار[۲] (purkār) ص. نر.م. ج. فعال، تکړه، ډېر کارکوونکی، کارکن، پرکاره.

پرکال (parkāl) ص. نر.م. ۱) بېخوده، سست، لټ، بېکاره: ۲) مرتت، کاهل.

پرکالتیا (parkāltyā) ښځ.م. سستي، بېکاري، لټي، کاهلي، تنبلي.

پرکالېدل (parkāledál) مص. ل. ۱) سستېدل، کاهلېدل، لټېدل: ۲) ګنګسېدل، ستړی کېدل.

پرکټی (parkáṭay) نر.م. (ج. پرکټي، پرکټیان) ۱) پرګټی، برګټی، د دویم واده په وخت کي په مور پسې راغلی دبل پلار بچی: ۲) ص. نر.م. شیطان، بدمعاش، ورانکاري هلک.

پرکټۍ (parkaṭáy) ښځ.م. د پرکټي مؤنثه بڼه، برګټۍ، پرګټۍ.

پرکښ (parkā́ṡ) نر.م. ښه کش شوی لینده.

پرکن (parkán) نر.م. (ج. پرکنونه) د بېلولو برید یا پوله، د جلاکولو حد، د حد برجي (ثلې).

پرکوټ (parkū́ṭ) ص. نر.م. ۱) بې وسه، خوار، بې وزله؛ ۲) اړ، حاجت مند، محتاج.

پرکوټ کول (parkūṭkawál) مص. مت. ۱) بې کاره کول، د کار جوګه نه ګڼل؛ ۲) اړ کول.

پرکی (párkay) نر.م. پرپرکی، لولکی، پتنګ، پتن، پروانه، ککی، سترګک، ډیبی.

پرګانه (pargāná) ص. نب. خور، خپور، خوروور، تاش په تاش، تیت پرک.

پرګانې (pargā́ne) ښځ.م. هغه شولې چې بې له بزغلې کرلې کېږي یعنی تخم کرل کېږي.

پرګنه (pargána) ښځ.م. (ج. پرګنې) ۱) کورنی، خېل، پرګه، کورمه؛ ۲) علاقه، سیمه.

پرګنیز (pargániz) نر.م. ولسي، وګړیز، وګړنی.

پرګونډوکول (pargonḍokawál) مص. مت. ابلول، ماتول.

پرګول (pargól) نر.م. ۱) د پېغلتوب د عصمت پرده، دبکارت پرده ۲) ص. ښځ.م. بکره پېغله.

پرګویه (pargoyá) ص. نب. ۱) دریابي شاعر، هغه شاعر چې ډېر شعرونه وایي؛ ۲) باتو، لاپو ۳) کړتن، کړوتو.

پرګویي (pargóyi) ښځ.م. غوري، کړتې، لاپې، شاپې، ډېرې خبرې.

پرګه (pargá) ښځ.م. (ج. پرګې) خېلخانه، پرګنه، کورنی، کورمه، خېل خېلوان.

پرګی (párgay) نر.م. پیرګی، پورګی، د ښېرې د ونې مېوه.

پرله اوښتل (parlaāwaṡtál) مص. ل. بازیګره خوړل، اوښتل، اوړېدل، سرکوږېدي خوړل، سر په ټنګه اوښتل.

پرله باندې (parlabā́nde) ق. یو پربل، سر پرسر، یو د بل د پاسه، لاندې باندې.

پرله پسې (parlápse) ق. یو پربل پسې، په یو مخ، مسلسل، متواتر، یو بل پسې.

پرله پورې (parlapóre) ص. نب. نېږدې، جوخت، ښنګ په ښنګ، ورپورې، وربسې، نښتی.

پرله وهلی (parlawahálay) نر.م. مضبوط، غښتلی، قوي، غټ، چاغ، څورب، مزی.

پرمال (parmā́l) نر.م. ګونډي مال، سرمال، د غنمو د ګونډي غوبل.

پرمان (parmā́n) نر.م. حکم، فرمان، امر، په رسمي چارو کې هغه لیکلی سند او امر چې د دولت له ډېر لوړ مقامه څخه صادرېږي.

پرمخ (parmáx) ق. ۱) په مخ باندې؛ ۲) وړاندې، مخکې؛ ۳) ببخي، له یوه سره، تول.

پرمختګ (parmaxtág) نر.م. پرمختیا، وړاندې تګ، پېشرفت، ترقي.

پرمختلی (parmaxtálay) نر.م. پرمختللی.

پرمختیایي (parmaxtyā́yi) ص. انکشافي، ارتقایي، مخ پرانکشاف، مخ پروده.

پرمخیون (parmaxyū́n) نر.م. پرمختلون، پرمختګ، وړاندې تګ.

پرمېخي (parméxi) ښځ.م. ۱) خوبولی، پرمېخی؛ ۲) ګډوډ خوب؛ ۳) پرېشاني.

پرمېره (parmerá) ښځ.م. پوخکی، پرېږه، مرخېړی، ګوخی، ستوری، ورخېړی.

پرمېښې (parmesáy) ښځ.م. څربه غوا، چاغه غوا، تیاره غوا، مزې غوا.

پرنا (parnā́) ص. نب. ۱) نښه خمار؛ ۲) فکرمند، حیران، اندېښمن.

پرناله (parnālá) ښځ.م. تری، ناوه، په بام کې د باران د وتو لاره.

پرناوری (parnāwáray) ص. نر.م. ۱) نېشه شوی، نېشه، خمار؛ ۲) فکرمند، اندېښمن.

پرنج (prány) نر.م. ۱) پرنجی، انترورشی، انتوسی. د پرنجی اواز؛ ۲) دوګانه، جالی، ګونده، د تاک ههٔ اوږده لښته چې سریې په خاوړو کې ښخ کړي او بیا یې د ژمي په آخر کې جلا کوي.

پرنجل (pranjə́l) مص. ل. پرنجېدل، پرچېدل، پرنجي کول، انږی کول، انتوسی کول.

پرنجي (prə́njay) نر.م. پرچي، انتوسی، پرنځی.

پرنجېدل (pranjedə́l) مص. ل. پرچېدل، پرنځېدل، انږېدل، انتوسېدل، پرنجي کول.

پرنچ (prə́nč) نر.م. پرنځ، پرنج، د پرنجي غږ، د انتوسي اواز، د انږي غږ.

پرنځ (prə́nǯ) نر.م. و.ګ. پرنچ.

پرند (parə́nd) نر.م. څادر، پروني.

پرنډ (prə́nḍ) ص. نر.م. ۱) وراني شوي شیدي، خیدک شوي شیدي؛ ۲) پرن، پرم؛ ۳) لخته شوي وینه؛ ٤) صو. نر.م. منجمد، کلک.

پرنډتوب (pranḍtób) نر.م ۱) د شیدو کلکېدنه، د شیدو تخه کېدنه؛ ۲) د وینې لخته کېدنه.

پرنډېدل (pranḍedə́l) مص.ل. ۱) تومنه کېدل، مایه کېدل؛ ۲) کلکېدل؛ ۳) وینې لخته کېدل.

پرنسیپ (prə́nsip) نر.م. اصل، مبدأ، پیل، مایه، ماده، وضع، قاعده، اساسي موضوع، د اخلاقو او چلند قواعد، عقیده، مسلک.

پرنې (pə́rnəy) ښځ.م. فریني، پیریني، یو خواږه دی چې له شیدو او د وریجو له اوړو څخه تیاریږي.

پرنی (pə́rnay) نر.م. (ج. پرني) پوړنی، سپېره او خاکي رنګه ټوټه دی.

پرو (۱) (parū́) نر.م. برو، تود باد، توده هوا، تند باد.

پرو (۲) (purū́) ص. نب. خوشې، ارزه برزه، فضول.

پروا (parwā́) ښځ.م. (ج. پرواوې) ۱) خیال، اند، فکر، لحاظ، خاطر؛ ۲) دار، ویره، باک.

پروانګي (parwā́ngi) ښځ.م. سپارښتنه، هدایت، سپارښت.

پروانه (parwānā́) ښځ.م. (ج. پرواني) ۱) پتنګ، پتې، اوربېنت؛ ۲) اجازه نامه؛ ۲) عاشق.

پروپاګند (prupāgánd) نر.م. مشهور کول، ریکلامول، د شهرت ورکولو عمل، د چا تعریف یا غندنه، له حقیقته لرې خبرې.

پروت (prót) ص. نر.م. (ج. پراته) ۱) ملاست، غځېدلی؛ ۲) ایښې، کېښودلی؛ ۳) بېکاره، بې وجهې، سست؛ ٤) موجود، په کې.

پروتوالی (protwā́lay) نر.م. ۱) ملاسته، غځېدنه؛ ۲) عرض، پلنوالی.

پروته (protá) ښځ.م. ښېرا، بد دوعایي.

پروټ (porwáṭ) ص. نر.م. چاغ، غټ پټ، څورب، غښتلی، مزی، قوي.

پروټتوب (parwaṭṭób) نر.م. چاغي، چاغوالی، مزیتوب، زورورتوب.

پروړ (proṛ) نر.م. بوس، پروړه، پوړ، پروړی، پلاله، د غنمو او اوربشو سپین بوس.

پروړوالا (proṛwālā́) ص. نب. بوس خرخوونکی، پروړ خرخوونکی.

پروړه (proṛá) ښځ.م. (ج. پروړي) ۱) بوس؛ ۲) د شولو وابنه؛ ۳) نا میده شوي وابنه.

پروزی (prózay) نر.م. غلبېل، چنوونی، چانوونی، پرویزی.

پروژه (prožá) ښځ.م. (ج. پروژې) ۱) طرح، نقشه، پروجکټ، پروګرام؛ ۲) قصد، نیت.

پروسږ (parosáz) ق. تېرکال، پروسږ کال.

پروسږ کال (prosazkā́l) ق. پروسکال، پروسږ، تېر کال، ړومبی کال.

پروسږن (parosazán) ص. نـر.م. تېر کال، پروسږنی، پروسکلنی، پروسکلن.

پروسس (prū́sɪs) نـر.م. عملیه، پروسه، تعامل، مرحله.

پروسه (prosá) ښځ.م. (ج. پروسې) بهیر، پروسس، عمل، مرحله، عملیه، تعامل.

پروف (prū́f) نـر.م. ۱) خاکه، مسوده؛ ۲) چاپ شوی کاغذ له اصلي متن سره کتل او تېروتني یې سمول؛ ۳) حل، ثبوت، اثبات.

پروفیسر (profisár) نـر.م. پوهاند، هغه څوک چې لوړ علمي مقام ولري.

پروګرام (prográm) نر.م. ۱) طرح، پروژه، د یو کار د مراحلو ټاکل؛ ۲) کرنلاره؛ ۳) تعلیمي او درسي نصاب.

پرول (parawál) مص.مت. ۱) ځغلول، منډه ورکول ۲) پارول؛ ۳) څه شی د غلا په ډول تښتول؛ ۴) خوځول؛ ۵) څه شی په تاو لرې غورځول.

پرول دودی (prūldóday) نر.م. دلالي، کمیشن.

پرولوګ (prológ) نر.م. پرولاګ، سریزه، مقدمه، پیل؛ د کتاب او نورو سریزه.

پرون (parū́n) ق. تېره ورځ یا پرون شپه، پرون ورځ، پرون شپه.

پرونه (parawána) ښځ.م. ۱) ځغلونه، په منډه کونه؛ ۲) د غلا په ډول تښتونه.

پروني (parū́nay) ص.نر.م. د پرون د ورځې، د تېرې ورځې؛ په تېرې ورځې پورې مربوط.

پروېزی (parwézay) نر.م. (ج. پروېزي) پروزی، پېوړی، د اوږو غلبېل، چاڼ.

پروین (párwin) نر.م. پرې وونې، پېروني، د ظفر ستوري، ږمبک ستوری.

پره (pará) ښځ.م. (ج. پرې) ۱) د ژرندې د څرخ پل یا اړې غابنې؛ ۲) د غره تېره څوکه؛ ۳) پلو، مخه؛ ۴) ډله؛ ۵) پلوي، ننګه؛ ۶) جګړه، د خپګان ښکاره کول، نوغي ورسول؛ ۷) د بیل (یوم) څنډه؛ ۸) پلټنه، لټون؛ ۹) تفتیش.

پرهار (parhā́r) نـر.م. ۱) ټپ، زخم، پرهر؛ ۲) د الوتلو په وخت د مرغانو د وزرونو اواز.

پرهار پانه (parhārpāṇá) ښځ.م. (ج. پرهارپانې) د بارتنګ پانه، بارتنګ، ګزک پانه.

پرهارتون (parhārtū́n) نـر.م. عملیات خونه، جراح خونه، د جراحي ځای.

پرهارژلی (parhārẓ́álay) ص.نـر.م. پرهارجن، پرهاري، ټپي، زخمي، مجروح، پیروژلی.

پره جنبه (parajanbá) ښځ.م. (ج. پرې جنبې) ډله بازي، ګوند بازي، ګوندیماري، ګوندي.

پره دار (paradā́r) ص. نر.م. مل، ملګری.

پره هی (paráhay) نـر.م. جبل، د اوسپنې کلک او مضبوط سیخ چې تیږې پرې باسي.

پرهېز (párhez) نـر.م. ۱) ځان ساتنه؛ ۲) د کتو ورونکو حیواناتو د کټې هغه ځای چې د زخم په اندازه غوڅ یا څیرې شوی وي.

پرهېزانه (parhezānā́) ښځ.م. پرېزانه، د پرهېز خواړه، د ناروغ ځانګړی خواړه.

پرهېزګار (parhezgā́r) ص. نـر.م. متقي، تقوا دار، له بدو ځان ساتونکی، پرهېز کوونکی.

پرې (pre) اد. ۱) باندې، پر، ورباندې، په، د پاسه؛ ۲) مخ. مختاړي دی لکه: پرېوتل او پرېښودل؛ ۳) ص. نب. غوڅ، قطع.

پری (paráy) نبخ.م. بنګه، ذل، د پیمر اکښل، اینجه، مانجه، پال کش، هغه چاری او بهل چې په دوو کسانو رابنکل کیږي.

پریال (paryā́l) نر.م. ۱) یو ډول کیږدی، یو ډول خیمه؛ ۲) پرده، پاریال، هغه پرده چې یوه کوټه په دوو برخو ویشي.

پرې ایستل (preistál) مصـ.مت. ۱) شملول، پرې باسل، غوڅول، پرخول؛ ۲) په ځای (بستره) کې بیده کول یا شملول.

پرې اینبنکه (preiṣáka) نبخ.م. و.ګ. پرېښکه.

پرې باسل (prebāsál) مصـ.مت ۱) پرخول، اړتاوول پښکورول؛ ۲) تربل، کښته ګوزارل، لاندې اچول؛ ۳) وربانډې اچول؛ ٤) بیده کول.

پربېدل (parebdál) مصـ.مت. پربېل، وهل، پېل، ټکول، ډبول.

پرېت (prit) نر.م. نبرم، حب.

پرېټ (paréṭ) نر.م. پرېډ، رسم ګذشت، عسکري تعلیم قدم؛ ۲) د سر ویښتان په خاص ترتیب جوړول؛ ۳) پټ پلیټ، په کالي کې بخې کول.

پرېچ (preč) نر.م. (ج.پرېچونه) پرچ، نالبکی، ریکیبی، بشقاب، نعلبکی.

پرېځر (precár) ق. خکزن، ښکښن، یوې خواته، بهل، یوې ډډې ته، بیلګلوت، ګوښې ته.

پرېدار (predā́r) ص.نر.م. و.ګ. پهره دار.

پرېدل (predál) مصـ.مت. پرېښودل، پرېښل، پرېږدل.

پرېدل(۲) (paredál) مصـ.ل. ۱) د الوتونکو د وزرو اواز پورته کېدل؛ ۲) غغلېدل، په منډه کېدل، ځغاستل؛ ۳) د یو شي په غلا تښتول کېدل.

پرېر (prer) ص.نر.م. ج. ۱) عوټ، پیپ، پند؛ ۲) په عوښو پټ، چاغ، مزی، شلند.

پرېروالی (prerwā́lay) نر.م. پېروالي، پندوالي، غټوالي، پرېړتوب، پرېړتیا.

پرېړول (prerawál) مصـ.مت. ۱) پنډول، غټول، پېړول، ضخامت زیاتول؛ ۲) مزی کول.

پرېړه (prerá) نبخ.م. (ج.پرېړې) ۱) غوټه، پنډه، پېړه؛ ۲) و.ګ. پروړه.

پرېړی (preṛáy) نبخ.م. کرېکه، ترډنه، د غنم او غلې د ساتلو لپاره له پوزي څخه جوړ شوی شی (کندو، ډوله).

پرېړېدل (preredál) مصـ.ل. پنډېدل، پېړېدل، غټېدل، ضخامت زیاتېدل.

پرېز (parez) نر.م. (ج.پرېزونه) و.ګ. پرهېز.

پرېږه (prežá) نبخ.م. طلاق.

پرېږدل (prezdál) مصـ.مت. و.ګ. پرېښودل.

پرېږه (prezá) ص.نب. ۱) وچکالي، کاختي وهلی، قحطي ځپلی؛ ۲) د غلې کمبود، قحطي.

پرېسه (prsá) ص.نب. ۱) بېکاره او وزګاره ښځه؛ ۲) وېربدلی، ډاربدلی، ترهېدلی.

پرېشان (prešā́n) ص.نر.م. ۱) خفه، خپه، دلګیر، سرګردان؛ ۲) خوار، بې وزلی؛ ۳) خورور، وېر.

پرېښته (parestá) نبخ.م. (ج. پرېښتې) فرشته، ملایکه، پرښته.

پرېښکه (presáka) ص.نبخ.م. (ج. پرېښکې) طلاقه شوې، پرېښودلې، پرې اېښې.

پرېښودل (presodál) مصـ.مت. ۱) پرېږدل، پرېښول؛ ۲) خلاصول، خوشې کول؛ ۳) اروستو پاتې کول؛ ٤) لاس اخیستل؛ ٥) طلاقول.

پرېښون (resún) نر.م. جوته، لېښوین، سرویغی، پسماند، پاتې شوني خوراک.

پرېښوني (prešúnay) نر.م. پسمانده، پاتې شوني.

پرېښول (presowál) مصـ.مت. و.ګ. پرېښودل.

پرېښی (préṣay) مف. نر.م. ۱) پرې یښی، پرېښودلی، خلاص کړی؛ ۲) پاتې کړی.

پرېکړون (prekṛún) نر.م. فیصله، پرېکړې، پرېکړه، پرېکون، پرېکوڼ، لنډون.

پرېکړه (prékṛa) ښځ.م. ۱) فیصله، پرېکړون، غوڅه؛ ۲) پرېکون، لنډون؛ ۳) کړه وړه، څېره؛ ۴) د زړه سوڅېدو وړ څېره.

پرېکړه لیک (prekṛalík) نر.م. فیصله لیک، فیصله نامه، قطعنامه.

پرېکړی (prekáṛay) مف. نر.م. ۱) غوڅ شوی، پرې شوی؛ ۲) فیصله شوی؛ ۳) ادا شوی، ادا کړی، خلاص کړی.

پرېکول (prekawál) مص. مت. ۱) شلول، څیرې کول؛ ۲) غوڅول؛ ۳) فیصله کول؛ ۴) کیندل.

پرېکون (prekún) نر.م. ۱) النډون، پرېکړون، د واده ورکولو فیصله؛ ۲) ببلتون، ببلوالي؛ ۳) پرېکړه، فیصله؛ ۴) غوڅونه؛ ۵) اختلاف.

پرېکونه (prekawána) ښځ.م. غوڅونه، لنډونه.

پرېکوڼ (prekuṇ) نر.م. ۱) سرټړونی، سربند؛ ۲) بچوکی؛ ۳) انګر، د کور او حویلی غولی.

پرېکه (préka) ښځ.م. ۱) وګ. پرېکړه؛ ۲) ف. مطلق امر (غوڅ کړه!).

پرېکېدل (prekedál) مص. مت. ۱) غوڅېدل، قطع کېدل؛ ۲) شلېدل، څیرې کېدل؛ ۳) فیصله کېدل، ختمېدل؛ ۴) کیندل، کنستل.

پریم (prim) نر.م. (ج. پریمونه) د نس پرده، برنغ، د خېټې پرده، پرین.

پرېم (prem) نر.م ۱) مینه، محبت؛ ۲) فریم، چوکاټ حلقه، دعینکو چوکاټ؛ ۲) دانچه.

پرېمان (premán) ص. نر.م. ۱) پرېمانه، ډېر زیات؛ ۲) اباد، ښېرازه.

پرېماني (premānī) ښځ.م. زیتوالی، بروالی.

پرېمشتل (premaštál) مص. ل. پرېمل، مېشت کېدل، مشتېدل، اوسېدل، مېشته کېدل.

پرېمل (premál) مص. ل ۱) اوسېدل، مېشت کېدل، پرېمشتل؛ ۲) مص. مت. ځای نیول، قبضه کول لاس ته راوستل، لاندې کول.

پرېمن (premán) ق. په ډاډه، په اطمینان، په تسل، په مزه، په خوند، په خوښی.

پرېمینځل (preminźál) مص. مت. ۱) مینځل، وینځل، پرېولل؛ ۲) لمبول.

پرین (prin) نر.م. ۱) پریم، دنس پرده، دخېټې پرده ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه.

پرینځل (prinźál) مص. مت. وګ. پرېمینځل.

پریند (prind) نر.م. پرین، پریم، برنغ، د نس پرده.

پریڼ (paryaṇ) نر.م ۱) بندوبست، سرشته، تنظیم؛ ۲) جوړښت، سلا، مشوره.

پریڼی (paryaṇáy) فا. نر.م. ۱) ترتیبوونکی، سرشته کوونکی؛ ۲) پوه ، هنرمند.

پرېو (prew) نر.م. مرید، منونکی، دچا په پله پسې تلونکی، تعقیبوونکی.

پرېوان (prewān) ص. نر.م. وګ. پرېمان.

پرېواني (prewānī) ښځ.م. وګ. پرېماني.

پرېوت (prewát) نر.م. لوېدیځ، مغرب، لمر پرېواته.

پرېوتل (prewatál) مص. ل. ۱) څملاستل، غځېدل، ویده کېدل؛ ۲) غورځېدل، راګوزارېدل، لوېدل؛ ۳) ډوبېدل؛ ۴) ډېره کېدل؛ ۵) یرغل کول؛ ۶) پانې توېدل؛ ۷) نړېدل؛ ۸) په سوداګرۍ کې تاوان؛ ۹) ناکامېدل؛ ۱۰) ناروغېدل.

پرېولل (prewlál) مص. مت. وګ. پرېمنځل.

پرېولنه (prewlána) نر.م. پرېولنګ، پرېمینځنه، پاکوله، [illegible]

پرېوينځل (prewinźál) مص. مت. و گ. پرېمنځل

پرېياسته (preyāstá) نر. ج. ۱) شملونه، ويده کونه؛ ۲) راکښته کونه، پرېباسنه، راکوزونه؛ ۳) غځونه، اوږدونه، کښکونه.

پرېيستل (preistál) مص. مت. ۱) پرېباسل، غځول، ويده کول؛ ۲) راکښته کول، راکوزول، راغورځول، راڅول.

پرېښتل (preiṣtál) مص. مت. پرېيستل.

پرېښي (preiṣáy) صف. نر. م. (ج. پرېښي) خوشې شوی، پرېښودل شوی، ترک شوی، ازاد شوی، خلاص شوی، ترک کړی.

پړ (páṛ) ص. نر. م. (ج. پړه) ۱) ملامت، ګرم؛ ۲) مغلوب؛ ۳) بند؛ ٤) نر. م. کانېزه ځمکه؛ ٥) قمارخانه؛ ٦) پُل.

پړاپه (pṛāpá) ښځ. م. (ج. پړاپې) ببغه، ببوغه، کورکورۍ، کرکورۍ، کنميره، کورکوته.

پړاته (paṛātá) ښځ. م. (ج. پړاتې) و گ. پراته.

پړاخ (pṛāx) ص. نرم. ج. پراخ، ارت، پلن، ببرته.

پړاخ پزی (pṛāxpázay) ص. نر. م. پلن پزی، د پلنې پوزې خاوند، پوزور، پيت پزی.

پړاس (pṛās) نر. م. کړس، تک، پړک، ښپېره.

پړاکی (pṛākay) نر. م. (ج. پړاکي) بدخويه سړی، قهرجن سړی، بې حوصلې سړی.

پړان پس (pṛānpás) نر. م. کرپش، کته پيش، ګوتړک.

پړانګ (pṛāng) نر. م. يو ځيرونکی ځناور دی.

پړانګ پيش (pṛāngpiś) نر. م. غرنی پش، پيشو پړانګ، نيمچې سارانی پيشکه.

پړانګه (paṛānga) ښځ. م. ۱) خرخوری، ځيرانګه، چېرو، د زړې توتې چيری؛ ۲) کرښه، ليکه، خط؛ ۳) د پړانګ مونث.

پړانه وړانه (pṛānawṛāná) ښځ. م. ۱) پېره وره، ګرمه ناګرمه، حق ناحق؛ ۲) شرط، جواري.

پړاو (paṛāw) نر. م (ج. پړاونه) رباط، منزل، تکانه، تيسن، تم ځای.

پړپوس (paṛpūs) نر. م. (ج. پړپوسونه) ۱) سپری، پپوس؛ ۲) بېکاره سړی؛ ۳) دوس، دله.

پړت (pṛát) نر. م. ۱) پرستن، شيرک؛ ۲) په دام کې د نښتي مرغۍ د وزرود ښورېدلو اواز، پرتېدل.

پړتاوول (paṛtāwawál) مص. مت. نسکورول، پرغول، راځملول، راګوزارول، راغورځول.

پړتاوېدل (paṛtāwedál) مص. ل. غورځېدل، ګوزارېدل، نسکورېدل، پرځېدل.

پړتوب (paṛtób) نر. م ۱) پړتيا، ملامتيا، پړوالي، ګرمتيا؛ ۲) مغلوبيت، مغلوبېدنه.

پړتوګ (paṛtóg) نر. م. (ج. پړتوګونه) پرتوګ.

پړته (paṛtá) ښځ. م. ۱) پړکه، لېندکی، کيکری، دمرغيو دنيولو اله؛ ۲) چيندښتکړو.

پړتيا (paṛtyā) ښځ. م. (ج. پړتياوې) ګرمتيا، ملامتيا، ګرموالي، پړوالي.

پړتېدل (pṛatedál) نر. م. پورته پورته غورځېدل.

پړچتی (paṛčátay) ښځ. م. ربکی، رپ، چنې، په دېوال کې د لوښي اېښودلو ځای، تاقچه.

پړخ (pṛáx) نر. م. تک، تق، پړک، پړق، د تمانچې دزا او د ښپېرې اواز.

پړده (paṛdá) ښځ. م. (ج. پړدې) و گ. پرده.

پړده (puṛdá) ص. نب. ۱) مسوول، ذمه وار؛ ۲) باوري، يقيني.

پړده پوښ (paṛdapóś) نر. م. رازساتونکی، پرده ساتونکی، معتمد، عيب پټوونکی.

پړسبن (pṛasabán) ص. نر. م. سست، پړسېدلی، پړسبن لاڅادړک، پړسيد، پوښن، پړسوښ

پړسمن (prasmán) ص. نـر.م. ١) پړسېدلی، ډډ شوی؛ ٢) پوست، سست؛ ٣) نابوده، بې څې، بې کاره؛ ٤) سور، ناراست، لټ، تنبل.

پړسنده (parsánda) ص. نب. ١) پړسېدلی، ډوسه، ډډ؛ ٢) پړسولی، له غوسې نه ډډ؛ ٣) ورروست.

پړسوب (parsób) نـر.م. پاړسوب، تنډوالی، ډډوالی، ډډون، پړسېدنه.

پړسوبن (parsohán) ص. نر.م. ډډ شوی، پړسېدلی.

پړسول(١) (parsawál) مص. مت. ١) ډډول، تنډول، پاکول؛ ٢) قهرول؛ ٣) بلاربول؛ ٤) بنه وهل.

پړسول(٢) (prasawál) مص. مت. ١) پړ کول، په ښیره وهل؛ ٢) چول، چاودل.

پړسونګا (parsūngā) نر.م. پړسېدلی، خښتور.

پړسونګی (parsūngay) نر.م. پړسېدلی سری، ډډ بد سری.

پړسېدل(١) (parsedál) مص ل ١) ډډېدل، تنډېدل؛ ٢) قهرېدل، غوسه کېدل؛ ٣) حامله کېدل.

پړسېدل(٢) (prasedál) مص. ل. ١) پړقېدل، وهل کېدل؛ ٢) چاودېدل، درز کېدل.

پړغشه (parğáša) نبغ.م (ج. پړغشې) ګنده، بګه، بډه، لال ګنده.

پړک(١) (prák) نر.م. ١) تک، ښیره؛ ٢) ځلا، ځل، د رڼا ځریکه؛ ٣) د سترګو په رپ کې، لږ وخت.

پړک(٢) (park) نر.م. ١) د خلکو یوه وړوکې ډله؛ ٢) د پسو وړه رمه؛ ٣) ریږدبدا؛ ٤) همزولتیا؛ ٥) د پېیلو مرغلرو لړ؛ ٦) د لمنځې لړګی؛ ٧) د دم د چړې د تېرې کولو څرمن.

پړکا (prakā) نبغ.م ١) ځلا، رڼا، برېښنا؛ ٢) تکا، تقا، د ښیرو اواز.

پړکمشر (parkmašár) نـر.م. (ج. پړک مشران) پړوګی، خیر د ضابط.

پړکول (prakawál) مص. مت. ١) پړقول، ځلول، پرېښول؛ ٢) وهل؛ ٣) آواز ایستل، چکچک.

پړکه (parká) نبغ.م. (ج. پړکې) پتکه، کېکړی، د مرغیو د نیولو اله، لومه یا بېتلی.

پړکهار (prakahār) نر.ج. تکهار، تقهار.

پړکی (párkay) نـر.م. ١) پنډی، لینګی، ساق، لنګی؛ ٢) د ښکار بوتی، تورګار.

پړکۍ (parkáy) نبغ.م. ج. بتکۍ، پړکه، ګرګه، د مرغیو د نیولو آله.

پړکېدل (prakedál) مص. مت ١) ځلېدل، برېښېدل، پړقېدل، ځلغېدل؛ ٢) مص. ل. ریږدېدل، ربېدل، لړزېدل، ترېدل، پرېدل، دګېدل.

پړم (prám) ص. نر.م. و ګ. پړن.

پړمبۍ (prambáy) نبغ.م. ج. ١) پمبرۍ، تناکه، پولۍ؛ ٢) داوبو د سر پوکانۍ، ډومبک، حباب.

پړمخ (parmáx) ق. پړمخ پرېوتی، پړمخ پروت، نسکور، پړمخې، اپوته.

پړمخې (parmáxe) ق. پړمخ، په مخ پرېوتی، پړمخ پروت، نسکور پروت، اپوته پروت.

پړمخی (parmáxay) نر.م ١) برغولی، د کټوې خاورین سرپوښ؛ ٢) ص. نر.م. اپوته.

پړنګ (práng) نر.م. ج. ١) د ژړا اول غږ، برېنګ؛ ٢) ص. نر.م. بې جرئته؛ ٣) جذام، خراره، یو ډول بده ساري ناروغي ده.

پړنګا (prangā) نبغ.م. (ج. پړنګاوې) ١) ژړا، پړنګ؛ ٢) تنګا، پنګا، چنګا، ډنګا.

پړنګن (prangán) ص. نر.م. ژړن، چنګن، برنګن، پړنګن.

پړنګول (prangawál) مص. مت. ژړول، برنګول.

پړنګی (prángay) صف. نـر.م. (ج. پړنګي) په خراره یا جذام نیولی.

پرنګېدل (prangedál) مص. ل ١) اړېدل، حېرېدل، برنګېدل، پرنګېدل.

پرنه (prána) ښځ. م (ج. پرنې) ملامتيا، ملامتوالی، پړه.

پرنه ورنه (pranawrána) ښځ. م. پړه ګالل، ګرمه منل، ملامتيا منل.

پروالی (parwā́lay) نر. م. ګرموالی، پړتوب، ملامتوالی، ګرمتوب.

پروپی (prū́pay) نر. م. (ج. پروپي) ١) څلورمه برخه، کوروی، پاو، چارک؛ ٢) ښځ. م. د وزن يوه پيمانه، د وروي شپاړسمه برخه.

پروستي (prósti) ښځ. م. ١) پله، پلې، غوړګی؛ ٢) پولی، د جوارو پولی.

پروکی (١) (prūkáy) نر. م. (ج. پروکي) ١) الړ؛ ٢) مصرع، د شعر برخه؛ ٣) غيرناره؛ ٤) توته، د لرګي توته.

پروکی (٢) (parū́kay) نر. م. ١) وړه رمه، د پړک تصغير؛ ٢) کندي، وړه بياسته، لنډ پړی.

پروکی پروکی (prokayprókay) ص. نر. م. لړلړ، توتې توتې، برخې برخې.

پړول (parawā́l) مص. مت. ملامتول، ګرمول، مغلوبول.

پرومبه (prombá) ښځ. م. (ج. پرومبې) چيچړنه، چيچړه، د نګره غوښه، خرابه غوښه.

پرومبې (prómbe) ښځ. م. د پنېر يا مستو شنې اوبه، د پوڅي شنې اوبه.

پروند (parwánd) ص. نر. م. غښتلی، قوي، کلک، ټينګ، پلوند، مضبوط.

پرونی (parū́nay) نر. م. (ج. پروني) زروکی، ټيکری، پړونی (د ښځو څادر).

پړه (٥) (prā́) ښځ. م. ١) ملامتي، ګرمتيا، مغلوبوالی؛

٢) ص. ښځ. م. ملامته، د پړ مؤنث؛
٣) نر. م. ج. د پړ جمع.

پړه تکي (praṭáke) ښځ. م. ١) الټکي، لغتې وهنې، پوناکې؛ ٢) لوڅې پوڅې.

پړی (páray) ص. نر. م. (ج. پړيان) ١) جوارګر؛ ٢) د قمار خانې مشر؛ ٣) نر. م. بياسته، رسی.

پړۍ (paráy) ښځ. م. ١) د کانو، ګټو داسې ايښودل چې لس لس فوټه يې اوږدوالی او پلنوالی اوږ فوټ يې جګوالی وي؛ ٢) لرګي، تيرې او بوجې چې سر په سر کېښودل شي.

پړۍ پړۍ (parayparáy) ق. کتار کتار، قطار قطار، سر په سر (بوجې او لرګي).

پړيت (prit) ص. نر. م. ١) له ډاره غلی او پټ شوی؛ ٢) پيټ، چيټ؛ ٣) نر. م. د الوتلو په وخت کې د مرز د وزرونو اواز.

پړيخ (prix) ص. نر. م. ١) چيټ، پيټ، پړيټ؛ ٢) چينګ، چينګ، چينګ خولی.

پړيخ پزی (prixpázay) ص+نر. م. چيټ پوزی، پلن پزی، چيټ پزی، پيټ پزی.

پړېدل (paredál) مص. ل. ١) ملامتېدل، ګرمېدل؛ ٢) مغلوبېدل؛ ٣) بې ځايه غړېدل؛ ٤) لړزېدل.

پړيس (pris) ص. نر. م. پلن، پړيخ، بې ډوله، تيس، بدشکله، بې ډوله (مخ).

پړيم (prim) ص. نر. م. پړيم، لخته شوې وينه، يخه وينه، کلکه وينه، پرنډه وينه.

پړين (prin) ص. نر. م. ډېر خوږين، زيات پوخ، له وخته تېر، خوږين پړين، خوږت پړت.

پړينګ (pring) نر. م. ١) چينګ، د ژړا د پيل اواز؛ ٢) هغه سپينه ماده چې د بچي له پيدا کېدو څخه مخکې له غوا څخه راوځي؛ ٣) د کولمو د پاسه د غوښې يوه کلکه برخه.

پرینګهار (pṛingahā́r) نر.م. چینګهار، د ژړا د پیل اواز.

پري والا (paṛiwālā́) ص.نر.م ۱) رسی پلورونکی ۲) پنډي، جوالي، کلي، حمال.

پز څپوني (pazcapūṇáy) ص.نر.م. د پزي څپوني، د پوزي دستمال.

پزغمی (pazǧámay) نر.م. تیک، چرګل، خلي، مېخک، مېخکی، د ښځو د پزي ګاڼه ده.

پزول (pazawә́l) مص.مت. ۱) بزول، بدکاري کول، بد فعلي کول؛ ۲) داړول، بېرول، وېرول.

پزوهل (pazwahә́l) مص.مت. په نشتر وهل، وينه کښل، رګ وهل.

پزه (pazá,a) ښځ.م. پوزه، تمبزی، پیزه، سرمه.

پزی (pázay) نر.م (ج.پزي) ۱) بوی، وږم؛ ۲) ښځ.م. چاغوالی، ځوربوالی، غټوالی.

پزېدل (pazedә́l) مص.مت. ۱) جوشېدل؛ ۲) ژوېلېدل؛ ۳) مص.ل. ترېدل، پزېز کول.

پزیز (páziz) نر.م. پزني، هغه آواز چې په پوزه ادا کېږي.

پزین (pázin) ص.نر.م. له پوزي نه جوړ شوی، له مزري نه جوړ شوی شی، له انډېري سره اړوند.

پژرکی (pažárkay) ص.نر.م. ۱) بېرګی، قهرجن، حملي ته تيار؛ ۲) خپه، ژر خپه کېدونکی.

پژواک (pažwā́k) نر.م. ۱) ازانګه، انګازه، انګی، د غږ غبرګېدنګ؛ ۲) د یوه ګل نوم؛ ۳) یو افغاني سیاستپوه، شاعر او لیکوال چې نوم یې عبدالرحمن و.

پژی (pažáy) نر.م. (ج.پژی) پیی، ځان، جثه، تنه او بوده، قواره، اندام.

پژل (pažә́l) مص.مت. تراشل، تورل، تراشول.

پږوی (paẓwáy) نر.م. (ج.پږوي) د تنستي یو سر او بل سر ته لګېدلی لرګی.

پږی (paẓáy) نر.م. ۱) وګ.پږی؛ ۲) لبچه، لبځه، د لاس یوه برخه.

پس[1] (pás) ق. بیا، وروسته، پس له دي، له دي وروسته، ناوخته، پس ته، شړ ته؛ ۲) اد.تو.

پس[2] (p(a,u)s) نر.م. ۱) انري غږ؛ ۲) پسکی، له معدي نه د هوا خارجېدل.

پسات (pasā́t) نر.م. فساد، شر، پساد.

پساتي (pasā́ti) ص.نر.م. فسادي، شري، وران سری، شیطان.

پساري (pasā́ri) نر.م. هغه دوکاندار چې بادیان، اربېږه، سپېرکی، او... خرڅوي.

پساله (pasālá) نر.م. ګاڼه، زیور، پسول، کالی.

پساڼ (pasā́ṇ) نر.م. بلور، د بلور کاڼي، نوزی، د خرخ کاڼي، د چړې د تېره کولو ګرده ډبره.

پساڼی (pasā́ṇay) ص.نر.م. پښتنی، پخاني، لړ، کم، خخوری، ښنی، خسنی.

پساو (pasā́w) نر.م. ۱) پاتې شوي ښوروا؛ ۲) هغه څښکه چې ترټولو په آخر اوبه کېږي؛ ۳) مغزاوه هغه اوبه چې یو وار جامي په کې پرېمنځل شي او بیا نوري جامي په کې خښتي کړي.

پس پسی (paspásay) نر.م. پسپسنه، د شونډو په سر خبري کول، په غوږو کې پټي خبري.

پست (pást) ص.نر.م. ۱) کښته، لاندي، ټيټ، کوز؛ ۲) رذیل، بې وجدانه، د بدو اخلاقو خاوند.

پستاندار (pistā́ndā́r) ص.نر.م. تې لرونکی، غولانځ لرونکی، شیدي ورکوونکی.

پستکی (pastákay) نر.م. ۱) بوسغی، پوخکی، ۲) د ...

پستکی (pastákay) ښخ.م ۱)پخکی، پوخکی، پستوکی؛ ۲) هر نرم شی.

پستنه (pastána) ق. ۱)بېرته، بیا راگرځېدل، راستنه، جاروتل، واپس، په وروستو؛ ۲) ښځ. مج. شاته تلنه، قهقهرایي؛ ۳)قی، کانګې.

پستو (pastū́) نر.م. ۱)پس‌خونه؛ ۲)د پاچا یا آمر هغه سامان چې د هغه له روانېدو څخه وروسته وریسې ورل کېږي.

پستوالی (pastwā́lay) نر.م. ۱)پوستوالی، نرموالی؛ ۲) تیټوالی، لاندې والی.

پستور (pastawár) نر.م. پسته‌وور، نرم باران، نري څاڅکي، ښورمک، نرمه شیګره.

پستورګی (pastwárgay) نر.م. هغه پسه چې نرمې او پستې ورۍ لري.

پستوړه (pastūṛá) جن. پاسته اوره، نرم اوړه، ترمېده، نرمه دوړه، مېده اوړه.

پستوکی (pastū́kay) نر.م. ۱) د غوړ نرمی، بوستې؛ ۲)پوستوکی، خرمن، پوست.

پستول (pastawál) مص. مت. ۱) مېده کول؛ ۲)نرمول؛ ۳) ښه وهل، ډبول، ټکول.

پسته[1] (pastá) ښځ.م ۱)نرمه، ملایمه؛ ۲)د پنډۍ غوښه؛ ۳) ق. پس ته، بیا، وروسته، بل وار، بله پلا؛ ٤)نر.م. بېرته شه! بېچ شه، پس شه.

پسته[2] (pistá) ښځ.م. وچه مېوه ده چې دانې وړې او چغزې یې زرغون رنګ لري.

پسته وور (pastawū́r) نر.م. ۱) نرم باران، نري باران، ښورمک؛ ۲) شبنم.

پستي (pásti) ص. ښځ. م. ۱)ټیټوالی، لاندې والی، ښکته والی؛ ۲)ذلیلتوب.

پستې (pasté) ښځ.م.ج ۱) کنګۍ ژبه، حلقي ژبه، وړه ژبه؛ ۲) د پست جمع، نرمې.

پستېدل (pastedál) مص. ل. ۱)نرمېدل، مېده کېدل؛ ۲) وهل کېدل؛ ۳)خبرې ته راضي کېدل

پسخاک (pasxā́k) نر.م. غم، ټول، پرېشاني، فکر، کړاک، زړه خوړل، اندېښنه.

پسخند (pisxánd) نر.م(ج. پسخندي) ریشخند، پېښاره، ملنډې، مسخرې.

پس خورده (pasxordá) ص. ښځ.م ۱)پاته شونې، جوټه، پاتې شوی خوراک؛ ۲)کنګړ، کنګر.

پسخول (pasxwál) مص. مت. ۱)په غوسه کول، قهرول، تحریکول؛ ۲)نر.م. د اړې بوره؛ ۲)ګیچه، څڅبوکی، زوږل، زوول، توقاله.

پسخه (pasxá) ښځ.م. (ج. پسخې) و ګ. پخسه.

پسرلنی (pasarlánay) ص. نر.م. د پسرلي، د پسرلي مربوط.

پسرلنۍ (pasarlanáy) ښځ.م. ۱)د پسرلي اړونده بولله(شعر، قصیده)؛ ۲)دپسرلي مربوطه.

پسرلی (pasárlay) نر.م. (ج.پسرلي) خرمونی، خرمنی، سپرلی.

پسرو (pasráw) ص. نر.م. ۱)وریسې تلونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) نر.م. پسګویي، غیبت.

پسکاوڼ (paskāwáṇ) ص. نر.م. پسکڼ، پسڼ، تسڼ، تسکڼ.

پسکاونه (paskāwaṇá) ښځ.م. ۱)د پسکاوڼ دکلیمې مؤنث؛ ۲)د الوبالو په څېر یوه ونه ده.

پسکه (paská) ښځ.م. ۱)ورسته، ورسته بهډۍ؛ ۲)هر ښځینه وروست شی؛ ۳) پسکې.

پسکی (pusákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوږ کې خبرې، پټې خبرې.

پسکۍ (paskáy) ښځ.م.ج. پسکه، تس.

پس منظر (pasmanzár) نر.م.شالید، تاریخي سیر، پخوا ته نظر کونه.

پسندی (psánday) نر.م. د سپینتو لوبه.
پسنی (pásnay) نر.م. (ج.پسني)و گ. پسوني.
پسوا (paswá́)ق. پسي شا، شاته، په غياب کې.
پسور (pasór) نر.م. سور، بر، لنهوالي، پهلندو، پلنوالي.
پسورور (pasorawár) ص.نر.م. سورور، پلن.
پسول[۱] (pasól) نر.م. گانه، زيور، گينه.
پسول[۲] (pasáwəl) مص. مت. ورو ورو غـوړول، غلي غلي په خبرو راوستل.
پسول[۳] (pusáwəl) مص.مت.څکول، په سگريټ، چلم، او پايپ باندې د خړو سکو جوړول.
پسولل (pasolál) مص. مت. سينگارول، ښکلل، گاڼل، ښايسته کول، دولي کول، پسولول.
پسولېدل (pasoledál) مص. ل. دولي کېدل، ښايسته کېدل، ښکلي کېدل.
پسوني (pasū́nay) نر.م. ۱) په کندې کې ناست، په خوکۍ کې ناست؛ ۲) مورچل، خڅه، خزه، څوکۍ، څارځای، کمين، څوځای.
پسه[۱] (psá́) نر.م. (ج. پسونه) ۱) گډ، مېږ، نروز؛ ۲) ص. نر.م. ساده، ناپوه.
پسه[۲] (pása) ق. ۱) وروسته، پسته، له دې پسه، له دې وروسته، بيا؛ ۲) ښځ. م و گ. پسکه.
پسهار (pashā́r) نر.م. پس پسي، پټې خبرې.
پسي (psi) ص. نب. مغرور، متکبر، کبرجن.
پسې (páse) ق. ۱) وروسته، ورپسې، څېرمه، شاته؛ ۲) ښځ.م.ج. ککرۍ، پسه، هغه زېږۍ چې د کوز د خاوند له خوا شپانه ته دوري د پيدا کېدو په وخت کې ورکوي؛ ۲) د نجلۍ د پيدا کېدو په مناسبت شيريني.
پسېدل (pasedál) مص. ل. ۱) پس پس کول، پټ پټ غږېدل، سوکه سوکه غږېدل؛ ۲) پخېدل.

پسېره (pascrá) ق. پرسېره، برسېره.
پسې شا (pas(e,i)šá́) ق. پشـلا، پسـوا، په نا موجودگۍ کې، په غياب کې.
پسين (pasín) ص. نر.م. وروستنی، آخرنی.
پسينه (pasiná́) ص. نب. ۱) وروستنی، آخـرنی، له ټاکلي وخت څخه وروسته کـرل شوی فصل؛ ۲) افکس، سيفيکس، په گـرامرکې د کليمې منځنې او وروستنې زروستاړی.
پسيه (pasyá́) ښځ.م. (ج.پسيې) بُسری، پسه، د وري يا ورغـومي د پيدا کـېدو له امله د رمې د خاوند له خوا شپون ته انعام ورکول.
پش[۱] (pǎ́š) نـر.م. (ج.پشيان) غـورپش، نرپش، پشی، پشک، د پيشو مذکر شکل.
پش[۲] (paš̌) نـر.م. ۱) پښ، پښهـار، د باد اواز، د مار اواز؛ ۲) د اور لمبې، د لمبو غرهار.
پشار (pašā́r) نر.م. (ج.پشارونه) پيروی، ملايي، قيماق، قيماغ، ارياش، رش.
پشت[۱] (pušt) نر.م. (ج.پشتونه) ۱) د چرگې شو، ديوې چرگې د هگيـو له شروع څخه ترکوړکېدو پـورې دوره؛ ۲) د چـرگې په ډونگه کې د هگيـو ځای؛ ۳) شا، څټ؛ ٤) نسل، خاندان، کورنۍ؛ ٥) پېړۍ؛ ٦) د بيالې پشت، د کاريزه پشت.
پشت[۲] (pášt) نـر.م. پشـته، پيشی، پشـې شبه، د پيشو يا بليکۍ د شرلو اواز.
پشته (puštá́) ښځ.م. (ج. پشتې) ۱) بند، تـوکر، د سېلاب د مخنيوي لپاره مانع يا خنډ؛ ۲) وقايه، مقـوا د کتاب پوښ؛ ۳) د غره ډډه، د غونډۍ ډډه.
پشتي (pušti) ښځ.م. (ج.پشتي گانې) ۱) تکيه، سرويرېدی؛ ۲) هغـه دېـوال چې د زاړه دېـوال د کلکوالي لپاره جوړېږي.

پښتی (pištáy) نـر.م. (ج.پښتي) پاپې گک، چینې گک، یو کوچنی سپی.
پښخل (pašxál) نـر.م. گنگخیړ، نمږه، وړی، خڅلی، تیه‌وړی، گنگخړی، خس و خاشاک.
پښ غوره (pašgwáza) ص. ښځ.م. سپین غوړي وزه.
پښقاب (pišqáb) نر.م(ج.پښقابونه) پرچ، غاب، تالبکی، بشقاب، رکیبی.
پښک (pišák) نـر.م. بونی، سپونی، سپیلومی، پیښک، برص.
پښکال (pašakál) نر.م. و گ. بشکال.
پښکالی (pašakāláy) ص. نب. د پښکال، هغه وابنه چې په پښکال کې راشنه کیږي.
پښکالۍ (pašakāláy) ښځ.م. ج. پلش، بارانی، برساتی، د باران کوټ.
پښکنډی (piškandáy) نـر.م. (ج. پښـکنډي) ۱) پښنگوری، د پښې بچی؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.
پښکه (páška) ښځ.م. (ج.پښکې) داره، پلېښه، پلېښکه، د مایعاتو (یا وینې) داره.
پښلا (pašalá) ق. پسې شا، په غیاب کې.
پښلره (pašlára) ښځ.م. اخنک، پیشتری، یو ډول گیاه یا سابه.
پښم (pašám) نر.م. ۱) نری باران، نبورمک، شوغ، پرخه؛ ۲) ډېر نری وښته؛ ۳) وړی.
پښمکه (pašmáka) ښځ.م. (ج. پښمکې) زمی، یو ډول بوټی دی چې جامې پرې مینځي.
پښلی (pašáláy) نر.م. په کاچوغې (قاشقې) سره تارونه مایعات سړول، د تودو اوبو سړونه.
پښمی (pašmáy) نر.م. جونگی، جونگ، د اوښ بچی، د اوښ کاږی.

پښنگ (pišáng) نر.م. هغه کچر، خر یا آس چې د کاروان په سر کې روان وي.
پښنگوری (pišangúray) نـر.م. پښکوتی، پیشونگری، د پشي بچی، پښنگر.
پښواز (pišwáz) نر.م. ۱) جامن، ختایي. خلکی، د بازینگر د گڼا جامه؛ ۲) یو ډول کمیس.
پښوپړۍ (pišopŕáy) ښځ.م. یو ډول توپ بازي.
پښوگی (pišogáy) نـر.م. (پښوگي) پیشوگی، نریش، د پښي بچی، پښنگوری، پښکوتی.
پښول (pašawál) مص. مت. پښول.
پښونډک (pasondák) نر.م. پشانډوک، غل، هغه سړی یا هلک چې وړې وړې غلاوې کوي.
پښه (páša) ښځ.م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) پشې پشتې، پیشته، د پیشو د شړلو اواز
پښی (pášay) نر.م(ج.پښي) ۱) یو ډول لوبه ده؛ ۲) پیشو؛ ۳) غونجی، لنډغوری سیرلي.
پښې (páše) ښځ.م. پیشته، پیشتې، پیشې، د پیشو د شړلو آواز.
پښۍ (pašáy) ښځ.م. ج. ۱) پیشو، پیشي؛ ۲) یو ډول خزنده ده چې په کرنیزو ځمکو کې پیدا کیږي؛ ۳) هغه غنم، چنې چې نیني کیږي.
پښېدل (pašedál) مص. ل. و گ. پښېدل.
پښېرلی (pašerláy) نر.م. یو کلن سېرلی.
پښې شا (pašešá) ق. و گ. پسې شا.
پښ[1] (pás) نر.م. اهنگر، لوهار، آیینگر.
پښ[2] (pus, pas) نر.م. پش، د مار آواز، د غوايي ښاري، د باد غږ.
پښانگه (pašāngá) ښځ.م. د مشک ښانگه، د ژي ښانگه، ښانگه، دغړکې پښه.
پښنبني (pasbanáy) ښځ.م. (ج.پښنبني) د پښې، د لوار ښې (...)

پښت (pást) نـر.م. ۱) پشت، خېل، ټبر، پښه، ريښه، نسل. ۲، سېرى. ۳) ستـو. نيم ځـامي اوربشي يا غنم ميي او بيـ ميده شي نوررو ستـه گوره يا بوره ورسـره گډه شـي؛ خـوارۀ خواړه شي جوړيږي. گوړداني او ستوان يې هم بولي.

پښتنواله (paștanwālá) ښـځ.م. پښتـونوالـه، پښتـونولي، پښتـو، پښتني خـويونه، پښتني اخلاق.

پښتني (paștáni) ص. نب. د پښتنـو، د پښتـون، په پښتو برابر د پښتنو له دود دستور سره برابر

پښتو (paștó) ښځ.م ۱) پښتـو ژبه؛ ۲) پښتـنواله، پښتونـولي؛ ۳) مـج. حـود، تـوري، ميـړانې؛ ٤) د يوې مجلې نوم چې لـومړى ځـل په ۱۳۱۱ کال کې د کندهار د پښتو انجمن د خپرنيز اورگان په توگه راووتـله، اوس د افغانستـان د علومو اکادمۍ د پښتو څېړنو مرکز نشـراتي اورگان دى؛ ۲) د پښتو په نامه په کوزه پښتونخـوا کې هم يوه مجله خپرېـږي.

پښتوپانگه (paștopāngá) ښـځ. م. ۱) پښتو زېرمه، پښتو ذخيره؛ ۲) د يوه کتاب نوم.

پښتو پښويه (paștopașoyá) ښځ. م. د پښتـو گرامر، د ژبې قواعد؛ د يوه کتاب نوم دى.

پښتو اکاډمي (paștoakādumi) نر.م ۱) و.گ. پښتو ټولنه؛ ۲) په پېښـور او کـوېټـه کې د دوو بېلا بېلو علمي څېړنيزو مؤسسو نوم دى.

پښتو ټولنه (paștoțolána) ښځ.م. پښتـو انجمن، دا ټولنه په نـرى کې د پښتـو اکاډمي په نـامـه پېژندل شوې وه، په ۱۳۱٦ ل کال کې د کابل د ادبي انجمن او د کندهار د پښتـو ادبي انجمـن د ادغـام په پايله کې منځ ته راغلـه چې اوس د علومو په اکاډمۍ کې د يـوه انسـتيټوت په

سطحه فعاليت کوي.

پښتورگی (paștawórgay) نـر.م. بډوگـی، بډوډی.

پښتو ژبی (paștožábay) نر.م. (ج. پښتوژبي) هغه څوک چې ژبه يې پښتـو وي.

پښتو سيند (paștósind) نر.م. پښتو قاموس، د يوه قاموس نوم دى.

پښتو مرکه (paștomaráka) ښځ.م. هغه علمي مؤسسـه وه چې د امـان الله خـان د واکمنۍ په لومړيو وختو کې تأسيس شوه.

پښته (pușta) ښځ.م. (ج. پښتې) ۱) د تاکو پشتې، د پالېزه پښتې؛ ۲) غونډۍ، تپه.

پښتی (paștáy) ښـځ.م.ج. ۱) هغه نرۍ هـډوکي چې د سينې قفس يې جـوړ کـړى دى؛ د کتاب پښتۍ؛ ۲) دخنگ تکيه (بالښت).

پښتېدل (pușțedál) مص.ل. و گ. پوښتېدل.

پښکی (pușkáy) نـر.م. د مـار، د بنۍ، د بـاد د جريان او د باد د چلېدو اواز.

پښلي (psáli) ښـځ.م. مـاسې، هغه جـرابې چې د څرمنې پوښ ورا چولې شوى وي.

پښلی (pușálay) نر.م. (ج. پښلي) پايل، پايزېب، پښې زېب، پښولی، پيزېب.

پښ مار (pașmár) نر.م. بنۍ وهونکی، دم کوونکی هغه څوک چې سکاره تازه کوي.

پښندی (psánday) نـر.م. ۱) پښولی، پښـوندی؛ ۲) زولنه، بېړی، دوېک.

پښنگه (psangá) ښځ.م. دوه خانبي، دوه غاښي سکو، هغه آلـه چې د هغې سـره د درمنده لـواړ غنم او اوربي يا غوزان پرې شينډي.

پښوکي (pașúki) ښـځ.م. هـغه جـورابي چې د پښې پښې ځای نيولی

پښول (paṣawál) مص. مت. ۱) د مار یا غوا پښ پښ؛ ۲) لوهار په بنی اواز یا باد ایستل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

پښولی (paṣũlay) نر.م. (ج. پښولي) پایزېب، پایل، د پښو ګاڼه.

پښویه (pṣoyá) ښځ.م. ۱) د ژبې قاعدې، صرف و نحو، ګرامر؛ ۲) د یوه کتاب نوم.

پښه (pṣá) ښځ.م. (ج. پښې) ۱) پښه؛ ۲) کورنی، خپل، تبر؛ ۳) حصه، برخه.

پښه ارته (paṣaãrtá) ښځ.م. پـای وازی، د پښې ارتونه، په نوي ښېنې کې د زوم د کـورنی او د نجلی د کورنی یو ه او بل ته مېلمستیا کول.

پښه پرڅای (pṣaparʒáy) د چپرڅای، سمه بنه، عسکري بولی (قوماندہ).

پښه سوری (paṣasũray) نر.م (ج. پښه سوري) هغه چرګ چې د ناوي د راوړلو وروسته د آس یا موټر په مخ کې حلالېږي.

پښه ییل (paṣayibál) ص. نـر.م. پښـې ییلي، پښېله، پښې لوڅی، بې پیزاره پښې.

پښی (paṣáy) ښځ.م. خوکری، رواش.

پښی (páṣay) نر.م. مروره، مرری، لته کش؛ ۲) له کومې شخه د اوبو دبو کې د ایستلو رسی.

پښېدل (paṣedál) مص. ل. د مـار یا غـوایې پښ پښ کول.

پښې لوڅ (paṣelũc) ص. نر.م. و ګ. پښې ییل.

پښېمان (paṣemán) ص. نـر.م. ۱) پښېمـانـه، لیچغور؛ ۲) له خپل عهد او قول شخه اوښتلی؛ ۳) شرمنده.

پښېمانتوب (paṣemãntób) نر.م ۱) پښېماني، پښېمانتیا، له خپلې ارادې ګرځېدنه؛ ۲) بې ژبې، له خپله قوله ګرځېدنه؛ ۳) شرمنده توب.

پښېمانېدل (paṣemãnedál) مـص. ل. ۱) له خپلې ارادې ګرځېدل؛ ۲) له خپله قوله ګرځېدل، له خپلې وعدې اوښتل؛ ۳) شرمنده کېدل.

پغنه (pağná) ښځ.م. په کوېین، تسکورې او مېښې سره د شمکې د نرمولو کار.

پغه (páğa) ض. په هغه، د (په هغه) مخفف شکل.

پف(۱) (paf) نر.م. د ګنډلو یو ه ول ماشین دی.

پف(۲) (puf) نـر.م. ۱) د افسوس کلیمـه؛ ۲) ورک شه؛ ۳) د کـوم چـا د مبـالغې په مقابل کې د غبرګن په توګه هم پف وایي.

پک (pák) ص. نر.م. ۱) ګنجی؛ ۲) نر.م. سنګاوړ، د کشتی چپو؛ ۳) پخـه، د سرېخې؛ ٤) وخت، موقع؛ ٥) د ببړی مېره، بوک؛ ۲) وار، پېر.

پکار (pakấr) ص. نب. ۱) په کار، په بنه، په ښمر، په ګـټـه؛ ۲) بایـد ، اړین، حتمـي؛ ۳) خـوښ، منلی؛ ٤) غوښتنه.

پکارېدل (pakãredál) مص.ل. پـه کارکېدل، په کار راتلل، په ښمرېدل.

پکرول (pakaráwal) مص. مت. ۱) ګـرول، نوکاري پرې لګـول، ګروشبیل؛ ۲) پارول، کتول.

پکرېدل (pakaredál) مص.ل. ۱) ګرېدل، ګروشېدل ۲) قهرېدل، پارېدل، توربدل.

پکړ (pakáṛ) ص. نر.م. ۱) خوار، غریب، مسکین؛ ۲) نر.م. د لمنځي لرګی، دارچې لرګی.

پکل (pakál) نـر.م. ۱) کـپـر، چغ، پرده، هغه پرده چې له دورمو (نی) یا لـوخو شخه جوړېږي؛ ۲) مص. مت. پینل، کپه اچول، تلی اچول.

پکنه (pakána) ښځ.م. (ج. پکنې) پیننه، کپه اچونه تلی اچونه، ورغوی اچونه.

پکو (pakó) ص. نب. پوزې ته راغلی، په تنګ، بې حوصلې، په عذاب، له خانه ستړی.

پکول (pakól) نـر.م. وړینه ژمني ... ولۍ، هغه خولۍ چې سر تر غوږونو په کې پ... ي.

پکوړه (p(i,a)kowṛá) ښځ.م. کچالو ... د نخودو په اوړو کې ککړ او په غوړو کې ... شي.

پکوڼۍ (pakūṇáy) ښځ.م. هغه طلا ... سوې ښځه چې بل چا نکاح کړې وي.

پکوالی (pakowā́lay) نر.م: ... ـدنه، پوزې ته راتلنه، پوزې ته راتلنه، په عذابېد...

پکه (paká) ښځ.م. ۱)ببوزی، بادپکې ... ادپکه؛ ۲) گنجي، ینبسته وتلي، لـپندي؛ ۳) ... ونې، تلې، ورغومې.

پکه باښه (pakabāṣá) ښځ.م. کـوکـه ... یو ډول مرغه دی چې سر یې پک وي.

پکه پاپکی (pakapāpakáy) ښځ.م. یو ... ل واښه چې ببخ یې د کچالو غوندې دی.

پکه تیره (pakatizá) ښځ.م. و گ. پله تیره.

پکۍ (pakáy) ښځ.م ۱)اډې، د یوه جریب په اندازه یوه تخته پټی (ځمکه).

پکی[1] (pákay) نـر.م. (ج.پکي) ببـوزی، ببزی، بادپکی، بادپکه.

پکی[2] (pákay) نر.م ۱)دپک تصغیر؛ ۲)کلک.

پکېدل (pakedál) مص.ل. پک کېدل، پو گ کېدل، گنجي کېدل، روتن کېدل.

پگ (pág) نر.م (ج.پگونه) غټه پگړۍ، غټه د... ار، لوی پټکی.

پگاره (pagāṛá) ښځ.م. (ج.پگاړې) اشر، بلند، بسکر، پگره.

پگړۍ (pagṛáy) ښځ.م. ۱)دستار، پگ، پټـکی، لنگی، لنگوټه؛ ۲)غیرت، همت.

پگڼه (pagáṇa) ښځ.م. ۱)و گ. پگاره؛ ۲) د هندي کال یو ولسمه میاشت، هندي (پهاگن).

پگونډ (...wánḍ) نر.م. د ځنگې هغه وښ چې د نارینه و پر... ټ کېـږي.

پگه (pága) ښځ. ... گ. پگړی.

پل[1] (pál) نر.م ... ام، قدم؛ ۲)د پښې نښه، منډ؛ ۳)د ژرندې ... د کانی؛ ٤)د کـلال څـرخ؛ ٥)معافونه ... ښنه؛ ٦)خصي خاروی.

پل[2] (pil) نـر.م. ... ۱)د سترگو رپ، یوه گـړی، لـږه شېبه، کم... ؛ ۲) و گ. پیل.

پل[3] (pul) نر.م. ... پلونه) پر ویالې یا سیند د پاسه د تېرېدو جو... شوې لاره.

پلا (plā́) ښـځ.م. ... پلاوې) ۱)نوبت، وار، ځـل، دفعه؛ ۲)وخ... وره، تگ، گشت.

پلار (plā́r) نر.م. ... پلرونه) آبا، بابا، دادا.

پلارتوب (...ārtób) نر.م. پلاروالی، پلارکېدنه، پلارولي.

پلارخېل (pl...xel) نـر.ج. پلـرگنی، پلارگنی، اباگنی، پلـ... ي خپلوان.

پلارمړی (plārm...ay) نر.م. (ج.پلارمړي) یتیم شوی، بې پلاره شوی، یتیم.

پلارنیکه (plārn...ká) نـر.م. کـورنی، کـورمه، خېل خانه ... گه، نسب.

پلارواکي (plārw...) نـر.م. هغه تاریخي دوره چې په هغ... کې د یوې کـورنی تول صـلاحیت د پلار په وا... کې وي. پاتریکال.

پلاز (plā́z) نر.م. ۱)تخت، د پادچاهانو د ناستې ځای؛ ... واده په ورځ دزوم او ناوې د کېناستلو ځای.

پلازمېنه (plāzmená) نـر.م. (ج.پلازمېنې) دارالحکومه، پایتخت، د یوه هېواد مرکز

پلاس (palā́s) نـر.م. ۱)تاپ، بوجی، غټ او شډل تو... کر؛ ۲) گلم، تغر؛ ۳)ابورنه ورنه یوه ...

پلال (palā́l) نر.م. ۱)غوښتنه، لټه؛ ۲)، ساتنه.

پلاله[1] (palālā́) ښځ.م. ۱)پرووره، دروزه، وابسه، سواره؛ ۲)منهلي، درمند سراى.

پلاله[2] (plālā́) ص.نب. خوزاره، پلال گيره پټى، هغه پټى چي غنم او اوربشي وربانديکرل شوي وي او بيا وربيل شي.

پلان (plā́n) نر.م. (ج.پلانونه) ۱) نقشه، طرح، خاكه، پروژه؛ ۲)تجويز، تدبير.

پلانده (plāndā́) ښځ.م. غيږنيول، خوانيول، پهلواني ۲)مجادله، جگړه، نزاع.

پلانکی (plā́nkay) ض. پلانی، فلانی، فلانكی، مبهم ضمير دی.

پلاڼ (plā́ṇ) نر.م. كته، هغه غټ توكى يا گېدى چي پرمخ يې ترنگر گنډل شوى وي او د بار وړونكو حيواناتو پرشا اچول كيږي.

پلاڼه[1] (plāṇá) ښځ.م. ژى، رابيا، د اوسو مشك، لوى مشك، لوى ژى.

پلاڼه[2] (palāṇá) ښځ.م. ۱)درمند، د بوسوكوټه، بوساره؛ ۲)تركټي لاندي هغه توټه چي د خره په شا اچول كيږي؛ ۳) كته، ځل.

پلاو (palā́w) نر.م. پلو، پيلاو، په حرارت باندي پخې شوې وريجې.

پلاوى (palā́way) نر.م. استاز ډله، ليږلې شوى هيئت.

پل پټى (palpā́ṭay) نر.م. پل گرځوونكى، پل غلطوونكى، هغه سړى چي غل وپېژني او پل يې پټ كړي.

پلپل پاڼې (palpalpā́ṇe) ښځ.ج. ۱) د سپېدار د ونې پاڼې؛ ۲) د چينار يو ډول.

پلپوټ (palpóṭ) ص. نر.م. ۱)پټ، مخفي؛ ۲)نر.م. پرده اچونه، عيب پټونه؛ ۳) گړ ځونه،

اړونه؛ ٤)اغوستنه؛ ٥) يوه خبره وړانسونه؛ ٦)غوښتنه، لټونه، پل پېټ.

پلپولک (palpolák) نر.م. يو ډول تريخ بوټى دى چي اوبو ته نېږدي او په اوبو كي توكېږي.

پلپېټ جن (palpeṭján) ص.نر.م. پلتمن، ناقراره، ناارامه، اشوراند.

پلت (plát) نر.م. ۱)يوه ټوټه څمكه، لوڅمكه؛ ۲)طرحه، نقشه، مسوده؛ ۳)خيال، نظريه.

پلتري (plátri) ښځ.م. لښتي، والې، دغوړو مندرې، د ښځو د غوړونو گانه.

پلترى (palatráy) ښځ.م. پلتى، پرلت، پلتنې.

پلتگ (paltág) نر.م. تقليد، پيروي، متابعت، په چا پسي تلنه، تقليد كونه، د چا په پله تلنه.

پلتند (palatánd) ص. نر.م. نارامه، ناكراره.

پلته (paltá) ښځ.م. ۱)پيلته، پليته، د ډيوې وټ، د مالوچو پليته چي په لاتين او... كي يې اچوي؛ ۲)تيلي، دگوگړ خاش؛ ۳)د تابليټونو څو داني چي په كاغذ او يا په پلاستيكي پوښ كي ابښودل شوى وي.

پلتى (palatáy) ښځ.م. په گونډو كښناستنه، پلترى.

پلتل (palaṭál) مص. مت. ۱)لټول، كتل، اړول رااړول؛ ۲)څېړل، مطالعه كول.

پلتمن (palaṭmán) ص. نر.م. نارامه، ناكراره.

پلټن (palṭán) ښځ.م. (ج.پلټنې) پلټنه، عسكر، پوځ، د پليو عسكرو ټولگى، پلي عسكر چي شمېر يې له (۷۰۰-۱۰۰۰) پوري وي.

پلټنى (palṭánay) ص. نر.م. عسكر، سپاهي.

پلټون (plaṭū́n) نر.م. كتنه، پلټنه، لټون.

پلټونكى (plaṭūnkáy) نر.م. لټوونكى، تلاشي

پلچک (pulčák) نر.م. ۱) پروته، پېروته، عشق پېچان گل؛ ۲) کوچنی پل، پل کوټی.

پلخ (plác) ص. نر.ج بېر، د بېر وېښته، ګڼ وېښتان.

پلخېور (placcewár) ص. نر.م. بېر وېښته لرونکی ښاروی.

پلرګنی (plarganáy) ښځ.م. وګ. پلارخېل.

پلرنی (pláranay) ص. نر.م. د پلار، پلار پورې تړلی.

پلستر (plastár) ښځ.م. ۱) هغه پټی چې پر ټپ یې ږدي؛ ۲) جرابه؛ ۲) اخېړ، لبو، کاګل.

پلسه (palása) م. دروازه، لویه دروازه، د ښار ور.

پلښته (palištá) ص. ښځ.م. کنجنۍ، پلیته، بد عمله ښځه، بدکاره ښځه.

پلغاشه (palǧāšá) ښځ.م. سسته غوټه، غوریاشه، هغه غوټه چې ژر خلاصېږي.

پلغټ (palǧát) ص.نر.م ۱) وندی، ګرندی، چټک؛ ۲) نر.م. سرکونډی، سر په ککرۍ اوښتل.

پلغتي (palǧáti) ښځ.م. تېزي، چالاکي، وندیتوب.

پل غلط (palǧalát) ص. نر.م. منافق، تګ، دوه مخی، بدچلنده، بدګوزاره.

پلک (pálk) نر.م. د اوسپني غټ څټک چې د اوسپنو د ټکولو او سمولو لپاره په سندان ئې نښلي.

پلکه (palká) ښځ.م. (ج. پلکې) ۱) پنکۍ، وړوکی مېخ؛ ۲) ببخ، رېښنه؛ ۳) د ممیز په ببخ کې خلي؛ ٤) موټی، قبضه، د توري موټی.

پلکی (palakáy) ښځ.م. کبېره، د بیوي په کونده کې هغه کړی چې سسپار پرې کلکوي.

پلګواښه (palgwāšá) ښځ.م. غوریشه، غونیاسه، غوریاشه، پلواښه، د چینې د ترلو تاري حلقه.

پلمن (palmán) نر.م. پلین، پلینه، یوه ونه ده چې له ښانګو، جرړو څخه یې مسواک جوړوي.

پلمه (palmá) ښځ.م. (ج. پلمې) بهانه، بانه، حیله، مکر، فریب.

پلن (plán) ص.نر.م. ۱) پېرداره، سوړور، عریض؛ ۲) مسطح، هوار؛ ۳) پلی، پیاده؛ ٤) نر.م. مف پلن شوی، تکول شوی، اوارشوی.

پلن پاڼی (planpāṇáy) نر.م. ګوبی، کرم، ګلپی (ګلداره کرم).

پلن تنی (plantánay) نر.م. د تناسلي آلت سر.

پلنتوب (plantób) نر.م. پلنوالی، پسوروړتوب، پلنتیا، سرورتیا، په سورلوی والی.

پلندر (palandár) نر.م. د مور دویم مېړه.

پلنډی (plandáy) ښځ.م. ۱) جبه، بوخته؛ ۲) تګي، مکر، فریب، دوکه، چل.

پلنډه (plandá) ښځ.م. (ج. پلنډې) ۱) پېټی، پنډه، وڅه، پنډ، وڅکۍ؛ ۲) د اسباب غوټه.

پلنډي (plándi) ص. نر.م. (ج. پلنډیان) پنډوی، جوالي، پنډېوړونکی.

پلن سری (plansáray) نر.م. ۱) پارو، راشپېل، بیم؛ ۲) ص. نر.م. کم عقل، ناپوه؛ ۳) پلن سر واله.

پلن ګوټی (plangwáṭay) نر.م. منفرجه زاویه، هغه زاویه چې ترنوي درجې زیاته وي.

پلنوالی (planwāláy) نر.م. بر، سور، عرض.

پلني (pálni) نر.م. کالګیر، هغه پلنه تخته چې موچیان د کار په وخت ترزنګون لاندي نیسي.

پلنېدل (planedál) مص.ل. ۱) غوړېدل، په څمکه غوړېدل؛ ۲) ویږېدل؛ ۳) خرېېدل؛ ٤) شله کېدل، خرې کېدل، متېه کېدل.

پلو (paláw) نر.م. (ج. پلوونه) ۱) د څادر پیڅه؛ ۲) طرف، لوری؛ ۳) څنډه، اړخ، د خیمې برده؛ ٤) [illegible] لوری، پلوی؛ ٥) [illegible] پلاو.

پلواښه (palwāṣ́ə) ښځ. م. ۱) پلګواښه، پلوشه، عوراشه. ګوټمه، چيراس؛ ۲) خپل، خاندان؛ ۳) زنځير، زولنه؛ ٤) د پرتوګ ابن غوټه.

پلوالی (palwāláy) نر. م. بخښنه، بښنه، عفو، ورتېرېدنه.

پلوڅه (paloćá) ښځ. م. (ج. پلوڅې) ژرګه، زلزله، اهتزه ونه - يو ډول ونه ده.

پلوڅکي (plóćki) ښځ. م. پېخاړي، مېخاړي، هغه پېچي چې د مېږو او وزو په پښو او لم پورې خړېږي.

پلودل (plodə́l) مص. مت. ۱) ناپ کول، اندازه کول، مېچ کول.

پلور (plór) نر. م. ۱) بيه، ارزښت؛ ۲) خرڅلاو.

پلورل (plorə́l) مص. مت. خرڅول، په بيه ورکول.

پلورليک (plórlik) نر. م. قواله (قباله)، د پلور (خرڅلاو) سند.

پلورنځی (ploránǰay) نر. م. دوکان، هټ، هټی.

پلورنه (plorána) ښځ. م. (ج. پلورنې) خرڅونه.

پلورونکی (plorūnkáy) فا. نر. م. خرڅوونکی.

پلوری (plóray) ص. نر. م. سوداګر، تجار، تاجر.

پلورينه (plorina) ښځ. م. (ج. پلورينې) خرڅلاو، خرڅېدنه، پلورنه، خرڅونه.

پلوړه (ploṛá) ښځ. م. دهليز، کوشکن، کفش کن.

پلوشه (palwaśá) ښځ. م. ۱) ځريکه، څپره، د لمر راختو په وخت سره شعله؛ ۲) شعله؛ ۳) نور، تجلي، رڼاګه.

پلوشين (palwáśin) ص. نر. م. ورانګن، وړانګين، شعشع.

پلوښه (palwáṣa) ښځ. م. و. ګ. پلواښه.

پلوغوټه (plaw ğuṭá) ښځ. م. ۱) د واده ... سپتي ... سرېدلي د مبارکي لپاره چې خپلواني راغلي وي د بېرته تګ په وخت کې مېوه، جامې او ... چې له ځان سره يې وړي وي دې ته پلوغوټه وايي؛ ۲) هغه روپۍ چې زوم يې د لومړنۍ ليدنې په وخت خپلې پېغلې ته ورکوي؛ ۳) هغه روپۍ چې د پلار يا ورور له خوا خپلې خورلنې ته د واده په ورځ په پلو پورې ورغوټه کېږي.

پلول[1] (plawə́l) مص. مت. ۱) بښنل، بخښل، معاف ول؛ ۲) خصي کول؛ ۳) ځګ مښل، غړکه شاړل.

پلول[2] (palawə́l) مص. مت. قدم کول، په ګام کول، ځمکه په قدمونو کچ کول.

پلوند (palwánd) ص. نر. م. څورب، غټ، چاغ، په غوښو پټ، پهلوان، غښتلی، تيار.

پلوندتوب (palwandtób) نر. م. څوربوالي، چاغوالي، تياروالی، پلوندتيا، پلنډوالی.

پلونيا (palawniyā́) ښځ. م. فلونيا، يو ډول يوناني ترکيب (معجون).

پلوی (palawáy) ښځ. م. ۱) مستوره نجلۍ، مخ پټې پېغله، په ستر کې ناسته جلکۍ.

پلوی (paláway) نر. م. ۱) چرمباز، ترمباز، هغه غوبی چې په غوېل کې باندې طرف ته ترل شوی وي؛ ۲) طرفداري، پلوکونه؛ ۳) يو ډول توت؛ ٤) ص. نب. و. ګ. پلوېز.

پلوي (paláwi) ص. نر. م. ۱) ګاونډي، همسايه، پلوان شريک؛ ۲) طرفدار.

پلوېز (palwíz) ص. نر. م. ملګری، پلوي، حامي.

پله[1] (plá) ښځ. م. (ج. پلې) وجه، پښه، وربه د انسان او ځيوان په وجود کې سپين او کلک اعصاب.

پله[2] (pála) ښځ. م. (ج. پلې) ۱) چاپېری، د تلې يو پله؛ ۲) په لوری، پلو؛ ۳) د دروازې تمبه.

پله ايلي (palailáy) ښځ. م. يو ډول هيلې ...

پله پسې (palapáse) ق. پرلپسې، پرله پسې، یو په بل پسې، په یو مخ، مسلسل.

پله پورې (palapóre) ص. نب. نښتې، متصل، پیوست، پرله پورې، جوخت.

پله تیږه (palátiẓa) ښځ.م. رژېدونکي تیږه، دوړېدونکي تیږه.

پلی[1] (pálay) ص نر.م. (ج. پلي) ۱) پیاده، څړه، په پښو روان ۲) نر.م. پیاده عسکر؛ ۳) یو ډول کب؛ ٤) نر.م. ممپلی؛ ٥) د لوبیا، میوا او... پلي؛ ٦) دانګورو د لښتو هغه ګیډۍ چې تر پرېکولو وروسته ترل کېږي؛ ۷) د سپاري پال، کرکی.

پلی[2] (pláy) ښځ.م. ۱) کیلي، کنجی؛ ۲) نوسی؛ ۳) سسپار.

پلی (paláy) ښځ.م. ۱) د ارټ د ګرخولو لرګی؛ ۲) ګراری؛ ۳) کرنډی؛ ٤) و ګ. پولی.

پلېپل (palepál) نر.م. پایلی، پایی، پالی، پایپل، د ماشوم اول اول قدم اخیستل.

پلیت (palit) ص. نر.م. ۱) مردار، ګنده، ناپاک؛ ۲) بدعمله، بدکرداره؛ ۳) ناولی، بېلمانځه.

پلېتکه (pletáka) ښځ.م. ۱) پلته، پیلته، باتی؛ ۲) لمبه، شغله.

پلیتول (palitawál) مص. مت. ۱) ناپاکول، مردارول؛ ۲) بېلمانځه کول، ناولی کول؛ ۳) بدعمله کول؛ ٤) ورانول، بداخلاقه کول.

پلیتونی (palitónay) نر.م. هغه لرګی چې مالوچ اوروی پرې تاوېږي.

پلیته (palitá) ښځ.م. (ج. پلیتې) ۱) پلته، د ډیوې یا لاټین باتی؛ ۲) شوته، توکه، د جوارو شوته؛ ۳) کڅوړه، هغه کڅوړه چې د مرۍ د پرېمنځلو په وخت کې لمن له وراغوستل کېږي.

پلیتېدل (palitedál) مص. ل ۱) مردارېدل، ناپاکه کېدل؛ ۲) بدعمله کېدل، بدفعله کېدل.

پلېټ (palet) نر.م. ۱) بشقاب، غاب، نالبکی؛ ۲) خوراک؛ ۳) د موټرو لمبر (نمبر پلېټ).

پلېټن (pletán) نر.م. پټیلن، د جولا هغه لرګي چې تنسته ترې تاووي.

پلېکو (plekū́) ښځ.م. و ګ. پایکو.

پلي کول (plikawál) مص. مت. ترسره کول، عملي کول، تطبیقول.

پلېل (plel) جن. ۱) پیلیل، خوشبویه تېل، روغن موی، شرغوړ، پولیل؛ ۲) پلېښې.

پلي لار (plelā́r) ښځ.م. څړه لاره، د پلیو لاره، پیاده رو.

پلېمن (plemán) نر.م. و ګ. پلمن.

پلېنه (plená) ښځ.م. و ګ. پلمن.

پلېونه (plewā́na) ښځ.م. پلېنه، پلېون، بایکړ، د مسواک ونه.

پلیه (palyá) ص. نب. پلي، پیاده، په پښو، څړه.

پم (pám) نر.م. ۱) خارښت، پمنتوب، یو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) د جوارو خوري، د جوارو سبوس، د رشقې میده ګي یا ګل؛ ۳) پخه، د ګنجې د سر روتې؛ ٤) خخوزي.

پمانی (pamā́nay) نر.م. پمنکی، پمنې، پمنه، پونی، یو غرنی تریخ نبات دی.

پمبه (pambá) ښځ.م. ۱) خخوښکی، چوخانی، د څه شي ذره؛ ۲) خوري، توته؛ ۳) کربوسکه.

پمبه چو (pambačó) نر.م. پمبې چو، کالکه، وچه غوزه، د پنبې وچه غوزه.

پمبی (pambáy) نر.م. ۱) پم، د جوارو خوره، د ریشقې میده ګي؛ ۲) اخور، پاخور؛ ۳) تومبی، کراپی؛ ٤) تاټ.

پمبی مشر (pambaymăšar) نر.م. ۱) میراخور، د سوبلو مشر؛ ۲) داروغه، د یل چا د درمندو ساروکی.

پمپ (pámp) نر.م. ۱) د هوا پمپ، د باد ورکولو آله؛ ۲) پمبه، د اوبو پمبه، د اوبو کښلو آله.

پمل (pamál) نر.م. پیمل، اندازه کول.

پمپول (pampawál) مص. مت. ۱) هوا ورکول له باده ډکول؛ ۲) اوبه ښکل، اوبه ایستل.

پمپي (pámpi) ص. نر.م. ۱) هوا ورکوونکی؛ ۲) نر.م. د ښځوبو سپک شان ګوړ ګاډی.

پمفلېټ (pámflet) نر.م. پامفلېټ، ووړه رساله.

پمن (pamán) ص.نر.م. ۱) پون، خارښتي، په پم اخته؛ ۲) خوار، نېستمن؛ ۳) بدبخت.

پمنتوب (pamantób) نر.م. پمنتیا، پمنوالی، خارښ لګېدنه.

پمن کوړ (pamankóṛ) نر.م. ۱) پیس، د برص ناروغي؛ ۲) خارښت، کهل، تخمور.

پمن کوړن (pamankūṛən) ص. نر.م. ۱) پمن چینجن، د پم په ناروغی اخته؛ ۲) ډېر خوار.

پمنکی (pamánkay) نر.م. پمنه، پونی، یو غرنی نبات دی، و.ګ. پمانی.

پمنول (pamanáwəl) مص. مت. ۱) د پم په ناروغی اخته کول؛ ۲) غریبول، خوارول.

پمنېدل (pamanedə́l) مص. ل. ۱) خارښت لګېدل، د پم په ناروغی اخته کېدل؛ ۲) خوارېدل.

پمبچو (pamečó) ښځ.م. و.ګ. پمبه چو.

پن[1] (pán) نر.م. سفر، مزل، پند.

پن[2] (pun) نر.م. و.ګ. پم.

پنا (paná) ښځ. ص. نر.م. ۱) پټ، غایب، له نظره پټ؛ ۲) ښځ.م. سیله، مرسته، امن، حفاظت؛ ۳) فنا؛ ۴) زړی تاران، پونی، پوارد؛ ۵) ښځ.م. خرپوونه، پنه، اوبونه؛ ۶) پونه، اوبه شیندنه.

پناځای (panāʒáy) نر.م. د پټېدو ځای، د پناه ځای، د امن ځای، ژغورځای.

پناغوښتنه (panāǧoṣtána) ښځ.م. شوغوښتنه، پناخواهي.

پناوړنه (panāwṛána) ښځ.م. شوورنه، پناه ګزیني، پناهنده ګي، مهاجرت.

پنجالی (panjāláy) ښځ.م. د ډول او پنایی لپاره پنجره غوندې ځای.

پنجالی (panjā́lay) ښځ.م. جغ. ژغ. یغ.

پنجره (panj(a)rá) ښځ.م. قفس، پنجره، د مرغیو ساتلو کېس.

پنجغاښی (panjǧā́ṣay) نر.م. ۱) پینځغښی، هغه حیوان چې پنځه غاښونه یې کړي وي؛ ۲) لرګین پنځه غاښیزه غاښور چې پتی جوړوي.

پنجکی (panjákay) نر.م. موتنی، دستګیر، د دروازې موتی.

پنجه (panjá) ښځ.م. ۱) منګول؛ ۲) دلاس او پښې ګوتې او خپر؛ ۳) دودې خوړلو آله؛ ۵) بو خوله خبري؛ ۶) یو څه وخت.

پنجه بابا (panjabā́bā) نر.م. پنجه پاو، کونیکر، کنجیبور، کړانکیش، چنګابن.

پنجه خوري (panjaxū́ri) ص. نب. ډېر زیات، زښت ډېر، بې شمېره.

پنجه ګي (panjági) ښځ.م. پنجه، د کارتوسو ایښودلو فلزي آله.

پنچر (pančár) ص. نر.م. سوری شوی ټایر.

پنچرول (pančarawə́l) مص. مت ۱) د ټایې نه باد ایستل؛ ۲) خوارژول، نېستمنول، کړیابول.

پنچرېدل (pančaredə́l) مص. ل. ۱) د ټایې باد ایستل کېدل؛ ۲) خوارېدل، نېستمنېدل.

پنچم (pančám) نر.م. مو. د اوو سُرونو له جملې نه پنځم سر دی چې د سرګم په وخت په «په» سره ښودل کېږي.

پنچمی (pančámay) ښځ.م. د میاشتې پنځم تاریخ.

پنځ (panǰ) نر.م. پیدایښت، خلقت، جوړښت.

پنځ تکیز (pınǰtəkiz) ص. نر.م. پنځه ډزی توپک، پنځه تکی توپک.

پنځ څند (pınǰcánd) نر.م. پنځه څنډی، پنځه ګوټی، مخمس، پنځه کونجی.

پنځ غښی (pınǰǧáṣay) ص. نر.م. هغه ښاروی چې پنځه غاښونه یې کړي وي.

پنځ کابلیزه (pınǰkābliză) ښځ.م. د افغانستان د یوې پخوانۍ سکې نوم.

پنځګون (pınǰgūn) نر.م. ۱) پنځه ګون، پنځه ګونې روپۍ؛ ۲) پنځګانه.

پنځول (panǰawā́l) مص. مت. ۱) پیدا کول، منځ ته راوړل؛ ۲) دجوال ډکول؛ ۳) بریالی کول؛ ۴) ډېرول، دوه چنده کول؛ ۵) آزادول، ارتول.

پنځون (panǰū́n) نر.م. طبیعت؛ پیدایښت.

پنځه ډزی (pınǰḍazáy) پنځډزی، پینځډزی، کن غوږی، غوږ ورتوپک، غوګین، غوږین.

پنځی (panǰáy) ښځ.م. د کورتو او چکې کځوره.

پنځېدل (panǰedā́l) مص. ل. ۱) پیدا کېدل، خلق کېدل؛ ۲) ډکېدل؛ ۳) برېدل؛ ۴) ارتېدل.

پنځیز (pınǰíz) ص. نر.م. پنځګون، هغه شی چې له پنځوو واحدو څخه جوړ وی.

پنځه (pancắ) ښځ.م. ۱) پوړپوړ؛ ۲) هغه وړوکي دېوال چې د نیم متر په اندازه لوړ او پلن وي.

پند (pand) نر.م. نصیحت، وعظ؛ ۲) دښمني، بدي؛ ۳) ص. نر.م. په خبر، غوندي؛ ٤) مکر، فریب، ټګي؛ ٥) مزل، سفر، پن.

پندانه (pundānắ) ښځ.م. د کریسوسکې زړی، د مالوچو تخم، د پمبې تخم.

پندرور (pandrawár) ص. نر.م. شونډه ور، هغه څوک چې شونډې یې پرسېدلې یا غټې وي.

پندوک (pandū́k) نر.م. غوټۍ، کلۍ، پوندک.

پنده (pánda) ښځ.م. غټه کولمه، دربی.

پندی (pandáy) ښځ.م. ۱) بشکه، پنډی، یو ډول خودرو یه سابه؛ ۲) شلګې، تبرګی، تبرزین؛ ۳) یو ډول نارو غي ده.

پنډ (panḍ) نر.م ۱) غوټه، مضبوط؛ ۲) اخېړ، لوا ړ؛ ۳) لوی بند، لوی تړ؛ ٤) بندبر، چقماق، پتاکې؛ ٥) ص.نر.م. غونډ، تول؛ ٦) نر.م. وخه، غوټه، وځکی، هغه درونډ وزن چې انسان یې په شا یا په سر وړي؛ ۷) ورکوټی چاود، کوساتی، درغ.

پنډار (panḍā́r) نر.م. باندار، ګڼه ګونه، ازدحام، ډېر خلک، د څو کسو مجلس.

پنډاره (panḍārá) ښځ.م. تولونه، هغه پیسې چې سازنده یې له خلکو څخه تولوي.

پنډال (panḍā́l) نر.م. دوکانچه، هغه ځای چې جلسه یا غونډه په کې تولېږي.

پنډاو (panḍā́w) ص. نر.م. ګرد، راغونډ، پنډ.

پنډاور (panḍawár) نر.م. په بنو یټ، په بنکو یټ، هغه چرګوړی چې مرداري پښې او بڼکې یې غوړځولې وي.

پنډاوو (panḍawū́) نر.م. ۱) لغړ چرګ، بې بڼکو چرګ؛ ۲) د مرغیو هغه بچیان چې لا بڼې پرې نه وي شنې شوي، (سیسوري) سر چیچړ.

پنډبکر (panḍbakár) نر.م. اورتک، پنډ، چقماق، بکوره، د چقماق ډبره.

پنډت (panḍát) ص.نر.م. ۱) غټ، ډډ، پړسېدلی؛ ۲) ښت، بې کاره؛ ۳) ...

یې په تیوریکه توګه زده کړې وي، خو عملاً ئه یې نه شي کولای.

پنډتوب (pandtób) نر.م. ۱) څوربوالی، پنډوالی، پنډیب، غټوالی: ۲) ضخامت، پرېړوالی.

پنډتون (pandtún) نر.م. پنډغالی شپول، د څارویو د بیو ځای کولو او ایسارولو ځای.

پنډته (pandáta) ښځ.م. توکه، مسخره، ملنډه.

پنډغالی (pandğálay) نر.م. ۱) شپول: ۲) هغه ځای چې څاروي په کې تولیږي: ۳) دېره، حجره، میلمستون: ٤) کسپ، بانډه: ٥) هغه خرس چې ښځلیو ته یې د پوندو د چاودېدو د مخنیوي لپاره ورکوي.

پنډکی (pandkáy) ښځ.م. ۱) پټکی، پټنی، هغه پټی چې ملهم ورباندې لګېدلی وي او په زخم باندې ایښودل کېږي: ۲) هغه میده دارو چې په زخم باندې دوړول کېږي.

پنډګر (pandgár) نر.م. هغه څوک چې پنډ بکړ ب اورلوبي ... جوړوي

پنډل (pandál) نر.م. ۱) پولنه، بند، بربند، سوړ: ۲) پیکټ، سګر، مورچه، خوکی: ۳) کوټه، توده، سربراته.

پنډو (pandú) نر.م. کبه ګوبه، عوبده، بوټه

پنډور (pandawár) ص. نر.م. پنډي ور، غټ پوښوی، پنډي ور، غټ، څوړ.

پنډوره (pandūrá) ښځ.م. کدو، د علي خی ... ابکونه.

پنډوس (pandós) نر.م. ۱) غنډوس، توپ، ګین: ۲) ص. نر.م. غټ، څورب: ۳) مست.

پنډوسکه (pandoská) ښځ.م. غنډوس، بوبکی، سرپ، پنډوس، پښډوس، پنډوسکی.

پنډوسکی (pandūskáy) نر.م. هغه غنډوسکی

چې په تېلو لړل شوی وي او د برات په شپه یې کرچېان لګوي او بیا یې پورته غورځوي.

پنډوک مار (pandūkmár) ص. نر.م. ۱) پنډي جوالي، پیتوازی: ۲) غلاګن، غلچکی.

پنډوکی (pandūkáy) نر.م. پنډوکي، وړوکی پنډ، ورکوټی پنډ، وړه غوټه، وڅکی.

پنډول (pandáwal) مص. مت. ۱) غونډول، ټولول، راغونډول: ۲) څربول، چاغول: ۲) ضخیمول.

پنډولګر (pandūlgár) ص. نر.م. د پنبې مزدور، هغه څوک چې په مزدورۍ پنبه ټولوي.

پنډولي (pandūlí) ښځ.م. پنډولی، د مېوې او د پنبې د ټولولو مزدوري.

پنډولی (pandūláy) ښځ.م. جولی، څولی، جلی، ګوبلی، هغه څادر چې پنبه په کې راټولوي، د مېوې یا د ونو راټولولو څولی.

پنډون (pandūn) نر.م. د څارویو بیوه ځای ته راټولول.

پنډه[1] (pandá) ښځ.م. (ج. پنډې) ۱) پنډکی، غوټه ۲) خیرات، صدقه: ۳) چم وړل، خاوره په بالتي کې وړل: ٤) ډډون، پړسوب: ٥) ګرمه اوسپنه.

پنډه[2] (pindá) ښځ.م. پینډه، ټول شوي مسلمانه، مسلمانه چې په بوډه سانک سره راټول شوي وي.

پنډۍ[1] (pundáy) ښځ.م. سپینه، پونډۍ، لنګی، لېنګی، د پښې د زنګانه او ښنګري ترمنځ برخه.

پنډۍ[2] (pandáy) ښځ.م. د نیزې څوکه، د سانګې څوکه، د بلې څوکه.

پنډۍ[3] (p(u,a)ndáy) ښځ.م. ۱) پوډول سابه دي: ۲) د لرګي صندوق.

پنډي (pándi) ص. نر.م. جوالي، مالي، حمال.

پنډېدل (pandedál) مص. ل. ۱) غونډېدل، څاروي په حلک سوځای راټولېدل: ۲) ضخیمېدل: ۳) چاغېدل، څربېدل: ۴) اړامېدل.

پنډېرک (pandĕrák) نر.م. پنېرک، کارګه، یو ډول ــ راني ـــ ګ دي.

پنډېري (pandĕráy) نر.م. ۱) پوزي، انډېري، پوزکی: ۲) د مزرو نه جوړه ترته، پریړی.

پنډیور (pandĕwár) ص.نر.م. پنډیاور، غټ پنډی، غورب، پنډالي.

پنډي وریجي (pandĕwrijé) ص. ښځ.ـ. غټي وریجي.

پنس (pins) نر.ـ. ۱) یو ډ طبي آله چې اسور تـه ورتـه ده: ۲) د د شلینګ دوولسمه برخه.

پنسري (pansáray) نر.م. ۱) راشبیل، خوی، پارو: ۲) تار، سپنسي.

پنسل (pinsál) نر.م. قلم، د لیکلو وسیله ده.

پنګ (pang) نر.م ۱) نري اواز: ۲) د مچانو، مرغیو دوزرو غږ: ۳) رنګ.

پنګ پانګ (pingpáng) نر.ـ. پینګ پانګ، د یوې لوبې نوم دی.

پنګلی (pangaláy) ښځ.م. پنګی، پونګی، پونګلي د اوریښي شنه ډنډر نه د تولي په ډول اواز باسي ۲) سرنا، سرنی.

پنګن (pangán) ص. نر.م. ۱) بې عزته، د پوني نه ویسنلی: ۲) ژرند، ژرندوک.

پنګول (pangawál) مص. مت. ۱) بونګول، سرنا غږول: ۲) د شپیلی ډوله الي نه یو خاص اواز ایستل.

پنګوین (pángwin) نر.م. یو راز مرغه دی چې پښې یې پردې لري او وزرونه یې لنډ دي.

پنګه[1] (pungá) ښځ.م. پنګی، غونځک، یو ډول مېوه چې مغز (چعزی) لري.

پنګه[2] (pangá) ښځ.ـ. ۱) هغه لـه اوبو ځحه ډک کاڼي او نهر چې په هوار ځمکه او ب ځنګله کې ډېر زور تللی وي: ۲) و ګ. پانګه.

پنګه وال (pangawál) نر.م. و ګ. پانګوال.

پنګه ور (pangawár) ص.نر.م. و ګ. پانګوال.

پنګی (pangáy) ښځ.م. ۱) پنګه، یو ډول غونډه مېوه چې مغز لري: ۲) پخه، سرنا: ۳) پونګې. د دروازې چوړ: ٤) د بنجارګی سامان: ٥) هواره شبیله، مانده، بې ډېرې خوږ: ٦) امسا، لکړه.

پنګی (pangáy) نر.ـ. ۱) پرېز، منجله، منجیله: ۲) د زخم پټي.

پنلټي (pinálti) ښځ.م. پینالټي: د فوټبال ـ ـه کې ګول سره نږدې خلاف ورزي.

پنه (pána) ښځ.م. د سپین کاغذ یوه ټـ ـه.

پنی (pánay) نر.م. یو ډول غرنی خوشبویه واښه.

پني (páne) ښځ.م. د مـرچنیـو زرې مخه، د پنې زرې مخ، د پنې د زر تارو مخ.

پنی (panáy) ښځ.م. زرې قیطان، لیث، کناری.

پنېر (panér) نر.م. پوخه، له تازه شـیدو ځخه جوړ شوې پوخه، او له پخو شـیدو ځخه هم په خاصه طریقه لاس ته راځي.

پنېرمایه (panermāyá) ښځ.م. خمزوری، سیلی، شلا، هغه څه چې د هغه په واسطه پنیر جوړیږي.

پنېري (páneri) ص. نر.م. هغه چاقو چې د ګـلانو ، پرېکولو لپاره کار ورځني اخیستل کېږي.

پنیز (pániz) نر.ـ. فانوس، پانوس، فندیل، یو ډول څراغ دی.

پنیک (pánik) نر.ـ. وېره، وحشت، ساه، وهـ، ترس، ډار.

پڼ (páṇ) ص. نـر.ـ. ډک، ترخولې ډک، تر غـاړو، موخه.

پڼاکی (punā́ki) نر.ـ. ورتل، د خـاورو ټو ـه د خاورو ترپکې پڼاکې دل

پڼاو (panāw) نر.م. ۱) مسابقه، دغره، کانکور؛ ۲) داوطلبي، دوهل.

پڼسی (pánsay) نر.م. تار، سپنسی.

پڼکېدل (pankedál) مص.ل. ځلېدل، برېښېدل، برکېدل، پرقېدل، چرکېدل.

پڼل (p(a,u)nál) نر.م. زړی، خسته، مندکه.

پڼوځای (ponūjāy) نر.م. د موچڼو ځای، د ځپلیو یا بوټو د کارولو ځای.

پڼول (panawál) مص.مت ۱) اوبه کول، اوبه ورکول، اوبول، پېه کول، خړوبول؛ ۲) زړی ماتول، مندکه ماتول، د خستې مغز ایستل.

پڼه (paná) ښځ.م. ۱) موچڼه، مچڼه، دکی، یو ډول زړي یا خرمني پیزار؛ ۲) د بوري شربت؛ ۳) اوبونه، خړوبونه؛ ٤) اوبه شیندنه، شننه، آبپاشي؛ ٥) ص.نب. تول شوي، پنډ شوي.

پڼه وڼه (panawána) ښځ.م. زور، قدرت، طاقت، توان، سبک، توانايي.

پو(۱) (pū) نر.م. پف، پوکول، چف کول، دم.

پو(۲) (pó) ص.نب ۱) وګ.پوه؛ ۲) ښځ.م. د مګرتر میاشتې وروسته د هندي میاشتې نوم.

پوار (pūwār) نر.م. نری باران، ښورمک.

پواړ (pūwáṛ) ص.نر.م. ۱) خیرن، خچن، ناولی؛ ۲) بې هره؛ ۳) بې سلیقې؛ ٤) ساده سری.

پوپ تني (pūptánay) نر.م. ملاچرګک، ګوی چرګ، ملاګدی، کوکوپښ، پوپوګک.

پوپک (pūpák) نر.م. پوفک، د مرغۍ ویښتلو یو ډول نیچه.

پوپکه (pūpáka) ښځ.م. ۱) تناکه؛ ۲) پرسوب.

پوپل (popál) نر.م. ۱) د یو ګل نوم؛ ۲) د پښتنو د یوې قبیلې نوم.

پوپنا (pūpaná) ص.نب. تباه، برباد، ورک.

پوپو (pūpó) ښځ.م. ۱) ترور، د پلار خور، د مور خور (خاله)؛ ۲) اګو، مشرې ښځې ته د عزت په ډول ویل کېږي.

پوپی (pūpáy) نر.م. ۱) ښاپېرک، ماښام ځلکی ۲) تاتکه، یو ډول وانبه چې ژاوله ترې جوړېږي ۳) یو ډول سپین ګل.

پوت (pūt) نر.م. ۱) لمخی، نیخی، کوځی؛ ۲) زړی، بچی، زمنکی، زمنګی.

پوتاش (potāš) نر.م.ج. پتاس، کریناټ د وسوږ لرګیو له ایرو نه لاس ته راځي، محرق پتاس.

پوتړه (pūtṛá) ښځ.م. د کوچني د ښولو د پاکولو چیږه.

پوتکی (pūtakáy) ښځ.م. غوره، بندی، غارکی، د ښځو د غاړې ګاڼه.

پوتل (pawtál) نر.م. پرخوره، تفاله، توپاله، پوسه، ګیچه.

پوتلی (pūtláy) ښځ.م. د لرګو هغه ناوکی چې د تار په وسیله سره ځرخېږي یا ګډېږي.

پوته (pūtá) ښځ.م. د غوایي د خرمني ننې پرخه، د غوایي د خرمني داخلي برخه.

پوتی (pūtáy) ښځ.م. د یادښت کتابچه، د یادښت کتاب، د حسابي چارو کتاب.

پوټ (pūṭ) نر.م. ۱) غم، مصیبت؛ ۲) مجلس، غونډه؛ ۳) پوټکی، پتخی، د ونې پوستکی؛ ٤) خرمن، پوست، ژون.

پوټک (pūṭák) نر.م. یو ډول ګرد او غونچه وانبه.

پوټکی (poṭákay) نر.م. ۱) پوستکی، خرمن، پوست، وژن، پوتخی؛ ۲) د خاورو وړه غونډۍ، د خاورو ورکوټې توپۍ.

پوټونی (pūṭū́ne) ښځ.م. پټونی، مورچه، خارن ځای، په خوګې یا مورچل کې د ناستې ځای.

پوتی[۱] (pόṭay) نر.م. ۱) دخاورو غونډی، د خاورو تپی؛ د خاورو پایه، د خاورو پوښتنه؛ ۲) مېړي خاوري، مېده او ګرده خاوره.

پوتی[۲] (pūṭay) ص. نر.م. ۱) لې شان، پوتسکی؛ ۲) نر.م. دوړی خځوزی؛ ۳) د رخت ټوټه، لته، څیره، لتوره، لیتاړه؛ ٤) کوچنی صندوق.

پوټین (pόṭın) نر.م. هغه بوټ چې ساق یې تر بجلکې پورې رسېږي.

پوجا (pūjā) ښځ.م. ۱) عبادت، پرستش، پرستنې؛ ۲) خوشامنده، پوجاپاټ.

پوجاپاټ (pūjāpāṭ) نر.م. ۱) عبادت، پرستش؛ ۲) پوجا، خوشامد، چاپلوسي، غوړه مالي.

پوجي (pūji) ښځ.م. ګوډه، د پښې ګوډ، خښتاوه، للون.

پوچ (pūč) ص.نر.م ۱) بد ژبی؛ ۲) سپک، بې ادبه، عبث فضول؛ ۳) نر.م. کـوټې لـوبه، ګـوټه، یوه لـوبه ده؛ ٤) هـغـه چـارمغـز، بادام چې منځ یې خـالي وي؛ ۲) توس، هـغـه لـرګی چې منځ یې خوړل شوی وي؛ ۳) بې نتیجې.

پوچ انـدی (pūčanday) ص.نـر.م. بـد اندی، بداندېش، بد سګال.

پوچ خولتوب (pūčxwaltόb) نر.م. پوچ خولتیا، فضوله غږېدا، چټی پرغېدنه.

پوچغلی (pūčġalay) نـر.م. د پـسـونو، مېږو یو دول ناروغي ده.

پوچک (pūčak) ص. نر.م. ۱) تش، بې مغزه، کم عقل؛ ۲) نـر.م. د کارتوس تولی؛ ۳) فضـول، خوشه تاړی؛ ٤) ټوټه، لږ خیز، ذره، ټوک.

پوچکه (pūčaka) ښځ.م. هغه هندوانه چې لـه ګل غـخه وروسته د ستي په جورنګ (جیلغ) پوري پیدا کېږي.

پوچ ورد (pūčvard) نر.ج. رد بد، چټیات، کنځا، کنځاوي، کنځلې، زیاړې، زېږي.

پوچول (pūčawál) مص. مت. ۱) ټکل، پتاکی، هغه ټوپک چې د کارتـوس پتـاکی ووهي او کارتوس خلاص نه شي؛ ۲) بې نتیجې او بې حاصله کول؛ ۳) دوکول.

پوچی (pūčay) ښځ.م. کله چې د خټکو او خربوزو پالیـز لاښ شي، هـغـه کـوچنی دانې چې په جورنګانو کې پاتې شي پوچی نومېږي.

پوچي بوړي (pūčebόṛe) ص. ښځ.م. خوشې خبرې، چټي خبرې، عبث خبرې.

پوځ (páwj) نر.م. فوج، فوځ، لښکر.

پوځي (páwji) نـر.م. ۱) عسکر، فـوجي، فوځي، سپاهي؛ ۲) تجربه کار، نظامي.

پوڅکه (pūcáka) ښځ.م. خـام دانه، اومـه دانه، پې دانه، کچه دانه، هغه دانه چې شیره وي.

پوڅکی (pūcakáy) ښځ.م. ۱) پڅکی، نـرمی، دغوږ لاندېنی نرمه برخه؛ ۲) خړیکی، خریړی، سماروق، ستوری.

پوڅه (pocá) ښځ.م. ۱) خام پنـهـر، پرنډ، پوچـه؛ ۲) ګیچه، تفاله، توپاله؛ ۳) چفجی، جغزی، ګیچی، خوړه چرګی، د چارمغز، بادام او...مغز.

پوڅي (pocáy) ښځ.م. لـېڅی، لـڅی، د وریـو هغه ګـرنجی چې په لاس کې د وریشلو لپاره جوړې شوي وي.

پوخ (póx) ص. نـر.م. (ج. پـاخـه) ۱) رسـېدلی؛ ۲) زوړ، هوښیار؛ ۳) ټینـګ؛ ٤) غوړیز، غوړه؛ ٥) مشروټ، پخـنی، هغه ورګـوټی ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخ ځانښت (poxcā́st) ق. کچه غرمه، تنکۍ غرمه، د ټکندې غرمې نه مخکې وخت.

پوخره (pūxrá) ص. نب. وریت پریت، سوی لوغړن، • کسکر.

پوخلې (poxále) ښځ.م. تـوخلې، شنه توخـلـه، نوره توخله، توره غاړه.

پوخنا (poxnā́) ص. نـر.م. پوخـناتـي، پوخ هلک، پخنی، هغه ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخوالی (poxwā́lay) نر.م. پوختوب، پخوالی، پوختیا، مضبوطوالی، کلکوالی، ټینګوالی.

پوخول (poxawál) مص. مت. و.ګ. پخول.

پوخېدل (poxedál) مص. ل. و.ګ. پخېدل.

پوخه (poxá) ښځ.م. د غرمنې دوړې توتې.

پوده (pūdá) ص. نب. ۱) وروست، خوسا، خـراب؛ ۲) ښځ.م. تنسته، د کنې ینبه، ینبه.

پودینه (pūdiná) ښځ.م. ویلنکی، ایلنی، ویلنی، نانا.

پودر (podár) نـر.م. پاودر، ګـرد، ګـرز، رش، سفوف، هر شی چې پوره مېده شي.

پور (pūr) نـر.م. ۱) قرض، پیـر؛ ۲) بدل، قصاص؛ ۳) تاوان، زیان؛ ٤) کلي، آبادي؛ لکه لعل پور ٥) زوی، بچی؛ ٦) وار، نوبت، بـرګ، د ګـانې هغه کرایې چې شریت یې پوخ شوی وي؛ ۷) رده بوره، پخسه، پوړ؛ ۲) قات، کت.

پوراینه (porāyána) ښځ.م. ۱) پوره کول، بشپړونه؛ ۲) ادائینه، پور بېرته ورکول.

پورب (poráb) نر.م. لمرخاته، ختیځ.

پوربي (pórbi) ښځ.م. ۱) د پوربیا نوژبـه، پورب ته منسوب؛ ۲) په ختیزې کلاسیکي موسیقی کې یو ټاټ دی.

پورتنی (p(o,u)rtánay) ص. نر.م. ۱) پاسنی، بانډینی، پورته؛ ۲) د پورته سیمې اوسېدونکی.

پورته (portá) ق. ۱) پاس، اوچت، بر، برهٔ، جګ، لوړ؛ ۲) په هوا کې؛ ۳) په مرتبه کې اوچت.

پورته کول (p(o,u)rtakawál) مص. مت ۱) راجګول (له کبېنته)؛ ۲) اوچتول، لوړول، ترقي ورکول؛ ۳) پارول، تحریکول، لمسول.

پورته والی (purtawā́lay) نر.م. ۱) اوچتوالی، جګوالی، ارتفاع؛ ۲) ترقي، پرمختیا.

پورتې (pórte) نر.م. ج. مـو. حـاملې کـرښې، د موزیک په نوتېشن کې پنځه موازي کرښې دي چې ترمنځ یې څلور خالیګاوې دي.

پورځل (porǰál) مص. مت. خبرې کـول، غـږېدل، ګنهدل، رغېدل.

پورژنی (poržánay) ص. نـر.م. ۱) مسافر، بې وطنه، پردیس؛ ۲) فراري، شړل شوی.

پورغو (porǧū́) نر.م. غاړه شوی غوبې، پرویغی، پل غو، پول غو، سبلې.

پوروالا (porwālā́) فا. نـر.م. د پورخښـتن، پور لرونکی، هغه څوک چې په چا پور ولري.

پوروری (porawāray) فا. نر.م. قرضدار، مقروض، چې د چا پور باندې وي.

پورول (porawál) مص. مت. ۱) پور کول، قـرض کول، په قرض اخیستل؛ ۲) زیاتل، زیادول، په چا خپله نېکي او احسان بارول.

پوروونکی (porawū́nkay) فا. نر.م. ۱) قرض کوونکی، قرض اخیستونکی؛ ۲) زیادوونکی، زیاتونکی.

پوروونی (porawū́nay) نر.م. کتغ، نکولی، لمدبل، پورې کوونکی (کتغ).

پوره (pūrá) ص. نب. ۱) مکمل، کـامل، بشپړ، تول، ثابت، ګـرد؛ ۲) ختـم، سـرته رسـېدلی؛ ۳) څوک چې چاته اړه نه لري.

پوره یاسپوره (porayāsporá) ښځ.م. پورې یا سپوره، لنډه یا ږوه (دوړې).

پوري (póre) اد. ۱) ترهغه، ته، ۲) ق. بند، تړلی، پورې؛ ۳) شروع، ابتدا؛ ٤) ښځ.م. خوا، د سين يا سرک بله غاړه؛ ٤) اص. مت. ورسره، نيږدې، جوخت؛ ۵) په وجه، په سبب؛ ٦) په ذمه، په غاړه؛ ۷) ربط، سره؛ ۸) د پريفکس په ډول هم راځي؛ لکه: پوري کول.

پوري خوا (porexwā́) ق. پوري پلو، پوري غاړه، د درياب بله غاړه، هغه خوا.

پوري راپوري (porerāpóre) ق. اخوا، دېخوا، هخوا، دېخوا. پوري ووري.

پوري کول (porekawə́l) مص. مت. ۱) پوري ايستل، پوري غاړې ته تېرول؛ ۲) بندول؛ ۳) لګول؛ ٤) نښلول؛ ۵) تپل؛ ٦) په کنځ پوري دودې خوړل، له نګولي سره دودۍ پوري کول.

پوري کېدل (porekedə́l) مص. ل. ۱) بلې غاړې ته تېرېدل، پوري وتل؛ ۲) اورلګېدل؛ ۳) ور تړل کېدل؛ ٤) تپل کېدل؛ ۵) اخته کېدل، مبتلا کېدل، په مرض اخته کېدل.

پوريواته (porewātá) نر.ج. پوري کېده، پوري غاړې ته تېرېده.

پوري وتل (porewatə́l) مص. ل. پوري غاړې ته تلل، د سيند يا سرک بلې غاړې ته تلل.

پوري ووري (porewóre) ق. ۱) پوري راپورې، دواړه خواوې، اخوا دېخوا؛ ۲) اريان، حيران؛ ۳) بېکته پورته، کوز پاس.

پوري وهل (porewahə́l) مصص. مت. ۱) ديکه ورکول؛ ۲) له چا سره مرسته کول؛ ۳) غورځول نسکورول؛ ٤) منهل.

پوري ويستل (porewestə́l) مص. مت. پوري ايستل، پوري باسل، پوري کول، د سيند بلې غاړې ته پوري باسل.

پور⁽¹⁾ (pōr) ص. نر.م. ۱) نيم خام، کچه؛ ۲) نر.م. ښستن، اساس، بنسټ؛ ۳) الوتى او پلن پوزى؛ ٤) د ګېې پرګ، د ګېې تقاله؛ ۵) غمسوتى، ژنى؛ ٦) دا کليمه د زور او سور سره د تابع مهمل په ډول راځي چې د هرزيات مانا ورکوي.

پور⁽²⁾ (pūṛ) نر.م. ۱) طبقه، مرتبه، منزل؛ ۲) صنف، قطار؛ ۳) بوس، پرروړه؛ ٤) د مېچنې پل.

پورا (pūrā́) ص. نر.م. ارام، داډه، مطمئن، متيقن، ټينګ، په ډاډ وېسا لرونکی.

پوراينه (pūṛāyə́na) ښځ.م. ډاډ، ډاډينه، په ډاډ ويسا لرنه، په ډاډ اطمينان لرنه.

پورپ (pūṛp) نر.م. شډل، په طبيعي ډول زرغون شوى، خود رويه.

پورپه پور (pūṛpapū́ṛ) ق. منزل په منزل، پټ په پټ، طبقه په طبقه.

پورده (pordá) ص. نب. ۱) ډاډه، په اطمينان؛ ۲) پورده، ذمه وار، مسوول.

پورنده (pūṛánda) ښځ. م. ۱) ګرمه ايره، توده خاوره، توده شګه؛ ۲) پسته خاوره.

پورنده توب (pūṛandatób) نر.م. پورنده تيا، پورنده والی، د نرمې او ګرمې ايرې په څېر نرموالی درلودنه.

پورنده خاوره (pūṛandaxāwrá) ښځ.م. وچه او نرمه خاوره، وچه ميده او پسته خاوره.

پورنی (poṛə́nay) اړوکی، ټيکرى، ښځينه څادر.

پورو (poṛū́) نر.م. ۱) پاړو، دم، جادو، کوډې؛ ۲) ص. نر.م. چالاک، مکار، ټګ، برګ.

پوره⁽¹⁾ (poṛá) ص. نب. ۱) ورګ. پورا؛ ۲) ډاډه، مطمئن؛ ۳) نيم خام، نيم پخته؛ ٤) مراهق.

پوره⁽²⁾ (pūṛá) ښځ.م. بيم، راشېل، خوى، سېچه، ژي، ژړوني، کړدني.

پوړی (pūṛáy) ښځ.م ۱) سرپوړی، پړاته، له اوړو څخه په غوړو کې پخه شوې ډوډۍ؛ ۲) پوړی، پړی، هغه پوډر چې په کاغذ کې ترل شوې وي؛ ۳) پنگه، پنجه، پړی لرونکې ببلچه چې دوه تنه کار ورباندې کوي؛ ٤) اندر پایه، دریه، زینه، پارسنگ؛ ۲) پاتکی، پته، د درپې زکی.

پوړی پر پوړی (puṛáyparpawṛáy) ښځ.م. درجه پر درجه، پرله پسې، یو بل پسې.

پوړیز (pūṛ íz) ص.نر.م ۱) پوړته منسوب، د پوړ؛ ۲) پنکي لرونکی، پاتکی لرونکی.

پوز (p(ū,o)z) نر.م. عک. ژست، پوز غوره کول، ژست نیول.

پوزمیر (pozmír) ص. نر.م. پوزوور، پیزوور، غټې پوزې چې پزه غټه وي.

پوز ورکول (p(u,o)zwarkawəl) مص. مت. عک. د یوې ځېرې د غوره کولو لاربښودنه چې د عکس اخستونکي له خوا کېږي.

پوزه (póza) ښځ.م. ۱) پزه؛ ۲) ورسک، شونډ، د غره یا غونډۍ هغه راوتلې برخه چې د اوارې ځمکې خواته وي.

پوزی[1] (pūzáy) نر.م. (ج.پوزي) انډېری، بوریا، پوزکی (مصغر)، حصیر، پیزی، چتیایي.

پوزی[2] (pozáy) نر.م. مهار، نته، هغه مهار چې د اوښ پزې ته وراچول شوی وي.

پوزیشن (puzišán) نر.م. ۱) موقعیت، وضعیت، حالت؛ ۲) حیثیت؛ ۳) اندازه، طرز، نکته، خیال؛ ٤) شغل، عهده، منصب، مقام.

پوژوهل (pužwahál) مص. مت. پوکنول، پوژول، پوړول، پوړول، پونه کول، په خوله اوبه شیندل.

پوړ (puẓ) نر.م. ۱) پوړ، په خوله د اوبو یا بل مایع پاشل؛ ۲) بخار.

پوړل (puẓál) مص. مت. پوړل وهل، پسوړیل، پوکنول، پوړول، په خوله باندې د اوبو یا بل مایع پاشل یا پونه کول.

پوړول (puẓawə́l) مص. مت. پوړل، پسوړول، پوړ وهل، پوکنول، په خوله د اوبو یا نورو مایعاتو شیندل.

پوړی (pū́ẓay) نر.م. یو ډول وابښه چې د پیاز په ډول ببخ لري.

پوس (pūs) نر.م. چاغ حیوان، خوړب څاروی.

پوسپوسک (pūsposák) نر.م. خړ رنگې حشره ده چې د بربد بوی ترې ځي، د ونې ابا.

پوست (post) ص. نر.م. ۱) نرم، ملایم؛ ۲) نر.م. مقام، مرتبه؛ ۳) نر.م. پوستکی، څرمن، ژون؛ ٤) د خولې پوستکی، قره قلي، پیخه؛ ٥) د کوکنارو تخم.

پوستک (posták) نر.م. د څرمنې توته، د پوست توته.

پوستکی (postákay) نر.م. ۱) پوست، پوستوکی، څرمن، وژن؛ ۲) قره قلي، د خولې پوست.

پوستوالی (postwā́lay) نر.م. نرموالی، نرمي، ملایمتوب.

پوستول (postawə́l) مص. مت. ۱) پوست کول، څرمن ایستل؛ ۲) مجازاً په بې انصافۍ سره له چا څخه مال او دولت شکول (اخیستل).

پوسته (postá) ښځ.م. ۱) دوده، د خاشخاشو غوټې د پوست اوبه، هغه اوبه چې د افیونو پر ځای یې څښي؛ ۲) عس. څو تنه چې د وظیفې د اجرا لپاره د خپل اصلي جزوتام نه بهر خپله دنده اجرا کوي؛ ۳) ډاگ، پست، چاپار.

پوسته خانه (postaxānā́) ښځ.م. ډاګخانه، چاپارخانه، پوسټ آفیس.

پوسته رسان (postarasā́n) نر.م. ډاګي، پوسته رسوونکی، هغه څوک چې پوسته وېشي.

پوستي (pósti) ص. نب. ۱) د پوستې، د پوستې مربوط؛ ۲) ص. نر.م. په پوستو عادت، افیمي (سړی)، تریاکي؛ ۲) کاهل، سست.

پوستېدل (postedә́l) مص. ل. پوست کېدل، له پوسته کېدل، کوتل کېدل.

پوستین (póstin) نر.م. د کوټ په څېر لـه وړینو پوستکو څخه جوړې شوې جامې.

پوستینچه (postinčá) ښځ.م. کوچنی پوستین، لنډ پوستین، واسکټ ډوله پوستین.

پوسکاوڼ (pūskāwáṇ) فا. نر.م. ۱) پوسکن، تسن؛ ۲) بې همته، ناراسته، بېکاره.

پوسکی (pūsákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوږو کې د دوو کسو ترمنځ خبرې.

پوسکۍ (pūskáy) ښځ.م. تس، پسکه، دمقعد له لیارې د معدې هوا د باندې وتل.

پوسل (posә́l) مص. مت. ۱) د لاسه کول، دلاسا کول، غوړول، پالل؛ ۲) د پمن شاروي غوړول؛ ۳) پالل، ساتل؛ ٤) منبل، د بدن په کومه حصه باندې لاس تېرول.

پوسل توب (posaltób) نر.م. ۱) پوسل والی، دلاسا توب؛ ۲) د پسن شاروي غوړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) منبل توب، منبنه.

پوسلونکی (pos(u)lūnkáy) فا. نر.م. ۱) پسولونکی؛ ۲) د کوټې چت پټوونکی.

پوسله (poslá) ښځ.م. (ج. پوسلې) پوصله، یوه درجه لـرونکې آله ده چې د زاویو په تعیین کې کار ترې اخلي.

پوسن (pūsún) ص.م. ۱) کم عقل، ناپوه، احمق؛ ۳) دروغجن؛ ٤) دارن، وېرندوکی.

پوسنه (pūsána) ښځ.م. ۱) تسلي کول؛ ۲) د پمن شاروي وړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) منبنه.

پوسه[1] (posá) ښځ.م. پوځه، پوګ، پوړ، تفاله، څخبوکی، ګیچه.

پوسه[2] (pūsá) ښځ.م. ۱) د شنې دونې مېوه چې خوړلو ته مېده شي؛ ۲) د خوشایو سوته.

پوسۍ (posáy) ښځ.م. پوځی، د غوږ پوځکی، د غوږ پېځکی، د غوږ نرمی.

پوسی (pósay) ص. نر.م. ۱) پوسن؛ ۲) احمق، بې عقل، کم عقل، ساده.

پوش (póš) نر.م. ۱) جوړه، کمیس پرتوګ؛ ۲) پوښ، د یوه شي د ساتلو لپاره چې کڅوړه یا مخ ورکړی شي.

پوش پوش (pošpóš) ص. نر.م. ۱) پوشاپوش؛ ۲) شیرې شیرې، دانګې دانګې.

پوشل (pošә́l) مص. مت. پټول، خوندي کول، راز ساتل.

پوښ (póṣ) نر.م. ۱) تکه، غلاف، خلته، پوش؛ ۲) جامې، کالي؛ ۳) د ناوې جوړه.

پوښاک (poṣā́k) نر.م. جامې، کالي، لباس.

پوښتل (p(o,ū)ṣtә́l) مص. مت. ۱) تپوس کول، پوښتنه کول، حال معلومول؛ ۲) د سوال ځواب غوښتل؛ ۳) په عذابول.

پوښتنپاڼه (p(o,ū)ṣtanpāṇá) ښځ.م. استعلام، د پوښتنې کاغذ، انګېټ، پوښتنلیک.

پوښتنلیک (poṣtánlik) نر.م. د پوښتنو لیست یا کتاب.

پوښتنه (pūṣtána) ښځ.م. ۱) تپوس، سوال، حال معلومونه، ګروېږنه؛ ۲) د ناروغ پوښتنه، د

د حور احوال پوښتل

پوښتوال (pūṣtwál) ص. ف. ت. ستیرونکی ...

پوښتونکی (p(a,ū)ṣtūnkay) فا. نر.م. تپوس کوونکی، سوال کوونکی، حال معلوموونکی.

پوښته (pūṣtá) ښځ.م. ۱) و.گ. پښتنه؛ ۲) غونډی، ډډه، تپه؛ ۳) نر.ج. پوښتنه کېدنه، معلومات کېدل.

پوښتی (pūṣtáy) ښځ.م.ج. ۱) د سینې د قفس هډوکی؛ ۲) کوږتی، کږی، یو ډول وېښتی مږ؛ ۳) بیت، نسل، حیل.

پوښتېدل (pūṣtedál) مص. تپوس ترې کېدل، خواب غوښتل کېدل.

پوښښ (posáṣ) نر.م. پوشش، د کوټې چت پټول.

پوښل (posál) مص. مت. ۱) پوښل، د کوټې چت پټول، کوټه پټول؛ ۲) پټول، پوښ ورکول.

پوښنه (posána) ښځ.م. پوښنگ، پوښښنه، پټونه، پوښ کونه.

پوښول (posawál) مص. مت. ۱) پوښول، پوښ ورکول؛ ۲) پټول، پوښ ورکول.

پوښه (posá) ښځ.م. هغه لرگی چې لمونځ کوونکی یې د لمانځه په وخت خپل مخ ته دروي. ستره.

پوغله (poğlá) ښځ.م. ډاسه، بول، پیغولي، د نوي پیدا شوي ورغومي یا گډوري نرمې بولې.

پوک (pūk) نر.م. ۱) پوگ، پوس، تفاله، گیچه؛ ۲) ص. ډډ، مجوف، منځ خالي؛ ۳) پوکی، پف، پو؛ ٤) ص. نر.م. احمق، سپک، بې مغزه، جنې، خوشې.

پوکاره (pūkāṛá) ښځ.م. پوکی، پو، پف، اورته درپوکل، تاوده شي ته ورپوکل.

پوکانه (pūkāná) ښځ.م. ۱) احباب، کوږی، خوږنی، غوټی، پوکانی؛ ۲) امشانه؛ ۳) بوغی، پوقانه.

پوکانی ډبره (pūkāṇay ḍabára) ښځ.م. د مثانې ډبره: مثانې تیږه.

پوکړی (pūkáṛay) مف. نر.م. ۱) دوه شوی، لمباړ د ک شوی؛ ۲) لمسول شوی، په قار کړی.

پوکل (pūkál) مص. مت. پوکول، هوا ورکول، باد ورکول، له باده ډکول، له هوا ډکول.

پوکڼانی (pūkṇāṇáy) ښځ.م. ۱) حب ب. کوږی. بوږبوکی؛ ۲) مثانه، د بولو کڅوړه.

پوکڼی (pūkaṇáy) ښځ.م. ۱) کوږی (حب ب)؛ ۲) د الوزولو پوکڼی، متیازاړی.

پوکی (pūkáy) نر.م. ۱) پوکاره، پف، پو، پوپ؛ ۲) د خولې هوا یا باد.

پوکېدل (pūkedál) مص. ل. ۱) له باده ډکېدل، له هوا ډکېدل؛ ۲) سوځېدل.

پوگ (pog) نر.م. و.گ. پوک ۱).

پول (pūl) نر.م. ۱) پل، په ویاله، او سیند باندې د تېرېدو راتېرېدو لاره؛ ۲) د افغاني پیسو واحد (یوې افغانۍ) سلمه برخه.

پولادي (polādí) ص. نب. ۱) له پولادو څخه جوړ شوی؛ ۲) ټینگ، کلک، مقاومت لرونکی؛ ۳) د یو ډول رنگ نوم دی.

پول پولک (pūlpūlák) نر.م. یو ډول تریخ بوټی دی چې په جلدي ناروغیو کارېږي.

پولک (pūlák) نر.م. هغه مېخ چې په کوونده کې د پالې د ټینگولو لپاره ورکول کېږي.

پولکی (pūlkáy) نر.م. ۱) په تناره پخه شوې د غنمو ډوډۍ؛ ۲) د تناره سیخ، ډوډۍ بېلوونکی.

پولگی (pūlgáy) نر.م. وړوکی پول، پلچک.

پوله (pūlá) ښځ.م. ۱) برید، سرحد، شپره، بند. ... ۲) ... ۳) ... بولی.

پوله (۲) (polá) ښځ.م. ۱) د سترګې ګل، د سترګې اوره؛ ۲) سست، پرده.

پولۍ (pūláy) ښځ.م. ۱) تناکه؛ ۲) نیښې شوې جوار؛ ۳) د غنمو ګېډۍ، د ریشتګي کوده؛ ۲) د ازغو کوټه؛ ۳) د ښځو هغه وینښته چې له سر څخه یې خېژي.

پولی (pūwálay) نر.م. ۱) پاولی، د ښځو یو ډول پسول دی؛ ۲) جولا، هغه څوک چې تورکر اوبي؛ ۳) هغه تورکر چې میچن پرې پاکوي.

پولیپ (poláyp) نر.م. لحمي بواسیر، سرطان، په بدن کې دانې یا واره پارسوب چې ممکنه ده سرطان منځ ته راوړي.

پولۍ څپولۍ (polaycápolay) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پون (pūn) نر.م. پم، خاربښت، خارش، پوم، یو ډول جلدي ناروغي ده چې ټول بدن خاربښت کوي.

پونبړی (pūnbṛáy) ښځ.م. ۱) پونبې په شمېر هغه سپک شیز چې د بوټو په ښخ پورې نښتي وي؛ ۲) سپک شی، کوچنی او ووړ شی.

پونچی (pūncáy) ښځ.م. د سپینو زرو غوټۍ چې ښځې یې په تار پېیي او بیا یې د ګاڼې په ډول په لاسو کې اچوي.

پوندانه (pūndāná) ښځ.م. د پنبې تخم، پونبه دانه، چګت، پندانه.

پوند غلی (pūndgálay) نر.م. پسکی، هغه تونه خرمن چې په شپلیو کې د پوندې خواته وراچول کېږي.

پوندګلي (pawandgáli) ښځ.م. پسوند ګلي، پونده توب، د کوچیانو ژوند، غوبه توب.

پونده (۱) (pūndá) ښځ.م. د پنبې د بېډۍ لاندېنی برخه؛ ۲) د څپلۍ بند؛ ۳) د بوټ کوری، د بوټ پونده؛ ۴) د توري موتی.

پونده (۲) (pawánda) نر.م. ۱) پاونده، ګوجر، غوبه ۲) کوچیان.

پونډ (۱) (pūnd) نر.م. خفو، درګیر، خپه.

پونډ (۲) (páwnd) نر.م. و.ګ. پاونډ.

پونډکه (pūndáka) ښځ.م. سابه، س.ګ. سبزي. په اور باندې پخې شوې بشکې.

پونډۍ (pūndáy) ښځ.م. پنډۍ، د پرګي شانه غوښه، د بېډیو د پاسه او د زنګانه لاندې؛ پنبې پسته او نرمه غوښه.

پونګ (pūng) نر.م. ۱) زېږنده، اولاد، پیدایښ؛ ۲) د ملخانو بچې اچونه؛ ۳) د ژړا د پیل اواز.

پونګاړی (pūngāṛay) نر.م. د هګۍ دننه بچې، لاروا.

پونګۍ (pūngáy) ښځ.م. ۱) درمه، تولۍ، د سرنې ژبې، د غنم یا اوربشې د دنډر دواړه سرونه چې پرې او یو سر یې چیت او پوه کړی شي یو ډول آواز ترې راوځي د غې آلې ته پونګۍ وایي؛ ۲) د غره په سر هواره څمکه؛ ۳) د سوداګرۍ مال، د تجارت هغه مال چې په شا باندې یې ګرځوي؛ ۴) نر.م. نیچه، درمه، کړکی، دروزه یا کاغذ چې ګرد تاو شي او چرسیان د چرسو دود ورباندې راکاږي (راکشوي).

پونه (pūná) ښځ.م. پشمک، بورمک، اوباشي، نری باران، لړۍ او به شیندنه.

پوني (pawnáy) نر.م. و.ګ. پماني.

پوني (pūni) ښځ.م.م. پورو هنه، پوژهنه.

پوڼ (pūṇ) نر.م. ۱) پنډیکر، د پخوانۍ زمانې د اور لګولو یو ډول پنډیکر؛ ۲) ص.نر.م. ډډ، ګوګ؛ ۲) د سېن یا لګو (خوړ) یوې خواته دخاوړو لمن (څنډه)؛ ۴) پانه، پاپ.

پوناکه (pūṇākā) ښځ.م. د څناور توپونه او ورتل، د څناورو ورتل یا پرېوتل.

پونکه (pūṇáka) ښځ.م. پرپوکی، خوږنه، حباب.

پونل (pūṇál) نر.م. د خوراک په وخت کې د ښاروي سونهار.

پونول (pūṇawál) مص. مت. ۱) ږدول، تشول، ګرګول؛ ۲) په ډېرو خبرو د چا تنګول.

پونه (pūṇá) ښځ.م. د آس تګ، د آس قدم.

پونی (pūṇáy) ښځ.م ۱) و ګ. پوږی؛ ۲) پوسی، لبخی، د ورېو هغه ګونجې چې د ورېښلو لپاره په لاس باندې راتاو شوې وي.

پونېدل (pūṇedál) مص. ل. ۱) په مېخ یا مورې باندې د ښاروي پښې تکول؛ ۲) ږدېدل، تشېدل ګرګېدل؛ ۲) په ډېرو خبرو تنګېدل

پووړه (powáṛa) ص. ښځ.م. پوواړه یا ناراسته، خیرنه، خچنه او سسته (ښځه).

پووندګلي (powadgáli) ښځ.م. ښاروي ساتنه، پرونده توب، شپني، مالداري.

پوول (powál) مص. مت. پیول، څرول، ښاروی د خوراک لپاره څرځای کې پیول.

پوونکی (powūnkáy) فا. نر.م. څروونکی، پورنی، شپون، غوبه او خربه یا هغه څوک چې مالونه بیایي.

پوه[1] (poh) ص. نب. ۱) هوښیار، عاقل، ځیرک؛ ۲) د پوه میاشت، د یوې میاشتې نوم دی.

پوه[2] (pūwá) ص. ښځ.م. وتره (ځمکه)، نمناکه، زیمناکه (ځمکه).

پوها (pūhā́) اد. پهه، پوهو، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.

پوهاند (pohā́nd) نر.م. ۱) پروفیسر، استاد؛ ۲) د پوهنتون لوړه علمي رتبه چې د افغانستان

د پوهنتونونو د استادانو لپاره ټاکل شوې ده.

پوهړ (pūhǝ́ṛ) ص. نر.م. ساده، بې عقل، ناپوه.

پوهلنډی (pohlánḍay) ص. نر.م. لنډاکی، کم‌عقل، کوتاه فکره.

پوهمن (pohmán) ص. نر.م. هوښیار، پوه، دانا، د پوهې خاوند.

پوهنتون (pohantún) نر.م. دارالفنون، د علمي او لوړو تحصیلاتو موسسه، جامعة.

پوهنځی (pohánʒay) نر.م. فاکولته، د لېسانس اخیستلو علمي موسسه.

پوهند (pohánd) ص. نر.م. پوهه، هوښیار، پوهاند.

پوهندوی (pohándoy) نر.م. ۱) عالم، متخصص ۲) له پوهنمل نه جګه رتبه، د پوهنتون د استادانو څلورمه علمي درجه.

پوهنمل (pohanmál) نر.م. له پوهنیار نه جګه رتبه، د پوهنتون دریمه علمي درجه.

پوهنوال (pohanwā́l) نر.م. له پوهندوی څخه لوړه رتبه، د پوهنتون د استادانو پنځمه علمي درجه.

پوهنه (Pohána) ښځ.م. پویه، علمي پوهه.

پوهنیار (pohanyā́r) نر.م. له پوهیالی لوړه علمي رتبه، د پوهنتون دوهمه علمي درجه.

پوهنیز (pohániz) نر.م. د پوهنې اړوند.

پوهو (pohó) اد. پهها، پهه، د تعجب او حیرانتیا کلیمه، د رشخند کلیمه.

پوهوالی (pohwā́lay) نر.م. هوښیاروالی، هوښیار توب، هوښیاري.

پوهوتلی (pohwatálay) مف. نر.م. د پوهېدو پوهېدونکی، هغه څه چې د هغه په اړه پوهېدنه ممکنه وي.

پوهول (pohawál) مص. مت ۱) پوه کول، لاربوول، په څه خبره څوک رسول؛

پوهوهو (pohohū́) اد. په، پها، پوهـو، پیهې، د حیرانتیا او تعجب کلیمه.

پوهه (póha) ښځ.م. ۱) علم؛ ۲) عقل، فکر، شعور؛ ۳) د پوه مونث شکل.

پوهیالی (pohyā́lay) نـر.م. ۱) د پوهنتــون د استادانو لومړنۍ علمي درجه؛ ۲) ص. نر.م. د پوهې خاوند، پوهېدونکی.

پوهېدل (pohedál) مص. ل. ۱) علم لرل، پوهه لرل، مطلب ته رسېدل؛ ۲) ملتفت کېدل، خبير کېدل.

په[1] (pə) اد. ۱) د ظرف او آلې له اداتو څخه یو توری دی، یو ســربل دی – په کـور کې؛ ۲) اد. پرې، باندې، پاسه.

په[2] (pah) ښځ.م. ۱) پهه، مـرهـم، ملهـم؛ ۲) کـیږ، هغه کړک چې په مات ځای تړلی شي.

په بله ژبه (pabalažába) ښـځ.م. په بله وینا، په بل عبارت.

په پای کې (papā́yke) ق. تر ټولـو وروســته، په آخر کې، په متې.

په پټه (papáṭa) ق. غلې، په غلا، له خلکو په پټه.

په پسې (papáse) ق. وروسې، جوخت، متـصـل، مربوط، متوالي.

په پورې (papóre) ق. ۱) ورپورې، ورسره، جوخت؛ ۲) بله غـاړه، پورې خـوا؛ ۳) په امـان کې، په سیمه، په لمن کې.

په پوهېدل (papohedál) مص. ل. پرې پوهېدل، ورباندې پوهېدل، مطلب ته رسېدل.

په ترڅ کې (patrácke) ق. پـه دې منځ کې، په دې کې (د خبرو په ترڅ کې).

په توګه (patóga) ق. په ډول، په شان، په څېر.

په تېره بیا (patérabyā́) ق. په ځـانګـړي توګه، په خاص طور، سره، په تېره تېره ...

په ټوپو (paṭopó) ق. په ټرپکو، په منډه، په ګامو.

په څنګ (pacáng) ق. ۱) په اړخ، پـه څـنـګ کې؛ ۲) پرې ډډې ته، پر اړخ ته.

په څېر (pacér) ق. په شان، هوندې، په رنګ.

په حال (pahā́l) ق. په سد، په واک، په فکر کې.

په خپله (paxpála) ق. خـپله، پخپله، پـه ځـان، ځاني، شخصي، شخصاً.

په خوله (paxwalá) ق. ۱) په ژبه، په وینا؛ ۲) په خبرو، تقریري، شفاهي، قولاً، په قول.

په درناوي (padranā́wí) ق. پـه نمـانځـنـه، پـه درنښت، په احترام.

په دې څېر (padecér) ق. په دې ډول، په دې شکل.

پهر (pıhár) نر.م. پیینه، پیوند، بې خوالي، (۱۸۰) دقیقې یو پهر کېږي.

پهره (pıhrá) ښـځ.م. ۱) پېره، څـوکې، حـفـاظت، نګراني، څارنه؛ ۲) ګارډ؛ ۳) ګزمه.

پهره دار (pıhradā́r) ص. نر.م. پېره دار، څوکیدار، نګراني کوونکی، څارونکی.

پهړ (pahā́ṛ) ص. نر.م. سرزوری (آس)، هغه آس چې په کېزه کې نه راګرځي.

پهړه (pahṛá) ښـځ.م. ۱) د جوګیانو لـنـډه امسـا یا بینت؛ ۲) پره، د ملنګانو د غاړې امېل.

په زړه (pazṛá) ق. ۱) په یاد، په زړه کې، په حافظه کې؛ ۲) پر زړه، په رښتیا.

په زړه پورې (pazṛapū́re) ق. ۱) زړه ته نږدې، ګران، خوږ، دلچسپ؛ ۲) یاد، په زړه کې.

په زړه کونه (pazṛakawā́na) ښځ.م. یادونه، زوتونه، ضبطونه.

په زیاته (pazyā́ta) ق. پر دې سربېره، په ډېره.

په ستنه (pastaná) ق. ۱) واپس، بېـرته، دویم ځای؛ ۲) ښځ.م. قبر، کانګی، ګرځون.

په شان (pašān) ق. غوندی، مثل، په دول، په څېر، لکه، په دول.

په پښه (pašá) ق. په ګته، په خیر، په ښېګړه. پکار.

په غاړه (pağārá) ق. ۱) په ذمه، پرې پورې، په حواله؛ ۲) اغوستی، په غاړه اغوستی.

په کار (pakār) ص. ۱) ګټور؛ ۲) د اړتیا وړ.

په کارول (pakārawə́l) مص.مت. استعمالول. په کار اچول، په کار راوستل.

په کارېدل (pakāredə́l) مص. ل. ۱) په کار کېدل، کرځني اخستل؛ ۲) خوښېدل.

په کډه (pakaḍá) ق. په کوچ، په سفر. له خپل ښار، سره له یو ځای نه بل ځای ته لېږدېدل.

په ګڼه (pagáṇa) ق. په شریکه، په جمع، په یو ځای، په ډېرو کسان.

په لاس (palā́s) ق. ۱) سمدستي، لاس په لاس؛ ۲) حاضر، موجود؛ ۳) نغد، نقد، په نغدو.

پهلوان (pahlawā́n) ص. نر. م. و ګ. پالوان.

په لوی لاس (pahloylā́s) ق. په خپله خوښه، په قصدي ډول.

په مټ کې (pamáṭke) ق. ۱) له غوندي، په منځ، بله؛ ۲) په ګرانه، په زیار، په تکلیف.

په مخه ښه (pamaxaṣá) ښغ.، خدای په اماني، رخصتونه، مخه ښه، په خدای سپارنه.

په وار (pawā́r) ق. په خپل وار، په خپل وخت، په خپله نښته، په خپل نوبت.

په وار وار (pawārwā́r) ق. ۱) له لسیر، په خپل خپل وار؛ ۲) بیا بیا، مکرر، په څو ځلو.

په ورو ورو (pawrowró) ق. سو که سو که، کرار، کرار، تکیه تکیه.

په وړاندې (pawṛā́nde) ق. په مخ کې، په نښت...

پهوره (pahūrá) ښغ.. ۱) د جوګیانو اسبار ملګ نو بېنت پهره؛ ۲) ګن، جوړه.

پهورۍ (pahūráy) ښغ.. پهره، پهوره.

پهه (pahá) اد. ښغ. م. په، ملهم، پتۍ.

په ها (pahā́) اد. پها، د تعجب له اداتو څخه دی.

په هېر (pahér) ق. په هېره، په غلطي سره، په ناپامي، په خطا سره، په تېروتنې.

په یاد (payā́d) ق. په یادو، په زړه کې، په حافظه کې، په خاطر کې، بې لیکنې.

په یادېدل (payādedə́l) مص. ل. ۱) په زړه کېدل، په زړه کې ګرځېدل؛ ۲) زده کېدل، حافظې ته سپارل کېدل.

پهېر (pahér) ق. په څېر، غوندې.

پهېلول (pahelawə́l) مص. مت. په زخم ملهم کېښودل یا نور څه خوړول یا اوارول.

پی (páy) جن. ۱) شیدې؛ ۲) مستي؛ ۳) اس، م. تصرف، قبضه، ذمه، په واک کې؛ ٤) د څمکې یو خاصه اندازه؛ ٥) پرېکړه، قطعنامه؛ ٦) لسېږي اوبه؛ ٧) د د ریساب د پایاو اوبه؛ ٨) پل، منسار، قدم؛ ٩) پله؛ ١٠) شالمه، داورو د پخولو پی.

پې (pe) ښغ. م ۱) د (پ) توری اواز؛ ۲) د وربانډې، پرې باندې، پرې، په.

پیاڅه (pyāćá) ښغ. م. ۱) دباجرې دوډی، د ایډنو ډوډی، د جوارو ډوډی؛ ۲) د ګبین وږی یا بیوزی د ګبینه یو کندک؛ ۳) ښغ. م. سلدی، شبنځه، په سرکې د ویښتو لاره؛ ۲) د اوبو پیمرکنډه، لبستي یا ویاله کې د اوبو ښه.

پیاخله (pyāxlá) ښغ. م. ۱) پیالخه، چکن، یو ډول کښیده کاري؛ ۲) مفلر، د غاړې دستمال ۳) خوله ...

پياده (pyādá) ص. نب. ۱) هغه چې په پښو ځي، پيدل، پلی؛ ۲) په عسکرۍ کې يو مسلک دی. ۳) اد دفتر د ساتلو او پاکولو موظف اجير.

پياده رو (pyādaráw) نر.م. د سړک غاړې ته هغه لار چې پلي کسان وربانديې تيرېږي.

پيارژندي (pyārẓ̌ándi) ښځ.م. د شپې اوبه خور، د شپې اوبه لګونه، د شپې اوبخور.

پيارغنده (pyārgánda) ښځ.م. هغه خاوره چې د کېږدۍ او يا د خيمې څلورو خواوو ته اچول شوې وي چې اوبه خيمې ته داخلې نه شي.

پيارمه (pyārmá) ښځ.م. ۱) چېره، ريتاړه، خرڅوری ۲) دخره، کچر کتې هغه تانګ چې په خېټې پورې يې کلکېږي؛ ۳) د کټ لنګه، د کټ کشه؛ ۴) د مچې، پاردوم.

پيارمه خور (pyārmaxór) ص. نر.م. ۱) لته خور (څاروی)، چېره خور؛ ۲) هغه ماشوم چې کالي ژر ژر څيري؛ ۳) هغه څوک چې د خپلې ګټې لپاره د چا حق پټ کړي.

پيازکی (pyāzákay) نر.م. غرنی يا ځنګلي پياز.

پيازه (pyāzá) ښځ.م. ۱) سپيازه، نقصان، هغه ښځه يا حيوان چې د وخت نه مخکې بچی واچوي؛ ۲) ص. نب. ضايع؛ ۳) ښځ.م. راز څرګندېدنه؛ ٤) اوم، خام.

پياسه (pyāsá) ښځ.م. ۱) خوړ، لګد، د سېلاب لاره؛ ۲) د سيند تل، د درياب تل.

پياشه (pyāšá) ښځ.م. (ج. پياشې) اغېز، پدل.

پياغله (pyāǵlá) ښځ.م. ۱) پياخله، رنځور خولې کول؛ ۲) ګلوبند، مفلر، د غاړې دسمال.

پياګي (pyāǵí) ق. شا، وروسته، پسې.

پيالخه (pyālxá) ښځ.م. د تبې د تکيه کولو ځای چې په تغرې پورې نښتې وي.

پياله (pyālá) ښځ.م. ۱) د چايو څښلو لوښی چې لاستی ولري؛ ۲) جام، د شراب څښلو پيمانه.

پيام (pyām) نر.م. پېغام، خبر، د چا له خوا بل چا ته د مطلب رسول.

پيانده (pyāndá) ښځ.م ۱) ګاږګوتې زلفې، تاوراتاو زلفې؛ ۲) ص. نب. ښکلې، ښايسته؛ ۳) هغه تارچې کان په کې پيل کېږي، هغه لښته چې نيولي ماهين په کې اکېر کېږي.

پيانو (pyānó) ښځ.م. د موسيقۍ لـه آلو نه يوه آله ده چې پردې يې ارمونيې ته ورته دي.

پيانيسټ (pyānist) ص. نر.م. پيانو وهونکی، څوک چې د پيانو په غږولو کې مهارت لري.

پياورکی (pyāwárkay) نر.م. سپلمی، يو ډول بوټی دی چې سپېنې پې کوی.

پياوړتوب (pyāwaṛtób) نر.م. قوت، توان، طاقت، تکړه توب، پياوړتيا، غښتلتوب.

پياوړی (pyāwáṛay) ص. نر.م. تکړه، غښتلی، قوي، زورور.

پياوی (pyāwáy) نر.م. پنځونی، خځله، هغه سپک شيان چې د سېلاب د اوبو په سر روان وي.

پيايل (pyāyál) مص. مت. پوول، څرول، د څارويو څرول (پيول).

پيپ[1] (pip) نر.م. ۱) مېخکی، مېخک، بسير، د لونګ په شکل د پوزې يو ډول ګاڼه؛ ۲) تيم.

پيپ[2] (páyp) نر.م. و.ګ. پايپ.

پيپړې (pipṛé) ښځ.م. ج. بړانګې، چڅړې، د غوښې هغه برخه چې نه خوړل کېږي.

پيپل (pipál) نر.م. يوه ونه چې غټې او پلنې پاڼې لري او هندوان يې ډېر عزت او احترام کوي.

پيپلی (pipláy) نر.م. يو ډول اوږده مرچ دي چې په دارو کې کارېږي.

پیپنی (pepnáy) ښځ.م. کمیس، خت، خلکی، د ارتو لستونو کمیس.

پیټ (pit) ص. نر.م. ج. ۱) چیت، چپې؛ ۲) تیټ، پلن، اوار، د هګ ضد.

پیټاو (pitā́w) نر.م. ۱) پېټاوی، د لمر ګرمي؛ ۲) په ژمي کې لمر ته د کېناستو ځای؛ ۳) د غر هغه اړخ چې لمر ته مخامخ وي.

پیټاوه (paytā́wá) ښځ.م. وړینه یا د خمتا هغه اوږده ټوټه چې په پښو باندې تاوېږي.

پیټل (pitál) نر.م. یو ډول فلز.

پیټلي (pitáli) نر.م. حلبي، فلزي.

پیټونه (pitawá na) ښځ.م. پیټونګ، چیټونه، پلنونه، چیرونه، په زور سره پلنونه.

پیټه (pitá) ښځ.م. ۱) د اندازه کولو فیته؛ ۲) د ټیپ ریکارډر فیته؛ ۳) د لیکلو د ټایپ فیته؛ ۴) پرې شوی رښکی چې نجونې یا ښځې یې د ویښتانو په ترلو یا په کالیو کې استعمالوي.

پیټی (pitáy) نر.م ۱) یو ډول تویک؛ ۲) ص. نر.م. چټی، چیټ؛ ۳) چیټ پوزی.

پیټي[1] (piti) ښځ.م. ۱) د غابنو خیرې؛ ۲) د غرکې منګ، د شلومبو د غرکې منګ.

پیټي[2] (páyti) ښځ.م. پاتې، پیاتي، پاخه دال.

پیټېدل (pitedál) مص. ل. چیریخېدل، چیټېدل، پلنېدل، د زور (فشار) په واسطه پلنېدل.

پیټیکانتروپ (pitikāntróp) نر.م. د یوه تاریخي ژوي نوم دی چې هډوکي یې د جاوا په ټاپو کې لاس ته راغلي دي.

پېټ (pet) نر.م. ۱) تو، لعنت، پېغور؛ ۲) پېټی، پشتاره؛ ۳) ق. بالکل، هرګز.

پېټار (petā́r) ښځ.م. یو ډول ټوکرۍ ده چې خوله یې تنګه او خېټه یې ارته وي.

پېټک (peták) نر.م. ۱) مغزروني، د ناوې د مغز ښکاره کولو په وخت څه ورکول (مغز پېټک)؛ ۲) د ښځې ګانه؛ ۳) نوي زېږېدلي ماشوم لپدو ته څه وررورل.

پېټل (petál) مص. مت. لعنت ویل، ملامتول، ملامت کول، بې عزته کول.

پېټن (petán) نر.م. ۱) کرکه، نفرت، کروی‌یې؛ ۲) کریکه، کریغه، کریږه.

پېټنه (petána) ښځ.م. ۱) ملامتونه، بې عزته کونه؛ ۲) نفرت کول، کرکه کول.

پېټو (petū́) نر.م. لعنت ویونکی، ملامتوونکی، کرکه کوونکی.

پېټوار (pitwā́r) نر.م. و ګ. پیټار.

پېټه (petá) نر.م. ۱) یو ډول کدو؛ ۲) ص. نر.م. مور، بې اشتها؛ ۳) پټ زړه.

پېټ هېټ (pethét) نر.م. لعنت، بدرد، پېغور.

پېټی (petáy) نر.م. ۱) پنډ، وځه، پشتاره، پنډه؛ ۲) ذمه واري ذمه؛ ۳) عمل، کړه؛ ۴) ص. نر.م. زیاتی، بار، هغه څه یا څوک چې پر چا بار تحمیل شوی وي.

پېټۍ (petáy) ښځ.م. ۱) کمربند، د خرمنې ملابند؛ ۲) د لرګي صندوق، د ګټې سندوخ.

پېجاو (pejā́w) ص. نر.م. پاک، پیجو، پاکیزه.

پېجاوېدل (pejāwedál) مص. ل. پاکېدل، صفا کېدل، ستره کېدل، پاکیزه کېدل.

پېج مخی (pejmáxay) ص. نر.م. پیی مخی، ښکلی، ښایسته، ګلالی، په زړه پورې.

پېچ (peč) نر.م. ۱) ول، تاو؛ ۲) د پېچش ناروغي؛ ۳) سرکشي؛ ۴) پېچي مېخ، بولټ؛ ۵) کلي،

پېچاپېچ (pečāpeč) ص. نب. ۱) پېچان، تار راتاو، ول ول؛ ۲) ګلګوتی، ګورګوتی.

پېچان (pečā́n) ص. نر.م. پېچاپېچ.
پېچان پېچان (pečānpečā́n) ص. نب. کاږه واږه، لور په لور، یو مخ په بل مخ.
پېچ پېری (pečpā́ray) ښځ.م. بلبل غوندې یوه مرغۍ ده چې په سر باندې تاج لري.
پېچ پلی (pečpā́lay) نر.م. د یوې یوناني دوا نوم دی.
پېچتاو (pečtā́w) نر.م. پېچتو، پېچکش.
پېچش (pečíš) نر.م. ۱) د خېټې مرور، د معدې یو ډول ناروغي ده؛ ۲) اختلاف، اختلال.
پېچک (pečák) نر.م ۱) د تارونو تخته؛ ۲) چوپړی اوبړی، غوړبی؛ ۳) عشقه پیچان، یو ډول گل.
پېچکاري (pečkā́ri) ښځ.م. ۱) ستن، انجکشن؛ ۲) هغه دوا چې بدن ته داخلېږي.
پېچل (pečā́l) مص. مت. غړل، غښتل، تاوول؛ ۲) غامضول؛ ۳) مشاجره، نزاع، خبره اوږدول.
پېچلتیا (pečaltyā́) ښځ.م. پېچلتوب، جړتوب، جړتیب، جړه.
پېچلی (pečā́lay) مف. نر.م. ۱) تاو راتاو، غړل شوی؛ ۲) سخت، غامض.
پېچ مخی (pečmáxay) نر.م. پې مخی، ښکلی، ښایسته، حسین.
پېچ مری (pečmarā́y) ښځ.م. ۱) کونجکه، یو ډول اوږده مرۍ، یو ډول توره یا شنه مرۍ چې کوچنیانو ته یې تر پښو تړي؛ ۲) یو ډول سپینه مرۍ چې کوچنیانو ته یې په غاړه کې اچوي.
پېچموزې (pečmóze) ښځ.م. پېښاري، توکې، ملنډې، مسخرې، پسخند، وشتې، پېچمې.
پېچمې (pečmé) ښځ.م. ملنډې، مسخرې.
پېچواړی (pečwāŗáy) ښځ.م. پېچوړی، پچاړې، پکاریږي، اس و پېښو د تړلو پړی.

پېچوان (pečwā́n) نر.م. یو ډول چلم چې نل یې ډېر اوږده وي.
پېچوتاب (pečotā́b) ص. نر.م. ۱) تاو راتاو، گاږگوتی؛ ۲) نر.م. ناکراري، بې قراري.
پېچوخم (pečoxā́m) ص. نر.م. کوږوږ، کجوبېچ، پېچلی.
پېچول (pečawā́l) مص. مت. پېچل، تاوول، تاوراتاو کول، تاوراتاوول.
پېچومه (pečomá) ښځ.م ۱) پورته کېدنه، ختنه، جگېدنه، لوړېدنه؛ ۲) پېچومې.
پېچومی (pečūmáy) نر.م. مخ په لوړ، مخ په پورته، ستغ؛ ۲) جگه لاره..
پېچول (pečawā́l) مص. مت. پېچل، تاوول، تاوروتاو کول،
پېچونکی (pečūnkáy) فا. نر.م. ۱) پېچونی، تاوونکی، غړونکی؛ ۲) پتونی، پځونی.
پېچه (pečá) ښځ.م. د ښځو د غوږ لاندې کوڅې کړۍ وېښتان.
پېچې (pečé) ښځ.م. خوله بندونه، خوله بندکه.
پېچېدگي (pečidágí) ښځ.م. مشکلوالي، مغلق، گرانوالي، سختوالي.
پېچېدل (pečedál) مص.ل. ۱) تاوېدل، تاوراتاو کېدل؛ ۲) کړېدل، کوږ ووږ کېدل.
پېچېده (pečedá) نر.ج. ۱) تاوېده؛ ۲) گوږ گوت کېده، کړېده، کاږگوت کېده.
پېخ (pex) نر.م. ۱) صبر، حوصله، زغم، برداشت؛ ۲) شر، پسات، فساد.
پېخانی (pexānáy) نر.م. لېږ غوندې، پوتی، خسوزی، خسوسکی، ذره، دوشکی.
پېخکه (pixká) ښځ.م. پېخه، پېخکی، خندا، شادی خنده، بلو د بلو خنده.

پېڅل (pecə́l) مص. مت. پېڅل، صبرکول، حوصله کول، زغم کول، تحمل کول.

پېڅول (pecawə́l) نر.م. ۱) د کېږدۍ پرده، د خېمې پرده؛ ۲) هغه لوی پوزی چې د کوټې غولي ورباندې فرشېږي.

پېڅه (pecə́) ښځ.م. ۱) صبر، حوصله، زغم، تحمل؛ ۲) قسمت، تقدير؛ ۳) ص. نر.م. شله (سړی)؛ ۴) منه، سرتمبه سړی؛ ۳) بې‌ننې (سړی).

پېڅيالی (pecyālə́y) ص. نر.م. صبرکوونکی، زغم‌زونکی، تحمل کوونکی.

پېخ (pex) نر.م. خندو، ښنکر، خندوکی.

پېخاره (pexārá) ښځ.م. پشاري، د پسونو هغه پچې چې ترکلم لاندې نښتې وي.

پېخال (pexā́l) نر.م. د مرغيو فضله مواد.

پېخر (pexár) ص. نر.م. زښت ډېر، پرېوانه ...

پېخل (pexál) مص. مت. رنځور خولې کول، په بيمار خوله راوستل.

پېخي (pixí) ص. نر.ج. لوی، غټ او بې‌ډوله غاښونه (داړي).

پيدا (paydā́) ص. نب. ۱) زېږېدلی، پيدا شوی؛ ۲) جوړ، تيار؛ ۳) بلد، روږدی؛ ٤) ښځ.م. موندنه، پيداکول؛ ٥) څرگند، جوت، ښکاره.

پيدا کول (paydākawə́l) مص. مت. ۱) موندل، لاس ته راوړل، منځ ته راوړل؛ ۲) زېږول.

پيدا کېدل (paydākedə́l) مص. ل. ۱) موندل کېدل، لاس ته راوړل کېدل؛ ۲) گټل کېدل؛ ۳) خلق کېدل، جوړېدل؛ ٤) زېږېدل.

پيدا گر (paydāgár) ص. نر.م. پيداوښتگر، زېږندوی، گټندوی.

پېداگوژي (pedāgozí) ښځ.م. ۱) د ښوونې او روزنې علم؛ ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پيداوار (paydāwā́r) نر.ج. ۱) محصولات، حاصلات؛ ۲) فصل؛ ۳) گټه، فايده.

پيداوښت (paydāwáṣt) نر.م. ۱) پيدايښت، زېږېدنه، منځ ته راتلنه، خلقېدنه؛ ۲) گټه.

پيداوېدل (paydāwedə́l) مص.ل. ۱) پيدا کېدل، منځ ته راتلل؛ ۲) موندل کېدل؛ ۳) زېږېدل.

پيدايښتي (paydāyə́ṣti) ص. نب. ۱) پيدايښت، دزېږېدو؛ ۲) اصلي او فطري.

پيدايښت (paydāyáṣt) نر.م. پيداوښت، پنځېدن، پنځون، زېږ، زېږون، زېږد، زېږېدنه.

پيدل (peydál) ص. نر.م. ۱) په پښو، پلی، پياده؛ ۲) د شطرنج پياده، موري؛ ۳) پياده عسکر.

پيډ (piḍ) ص. نر.م. پيډی، کجي، کچي، کوډی، پيډن، کوروښبی، کچل، د کږو پښو خاوند.

پيډل (paydál) نر.م. پايډل، د بايسکل هغه ځای چې پښه ورباندې ايښودل کېږي.

پير (pir) ص. نر.م. (ج. پيران) ۱) مرشد، بزرگ، لارښوونکی؛ ۲) سپين‌ږيری، بوډا، ضعيف؛ ۳) مشر؛ ٤) نر.م. دوشنبه، د گل ورځ.

پېر (per) نر.م. ۱) دور، چکر، گردش؛ ۲) رنگ، انداز، خيال؛ ۳) پور، قرض، دين.

پير اميد (payrāmíd) نر.م. هرم، هر هغه شی چې کښتنی برخه يې پلنه او سر يې نری وي.

پېراني (perānáy) ص. نر.م. ۱) پېرياني، پېريانو نيولی؛ ۲) رو. څوک چې د مېرگيو په عصبي ناروغی اخته وي.

پېرانه (perāná) ښځ.م. هغه لوړ ځای چې د گنبو گانی پرې گرځي.

پېرختوني (perxatūné) ښځ.م. پېروته، پېروتي.

پېرخته (perxáta) ښځ.م. پېروته، پېروتي، پروتي.

پېرړ (perṛ) ص. نر.م. ... پېرړ

پېرزو (perzó) نر.م. لور، لورينه، پېرزوينه.
پېرزوينه (perzoyána) ښځ.م. لوربينه، ښه نيت ځرګندونه، رواداري.
پېرشوني (peršonáy) ښځ.م. شينځه، د سر د ويښتو لاره.
پيرکی (pirakáy) نر.م. ۱) بولاني؛ ۲) وړوکی پير، د پير اسم تصغير.
پېرګر (pergár) ص. نر.م. پېښې کوونکی. تقليد کوونکی. پېښمار. لوبغاړی.
پيرګی (pirgáy) نر.م. ۱) پلې، دځمکې د ونې دانه؛ ۲) پارو، خوی، بيم، راشپيل؛ ۲) څلور غابنی، درې غابنی، سکو.
پېرل (perál) مص. مت. ۱) اوبدل، اودل، بونبل؛ ۲) مشکنې پېيل، مرې پېيل؛ ۳) پېرودل، اخيستل، رانيول.
پېرمخی (permáxay) ص. نر.م. ښکلی، پې مخی، ښايسته، حسين، ډولي.
پيرو (payráw) ص. نر.م. ۱) مريد، پسې چا پسې تلونکی، تعقيبوونکی؛ ۲) نر.م. د يوه مرغه نوم.
پېروان (perwán) نر.م. ۱) پربوان، انول، اوره، جوره، د ځاريو هغه کڅوره چې د بچي تر پيدا کېدو وروسته د مور له نسه راووځي.
پېروپلور (paeroplór) ق. رانيونه او خرڅونه، راکړه ورکړه، سوداګري.
پېرود (peród) نر.م. اخيسته، اخيستنه، رانيونه.
پېرودل (perodál) مص. مت. اخيستل، رانيول، په بيه اخيستل.
پېروزه (perozá) ښځ.م. ۱) فيروزه، يو قيمتي کاڼی دی چې رنګ يې شين (آسماني) وي.

پېروزه (peróza) ښځ.م. کامياب، بري مند. سرخرو، فاتح
پېروزی (perozáy) نر.م. ساپه، صافي، جرن. هغه توکر چې شپان او سامان پرې پاکېږي.
پېروزي (perozí) ښځ.م. ۱) بري، کاميابي؛ ۲) ظفر، فتح.
پيرومېتر (payromītar) نر.م. تودوخه اندازه کوونکی، حرارت سنجوونکی.
پېرونکی (perūnkay) ف. نر.م. ۱) بوونکی، اوبدونکی؛ ۲) اخيستونکی، رانيوونکی.
پېرونه (perawāna) ښځ.م. پېرودنه، اخيستنه.
پېروني (perwūne) ښځ. ج. پروين، ثريا، داتګورو وانبکي غونډې څو ستوري دي.
پېرونه (peroṇá) ښځ.م. د ګاټې ميدان چې غوايي په کې ګرځي.
پېروی (peráway) نر.م. رش، قيماق، قيماغ، د شيدو سر، پروی، ارباش.
پيروي (payrawí) ښځ.م. ۱) تقليد، ۲) اطاعت. په چا پسې تلنه، د چا حکم منته.
پېره (perá) ښځ.م. (ج. پېرې) وار، نوبت، دفعه.
پيره (payrá) ښځ.م. ۱) ګردش، چکر، ګرځېدنه؛ ۲) څوکي، ساتنه، پيره، پهره.
پيره دار (p(ay,e)radár) فا. نر.م. پيره کوونکی، څوکيدار، محافظ، پيره والا.
پېری (peráy) نر.م. (ج. پېريان) جن.
پېريان اوبه (peryānobá) ښځ.م. سراب، د ګرمې په موسم کې په صحرا کې يا په پاخه سړک د اوبو غونډې منظر ليدل.
پېريان کټ (peryānkaṭ) نر.م. يو ډول څلور ګوټيز کاڼی دی.
پېرياني (peryānī) ص. نر.م. ۱) جندي، جني؛

۲) په صرعي اخته، په شش اخته.

پېړېدل (peredál) مص. ل. اخيستل، راښيول، اخيستل کېدل، پېړودل.

پيېړ (piṛ) نر.م. بوس، پرړه، چوه.

پېړ (peṛ) ص. نر.م. ج. ۱) غټ، پنډ؛ ۲) نر.م. د لرګي توتې؛ ۳) د شربت راويستلو کار.

پېړتوب (peṛtób) نر.م. پېړوالی، پرېړوالی، پنډوالی؛ پنډتوب.

پېړزه (peṛzá) ښځ.م. ۱) دخاورو ډېرۍ، د خاورو غونډۍ؛ ۲) د غره اوچته (جګه) څوکه.

پېړغو (peṛğū́) نر.م. و ګ. پرغو.

پېړمار (peṛmā́r) ص. نر.م. ګانۍ مار، هغه څوک چې پر ګانۍ له ګنيو شربت باسي.

پېړمن (peṛmán) ص. نر.م. ۱) لټ، ناراسته؛ ۲) چاغ او شلنډ، مزی، غوټ.

پېړو[1] (peṛū́) نر.م. د شپانه حق الزحمه، د شپون مزدوري.

پېړو[2] (peṛó) ص. نر.م. بر لرونکی، سوررور، پلن، د اورده ضد، برداره.

پېړوده (peṛodá) ص. نب ۱) ځير، ديږ؛ ۲) سخت، کلک.

پېړوالی (peṛwā́lay) نر.م. پنډوالی، پلنوالی، غټوالی، سختوالی.

پېړه (peṛá) ښځ.م ۱) زغاله، ځغاله؛ ۲) شير پېره.

پېړۍ (peṛáy) ښځ.م. ۱) چسوکي؛ ۲) د مېړزانو د جنګولو په وخت کې د ننداره کوونکو دايره؛ ۳) د عمر يوه ټاکلې موده، يو نسل؛ ٤) د پېره موړه؛ ۳) قرن، ۱۰۰ کاله.

پېز (pez) نر.م. پيوند، پنځرک، رفو.

پيزار (payzā́r) نر.ج. ۱) موچنې، پنې؛ ۲) څپلۍ، کوښې، د پښو کولو شی.

پېزر (pezár) نر.م. يو ډول تريخ بوټی دی.

پيزر (payzár) نر.م. يو ډول کانی دی چې مردکې ورڅخه جوړوي.

پېزګر (pezgár) ص. نر.م. پېوندګی، رفوګر.

پېزل (pezál) مص. مت ۱) پيوندول، پنځرک کول، رفو کول، مرمت کول؛ ۲) پوزې اوبدل.

پېزو (pezó) ص. نر.م. پوزمير، پزه ور، پوزور.

پېزوان (pezwā́n) نر.م ۱) د پوزې ګاڼه؛ ۲) هغه پړی چې د ښاروړو پوزې او سرته اچول کېږي؛ ۳) د پوزې خلې، د نهر، هغه خلې چې د پوزې په سوري کې يې ايښی وي؛ ٤) پېزوانک، د څپليو د دوو ګوتو په منځ کې تسمه؛ ۵) په سلواغه کې د پړي ترلو ځای.

پېزواندی (pezwā̄ndáy) ص. نر.م. ۱) پېزواني، هغه ښاروی چې پزې ته يې پېزوان اچول شوی وي؛ ۲) د پيزار پېزوان.

پېزوانۍ (pezwā̄nay) ښځ.م. ۱) هغه نجلۍ چې پېزوان يې اچولی وي؛ ۲) معشوقه، دلبره.

پېزوانی (pezwā́nay) نر.م. چوړوکی، بينيګک، کليک، هغه لرګی چې د هغه په واسطه د يبوې رون له ژغ (جغ) سره تړل کېږي.

پېزه (pezá) ښځ.م. ۱) تاج؛ ٤) بولک، د بولو د څڅېدلو ناروغي.

پيزي (payzi) ص. نر.م. چينجن، شيته، مړاوی، خزان شوی، مړجينګ.

پېزۍ (pezáy) ښځ.م. ۱) توری، تکی؛ ۲) تاکيد.

پيزۍ (pizáy) نر.م. پوزی، بوريا، انډېری.

پيزي توب (pizitób) نر.م. شيته توب، مړاوي والی، مړاوي توب.

پېزېدل (pezedál) مص. مت. مړاوي کېدل، شيته کېدل، پيزي کېدل.

پېژاند (pežā́nd) ص. نر.م. پېژند، د پېژندګلو، واقف، شناسا، بلد.

پېژنتون (pežantū́n) نر.م. د پوهنې اداري يا موسسې د ذاتي پېژانګه.

پېژند (pežánd) نر.م. پېژندون، پېژندنه.

پېژندپانه (pežandpāná) ښځ.م. د هويت پانه، د پېژندلو پاڼه، پېژندليک.

پېژندګلوي (pežandgálwi) ښځ.م. پېژندګلي، شناخت، معرفت.

پېژندل (pežandə́l) مص. مت. پېژندل، بلديت لرل، اشنايي لرل.

پېژندوی (pežandū́y) نر.م. ۱) پېژندونکی، معرفت لرونکی، پېژندونی، واقف؛ ۲) اشنا.

پېژندويي (pežandóyi) ښځ.م. پېژندګلوي، پېژندنه، آشنايي، اوشارتيا، مشهورتيا.

پېژونی (pežū́nay) نر.م. د پښې قلم، د آهنګر د اوسپنې د پرېکولو قلم.

پېژوی (pežwáy) ښځ.م. بلې، چيچه، ښنولی.

پېړل (pezə́l) مص. مت. ټوټه کول، ځيرل، پرې کول؛ ۲) قطع کول؛ ۳) تورول، تراشل.

پېړونی (pezū́nay) نر.م. توکيا، توکه، ساتول، کټېره، هغه آله چې غوښه پرې ټکوي.

پيس (pis) نر.م. ۱) کبر، غرور؛ ۲) برګي، د برګي ناروغي؛ ۳) قطعه، د شعر ټوټه، نمايشنامه.

پيساني (pisā́nay) نر.م. پيساني، ښخوشکی، لېرشي، پوټسکی، ذره، پيخاني.

پيستن (pistán) نر.م. پشتن، پسر ميخانيکي ساختمان دی چې په موټرونو کې د ګاز په انفجار سره د سلنډر په دننه کې حرکت کوي.

پېسر (pesə́r) ص. نر.م. ۱) بدرنګ، بدشېره، بد شکل؛ ۲) بې خونده او بې رنګ شيز.

پيسکوټ (piskót) نر.م. فيس کوټ، د پټو يوه لوبه ده.

پيسکوړک (piskoṛák) نر.م. تش ورى، پينک دانه، پوچې دانې، باد وهلې ورى.

پيسلی (pisláy) نر.م. د غمکي هغه برخه چې د پنبه کولو په وخت کې وچه پاتې شي.

پيسمن (pismán) ص. نر.م. مغرور، بهاخمن.

پيسمی (pismáy) نر.م. پيشلمی، چرپانګی.

پيسه[۱] (paysá) ښځ.م. ۱) يو ورو وسکه، ماتې پيسې، پول سياه؛ ۲) روپۍ، سکه.

پيسه[۲] (pisá) ښځ.م. پيرشاني، شينخه، د ويښتو لاره.

پيسی (pisáy) ص. نر.م. د پيس په ناروغۍ اخته، د برګي په ناروغۍ اخته.

پيسې والا (paysewālā́) ص. نب. شتمن، بډای، د مال او دولت خاوند، د شتو خاوند.

پيش (piš) نر.م. نر پيشو، بليکي، پيشی، نرغوټ، پش، پشی.

پېښ (peš) نر.م. ۱) پيښ، ضمه، د نيم واو د ښکاره کولو اواز؛ ۲) ق. ورته پيدا، دوچار، مخامخ، وراندې.

پېشاب (pešā́b) نر.ج. تشې متيازې، بولې.

پيشاړه (pišāṛá) ښځ.م. ۱) ملنډه وهنه، ريشخند، تمسخر، استهزا؛ ۲) حمله، يرغل.

پيشاک (pišā́k) نر.م. رشک، بوني، د سپوني ناروغي، يو ډول سپوني، داد، د جرب ناروغي، يو ډول جلدي ناروغي.

پېشانه (pešāná) ښځ.م. ښکلې او ښايسته کور.

پيشپو (pišpó) ښځ.م ۱) يو ډول لوبه ده، پيشوبازي ۲) په اتڼ کې د پيش اواز؛ ۳) د ښکځو يو ډول اتڼ دی.

پیښتری (pištáray) نر. م. پېچلېری، یو ډول ... رابې او خوږ ړوبه سابه.

پیښتکی (pištákay) نر. م. ریښه. اسرپېچه.

پیښتول (pištawúl) نر. م. ۱) پېښتول، شاتیر، ریښه، پش؛ ۲) چت؛ ۳) بلی، چچه.

پیښته مغز (pištamágz) نر. م. و گ. پسته.

پېښک (pešák) نر. م. ۱) سپونې، یو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) دکلاد ختو یو شاباسي، د کلاد دور د پخسې د یو د شاباسي اندازه.

پیښکارل (piškārál) مص. مت. پیښورابلل، پیښې په پیش پیش راغوښتل.

پیښکنډی (piškandáy) نر. م. ۱) پیښنگوری، د پیښې بچی؛ ۲) د یوې کورنۍ وړوکی غړی.

پېښکوزه (peškawzá) ښځ. م. ستود، پېچکوزه، پېښقوزه، پېش قبضه.

پیښکه (pišáka) ښځ. م. ۱) پیښې، پیښو، پش؛ ۲) پشې، یو ډول حشره ده.

پېښکی (peškáy) ص. نر. م. په‌بوني اخته، په سپوني اخته، د سپلمې په ناروغی اخته.

پېښل (pešál) مص. مت. سړول، یخول، په چمچه خواړه سړول او خوړلو ته برابرول.

پېښلره (pešlára) ښځ. م. و گ. پېښتري.

پېښلمی (pešlámay) نر. م. پېسمی، پښمنی، پښمنی، سحری، چرگ بانگی.

پېښلی (peštālay) صف. نر. م. سور شوی، یخ شوی، په کاچوغه باندې سور شوی خوراک.

پیښمنډی (pešmandáy) ښځ. م. ریشخند، ټوکې، پیشرد، ټوټې، پریچي، پېښارې.

پیښنگ (pišáng) نر. م. د قافلې د سر تښو.

پیښنگوری (pišangúray) نر. م. پشکوټی، پیښنگوری، پیشو بچی.

پیښو (pišó) ښځ. م. پیښې، پشه، بلیکی.

پیښوبازي (pišobāzí) ښځ. م. ۱) خوشامندي چاپلوسي؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ لانجه.

پیښوپړی (pišopráy) ښځ. م. درسی د شکرلو لوبه، د پېړي کښولو لوبه، راکاږی وابنلوبه.

پیښوخوټ (pišoxút) نر. م. ۱) کنه، کانه، گوری؛ ۲) د اسفنج په شبر سوري لرونکی؛ ۳) د تبېږي گل، گل سنگ؛ ٤) د یوې ونې تخم چې په تار کې یې پېیي او د ښارویو غاړې ته یې وراچوي.

پېښورز (pešwárz) نر. م. جامن، د گوا کمبس، جابی، پېښواز.

پیښوگی (pišogáy) ښځ. م. ج. ۱) کمکی پیشو؛ ۲) پشی، یو ډول خزنده ده چې د شپې ربا کوي او د نباتاتو پاڼې خوري.

پیښولمی (pišolámay) نر. م. سورجیجنو، جینجو، جنجو، خاکشیر.

پیښومالگه (pišomālgá) ښځ. م. لنډی، غلبیل، خرې تنده، د کوچنیانو لوبه ده.

پیښومپړی (pišompráy) ښځ. م. یو ډول لوبه ده، توپ بازي.

پیښونکی (pešūnkáy) فا. نر. م. په‌خمڅې یا کاچوغه د تاوده شي سړوونکی.

پیښونگړی (pišongŕáy) نر. م. د پیشو بچی، پیښنگوری، پښونگور، پشینگور.

پیښونگړی (pišongŕáy) ښځ. م. انووخر، لته پېر، خربازي، کلابازي، یو ډول لوبه ده.

پېښوی (pešwáy) ښځ. م. څمڅه، چمچه، خمڅی.

پېښه (peša) ښځ. م. (ج. پېښې) ۱) چار، کسب، هنر؛ ۲) نکل، ټوکه؛ ۳) عادت؛ ٤) کچنیتوب؛ ۵) خړیکه، مغزو کې اور بلېدنه.

پیشی (pišáy) ښځ.م. ۱) پشه، پیشکې، پیشو؛ ۲) پیشوگۍ، یو خزنده ده چې نباتات خوري؛ ۳) پېزوان؛ ۴) دځـرمنې اُمیانی؛ ۵) گـوس منگور، لندی، لتکه، گومنه، یو ډول مار دی.

پیشې (piše) ښځ.م. د پیشو د شرلو اواز.

پېشي (peši) ښځ.م ۱) وراندې کېدنه؛ ۲) محکمې ته د وراندې کېدو نېټه.

پېښېدل (pešedə́l) مص. ل. ۱) وراندې کـېدل؛ ۲) محکمې ته وراندې کېدل.

پېښیمه (pešimá) ښځ.م. د پیشو وار راورنه، د جنسي تحریکاتوله امله د پش او پشي غورهاري

پېښ (peš) نر.م ۱) پیش، ضمه (و)؛ ۲) ق. مخامخ، واقع، برابر.

پېښلیک (pešlik) نـر.م. د پېښو او حادثو لـیکلې اثر، د پېښو لیکنه.

پېښاو (pešā́w) نـر.م. ۱) تیوکه، ملنډه، وشته؛ ۲) پېښـه، حادثه، واقعه.

پېښاوو (pešāwū́) ص. نب. توکمار، تیوکي، تیوقي، پېښي کوونکی، پېښو.

پېښول (pešawə́l) مص. مت. واقع کـول، رامنځ ته کول.

پېښولي (pešóle) ښځ. ج. د پېښو د پندی هیوکي، د پوندې هیوکي.

پېښه (pešá) ښځ.م. (ج. پېښې) ۱) تقلید، په پټو سترګو د بل چا په پله تګ؛ ۲) توکه، ملنـډه؛ ۳) واقعه، حادثه.

پېښه مار (pešamā́r) ص. نر.م ۱) پېښې کوونکی، مقلد؛ ۲) نکل کوونکی؛ ۳) توکي، توکمار.

پېښېدل (pešedə́l) مص. ل. واقع کېدل، مخې ته راتلل؛ ۲) یو پېښه پیدا کـېدل؛ ۳) اتفاقي او ناڅاپي منځ ته راتلل.

پېښې کول (pešekawə́l) مص. ل. تقلید کول، په پټو سترګو د بل چا په پله تلل.

پیغام (payǧā́m) نـر.م. (ج. پیغامونه) ۱) خبر، پیام؛ ۲) حال، احوال.

پیغامبر (payǧāmbár) فا نر.م. ۱) پیغمبر، رسول، نبي؛ ۲) پیغام وړونکی، استازی، قاصد.

پېغلتوب (peǧaltób) نـر.م. ۱) د نجلۍ د ځوانۍ او بلوغ دوران؛ ۲) بکرتوب.

پېغلوکي (peǧlóke) ص. ښځ.م. ج. نوې پېغله، پېغلتیه، تازه پېغله، پېغلچوکې.

پېغله (peǧlá) ښځ.م. (ج. پېغلې) باکـره، ځـوانه جینۍ، ځوانه نجلۍ، ناواده جینۍ.

پېغور (peǧór) نر.م. (ج. پېغورونه) تانه، طعنه، بدې ردې.

پېغورجن (peǧorján) ص. نر.م. پېغور کوونکی، پېغورورکوونکی؛ ۲) د غندنې جوګه.

پېغورول (peǧorawə́l) مص. مت. پېغور ورکول، چاته خپل ښه د پېغور په ډول ور یادول.

پېغورېدل (peǧoredə́l) مص. ل. پېغور کېدل، طعنه ورکول کېدل.

پېغولی (peǧoláy) نـر.م. پوغـله، ډاسه، د نوي زېږېدلي بچي نرمې ډکې متیازې.

پیک(۱) (pik) نر.م. ۱) هغه لرگي چې د اوبو کته ورباندې تړل کېږي؛ ۲) د تېلو ګرنی، د تېلو اچـولـو قیف؛ ۳) راوتلی ځـای؛ ۴) د خولې پیک.

پیک(۲) (pāyk) نر.م. (ج. پیکونه) ۱) جنبـوسـی، جنبـاسه، بوربکه؛ ۲) مچ شـېرنی، مچشـېر، مچ سک، چوری؛ ۳) سوزی، پکه.

پېک (pek) نـر.م. خري، اسـتزی، قـصـد، پیغام وړونکی.

پيکړی (pikŕáy) نر.م. تيکري، کودري، تيکرکی، پيکرگی، کوډني.

پيکړه (paykéŕa) ښځ.م. (ج.پيکړې) ۱) زولانه؛ ۲) پېښندی، د پړې ترلو هغه کړی چې د څاروي پښو ته پرته وي؛ ۲) مشکله قضيه.

پيکل (paykál) نر.م. ۱) د کاليو او جامو د اوارولو تناو؛ ۲) د درمند د ميده کولو څپر.

پيکنکل (paykankál) نر.م. ۱) اوند وند کونه؛ ۲) تشريح.

پيکو (paykó) ښځ.م. و.گ. پايکو.

پيکوړه (pikowŕá) ښځ.م. و.گ. پکوړه.

پی کول (paykáwal) مص.مت. ۱) ونې پرېکول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول.

پېکوی (pekwáy) نر.م. (ج.پېکوي) پيوی، چونکه، له تورو تارونو او زرتاروڅخه جوړ مزی چې ښځې يې د سر د شا د ويښتانو سره تړي.

پيکه (piká) ص. نب. ۱) بې خونده، بې مزې؛ ۲) تت، کم رنگه؛ ۳) شرمنده، ملامت، کچه؛ ٤) سپورمخی، بې نمکه، بدرنگ.

پيکه توب (pikatób) نر.م. ۱) پيکه والی، شرمنده گي؛ ۲) د رنگ تتوالی؛ ۳) بې خوندي.

پېکی (pekáy) نر.م. ۱) خوندی، ورېل، د تندي هغه ويښتان چې د ښځې پېڅلې د پېڅلتوب نښه دی.

پېګني (pegáni) ښځ.ج. د گډو او پسونو ورې.

پيل (páyl) ق. شروع، ابتدا، آغاز.

پيلات (paylát) نر.م. شر، فساد، پتنه، فتنه.

پيلاتي (payláti) ص. نب. فسادي، فتنه گر، پتنه کوونکی، پتنه جوړوونکی، مفتن.

پېلار (pelár) نر.م. پرده، اړ، پېلېار، پريال.

پيلامه (paylāmá) ښځ.م. (ج.پيلامې) پاپلامه، پنسته، ستنه، تاداو، بېښخ؛ ۲) نښه، نښان، علامه، نخښه؛ ۳) خوی، خصلت، عادت.

پېلايي (pelā́yi) ښځ.م. څپولی، پولی، څاپولی.

پېلبو (pelábo) ښځ.م. بربېښنا، پېلوا، الماسک.

پيلڅکی (pilackáy) نر.م. سرباري، پيلڅکی، د انډيو او بار د پاسه شوری او نورڅه اچول.

پېلستی (pelástay) ص.نر.م. ژنی زنی، زلموټی، نوی ځوان، ځواني ته رسېدلی.

پېلستيا (pelastyā́) ښځ.م. ځواني، زلميتوب، بالغتوب، بلوغ، ژنيتوب.

پيلغوزه (pilğozá) ښځ.م. پلنه ورېږي، د هاتي د غوږ په څېر ورېږي.

پيل مرغ (pilmurğ) نر.م. د چرگ له کورنۍ څخه يو ډول مرغه دی چې خرتم لري.

پېلنه (pelána) ښځ.م. بېلتون، جدايي، بېلېدنه.

پېلوا (pelawā́) ښځ.م. و.گ. پېلبو.

پيلوټ (pilóṭ) نر.م. (ج.پيلوټان) پايلټ، طياره وان، جهازوان، د الوتکې چلوونکی.

پيلوټي (pilóṭi) ښځ.م. طياره واني، جهازواني.

پېلوځی (pewā́jay) نر.م. پرند، يېزگه، شونتی، اورلگاونی، يو ډول غنړ لرگی دی چې په اور لگولو کې کارېږي.

پېلود (pelód) نر.م. ۱) زيار، کوښښ، کوشش؛ ۲) غمخواري، همدردي.

پېلوړه (pelorá) ښځ.م. هغه پېړی چې د کبېږدۍ غوږی پرې ترل کېږي.

پېلوښه (pelosá) ښځ.م. دخره د پېښې ترلو پړی.

پيلول (paylawál) مص مت. پيل کول، شروع کول، لاس پورې کول، پيلونه.

پېلونه (pelawána) ښځ.م. و.گ. پېلوښه.

پېلې (pele) ښځ. ج. پایزېب، پښسولي، پښو ډول ګاڼه ده چې ښځې يې پښو ته اچوي.

پيمال (paymā́l) ص. نر.م. ۱) للتاړ، پايمال، تر پښو لاندې (کول، کېدل)؛ ۲) نر.م. کار، کسب، شغل، فن.

پيمان (paymā́n) نر.م. (ج. پيمانونه) ۱) تړون، قول، ژبه، وعده، ژمنه، لوز.

پيمانه (paymānā́) ښځ.م ۱) جام، کټوري، پياله؛ ۲) د مقدار او اندازې معلومولو لوښى.

پي مختوب (paymaxtób) نر.م. ښايست، ښکلا، سپين مخى.

پي مخى (paymáxay) ص. نر.م. ښايسته، ښکلى، سپين مخى، ډولې.

پېمدل (pemdә́l) مص. مت ۱) پيمانه کول، پېمل؛ ۲) پېودل، پېمېل، پېړل؛ ۳) ډکول.

پېمى (pemáy) نر.م. (ج. پېمي) ووى، اوروى، پيمانه، تتى، د غلې د پيمانه کولو لوښى.

پېميل (pemyә́l) مص. مت. پېمل، پېمدل.

پينجن (pinjә́n) نر.م. ډانډسي، نداف، ډنډت.

پينځ تکى (pinǰtákay) نر.م. ۱) پنځه تکى تريک؛ ۲) ټيک، ځيره، رپى، هغه ګاڼه چې ښځې يې د تندي د پاسه ځړندوي.

پينځلسى (pinǰlásay) نر.م. د برات شپه.

پېنډه (pendә́) ښځ.م (ج. پېنډې) ۱) ګنډه، غرکسه چې په يوه کاسه سره کېښيني؛ ۲) يوه اندازه ځته چې له چم څخه لېږي؛ ۳) د لنډو شړو اوړو لېږه برخه.

پېنډۍ (pendә́y) ښځ. م. هغه پلنه او اواره لېږه چې د کوټې د ستني لاندې ايښودل کېږي.

پينغ (paynā́ğ) نر.م. پايښيغ، پانيغ، مسروره، اېلېيز.

پينک (paynák) نر.م. پينګ، د انګورو چيله، د کورو چيله، د انګور تاکو چيله.

پينکى (pinákay) نر.م. پينه، د لرګي ښانک.

پينګن (pingә́n) ص. نر.م. ۱) لنډاکى، ښټى، بې حوصلې؛ ۲) چينګن، زږن.

پينل (pinә́l) مص. مت. نغرل، پکل، کپه کول.

پينه (piná) ښځ.م. ۱) پيوند، جامو ته پيوند ته اچونه؛ ۲) د ديوال پشتي؛ ۳) پينکى، د لرګي ښانک.

پينى (pináy) نر.م. هغه بوټى چې رېبز (جارو) ترې جوړېږي.

پينۍ (pináy) ښځ. م. نړى، دنيا، جهان.

پينېغ (pineğ) نر.م. و ګ. پينغ.

پېڼه (pená) ښځ. م. ۱) وار، پيهره؛ ۲) ملګرتيا؛ ۳) ص. نب. غټ، پيې، چاغ.

پيواز (paywā́z) نر.م. پايواز، هغه شوک چې د ناروغ يا بندي د احوال اخيستلو لپاره ورځي.

پيوازي (paywā́zi) ښځ. م. و ګ. پښه ارته.

پېودل (pewdә́l) مص. مت. ۱) پېمل؛ ۲) ترتيب ګول، سمول.

پيورکى (paywә́rkay) نر.م. (ج. پيورکي) پي، يو ډول بوټى دى چې شيدې په کې وي.

پېوره (pewә́ra) ص. ښځ. م. هغه غوا يا بل څاروى چې ډېرې شيدې کوي.

پيوست (paywә́st) ص. نر.م. ج. ۱) نښتى، جوخت، سره لګېدلى؛ ۲) ګوښى، بېل.

پيوستون (paywastū́n) نر.م. ۱) يو ځايوالى، نښتل، جوختېدنه؛ ۲) د غره په منځ چاودون.

پيوسته (paywastá) ص. نب. نښېدى، نژدې، جوخت، جخت، سره لګېدلى.

پيوستېدل (paywastedә́l) مص. ل. نښېدي، جوختېدل، لګېدل، نښتل.

پیوړل (pewáṛl) مص. مت ۱) ونې پرې کول: ۲) داویو زوروالی معلومول: ۳) پوول، څرول، پیول.

پیوند (paywánd) نـر.م. ۱) جـوړ. پیوستون: ۲) تعلق. ربکه. ارتباط.

پیوندي (paywándí) ص. نب. ۱) پیوند لـرونکي، پیوند شوی: ۲) سوابیره، بذبیره، هغه بېره چې د پیوند له امله غټه میوه نیسي.

پیونګ (piwáng) نـر.م. ۱) د ونې پـرې کونه: ۲) د اوبو زوروالی (تل) معلومونه.

پیوړونکی (piwṻnkay) ف. نر.م. (ج. پیوړونکي) ۱) د ونې پرې کوونکی: ۲) د اوبو د زوروالي معلوموونکی.

پیوی (piwáy) نر.م. (ج. پیوي) و.ګ. پیکوی.

پیه (payá) ښځ.م. ۱) هغه توته چې خـوږ ستـرګې پرې تړل کېږي: ۲) پیو، پویه. کویه. بزه.

پی هیخ (payhéc) نر.م. یو ډول ونه ده.

پییېدل (piedál) مص. ل ۱) ونه پرې کېدل: ۲) د اوبو زوروالی معلومېدل.

پییل (peyál) مص. مت. پیرل، پیول.

پییلی (peyálay) مف. نر.م. ۱) پیرلی، پیوړلی، ۲) منسلک، په چا پورې تړلی. پییل شوی.

پییون (peyṻn) نر.م. پیینه، اوډون، اوډنه.

پییونکی (peyṻnkay) فا. نر.م. ۱) پیرونکی، پیـوړونکی: ۲) ترتیبـوونکی، برابـروونکی، سموونکی.

پییوی (peyawáy) نر.م. و.ګ. پیکوی.

ت

ت (te) سغ. م. د پښتو ژبې د الفبې پنځم توری دی. بجدي ارزښت یې (۴۰۰) دی.

تا (tā) ض. م. ۱) د مفرد مخاطب ضمیر دی. ۲) بنغ. م. یوه تخته، د تنوکر پسور.

تاب (tāb) نسر. م. ۱) تاو، گرمي؛ ۲) وس، طاقت؛ ۳) ځلک بریښ؛ ۴) پیچ و تاو.

تابجن (tābjan) ص. نر. م. تابژن، تاوجن، گرم.

تابخانه (tābxāna) ښغ. م. وګ. تاوخانه.

تابدار (tābdār) ص. نسر. م. ج. ۱) تاو لرونکی، تود، تاوراتاو؛ ۲) روښان، ځلاند.

تابدان (tābdān) نر. م. درځه، دورځه، دریڅه. په کوټه کې د رڼا لپاره جوړ شوی سوری.

تاب اوړل (tābrāwṛəl) مص. ل. ط. ت. کسون، عمل تحمل، په ځان سختي منل.

تابژن (tābžan) ص. نر. م. وګ. تابجن.

تابع (tābe) ص. ت. ابل. مطیع، فرمانبردار.

تابعداري (tāb(i e)dārí) ښغ. م. اطاعت، متابعت، تابع کېدنه، غاړه ایښودنه.

تابعیت (tābiyát) نسر. م. تابعوالی، تسلیموالی، فرمانبرداري.

تابعیون (tāb(i,e)yūn) ښغ. م. فق. هغو کسانو ته وایي چې د حضرت محمد ص ځیني اصحاب یې لیدلي وي او پخپله حضرت محمد ص یې نه وي لیدلی.

تابلو (tāblō) ښغ. م. (ج. تابلوگانې) ۱) انځور، څېره، تصویر؛ ۲) ننداره، منظره؛ ۳) جدول، دای‌گرام؛ ۴) هغه لوحه چې د هیبو او موسسو په سر پورې ځړېږي.

تابوت (tābūt) نر. م. اوږد صندوق دی چې له لرګي نه جوړېږي. مړی په کې ږدي. تابوت له صندوق سره سمون خوري.

تابوت گر (tābutgar) نر. م. تابوت جوړوونکی

تابیا (tābyā́) ښځ.م. ۱) تیاري، چمتووالی، بندوبست؛ ۲) چاره سنجونه، فکر، تدبیر.

تابین (tābín) نر.م. ۱) پیروي کونه؛ ۲) تجویز؛ ۳) وله، قطعه؛ ٤) فا. نر.م. پیروي کوونکی.

تاپ (tāp) نر.م. درب، ترپ، هغه اواز چې د پښو له ایښودلو څخه پورته کېږي.

تاپی (tāpáy) نر.م. ۱) غولنګ، د زردالو کښته؛ ۲) فا. نر.م. تپېدونکی، ټرپېدونکی.

تات (tāt) ۱) وګ. تاپټ. ۲) ص.نر.م. ترټري، هغه څوک چې ژبه یې بندېږي؛ ۳) غیرګېده.

تاتار (tātā́r) نر.م ۱) دشین شوبي ویلني په ښهر یو بوټی دی؛ ۲) تتار، د مغولو د قوم لرغونی نوم دی؛ ۳) توند مزاج سړی.

تاترین (tātarín) ص.نر.م ۱) ډېر زوړ، ډېر کښته، ډېر کډی؛ ۲) نر.م. دوزخ.

تاتمل (tātmál) نر.م. ۱) زیاته مینه، ډېره تلوسه؛ ۲) تصور، خیال؛ ۳) حیله، تینګه غوښتنه.

تاتي (tāti) ښځ.م. (ج. تاتی) ۱) ترور، ابۍ، ببۍ، مشرو ښځو ته داحترام کلیمه؛ ۲) بړه ی.

تاثر (tāsúr) نر.م. اثر منته، اغېز منته، د ژوند د غیرګونونو مفهوم.

تاثیر (tāsír) نر.م. ۱) اغېز، اثر؛ ۲) نښه، علامه.

تاج (tāj) نر.م. (ج. تاجونه) ۱) د پاچاهانو خول، د پاچاهانو توپی؛ ۲) چرخولک، د چرګ تاج.

تاجدار (tājdā́r) ص.نر.م. تاج لرونکی، پولواک، ستر واکمن، اعلیحضرت.

تاجر (tāj(a,i)r) نر.م. سوداګر، تجار.

تاجیل (tājíl) نر.م. ځنډونه، مهلت اخیستنه، د کوم شي موده تعیینول، مهلت.

تاخ (tāx) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) تاخچه، توکی، طاق؛ ۲) مج. بت، کالبوت.

تاخت (tāxt) نر.م. ۱) منډه، څغاسته؛ ۲) حمله، برید، غورته، یرغل.

تاخوم (tāxúm) نر.م. غریبه، یو دول غرنی وندر.

تاخون (tāxū́n) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) د زړه رنځ، د زړه غم، کړاک؛ ۲) غم، ماتم، وار خطایي.

تاخیر (tāxír) نر.م. ځنډ، معطلي، ډیل، ټال.

تاداو (tādā́w) نر.م. بنسټ، تهداب، اساس، بیخ.

تادي (tādí) ښځ.م. (ج. تادی) بیړه، تلوار، عجله، شتاب، توندي، تېزي.

تار (tār) نر.م. (ج. تارونه) ۱) مزی، سپنسی؛ ۲) د موسیقي د یوې آلې نوم؛ ۳) مو. د هغه پر نوم دی چې له لومړي سپتک نه دوهم سپتک ته انتقال پرې کېږي؛ ٥) رابطه، لاره لرنه، مجازاً د مینې اړیکه لرل.

تاراج (tārā́j) نر.م. چور، لوټ، چپاول، تالان.

تار په تار (tārpatā́r) ص. نر. م.ج. تیت و پرک، خپاره واره، شندلي.

تارپیدو (tārpidó) ښځ.م. وګ. تارپېدو.

تارتار (tārtā́r) ص.نر.م.ج. ۱) تیت، ګډېر؛ ۲) رنګړی، رنګی، د ګړ ضد.

تارتوک (tārtók) نر.م. تاتوک، سوغات، تحفه.

تارک (tārík) فا.نر.م. پرېښوونکی، ترک کوونکی، لاس اخیستونکی.

تارکښ (tārkā́ṣ) نر.م. غڼه، جولا (عنکبوت) یو دول خزنده ده چې ورو بدن او اوږدې پښې لري.

تارکول (tārkól) نر.م. قیر، د معدني تېلو د روسنې د ختې په ښهر پاتې شوې ماده.

تارکی (tārkáy) ښځ.م. وروکې غڼه، کوچنۍ تارکښ جولا.

تارلومه (tārlū́ma) ښځ.م. (ج. تارلومې) لومه (حلقه) د تارونو د لګیو وښتان یا د اسونو

پالونو وېښتان چې د مرغانو د تېرولو لپاره
ترې په دام کې کار اخلي.

تارو (tārú) نر.م. تېهو، يو ډول مرغۍ ده، لويوالی
يې د زرک هومره دی، رنګ يې تور او سپين
سپين ټکي لري.

تاروغاړی (tārūğā́ray) ښځ.م. يو ډول مرز دی
چې توره غاړه لري.

تاروګی (tārū́gay) نر.م. پرپره کې، يو ډول
تاروزي دي چې په ګلانو ګرځي.

تارول (tārawә́l) مص.مت. ۱) په ستنه کې تار
اچول؛ ۲) تيتول، تار په تارول.

تارومی (tāromáy) نر.م. يو ډول ختکی دی.

تارونار (tāronā́r) ص.نر.م. ډنګر، ضعيف،
خوار، کمزوری، بته، د چاغ ضد.

تاري (tā́ri) ص.نب. نخي، هغه توکر چې د مالوچو
له سپينو ښخه جوړ شوی وي.

تارۍ (tāráy) ښځ.م. لامبو، لمبا، لامبيه.

تاريخ (tārī́x) نر.م(ج. تاريخونه) ۱) نېټه، وخت،
سنه، د کوم شي د وخت تعيينول؛ ۲) اصطلاحاً
او په خاصه توګه يې د بشري پېښو مجموعه؛
۳) په عامه توګه يې د هر شي، د تېر وخت
مطالعې ته وايي.

تاريخپوه (tārīxpóh) نر.م. مورخ، تاريخ دان.

تاريخچه (tārīxčá) ښځ.م. (ج. تاريخچې) لنډ
تاريخ، د کوم چا يا شي تېره لنډه يادونه.

تاريخپلی (tārīxǰapálay) تاريخ وهلی،
تاريخي نوم بدی.

تاريخساز (tārīxsā́z) نر.م. تاريخ جوړونکی.

تاريخ وار (tārīxwā́r) ق. د کرونولوژي په ډول.
د تاريخ د ترتيب علم، تاريخ ګڼنه، د پېښو شرح
يا جدول او په هغه اړوند تاريخونه.

تاريخوال (tārīxwā́l) تاريخګرا.

تاريخواله (tārīxwā́la) تاريخګرايي، تاريخيت.

تاريخي (tārīxí) ص.نب. نېټه ييز، په تاريخ پورې
اړوند، هغه پېښه چې تاريخ ته منسوبه وي.

تاريخي پښويه (tārīxipṣoyá) ژبپوهنه د (ګرامر) تېر مهالي
پښويه (ګرامر).

تاريخي ژبپوهنه (tārīxizabpohána) اد.
تېرمهالي ژبپوهنه، تاريخي لسانيات.

تاريز (tārī́z) ص.نر.م. تاري، سپنسين، د تارونو،
د سپنسو.

تاريک (tārī́k) ص.نر.م ۱) تياره، تت، د روښانه
ضد؛ ۲) هغه څوک چې منور نه وي.

تاريکه (tārī́ka) ص.ښځ.م ۱) تياره، توره تياره،
توره دريه؛ ۲) تره غوني، تروږمې.

تاريکي (tārīkī́) ښځ.م. (ج. تاريکۍ) ۱) تياره؛
۲) تره غوني، تروږمې.

تارين (tārī́n) ص.نر.م. تاريز، تاري، سپنسين،
د تارونو، له تارونو څخه جوړ.

تاړ (tāṛ) نر.م. ۱) چپاو، شبخون، تاړاک؛ ۲) لويه
ګټه، غټ ګټ، لوی کمر؛ ۳) د لارو هونکو ډله؛
٤) د خرما په خبر لويه لوړه ونه ده چې د مېوې
اوبه يې خوري او خوندوري وي.

تاړاک (tāṛā́k) نر.م(ج.تاړاکونه) ۱) چپاو، شبخون.
يرغل؛ ۲) کړاک؛ کړاو، رنځ، غم، مصيبت؛
۳) چور، تالان، لوټ، تاراج.

تاړاک کوونکی (tāṛākkawū́nkay) فا.نر.م.
۱) تالاکوونکی، چپروونکی؛ ۲) تاړاکګر.

تاړاکګر (tāṛākgár) غلباکګر، يرغلګر، بلوسګر.

تاړو (tāṛú) نر.م. يو ډول لويه ...

تاړه (tāṛá) ښځ.م. ۱) يو ډول بوټی دی؛ ۲) ص.
... بدمرغه، بدبخت، غمجن، کم بخت.

تاري (tāray) وندى، (لغوي تعريف) ،ضميمه.

تاري (tāray) ښځ. ج. چکې، تکې، چکچکې.

تاز (tāz) نر.م. (ج. تازان) ججلداغ، پتېرتاز، يو ډول حشره ده چې د ونو شيره څښېنې، خلک يې کباب او خوري يې.

تازده (tāzda) اد. د اکليمه د قسم په ډول کارېږي، لکه: تازده = ته پوه شه.

تازر (tāzár) نر.م. څادر، جوپته، دوپټه، جيپټه.

تازه (tāza) ص.نب. ۱) ښين، غوړېدلى، ښېرازه، تنکى، دمړاوي او پخواني ضد؛ ۲) نوى.

تازه دم (tāzadám) ق. تازه‌دمه، هوسا، دمه، نوى.

تازه کار (tāzakār) نوکارى، مبتدي.

تازى (tāzáy) نر.م. (ج. تازيان) ۱) تازى، يو ډول ښکاري سپى دى؛ ۲) عربي اس، عربي.

تازي (tāzí) نر.م. (ج. تازيان) عرب، عربي.

تاس (tās) نر.م‌نر.م. (ج. تاسونه) ۱) لگن، لوى ښانک، لوى تالى؛ ۲) پک، گنجى؛ ۳) يو ډول توته ده.

تاسپاني (tāspānī) ښځ.ج. د پترلوبه.

تاسف (tāsúf) نر.م ۱) افسوس، ارمان، پښېماني ۲) ازره سواندي، خواشيني.

تاسلى (tāsláy) نر.م. ۱) تاس؛ ۲) پتيله، وړه تاس، تاشله، ارتې خولې والا ديگى.

تاسو (tāsu) ض.ج. تاسي، دمخاطب جمعي ضمير.

تاسيس (tāsís) نر.م.(ج. تاسيسات) ۱) اساس، بنسټ؛ ۲) پرانستنه؛ ٤) افق. ايجادول.

تاسيسول (tāsisawúl) مصدر. مت. ۱) بنسټ ايښودل، پرانستل، ۲) اباد ول.

تاش (tāš) نر.م. پنې، قطعې، قطعه‌بازي.

تاش په تاش (tāšpatāš) ص. نب. دانه‌دانه، دانه‌دانه، ټيټ‌وپرک، تارپه تار، گډوډ.

تاشله (tāšala) ص. نب. پراخ اوږغى لوښى، هغه پراخ لوښى چې لږ ژور او خوله يې ارته وي.

تاښه (tāṣā) ښځ.م. (ج. تاښې) تاو کړى تار، مزى، ټينگ تار، مرغلين تار، کلبچ مزى.

تاغار (tāğār) نر.م. تغاره، تغار، د خاورو هغه لوښى چې اوړه په کې خميره کېږي.

تاغارک (tāğārák) نر.م. تشنک، د استسقا ناروغي.

تاغاري (tāğārí) ص. نب. ۱) خېټو، نسور؛ ۲) مستسقي؛ د تندې په ناروغي اخته.

تاغو (tāğū) نر.م. تاغگه، يوه ونه ده چې ژېړ رنگې غونډې داني نيسي او خلک يې خوري.

تاغه (tāğa) نر.م. تاغگه، يو ډول ونه ده چې خلک يې لرگي د نظرماتي لپاره په غاړه کې اچوي.

تاق (tāq) نر.م(ج. تاقونه) ۱) يوستوى، بې‌جوړې، وتلى، يکه؛ ۲) د ديوال تاخچه (تاخ).

تاقچه (tāqča) ښځ.م. (ج. تاقچې) تاخچه، تاخ.

تاقى (tāqáy) ښځ.م.ج. ۱) کړکى، دريڅه؛ ۲) د موږي غار؛ ۳) د چاکو يا چړې تېکى.

تاک (tāk) نر.م. (ج. تاکونه، تاکان) ۱) د انگورو بوټى، انگورتاک، د کوربوټى؛ ۲) د غره کمر؛ ۳) لپه؛ ٤) طاق، د جفت ضد.

تاکاو (tākāw) نر.م. زېرزميني، تاکوي.

تاکک (tākák) نر.م. نازک، تنکى، نوى زېږېدلى تاک.

تاک له تاکه (tāklatāka) ص. نب. لالهانده، دربه‌در، سرگردانه، بروهلى، سرگردان.

تاکى (tākáy) ښځ.م.ج ۱) د کجورې يا خرما زړى ۲) هغه پاڼکې چې کوهي ته د کوربه‌دو لپاره جوړېږي؛ ۳) کوپې، کنده، ژوره؛ ٤) يوستوى.

چونگ (cuang) ...

تاکید (tākīd) نر.م. تینگار، بایستیا، بیا بیا ویل، تینگښت، چینه.

تاکیداً (tākīdán) ق. په ډېره تینګتیا، په کلکه، په باعتنټ، په بیا بیا ویلو.

تاکیدي (tākīdī) ص. نب. د تاکید خاوند، تاکید کوونکی، دقیق، غورکوونکی.

تاګټ (tāgát) نر.م. ګاټي، میتر غاټي، میرګاټي، د ورو نجونو یو ډول لوبه ده.

تاګی (tāgáy) ښخ.م.ج. د کېږدۍ یوه تاپاتېه.

تال (tāl) نر.م. (ج. تالونه) ۱) لوی ښانک، مسي تاس؛ ۲) د غوا اواز؛ ۳) د مصنوعي مالګې ډنډ؛ ۴) چال چلند؛ ۵) اولور؛ ۶) تالا، تالـه؛ سو. د تولو شیانو منظمـو خوځېدو او دهغـو راز راز اندازو ته د موسیقي په اصطلاح لی وایي.

تالا (tālā́) ص. نب. چورشوی، لوټ شوی، تباه.

تالاب (tālā́b) نر.م. تالابونه) د اوبو ډنډ، جوهر.

تالاترغا (tālātargā́) ص. نب. لوټ شـوی، تالا والا، تالاترغې، خپاره واره.

تالار (tālā́r) نر.م. (ج. تالارونه) سالون، لوخونه، لویه کوټه، غټه کوټه، دناستې او غونډې کوټه.

تالاش (tālā́š) نـر.م. ۱) تلاش، لټـون، لټونه، غوښتنه، ډونډ، کتنه؛ ۲) بیړه، چالاکي.

تالاشي (tālāšī́) ښخ.. لټونه، تلاشي، کتنه.

تالاکول (tālākawə́l) مص. مت. لـوټول، تالان کول، چورول، لوټ مار کول.

تالاکېدل (tālākedə́l) ښخ.م. چورکېدل، لوټ کېدل، شوکېدل، لوټېدل.

تالاګر (tālāgár) فا.نر.م. تالاکوونکی، لوټوونکی، تالاني، لوټمار، تاراجوونکی.

تالان (tālā́n) نر.م. (ج. تالانونه) لوټ، شوکه.

تالانګر ... لوټمار، لوټوونکی، چپاولګر.

تالاني (tālānī́) ص. نر.م. ۱) تالاګـر، لوټمار؛ ۲) برباد، مسرف، خرڅي.

تالا والا (tālāwālā́) ص. نب. ۱) الـوټ شـوی، چور شوی، تالاترغا؛ ۲) خوروور، ګډوډ.

تالګر (tālgár) فا.نر.م. تاړ جوړوونکی، هغه څوک چې د موسیقي د یوې پارچې تال تنظیموي.

تالنده (tālánda) ښخ.م. (ج. تالندې) تنا، د اسمان غورا، د اسمان ګرزا، داسمان غرهار.

تالو (tālū́) نر.م. کومې، حلق، د پزې له ډنډو سوریو څخه د پاسني ژامې د غاښونو تر اوریو پورې دخولې داخلي برخه.

تالوپورته کول (tālūpurtakawə́l) مص. مت. ژبې جګول، ژبې کتل، کله چې د کوچني ژبې لوېدلي وي، نو د یوې ګوتې په وسیله و هغه ځای ته د دوا اچونه.

تالوده (tālū́da) ښخ.م. (ج. تالودې) پیاوه، شکنه، ساړه تاوده، چتک بوورا.

تالوییز (tālūyī́z) په تالوکې ادا کېدونکی؛ کامي، حلقي.

تاله (tā́la) ښخ.م. (ج. تالې) ۱) بخت، برخه، طالع؛ ۲) یو ډول وابنه دی؛ ۳) د ډېر غـوندېو ترمنځ خوړ.

تالی (tāláy) ښخ.م. ګـردی فلزي بشقاب، ګردی فلزي کاسه.

تالې (tālé) ښخ.ج. طالع، بخت، اقبال، تاله.

تالي ختې (tālīxatáy) ص. نر.م. ۱) تالي ختونکی، تالي ختی، تیار خور، کاسه پاک؛ ۲) غوړه مال.

تالیف (tālīf) نر.م. (ج. تالیفونه) ۱) لیکنه لکه د کتاب، مقالې یا کـوم بـل اثر؛ ۲) دوستي کـونه؛ ٤) ترکیب: د ډېرو څیزونو تولونه او سره یوځای کونه.

تالیفول (tālifawə́l) مص.مت. ۱) لیکل،جوړول. ۲) په یوه کې راوستل؛ ۳) الفت سره ورکول.

تالي من (tālemán) ص. نر.م. بختور، بختیار، نیکمرغه، طالعمن، د بخت خاوند.

تام (tām) ق. ۱) پوره، بشپړ، ټول، تام؛ ۲) نر.م. حیلوا کتبرب، یا پوره خپلوا کي.

تامبوالي (tāmbūwālí) ښځ. م ناهنې، مشاطې، سینګاروونکې، هغه ښځې چې له ناوې سره د سینګارولو او جوړولو په وخت کې وي.

تامبوزی (tāmbūzáy) نر.م. تامبوزی، بوټه، تمبوزی، تربوزک، کوچیز، مول، وربوزی.

تامبول (tāmból) نر.م. د غنې ځاله.

تامبه (tāmbá) ښځ.م. (ج. تامبې) ۱) تمبو، خیمه، کږدۍ؛ ۲) مس، سرول؛ ۲) جست، ژېړ (فلز).

تامبېر (tāmbér) نر.م. (ج. تامبېرونه) ۱) نری نیغه، جګه او ښویه تیږه چې ختل ورباندې ګران وي؛ ۲) له بوه ګټ ځخه یوه جلا شوې نری او پلنه سخ.

تامبېری (tāmberáy) ښځ.م. ۱) د ببری ځپو؛ ۲) تبرې، دروې کسرکۍ یا دروازې یو پټ یا ببه.

تامل (tāmúl) نر.م. غور کونه، فکر کونه، سنجونه.

تامین (tāmín) نر.م. ۱) برابرونه، تیارونه؛ ۲) په امن کې راوستنه، رامنځ ته کول، ساتنه.

تامینول (tāminawə́l) مص.مت. ۱) برابرول، رامنځ ته کول، تیارول؛ ۲) په امن کې راوستل، ساتل، اطمینان ورکول.

تان (tān) نر.م. (ج. تانونه) ۱) توپ، ټوکی، یو کر ... اندازه چې له ۲۰ - ۵۰ متره پورې ... ۲) ... رغونه، جوړښت؛ ۳) ... ۴) ... یوه بې شکل اواز دی

تانپوره (tānpurá) ښځ.م. د ختیزې کلاسیکې موسیقۍ یوه آله ده چې سیتار ته ورته ده.

تاند (tānd) ص. نر.م. ۱) تازه، تنکی؛ ۲) ښېرازه، سمسور؛ ۳) نر.م. راکښل شوی، د موسیقۍ په سیمې آلاتو کې کلک راکښل شوي تارونه.

تاندتیا (tāndtyā́) ښځ.م. تازه والی، سمسورتیا، شینوالی.

تاندلبان (tāndlabā́n) ص. نر.م.ج. خوانیمرګ، نیمه خوا، نامراده.

تاندوبه (tāndobá) ښځ.م. (ج. تاندوبې) اوې ځمکه، اوبیزه ځمکه.

تاندوتازه (tāndotāzá) تازه او تاند، ډېر تازه، ښېراز، ترو تازه.

تاندوښېراز (tāndoṣerā́z) تازه او تاند، تر و تازه.

تاندول (tāndawə́l) مص. مت. ۱) سمسورول، ښېرازول؛ ۲) د وریو د تار ریښلو په وخت غځول او تاوول؛ ۳) راکښل، ټینګول.

تاندوله (tāndolá) ښځ.م. (ج. تاندولې) سورګلی، تندولې، یو ډول سابه دي.

تانده (tā́nda) ص. ښځ.م. ۱) ښېرازه، سمسوره؛ ۲) رواني اوبه؛ ۳) امیدواره ښځه؛ ٤) النګه غوا؛ ٥) نر.م. د وریو د یو ګز په اندازه غځېدل شوی تار؛ ٦) هغه بند چې د اوبه خور لپاره تړل شوی وي.

تانده بانده (tāndabāndá) ښځ.م. (ج. تاندې باندې) تېربدنه؛ کږېدنه، ترپېدنه، تیېدنه.

تاندېدل (tāndedə́l) مص.ل. ۱) ښېرازېدل، تازه کېدل؛ ۲) امیدواربدل.

تانسته (tānistá) ښځ.م. (ج. تانستې) تنسته، تانې، دغالی، ګلیم د جوړولو پر وخت طولاً تاړونه غځول.

تانګ (tāng) نـر.م. ۱) دخرمني هغې پټۍ چې د آس زين ورباندې ټينګ شـوى وي؛ ۲) د آس، خره يا ... ګـيډبند؛ ۳) د هنـدوانې، بادرنګ او انګورو د تاکو ټمبلي.

تانګو (tāngó) ښځ.م. وګ.: تانګۍ.

تانګۍ (tāngáy) ښځ.م. ۱) تانګ، هغه پړى چې د بارګيـر (خره، قچر او...) له خېټې راتاوېږي؛ ۲) ونډنۍ؛ ۳) تانګۍ، د وښوپړى.

تأنيث (tānís) نـر.م. ښځينه جنس، ښځينه.

تاڼه (tāṇá) ښځ.م. (ج. تاڼې) دپوليسو ماموريت.

تاڼه وال (tāṇawā́l) ص.نـر.م. (ج. تـاڼه والان) ۱) د تاڼې مشر؛ ۲) د پوليسو مامور.

تاڼۍ (tāṇáy) ښځ.م ۱) تغرګۍ (ګلم)، وړوکى تغر؛ ۲) دپلور او پېهر ترون؛ ۳) دجولا تانسته.

تاو (tāw) نر.م. ۱) تودوالى، تبې؛ ۲) ګـرنديتوب، چټکـتيا؛ ۳) زور، شـدت؛ ٤) غـوسه، قهر؛ ٥) ول، پېـچ؛ ٦) نسخـورۍ؛ ۷) کـوږوالى؛ ۸) بريښ؛ ۹) غښتنه، ښنه، بونه.

تاوان (tāwā́n) نر.م. ۱) زيان، ضرر؛ ۲) جـرمانه، پور؛ ۳) په غاړه کېدنه، د نقصان تلافي.

تاوانجن (tāwānján) ص. نـر.م. ۱) زيانمـن، تاواني، نقصاني؛ ۲) معيوب، عيبجن.

تاوانول (tāwānawә́l) مـص.مـت. ۱) زيانـول؛ ۲) د زيان رسولو بدل اخيستل؛ ۳) خرڅ کـول، لګول؛ ٤) ضايع کول؛ ٥) تپ کول، په چا باندې تاوان بارول، ورتاوانول.

تاواني (tāwāní) ص.نب. ۱) خـرڅي، نقصـاني، مسرف، لګاوړ؛ ۲) زيانمن، نقصانمن؛ ۳) سخي؛ ٤) عيبجن، معيوب.

تاوانېدل (tāwānedә́l) مـص.ل. ۱) تاواني کېدل، زيانمن کېدل؛ ۲)

تاوتاو (tawtā́w) ص.نر.م. ۱) کوږوږ، تاوراتاو، منحني؛ ۲) غوسه.

تاوتريخوالى (tāwtrixwā́lay) زوروزياتى، بدچلند، اخ و ډب، اورلګاوى، خشونت.

تاوخانه (tāwxāná) ښځ.م. تاوخـونه، تورخانه، هغه کوټه چې تر غولي لاندې يې اور بلېږي.

تاوده (tāwdá) ص.ج. ۱) د تـود جمع؛ ۲) جـن، شکنه، پياوه، ښورواګۍ.

تاوده ساړه (tāwdәsāṛá) ج. ۱) سـړې تـودې، ښې او بدې، خوږې او ترخې، غمونه او ښادۍ؛ ۲) جن، ترخې اوبه، زېمنه، زومنه، شکنه، پياوه، ښورواګۍ.

تاوراتاو (tāwrātā́w) ص. نـر.م. ۱) کـږ وږ؛ ۲) نغښتى، منجيله؛ ۳) ډېر په قهر.

تاورنګون (tāwrangū́n) نـر.م. د بـودۍ ټال، سره زرغونه، شنه زرغونه، شنه سره، پېنګنه.

تاوړى (tāwṛáy) نـر.م. تمبرى، ټاټکى، ستـه کى، د ختې او سمتو ورلو او سپنيز ښانک.

تاوکښ (tāwkáṣ̌) نر.م. ۱) تبه ايسـتونکى، تبه لرې کوونکى؛ ۲) کړليچ، تاوراتاو سـرک يا تاو راتاو لاره.

تاوکښل (tāwkṣ̌ә́l) مص. مت. ۱) تبه لرې کول؛ ۲) زړ راتلل؛ ۳) زړه سړول، غچ اخيستل.

تاوکول (tāwkawә́l) مـص. مت. ۱) درد کـول؛ ۲) حرارت او بخار کول؛ ۳) قهر پيدا کول.

تاووس (tāwū́s) نـر.م. طاؤس، يو ډول مـارغه دى چې ښکلې او رنګينې بڼکې لري.

تاوول (tāwawә́l) مص.مـت. ۱) غـړل، غښتل؛ ۲) خرڅ ورکول، تاوکول، چورلول.

تاوون (tāwū́n) نر.م. طاعون (plague)، خطرناکه او ساري ناروغي ده.

تاوونی (tāwūnáy) ص. نـر.م. تاوون وهلی، په طاعون اخته، طاعون نیولی، طاعوني.

تاوه (tāwá) ښځ.م. (ج.تاوې) ۱) توه، د اوبه خوړو لپاره موقتي پوله؛ ۲) اوې، د دوو پولو په منځ کې یوه ترانګه‌شمکه.

تاوی (tāwáy) نر.م. (ج. تاوي) هغه آله چې پـړې ته پرې تاو ور کول کېږي.

تاویتړی (tāwitṛáy) ښځ.م. تویتړی، لوی هار، یو ډول د زرو امیل دی چې د زرو ګینګري په کې لګېدلي وي.

تاویتک (tāwiták) نر.م. ۱) د زرو هغه تعویذ چې ښځې یې د پسول په ډول استعمالوي؛ ۲) ص. نر.م. سخاسري، بوین، خیرن، چټل.

تاویځی (tāwiǰáy) ښځ.م. یو ډول سـپین او تور مارغه دی چې شند ته ورته دی.

تاوېدل (tāwedə́l) مص.ل. ۱) تاو، خـوړل، غښتل کېدل؛ ۲) چورلېدل، ترخېدل.

تاویل (tāwíl) نر.م. ۱) تعبیر، شرح، تفسیر، مانا کونه، د خوب تعبیر؛ ۲) شرعي بهانه؛ ۳) خپل اصل ته بېرته ګرځول.

تأهل (tāhúl) نر.م. ښځه کونه، عیال درلودنه.

تایب (tāyíb) فا.نر.م. تائب، توبه کوونکی، توبه ګارېدونکی، توبه ایستونکی.

تایپه (tāypá) ص.نر.م. مو. د ختیزې کلاسیکې موسیقۍ په تالونو کې یو متداول تال دی.

تایپي (tāyipí) ج. ۱) وچې مندتې، وچ زرد الو.

تایید (tāyíd) نر.م. حمایت، تصدیق، ملاتړ.

تاییدول (tāyidawə́l) مص.مت. مـلاتړ کـول، حمایت کول، تصدیقول، تائیدول.

تایي (tāyí) ښځ.م. بدلـه پنه، بدله مـوجبه، بدله کوښه.

تب (tab) نر.م. (ج. تبونه) ۱) تریاک، زهر مهره، هغه دوا چې د زهرو اثر ورباندې لـرې کېږي؛ ۲) تکور، تبل؛ ۳) و ګ. تپ.

تبا (tabā́) ص. نب. تباه، برباد، ورک، پوپنا.

تباخ (tabā́x) نر.م. تبخ، ښانک، تال، سنک، تلېر.

تبادله (tabādulá) ښځ.م. (ج.تبادلې) بدلون، الیشونه، عوض کونه، بدلون، ادل بدل.

تبار (tabā́r) نر.م ۱) تبر، خپل، کـهول؛ ۲) قبیله، قوم، طایفه؛ ۳) پښه، خته، اصل، نسب.

تبارز (tabārúz) نر.م. ۱) ښکارېدنه، څرګندېدنه؛ ۲) مشهورېدنه؛ ۳) الوزېدنه، وتنه؛ ٤) یـو له بله مبارزه کول.

تباشیر (tabāšír) نـر.م. یو ډول سپینه دوا یې ده، له هندي نی نه چې د بامسب یادېـږي راایستل کـېـږي؛ ۲) سـپینه ماده چې په توره تختـو ورباندې لیکل کېږي.

تباه کوونکی (tabākawūnkay) فا.نـر.م. له منځه وړونکی، پوپنا کوونکی.

تباهي (tabāhí) ښځ.م(ج. تباهۍ) بربادي، ستهېدنه غرقېدنه، له منځه تلنه.

تباین (tabāyún) نر.م. بېلوالی، جـلاتوب، د دوو شیزونو تر منځ توپیر او بېلتون.

تبجن (tabján) ص.نر.م. تبې نیولی، په تبې اخته، تبه لړونکی.

تبخ (tabáx) نر.م. ۱) تبک، تبق، تبکی، کوراغ - د ځاروېو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) الوبښی، کنډول؛ ۲) د مرې کورته ډوډۍ وړونه.

تبخی (tabaxáy) نر.م. (ج. تبخي) تبخنه، تبۍ.

تبخی (tabaxáy) ښځ.م. کاغی، زاغچکه.

تبخیر (tabxír) نر.م. براس، بخار، تاو، یو عملیه ده چې مایعات په بخار بدلېږي.

تبدیل (tabdíl) ص. نر.م. ۱) بدل شوی، بل ځای ته لیږل شوی؛ ۲) ونج، الش، عوض.

تبدیلي (tabdilí) ښځ.م. (ج. تبدیلي) بدلېدنه، عوضېدنه، الشېدنه، ونجېدنه.

تبر (tabár) نر.م. (ج. تبرونه) ۱) تبرګی، تبرزین؛ ۲) تبرغالی، د ښځو د کمیس تخرګ جېب.

تبرزین (tabarzín) نر.م. تبرګی، تبر، یو ډول تبر.

تبرغان (tabarğán) نر.م. ۱) یو ډول سپین ګلی بوټی دی؛ ۲) یو ډول ځناور دی.

تبرک (tabarúk) نر.م. ۱) مبارک، خوردوه، برکتي شیز ۲) یو شیز په نېک ښوګڼ نیول؛ ۳) د تویک رخې؛ ۲) د ارهټ ولاړه ستنه؛ ۳) کلا، حصار.

تبرکنی (tabarakaňáy) نر.م. تیرکونی، کوترغالی، درې کونجیزه ټوکر چې ښځې یې له خپل ګرېوان سره ګنډي او د جېب په ډول استعمالېږي.

تبرګی (tabargáy) نر.م. (ج. تبرګي) ۱) وړوکی تبر، کمکی تبر؛ ۲) تبره، تبرزین.

تبریک (tabrík) نر.م. ۱) مبارکي، ښادمني؛ ۲) چاته د برکت دعا کول.

تبریکي (tabrikí) ښځ.م. مبارکي.

تبره (tabará) ښځ.م. (ج. تبرې) تېښه، درغنه، د کاڼي پلنه تیږه، د کاڼي پلنه تخته، پلنه تیږه.

تبز (tabáz) نر.م. ۱) نرم کاڼی، شوکاڼی، سپلکه، سلیټ؛ ۲) پلنه، او اواره تیږه.

تبژن (tabžán) ص. نر.م. وګ. تبجن.

تبسم (tabasúm) نر.م. مسکا، مسېدنه، مسېده، په شونډو کې نرۍ مسکا.

تبصره (tabsirá) ښځ.م ۱) یوه موضوع روښانونه؛ ۲) یادونه، نوټ؛ ۳) بیان کونه.

تبعه (táb(a)ʕa) ص.ج. ۱) د تابع جمع، تابعان؛ ۲) تابعیت لرونکی، اوسېدونکی.

تبعید (tabʕíd) نر.م. ۱) شړنه، له ملک نه ایستنه، له خپلې هېواد نه د باندې ایستنه.

تبعیض (tabʕíz) نر.م. توپیر، فرق، یو شي په نه ګڼنه، شیني تر ځینو لوړ ګڼل.

تبکی (tabakáy) ښځ.م. غالبچک، د کوچنیانو یو ولوبه ده.

تبګی (tabgáy) ښځ.م. وچکي، محرقه، لویه تبه.

تبل (tabə́l) مص. مت. ۱) تکوورول، تب ورکول، خوړمن ځای په کوم ګرم شیز باندې تودول؛ ۲) داغل، داغ ورکول؛ ۳) نر.م. وهم، دار، ترهه؛ ٤) شرمېدنه، کچه کېدنه، خجالت.

تبلور (tabalwór) نر.م. ۱) د بلور په شېر کېدنه؛ ۲) ک. د یوې محللي مادې بېلتون دی.

تبلول (tabalawə́l) مص.مت. ۱) داړول، وېرول، یېرول؛ ۲) شرمول، کچه کول.

تبله (tablá) ښځ.م. طبله، تبلې، دوپړی، دوکره، د موسیقۍ یوه آله ده.

تبلي (tabə́lay) مف.نر.م (ج. تبلي) ۱) تکور شوي، تکور کړی؛ ۲) دردمند، تپي.

تبلېدل (tabaledə́l) مص. ل. ۱) شرمېدل، کچه کېدل؛ ۲) نېښ ور رسېدل؛ ۳) داړېدل.

تبلیغ (tablíğ) نر.م. ۱) پیغام رسونه؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پروپاګند کونه.

تبلیغول (tabliğawə́l) مص.مت. ۱) خبر یا پیغام رسول؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پروپاګند کول.

تبلیغي (tabliğí) ص.نب. مبلغ، وعظ کوونکی، تبلیغ کوونکی، واعظ.

تبنکي (tabankí) نر.ج. ۱) تینکي، د دماغ پردې ته رکونه؛ ۲) د پوزې تینلونې.

تبنګ (tabáng) نر.م. ۱) وګ. تبنه؛ ۲) مجمعه، ګردې لوی او پلن لوښی.

تبنه (tabéna) ښځ.م. (ج. تبني) ټکور، ټکوررونه، تب ورکونه، تبنګ.

تبنۍ[1] (tubnáy) ښځ.م. د تنور واله هغه تخته چې پرې وربانډې ایښودل کېږي.

تبنۍ[2] (tabanáy) ښځ.م. تبۍ، د کانې پلنه تخته.

تبور (tabúr) نر.م. تپور، سینه بند، تي پوښ.

تبه (tába) ښځ.م. (ج. تبې) د ناروغۍ حرارت، د بدن د تودوخې درجه او د نبض سرعت زیاتېدل.

تبه برېښ (tababréṣ) نر.م. سینه بغل، ذات الریه، د سږو التهاب، نیومونیا.

تبۍ (tabáy) نر.م. (ج. تبي) ۱) په کټغ باندې د سرو کرو غورو اچونه؛ ۲) لمسونه، تودونه.

تبۍ (tabéy) ښځ.م. تبخنه، د اوسپنې هغه آله چې ډوډۍ پرې پخوي.

تبۍ توده (tabaytawdá) ښځ.م. د کوچنیانو په لوبه کې یوه کلیمه.

تبې زون (tabezún) نر.م. خولې کونه، په ټکور (تبلو) سره خولې کونه.

تبۍ غار (tabaygár) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

تبې کانۍ (tabikanáy) نر.م. داغ یا د تنکۍ کانۍ، یو کانۍ دی چې ښځې یې په اور کې سور کوي په څمڅۍ کې لـه غوړو اچوي او هغه کانۍ په څمڅۍ کې ږدي، څمڅۍ له کانې سره ننګـولي کې ښکته کوي.

تپ (tap) نر.م. (ج. تپونه) ۱) ګنه ګونه، اله ګوله؛ ۲) تباهي؛ ۳) داغ، نښه، خال؛ ٤) تاو، براس؛ ۵) توس، پلتن.

تپا (tapá) ښځ.م. (ج. تپاوې) ۱) ناکراري، نارامتیا، نول، اندېښمني؛ ۲) د تپ تپ اواز.

تپاس (tapás) نر.م. ۱) لټون، تلاش؛ ۲) زیار، کوښښ، ستړنزه.

تپاک (tapák) نر.م. ۱) حرص، لالچ؛ ۲) ناقراري، تلوسه، نارامتیا (د مینې د زیاتوالي په وخت کې)؛ ۳) خاطر، مدار، عزت، لحاظ.

تپال (tapál) نر.م. د لمدو ختو هغه پېښه چې په دېوال تپل شوې وي.

تپانچه (tapānčá) ښځ.م. تمانچه، تونچه.

تپاند (tapānd) ص. نر.م. ۱) ناقراره، ناکراره، نا ارامه؛ ۲) پرېشانه.

تپانده (tapānda) ښځ.م. خټ موبنې، ګل ماله، د ختو رمبې، خټ منبه، د اخېړولو آله.

تپانۍ (tapānay) نر.م. (ج. تپاني) دبۍ، ډبلۍ، خوباړۍ، هغه لرګی چې د مېنځلو په وخت کې پرې جامې او کالي ټپوي.

تپايي (tapāyí) ښځ.م. درې پښيز مېز.

تپ تپ (taptáp) نر.م. هغه اواز دی چې سپي ته په ښکار پسې اچولو پر وخت ویل کېږي.

تپ تپنۍ (taptapanáy) نر.م. پوپک، د ختو ویشتلو شپېلۍ، هغه شپېلۍ چې د ختو وړې مردکۍ په کې پوکېږي او مرغۍ پرې ولي.

تپ تور (táptor) ص. نر.م. ۱) روند، تپ روند، په سترګو تپ، بېخي روند؛ ۲) تک تور.

تپ تېر (taptér) نر.م. تک تور، تکه توره تیاره، تورتم، تررمۍ، توررمۍ.

تپرکۍ (taparkáy) نر.م. (ج. تپرکي) پترکۍ، پترۍ، څپرکۍ، خیرې، د زخم پوټکۍ، د زخم پترۍ.

تپرا (taparā́) ښځ.م. تپنا، یوه لـر ګـنه الـه ده چې کولالان پرې خاورین لوښي جوړوي.

تپران (taparā́n) ص. نر.م. پیټ پـوزی، پیټی، بونجی، مونجی.

تپسته (tapásta) ق. وروسته، [illegible]

تپک (tapák) نـر.م. ۱) د وول ځیر؛ ۲) هغه ځنځه چې ختګر ورباندې د دېوال پخسه ټهوي.

تپل (tapə́l) مص. مت. ۱) په دېوال خته پوري کول؛ ۲) په چا پوري څه خبره تړل؛ ۳) په غاړه کـول، ذمه ورهل؛ ٤) کالبوته پیوند اچول؛ ٥) ص.نر. م. تپلی، پمن مخی، تپلی، برګ مخی.

تپلی (tapə́lay) مف. نــر.م. ۱) په دېــوال پوري ویشتلې خته؛ ۲) هغه شیز چې د بل شیز له پاسه ګډون نښلول شوی وي؛ ۳) شورب، مزی.

تپند (tapə́nd) ص.نر.م. ورسترګی، توسن ،حریص.

تپندی (tapandáy) نر.م. دست پنا، د ختګـری د دمسالي اخېستلو او اوارولو آله..

تپنه (tapəna) ښځ.م. (ج. تپنې) ۱) ختې په دېوال تپنه؛ ۲) په یو چا د تور ترنه.

تپڼ (tapáṇ) ص.نر.م. تپړ، تبڼ، لویه هواره (ګټه)، پلنه او هواره (تیږه).

تپنا (tapaná) نر.م.و ګ. تپړا.

تپور (tapúr) نر.م. و ګ. تبور.

تپوری (tapúray) نر.م. د ښځو د کمیس ګـرېوان چې په وریښمو ګنډل شوی وي.

تپوس (tapós) نر.م. ۱) پوښتنه، ګروېږنه؛ ۲) حال احوال معلومول، معلومات کول؛ ٤) سوال.

تپول (tapawə́l) مص.مت. ۱) بېقراره کول، خورول ۲) پوړنا کول، له منځه ورل؛ ۳) ښـکاري سپي په ښکار پسې غار ته ورتو شول او ورشکارول؛ ٤) مص. مت. ٥) ماشوم د ویده کـولو لپاره په لاس تپول؛ ٦) ورو ورو تلل؛ ۷) التول.

تپونکی (tapū́nkay) فا. نر.م. ۱) هغه څوک چې ختې په دېوال تپي؛ ۲) د تپخي ختین سرپوښ.

تپه (tapá) ښځ.م. (ج.تپې) ۱) ډلـه، ټولی، قبیلـه، ... ۲) د هوا دیوه بـرخه، عـلاقه او

سهمه؛ ۳) مـو. پـر دوول سـندره ده؛ ٤) د تیاري له کلیمې نه مخکې راځي.

تپه تیاره (tapatyārá) ښځ.م. (ج. تپې تیارې) تورتم، ښخې تیاره، زیاته تیاره.

تپی (tapáy) نر.م. داغ، خال، خاپ، تکی.

تپی تپی (tapaytapáy) ص. نر.م. داغ داغ، خال خال، تکي تکي، خاپ خاپ.

تپی (tapə́y) ښځ.م.ج. تپی، تپیاکه، ځپیاکه، هغه غوشایې چې د سوځېدو لپاره په ګردي ډول وچېږي.

تپېدل (tapedə́l) مص. ل. ۱) ښخې له منځـه تلل؛ ۲) د ښکاري سپي په ښکار پسې غار ته ننوتل؛ ۳) د ویده کـولو لپـاره ماشوم ورو ورو په لاس تپېدل؛ ٤) ورو ورو لاس یا پښـې وهل کـېدل؛ ٥) د زړه غورځېدل؛ ٦) د کمزورۍ یا ړوندوالي په وخت کې لاس او پښې غورځېدل یا ټرېدل؛ ۷) ناراملېدل، ناکراره کېدل.

تت (tat) ص. نــر.م. ج. ۱) کــم رون؛ ۲) کم رنګه؛ ۳) خړ؛ ٤) کمزوری، ورو؛ ٥) ترتری؛ ٦) خفه، زهیر؛ ۷) مراوی؛ ۸) خجل؛ ۹) نر.م. جوخت، پله پوري؛ ۱۰) تینګ؛ ۱۱) اګن (سیوری).

تتبع (tatabú') ښـځ.م. ج. ۱) څـېـړنه، پلـټنه، تحقیق؛ ۲) تعقیبول، په کوم څه پسې تګ.

تت خپلواک (tatxpəlwā́k) (ګـر.) سـپک خپلواک، ناخجن واول.

تترا (titrā́) عد. ص. څلور، د څلورو برخو لرونکی.

تتراسیلبل (titrāsilabə́l) نر.م. څلور سېلابیزه کلیمه.

تتراکورډ (titrākórd) نــر.م. ۱) مو. د ساز یوه لــرغوني الــه ده؛ ۲) څلورتوتیزه میزان چې نیم اکتاو وي.

تتراګرام (titrāgrām) نر.م. ١) شلور توريزه کليمه؛ ٢) هن. شلور ضلعي، شلورګوټيز، شلورګوټي.

تتراګون (titrāgón) نر.م. شلورګوټی، شلور ګوټی، شلور اړخي.

تترالوجي (titrālojí) ښځ.م. د درام شلور پردې، شلور پرده ييزه ننداره.

تترامیټر (titrāmitár) نر.م. شلور وزنی، شلور وتدي شعر.

تتری (tatráy) نر.م. يو ډول سپين کانی دی.

تتړ (tatáṛ) ص.نر.م. ککړ، لړلی، ناولی، چټل.

تتړی (tatṛáy) ص.نر.م. (ج. تتړي) ترتری، تتله.

تتلک (tatlák) نر.م. تلتک پرستن، شپرکه.

تتلی (tatláy) ص. نر.م. وارخطا، پريشانه.

تتمه (tatimá) ښځ.م (ج. تتمې) ١) بقايا، بيځ شوی؛ ٢) ضميمه، د کتاب هغه وروستی برخه چې ورسره زياته شوې وي، بشپړيز.

تتوالی (tatwā́lay) نر.م. ١) ليره رونتيا، کمزوري رنا، خړوالی؛ ٢) پنډوالی، پېړوالی، ضخامت؛ ٣) پريشانتيا، خفه توب.

تت و تېز (tat-o-téz) د ګادي شړاغ تېز و تتول، ډيم وفول.

تتول (tatawә́l) مص. مت. ١) رنا کمول؛ ٢) پلته تيتول؛ ٣) يو ځای کول، راټولول؛ ٢) ټينګول؛ ٣) ګوړول، ګنول، ګنګور کول.

تتوه (tatáwa) ښځ.م. (ج. تتوې) ګوګشتو، خړه کتميره، پاختکه، پختکه.

تته (tatá) ص.نب (ج. تتې) ١) ترتری، تتله، توری؛ ٢) ښځ.م. پيکه، کمه رنا؛ ٣) د ماشومانو يو ډول لوبه ده.

تتی (tatáy) ښځ.م ١) د اوښ سينه؛ ٢) د لرګي لوبه کاسه؛ ٣) په غره کې داوبو ګړی؛ ٤) ټټر، سينه؛ ٥) ورګ. تته ١).

تتې (taté) ص.ښځ.م. ١) ګڼه، جمع، مجموعه؛ ٢) کمزوري (سترګې)؛ ٣) ښځ.م. پېټاو، کټ کېدي، کبدي، يو ډول لوبه ده.

تتېدل (tatedә́l) مص.ل. ١) رنا کمېدل، باتی کمېدل؛ ٢) ژيړه بنديدل؛ ٣) خفه کېدل؛ ٤) د مخ رنګ خړېدل؛ ٥) رنګ کمېدل؛ ٦) مت.ل. راټولېدل؛ ٧) ګڼه ګونه جوړېدل؛ ٨) ټينګېدل.

تثليث (taslī́s) نر.م. په مسيحيت کې د درو اقنومو (اب، ابن، روح القدوس) پر وجود عقيده.

تجار (t(u,i)jā́r) نر.م. سوداګر، تجارت کوونکي.

تجارت (t(u,i)jārát) نر.م. سوداګري، د سوداګري کاروبار، د سوداګرۍ چارې.

تجارتخی (tujāratjáy) نر.م. پلورنځی، مغازه، تجارتخانه، د تجارتي چارو دفتر.

تجانس (tajānús) نر.م. يو شانته والی، ورته والی، يورنګي، همجنستوب، له يوه جنسه.

تجاوز (tajāw(a,ú)z) نر.م. (ج. تجاوزونه) له حده وتل، تېری، زياتی، له حد نه اوښتنه.

تجاوزکوونکی (tajāw(a,u)zkawúnkay) فا. نر.م. تېری کوونکی، زياتی کوونکی، له خپله بريده اوښتونکی يا وتونکی.

تجاهل (tajāhól) نر.م. ځان ناخبره اچولی، ځان ناګاره کونه، ناجانی، ځان په ناپوهۍ اچونه.

تجاهل عارف (tajāholsārif) بد. داسې صنعت دی چې شاعر يو څرګند شی مجهول ګڼي او د کوم نزاکت لپاره خپل ځان ناګاري.

تجربوي (tajr(i,u)bawí) ص.نب. ازمايښتي، ازمېښتي، امتحاني، د تجربې، د ازمايښت.

تجربه (tajr(i,u)bá) ښځ.م. (ج. تجربې، تجارب) ١) ازمايښت، ازمېښنه؛ ٢) دليل، ثبوت.

۳) د یوې حادثې ساینسي تکرار؛ ٤) پوهه.

تجربه کار (tajrubakár) ص.نر.م. پوخ، د تجربې خاوند، ازمایل شوی، له یلې وتلی، آزموده‌کار.

تجرید (tajríd) نر.م. ۱) یوازې کونه، بېلونه، ګوښې کونه؛ ۲) روح له مادي علایقو او اړیکو نه پاک ساتل.

تجزي (tajazí) ښځ.م. فق. په شرعي احکامو کې یو ډول اجتهاد دی.

تجزیه (tajzīyá) ښځ.م. (ج. تجزیې) بېلونه، جلا کونه، برخې برخې کونه، په اجزاوو سره علیحده کونه.

تجسس (tajasús) نر.م. لټونه، لټون، پلټنه، تلاش، تحقیق، څرک ایستنه.

تجسم (tajasúm) نر.م ۱) څرګندېدنه، جوتېدنه؛ ۲) مجسم کېدنه، پنډېدنه.

تجګي (tajgí) نر.ج. دوبجن اوره، هغه اوره چې زاره شوي او دوب یې کړی وي.

تجلا (tajalā́) ښځ.م (ج. تجلاوې) رڼا، نور، تجلی، ځلا، جلوه.

تجلي (tajlī́) ښځ.م. کوتونه ویستنه (د شرمنې)، د شرمنې ګونجې ایستنه.

تجمل (tajamúl) نر.م. ۱) ښکلی کېدنه، اراسته کېدنه، ښان سینګارونه؛ ۲) ښکلا.

تجنیس (tajnís) نر.م. ۱) یوجنس کېدل، یو جنس کول؛ ۲) د بدیع په علم کې هغه صنعت دی چې ورته کلیمې په یېلو یېلو ماناوو سره راوړل شي.

تجوري (tajurí) ښځ.م. (ج. تجورۍ) تجرۍ، تاجرۍ، سیف، ګله.

تجوید (tajwíd) نر.م. ۱) ښکې کول، ښه کول، تجوید؛ ۲) غړ پوهنه، فونولوجي.

تجویز (tajwíz) نر.م. ۱) رأی، تدبیر؛ ۲) جایز کول، رواګڼل؛ ۳) فیصله، پرېکړه؛ ٤) غور، فکر؛ ٥) انتظام، بند وبست؛ ٦) جواز ورکول.

تجهیز (tajhíz) نر.م. (ج. تجهیزونه، تجهیزات) ۱) تیارول، برابرول؛ ۲) مړي د خښولو لپاره تیارول؛ ۳) د یوه لښکر د اړتیا ور شیان.

تجهیز و تکفین (tajhizotakfín) نر.م. د مړي د خښولو او د کفن ورکولو بند وبست.

تجیر (tajír) نر.م. ۱) لویه خیمه؛ ۲) هغه لویه پرده چې د کور په غولي کې وهل کېږي.

تچ[۱] (tič) نر.م. (ج. تچونه) تکې، تکه، تېکی، د توري یا چړې پوښ.

تچ[۲] (tač) نر.م. ۱) د پرېوتو اواز، د لوېدو اواز؛ ۲) ص. نر.م. تش، خالي.

تچه (jača) ښځ.م. (ج. تچې) کچې، چکرې، چې چې، اچې، د وزې د شرلو اواز.

تحت الحمایه (tahtulhimāyá) ص.نر.ښځ.م. مستعمره، ناازاد، تر حمایت لاندې.

تحت اللفظ (tahtullafz) ص.نر.م. ۱) تکې په تکې؛ ۲) تالماتې غزلې ویل.

تحریر (tahrír) نر.م. ۱) لیکنه، لیک، خط؛ ۲) رسید، سند، قباله؛ ۳) عبارت، ژبه، سبک؛ ٤) ازادول؛ ٥) د غزلو پر وخت د اواز لوړول.

تحریري (tahrirí) ص.نب. لیکلی، د لیکنې.

تحریف (tahríf) نر.م. اړونه، ګرځونه، بل شانته کونه، لاسوهنه.

تحریک (tahrík) نر.م. ۱) لمسون، پارونه؛ ۲) حرکت ورکونه؛ ۳) هڅه، کوښښ.

تحریکول (tahrīkawə́l) مص.مت. لمسول، پارول.

تحریم (tahrím) نر.م. منع، ناجایز، حرامونه، منعکونه، روانه ګڼنه.

تحسین (tahsīn) نر.م. شاباسی، اپرین، آفرین، ښه ویل، ستاینه، ښه ګڼنه.

تحسین نامه (tahsīnnāmá) ښځ.م. ستاینلیک، د چا د ښو چارو ستاینه.

تحصیل (tahsīl) نر.م. ۱) حاصلونه، لاس ته راوستنه؛ ۲) ټولونه؛ ۳) علم حاصلونه، زده کړه؛ ٤) د سیمې یوه وړه اداري څانګه.

تحصیلدار (tahsīldār) ص.نر.م. حاصلوونکی، تحصیلوونکی، د سیمې د یوې وړې اداري څانګې آمر.

تحصیلداري (tahsīldārí) ښځ.م. ۱) تحصیل، د سیمې یوه وړه اداري څانګه، د مامورینو ځای؛ ۲) د تحصیلدارو دنده.

تحصیلول (tahsīlawә́l) مص.مت. حاصلول، لاس ته راوستل، ترلاسه کول، راټولول.

تحفظ (tahfúz) نر.م. ساتنه، ژغورنه، خوندیتوب، حفاظت.

تحفه (tuhfá) ښځ.م. (ج. تحفې) ۱) سوغات، بخشش، ډالۍ؛ ۲) عجیب یا نایاب شیز، ناآشنا شی.

تحقیر (tahqīr) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، بې عزتي، سپک ګڼنه، کوچنی کونه.

تحقیرول (tahqīrawә́l) مص.مت. سپکول، ټیټول، دګل، رټل، ذلیلول، کوچنی کول.

تحقیق (tahqīq) نر.م. (ج. تحقیقونه، تحقیقات) ۱) پلټنه، حقیقت معلومونه؛ ۲) څېړنه، ریسرچ، تتبع؛ ۳) رښتیا، حقیقت.

تحقیقي (tahqīqí) ص.نسب. ۱) د تحقیق، د څېړنې، د لټون؛ ۲) علمي (د څېړنې پر موازینو برابر).

تحکیم (tahkīm) نر.م. ټینګونه، استوارونه.

تحلیف (tahlīf) نر.م. قسم یا سوګند ورکونه.

تحلیل (tahlīl) نر.م. (ج. تحلیلونه) ۱) حلول؛ ۲) تجزیه کول، ویلې کول، یو موضوع په برخو او اجزاوو ویشنه او د دغو اجزاوو ترمنځ د اړیکو بیانونه.

تحمل (tahmúl) نر.م. زغم، حوصله، صبر، سیل.

تحمیل (tahmīl) نر.م. بارونه، د چا پر اوږه بار ایښودنه، پر چا باندې په زور د کار منڼه.

تحمیلي (tahmīlí) ص.نسب. په زور، جبري.

تحول (tahawúl) نر.م. (ج. تحولات) اوښتون، بدلون، بېرته جوړېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

تحویل (tahwīl) نر.م. ۱) سپارنه، حواله کونه، تسلیمونه؛ ۲) داخلېدنه، راتلنه.

تحویلخانه (tahwilxāná) ښځ.م. هغه خونه یا بل ځای چې شیان پکې ساتل کېږي.

تحویلدار (tahwildār) ص.نر.م. هغه څوک چې پیسې یا جنس ساتي.

تحیر (tahayúr) نر.م. حیرانتیا، حیراني.

تخت (taxt) نر.م (ج. تختونه) ۱) د پاچا د ناستې مخصوص ځای؛ ۲) د ناوې ځانګړی جوړ شوی ځای؛ ۳) مسطح او اوار.

تخ تخ (taxtax) نر.م. ۱) تخنونه، ماشوم خندونه؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ٤) د پسه یا وري د رابللو اواز.

تخت ناستی (taxtnāstay) نرم. پر تخت کیناسته، تخت کیناستنه.

تخته (taxtá) ښځ.م. (ج. تختې) ۱) دره، د لرګي پلنه ټوټه؛ ۲) هر پلن او اوار شی؛ ۳) ص.نسب. د ک؛ ٤) کېمندلې، کېکاږلې؛ ۵) چاغ، مزی.

تخته څېر (taxtacér) نر.م. هغې کلکې واوري

جې ... پرې ... کېږي.

تختی (taxtáy) نر.م. د خاورو هوری یا لپخی.

تخخ (taxáx) ښځ.م. (ج. تخخې) رگ، ترپخ.

تخدیر (taxdír) نر.م. بېحسوونه، مستوونه؛ طب. انسعټزي، د اندام د بېحسی حالت.

تخرگ (taxárg) نر.م. ۱) تنرخ، د پښتېو او مټ ترمنځ ځای؛ ۲) ښنگ، خوا.

تخرگی (taxargáy) نر.م. (ج. تخرگي) ترخغ، تخرگ، هغه درې گوټيزه تورته چې د کميس د کلکوالي لپاره په تخرگ کې اچول کېږي.

تخريب (taxríb) نر.م. ورانونه، ورانی؛ زيان رسونه، مادي يا معنوي زيان رسونه.

تخريبي (taxribí) ص.نسب. د ورانی، د زيان، تاوان، تاواني.

تخريش (taxríš) نر.م. ۱) خاربنت، بخارکول؛ ۲) گرول کېدل، گريدنه؛ ۳) خپگان.

تخصص (taxasós) نر.م. ۱) مهارت، استازي، په يوه مسلک کې مهارت لرنه؛ ۲) خاصېدنه.

تخصيص (taxsís) نر.م. ځانگړونه، تعيين، ټاکنه، مختص کېدنه، اختصاص ورکونه، مختصونه.

تخصيصول (taxsisawál) مص.مت. ځانگړول، تعيينول، ټاکل، اختصاص ورکول، مختصول.

تخفيف (taxfíf) نر.م. ۱) کمونه، لږونه، راکښته کونه، ټيټونه؛ ۲) سپکونه؛ ۳) د يوې کلمې د توريو د تشديد يا د يوه توري غورځول.

تخلص (taxalús) نر.م. لقب، لنډ نوم.

تخلف (taxalóf) نر.م. (ج. تخلفونه) ۱) ماتونه، تر پښو لاندې کونه؛ ۲) مخالفت کونه، بې لوظي کونه، سرغړونه.

تخليص (taxlís) نر.م. خالصول، ايله کول، ازادول، تېرول.

تخليق (taxlíq) نر.م. خلقول، پيدا کول، پنځونه، منځ ته راوستنه.

تخليقي (taxliqí) ص.نسب. ۱) د تخليق، د خلاقيت، د خلق کولو؛ ۲) هنري، ابتکاري.

تخليه (taxliyá) ښځ.م. (ج. تخليې) تشونه، خالي کول، تشېدل، تشېدنه.

تخم[1] (túxam) نر.م. (ج. تخمونه) ۱) ... دانه، د حبوباتو دانې؛ ۲) اصل، نسل، ... نژاد، خټه؛ ۳) هگۍ، ويه؛ ۴) سپرم؛ ۵) خوټی.

تخم[2] (taxám) نر.م. (ج. تخمونه) د خولې ځگ، د دېگ او کټوي ځگ.

تخمار (taxmár) نر.م. خاربښت، تحور، تخرېدنه، تخېدنه، خاربښتېدنه.

تخمخ (taxmáx) ص.نر.م. ۱) شرمنده، پښېمانه؛ ۲) گډوډ، تيت، خورور.

تخمخ کول (taxmaxkawál) مص.مت ۱) شرمنده کول، پښېمانول؛ ۲) گډوډول، ورول.

تخمدان (tuxamdán) نر.م. ۱) د تيرو ژويو د بدن هغه غړي چې نطفه پکې جوړېږي، زيلنغ، زهدان؛ ۲) د بوټی گل هغه اصلي برخه چې په هغې کې تخمې راپيدا کېږي.

تخمر (taxamór) نر.م. خمېرېدنه، رسېدنه.

تخم ريز (tuxamréz) نر.م. د کرلو د ځمکې اندازه، د کرنې هغه ځمکه چې د تخم له مخې اندازه کېږي.

تخمه (toxmá) ښځ.م. (ج. تخمې) ۱) اصل، نژاد، نسل، ريښه؛ ۲) اغېز، بدهضمي؛ ۳) چول، د سخر لوېک د پتاکۍ د ايښودلو ځای.

تخمي (toxmí) ص.نسب. ۱) د تخم، د تخم لپاره؛ ۲) هغه نر څاروی چې د نسل اخستلو لپاره ساتل شوی وي.

تخمیر (taxmír) نر.م. خمیرول، د شرابو رسېدنه.

تخمین (taxmín) نر.م. اټکل، گومان، قیاس.

تخمیناً (taxminán) ق. اټکلي، تقریبي، تقریباً.

تخنول (taxnawə́l) مص. مت. ۱) تخول، تخنول؛ ۲) پارول، شوق ورو ستل، چمتو کول.

تخنی (taxnáy) نر.م. ۱) تخې، ختونه، خندونه؛ ۲) ویره، بېره.

تخنی تخنی (taxnáytaxnáy) ص. نر.م. ذره ذره، ریچي ریچي، زري زري، ټوټې ټوټې.

تخنیک (taxník) نر.م. تکنیک، ۱) ټکنالوجي، فن، صنعت؛ ۲) حربي وسلې او وسایل.

تخنیکي (taxnikí) ص. نب. ۱) دصنعت، د فن، دټکنالوجۍ؛ ۲) ښځ.م. زړه خوږي، زړه توبې.

تخنک (taxnák) نر.م. (ج. تخنکي) د بېره مینه، لېوالتیا، د بېر شوق، رغبت، خواهش، هوا.

تخنکی (taxnakáy) ص. نر.م. شوقي، شوقمن، لېوال، مایل.

تخول (taxawə́l) مص. مت. و گ. تخنول.

تخونی (taxū́nay) نر.م. (ج. تخوني) خوراکي ښاروی، د بېر خوړي ښاروی.

تخه (táxa) ښځ.م. (ج. تخې) ۱) وراني پېی، وران وروړ، متر، کله جوش؛ ۲) د مار پوستکی؛ ۳) تخېدنه، تخنېدنه.

تخی (táxay) نر.م. (ج. تخي) تخسور، خارښت، تخونه، ختونه، تخنونه.

تخېدل (taxedə́l) مص. ل. و گ. تخنېدل.

تخیل (taxayól) نر.م. انګېرل، تصور، خیال، گومان، په خیال کې راگرځول.

تداخل (tadāxól) نر.م. ۱) یو په بله ننوتل، ۲) من. د دوو لضو هغه حالت چې په کیفیت کې سره گډې او په کمیت کې سره بېلې وي.

تدارک (tadārók) نر.م. ۱) تیارونه، آماده کونه؛ ۲) تدبیر، بندوبست؛ ۳) پته لګونه، درک کونه.

تداعي (tadāsí) ښځ.م. (ج. تداعی) ۱) یو او بل سره راغوښتل؛ ۲) دعوا سره کول؛ ۳) د یو شي په لیدو سره د بل شي ذهني راتګ.

تدافع (tadāfoʻ) ښځ.م. (ج. تدافعی) مخنیوی کول، دفاع، مخه نیونه، د قوت شنډونه.

تدافعي (tadāfusí) ص. نب. دفاعي، د مخنیوي.

تداوي (tadāwí) ښځ.م. علاج، درملنه، دوایي کول، علاج کول، درمل کول.

تدبر (tadabúr) نر.م. (ج. تدبرونه) سنجش، تدبیر کونه، فکر کونه، سنجونه.

تدبیر (tadbír) نر.م. (ج. تدبیرونه) غور، چاره سنجونه، سوچ، فکر، چاره، سنجش.

تدخین (tadxín) نر.م. لوګی کول، څکونه، دودونه.

تدریجي (tadrijí) ص. نب. درجه په درجه، پوری پر پوری، ورو ورو، وار په وار.

تدریس (tadrís) نر.م. ورزده کول، درس ورکول.

تدریسول (tadrisawə́l) مص. مت. تعلیم ورکول، سبق ورکول، ښوول، ورزده کول.

تدریسي (tadrisí) ص. نب. د تعلیم، د سبق.

تدفین (tadfín) نر.م. ښخونه، (د مړي) خاورو ته سپارنه.

تدقیق (tadqíq) نر.م. (ج. تدقیقونه) غور کونه، دقت کونه، غور.

تدلیس (tadlís) نر.م. د کوم شي عیب پټول، د خپل ځان یا خپل څه څیز عیب پټونه؛ ۲) تیر ایستنه، غولونه.

تدویر (tadwír) نر.م. ۱) دایېرونه، منځ ته راوړنه، تاسیسونه؛ ۲) دوره کونه، ...

تدوین (tadwín) نـر.م. ۱) راټولـونه، مـرتبونه؛ ۲) دیوان جوړونه، د اشعارو یا نورو موضوع ګانو راټولونه.

تدوینول (tadwinawál) مص. مـث. تالیفـول، مرتبول، لیکل، دیوان جوړول، ترتیبول.

تذبذب (tazabzób) نر.م. زړه نازړه توب، تردد، دوه زړه توب، اریانتیا.

تذخیر (tazxír) نر.م. ذخیره کونه، زیرمونه، تولونه.

تذکار (tazkár) نر.م. ذکرکول، یادونه، ذکر کـونه، ذهن ته راوستل.

تذکر (tazakór) نر.م. ۱) ذکر کونه، وینه، یادونه؛ ۲) پند اخیستنه.

تذکره (tazkrá) ښځ.م. (ج. تذکـرې) ۱) ذکـر، بیان، یادښت؛ ۲) ژوند پېښې، هغه کتاب چې د شاعـرانو یا پـوهانو ژوند پېښې پکې لیکل شوې وي؛ ۳) دسجل پاڼه، د تابعیت پاڼه.

تذکیر (tazkír) نـر.م. ۱) یاد تـه راوړل؛ ۲) پند ورکول؛ ۳) نرینه، نارینتوب؛ ۴) هغـه کلیمه چې د نارینه نوم نښه یې په پای کې راغلې وي.

تذلیل (tazlíl) نر.م. ۱) بې عزته کـول، سپکول، سپکونه، ټیټونه، ذلیلونه.

تذهیب (tazhíb) نـر.م. طلاکـاري، په تزئیـني کتابونو او پاڼو کې په زرو سره تزئین.

تر (tar) اد. د ربط وییکی؛ ۱) د پورې وستربل سربل د «له» سـربل وسـتربل، د دوه څیـزونو پرتلیز وییکی، د پوښته پای ښکاره کوي - له... تر...؛ ۲) نسبت، په پرتله.

ترا (tará) ق. غـوندې، شـان، په شـان، مثل، لکه، دول، په څېر. د پارسي د تر او ترین معادل.

ترابخي (trābxí) ښځ.م. ترېکې، خېزکې، ټوپونه.

تراپ (trap) نر.م. ټرپ، خېز، ناڅاپه منډه کول.

تراپي (trāpí) ښځ.م. Therapy د ناروغۍ علاج.

تراټ (trāṭ) نر.م. ۱) تېزه اوپه تلوار منډه، په بېړه؛ ۲) متروکه، قمچـینه؛ ۳) ډېره بازي؛ ۴) د بیوه بوټي نوم دی چې په ګل یې کالي مینځي او په بوټي یې خرمنو ته آش ورکوي.

تراټه (trāṭá) ښځ.م. ۱) د وریښمو په ګل کاري کې یو دول نقش دی؛ ۲) د شادر یا پرستنې پیڅه یا څنډه؛ ۳) تسمه؛ ۴) پیوند؛ ۵) پریږی، ترټه، د غلې د ساتلو لپاره له پوزي څخه جوړ شـوی ځای؛ ۲) ترکندو غټ ځای.

تراټی (trāṭáy) ص.نر.م. چغزي، کاغذي، هغه شه یا بادام چې په اسانۍ سره ماتیږي.

تراجیدي (trājidí) ښځ.م. و.ګ. تراجیډي.

تراخ (trāx) نر.م. ترک، ټس، ترق، له لـور ځـای څخه د یوه شي د راغورځېدو اواز.

تراخم (tarāxúm) نر.م. کوکرې، تراکوم، تراکوما، د سترګو یو راز ناروغي ده.

ترادة (trāda) ښځ.م. چرې، ربنکې، لوپه څیره یا رنجه؛ ۲) تسمه، پراده؛ ۳) شقه.

ترار (trār) ص.نر.م. ناکراره، په ترهه، تلولی.

تراره(۱) (trāra) ښځ.م. ویره، بېره، دار، ترهه.

تراره(۲) (tarārá) ښځ.م. ۱) ویره، بېره، دار، ترهه؛ ۲) ناکراري.

تراړ (trāṛ) نـر.م. درې کلن جـونګـی، د اوبن درې کلن بچی.

تراړه (trāṛá) ښځ.م. (ج. تـراړې) ۱) دغـره لمن؛ ۲) کانیـزه ځمکه؛ ۳) اغـزنه ځمکه، اغـزنه جاړه؛ ۴) الوی، لوی، داده؛ ۲) د چنو ګونګېږی یا هغه غنم چې نوي رسېدلي وي او پـه اور نیم خام پاخه شي.

ترازو (tarāzú) ښځ.م. و.ګ. تله.

ترازه[۱] (tarāzá) ښځ.م (ج. ترازې) تیلم، قلی، دره، چنډه (د هندوانې یا ختکې).

ترازه[۲] (tráza) ښځ.م. (ترازې) د اوبو لوی بند، د اوبو د زېرمې لویه کاسه.

تراژیدي (trāžidí) نب. وګ. تراجيدي.

تراس (trās) نر.م ۱) د کور مسطح بام؛ ۲) د کورونو هغه کتار چې مخ پر لوړه پروت وي.

تراش (tarā́š) نر.م. ۱) تورنه، تراشنه؛ ۲) طرز، طریقه؛ ۳) ایجاد؛ ٤) جوړښت؛ سینګار.

تراشل (trāšə́l) مص.مت. تورل.

تراشونی (trāšū́nay) فا.نر.م. تورونکی، تراشونکی؛ ۲) نر.م. د تورلو آله.

تراشی (tarāšáy) نر.م (ج. تراشي) پخسه تراش، هغه آله چې پرې د دېوال د پخسې خته توروي.

تراغ (tarā́ɣ) نر.م. (ج. تراغي) منجیله، حلقه، تاو راتاو شوی، ګونځې ګونځې شوی.

تراک (trāk) نر.م. (ج. تراکونه) ۱) درز، چاود؛ ۲) د توپک د منځ رخې؛ ۳) د څه شیز (شي) د راغورځېدو اواز.

تراکم (tarākóm) نر.م. سره راټولېدنه، راغونډېدنه، ټولېدنه، یو ځای کېدنه، ګڼه ګونه.

ترامبیه (trāmbya) ښځ.م. پوړی، زینه، پاټکی.

ترامه (trāmá) ښځ.م. (ج. ترامې) ۱) نری اوسپنیزه تخته یا شادر؛ ۲) د ګروپ پوښ، د ګروپ شیټ.

ترانتی (trānə́tay) ص.نر.م. پراخ، وسیع، پلن.

ترانځه (trānʒ́a) ښځ.م. سرېښناکه مایع.

ترانه (tarāná) ښځ.م (ج. ترانې) هغه حماسي سندره چې د شوتنو له خوا په ګډه ویل کېږي.

تران (trān) نر.م. پیل، شروع، بړید، لاس پورې کونه، په کار لاس پورې کونه.

ترانه (trána) ښځ.م. (ج. ترانې) ۱) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۲) کینه، سرټنبګي؛ ۲) شر، فساد.

تراو[۱] (trāw) نر.م. تراه، بهره، دار، ترهه.

تراو[۲] (tirāw) نر.م. یوه پیمانه، داوږي دریمه برخه، د پیمانې لوبښی.

تراوسه (tarósa) ق. تردې وخته، تردې دمه، تردې ګړۍ، تر دې شېبې.

تراونګی (trāwə́ngay) نر.م. ترومی، ترومی، بې سپوږمۍ شپه.

تراوه (tarāwá) ښځ.م. (ج. تراوې) بوره، کلیچ، بوری، خولی، د خاورو ورلو بوری.

تراه (trāh) ښځ.م. وېره، دار، ترهه، سترګه ترې کېدنه.

ترایي (turāyí) ښځ.م. وګ. توری.

ترب (turb) نر.م. د تاش د لوبې یو دول.

تربارۍ (tarbāráy) نر.م. (ج. تربارې) د کوټې په کونج کې د کالو څړولو لپاره نیمخ دروړ شوې لرګی.

تربت[۱] (tarbát) ص.نر.م. ۱) خفه شوی، غرغړه شوی؛ ۲) پریشانه، تنګ؛ ۳) د باد بندېز، د هوا بندېز، دوبه هوا.

تربت[۲] (torbát) نر.م. خاوره، قبر، مزار، ګور.

تربتول (tarbetawə́l) مص.مت. ۱) خفه کول، زندی کول؛ ۲) تنګول؛ ۳) پریشانول؛ ٤) بندول.

تربتېدل (tarbatedə́l) مص.ل. ۱) خفه کېدل، غرغړه کېدل؛ ۲) پریشانه کېدل؛ ۳) تنګېدل.

تربخته (tarbúxta) ص.ښځ.م. (ج. تربختې) بدبویه، خسا، تربخه- تربخته هوا.

تربختي (tarbuxtí) ښځ.م. (ج. تربختې) تربخته هوا، بدبویه هوا، خسا هوا.

تربګني (trabganī́) ښځ.م. ۱) تربور ګلوي، تربګنتوب، تربوروالي، تربورتوب؛ ۲) دښمني؛ ۳) حسد، کينه، بغض.

تربل (tarbál) نر.م. (ج. تربلي) ۱) هغه ډوډۍ چې په ژومنه يا ښوروا کې ميده او له پاسه يې سره کړې غوړي پرا چول شوي وي؛ ۲) د خوراک غټ ښانک؛ ۲) د سپوږمۍ شپول.

تربوچه (tarbūčá) ښځ.م. تربچه، سرې مولۍ.

تربور (tarbū́r) نر.م. (ج. تربرونه، تربوران) ۱) د تره زوی، د کاکا زوی؛ ۲) دښمن.

تربوزک (tarbūzák) نر.م. و ګ. تيمبوزک.

تربوزک وهل (tarbūzakwahál) مص. مت. مول وهل، ناميزک وهل، تميزک وهل.

تربوزه (tarbū́za) ښځ.م. (ج. تربوزې) تامبوزی، تربزکه، اليچک، د ټيکرې هغه پيشه چې په وربښمو جوړه شوې وي.

تربيت (tarbiyát) نر.م. تربيه، روزنه، پالنه، پرورش.

تربيع (tarbí́) ښځ.م. (ج. ترابيع) څلوربرخي کول، څلورونډې کول، څلورمه، ربعه.

تربيه (tarbiyá) ښځ.م. (ج. تربيې) روزنه، پالنه، د ادب او اخلاقو د ښوونې چاره. و ګ. تربيت.

ترپ[1] (trap) نر.م. (ج. ترپونه) ۱) توپ، خېز، ترپه؛ ۲) شغل، شغاسته، منډه؛ ۳) ترک.

ترپ[2] (tarp) نر.م. ۱) يو ډول سورلي؛ ۲) يو ډول وابښه دي؛ ۳) مولۍ، ملي.

ترپا (trapā́) ښځ.م. (ج. ترپاوې) ۱) ترپ ترپ، توپونه، ترينجکي، منډې تروې؛ ۲) د پښو ترپا.

ترپان (tarpā́n) نر.م. بارتنګ، زوف.

ترپال (tarpā́l) نر.م. (ج. ترپالونه) ټاټ، پنډه او پسونه يا پلاستيک.

ترپايه (tarpā́ya) ق. تراخيره، ترانجامه، له سره ترپښو، له سره ترپايه، سرترپايه.

ترپچه (trapčá) ښځ.م. و ګ. چچه، تربوچه.

ترپر (tarpár) نر.م. ۱) بېکاره، خيرنه، خچنه، زوړ جامه؛ ۲) خيرنه برستن؛ ۳) ص. نر.م. نيمګړی ۴) لټ، تنبل (سړی)؛ ۲) خيرن (سړی).

ترپړه (trapara) ښځ.م. (ج. ترپړې) پربدن د خيرو داغونه، د خيرو داغونه.

ترپک (turpák) نر.م. د پايکو د تير په دواړو سرونو کې هغه برخه چې پر بالښتکونو ايښودل کېږي.

ترپکې (trapaké) ښځ.م. توپونه، غوردانګې، خېزونه او توپونه، ترينجکې درينجکې.

ترپکي (tarpakí) ښځ.م. د ګرندي او ښ په څېر بې ترتيبه منډې وهنه.

ترپکې وهل (trapakewahál) مص. مت. توپونه وهل، منډې وهل، خېزونه وهل.

ترپل[1] (tarpál) نر.م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

ترپل[2] (trapál) مص. مت. ۱) بې دولنه خاوره اوارول؛ ۲) يو د بل له پاسه د شيانو بې ترتيبه ايښوول؛ ۳) دربل، پر پرنده او اوبره خاوره توپونه وهل، په توپونو څمکه پخول يا اوارول؛ ۲) بې ترتيبه ځغلېدل يا توپونه وهل.

ترپلل (traplál) مص. مت. تښتنه کول، په توبو ځغلېدل، له جنګ نه په وارخطايي تښتېدل.

ترپلنه (traplána) ښځ.م. (ج. ترپلنې) ترپلنګ، له جګړې نه په تښتنه ځان خلاصونه.

ترپلودل (traplodál) مص. ل. تېز تېز ځغلېدل، تېزه منډه وهل، چابکه تښتنه کول.

ترپلوکی (traplū́kay) نر.م. (ج. ترپلوکي) ۱) تور ملی، د له ځغک، يو ډول ... شپناسـ ...

۲) يو دول ناروغي.

ترپله(۱) (trápla) ښځ.م.(ج. ترپلې) ترپکې، توپ، توپونه، ځيزکې.

ترپله(۲) (triplá) ښځ.م. د هر يوې، بريږي او املې گډ ترکيب.

ترپلی (trapláy) صف. نسر.م. (ج. ترپلي) ۱) هغه څه چې بې ترتيبه يا نااولي اېښودل شوي وي ۲) ځغلېدلی، تښتېدلی.

ترپندک (trapandák) ص. نر.م. (ج. ترپندکي) هغه ښناور چې بې دوله تگ کوي.

ترپندی (trapandáy) نر.م. (ج. ترپندي) سنگپر، هغه تيږې چې په اوبوکې د تېرېدو لپاره اېښودل شوي وي.

ترپنه (trapána) ښځ.م. ۱) توپ وهنه، ځيز وهنه؛ ۲) بې ترتيبه کېدنه.

ترپول (trapawə́l) مص. مت. ۱) ځغلول، تښتول، منډه ورکول؛ ۲) بې ترتيبه وهل؛ ۳) بې ترتيبه اوارول؛ ٤) بې ترتيبه منډل يا کېښندل.

ترپه (trapá) ښځ.م. (ج. ترپې) ۱) توپ، ځيز، ترپکې؛ ۲) گډا، نڅا، ږدانگې.

ترپهار (trapahā́r) نر.م. ۱) ترپها، د پښو ښکالو يا وروو اواز؛ ۲) درپها، د څه شيز د ټکولو اواز.

ترپی (trapáy) نر.م. ۱) ترپهار، ترپهار؛ ۲) هغه آس چې خپله پښه په زوره پر ځمکه ټکوي.

ترپېدل (trapedə́l) مص. ل. ترپېدل، ځرپېدل، توپونه وهل، په توپو کېدل، د رېښجکې وهل.

ترت(۱) (trat) نر.م. ترټ، متروکه، قمچينه.

ترت(۲) (turt) ص. نر.م. ۱) چابک، تېز، گرندی، تکړه؛ ۲) نېغ، سم، پاک، سپين.

ترتاب (tartā́b) نر.م. ارمان، افسوس، حسرت، غم، [illegible] ناري سوري، کوکې [illegible]

ترتر (tartar) نر.م. د اوښکو توېيدلو صفت، دردر.

ترتره (tartará) ښځ.م. (ج. ترترې) څپڅپه، چرچره، کوترواله، يو دول سپېره مرغۍ.

ترترلی (tartaṛláy) ښځ.م. يو دول مرغۍ.

ترتری (tartaṛáy) ص. نر.م. تتله، نيم ژبی.

ترتله (tarṭála) ق. تل، همېشه، د تل لپاره.

ترتناو (tartanā́w) نر.م. جر، زاکښ، زاېر.

ترتی (tartáy) ښځ.م. زړه پرده، زوږ ښناور، کېږدۍ سوری او زړه پرده.

ترتيب (tartíb) نر.م(ج. ترتيبونه) تنظيم، اوډون، اوډنگ، سمبالښت، برابری.

ترتيبول (tartibawə́l) مص. مت. تنظيمول، سمبالول، برابرول، ثابتول، استوارول.

ترتيزک (taratezák) نر.م. يو دول سابه دي.

ترتيل (tartíl) نر.م. خبره په بې تکلفه او منظمه توگه بيانول، قرآن کريم په سمه توگه او ښه وزم سره تلاوتول.

ترټ (traṭ) نر.م. و گ. ترت(۱).

ترټل (traṭə́l) مص. مت. رټل، د گل، دسل، تگل، شړل، توبيخول، سپکول.

ترټه (traṭá) ښځ.م. (ج. ترټې) ۱) و گ. تراړ؛ ۲) لوی کندو، د غلې ساتلو لوی لوښی.

ترجمان (tarjomā́n) نر.م. ژباړونکی، ژباړن.

ترجمه (tarjomá) ښځ.م. (ج. ترجمې) ۱) ژباړه، ژباړنه؛ ۲) د چا د کړو وړو، اخلاقو او نسب ذکرونه.

ترجه (tarjá) ښځ.م. د ښاروېو د وښو يو دول بوټی.

ترجيح (tarjíh) ښځ.م. غوره والی، وړاندې والی، ښه گڼنه، غوره گڼنه، باندې والی.

ترجيع (tarjí') ښځ.م. [illegible] واگرځونه، رجعت ورکونه [illegible]

ترجیع بند (tarjiʼbánd) نر.م. داسې شعر چې دغزل په ډول پنځه، اووه، یا نهه بیته وویل شي اوله هربند وروسته د لومړي بند د کسر قافیې ته رجوع وشي.

ترچ (trač) نر.م. ترنج، پرنج، پرچ، ترنجی، پرنجی، انړی، پرچی، پرش، پرشی.

ترچل (tračál) مص. مت. ترچ وهل، انړی کول، انتروشی کول، پرنجی یاپرشی کول.

ترچنده (tračánda) ص. نسب. ترخنده، په ترخ، ترخنګ، خنګځن، ربونده، ربینده.

ترچنه (tračána) ښځ.م. (ج. ترچنې) انتروشی کونه، پرنجی کونه، انړی کونه، پرنجهدنه.

ترچه (tračá) نر.م. ترچهار، پرچهار، د انتروشي، پرنجي او انړي اواز.

ترچی (tračáy) نر.م. ۱) پرچی، ترنجی، پرنجی؛ ۲) دپرنجي او انړي پرله پسې اوازونه.

ترچېدل (tračedál) مص. ل. پرچېدل، ترنجېدل، پرنجېدل، انړېدل، انتوسېدل، انتروشېدل.

ترخ (trac) اد. ۱) متنځ، موقع، ترغ، اثنا؛ ۲) نر.م. ترخنګ، خنګځن؛ ۲) سخته خبره؛ ۳) ناارامي.

ترخو (tarcó) قېد ۱) ترکله، ترکومه، تر هغو ترڅه وخته، ترکومه وخته؛ ۲) ترکومې اندازې.

ترحم (tarahóm) نر.م. زړه سوی، رحم او زړه سوی کونه، رحم لرنه.

ترحیم (tarhím) نر.م ۱) مهرباني کول؛ ۲) دعفوې غوښتنه؛ ۳) مړي ته دعا کونه او درود وینه.

ترخ (trax) نر.م. ۱) وګ. تخرګ؛ ۲) دانه، دهنه، ورخ؛ ۲) داوبو سر، سرچینه.

ترخان (tarxán) نر.م. هغه سړی چې له قلنګ او مالیې څخه معاف وي؛ ۲) د لرګي چهنجي؛ ۳) بولقب چې پخوا به د پاچاهانو له خوا

چا ته ورکول کېده او له باج ورکولو څخه معاف او دربار ته به بې تګ ازاد و.

ترخغ (tarxə́ǰ) ښځ.م. ترخښه، ترخغ لړونکی رخت، هغه توکر چې د کمیس په تخرګ کې اچول کېږي.

ترخسول (traxsawál) مص. مت. خیري کول، بړه کول، نوی توکر خیرول.

ترخسېدل (traxsedál) ښځ.م. ۱) خیرېدل، شلېدل ۲) چاودنه، چاودېدل، درې درې کېدل.

ترخوبه (tarxobá) ښځ.م. (ج. ترخوبې) ترخې اوبه، هغه ځای چې اوبه یې ترخې وي.

ترخوبی (tarxobáy) نر.م. ۱) د ترخو اوبو ډنډ، د ترخو اوبو تالاو، د مالګینو اوبو تالاو.

ترخه (tárxa) ښځ.م ۱) چاود، درز، سوری، چاودون؛ ۲) یو تریخ بوټی دی چې د نس دچینجو پرضد استعمالوي؛ ۳) ص. نر. د تریخ جمع؛ ٤) نر.م. د دېګ مساله؛ ۲) غیرت، ننګ.

ترخه توری (tarxatoráy) ښځ.م. کربله، د توری په شېر یو ډول ترخه سابه دي.

ترخه غوټه (tarxağū́ṭa) ښځ.م. پیاز، کک.

ترخه ککوره (tarxakakū́ra) ښځ.م. مرغونی، منغونی، یو ساراني بوټی دی چې د ستمبول یا الوچې په اندازه زهرناکې دانې کوي.

ترخه منه (tarxamaná) ښځ.م. (ج. ترخې منې) مره غونې، منه غونی، حنظل.

ترخي (tarxí) ښځ.م. ۱) بابونه، چارګلې، تویې ګل، یو ډول بوټی دی؛ ۲) سخت زمی.

ترخې اوبه (tarxeobá) ښځ.م. سمندر، بحر، تریخ دریاب، هغه بحر چې اوبه یې ترخې وي.

ترخي ترخي (tarxítarxí) ص. نب. چاود چاود، درز درز، پرې پرې، ترکېدلی

ترخېدل (tarxedә́l) مص.ل. تریخېدل، تریخ کېدل، خوند بدلېدل.

ترخیص (tarxís) نر.م. رخصت ورکونه، اجازه ورکونه، د عسکري خدمت د پای سند.

تردد (taradód) نر.م. ۱) دوه زړه توب، زړه نازړه توب، ؛ ۲) تګ راتګ، ګډه ګوڼه؛ ۳) کوښښ، زیار؛ ٤) د اسهال ناروغي.

تردید (tardíd) نر.م. ۱) ردونه، نه منه، رد؛ ۲) دروغ بلل، درواغ ګڼنه.

تردیدول (tardidawә́l) مص. مت. ۱) ردول، نه منل، ردول؛ ۲) دروغ بلل، دروغ ګڼل.

تردیف (tardíf) نر.م. ۱) ردیفونه، په ردیف کې راوړنه، رونونه، پېینه، اړول، پېیل.

تره (tarrá) ښځ.م. (ج. ترې) ۱) کبل، کبله، بروه ۲) مخل، منډه تړه؛ ۳) تکلیف، ستونزه، ربړ؛ ٤) نرۍ باران.

ترې (trarí) نر.ج. نرۍ وریځ.

ترړۍ (tarrә́y) ښځ.م. ډېبک، یو ډول مرغۍ ده چې برګ او یا خړ رنګ لري.

ترړي وهل (tarrewahә́l) مص. مت. ۱) منډې وهل، ځغاستل؛ ۲) کوښښ او هڅه کول.

ترزنی (tarzanә́y) ص.نر.م. (ج. ترزني) ۱) ترند، تریدلی، نارووړی خاروی؛ ۲) نابلده انسان؛ ۳) وارخطا، بې ثباته؛ ٤) بې پروا، بېزار.

ترزمی (tarazmә́y) ښځ.م. ج. و ګ. ترزومی.

ترس[1] (tras) نر.م. ۱) و ګ. ترخ[1]؛ ۲) کوږ، یوې خواته کوږ، یو بغله.

ترس[2] (tars) نر.م. ۱) ویره، ډار؛ ۲) مهربانۍ، زړه سوی، خواخوږي.

ترسا (tarsā́) نر.م. (ج. ترسایان) عیسوي، مسیحي، نصراني، راهب، عیسوي مذهبه.

ترسب (tarasób) نر.م. ۱) لاندې کېښناستل ال ته کېناستنه؛ ۲) ددې عملیې پر اساس دوره مادي سره بېلول.

ترسره (tarsára) ق. ۱) ترپایه، اجراء، پوره، پای ترپای، انجام؛ ۲) ترسر پورې.

ترسری[1] (tarsarә́y) نر.م. ۱) ترسېرى، هغه یې چې د خاروي له وربوزنه تاوېږي؛ ۲) د حمل پر وخت د ښځو پر مخ داغونه.

ترسري (tarsarí) نر.ج. د ناروغۍ له امله د ناروغ په وجود او مخ کې راپیدا شوي داغونه.

ترسکون (traskū́n) ص.نر.م. ج. ۱) مزه ناک؛ ۲) تریو خونده، تروشکین؛ ۲) هغه خواړه چې خپل خوند واړوي.

ترسکونول (traskūnawә́l) مص.مت. ۱) خوند ور کول، خواړه خوندورول؛ ۲) خوند بدلول، بدخونده کېدل.

ترسکونېدل (traskunedә́l) مص. ل. ۱) خوند ورکېدل ۲) دخبرې خوند زیاتېدل؛ ۳) بدخونده کېدل، بدمزې کېدل.

ترسند (tarsánd) ص. نر.م. ج. ۱) په خنګ، په اړخ، پر ډډه، خنګخن، ګوښه؛ ۲) کناره ګیر؛ ۳) مرور او قهرېدلی، خپه.

ترسندتوب (tarsandtób) نر.م. ترسندوالی، په یو اړخ والی، په ډډه والی، پر خنګ والی، ګوښه والی، خنګخنتوب.

ترسندول (tarsandawә́l) مص.مت. ۱) په خنګ کول، په ډډه کول، خنګخنول؛ ۲) خلاصول، نجات ورکول.

ترسندېدل (tarsandedә́l) مص.مت. ۱) په خنګ کېدل، په ډډه کېدل؛ ۲) خلاصېدل، ژغورل کېدل.

ترسول (tarsawә́l) مص. مت. ۱) بېرول، دارول، وېرول؛ ۲) تېرول، توسول.

ترسېدل (tarsedә́l) مص.ل. ۱) دارېدل، وېرېدل؛ ۲) تېرېدل، توسېدل، څه شي ته زړه کېدل، هوس کېدل؛ ۳) رحم راتلل، زړه سول.

ترسيم (tarsím) نر.م. ۱) پر کوم شي باندې کرښه ايستل؛ ۲) انځورونه؛ ۳) نقشه ايستنه؛ ۴) ښېه يا نښان اېښودنه.

ترش (turš) ص. نر.م. ج. تروش، تريو، تياک؛ ۲) بروس، خپه، خوابدی، عصبي.

ترشا (taršā́) ق. ۱) شاته، وروسته، ترشېټ، شېټ ته؛ ۲) په غياب کې، پسې شا.

ترشح (tarašóh) ښځ.م. (ج. ترشحات) ۱) زيم؛ ۲) څڅا، څڅوبی، وهار، څڅېدنه؛ ۳) پونه، لږ باران، پرشک باران.

ترشي (turší) ښځ.م. ۱) اچار؛ ۲) تروه شيان، سرکه؛ ۳) تريووالی.

ترښخ (tarṣáǰ) ښځ.م. تښخ، تښه، د ترکانۍ يوه آله.

ترښخی (társaǰay) نر.م. يو ډول نقش چې پر لښتو او کړيوان باندې کېږي.

ترښکه (tráṣka) ښځ.م. (ج. ترښکې) نرۍ لاره، د پلیو لاره، پياده رو.

ترصد (tarsód) نر.م. څارنه، ليدنه، کتنه، څار، کوم څه ته کتنه او تر نظر لاندې لرنه.

ترصدگاه (tarsodgā́(h)) ښځ.م. ۱) د څارنې، ليدنې او پلټنې ځای؛ ۲) وګ. رصدخانه.

ترصيع (tarsí') نر.م. مرصع کول، جړاوول، پر کوم څه باندې جواهر اېښودل؛ بد. په دوو مسريو يا دوو جملو کې هموزنه او همسجع ويپونه راوړل لکه: پښاړ او پرهار.

ترغا (tarğā́) ښځ.م. تالان، لوټ، چور، چپاول.

ترغاړه (tarğā́ṛa) ق. ۱) ذمه، اناوټ، پرغاړه، کوم کار چا ته سپارل شوی؛ ۲) غاړه په غاړه، غاړه پر غاړه کېدنه.

ترغاړی (tarğā́ṛay) ص. نر.م. (ج. ترغاړي) تور غاړی (پسه)، تور غاړی.

ترغاک (tarğā́k) نر.م (ج. ترغاکونه) ۱) تلغاک، سخته سېلۍ او باران؛ ۲) شاړه، څمکه، ميره؛ ۳) تالنده او برېښنا.

ترغچي (tarğačí) ښځ.م. د نجونو يو ډول لوبه ده.

ترغلونی (tarğalū́nay) نر.م. (ج. ترغلوني) د ښځو او حيواناتو د تيو پر راز ناروغي ده.

ترغوړی (tarğwaṛay) ص. نر.م. تورغوړی، هغه پسه چې غوږونه يې تور وي.

ترغونی (tarğū́nay) ص. نر.م. ۱) وګ. لرغونی؛ ۲) ص. ښځ.م. د ماښام تياره، تياره.

ترغه (tarğá) ص. نب (ج. ترغې) ۱) تيت او پاشان، ګډوډ؛ ۲) تالا، لوټ، نوستلی.

ترغيب (tarğíb) نر.م. ۱) رغبت، خوښه، تشويق، تمايل؛ ۲) لمسونه، پارونه، راضي کونه.

ترغی ترغی (tarğaytarğáy) ص. نب. تيت و پرک، ګډوډ، تالا ترغه، لت په لت، نوستلی.

ترفيع (tarfí') ښځ.م. لوړونه، جګونه، پورته کونه، د يوې رتبې نه بلې رتبې ته لوړېدنه.

ترقي (taraqí) ښځ.م. (ج. ترقی) پرمختګ، وړاندې تګ، پراختيا، لوړوالی، انکشاف.

ترک[1] (tarák) نر.م. ۱) د مرغيو د نيولو يو ډول پرکه يا لومه؛ ۲) پرېښودنه، قضا کونه.

ترک[2] (trak) نر.م. ۱) چاود، درز؛ ۲) د بوټي نيغ (سر) راوتنه؛ ۴) د شي پر پلوونو انځورکول.

ترکاري (tarkārí) ښځ.م. (ج. ترکارۍ) سابه، شنه، شینکی.

ترکاڼ (trakā́ṇ) نر.م. نجار.

ترکاڼک (tarkāṇák) نر.م. ټک ټکنی، یو راز مرغی دۀ چې په مښوکه د ونو ډډونه سوري کوي.

ترکاڼي (trakāṇí) ښځ.م. د ترکاڼ کسب، نجاري، هغه کسب چې ترکاڼ یې کوي.

ترکش بندي (terkašbandí) ښځ.م. سپاهي توب، عسکري، پوځي خدمت.

ترکښ (tarkáṣ) نر.م. ۱) د غشي د ساتلو او اېښودلو کڅوړه؛ ۲) و.ګ. تیرکښ.

ترکله (tarkála) ق. ترخو، ترکومه، ترخه وخته.

ترکمه (tarkáma) ق. ترخه وخته، ترکله، ترکومه.

ترکڼ (tarkáṇ) ښځ.م. ترکاڼ، درودګر، نجار.

ترکڼکی (tarkaṇakáy) نر.م. د مچوغني ترسوونی او د مچلوغزي هغه نری سرچې د کاني ویشتلو پروخت کې ترس کوي.

ترکوپره (tarkopára) ق. ۱) تل، همېشه، دایم؛ ۲) زیات، کافي، ډېره زیاته اندازه.

ترکودی (tarkodáy) نر.م. (ج. ترکودي) نبات، شینکی، ګرغورنېدونکی بوټی.

ترکول[۱] (tarkawə́l) مص. مت. ۱) غوړېښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) خوړول؛ ۳) پرېښودل، لاس اخیستل، وتل.

ترکول[۲] (trakawə́l) مص. مت. په لښتو سره وهل، په متروکه یا بل شي شړکول.

ترکومه (tarkúma) ق. ترکمه، ترکله، ترخو.

ترکونی (tarkúnay) نر.م (ج. ترکوني) په ناروغی اخته شوی نبات.

ترکه[۱] (tarká) ښځ.م. (ج. ترکې) ۱) نانځکه، لښتکه، ناوکی؛ ۲) نوده، د ونې نازکه څانګه یا ټنګی لښته.

ترکه[۲] (taraká) ښځ.م. (ج. ترکې) د مېراثي مال وېش، ماترک، متروکات.

ترکهار (trakahā́r) نر.م. ج. ترکهاری، داس د پښو اواز؛ ۲) په لښته د وهلو اواز.

ترکی (trákay) نر.م. ۱) خراب او تروه خواړه؛ ۲) غنم رنګی، سایرکه، یو ډول تور مرغی.

ترکی (tarakáy) ښځ.م. ۱) یو ډول شینکی دی؛ ۲) توري دانې دي چې له غنمو سره ګډې وي، سپاقان هم ورته وايي.

ترکیب (tarkíb) نر.م. ۱) ګډ، هغه څو څیزونه چې سره ګډ شوي وي. لکه لغوي، نحوي او...

ترکیب بند (tarkibbánd) نر.م. د بدیع په علم کې هغه ډول شعر چې تر هر بند وروسته یو بر بیت د بهلوالي په ډول راوړل شوي او د کسر بندونه یې څانله څانله قافیې ولري.

ترکیبي (tarkibí) ص. نب. پېچلي، نغښتي، ترکیب شوی، ګډ شوی، د ترکیب.

ترکېدل (trakedə́l) مص. ل. ۱) توکېدل، زرغونېدل؛ ۲) په لښتو وهل کېدل؛ ۳) شوربېدل؛ ۴) ټپېدل، توسېدل، کرېدل، د خوراک څیز تر زره کېدل.

ترکېدونه (tarkedúna) تر امکانه، تر وسې.

ترکې ورکې (tarkéwirké) ص. نب. شېندلی، خپور، خوروور، ګډوډ.

ترګ[۱] (targ) نر.م. یو ډول ناروغي دۀ چې د حیواناتو له مخ څخه غوښه شروي او زخم ترې جوړېږي.

ترګ[۲] (trag) نر.م. زنار، کابر، مزی، بېزوان، مهار، هغه مزی ...

ترلتۍ (tarlə́y) نر.م. (ج. ترلتونه) تړاڼ، تاخت، منده ترړه، دروه.

ترلغونی (tarlaǧúnay) نر.م. د ښاروېږو يو ډول ناروغي چې له خولې يې لاړې بهېږي.

ترله(۱) (tərlá) ښځ.م.(ج. ترلې) ۱) د تره لور، دکاکا لور؛ ۲) ق. يو له بل سره، يو له بله، يو د بل نه.

ترله انا (tarlaaná) ښځ.م. (ج. ترلې اناوې) ترنه انا، د نیا نیا، د انا انا، لرې نيا، لرې انا.

ترله وتل (tarlawatə́l) مص. ل. ۱) خپه کېدل، په قهرېدل؛ ۲) مېلمه ته زيات خرڅ کول.

ترله وتنه (tarlawatə́na) ښځ.م. ۱) ډېره خپه کېدنه؛ ۲) مېلمه ته زيات مصرف کونه.

ترم (torám) نر.م ۱) تروم، ښکر، بګل، برغو، په عسکري کې د عسکرو د خبرولو لپاره يوه آله؛ ۲) هېنده اس، هغه اس چې خسي نه وي.

ترمايي (tarmāyí) ص. نب. ۱) پسېنه انار، انګور او...؛ ۲) منګنی، هغه فصل چې په منې کې کرل کېږي يا پخېږي؛ ۳) هغه مېوه چې په منې کې پخېږي.

ترمباز (trambā́z) نر.م. چړمباز، نوی (Naway) نوي غويی، د غويلي هغه غويی چې موږي يا غويلرګي ته نهېږدي ترل کېږي.

ترمتی (turumtáy) نر.م. يو ښکاري مرغه دی.

ترمچي (t(u)rumčí) فا.نر.م (ج. ترمچيان) ترم وهونکی، تروم غږوونکی، تورنګچي.

ترمخ (tarmáx) ق. وړاندې، د مخه، په مخکې، لومړی، لومړنی، د تر شا ضد.

ترمل (tarmál) نر.م. ۱) مابنام؛ ۲) ص.نر.م. حرارتي، د تودوخې، ګرم، تود.

ترمله (tramlá) ښځ.م. سرسري، د وريجو اوبنه (سرسره).

ترمنه (tramná) ښځ.م. ۱) نمجنه ځمکه، زېمناکه ځمکه؛ ۲) وتره، کرلو ته تیاره ځمکه.

ترموز (tarmū́z) نر.م. ترماس، ترموس، يو ډول لوښی دی چې سساره او تاوده مايعات تر يوه ټاکلي وخت پر خپل حال ساتي.

ترمه (tárma) ښځ.م. ۱) پسته خاوره، پوګه خاوره، پرنده؛ ۲) زېمناکه ځمکه، وتره ځمکه؛ ۳) درز بدلي ځمکه، چاودلې ځمکه.

ترمي (tarmí) نر.م. د مېږو او وزو د شړولو يا راګرځولو لپاره د شپانه اواز؛ ۲) چاودکونه.

ترمي ترمي (tarmétarmé) ص. ښځ.م. ټوټې ټوټې، ريي وريي، خوري وري؛ ۲) چاود چاود.

ترميره (tarmirá) ښځ.م. يو ډول سابه دي، يو ډول شنېلي چې ګردې ګردې پاڼې لري او پر زخم اېښودل کېږي.

ترميم (tarmím) نر.م. اصلاح کونه، بيا سمونه، بيا جوړونه، بيا تيارونه، بيا رغاونه.

ترميمول (tarmimawə́l) مص.مت. اصلاح کول، بيا سمول، جوړول، روغول، بيا تيارول.

ترمينځ (tarmyánj) ق. ۱) ترمنځ، په منځ کې؛ ۲) پس، فاصله، وقفه.

ترناو (tarnā́w) نر.م(ج. ترناوونه) ۱) بياله، وياله ۲) تړې، ناوه، د لرګي هغه ناوه چې د ويالې پر سر اېښودل شوې وي او له لښتي يوې خوا ته اوبه پکې تېروي؛ ۳) د ژرندې ناوه؛ ۳) د دوو غرونو په منځ کې لاره.

ترنج (taránj) نر.م. (ج. ترنجونه) ۱) اغزی، ځوز، ازغی، سوی، هغه ازغی چې ترنجبين تري وباسي او اوښان يې هم خوري؛ ۲) د نارنج له کورنۍ تر نارنج غټه مېوه ده، چکوتره هم ورته وايي.

ترنجبين (tranjabín) نـر.م. ترنګبين، د څوزد ګوري، د خاص افرزي يو ډول خوږ شيره ده.

ترنجوکی (tranjúkay) بښـځ.م.ج. کـلاوه، اټه، ترنجه، ترنجي، د وريښمو يا سپينسيو مشوره.

ترنجه (tránja) ښځ.م. (ج. ترنجې) ۱) چور، چپر، تپره د بره ده چې شپانه د ضرورت پر وخت مېږه په حلالوي؛ ۲) و ګ. ترنجوکی.

ترنځ (tranǰ) ص.نر.م.ج. نري، ډنګر، خوار.

ترنځتوب (tranǰtób) نر.م. نريتوب، ډنګرتوب، خوارتوب، کمزورتيا، ترنځوالي، ترنځتيا، ترينګلتيا.

ترنځکی (tranǰakáy) نر.م. خوارکی، ډنګرکی، کمزورکی، د ترنځ تصغير.

ترنځلی (tranǰálay) ص.نـر.م. ۱) ترنګـلی، بخيل، سوګت؛ ۲) کلک، سخت، کش شوی.

ترنځوالی (tranǰwā́lay) نر.م. (ج. ترنځوالي) خوار والی، ډنګروالی، نريوالی، کمزورتيا.

ترنځول (tranǰawál) مص.مت. خوارول، ډنګرول، کمزوری کول، م تپ تيپ کول.

ترنځه (tranǰá) ښځ.م. ۱) د ترنځ مـونث شـکل؛ ۲) تياره، تياره والی، تياره غونې.

ترنځی (tranǰáy) نر.م. (ج. ترنځي) ډنګر سـری، نري سری، وچ کلک او خوراکی سړی.

ترنځی (tranǰáy) ښـځ.م.ج. د اوبـو داره، د اوبو تيرکه، د اوبو داری، د اوبو داري.

ترنځېدل (tranǰedál) مـص.ل. خوارېدل، ډنګرېدل، کمزوری کېدل.

ترند (tar ánd) ص.نر.م.ج. تورېدونکی، ترهند، ترهېدونکی ښاروی، دارېدونکی، تورند.

ترنداره (trandā́ra) ښځ.م. (ج. تـرنداري) د تـره ښځه، تندار، د اکا ماندينه، ترينداره، کاني.

ترندتوب (tarandtób) نـر.م. ترندتيا، توريدنه، ترهېدنه، تريدنه، ترندوالی، وحشت، ويره.

ترندي (tránde) ښـځ.ج. تريندي، د تـرور جمع، تروريانې.

ترنډ (taránd) ص.نر.م. ۱) ښورب آس، چاغ آس، غټ پټ اس؛ ۲) ښورب، غټ.

ترنډی (tarandáy) ښـځ.م. ۱) زيات خلک؛ ۲) د مېلمنو ګڼه ګونه؛ ۳) په زوره چيغې شور، شور، چيغې ناري؛ ٤) ترنده، ډلې.

ترنډې (trandé) ښځ.ج. ۱) تـرپونه، درينجکې، منډې تري؛ ۲) تولې، جوپې.

ترنزکه (tranzáka) ښـځ.م. بنتک، ګـونـرک، چنګتی، ترينګلی، کته پيش، موکی.

ترنزی (tranzáy) ښـځ.م.ج. د اوبـو داره، د اوبو تندکه، د اوبو پيشکه.

ترنک (tarnák) نر.م ۱) قهر، غوسه، سوخت، تاو، خوشکه؛ ۲) زياته اشتها، زياته تلوسه.

ترنکوځه (trankúca) ښځ.م. مچلوغزه، مچوغنه، مچنوغزه، مچوغنده.

ترنکي (tarnakí) ص.نب. قهرجـن، خـوشکتي، عصبي، غوسه ناک، تاوي، تاوجن.

ترنګ (trang) نر.م. ۱) دسازغـږ، د سـاز (سيمي آلو) وهل؛ ۲) د غنمو او اوربشو وږي ايستنه؛ ۳) د لويو لپاره اوار شوی ميدان.

ترنګا (trangā́) ښځ.م. (ج. ترنګاوې) د ساز اواز، تنګ تکور، شرنګا، ترنګا، ترنګا.

ترنګتوک (trangtók) يـو خـوږلـواز، د اوازونـو ترکيب، د لندی يا ټپی ترنمي (نه، ينه يا مه).

ترنګړ (trangár) نر.م. ګـرلـڅی، ترنګن، کوچنی کـمبـو، د مزريو ښخه جوړ شوی کمبو، د بوسو او وښو وړلو مزرين جال.

ترنګله (trangála) ښځ.م. یو ډول ونـه ده چې لـه لښتو یې ټوکرۍ او کجاوې جوړوي.

ترنګو (trangú) نر.م. څـرنده، سـارنګ، سرنده، غچکه، غږکه، سرنده، سارنده.

ترنګوڅه (trangúca) ښـځ.م. (ج. ترنګـوڅې) ۱) ماکـو، سـلایي ګـکه، مچر، یوه حشره ده؛ ۲) ترنکوڅه، مچنوغزه، مشنوغزه.

ترنګول (trangawál) مص. مت. درنګول، رباب وهل، ساز ټنګول، د موسیقۍ له سیمي آلو څخه اواز ایستل.

ترنګوونکی (trangawúnkay) ټنګوونکی، ربابي.

ترنګه (trangá) ښځ.م. (ج. ترنګې) هواره تخته.

ترنګهار (trangahā́r) نر.م. ترنګا، درنګهار، د موسیقۍ د سیمي آلود ترنګ اواز.

ترنګي (trangí) نر.م. د وچو غنمو هغه ډنـډر چې وږی یې راکوږ شوی وي.

ترنه انا (tarnaanā́) ښځ.م. د نیا د نیا مور، دانا دانا مور، ورنه انا، ترله انا.

ترنیکه (tarnikā́) نر.م. ترنیکه، د غور نیکه پلار، د نیکه نیکه.

ترنی (tarnáy) نـر.م. (ج. ترني) ترنی، محصول، ټکس، ګمرکي محصول، سورسات.

ترو (tro) اد. ۱) ترې، ترینه، ترنه، ورنه، له، ورڅخه، ورځني؛ ۲) ترڅو، ترهغو، څو چې، ترهغو چې؛ ۳) نو؛ ٤) ددې لپاره، له دې لامله.

تروالی (turwā́lay) نر.م. (ج. تـروالي) تـرشي، تریووالی، ترشوالی.

تروان (tarwā́n) نر.م. یو بوټی دی چې د الوبالو په څېر داني کوي او دانو ته یې سورکي وایي.

تروبی (trobā́y) نـر.م. (ج. تـروبي) ۱) سـرکه، سورکه؛ ۲) تروې اوبه، ترشې اوبه.

تروپ (trop) نر.م. (ج. تروپونه) ۱) انهیره، ملی ۲) د ملیو هغه فصل چې رنګیږي شوی نه وي؛ ۳) و.ګ. پروپ.

تروپر (trupár) نر.م. تروزی، د تروزوی، د عمه زوی، د پلار خوریی.

تروپی (trupáy) نر.م. تریچن، یو ډول تروه سابه دي.

تروتازګي (tarotā́zagi) ښځ.م. ۱) تـازه والی، تازه توب، شینوالی، شینتوب؛ ۲) خوشحال.

تروټ (troṭ) نر.م. ۱) تروټه، زیان؛ ۲) چټي، عبث ۳) دار؛ وېره، بېره، شنګ.

تروټمن (troṭamán) ص.نرم. تاواني، زیانمن.

تروټه (tróṭa) ص. نب. ۱) تاواني، تاوان شـوی، پر غاړه شوی؛ ۲) بې ارزښته؛ ۳) بار شوی.

تروټه کول (troṭakawál) مص.مت. ۱) کـوټه کـول، تاوانـول، وږېر غـاړه کـول، پر بارول؛ ۲) بې قدره کول، بې ارزښته کول.

ترور[1] (tror) ښځ.م. (ج. ترندې، تروریاني) د پلار خور، د مور خور.

ترور[2] (tarū́r) ص. نـر.م. ۱) ترهـور، وارخـطا، وېرېدلی، بېرېدلی؛ ۲) خپه، پرېشانه، مشوش.

ترور[3] (tarū́r) نر.م. ۱) دار، وېره، خوف، وحشت، دارول؛ ۲) وژل، تښتول.

ترورتوب (tarūrtób) نر.م. ترهورتیا، وارخطايي، تلوتیا، وارخطاتوب، ترهوروالی.

تروزی (trorzáy) نر.م. د تورزوی، د خـاله زوی، د عمه زوی، د پلار یا د مور د خور زوی.

ترورکه (troráka) ښـځ.م. د تـرور ورنوم دی، د مینې او محبت لپاره استعمالېږي.

تروروالی (trorwā́lay) نر.م. عمـه کېدنه، خاله کېدنه، خاله والی، عمه والی.

ترورول[1] (trorawə́l) مص. مت. ترورګنل، ترور شمېرل، تروری نیول، ترور بلل.

ترورول[2] (tarūrawə́l) مص. مت. وارخطا کول، ترهورول، وېرول، بېرول، ډارول.

ترورول[3] (tərūrawə́l) مص. مت. ترور کول، ترهه اچول، ګیوډې راوستل، وېره اچول.

تروری (troráy) ښځ.م. ۱) ترور، تروركه، د ترور لپاره د ګرانښت کلیمه؛ ۲) تسروری، ګیډره، لومبړه؛ ۳) چوري، مچ شړوني.

تروړه (troṛá) ښځ.م. (ج. تروړې) ۱) جاکړ، جکړ، هغه تیاره چې لـه سیلۍ او باران سره وي؛ ۲) هغه زرتار، ګلابتون چې د نیم ګـز په اندازه اوږد والی ولري؛ ۳) وره بوجۍ؛ ٤) هغه ګـونی یا بوجۍ چې پوره ډکه نه وي.

تروړی (troṛáy) ښځ. م. لومبړه، ګیدړه.

تروړی (troṛáy) نر.م ۱) چتی، چرندک، چترکی؛ ۲) چنګې دوله زېړه او تورمرغۍ .

تروږمی (trozmáy) ښځ.م. تیاره، تـرږمی، هغه شپه چې د سپوږمۍ رڼا پکې نه وي.

تروسکه (trúska) ق. ګـوندې چې، ښایي چې، تکیه کلام دی.

تروسه (tarósa) ق. تراوسـه، تردې دمه، تر دې ګړۍ پورې، تردې وخته، تر دې شېبې

تروسه (tarwása) نر.م. د خپل طاقـت په اندازه، د خپلې وسې هومره، د توان تر حده.

تروش (trūš) ص. نر.م.ج. تریو، تروه، تاک.

تروشي (trūší) ښځ.م. ۱) تریووالی؛ ۲) اچار.

تروښل (troṣə́l) مص.ل. ۱) تـروړل؛ ۲) تښتـول؛ ۳) تروړل.

تروښول (troṣawə́l) مص.مت. ۱) څه شیز له نظره لرې کول، پټ کول؛ ۲) سپمول، زېرمول.

تروښېدل (troṣedə́l) مص.ل. ۱) څه شیز له پامه لرې کېدل؛ ۲) ډډې ته کېدل؛ ۳) زېرمه کېدل.

تروکی[1] (tarūkay) نـر.م. (ج. تروکي) یو ډول ترېـو پاڼې بوټی دی.

تروکی[2] (tarwakáy) نر.م. (ج. تروکي) یو ډول تروه سابه دي چې اومه او پاخه خوړل کېږي.

تروکی[3] (trūkáy) نر.م. تروکـه، یو بوټی دی چې څېلي څېلي پر ځمکه هوار وي.

تروکېدل (trokedə́l) مص.ل. راتوکـېدل، راشنه کېدل، رازرغونېدل.

تروګی (trogáy) نر.م. (ج. تروګـي) ډډم، یو ډول ښاروي پرسوونکې ګیاه ده.

ترول (tarawə́l) مـص. مت. ۱) ډارول، وېـرول؛ ۲) په څغلولو سره ښاروي تیت و پرک کول.

ترومی (trómay) نر.م. (ج. ترومي) یو ګوټ اوبه، یو غړپ اوبه.

ترونه (tarawə́na) ښـځ.م. (ج. تـروني) تـرهونه، ډارونـه، وېرونه، بېرونه.

تروه[1] (tarwá) نر.ج. ۱) د تریو جمع؛ ۲) خمیره، خومره؛ ۳) سـرکه؛ ٤) ښځ. م. ښوره، مالګینه ځمکه.

تروه[2] (truwá) ښځ.م. (ج. تروې) کـېـړه، له منجو او لوخو جـوړ پـوزی چې د کوټې پر چت اچول کېږي.

تروې (tarwé) جن. شلومبې، شـړومبې، شـوملې؛ د «تروه» جمع.

ترویت (tarwét) نر.م. (ج. ترویتونه) ۱) د نجوم علم، توریت، پالپوهنه، د فـال کتلو فن، ستور پوهنه؛ ۲) فال.

ترویتون (tarwetón) نـر.م. ستـور پوهنه، ستـور پېژندنه، استرا...

ترویتی (tarwetáy) نر.م. ۱) نجومي، ستور پېژندونکی، منجم؛ ۲) فال گر، فال بين.

ترویج (tarwíj) نر.م. بابونه، رواجونه، دودونه، خپرونه، پراخونه، تیتونه.

ترویجول (tarwijawə́l) مص. مت. رواجول، دودول، خپرول، پراخول، تيتول.

ترویدل (tarwedə́l) مص. ل. تریویدل، تروشېدل، توکېدل، مالگين کېدل.

تره⁽¹⁾ (tra) نر.م. کاکا، اکا، د پلار ورور.

تره⁽²⁾ (tará) ښځ.م. (ج. تـرې) ۱) څېـره، رنګ، شکل، جثه؛ ۲) څېره، پر څېره؛ ۳) چمبېرخيال، چمبرخيـال، يـو ډول دارويي بوټی چې د نـري اوږد بادرنګ په څېر ورېږي کوي.

تره (trahā́) ښځ.م. (ج. ترهاوي) و ګ. ترهه.

ترهاو (tirhā́w) نر.م. اوړي، وړی، پيمانه، د غلې پيمانه، صاع.

تره خولی (traxwū́lay) نر.م. تورخولی سپرلی، هغه پسه يا سپرلي چې شوند ک يې تور وي.

ترهره (tarhára) ښځ.م. (ج. ترهري) ترهــه، ډار، وېره، بېره، بيم، سترګه سوځېدنه.

ترهړه (tarhára) ښځ.م. (ج.ترهړې) د ترهې ځای، د وېرې ځای، خطرناک ځای.

ترهغو (tarhağó) ق. ۱) ترهغه وخته، تر هغه پورې ۲) ترڅو پورې، ترڅو ، تر کومه چې.

ترهند (tarhánd) ص. نر.م. ج. و ګ. ترند.

ترهور (tarhū́r) ص. نر.م. ج. ۱) وارخطا، ترور، تلولی، حيران، وېرې اخيستی، ډار اخيستی؛ ۲) بې سترګو، نابينا، ړوند. ،(و ګ. : ترور).

ترهورتيا (tarhūrtyā́) ښځ.م. و ګ. : تروړتوب.

ترهوري (tarhurí) ښځ.م. وېـره، وارخطايي، بيم.

ترهــول (tarhawə́l) ص. نـر.م. وېـروونکی، بېروونکی، ډاروونکی.

ترهه (tráha) ښځ.م. (ج. ترهې) ډار، وېره، بېره.

ترهېدا (trahedā́) ښځ.م. ډارېدا، وېـرېدا، ترېدا، وېرېدنه، ډارېدنه، بېرېدنه.

ترهېدل (tarhedə́l) مص. ل. ډارېدل، وېـرېدل، بېرېدل، يرېدل، وارخطا کېدل.

ترهېدونکی (tarhedū́nkay) ص. نـر.م. ۱) تـرېدونکی، ډارېدونکی؛ ۲) شـکمن، دوه زړی، زړه نازړه، زړغي.

تری⁽¹⁾ (taráy) ق. ۱) په پټـه، په غـلا، په خفـيه؛ ۲) ښځ.م. اخور، د ژرندې يا مېچنې هغه ځای چې اوړه په کې تولېږي؛ ۳) ناوه، تري، پرناله.

تری⁽²⁾ (turáy) ښځ.م. ۱) د دوو غرونو په منځ کې تېره شوې لاره؛ ۲) پېچومی؛ ۳) سورنا، نی.

تري (tarí) جن. ۱) بوره، شکره، چيني؛ ۲) غوراوره.

ترې⁽¹⁾ (tre) اد. ترېنه، ورځخه، ځنې، ورنه، ورځه، له ده نه، له ده ځخه، له دې ځخه.

ترې⁽²⁾ (táre) ښځ.م. اچې، کچې، دوزې د شرلو غې.

ترې (tray) نر.م. د کاکېنې سوری، د کـشې سوری، د کمبو سوری.

ترې ترل (taraytarə́l) مص.ل. چاره کول، تدبير کول.

ترياق (taryā́q) نـر.م. ج. زهـرو دارو، پاد زهر، يو ډول دارو دي چې د زهرو اغېز کموي.

تريب (trib) نر.م. (ج. تريبونه) و ګ. : تريو.

تريت (tarít) نر.م. کل، کونجاره، ترېد.

ترې تم (taraytám) ق. لادرکه، بې پتې، ناڅاپه، ورک، نابېره له سترګو نيهام.

تريتی (tritáy) نر.م. يوه غرنۍ ونه ده چې تـرو دانې کوي.

تریچی (tričáy) نر.م. وگ. ترویی.

تریخ (trix) ص. نر.م. (ج. ترخه، تراخه) ۱) دخوږ ضد؛ ۲) غوسه ناک؛ ۳) گران؛ ٤) غیرتي، همتي، همتناک، میړنی.

تریخ بخن (trixbaxwə́n) ص. نر.م تریخ بخنی، ترخه ته نږدې، تریخ غوندې تریخوزمه.

تریختوب (trixtób) نر.م. تریختیا، تریخوالی.

تریخ توری (trixtorə́y) ښځ.م. کرېله، کرېړه، یو ډول تریخ سابه دي.

تریخجن (trixján) ص.نر.م. ۱) تریخ بخن، تریخ خوند لرونکی؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن.

تریخ دریاب (trixdaryā́b) نر.م. سمندر، بحر، کاړی دریاب.

تریخول (trixawə́l) مص.مت. تریخ کول، ترخول، د خوږولو ضد.

تریخی (tríxay) نر.م. (ج. تریخي) ۱) د صفرا کڅوړه، د صفرا کیسه، زهره؛ ۲) غیرت.

تریخېدل (trixedə́l) مص.ل. ۱) ترخېدل، تریخ کېدل؛ ۲) غوسه کېدل، قهرجن کېدل.

ترېدل (taredə́l) مص.ل. وگ: ترهېدل.

تریړه (triṛá) ښځ.م. (ج. تریړې) وگ: تروړی.

تریز (triz) نر.م. کاسني، تریزه، یو ډول بوټی دی.

تریږه (trizá) ښځ.م. (ج. تریږې) ۱) روغني غوړه ډوډی؛ ۲) پاستې، څپتې، لیکې.

تریل (taríl) نر.م. پتنوس، د چاینکو، پیالو او نورو شیانو د وړلو راوړلو لوښی.

تریلی (triláy) نر.م. (ج. تریلي) حوض، ډنډ، تالاو جوړ، تیلی.

تریناک (tarinā́k) ص.نر.م. ۱) ترهند، تېرند، وحشي؛ ۲) زورور باز، بېکاري باز.

ترېناکه (tarinā́ka) ښځ.م. یوه مرغۍ ده.

ترېنداره (trendā́ra) ښځ.م. وگ: ترنداره.

ترینگړ (tringáṛ) نر.م. مانجه، باچه، د موسیقۍ یوه درې گوتېزه آله ده.

ترینگلی (tringaláy) ښځ.م. ج. ۱) گسوزی، کټه‌پیش، تینگړې، پشکوری، د دوو گوتو تک؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ص.نر.م. تریو، تریو تندی، بدخویه؛ ۲) بخیل، خسیس.

ترینگی (tringáy) ښځ.م (ج. ترینگي) نری اواز، د نری اواز د نامه.

تریو (triw) ص. نر.م. (ج. تروه، تراوه) ۱) تروش، ترش، تاک؛ ۲) بدخویه.

تریوبخن (triwbaxwə́n) ص.نر.م. تریو غوندې، تریو بخوند، تریو بخون.

تریو تریوکی (triwtriwákay) نر.م. ترووکی، تروکی، یو ډول سابه دي چې تریو خوند لري.

تریو تندی (triwtánday) نر.م. ۱) تریو تندی، تریو وچولی؛ ۲) قهر، خوشکه، غوسه، غضب.

تریوتوب (triwtób) نر.م. تریوتیا، تریووالی.

تریوخوږی (triwxwáẓay) نر.م. سکنجبین، یو ډول تریو غوندې خوږ شربت دی.

تریو خوندی (triwxwánday) ص.نر.م. تروش خوندی، تریوبخوند، تریو بخن، تاکجن.

تریوړی (triwṛáy) نر.م. بادرنگ، نګوری.

تریو مخی (triwmáxay) ص.نر.م. ترش مخی، بدمخی، خوشکتي، قهرجن، بدخویه.

تریوناک (triwnā́k) ص.نر.م. ۱) تریووزمه، تروش خونده، تریو خونده، ترشناک.

تریونگلی (triwangláy) نر.م (ج. تریونگلي) ۱) مرچونی چکني، اچار؛ ۲) تریونگولی.

تریووالی (triwwā́lay) ص.نر.م. تریوتوب،

تریووزمه (triwwázma) ص. نب. تریو شانده، لږ غوندې مالګین، ترېناک، تروشناک.

تریوول (triwawál) مص. مت. تریو کول، تروش کول، مالګینول، تپاک کول، تروشول.

تریوی (tríway) نر.م. (ج. تریوي) د یوې غرنۍ ونې تروې دانې دي؛ د تریو انار وچې دانې.

تریویدل (triwedál) مص.ل. ۱) تروېدل، تپاک کېدل، ترشېدل؛ ۲) خپه کېدل، غوسه کېدل.

تړیه (tárya) ښځ.م. ازیه، دره، دریه، دری، د مېږو او وزو د شړلو اواز.

تړ (taṛ) نر.م. (ج. تړونه) ۱) شرط؛ ۲) غوټه، غنډه، ګنډه؛ ۳) د اوبو بند، بند؛ ٤) لویه ګټه (تیږه)؛ ۵) قرارداد؛ ٦) اتفاق، تړون؛ ۷) ملاتړ.

تړازه (taṛáza) ښځ.م. (ج. تړازې) و.ګ. ترازه.

تړاک[۱] (taṛák) نر.م. (ج. تړاکونه) ۱) صف، کتار، قطار، چیل؛ ۲) خوا، ډډه، اړخ.

تړاک[۲] (tṛāk) نر.م. تراق، د څه شي د ماتېدو اواز.

تړاکی (tṛākáy) نر.م. ترکی، لنګوټی، چوتی، لنګ، هغه کوچنی لنګ چې د لمبلو او غېږو نیولو په وخت کې تړل کېږي.

تړانګه (taṛā́nga) ښځ.م. ۱) چیره، رېبکی، د توکر لویه ریتاره؛ ۲) څېره، پړانګه، د ځمکې اوږده ترازه.

تړانګې تړانګې (taṛāngétṛāngé) ص. ښځ.م. لتاړې لتاړې، پړانګې پړانګې.

تړاو (taṛáw) نر.م. (ج. تړاوونه) ۱) د جریب کولو پړی؛ ۲) تړون، اړیکه، علاقه، اړه.

تړبوخه (taṛbū́xa) ښځ.م. دوپه، تړبوخته، بنده، دپه، بدبویه هوا.

تړپ (tṛap) نر.م. ۱) د پلن څیز د غورځېدلو اواز؛ ۲) اکراري؛ ۳) تونډي، تېزي؛ ٤) بې صبري.

تړپول (tṛapawál) مص. مت. ۱) ټپول؛ ۲) ناکراره کول، ناارامول؛ ۳) حرکت ورکول، تپول، خوځول.

تړپهار (tṛapahā́r) نر.م. چړپهار؛ ۱) د اوبو د غلبلېدو اواز؛ ۲) په اوبو کې د غورځېدو اواز.

تړپېدل (tṛapedál) مص.ل. ۱) ټپېدل، توپلېدل؛ ۲) ناارامېدل، ناکرارېدل.

تړتړی (taṛtaṛáy) ص. نر.م. تورې، تتړی، تتله.

تړتک (taṛták) نر.م. ناکراري، ناارامي.

تړڅپه (taṛcapá) ارتباطي هجا، د تړخپلواک پر ځای را تلونکی څپه.

تړخپلواک (taṛxpalwā́k) د دوو ژبنیو توکونو تړونکی (رابط) خپلواک (واول).

تړژبی (taṛžábay) ص. نر.م. و.ګ. تړتړی.

تړس (tṛás) نر.م. د لرګي د ماتېدو اواز.

تړښت (taṛā́ṣt) تړاو، تړنګ، ترکیب، طرز ترکیب.

تړښتي (taṛāṣtí) ص. ترکیبي.

تړغونډله (taṛǧwánḍla) ص. عطفیه جمله.

تړق (tṛaq) نر.م. ۱) ترک، د دوو شیانو په خپل منځ کې د لګېدلو اواز.

تړک (taṛák) نر.م. کیکری، تلکه، تلک.

تړکانی (taṛkāṇáy) نر.م. (ج. تړکاني) یو ډول بوټی دی چې توري توري دانې کوي.

تړکه[۱] (tṛáka) ښځ.م. ۱) تکه، اسماني تندر؛ ۲) د مردکو، مردکیو، تیکانو لوبه.

تړکه[۲] (taṛaká) ښځ.م. (ج. تړکې) پتکه، دړکه، دباب، ګرابې، سترګی پرې ورایستنه.

تړکه[۳] (t(u,a)ṛká) ښځ.م. (ج. تړکې) داغ، سره کړې غوږې، نګولې ته د غوړو تبی.

تړکی (taṛá kay) نر.م. (ج. تړکي) کوچنی لنګ، وړوکی لنګ، چوتی، چیتی، چوتی.

ترکی (trakáy) نر.م. بچوکی، د مچلو غزي د سر هغه نری تار چې د تېرې ویښتلو په وخت کې پرېښودل کېږي او اواز ترې وځي.

ترگر (targár) لږ په فونیمي مورفیم چې د کړ (فعل) یا نوم ولې له نورو اړوندو کړنو سره ترې.

ترل (taṛál) مص.مت. ۱) غوټه ورکول، گنډه ورکول ۲) بندول؛ ۳) ټینګول، پابند کول.

ترلې څپه (taṛəle capá) پورې څپه، کنسوننټ بای څپه.

ترلې خپلواک غږ (taṛəlayxpalwákǧəǵ) پورتنی خپلواک (high vowel).

ترلیک (taṛlík) نر.م. (ج. ترلیکونه) قرارداد، لوزنامه، ترونلیک، عهدنامه.

ترم (táṛam) ص. نر.م. ج. لږ غوندې گرم، نیم تود، شیرگرم، تومن.

ترمبه (ṭrumbá) ښځ.م. ناتار، هغه ږوی چې په مستو او شلومبو کې میده شوي وي.

ترمتوب (taṛamtób) ص. نر.م. ترمتیا، ترموالی، لږ غوندې تودوالی، شیرگرموالی.

ترمول (taṛmawál) مص.مت. لږ گرمول، لږ تودول، تودول، ترم کول، ایله تاو ورسول.

ترمېدل (taṛmedə́l) مص.ل. گرمېدل، لږ تودېدل، شیرگرمېدل.

ترنگ[1] (ṭrang) نر.م. ترنگا، تنگار، دساز اواز.

ترنگ[2] (taṛáng) نر.م. ۱) ترکیب؛ و گ. ترنه؛ ۲) هغه لویه تیره ده چې ختل پرې گران وي.

ترنگهار (ṭrangahā́r) نر.ج. ترنگا، تنگهار، د موسیقی د سیمي آلو پرله پسې غږول.

ترنه (taṛə́na) ښځ.م. (ج. ترنې) ترنگ، غوټه وراچونه، بندونه، غوټه ورکونه.

ترو (taṛū́) ص.نب. ایلتې ویونکی، چتې بول.

تروبی (taṛobáy) نر.م. (ج. تروبي) د اوبو سونلکه، د اوبو بمبه، د اوبو نل.

ترومبی (ṭrombáy) نر.م. تودې شپرومبې، تودې شلومبې، تودې شوې تروې، متر.

ترون (taṛún) نر.م. ۱) ترنه، غوټه ورکونه؛ ۲) دود، دستور؛ ۳) قرارداد؛ ٤) اړیکه؛ ٥) بندیز، قومي ټینگه، تړه، ناغه؛ ٦) اتحادکونه، اتفاق.

ترونلیک (taṛūnlík) نر.م. و گ. ترلیک.

ترون ماتی (taṛūnmā́tay) ا.ص.م. ترون ماتوونکی ترماتی، ژمن ماتی.

ترونوال (taṛūnwā́l) ا.م. ترون والا، قراردادي.

تروني (taṛuní) ص. د ترون اړوند، قراردادي.

تروني (taṛū́nay) نر.م. د ترلو څیز، د ترلو آله.

ترویبکی (taṛwayíkay) ا.م. د عطف توری یا ادات(او).

تره (taṛá) ښځ.م. ۱) لاره؛ ۲) سخته څمکه؛ ۳) اراده، قصد؛ ٤) لوز، اقرار، وعده؛ ٥) تیره څوکې غوندی؛ ٦) لویه تیره؛ ۷) دود، دستور؛ ۸) قومي غړ؛ ۹) یوه لویه تخته د کرڅمکه.

ترهار (ṭuṛhā́r) نر.م. د ترتري سرې پرله پسې خبرې.

تریسکي (taṛiskí) ښځ.ج. کړاوونه، نادودې، ناخوالې، ناکردې، سختې، سرې تودې، غمونه، ربړونه.

تریسمار (taṛismā́r) نر.م. ۱) دبره گرمې؛ ۲) د تریک د گولیو باران او اواز.

تریکه (ṭríka) ښځ.م. (ج. تریکې) څریکه، درد، برېښ، تکلیف.

تری (taṛay) ص. نر.م. تتله، ترژبی، تتله.

تز (tiz) نر.م. ۱) تېزس، رساله، د دکتورا رساله؛ ۲) مبحث، د بحث موضوع، قضیه، فرض.

تزار (tazā́r) نر.م. سزا، جزا.

تزاید (tazāyód) نر.م. ج. زیاتوالی، ډېروالی، لوړوالی، اضافه والی.

تزریق (tazríq) نر.م. ۱) پېچکاري، ستن وهل.

تزک (tozók) نر.م. ۱) انتظام، ترتیب؛ ۲) شان، پرتم، شوکت، برم؛ ۳) ورځني یادښتونه.

تزکیه (tazkiyá) ښځ.م. ۱) پاکونه، پېژوونه، پاکي، پاکوالی؛ ۲) زکات ورکول.

تزلزل (tazalzól) نر.م. ۱) رپا، ښوېدنه، رېږدېدا، بې استقامتي؛ ۲) دوه زړه توب.

تزنېدل (toznedə́l) مص. ل. په قهرېدل، غوسه کېدل، خپه کېدل.

تزوی (tazáway) نر.م. یو ډول وابنه دي.

تزویر (tazwír) نر.م. (ج. تزویرونه) مکر، فریب، چل، چل ول، دوکه کونه، تېرایستنه.

تزی (tázay) نر.م. ۱) توزی، هغه گردی خرمن یا توکرچې د خپمې په منځنۍ برخه کې د خپمې د ستنې سر پکې کلکوي؛ ۲) بمبل، د جوارو بمبل، د جوارو گل.

تزیید (tazyíd) نر.م. زیاتوالی، ډېروالی.

تزیین (tazyín) نر.م. ۱) تزئین، ښکلی کونه، سینگارونه؛ ۲) ښایست، ښکلا.

تزییني (tazyiní) ص. نب. د تزیین، د ښکلا، د تزیین اړوند.

تږل (tazə́l) نر.م. چمتووالی، تیاری، امادگي.

تږم (tazm) نر.م. بدبوی، ورږم.

تږمجن (tazmján) ص. نر.م. ورمجن، تورمجن، ورږم لرونکی، بوین.

تږی (tázay) ص. نر.م. ۱) تندې اخیستی، اوبو ښلوته ار؛ ۲) هیله من، لېوال، ارزومند.

تس (tas) ص. نر.م. ۱) تش، دد؛ ۲) غیرځول شوی،

تساند (tasánd) نر.م. لاس ورکونه، مرسته.

تساوي (tasāwí) ښځ.م. برابروالی، سره برابرېدنه، یو شان کېدنه.

تسبک (tasbák) ص. نر.م. ۱) کلک، محکم؛ ۲) ښخ، سیخ، سم.

تسبیح (tasbíh) ښځ.م. سبحان الله ویل، د پاک خدای (ج) ثنا و صفت او په پاکۍ سره یادونه.

تسخیر (tasxír) نر.م. مسخر کول، په کابو کې راوستل، قبضه کول، اهلونه، رامول.

تسخین (tasxín) نر.م. تودونه، گرمونه.

تسریع (tasrí') ښځ.م. چټکونه، تېزول.

تسطیح (tastíh) ښځ.م. پلنونه، هوارونه.

تسکره (taskerá) ا.م. د ناروغانو د لېږدونې ارابه یې کټ.

تسکوره (taskóra) ښځ.م. ۱) تسکره، د لوښي تنبځې په څېر یوه بزگري آله ده؛ ۲) کهی.

تسکین (taskín) نر.م. ۱) تسلي، ارام، اسوده، اطمینان؛ ۲) کرارونه، ارامونه.

تسلسل (tasalsól) نر.م. ۱) پرله پسې والی، یو له بل سره منښتی؛ ۲) د نا متناهي چارو ترتیب.

تسلط (tasalót) نر.م. ۱) مسلط کېدنه، لاس برېدنه، حاکمیت لرنه؛ ۲) بریالیتوب، برېدنه.

تسلي (tasalí) ښځ.م. ۱) تسل، داد، دادگېرنه، دادینه، اطمینان؛ ۲) یقین، باور.

تسلیح (taslíh) ښځ.م. په وسله سمبالونه.

تسلیحاتي (taslihātí) ص. نب. د وسلې، د سلاح، د وسلې سره تړلی، وسله واله.

تسلیخ (taslíx) ښځ.م. ۱) حلالونه، وندي کونه، قصابي کونه؛ ۲) مصلا، جای نماز.

تسلیم (taslím) نر.م. سپارل، منل، قبلول، غاړه اېښودنه، ایلېدنه، تابع کېدنه،

تسلیمول (taslimawә́l) مص. مت. ۱) منل، غاړه ایښودل؛ ۲) تابع کول؛ ۳) سپارل، حواله کول.

تسلیمي (taslimí) بنغ.م. ۱) قبلونه؛ ۲) ایلونه، تابع کېدنه؛ ۳) ورسپارنه، ورحواله کونه.

تسلیمېدل (taslimedә́l) مص.ل. ۱) قبلېدل؛ ۲) تابع کېدل؛ ۳) حواله کېدل، سپارل کېدل.

تسمه (tasmá) بنغ.م. (ج. تسمې) د څرمنې پټی، ملابند، ملاتړونی، ملاوستنی.

تسمه غوړ (tasmağwáṛ) نر.م. هغه مسوم چې موچیان تسمې پرې غوړوي.

تسمیه (tasmiyá) بنغ.م. نوموونه، بلنه، یادونه، نوم ایښودنه، نوم ورکونه، په نوم غوښتنه.

تسمم (tasamóm) نر.م. زهرناک کېدنه، زهرجن توب، زهرجنوالی.

تس نس (tasnás) ص.نب ۱) تیت و پرک، ګډوډ؛ ۲) ژر خلاص شوی، تمام شوی.

تسو (tasú) نر.م. ۱) یو نیم انچ؛ ۲) د ځمکې وړه برخه، د بسواسې شلمه برخه.

تسول (tasawә́l) مص.مت. ۱) تشول، خالي کول؛ ۲) غورځول؛ ۳) ډزول، ډزکول.

تسوید (taswíd) نر.م. مسوده کونه، له پاک لیکنې نه مخکې لیکل.

تسیا (tasyā́) ص. نب. ۱) بې هوشه، بېخوده، بې حسه؛ ۲) خالي والی، تشوالی.

تش (taš) ص. نر.م.ج. ۱) خالي، تس؛ ۲) فقط، ایله، یوازې، دومره؛ ۳) ډډ، ګوګ.

تشاکل (tašākul) نر.م. بوخېر کېدنه، یوډول کېدنه

تش بازو (tašbāzú) نر.م. بې څه وسیلې لامبو، تشلاسې لامبو، له خیک یا شناز پرته لامبو...

تش بانی (tašbānáy) نر.م. بې پنده، بې سامانه، بې پندې، تش لاس روان.

تشبث (tašabós) نر.م. مداخله، پلتنه، کسارلړنه، ګروېږنه، کنجکاوي، لاس وهنه.

تشبه (tašabóh) بنغ.م. ۱) ورته والی، یوشان والی، غونډي، په څېر؛ ۲) بد. یو یا څو شیان چې ګډه وجهه ولري.

تشبیه (tašbíh) بنغ.م. مشابه کول، ورته کول، د دوو شیانو مانیزه یوورنګي.

تش پانی (tašpānáy) نر.م. ۱) بې وسلې، تش لاسی، د جنګ پر وخت بې وسلې سړی.

تشتت (tašatót) نر.م. ۱) تیتېدنه، خپرېدنه، تیتوالی؛ ۲) پریشاني.

تشتوب (taštób) نر.م. و ګ. تشوالی.

تش تور (taštór) ص. نر.م.ج. ۱) بېخې تش، خالي لاس؛ ۲) ناکام، پاتې، بې برخې.

تشتیا (taštyā́) نر.م. و ګ. تشوالی.

تشتینه (taštiná) بنغ.م. ۱) وریته غوښه، کباب غوښه؛ ۲) د پسه د ژامې غوښه.

تشجیع (tašjíʕ) بنغ.م. جرأت ورکول، زړه ورونه، زغږدونه، رتونه.

تشخص (tašaxús) نر.م. ۱) ټاکل کېدنه؛ ۲) توپیر پیدا کېدنه، بېلونه، ځانګړې کونه، معلومېدنه، پېژندل کېدنه.

تشخیص (tašxís) نر.م. ۱) ټاکل، مقررونه، تعیینونه؛ ۲) د ناروغۍ معلومونه؛ ۳) اندازه لګول، بېلول، توپیر کول، جلا کول.

تشخیصي (tašxisí) ص. نب. ۱) د تشخیص؛ ۲) بېلوونکی، جلا کوونکی.

تشدد (tašadód) نر.م. ۱) سختي، زیاتی، جبر؛ ...

تشدید (tašdíd) نر.م. زوراچونه، فشار راوستل، وشد علامه(ّ)، د یوه جنس دوه حرفونه په یوه حرف لیکل او په دوو حرفونو لوستل.

تش ذهني (tašzéhnay) ص.م. بنگوله، بې خبره.

تشریح (tašríh) ښځ.م. ۱) شرح کول، بیانونه؛ ۲) ټوټې ټوټې کول، وند وند کول.

تشریحي (tašrihí) ص.نب. د تشریح، مفصل، تفصیلي، مشرح.

تشریح کېدل (tašrihkedə́l) مص.ل. شرحه کېدل، بیانېدل، روښانه کېدنه، څرګندېدل.

تشریف (tašríf) نر.م. ۱) شریفونه، شریفول؛ ۲) عزت ورکول، لویونه.

تشریف راوړل (tašrifrāwṛə́l) مص.ل. راتلل، په درنښت راتلل.

تشریفات (tašrifāt) نر.ج. ۱) د تشریف جمع؛ ۲) رسمي او ظاهري هرکلي یا خبري.

تشعشع (tašaššoʿ) ښځ.م. روښنايي کول، ځلېدل، وړانګه اچول کېدل.

تشکارول (tuškārawə́l) مص.مت. سپي ورتو کول، ایش کول، کشکارول.

تش کالبوت (taškālbút) ص.نر.م. ۱) بې سا، خالي جثه؛ ۲) بې ښې، بې توښې، بې ژبې.

تشکر (tašakór) نر.م. کوروداني، شکریه، مننه.

تشکل (tašakól) نر.م. (ج. تشکلونه) ۱) بڼه پیدا کول، منځ ته راتلل؛ ۲) ښکلي کېدنه.

تشکیل (taškíl) نر.م. ۱) جوړښت، ساختمان، رغښت، سازمان، تاسیس؛ ۲) جوړول، سازمان ورکول.

تش گوگ (tašgóg) ص.نر.م.ج. تش کالبوت.

تش لاس (tašlās) ص.نر.م. ۱) خالي لاس؛ ۲)

تش مغزی (tašmáǧzay) ص.نر.م. بې مساغزه، ناپوه، بې عقله، بې فکره، کم عقله.

تش لباس (tašlibā́s) ص.نر.م. لباسي، خالي، خوشامنده، د ظاهرداري خبري.

تشناب (tašnā́b) نر.م. لمباشی، غسل خانه، چرچوبی، چمچوبی.

تشناب کاغذ (tašnābkāgaz) ځانپاکي کاغذ، د استنجا کاغذ.

تشنج (tašanój) نر.م. ۱) گڼېدي، کرکېچ.

تشنگ (tšang) نر.م. تنده، تږی توب، تږي کېدنه.

تش نوم (tašnū́m) نر.م. خالي نوم، صرف نوم، تش په نامه، بوازي په نوم.

تشوالی (tašwā́lay) نر.م. تشتوب، خالیتوب، تستوب، تشوالي، گوگوالی.

تشوکی (tašū́kay) ص.نر.م. (ج. تشوکي) خالي، تش، گوگ.

تشول (tašawə́l) مص.مت. خالي کول، تسول.

تشوونی (tašawū́nay) نر.م. د تشولو آله، د خالي کولو وسیله.

تشویش (tašwíš) نر.م. پریشاني، فکر، سوچ، سودا، اندېښنه.

تشویق (tašwíq) نر.م. هڅونه، لمسونه، پارونه، په شوق راوستنه، ترغیبونه.

تشویقول (tašwiqawə́l) مص.مت. هڅول، پارول، لمسول، په شوق راوستل، مایله کول.

تشه (taša) ښځ.م. (ج. تشې) ۱) خالي، خلا، فضا؛ ۲) د تش ښځینه شکل.

تشهیر (tašhír) نر.م. ۱) شهرت ورکونه، مشهورونه؛ ۲) شرمونه، مسخره کونه.

تشی (tášay) نر.م. تسی، د پښتېو د څنگ لاندنۍ برخه چې پښتورگي پکې وي

تشهدل (taše dúl) مص.ل. تسهدل، خالي کېدل.

تښتکی (taṣtakáy) نر.م. کوډني، مات کنډولی، د سپو او چرګانو داوبو څښلو خاورین لوښي.

تښتن (taṣtén) نر.م. څښتن، بادار، مالک، آقا.

تښتند (taṣtánd) ص. نر.م. ۱) تېښتې ته تیار، منډې ته تیار؛ ۲) څښتند، په قهر او غضب تېرېدونکی.

تښتول (taṣtawə́l) مص. مت. ۱) په منډه کول، ځغلول؛ ۲) په زور بېول؛ ۳) ارول، پرول.

تښتېدل (taṣtedə́l) مص.ل. ۱) په منډه کېدل، ځغلېدل؛ ۲) بېغه متېزه کېدل؛ ۳) پرېدل.

تښغ (taṣáj) ښځ.م. تخغ، تېشه، توبغ.

تښل (taṣə́l) مص.ل. و.ګ. تښتېدل.

تښن (taṣə́n) تښند، تښتېدونکی، فراري، ګرېزپا.

تصاحب (tasāhób) نر.م. څښتن کېدنه، خاوند کېدنه، ترلاسه کونه.

تصادف (tasādóf) نر.م. پېښېدنه، مخامخېدنه، چانس، ناڅاپي پېښه، ناڅاپي کار، برابري.

تصادفي (tasādofí) ص.نب ناڅاپي، غیرارادي، نابېره، ناخبره، اتفاقي.

تصادم (tasādóm) نر.م. ټکر، لګېدل، لګېدنه، جنګېدنه، ګرګېچي، کړچ، سره لګېدل.

تصاعد (tasāʔód) نر.م. جګېدنه، پورته کېدنه، لوړېدنه، زیاتېدنه.

تصحیح (tashíh) ښځ.م. سمونه، اصلاح کونه، غلطي لرې کول.

تصدي (tasadí) ښځ.م(ج. تصدی) ۱) پر غاړه اخستل، یو کار پر ذمه اخیستل؛ ۲) موسسه، اق. تنظیم، تشبث، شرکت.

تصدیق (tasdíq) نر.م. ۱) ربښتیا ګڼل، تاییدونه؛ ۲) شهادت، شاهدي؛ ۳) سند، ثبوت.

تصدیقول (tasdiqawə́l) مص. مت. ۱) ربښتیا بلل، تاییدول، ربښتیا ګڼل؛ ۲) منل، قبلول.

تصرف (tasarrúf) نر.م. ۱) قبضونه، قبضه کول، ترلاسول، نیونه؛ ۲) یو څه پر خپل ذوق اړونه او تغییر ورکول.

تصریح (tasríh) ښځ.م. څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه، صراحت ورکونه.

تصریف (tasríf) نر.م. ۱) مصرفونه؛ ۲) تغییر ورکونه، اړونه؛ ۳) په واک کې ورکونه، ورسپارنه؛ ٤) د صرف علم: د کلیمو اشتقاق، له یوې کلیمې بله جوړونه او اړونه.

تصریفي (tasrifí) ص. نب. ۱) د تصریف؛ ۲) د تغییر ورکونې (مورفولوجیکي، صرفي).

تصغیر (tasğír) نر.م. ۱) وړونه؛ ۲) په ګرامر کې هغه کلیمه چې موسوم ته د کوچنیوالي او یا ګرانښت لپاره استعمالېږي.

تصفیه (tasfiyá) ښځ.م ۱) چڼونه، چاڼونه، پاکونه؛ ۲) فیصله کونه، خلاصونه.

تصمیم (tasmím) نر.م. ۱) پتېینه، پتېیل؛ ۲) نیت، ویلاړ، اراده.

تصنع (tasanóʔ) ښځ.م ۱) ځان ښودنه، ځان ښوونه، برېښونه؛ ۲) تکي برکي، چل ول.

تصنعي (tasanoʔí) ص. نب. ۱) د ځان ښودنې، ظاهرسازي؛ ۲) تظاهري، غیر حقیقي.

تصنیف (tasníf) نر.م.(ج. تصنیفونه) ۱) صنف صنف کونه، ګروپ بندي کونه؛ ۲) د کتاب لیکل او ترتیبونه.

تصور (tasawór) نر.م. (ج. تصورونه) ۱) خیال، ۲) سوچ، چورت، اندېښنه؛ ۳) ګومان.

تصوري (tasaworí) ص.نب. ۱) د تصور، خیالي؛ ۲) چورتي، ګوماني.

تصوف (tasawóf) نر.م. ۱) صوفي کېدنه، د نفس د پاکولو طریقه، درویشي طریقه او مسلک ۲) هغه علم چې د زړه تزکیه په کېږي.

تصویب (taswíb) نر.م. ۱) سم او صحیح ګڼل، د یو کار د سموالي او ناسموالي په اړه حکم کول؛ ۲) د واکمن مجلس له خوا د یوې موضوع په اړه رایه ورکول.

تصویر (taswír) نر.م. (ج. تصویرونه) انځور، نقش، صورت، عکس، شکل، څېره، فوټو.

تصویرول (taswirawə́l) مص. مت. انځورول، مجسمول، شکل ورکول، کښل.

تضاد (tazā́d) نر.م. ۱) مخالفت، ورانوالی؛ ۲) د نظم او نثر هغه صنعت چې ضد کلیمې په کې وي، لکه تور و سپین.

تضرع (tazarór) ښځ.م. (ج. تضرع ګانې) زاري، زاري، عاجزي او عذر کونه.

تضمین (tazmín) نر.م. ۱) ضمانت کول، ژمنه کول، ذمه واري، ګرنتي؛ ۲) په شاعري کې د چا پر شعر باندې مسرې جوړول.

تضمینول (tazminawə́l) مص. مت. ضمانت کول، ژمنه کول، په ذمه اخستل.

تطابق (tatābóq) نر.م.ج. برابرېدنه، یو شان کېدنه، یو له بله سره یو ډول او متفق کېدنه.

تطاول (tatāwól) نر.م. تېری، ظلم.

تطبیق (tatbíq) نر.م. ج. ۱) دوه یا زیات شیان سره برابرېدنه؛ ۲) عملي کونه، اجرا کونه.

تطبیقول (tatbiqawə́l) مص. مت. ۱) سره برابرول، سره سمول؛ ۲) اجرا کول، عملي کول، پر ځای کول.

تطبیقي (tatbiqí) ص. نب. ۱) د تطبیق ور، د تطبیقولو؛ ۲) عملي، د اجرا ور.

تطمیع (tatmír) ښځ.م. په طمع کونه، په تېر کونه، هیله من کونه، منتظرونه.

تطور (tatawór) نر.م. ډول ډول کېدنه، راز راز کېدنه، له یوې بڼې څخه په بله بڼه اوښتنه.

تطهیر (tathír) نر.م (ج. تطهیرونه) ولنه، پاکونه، مینځنه، پېڅونه، ستره کونه.

تظاهر (tazāhór) نر.م. ۱) ځان ښودنه، خود نمایي ۲) مرسته کونه؛ ۳) ملاتړ کول.

تعادل (tasādól) نر.م. (ج. تعادلونه) سره انډول کېدنه، یو له بله سره برابرېدنه.

تعارض (tasāróz) نر.م. (ج. تعارضات) تېری کونه، سره لګېدل، سره نښتل، برید کول.

تعارف (tasāróf) نر.م. ۱) پېژندګلوي، اشنا کېدنه؛ ۲) یو بل ته سره سوغات ورکونه.

تعاقل (tasāqól) نر.م. ځان هوښیار ګڼل، ځان پوه او هوښیار ښکاره کونه.

تعالی (tasālā́) ص. نر.م. لوی، ستر، اوچت، د لوړې مرتبې خاوند.

تعامل (tasāmól) نر.م. (ج. تعاملونه) ۱) رسم او رواج، دود دستور، رواج، عرف؛ ۲) یو پر بل تأثیر کول، متقابل عمل، متقابله اغېزه.

تعاون (tasāwón) نر.م. مرسته، مدد، متقابل کومک، لاس نیوی.

تعاوني (tasāwoní) ص. نب. د مرستې، د کومک، د ګډې مرستې، د لاس نیوي.

تعاهد (tasāhód) نر.م. (ج. تعهدونه) یو له بله وعده، قول، ژمنه یا ژبه کونه.

تعبیر (tasbír) نر.م. ۱) مطلب بیانونه، خپل مقصد په عباراتو بیانونه؛ ۲) د خوب مانا.

تعبیرول (tasbirawə́l) مص. مت. ۱) بیانول، مطلب او مقصد بیانول؛ ۲) د خوب مانا کول.

تعبيوي (tasbiyawí) ص.نب. د سمبالښت، د تیارۍ او چارې تاکتیکي، تکتیکي.

تعبيه (tasbiyá) ښځ.م. (ج. تعبيې) تابيا، چاره، سمبالونه، چمتو کونه، تیارونه، تیاري نیونه، برابرونه(د پوځ)، تکتیک.

تعجب (tasajúb) نر.م. حیرانتیا، حیرانېدنه.

تعجیل (tasjíl) نر.م. (ج. تعجیلونه) تلوار، بیړه، تادي او تلوسه کونه.

تعداد (tasdád) نر.م. ۱) شمېر، شومره والی؛ ۲) اندازه، حد.

تعدّی (tasdá) ښځ.م. تېری، زور، ظلم، زیاتی.

تعدیل (tasdíl) نر.م. ۱) سمونه، اړونه، اصلاح کونه، بدلونه؛ ۲) دوه شیان سره برابرونه.

تعذیب (tasẕíb) نر.م. ربړ، تنګسه، کړونه، ځورونه، ربړونه، عذابونه.

تعذیبول (tasẕibawə́l) مص.مت. ربړول، تنګول، ځورول، کړول، عذابول، تکلیفول.

تعرض (tasaróẕ) نر.م. (ج. تعرضونه) برید، غوټه، حمله، یرغل، تېری.

تعرضي (tasarozí) ص.نب. د تعرض، له برید، تېري، یرغل او تعرض سره تړلی.

تعرف (tasaróf) نر.م. پېژندګلوي، یوتربله پېژندل، بلدتیا، سره معرفي کېدنه.

تعرفه (tasrofá) ښځ.م. (ج. تعرفې) ۱) پېژند پاڼه، شهرت پاڼه، د پیسو د تحویلولو سند، د معرفي کېدو پاڼه؛ ۲) الیست، فهرست.

تعریف (tasríf) نر.م. (ج. تعریفونه) ۱) تشریح، مطلب بیانونه؛ ۲) وربېژندنه، پېژندګلوي؛ ۳) صفت، ستاینه، مدح.

تعزیت (tasziyát) نر.م. تعزیه، تسلي ورکونه، خواخوږي، غم شریکي، همدردي ښکاره کونه.

تعزیر (tasẕír) نر.م. (ج. تعزیرونه) رټنه، غندنه، ملامتونه.

تعزیرول (tasẕirawə́l) مص.مت. غندل، رټل، ملامتول.

تعزیه (tasziyá) ښځ.م. (ج.تعزیې) وګ. تعزیت.

تعصب (tas(a)súb) نر.م. ۱) طرفداري، پلوي؛ ۲) کرکه، کینه، بغض.

تعطیل (tastíl) نر.م. ۱) له کاره لاس اخیستنه؛ ۲) د کار ځنډېدنه؛ ۳) رخصتي.

تعظیم (tasẓím) نر.م. ۱) لویونه، سترونه؛ ۲) درناوی، درنښت، احترام، لاس په نامه.

تعفن (tasafún) نر.م. ۱) تووږم، تسهم، ووږم، خسا بوی؛ ۲) بدبویه کېدنه، بوینا ک کېدنه.

تعقل (tasaqól) نر.م. ۱) هوښیارتیا پیدا کونه؛ ۲) د عقل له مخې په کوم کار کې غور کونه.

تعقلي (tasaqolí) ص.نب. ۱) په هوښیارتیا، په شعوري توګه؛ ۲) د پوهې، د فکر، د عقل.

تعقیب (tasqíb) نر.م. (ج. تعقیبونه) ۱) وروسې کېدنه، ښار، څارېدنه؛ ۲) پیروي، پسې تلنه.

تعقیم (tasqím) نر.م. ۱) شنډونه، خنثی کونه؛ ۲) په لازمو وسایلو سره مکروب وژنه.

تعلق (tasalúq) نر.م. ۱) ځوړندېدنه؛ ۲) اړیکه، پیوستون؛ ۳) تار، خپلوي؛ ٤) مینه، اشنایي.

تعلیق (taslíq) نر.م. ځړونه، ځوړندونه، یو شی په بل شي پورې ځوړندونه.

تعلل (tasalúl) نر.م. ۱) بانه کونه، بهانه کونه؛ ۲) علت لټونه، علت پیدا کونه.

تعلیم (taslím) نر.م. علم حاصلونه، زده کړه، ښوونه، ښودنه، لولونه، زده کونه، درس ورکونه.

تعلیمي (taslimí) ص.نب. د تعلیم، د زده کړې، د ښوونې او زده کونې، تعلیم ته منسوب.

تعمق (taɤamóq) نر.م. ځیر کېدنه، ځیربدنه، ژور کېدنه، گروېدنه او کنجکاوي کونه.

تعمیر (taɤmír) نـر.م. ۱) ودانـونه، اباد ونـه؛ ۲) ودانې، کور، مېنه؛ ۳) مفید کار.

تعمیراتي (taɤmirātí) ص.نسب. ۱) د تعمیـر، ودانېز؛ ۲) د آبادي، د جوړوني؛ ۳) د کـور، د مېنې.

تعمیل (taɤmíl) نر.م. عملي کـول، عمل کـونه، حکم منـه، فرمانبرداري، ترسره کونه.

تعمیم (taɤmím) نر.م. عامونه، رواجونه، خپرونه، نیتونه، مشهورونه، خوررونه.

تعویذ (taɤwíz) نر.م. ۱) پناورکـونه؛ ۲) هغه دعا گانې چې په کاغذ کې لیکل کـېږي او په غـاړه اچول کېږي؛ ۳) یو ډول گانه ده.

تعویض (taɤwíz) نرم. بدلونه، عوض کونه، عوض ورکونه، بدل ورکونه، الیشونه.

تعویق (taɤwíq) نـر.م. شـاته اچـونه، ځنډونه، وروسته اچونه، ځنډ، تالونه، ځنډونه.

تعهد (taɤahód) نر.م. ۱) ژبه، لوز، وعده، قـول؛ ۲) پر غاړه اخیستنه، پر ذمه اخستنه.

تعیین (taɤiín) نـر.م. ټاکـنه، مقـررونه، ټاکل کېدنه، غوره کېدنه، انتخاب کېدنه.

تعیینات (taɤiinát) نـر.م.ج. مقرري، ټاکنې، انتخابېدنې، غوره کېدنې.

تغ (tağ) نر.م. اوسپنیز خولۍ (توپۍ).

تغاده (tağādá) ښځ.م. (ج. تغادې) اصرار کـونه، ټینگار کول، متـه کـېدنه، شـلـه کـېدنه، ، ځـرې کېدنه.

تغار (tağār) نر.م. تغاره، لوی خاورین لوښی.

تغارک (tağārák) نر.م. استسقاء، د استسقاء ...

تغاري (tağāráy) ص. نـر.م. ۱) ځـېټور، ځـېټور، گېډور؛ ۲) ځـل، د استسقاء پـه ناروغي اخته، جلوهلی.

تغدري (tağdáray) نر.م. (ج. تغدري) ښـاري، د غره ښاري؛ یو ډول غرني مرغه دی.

تغذیه (tağziyá) ښځ.م. خواړه ورکـونه یا رسونه، مړونه، خواړه جذبونه.

تغمه (tağmá) ښـځ.م. ۱) دلښتې یا قمچیـنې داغ، په بدن د متـروکې یا لښـتې وهـلـو داغ؛ ۲) ننبه، تغمه؛ ۳) نشان، نښان، مډال.

تغند (tağánd) ق. بغـنـد، بـړند، په بېـړه او تېـزۍ تېرېدونکی، په چټکۍ تېرېدونکی.

تغندی (tağandáy) ښـځ.م.ج. کاسه، لـوښی، المونیمي کاسه.

تغنول (tağnawə́l) مص. مت. وریتـول، تغـنـول، سره کول او کبابول یا په اور کې وریتول.

تغو (tuğū́) نر.م. انځر، اینځر، د انځر دانې.

تغول (tağawə́l) مص. مت. ۱) په خـرابو غـوړیو کې سره کول؛ ۲) غوړخول، لړې تریل.

تغییر (tağiír) نـر.م. (ج. تغییرونه، تغییرات) بدلون، اوښتنه، له یوه حال بل ته اوړېدنه.

تغییرول (tağiirawə́l) مص. مت. بـدلـول، اړول، له یوه حال بل ته راوستل.

تفاوت (tafāwót) نر.م. (ج.تفاوتونه) ۱) توپیر، فرق؛ ۲) ارزښت، اهمیت.

تفاهم (tafāhóm) نر.م. درک کـونه، یـو د بل پـه مقصد پوهېدنه، پوهاوی.

تفتیش (taftíš) نر.م. (ج.تفتیشونه) ۱) لټونه، کتنه، ۲) پلټونکی، لټوونکی.

تفرقه (tafroqá) ښځ.م. بېلونه، جدايي بې اتفاقي، ورږو او ویشـل، تـرمنځ توپیر.

تفريح (tafríh) ښـځ.م. ۱) خوشي، ساتېري؛ ۲) هواخوري، سېل؛ ۳) سياله، استراحت.

تفريط (tafrít) نر.م. ۱) کمي، لږوالي، کمښت؛ ۲) لټي، تنبلي؛ ۳) د مال ضايع کول او تلفول.

تفريق (tafríq) نر.م ۱) تېتونه، بېلونه، جلا کونه؛ ۲) توپير، تفاوت؛ ۳) اختلاف؛ ٤) اړي. منفي کونه، کمونه.

تفسير (tafsír) نر.م ۱) تشريح، وضاحت، بيانونه، څېړنه، ښکاره کونه، د کلام مانا بيانونه او شرح کونه.

تفسيرول (tafsirawə́l) مص. مت. ۱) تشريح کول، بيانول، څېړل، څرګندول، دخبرې مانا بيانول؛ ۲) د قرآن کريم د آيتونو شرح کول.

تفصيل (tafsíl) نر.م. ۱) جلا کونه، کتاب په څپرکو وېشنه؛ ۲) د يوه مطلب سپړنه او اوږدونه.

تفصيلي (tafsilí) ص.نسب. اوږد او مشرح، سپړلی.

تفضيل (tafzíl) نر.م. لوړګڼنه، يو شي پر بل چا غوره او لوړ ګڼنه، فضيلت ورکونه.

تفکر (tafakór) نر.م. (ج. تفکرونه) فکر کونه، سوچ کونه، اند کونه.

تفکيک (tafkík) نر.م. ۱) بېلونه، جلا کونه، جدا کونه؛ ۲) خوشي کونه، خلاصونه.

تفنن (tafanón) نر.م. ۱) دول دول کېدنه؛ ۲) يو کار يا يو هنر په بېلو بېلو طرزونو ترسرونه؛ ۳) ساتېري، تفريح، عياشي.

تفوق (tafawóq) نر.م. ۱) برتري او لوړوالي غوښتنه، لوړتيا غوښتنه؛ ۲) برتري، لوړېدنه.

تفويض (tafwíz) نر.م. سپارنه، ورسپارنه، کار يا يو شی د چا ترغاړې کونه.

تفهيم (tafhím) نر.م. پوهونه، پوهول، سر ور خلاصونه، درک کونه.

تقابل (taqāból) نر.م. ۱) مقابله، يو بل ته مخامخ درېدنه، مخامخ کېدنه؛ ۲) په ادبي فنونو کې شاعر په خپل کلام کې داسې کليمې راوړي چې له يو بلې سره متقابلې وي، لکه تور او سپين.

تقاضا (taqāzā́) ښځ.م. (ج. تقاضاوې، تقاضې، تقاضاګانې) غوښتنه، بيا غوښتنه، طلب.

تقاعد (taqāsúd) نر.م. ۱) کورناسته، له کاره ايسته کېدنه؛ ۲) دغسې چا ته په کور معاش ورکول (تقاعدي حقوق).

تقاوي (taqāwí) ښځ.م. امدادي پيسې يا تخم، هغه پيسې يا تخم چې د حکومت يا د ځمکې د مالک له خوا بزګرانو ته د مرستې په ډول ورکول کېږي.

تقبيح (taqbíh) ښځ.م. غندنه، بدوينه، بد ويل، د يو چا د بد او ناوړه کار غندنه.

تقدس (taqadós) نر.م. ۱) پاکېدنه، له عيبه پاکېدنه؛ ۲) سپېڅلوالی، پرهېزګاري.

تقدم (taqadóm) نر.م. مخکښوالی، وړاندېتوب، وړاندې کېدل، له نورو مخکښوالی.

تقدير (taqdír) نر.م. ۱) اندازه، ميچ نيونه، کچه نيونه؛ ۲) نېټه؛ ۳) ستايل؛ ٤) برخليک، د خدای (ج) قضا او فرمان؛ ٥) برخه، قسمت.

تقدير نامه (taqdirnāmá) ښځ.م. هغه ليک چې کوم مامورته (د دولت له خوا) د هغه د ښو کړنو په مقابل کې ورکول کېږي.

تقديرول (taqdirawə́l) مص.مت. قدرول، ستايل، قدر کول، درونه ګڼل، تقدير ورکول.

تقديري (taqdirí) ص.نسب. ۱) ازلي، ابدي، په تندي کې ليکل شوی؛ ۲) اتفاقي، ناببره.

تقدیس (taqdís) نر.م. پاکوالی، سپیڅلتیا، پاکي.
تقدیم (taqdím) نر.م. وړاندې کونه، مخکې کونه، وړاندې کېدنه، لاس ته ورسپارنه.
تقر (taqír) نر.م. دغره ټل د پوستکي یو ډول.
تقرب (taqarúb) نر.م. ۱) نږدېوالی، نږدېتوب، نږدې کېدنه، نږدېوالی؛ ۲) خپلوي، خپښي.
تقرر (taqarór) نر.م. مقررېدنه، ټاکل کېدنه، ټاکنه، مقررونه، لګونه، ګومارل کېدل.
تقرري (taqarorí) ص. ښځ.م. د مقررېدنې د ټاکل کېدنې، د ټاکنې، د لګونې.
تقریب (taqríb) نر.م. (ج. تقریبونه) نژدیکت، نږدېوالی، نږدېتوب، نږدې کېدنه.
تقریباً (taqribán) ق. تخمیناً، نږدې، کابو، قابو، په اټکلي ډول.
تقریر (taqrír) نر.م. (ج. تقریرونه) وینا، بیانیه، خبرې؛ ۲) اقرار کول، څوک په اقرار راوستل.
تقریر کوونکی (taqrirkawúnkay) فا.نر.م. وینا کوونکی، خبرې کوونکی، ویندوی.
تقریري (taqrirí) ص. نب. زباني، شفاهي، په خوله، د تحریر ضد.
تقریض (taqríz) اسم، نر.م. پرې کول، قطع کول، شعر ویل، د چا ستاینه یا بد ویل.
تقریظ (taqríz) نر.م. ۱) ستاینه، مدح کونه؛ ۲) نظر ښکندونه، نظریه، رایه، تبصره، د چا په لیکنه خپل نظر ښکاره کونه؛ ۳) کره کتنه، انتقاد.
تقسیم (taqsím) نر.م. ۱) وېش، وېشنه، ونډ، ونډه، توزیع، برخه؛ ۲) دلبندي.
تقسیمونه (taqsimawána) ښځ.م ۱) وېشنه، برخي برخ ... ، ریاضي کې یو عدد پر ... وېشنه.

تقصیر (taqsír) نر.م. (ج. تقصیرونه) ۱) خطا، قصور، ګناه؛ ۲) کمی.
تقطیر (taqtír) نر.م. ۱) څاڅکي څاڅکي کونه، څڅونه؛ ۲) ک. په تودولو جامدات یا مایعات په غاز یا بخار بدلول.
تقطیع (taqtí') ښځ.م. ۱) ټوټې ټوټې کول، برخې برخې کول؛ عز. د عروض پر اجزا باندې د شعر تجزیه کونه او سنجونه.
تقلب (taqalób) نر.م. ۱) اوړېدنه، تغییر؛ ۲) درغلي، دوکه، غولونه، ټګي.
تقلبي (taqalobí) ص. نب. ۱) کلپ، غلط؛ ۲) د تقلب، د غولونې، د ټګۍ، برګي.
تقلید (taqlíd) نر.م. (ج. تقلیدونه) ۱) پېښې، په پټو سترګو په چا پسې تلنه؛ ۲) پیروي، د بل چا د کار له مخې کوم کار اجرا کول.
تقلیدي (taqlidí) ص.نب. د تقلید، د پیروۍ، د پېښو، له تقلید سره تړلی.
تقلیل (taqlíl) نر.م. کمونه، لږونه، رابښکته کونه، راکوزونه.
تقنین (taqnín) نر.م. قانون لیکنه، قانون وضع کونه، قانون ټاکنه، لار جوړونه.
تقنیني (taqniní) ص. نب. قانوني، د قانون، له قانون سره تړلی، پر قانون برابر.
تقوا (taqwā́) ښځ.م. پرهېزګاري، له خدایه وېرېدنه او له ګناهونو ځان ژغورنه.
تقویت (taqwiyát) نر.م. قوت ورکونه، قوي کونه، پیاوړي کول.
تقویم (taqwím) نر.م. ۱) جنتري، کلیز؛ ۲) بیه کونه، بیعه ایښودنه؛ ۳) کږوالی ایستنه.
تقویه (taqwiyá) ښځ.م. (ج. تقویې) ۱) قوي کونه، قوت ورکونه؛ ۲) ټینګونه، کلکونه.

تک[1] (tak) اد. ۱) خالص، بېښخي، له يوه سره، بالکل، د رنګ د زياتوالي د ښودلو لپاره راځي - تک سپين؛ ۲) نر.م. ملغ؛ ۳) اټکل، اندازه، تخمين؛ ٤) تکره، تيار.

تک[2] (tuk) نر.م. ۱) قافيه؛ ۲) بده خبره، سپکه خبره، فضول خبره، چټي خبره.

تکاړه (takāṛa) ښځ.م. (ج. تکاړې) توکره، هوار او ښوی کانی.

تکاثر (takāsór) نر.م. ډېرښت، ډېروالی، زياتېدنه، ډېرېدنه، زياتوالی.

تکاثف (takāsóf) نر.م. ټينګېدنه، ګاټه کېدنه، خټه کېدنه، غليظېدنه.

تکامل (takāmól) نر.م. بشپړتوب، کاملېدنه، د بشپړتيا په لور تلنه.

تکبر (takabór) نر.م. کبر، غرور، لويي، ځان ښودنه لوی نفسي، ځان لوړ بلنه، کبر کونه.

تکبير (takbír) نر.م (ج. تکبيرونه) الله اکبر ويل، خدای پاک په لويي سره يادول.

تکت (takt) نر.م. بار، مېزان، بالاين.

تکتکی (taktakáy) نر.م. ۱) تکتکانی، د کوچنيانو يوه لوبه ده؛ ۲) هغه آله چې د هغه په وسيله د ژرندې له ناوه ګې څخه غله او دانې راتوييږي.

تکذيب (takzíb) نر.م. دروغ ګڼنه، دروغجنونه، په چا پورې د دروغو تړنه.

تکذيبول (takzibawə́l) مص.مت. دروغجنول، دروغ ګڼل، دروغ بلل، دروغ کول.

تکرار (takrā́r) نر.م. بيا ځلي، له سره کوم کار يا خبره کونه، يو عمل څو ځله سرته رسونه.

تکراري (takrārí) ص.نب. بيا ځلي، د تکرار، بيا بيا ويل شوي، بيا بيا راغلي.

تکريم (takrím) نر.م. خوږ او محترم ګڼنه، درنونه، قدرمن ګڼنه، ګران شمېرنه.

تکړښت (takṛə́ṣt) نر.م. ۱) تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) سپورتوب.

تکړه (tukṛá) ښځ.م. درغن، هوار کانی، ښوی کانی، هوار کانی، نری کانی، تکاړه.

تکړه (takṛá) ص.نب. ۱) مضبوط، کلک، چست؛ ۲) فعال، جدي؛ ۳) قابل، لايق؛ ٤) قوي.

تکړه توب (takṛatób) نر.م. ۱) تکړه والی، تندرستي؛ ۲) نرتوب؛ ۳) هوښيارتوب.

تکړی (tikṛay) نر.م. (ج. تکړي) ټوټه، پيوند، ټيکری، ټوک، د جامو پيوند.

تکفير (takfír) نر.م. ۱) پټونه؛ ۲) کفاره ورکول؛ ۳) کافرونه، کافر ګڼنه.

تکفين (takfín) نر.م. مړي ته کفن ورکونه.

تکل (takál) نر.م. (ج. تکلونه) ۱) د سفر اراده، د سفر نيت؛ ۲) نيت، عزم، اراده، هود، قصد؛ ۳) دهنري نثر يو ډول دی.

تک لاسی (taklā́say) ص. نر.م. (ج. تک لاسي) چست و چالاک، چابک، مستعد.

تکلم (takalóm) نر.م. ۱) ګړېدنه، خبرې کونه؛ ۲) وينا، خبرې، خبرې اترې، غږېدا.

تکليف (taklíf) نر.م. ۱) ژمن کول، مکلف کول؛ زيار، خوارې، رېړ، کړاو؛ ۲) رنځ، ناروغتيا.

تکميل (takmíl) نر.م. بشپړونه، پوره کونه، سرته رسونه، مکملونه، پای ته رسونه.

تکنيک (takník) نر.م. و ګ. تخنيک.

تکون (tikún) نر.م. درې ګوټه، درې ګوټيز، درې پريزه، مثلث.

تکه[1] (tiká) ښځ.م. ۱) بوتۍ، بې هډوکي غوښه؛ ۲) ټوټه؛ ۳) تيږ، ټيکۍ، پوټۍ، چړونۍ.

تکه(٢) (taká) نـر.م. ١) میږه، هیږه، هغه وز یا پسه چې خصي شوی نه وي؛ ٢) آبـښـنـدلـدی، گلې ښدا، کاکېشکی، یو ډول لوبه ده.

تکه تیارکه (takatyārka) ښځ.م. تیزي، چابکي، چالاکي، عجله، تلوار، بیړه.

تکی (takáy) ښځ.م ١) غوږ نیونه، په دقت اورېدل ځکځ کونه؛ ٢) جوړه، جفت.

تکیا (takyā́) ښځ.م. تکیه، ډاډ، اسره.

تکېدل (tukedə́l) مص.ل. تو کېدل، شـین کـېدل، نبات را زرغونېدل.

تکیه (takyá) ښځ.م ١) فقیر خانه؛ ٢) د ملـنگانو، چرسیانو بانډه؛ ٣) بـاور، ډاډ؛ ٤) بالښـت، پشتی، سرو پېړدی.

تکیه کول (takyakawə́l) مص.مت. باور کول، یقین کول، ډاډ لرل؛ ٢) ډډه وهل.

تگ (tag) نر.م. رفتار، چلند، تلنه، تله، یون.

تگا (tigā́) ښځ.م. (ج. تکاوې) طـاقت، حـوصله، توان، همت.

تگړی (tagŗáy) نر.م (ج. تگړي) تکړي، تیکړي، توکړي، د زري جامې توټه.

تگلار (taglā́r) ښځ.م. خط مشي، اساسنامه.

تگلوری (taglóray) نر.م. کرښلاره، مسیر، خط مشي.

تگلی (tagláy) نر.م. (ج. تگلي) بیابان، ډاګ.

تگی (tagáy) نر.م. د درمنده ببخ، د درمنده د رشې له اخېستلو وروسته په درمنده کې پاتې غله.

تگ و تاز (tagotā́z) نـر.م. تگ، تلـل، رفتار، تلنه، چلند.

تگ ودو (tagodáw) نر.م. منډې، تررې، هڅه.

تگی (tagáy) ښځ.م. ١) تبی، تبغنه، هغه ډېره چې دوی پر بخوی؛ ٢) تخته ...

تگېر (tagér) نر.م. د اوبو د ویشلو بند.

تل (tal) ق. ١) مدام، همېش؛ ٢) نـر.م. ژوروالی، بېخ؛ ٣) تری؛ ٣) هغه خیری چې د تېلو یا اوبو په بېخ کې پاتې شي؛ ٤) ضایع؛ ٥) شـگـلوړه مېره، د ځمکي پلنه تخته؛ ٦) الوری، خوا.

تلا (talā́) ښځ.م. د کوټې د غولي د لوړولو او جگولو لپاره چې کومه دوکانچه جوړه شي.

تلاتوب (talātób) نر.م. ١) ناقراري، ناکـراري، نا ارامي؛ ٢) جوش، هیجان.

تلازه (talāzá) ښځ.م. (ج. تلازې) تـرازه، تریشـه، کلی، تیلم، قاش، دهندواني یا... ترازه.

تلاږه (tlāẓá) ښځ.م. (ج. تلاږې) چیړی، چیرړه، ریتاړه، اوږده څیره، درخت یوه توټه.

تلاش (talā́š) نر.م. ١) طلب، غـوښـتنه، لټونه، هـڅه؛ ٢) بیړه، تلوار.

تلاشي (talāši) ص. نب. ١) لټون، پلټنه، کتنه، لټونه؛ ٢) د تالاشي ځای، د پلټنې ځای.

تلافي (talāfí) ښځ.م. بدله، عوض، جبران.

تلانگه (talāngá) ښځ.م. (ج. تلانگې) انعکاس، انگی، ازانگه.

تلاو (talā́w) نر.م. (ج. تلاوونه) د اوبو ډنډ، تالاو، ډنډ، حوض، جوړر، تربل.

تلاوت (tilāwát) نر.م. ١) لوستنه، وینه، د قـرآن شریف وظیفه، د قرآن مجید لوستنه.

تلاوه (tlāwá) ښځ.م. (ج. تلاوې) ١) زور، زیاتی، جور و جفا، ظلم؛ ٢) تنبیه، ویښونه.

تلاوی (talāwáy) نر.م. تالاري، هغه کړایي چې د گنیو خام شربت پکې تولېږي.

تلبر (talbár) نـر.م. ١) لـوی بنانک؛ ٢) تربال، په لـوی بنـانک کې د پخو وریجو د منځ جوغـی، د نهوکی.

تلبري (talbarí) ص. نب ۱) خپتور، نسور، خپتو؛ ۲) النگری، ډېر بېمار.

تلبهاندی (talbahánday) همېشه بهېدونکی، تل بهېدونکی.

تلبيس (talbís) نر.م. ۱) پټونه، د حقيقت پټونه؛ ۲) خپل عيب له نورو پټونه؛ ۳) چل، دوکه؛ ٤) مشابهت، ورته والی.

تلپاتي (talpāte) تلپايند، تلږوندی، مدامی، جاريدان، همېشنی، تل تر تله.

تل پچه (talpača) ښځ.م. د بام چچه، د بام بلی، د بام وزر، سربندی، د دېوال پرچال.

تلپی غاښونه (talpaygāṣúna) نر.ج. د سل کلنی غاښونه، د تولپی غاښونه.

تلتاند (taltánd) همېشه تازه، تل ښېراز.

تل تر تله (taltartála) ق. مدام، همېشه، ابدي.

تلتک (t(a,i)lták) نر.م. (ج. تلتکونه) برستن، ورستن، تولتک، شيرک، کنځر، برستنه.

تلتيا (taltyá) دوام، استمرار، همېشه والی.

تلچمتو (talčamtú) ص. همېشه تيار، تيارسی.

تلځلاند (talǰalánd) ص. همېشه ځلېدونکی، تلبل.

تلڅپاند (talcapánd) ص. همېشه په څپو، تل موجزن.

تلخان (talxā́n) نر.م.ج. مرمري، ستوان، ستو، د غنمو او توتو مېده شوي څيز.

تلخه (tálxa) تلخه، د مجبو، غومېسو د شرلو او له ځانه د لېري کولو اواز.

تلخيص (talxís) نر.م. خلاصه کونه، لنډونه، لنډيز.

تلذذ (talazúz) نر.م. خوند اخيستنه؛ خوندور توب، خوند لرنه.

تلزرغون (talzarǧún) ص. تلشين، تل سمسور.

تلژراند (talžaránd) ص. همېشه ژراند.

تلژواند (talžwánd) ص. همېشه ژوندی.

تلسمسور (talsamsúr) ص. و گ. ؛ تلشين.

تلښېراز (talṣeráz) ص. و گ. ؛ تلشين.

تلغاک (talǧák) نر.م. ۱) الغو، شور، غوږ؛ ۲) باد و باران، توپان.

تلف (taláf) نر.م. (ج. تلفات) برباديدنه، له منځه تلنه، ضايع کېدنه؛ ۲) ورکاوی ۳) مړ، هلاک.

تلفظ (talafóz) نر.م. (ج. تلفظونه) ۱) وينګ، خبري کونه، بيان کونه؛ ۲) الفاظ ادا کونه، د وينا طرز، د کليمې د سموادا کولو دود.

تلفول (talafawə́l) مص. مت. ۱) ضايع کول، له منځه ورل؛ ۲) مصرفول؛ ۲) هلاکول، وژل.

تلقي (talaqí) ښځ.م. ۱) ليدنه کتنه، ملاقات کونه؛ ۲) تعبير کونه، تصور کونه؛ ۳) قبلونه، منته؛ ٤) زده کونه.

تلقين (talqín) نر.م. ۱) پوهونه، خبري ورزده کونه؛ ۲) په ټينګه وينا، نصيحت، وعظ؛ ۳) څوک خبرو ته ار ايستنه.

تلکه (taláka) ښځ.م. (ج. تلکي) تلک، اره کي، لټ، پرته، کيکری.

تلل[1] (tləl) مص. ل. تګ کول، يون کول، حرکت کول.

تلل[2] (taláI) مص. مت. تولول، وزن کول.

تلمتی (tulumtáy) نر.م. و گ. ؛ ترمتي.

تلميح (talmíh) ښځ.م. ۱) کوم شي ته کتنه او گوته نيونه؛ ۲) بد. په شعر کې کومې تاريخي کيسې يا متل ته اشاره کونه.

تلنځ (tlanǰ) نر.م. و گ. ؛ تلنځی.

تلنځی (tlanǰáy) نر.م. اره، د تګ اره، تګ لاره

تلنګ (taláng) نر.م. ۱) تولونه، تول کونه؛ ۲) مو. په دکن کې تلنګانې ته منسوب دیوه راګ نوم

تلنګي (talangí) ښځ.مَ. تلی، د موچنې (پنې) د بوټ او د څپلې تلی.

تلنه[۱] (tlána) ښځ.م. تګ، یون، تلنګ، تله.

تلنه[۲] (talána) ښځ.م، تولونه، وزن کونه، تلنګ.

تلوار (talwár) نر.م. ۱) بیړه، توندي، جلتي، شتاب؛ ۲) ناقراري، ناکراري، بې صبري.

تلوار ګرندی (talwārgrandáy) ص. نر.م. ۱) تلواري، بیړندی، بیړګندی، بیړنی؛ ۲) بې صبره، ناکراره، نا ارامه، تلولی.

تلواري (taliwārí) ص. و.ګ. : تلوارګرندی.

تلوترک (talotrák) نر.م ناکراري، بې طاقتي، بېتابي، نارامي، تلوسه، وارخطایي.

تلوسناک (talwasnák) ص. تلوسه لرونکی، لېوال، بېتاب.

تلوسناکي (talwasnākí) تلوسه لرنه، لېوالتیا، بېتابي.

تلوسه (talwasá) ښځ.م. ۱) بېتابي، هڅه، هیله، ارزو، بیړه، تلوترک، تلوار؛ ۲) سودا.

تلول (talawál) مص.مت. ۱) تویول، خالي کول؛ ۲) غورځول، پرځول؛ ۳) الهیل، په غوړو کې سره کول؛ ٤) نر.م. وارخطایي، تلوله.

تلوله (talwalá) ښځ.م. وارخطایي، پرېشاني.

تلولی (talawálay) مف.نر.م ۱) الهیلی، په غوړو کې سور کړی شوی؛ ۲) ص. نر.م. پرېشانه.

تلون[۱] (tlun) نر.م. تګ، تلنه چلند، یون، تله.

تلون[۲] (talún) نر.م.وزن، تول، تلنه، وزن کونه.

تلونی[۱] (tlúnay) فا.نر.م ۱) تګ کوونکی، تلونکی، یون کوونکی؛ ۲) فاني، ناپایند، بې پاینښته، ناپا...

تلونی[۲] (talúnay) فا.نر.م. تول کوونکی، وزن کوونکی، تلونکی، تول والا.

تله[۱] (tlə) نر.ج. تګ، چلند، تلل، یون.

تله[۲] (talá) ښځ.م. (ج. تلې) ۱) ترازو، د وزن کولو آله؛ ۲) تلی، د پښې لاندنی برخه.

تلی (taláy) مف. نر.م. (ج. تلي) ۱) تللی، له لاسه وتلی، ضایع شوی؛ ۲) نر.م. د پښې لاندېنی؛ ۳) د پنې، بوټ لاندېنی برخه؛ ٤) د کوټې غولی، د کوټې مخ؛ ٥) کېږه، تاک، په ورغوي کې ځایېدونکی؛ ٦) د درمند ځای؛ ۷) د نس لاندنی برخه.

تلې (talé) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه؛ ۲) څو ستوري دي چې په کتار کې یو تر بل لاندې وي. پر دغو ستورو وخت معلوموي.

تلیاد (talyā́d) ص. همېشنی یاد، تلپاتې یاد.

تلي پاتي (talipātí) ښځ.م.و.ګ. : تېلې پاتي.

تلي پټ (talepát) نر.م. د تلې پله، د تلې چاپېری، د تلې یوه خوا، د ترازو یوه پله.

تلېدل (taledə́l) مص.ل. ۱) په غوړیو کې سره کېدل؛ ۲) تویېدل، چپه کېدل.

تلیز (təlíz) نر.م. تلوالی، همېشه توب، تلتوب.

تلیسک (talisák) نر.م. د انګورو ګونکی، ګونګورکی، دانګورو کوچنی وبنکالي یا زوی.

تلین (tlin) نر.م. تلینه، د مېږي کال، د کال پوره کېدنه.

تم (tam) ق. ۱) ایسار، معطل، ځنډني؛ ۲) ختم، تمام؛ ۳) مضبوط، داده؛ ٤) پاتې، راپاندې؛ ٥) نر.م. تیر، تېرګی.

تماټر (tamāṭár) نر.م.ج. تماټر، رومي بانجان.

تماس (tamā́s) نر.م. ۱) سره موښتل، سره لګېدل، بلودنه؛ ۲) ارتباط، اړیکه، رابطه.

تماسک (tamāsúk) نر.م. ځان ژغورنه، ځان ساتنه، ځان ګوښه کونه.

تماشا (tamāšā́) ښځ.م. (ج. تماشاوې) تماشه، ننداره، لیدل کتل.

تماشاچي (tamāšāčí) فا.نر.م (ج. تماشاچیان) ننداره‌چي، تماشه کوونکی، کتونکی.

تماشګیر (tamāšagír) نر.م. تماشه کوونکی، ننداره کوونکی، سیل کوونکی، ننداره‌چي.

تماشایي (tamāšāyí) ص. نب. ۱) د تماشې، د ننداري؛ ۲) د خندا، د ټوکو، د مسخرو.

تماغه (tamāğa) ښځ.م. ۱) توماغه، د څرمنې هغه خولۍ چې غوږونه پکې پټ وي؛ ۲) د باز د سر خولۍ، د باښې خولۍ.

تمام (tamā́m) ق. ۱) بشپړ، پوره؛ ۲) غونډ، ټول، ګرد؛ ۳) ختم، کامل، سرته رسېدلی.

تمامېښت (tamāmə́št) نر.م. خلاصی، ختمېدنه، پوره کېدنه، تماموالی، تمامتوب، تمامتیا.

تمامول (tamāmawə́l) مص. مت. خلاصول، بشپړول، پوره کول، ختمول.

تمامېدل (tamamedə́l) مص.ل. خلاصېدل، بشپړېدل، سرته رسېدل، ختمېدل؛ ۲) بېځې مصرفېدل.

تمانچه (tamānčá) ښځ.م. ۱) تومانچه، تماچه، توپنچه؛ ۲) د کلالانو د کار لرګی.

تمایل (tamāyə́l) نر.م. لېوالتیا، میل درلودنه، علاقه بېکاره کونه، رغبت درلودنه.

تمب (tamb) نر.م. (ج. تمبونه) د خېمې هغه ځای چې تمبو پکې درول کېږي.

تمباکو (tambākū́) نر.ج. یو ډول بوټی دی.

تمبری (tambaráy) نر.م. (ج. تمبري) هغه تخته چې نانوایان پېړه ورباندې هواروي.

تمبړی (tambaṛáy) ښځ.م.ج. تمبګی، وړه تمبه.

تمبکه (tambáka) ښځ.م. تمبکه، د شاتو د سپېر کندو؛ ۲) پولۍ، لړمی، لړمې، تناکه.

تمبګی (tambagáy) ښځ.م.ج. وړه تمبه، تمبری، تمبوګی، وروکې دره.

تمبل (tambə́l) نر.م. (ج. تمبلونه) درېسه، داریا، چمبه، دریاګی، دایره.

تمبو (tambū́) نر.م (ج. تمبوګان) ۱) خیمه، تمبیر، غته خیمه؛ ۲) د مرغیو نیولو لومه.

تمبوخه (tambúxa) ښځ.م. تړبوخه، بندي، دړند او بدبویه هوا.

تمبور (tambū́r) نر.م. تنبور، دوتاري او چارتاري ته ورته د موسیقۍ سیمي آله ده.

تمبورچي (tambūrčí) نر.م. تمبور وهونکی.

تمبوره (tamburá) ښځ.م. دنبوره، دمبوره، د افغانستان د موسیقۍ لرغونو او فولکلوریکو آلو څخه ده.

تمبوزک (t(i,a)mbūzák) نر.م. ۱) سونټه، کتبېزی، خولواښته؛ ۲) تربوزک، ورسک، مول، مور، تیمبوزی؛ ۳) یو ډول توپک.

تمبوزی (tambuzáy) نر.م. تربوزک، مول، مور، اوربوزی، ترلی، ورسک، تیمبوزی.

تمبوګی (tambūgáy) ښځ.م. و.ګ. تمبه‌ګی.

تمبه (tambá) ښځ.م. (ج. تمبې) ۱) د دروازې یوه پله؛ ۲) ستنه، ستن، متې؛ ۳) تولی، دله؛ ۴) ص. سرزوری، له خبرې نه اونښتونکی.

تمبېدل (tambedə́l) مص.ل. ۱) ستنېدل، شاته ستنېدل؛ ۲) له غره کاڼي رالوېدل؛ ۳) د ګوته کېدل؛ ۴) نګوښېدل؛ ۵) غوړځېدل.

تمبیزه (tambizá) ښځ.م. (ج. تمبیزې) تینګی، تمبیزې، تنګی ...

تمبیزي (tambizé) ښځ.م. مخ، څېره، سیکه.

تمبواک (tambewák) (ګر.) انسدادي غږونه.

تمت (tamát) ق. ختم، خاتمه، پای، پوره شوي، سرته رسېدلي، تکمیل شوي.

تم تري (tamtaráy) ق. تري تم، ناڅاپه له سترګو ورکېدل، یو په یو ورکېده، ناڅاپه ورکېده.

تمتع (tamatóʔ) ښځ.م. ګټه اخیستل، ګټنه، فایده اوچتونه، ګټه، نفع.

تم تم (tamtám) ق. تمام، ختم، پوره.

تمثال (timsál) نر.م. ۱) تصویر، عکس، انځور، فوټو؛ ۲) څېره، مجسمه؛ ۳) متل راوړل؛ ٤) د پاچا فرمان.

تمثیل (tamsíl) نر.م ۱) متل تېرول، مثال راوړل؛ ۲) د یوه شي شکل مجسمونه؛ ۳) ډرامه ښودنه، نمایش ورکونه.

تمثیلول (tamsilawә́l) مص.مت. ښودل، ښورل، نمایش ورکول، مثال راوړنه.

تمجید (tamjíd) نر.م. لوی بلل، ستایل، درنول، نمانځل؛ ۲) ګران او خوږ ګڼنه.

تمچو (tamačó) نر.م. وول، تمبه، تمبچو، تمبه.

تمځای (tamǰáy) نر.م. (ج. تمځایونه) د درېدو ځای، ایستګاه، د موټر د درېدلو ځای.

تمځری (tamǰә́ray) نر.م. (ج. تمځري) تنځری، یو ډول مرغی ده.

تمځی (tamǰáy) و.ګ.: تمځای.

تمدن (tamadón) نر.م. ۱) ښاري کېدنه، د ښاري ژوند او خوی اخیستنه؛ ۲) ټولنیز ژوند.

تمدید (tamdíd) نر.م. (ج. تمدیدونه) اوږدونه، غځونه، وخت ورکونه.

تمر (tamár) نر.م. ۱) تمل، انبله، خیجه، یو ډول ... ۲) د سترګو یو ډول ناروغي ده.

تمرد (tamaród) نر.م. سرغړونه، غاړه غړونه، نه منه، نه قبلونه، سرکشي، سرکښي کونه.

تمرکز (tamarkóz) نر.م. ځای نیونه، پر یو ځای یا په یوه نقطه کې راټولېدنه.

تمرین (tamrín) نر.م. (ج. تمرینونه، تمرینات) مشق، تکرار، تکرارونه، بیا بیا وینه.

تمساح (timsáh) نر.م. یو ډول بحري حیوان دی.

تمسخر (tamasxór) نر.م. مسخره کونه، ملنډې وهنه، ریشخندونه، پیشاړه، پېچمرزي کول.

تمسق (tamsóq) نر.م. اچو، یو ډول مېوه ده. سور پوستکی لري او د زرد آلو په اندازه ده.

تمسک (tamasók) نر.م ۱) حجت سند، دستاویز؛ ۲) نیونه، نیوکه.

تمغه (tamğa) ښځ.م. مډال، د عزت نښان، د بهادرۍ نښان.

تمکه (tamaká) ښځ.م. یو زهر او شېدي لرونکی بوټی.

تم کېدل (tamkedә́l) مص.ل. ۱) ایسارېدل، تمېدل؛ ۲) ختمېدل؛ ۳) ټینګېدل.

تمکین (tamkín) نر.م. ۱) درنښت، درونوالي؛ ۲) غاړه ایښودل، قبلونه؛ ۳) قوت ورکونه.

تملق (tamalúq) نر.م. خوشامنده، خوشامندي، غوړه مالي، بوټ پاکي، چاپلوسي.

تملیک (tamlík) نر.م. مالکول، مالک کول، د ملکیت حق ورکول، د یوه شي خاوند کول.

تملیک خط (tamlikxát) نر.م. د ملکیت خط، هغه لیک چې د هغه پر اساس یو څوک د مال، جایداد یا بل شي خاوند کېږي.

تم مسئلي (tammasálay) انسدادي غږ.

تمن[1] (tamán) نر.م. زمی، شخور، تمنیه، د اشخار بوټی، د اشخارو له بوټي څخه جوړه شوي پلنه پکۍ چې د صابون پر ځای کارېږي.

تمن(۲) (tumán) اسم، نر.م. (ج. تمنونه) ۱) ټولی، جماعت، ډله؛ ۲) د سلو سپرو یوه دسته، رساله، پلټن؛ ۳) شل.

تمنا (tamaná) ښځ.م. (ج. تمناوي، تمنیات) هیله، امید، غوښتنه.

تموس (tamūs) نر.م. (ج. تموسونه) ۱) خسور، خاربښت، بخار؛ ۲) تموز، زیاته ګرمي.

تمول (tamawál) مص. مت. ۱) تم کول، درول، ځنډول، ایسارول؛ ۲) نر.م. شتمنتوب، پانګه.

تمویل (tamwíl) نر.م. مال ورکول، د پیسو پر وسیله د کومې پروژې د چارو پرمخ بیونه.

تمه (táma) ښځ.م. (ج. تمې) طمع، لالچ، توقع، هیله، امید.

تمهید (tamhíd) نر.م. ۱) سریزه، شروع، پیل، عنوان؛ ۲) خپرونه، غوړونه.

تمهدل (tamedál) مص. ل. تم کېدل، ایساریدل، دریدل، ودریدل، ځنډیدل.

تمیز (tamíz) نر.م. ۱) بېلول؛ ۲) پېژندګلوي؛ ۳) توپیر؛ ٤) پوهه؛ ٥) ادب؛ ٦) قاعده، طریقه؛ ۷) حاج. قضایي لوړه محکمه ده.

تن (tan) نر.م. ۱) بدن، وجود، ځان، صورت، پیره، جسم، جثه؛ ۲) کس، بنده، نفر.

تنا (taná) ښځ.م تنا، د وریځو غرا، تالنده، تنو.

تناب (tanáb) نرم. تاو، پړی، رسی.

تنابوره (tanābúra) ښځ.م. (ج. تنابورې) هغه سوری دی چې په خټو یا شګو کې جوړ شوی وي او د پوکې په وسیله اواز پکې کېږي.

تنازع (tanāzóʻ) ښځ.م. (ج. تنازعات) ۱) بحث، شور، کړس؛ ۲) جګړه، جنګ، فساد.

تنازع للبقا (tanāzuʻlilbaqā) ښځ.م. ژوند جګړه، د ځان د بقا لپاره جنګ جګړه.

تن اسان (tanasán) ص. نرم. تن اسانه، نا راسته، لټ، راحت طلبه، استراحت طلبه.

تناسب (tanāsób) نر.م. ۱) نسبت، رابطه؛ ۲) دول، برابري؛ ۳) بد. مراعات النظیر، تلفیق؛ ٤) د دوو نسبتونو ترمنځ برابروالی.

تناسخ (tanāsóx) ښځ.م. ۱) له یوه شکل نه پر بل شکل اوښتل، د هندوانو په نظر روح له یوه کالبوت نه وتل او بل ته ننوتل؛ ۲) باطلونه، زایلونه؛ ۳) په بده څېره ښکاریدل.

تناسل (tanāsól) نر.م. نسل پیدا کول یا زیاتول، اولاد پیدا کول، زېږونه.

تناسلي الت (tanāsolialát) ص. نب. د ښځې او نر شرمځی او مخصوص غړي.

تناظر (tanāzór) نر.م. ۱) یو بل ته کتنه، یو له بل سره مخامخېدنه؛ ۲) مناقشه، بحث کونه.

تنافر (tanāfór) نر.م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) یو پر بل ویارنه؛ اد. په شعر یا نثر کې د درنو او مشکلو کلیمو راوستل.

تناقص (tanāqós) نر.م. ورو ورو کمېدنه، کرار کرار لږېدنه، ورو ورو زیانونه، نقصانونه.

تناقض (tanāqóz) نر.م. یو تر بله نقیض، اختلاف، مخالفت، توپیر، یو د بل مقابل.

تناو (tanāw) نر.م. ۱) تناب، رسی، پړی، کبړ، بدریزه؛ ۲) د جریب کښې تناب یا فیته.

تناوب (tanāwób) نر.م. وار ایښودنه، نوبت کونه، په نوبت، په وار.

تناوکښ (tanāwkáṣ) نر.م. غنه، غڼې، جولاګۍ.

تناوی (tanāwáy) نر.م. د خیمې یا کېږدۍ رسۍ، د تمبو او تجیر تناو.

تنبل [illegible]

تنبو (tanbū́) نر.م. (ج. تنبوگان) وگ. ، تمبو.
تنبول (tanbṓl) نر.م. پان، پاڼ.
تنبه (tanbá) ښځ.م. (ج. تنبې) وگ. تمبه.
تنبېزه (tanbezá) ښځ.م. وگ. تمبوزک.
تنبېزی (tanbezáy) نر.م. وگ. تمبېزی.
تنبیه (tanbíh) ښځ.م. ۱) ملامته، ملامتیا، رټنه، دپکه؛ ۲) بېدارونه، هوښیاري، پوهونه.
تنتنا (tantaná) ښځ.م. دبدبه، شان، عظمت، پرتم.
تنخا (tanxā́) ښځ.م. تنخوا، معاش.
تند (tand) ص. نر.م. وگ. تاند.
تند (tund) ص. نر.م. ج. ۱) توند، گړندی، چابک، چټک؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن، عصبي.
تنداره (tandā́ra) ښځ. م. د تره ښځه، تېندار.
تندر (tándar) نر.م (ج. تندرونه) تکه، تنا، تالنده، رعد، صاعقه.
تندرست (tandrŏst) ص. نر.م. روغ، جوړ، تکړه، غښتلی، روغ رمټ، سالم.
تندرکی (tandrakáy) نر.م. (ج. تندرکي) نیم سري، د نیم سر درد.
تندره[۱] (tándra) ښځ.م. ۱) لمریا سپوږمۍ تندر نیول؛ ۲) تکه، افت، اسماني بلا.
تندره[۲] (tundurá) ښځ.م. (ج. تندرې) خروبی، کرونگی، جروب.
تندری (tandaráy) نر.م. د ونې نرم پوټکی چې کال په کال د زاړه پوټکي ځای نیسي.
تندک[۱] (tindák) نر.م. (ج. تندکونه) ۱) تکره، بلربې، تېندک؛ ۲) مج. سرگرداني.
تندک[۲] (tundák) ص. نر.م. توندک، مرچکی، تند مزاجه، له قهر نه لمبه کېدونکی.
تندل (tandál) مص. مت. جوړول، رغول، ترمیمول.
تندلبان (tandalbā́n) ص. خوانیمرگ.

تند مزاج (tundmizā́j) ص. نر.م. تندخویه، تند مزاجه، تند مجازه، طونګکی، عصبي.
تندوالی (tundwālay) نر.م. ۱) تېزي، چابکي، تندي، چټکتیا؛ ۲) غصه، قهر، خرشکه.
تندوبه (tandobá) ښځ.م. (ج. تندوبې) ۱) لوی، تانده، اوبیږه؛ ۲) د اوبو داره، د اوبو فواره، سندرکه، زاوه، جورجوری، شرشره.
تندور[۱] (tandúr) نر.م. وگ. تنور.
تندور[۲] (tíndor) ښځ.م. وگ. تنداره.
تندوړی (tandoṛáy) نر.م. د پوزې هډوکی.
تندول (tundawə́l) مص. مت. ۱) تېزول، چالاکول چټکول؛ ۲) په غصه کول، په قهر کول.
تندوله (tandóla) ښځ.م. تندولي، یو ډول ساېه دي.
تندوڼی (tanduṇáy) نر.م. وگ. چندوڼی.
تندوی (tandwáy) نر.م. سرپښتی، د سینې کرپندوکی.
تنده (tánda) ښځ. م (ج. تندې) ۱) اوبو ته زړه کېدنه؛ ۲) څوږ، سوز، یو ډول اغزن بوټی دی.
تندی (tandáy) نر.م (ج. تندي) ۱) تنده، د چولي، جبین؛ ۲) د هر حیوان نوی پیدا شوی بچي؛ ۳) ناوخته کرل شوی فصل؛ ٤) غونډ، گردی.
تندي (tundí) ښځ.م. (ج. تندۍ) ۱) چابکتیا، بیړه، چټکتیا، گړندیتوب؛ ۲) عصبیت، قهر.
تندۍ (tandáy) ص. ښځ.م. ج. نوې لنگه شوې (غوا، مېښه...).
تندیاره (tandyā́ra) ښځ.م. وگ. تېندار
تندېدل (tandedə́l) مص.ل ۱) تېزېدل، چټکېدل؛ ۲) عصبي کېدل، قهرېدل.
تندي لیک (tandilík) ا.م. برخلیک، سرنوشت، تقدیر، قسمت.
تندل (tandə́l) مص. مت. رغول، جوړول، پیوندول.

تنډو (tanḍū́) ص. نب. خېټور، ګېډور، نسور.

تنډوس (tanḍús) نر.م. يو ډول واښه دي.

تنزرى (tanzə́ray) نر.م (ج. تنزري) و.ګ. تمخری.

تنزل (tanazól) نر.م. ټيټوالی، ښکته والی، له پوړی (مقامه) رالوېدنه.

تنزيل (tanzī́l) نر.م ۱) کمېدنه، ټيټېدنه، رالوېدنه پرېوتنه؛ ۲) د پيسو ربح، په رياضي کې يوه قاعده ده.

تنسته (tanastá) ښځ.م. ۱) هغه تارونه چې د رخت، قالين او... په اوږدو کې استعمال شوي وي ۲) د غني ځاله، د عنکبوت ځاله.

تنسوکه (tansuká) ښځ.م. (ج. تنسوکي) ۱) يو ډول ورېښمين توکر؛ ۲) شان، شوکت، پرتم.

تنشا (tanšā́) ښځ.م. وياړ، افتخار، سترتوب.

تنظيم (tanzī́m) نر.م. سمون، برابرتيا، برابرونه، سمبالتيا، رونونه، پېينه.

تنظيمول (tanzimawə́l) مص. مت. برابرول، سمول، رونول، پېيل، سمبالول، منظمول.

تنفس (tanafós) نر.م. ساکښل، ساښکنه، د سا کښته او پورته کېدل، نفس کښنه.

تنقيد (tanqī́d) نر.م. ۱) صرافي کونه، سمې او ناسمې پيسې جلاکونه؛ ۲) کره کونه، د يوې ليکنې ښه والی او بدوالی سره بېلونه؛ ۳) ګوتنيونه.

تنقيص (tanqī́s) نر.م. ۱) کمونه، لږونه؛ ۲) ناقصونه، ناقص کونه.

تنقيط (tanqī́t) نر.م. ليک نښې، ټکي اېښودنه، نقطه ګذاري، د اعجام نښې لکه: ټکی (.)، کامه (،)، شارحه (:)، او...

تنکی (tankáy) ص. نر.م. (ج. تنکي) ۱) تازه، نازک، نرم، خام؛ ۲) نوی توکېدلی.

تنکيتوب (tankitób) نر.م. ۱) تازه والی ۲) نرمتوب، تنکيوالی.

تنګ[1] (tang) ص. نر.م. ج. ۱) راټول، هغه چې سور او بر يې کم وي؛ ۲) تريت، په تکليف کې، غريب، خوار، اړ، محتاج.

تنګ[2] (tung) نر.م. کوزه، کوچنی اوږد منګی.

تنګاچه (tangāčá) ښځ.م. تنګاڅه، تنګاچه، چوتره، صوفه، ډبه.

تنګ الواک (tangalwā́k) ص.م. تنګ ليدی، تنګ نظره، متعصب.

تنګ الواکي (tangalwākí) تنګ نظري، تعصب.

تنګ ترش (tangtrúš) ص. نر.م. ډېر تنګ، لنډ بوچ.

تنګتوب (tangtób) نر.م. ۱) تنګوالی، تنګيا؛ ۲) اړتيا، مجبوريت، تنګسه.

تنګ خولی (tangxū́lay) ص. نر.م. ۱) هغه چې خوله يې تنګه وي؛ ۲) نر.م. د خاورو منګ يا چاټی.

تنګ زړی (tangzə́ṛay) ص. نر.م. ۱) زړه تنګی، بې حوصلې؛ ۲) خپه، زهير؛ ۳) ممسک.

تنګسه (tangsá) ښځ.م. تنګسيا، غريبي، نېستي.

تنګ کوچ (tangkóč) نر.م. پېچپس، خطکی، زمری، د هلکانو يوه لوبه ده.

تنګلاسی (tanglā́say) ص. نر.م. بېوزلی، غريب، خوار، مفلس، بې شتو، نېستمن، اړ.

تنګ لاسي (tanglā́si) ښځ.م. غريبي، خواري، محتاجي، مفلسي.

تنګنا (tangnā́) ښځ.م. (ج. تنګناوي) ناره، وت دره.

تنګ نظري (tangnazarí) ښځ.م. (ج. تنګ نظري)

تنګوالی (tangwāláy) نر.م. ۱) غريبي، عاجزي، تنګلاسي، احتياجي؛ ۲) لنډوالی.

تنګوړی (tanguṛáy) نر.م. تنګوچی، وړوکی تنګی، د غړونو په منغ کې تنګه لاره.

تنګول (tangawə́l) مص.مت. ترينګول، تکليف ورکول، ځورول، په عذابول، تکليفول.

تنګه (tangá) ښځ.م. (ج. تنګې) ۱) ميله، دُرمه، سټه، دنهر؛ ۲) بالاتنه؛ ۳) هغه اواز چې اوبښ ته د خې کولو پر وخت ويل کېږي.

تنګی (tangáy) نر.م. ۱) تنګ، د غړونو په منغ کې لاره؛ ۲) د کوچيانو د کرتو جوال.

تنګي (tangí) ښځ.م. (ج. تنګۍ) ۱) تنګوالی، غريبي، خواري، فقر؛ ۲) مصيبت؛ ۳) سپکوالی.

تنګېدل (tangedə́l) مص.ل. ۱) ترينګېدل، خورېدل، خفه کېدل؛ ۲) خوارېدل، اړېدل؛ ۳) د ناروغ ناروغي زياتېدل.

تنميه (tanmiyá) ښځ.م. وده، پرمختګ، نشونما.

تنور (tanū́r) نر.م. (ج. تنوررونه) تندور، د ډوډۍ پخولو ځای.

تنوري (tanurí) ص.نب. ۱) د تناره؛ ۲) په تناره کې پخه شوې ډوډۍ؛ ۳) تندوري، هغه بشپېر پسه يا غوښه چې په تناره کې پخه شي.

تنوع (tanawó') ښځ.م. ډول ډول، رنګ رنګ، راز راز.

تنول (tanawə́l) مص.مت. ۱) غړول، ګړزول؛ ۲) په مزي کې پېيل؛ ۳) درنول، ارزښتمنول.

تنوير (tanwír) نر.م. ۱) رڼا، رڼايي؛ ۲) رڼاکونه، روښانونه، ځلونه.

تنويرول (tanwirawə́l) مص.مت. ۱) روڼول، روښانه کول؛ ۲) ځرګندول، ښکاره کول.

تنه (taná) ښځ.م. (ج. تنې) قد، قامت، ونه، وجود، تن؛ ۲) بدنه، سټه، د ونې ډډ.

تنها (tanhā́) ق. تنا، يوازې، ګوښې، ځانله، ځره.

تنهايي (tanhāyí) ښځ.م. يوازېتوب، ګوښې توب، بېلوالی، جدايي، يوازېوالی، ځره توب.

تنۍ (tanáy) ښځ.م. ترټرۍ خبري، تتله خبري.

تني (taní) ص.نب. شخصي، ذاتي، ځاني، دځان.

تنې (táne) اد. ځنې، څخه، ورنه، ترينه، ورځنې.

تنېدل (tanedə́l) مص.ل. ۱) غړېدل، ګړزېدل؛ ۲) پېيل کېدل؛ ۳) درنېدل، قدرمنېدل.

تنې نا (tanaynā́) ښځ.م. ته‌نه‌نې، ګونېدل، ورو ورو نغمه يا سندره له ځان سره ويل.

تڼ (taṇ) نر.م. ۱) شعر، سندره، غزل؛ ۲) تڼ، غرمبا، غوربدنه؛ ۲) بوږها، بووږهدنه.

تڼا (taṇā́) ښځ.م. وګ. تنا.

تڼاکه (taṇā́ka) ښځ.م (ج. تڼاکې) پولۍ، پرومبې، د لاسو د ورغوو يا د پښو د تلو چې د کار يا مزل له لامله پولۍ شي.

تڼتڼا (taṇtaṇā́) ښځ.م. ۱) شور، غوغا، ځوږ؛ ۲) شهرت، اوازه؛ ۳) انګازه، انعکاس.

تڼول (taṇawə́l) مص.مت. ۱) تکول؛ ۲) نيمځاله کول؛ ۳) غړول، په تڼا راوستل.

تڼهار (taṇahā́r) نر.م. غرمبهار، ګرزهار، غرهار.

تڼی (taṇáy) نر.م ۱) دآس يا خره ګېډبند؛ ۲) ښځ.م. تکمه، دکمه، غوټه، ښڅه؛ ۳) ګرېوان.

تو[۱] (tu) نر.م. ۱) توکانې، لباړي؛ ۲) لعنت؛ ۳) کرکه، نفرت.

تو[۲] (taw) نر.م. ۱) توت، نرتوت؛ تاو، حرارت، تودوالی؛ ۳) په غوسه کېدنه.

تو[۳] (to) نر.م. تيو، کوچ کوچ، دسپي درابللو اواز.

تو[ا] (tawā) (توبدوالی) لنډيز رګندي، ګنې...

تو - آ (towā́) نر.م. ښکارل، توښکارل، ښکارل، سپي په ښکار پسې ترکول.

تواتو (tawātáw) نر.م. د نامشروع یا ناروا پیسو د پیدا کولو لاره یا طریقه.

تواچي (tawāčí) نر.م. تباشي، د ملک مرستیال، د کلي د مشر کومکي.

توارث (tawārós) نر.م. وراثت، په میراث اخستل په وراثت اخستل، په ارث وړل.

توارد (tawāród) نر.م. ۱) پرله پسې واردېدنه، په یوه وخت راتلنه؛ ۲) اد. د دوو شعرونو د لفظي او معنوي ورته والي پېښېدنه چې دوه شاعران بې بېله بېله سره جوړ کړي.

تواره (tawārá) ښځ.م. ۱) یو ډول کېږدۍ؛ ۲) ښېږی کوډخه، کودی، جونګړه، چوپړی، کوتخه.

توازن (tawāzón) نر.م. برابروالی، په یوه وزن کېدل، په یوه تول کېدل، تعادل.

تواضع (tawāzó') ښځ.م. عاجزي، کمیني.

توافق (tawāfóq) نر.م. ۱) برابري، سره سمېدنه، سره انډولېدنه؛ ۲) دوه اړخیزه خوښه، موافقه.

توام (tawā́m) نر.م. ۱) جوړه، غبرګ، غبرګوني؛ ۲) پرله پسې، یو ځای، مربوط، ترلی.

توامان (tawāmā́n) ص. نر.م. ۱) تستعلیق ته ورته یو ډول پېچلی لیک دی؛ ۲) دوه کوچنیان له یوه نسه زېږېدلي، غبرګوني؛ ۲) ملګري.

توان (tawā́n) نر.م. طاقت، وس، وسه.

توانا (twānā́) ص.نب. زورور، غښتلی، پیاوړی، قوي، د طاقت خاوند.

توانګر (tawāngár) ص. نر.م. ۱) شتمن، غني، بډای، موړ؛ ۲) زورور.

توبره (tubrá) ښځ.م (ج. توبري) ۱) کڅوړه، بوجۍ، خلته؛ ۲) داس یا خسره د اوربشو کڅوړه؛

۳) نر.م. د اسونو او خرو یو ډول ناروغي ده.

توبری (tubráy) نر.م. (ج. توبري) ۱) دغشي شوکه؛ ۲) دېڅې تېره شوکه؛ ۳) کوچنی تبرګی.

توبري (tubrí) ښځ.م. (ج. توبری) کښېنده، بېنۍ، سکوی، چکن، ګلدوزي، خامک دوزي.

توبه (tobá) ښځ.م. (ج. توبې) ۱) له ګناه څخه پښېماني، استغفار؛ ۲) د حق پر لاره سمېدنه؛ ۳) د انکار کلیمه.

توبه ګار (tobagā́r) فا. نر.م. پښېمانه، نادم، توبه کوونکی، استغفار کوونکی.

توبیخ (tawbíx) نر.م. دګنه، رټنه، ملامتونه، ورته په قهرېدنه، ستغې سپورې ورته وینه.

توبین[1] (tobín) نر.م. خوند، شکه، مزه، ذایقه.

توبین[2] (tawbín) نر.م. شنوبی، پېرومبې، د چکې له کڅورې نه په یوه لوښي کې تولې شوې اوبه.

توپ (top) نر.م ۱) یوه جنګي وسله ده؛ ۲) پنډوس، ګیند، غونډسکه؛ ۳) تان، د توکر تان، توکې.

توپان (topā́n) نر.م (ج. توپانونه) ۱) سخت باد، طوفان، سېلی؛ ۲) نا اشنا کار، ستر بریالیتوب؛ ۳) وربخولي، د پاڅو کښېنده شوې خولې؛ ٤) الوې غم، لویه پېښه.

توپان ځپلی (topānǰəpalā́y) ص.م. توپان وهلی، جبار ځپلی.

توپانی (topānáy) ښځ.م. ۱) د خوند او ظرافت خبرې؛ ۲) چټیات، بې مانا خبرې، اپلتې؛ ۳) فوق العاده خبرې یا چارې.

توپ بازي (topbāzí) ښځ.م. د پنډوس لوبه، ګین بازي، والیبال، فوټبال...

توپچي (topčí) نر.م ۱) توپ ویشتونکی؛ ۲) هغه وله ده چې توپونه او ... اختیار کې لري.

توپخانه (topxāna) ښځ.م. ۱) توپونه، دځو توپونو مجموعه؛ ۲) دتوپونو ځای.

توپړ (topaṛ) نر.م. ۱) صدمه، ضرر، زیان، تاوان؛ ۲) پېښه، حادثه، واقعه.

توپرک (topṛák) نر.م. پوستین، پوستینچه.

توپک (topák) نر.م. ټوپک، یو ډول وسله ده.

توپک لېچ (topakléč) نر.م. ۱) هغه لرګی چې د توپک دشپېلۍ شاته لګېدلي وي؛ ۲) لټ، ګټ، بیلوټ، ګېټ.

توپک والا (topakwālā) نر.م. د توپک خاوند، هغه څوک چې توپک لري یا یې دزوي.

توپلندی (toplandáy) نر.م. (ج. توپ لندي) توپنی، د زړو توتنی، د زړو تورولشوي ذری، د زړو تورول شوي وړې وړې ټوټې.

توپیر (tawpír) نر.م. فرق، تفاوت، امتیاز.

توپیرپال (tawpirpāl) نر.م. تبعیض پالونکی، تبعیض پال.

توپیرواله (tawpirwāla) توپیرپالنه، تبعیض (نژادي).

توت(۱) (tawt) نر.م. یو شی په غوړو کې سره کول.

توت(۲) (tut) نرم. (ج.توتان) یو ډول میوه ده.

توتا (totā) نر.م. ۱) وګ. توتي؛ ۲) زاغ، ځوری، پتکنی، پتکری، زمچ.

توت خورکه (tutxwaráka) ښځ.م. داغ سری مرغی، کنه مرغی.

توتړی (totṛay) ص. نر.م. تورتوری، تتله.

توتبنه (totaṣa) ښځ.م. (ج. توتبنې) نرم او پوست کانی، پسته ډبره.

توتکاری (totkāray) نر.م. توتکی، توتکری، یو ډول توره مرغی ده.

توتکری (totkaray) نر.م. د توتکي یو ډول دی.

توتکه(۱) (tutaká) ښځ.م. ۱) چنغښک، مسری، کرغوږچ؛ ۲) ښکار، ښکر، د ژرندې د ډول او پلونو ترمنځ لرګینه نلی؛ ۳) لرګینه شپېلۍ.

توتکه(۲) (totaká) ښځ.م. کجاوه، داسې آله ده چې له لښتو جوړېږي، تیږې پکې اچوي او د سیند بند پرې کلکوي، لوکره، شنېڼه.

توتکی سبک (totakaysabak) نر.م. یو ډول نازک بوټی دی چې نرمې پاڼې لري.

توتلی (totaláy) نر.م. صافه، صافي، د دېګي یا نورو ګرمولوښو د نیولو ټوکر.

توتن (totán) نر.م. اوماچ.

توتنکی (totankáy) نر.م ۱) توتنکه، توتنکی، توتنی، خرڅی؛ ۲) خخوزی.

توتني (totani) ښځ.م ۱) د لمدو کړیو او ږو خیرې او خخوزې چې له لاسه وغورځېږي؛ ۲) استعمال شوې یا په لاس باندې اېښودل شوې نکرېزې.

توتنی (totanáy) نر.م. د مالګې لـه ډنـډ څخه د مالګې څک را ټولولو لرګینه آله.

توتنکه (totanka) ښځ.م. پرخچه، توته، خخوزی، توتلی، توتنکی، د لرګي توتنی.

توتنکی (totankáy) نر.م. ۱) وګ. توتنکی؛ ۲) د زړو بوره، د زړو میده.

توتو(۱) (tutu) نر.م. ج. آ آه، بیوبیو، د چرګ د رابللو اواز؛ ۲) کوچنیان چرګ ته وایې.

توتو(۲) (toto) نر.م. د سپي د رابللو اواز.

توتو پښ (totopaṣ) نر.م. ملاچرګک، ملاتوتک، هدهد، یو ډول مرغی ده.

توته (totá) ښځ.م. (ج. توتې) ۱) کوګری، کنګری، کوترې، د سپي بچی؛ ۲) د شپېلۍ ژبی؛ ۳) هغې آلې چې جولاګان د تنستې تار پرتاووي او غملوې یې.

توتی (totáy) ص. ښځ.م. سولېدلی سپینتی، سولېدلې بېدی، چتره ببهای.

توتي (totí) نر.م. تونا، طوطي، یو ډول مرغه دی.

توتیا (totyā́) ښځ.م. د رنجو کانی، د رنجو ډبره، هغه ډبره چې رانجه ځني جوړوي.

توجه (tawajú(h)) ښځ.م. ۱) مخه، پاملرنه، مخ کول؛ ۲) غور، دقت؛ ۳) لحاظ، مهرباني.

توجیه (tawjíh) ښځ.م ۱) وجه بیانونه، وجه ښوونه، تعبیرونه، سبب موندنه، تفسیرونه؛ ۲) حلیه.

توحید (tawhíd) نر.م. د یوه خدای(ج) منل، ځنبتن تعالی ته په یووالي قایلېدل.

توخانه (tawxā́na) ښځ.م. و.گ. تاوخانه.

توخته (toxtá) ښځ.م. (ج. توختې) ۱) ارامي، کراري؛ ۲) زغم، تحمل؛ ۳) طاقت، توان.

توخری (toxráy) نر.م. (ج. توخري) د شلومبو د پاې خیړ، د شلومبو د ښځ پخې (توخه).

توخس (toxás) نر.م. ۱) تاوان، زیان، نقصان؛ ۲) نخسان، په نس کې د بچي زیان.

توخنی (toxanáy) نر.م. (ج. توخني) تنور پاک.

توخونی (toxū́nay) ص.نر.م. نازولی، نیازبین، نازپرورده، په ناز اموخته.

توخیر (towxír) نر.م. خاربست، کا، کاکول، گرېدا، بخار، خاربت، پون، تخېدنه.

تود (tod) ص. نر.م (ج. تاوده) گرم، د سوړ ضد.

تودبنت (tawdáșt) نر.م. تودوالی، تودوخه.

تودکانی (todkā́ṇay) نر.م. و.گ. توده تیږه.

تودمن (todmán) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تودنی (tawdanáy) ښځ.م. بخاری.

تودوالی (todwālá́y) نر.م. حرارت، تودوخه، گرمي، تاو، تودبنت.

تودوبن (tawdobán) نر.م. حمام.

تودوبی (tawdobáy) نر.م. ۱) هغه کوری (منګی) چې اوبه تودوي؛ ۲) حمام.

تودوخه (tawdóxa) ښځ.م (ج. تودوخې) ۱) تاو گرمي، تودبنت؛ ۲) گرمه سیمه، توده منطقه.

تودوربن (todwaráș) نر.م. گرم باد، تود باد، توده ایشمه، توده ینبمه.

تودوکی (tawdukáy) ص. نر.م. گرم شان، لږ تود، لږ گرم، نرم، شیرگرم.

تودول (tawdawál) مص.مت. ۱) گرمول، حرارت وررسول؛ ۲) غوسه کول، لمسول، پارول.

تودوینی (todwínay) ص.م. خون گرم، تندخوید.

توده (tawdá) ص. ښځ.م. (ج. تودنې) ۱) گرمه؛ ۲) سړه توده، شکنه، پیاوه؛ ۳) په یکښیاکې یو پېښتني نرخ دی: کله چې پرچا د غلا یا قتل اشتباه وشي، نو په یوه کټوه کې یوه تاکلې اندازه اوبه اچوي او کټوه په اور ږدي. د اوبو ایشېدلو وروسته تورن راولي چې له کټوې ځنې اووه کاڼي راوکاږي.

توده برېښنکه (tawdabreșnáka) ا.م. تودککی، پروتون (غاز).

توده تیږه (tawdatíẓa) ښځ.م. (ج. تودې تیږې) ۱) توده ډبره؛ ۲) خسا لوته، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توده خوا (tawdaxwā́) ښځ.م (ج. تودې خوارې) توده سیمه، گرمه علاقه، گرمسېر.

توده سړه (tawdasaṛá) ښځ.م. زکام، ریزش.

توده لمبه (tawdalambá) ښځ.م. گرم باد، تودباد.

تودي (todí) ص. نر.م. ج. و.گ. تودي.

تودېدل (towdedál) مص.ل. ۱) گرمېدل، حرارت وررسېدل؛ ۲) غوسه کېدل، لمسېدل، پارېدل؛ ۳) مین کېدل، عاشقېدل، گرفتارېدل.

تودې سرې (tawdesaŗé) ښځ.ج. سرې تودې، ويرونه، ستونزې، ناخوالې، سختي.

توديع (tawdí') ښځ.م. ۱) خدای پاماني، مخه ښه ۲) جال، تورا ۳) شلخې؛ ٤) تره، تورېدنه؛ ٥) خامک دوزي؛ ٦) له حقه ازادول، بخښل.

توږ (toŗ) نر.م. زيان، تاوان، نقصان، ضرر.

تور (tor) ص. نر.م.ج. ۱) په رنگ تور؛ ۲) ترا، تهمت، الزام؛ ۲) ص. متهم، ملزم؛ ۳) قصور، گناه؛ ٤) ترهه، د زړه وسواس؛ ٥) د مرغانو د نيولو يو ډول جال.

تورا (torá) ښځ.م. تور، تومت (تهمت)، الزام.

توران (torán) ص. نر.م. ۱) تور کندهاري انگور دي؛ ۲) د تور جمع؛ ۳) تک تور، ښه تور؛ ٤) ج. د زنگې، تورپوتکي.

توراني (toranáy) ص. نر.م. ۱) سودايي؛ ۲) تومتگر، تومتي؛ ۳) صفرايي، د صفرا؛ ۲) چغل، چغلمار، چغلگر.

تورانۍ (toranáy) ښځ.م. تورانۍ، كريڅې، يو ډول توره وره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري.

تورانۍ (toranáy) ښځ.م. وگ. تورانۍ.

تورايته (toráytá) نر.م.ج. يو ډول انگور دي.

توربازار (torbazár) نر.م. غل بازار، ناقانونه او خپلسرې پېر و پلور.

توربخت (torbaxt) ص. نر.م. ۱) بې طالع، کم بخته، بدمرغه؛ ۲) نر.م. بدمرغي.

توربخن (torbaxán) ص. نر.م. لېر غوندې تور، تور وشمه، توروزمه، تورغوندې تور ته مايل.

توربخۍ (torbaxáy) ښځ.م. يو ډول کښېده، يو راز خامک، يو ډول بخۍ ده.

توربرېښ (turbreṣ) نر.م. ۱) توربېښ، د تورې برېښ، د رکه، ديکه؛ ۲) د تورې خلول، گوابې.

توربمبر (torbambár) نر.م. بورا، تورغمبس، يو حشره ده چې پر گلانو گرځي.

توره باس (torabā́s) نر.م. توره ايستونکی، غيرتي، تورزن.

تورپانه (torpā́na) ښځ.م. بنفشه، يو ډول گل دی.

تورپوست (torpóst) ا. م. وگ: تورپوستکی.

تورپوستکی (torpostákay) ص. نر.م. تور پوستی، تورپوتکی، نيگرو، حبشي.

تورپېکی (torpekay) ښځ.م. ۱) د تورپېکي خاونده؛ ۲) شخصي ښځينه نوم، سيامو.

تورپيل (torpíl) ښځ.م. وگ. تارپيل.

تورت (t(o,u)rt) ص. نر.م. ترت، د يوې خبرې سرې، سپين ويونکی؛ ۲) پاک، واضح، بې کنايې؛ ۳) تېز، چالاک، تکړه.

تورتاوده (tortāwdá) نر.ج. شکنه، پياوه، ساره تاوده، چټک بورا، بوروا گي.

تورتپ (tortap) ښځ.م. تپه تياره، توره تياره.

تورتپی (tortapáy) نر.م. تورمخي، تيکمخي، هغه سرې چې د مخ پوستکي يې تور او د چيچک داغونه ولري.

تورتلب (tortaláb) ص. نر.م. بېخي سوې، يو مخ سوی، بالکل سوی.

تورتم (tortám) نر.م. ۱) توره تياره، ډېره تياره، تپه تياره؛ ۲) اری گری، گرېر، گډوډي.

تورتمرونی (tortamrunáy) ص.م. تورتم رنا کوونکی، تورتم يا تياره شيرووونکی.

تورتمی (tortamáy) ښځ.م. تورې بربښېدونکي زلفې، هغه زلفې چې تکې تورې وي.

تورتوت (tortút) ص. نر.م. يو ډول توت دی.

تورتيپ (tortíp) نر.م. ۱) گڼه گړنه، بيروبار؛ ۲) ص. نر.م. تک تور، يو مخ تور.

تورتېپلی (torteyə́lay) ص. نـر.م. ۱) تک تور، ارغوش، ډېر تور (سوی)؛ ۲) تور سوی شی.

تورجاش (torjā́š) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تورځن (turzán) نر.م. وګ.: تورزن.

تورځونډی (torǯun ḍáy) نر.م. ترغوټ، ښېښې، ښینځه، غزنی سابه چې پاخه خوړل کېږي.

تورڅنګلی (torcangə́lay) نر.م. باطل ځواک، باطل قوت.

تورخوټی (torxwaṭáy) ص.نر.م. ۱) تورګونی، ایندکی؛ ۲) زلموټی، ځوانی ته رسېدونکی.

تورخېل (torxél) نـر.م. ۱) د پښـتنو دیوه واړه خېل نوم دی؛ ۲) غلام، مریی.

تورخېله (torxéla) ښځ.م. مینځه.

توردریاب (tordaryā́b) نر.م. لوی بحر، سمندر.

توردلی (tordaláy) نر.م. ۱) یو ډول توره مرغی ده؛ ۲) یو ډول شینکی.

تورړی (torṛáy) ښځ.م. تړی، ګناهکار، یو توره مرغی ده چې سپینه لکۍ لري.

تورزاغ (torzā́ǧ) نر.م. ۱) تورکارګه، وروغ، تور کارغه؛ ۲) رقیب، غماز.

تورزړی (torzáṛay) ص. نر.م. غوسه ناک، کینه کښ، په زړه تور.

تورزن (torzán) ص. نر.م. ۱) توریالی، زړور، د توري مېړنی؛ ۲) په ملنډو دارن ته وایي.

تورزن توب (turzantób) نر.م. توریالیتوب، زړورتوب، مېړنتوب، مېړانه.

تورږیری (torẓíray) نر.م. د توري ږیري خاوند.

تورسترګک (torstargák) نـر.م. د شاهین په شېر یو تور سترګی مرغه دی.

تورسر (torsár) ص. نـر.م. ۱) هغه چې د سر وېښتان یې تور وي؛ ۲) الوغ سر، سرتور.

تورسرکه (torsaráka) ښځ.م. کارغـه، شبنـی، نظرمـاتي، هغه توته یا کتبوه چې د مرغېو دارولو ته یې د فصل په منځ کې ځړوونډي.

تورسري (torsaré) ښځ.م. ۱) ښځه، سیاه‌سر؛ ۲) کونډه، سرتوره؛ ۳) هغه ښځه چې ټیکری او زړوکی یې پر سر نه وي.

تورسکاڼ (torskā́ṇ) ص. نر.م. ۱) توررنګی، تور بخن، تور وشمه؛ ۲) تور آس.

تورسورن (torsūrán) نر.م. تور سوربخن اس.

تورسوی (torsáway) ص. نر.م. سوی سکور، ګرد سره سوی، بېخي سوي، تک تور سوی.

تورشاتګ (toršātág) ا.م. تـوره ارتجـاع، هغه ارتجاع چې له ګروهي (عقیدي) سرچینه اخلي.

تورشان (toršā́n) ص. نـر.م. ج. توربخـن، تور بخوند، توررنګی، تور غوندي.

تورښوری (torṣuráy) نـر.م. ښورکی، ښوري، یو ډول بوټی.

تورغر (torǧár) نر.م. ۱) تـوررنګی غـر؛ ۲) لـه تکلیف او کړاو ډکه د ک کـار؛ ۳) د غـرو یوه لړی؛ ٤) سیاه کوه.

تورغړی (torǧə́ṛay) نـر.م. (ج. تورغړي) مټ، له ځنګلي ځځه پورتني برخه.

تورغوجیر (torǧujír) نر.م. غوربچه، غوجېرا، یو ډول ژېړ ګلی غرنی بوټی دی.

تورغوړ (torǧwáṛ) نـر.م. تور تېل، د شرشم تېل.

تورغوږی (torǧwáẓay) نر.م. (ج. تورغوږي) ۱) پیشیرانګ، سارایي پیشي؛ ۲) ص. نر.م. کم عقله، ناپوه؛ ۳) سپین سترګی.

تورغونډان (torǧundā́n) نـر.م. یـو ډول تور انګور دي چې دانې یې غټې وي.

تورک (torák) نر.م ۱) د تویک پیچناو؛ ۲) د پیازو او نورو ترکارۍ واړه واړه پټي، کیارۍ، اډۍ، تپره ګی.
تورکارۍ (tor kā́ray) ص.م. بدورده، بد کاري، درغلی، جعلکار.
تورکړهل (torkaḍhál) نر.م. تور کوهی، تور زندان، سیاه چاه، سیاه چال، تورګدهل.
تورکراړو (torkrā́ṛo) ښځ.م. ګونګټ، غوشاری، تورګونګټ.
تورکړی (torkáṛay) ص. نر.م. ۱) تور رنګ ورکړی؛ ۲) بدنام کړی، په تومت نیولی.
تورکش (torkáṣ) نر.م. تور جال، د مرغیو د نیولو یو ډول جال.
تورکښ (tū̃rkáṣ) نر.م. ۱) ایستلي توره؛ ۲) پخوانۍ عسکر ته وایه؛ ۳) جنګیالی.
تورکښي (turkáṣi) ا. سرتیري، جنګیالیتوب، سربازي، عسکري.
تورکني (torkanáy) نر.م. تور لوی، تورکوني، تور کی، د لوګي خیرې، تول شوي لوګي.
تورکوری (torkwáray) نر.م. کوری، یو ډول غرني بوټی دی چې خونډورې داني کوي.
تورکونی (torkwánay) ص.نر.م. ۱) تورغوټی، ایندکی، تور رنګی؛ ۲) بدمخی، سپین سترګی ۳) نر.م. تور لوی، تورکی، جمع شوی لوګی.
تورکه (toráka) ښځ.م. شامتوره، شامتوري، کامچړه، یو ډول مرغی ده.
تورکی[1] (torkáy) نر.م. ۱) حرف؛ ۲) تورشان؛ ۳) د تور اسم تصغیر؛ ٤) شیشی، ساختګي توره مرغۍ چې د شامتورو د نیولو لپاره په ونه کې اینبودله کیږي؛ ٥) دغنمو یا اوربشو هغه ورۍ چې د مرض له لامله تور اوښتي وي.

تورګاړ (torgā́ṛ) نر.م. ۱) اشخار؛ ۲) هغه ځای یا سیمه چې تورګانې پکې پیدا کیږي.
تورګړدی (torgaṛdáy) نر.م. د وریښمو یو ډول کیښه (خامک) ده.
تورګل (torgwál) نر.م. ۱) هغه ګل چې رنګ یې توروي؛ ۲) نرینه نوم.
تورلال (torlā́l) نر.م. یو ډول تور انګور دی.
تورلحد (torlahád) نر.م. قبر، ګور، لحد، په قبر کې د مړي اینبودلو ځای.
تورلشي (torlaṣáy) نر.م. تورلکشی، یو ډول غنم دي، چې د وږي لښه یې توره ده.
تورلګاو (torrlagā́w) ص.م. تورلګوونکی، تور تپوونکی، تومتګر، مفتري.
تورلګاوي (torlagāwáy) ا. تور لګونه، تور تپنه، تور تړل.
تورلمی (torlámay) نر.م. ۱) غسه، ګورکین، ورلتی، هغه ښاور چې نوی مړی له قبر څخه راباسي؛ ۲) جفتک، دله خفک.
تورلمی زیړن (torlamayze ṛán) نر.م. هغه اس چې زنګنونه یې تور وي.
تورلیمه (torlemá) نر.م.ج. توري سترګي.
تورم (tawarrúm) نرم .و.ګ. انفلاسیون.
تورماښام (tormāṣā́m) نر.م. ۱) تیاره ماښام؛ ۲) اړی ګړی.
تورمخکه (tormaxáka) ښځ.م. الدهر، شین غوښتل، د باران د پرله پسې اوربنت د دریځو لپاره د کلي کوچنیان یوه تورمخی ښځه چې جوړه کړي او کور په کور ګرځي له خلکو څخه شیان ټولوي او خدای ته زاري کوي.
تور مخی (tormáxay) ص. نر.م. ۱) مخ توری؛ ۲) ګناهګار؛ ۳) شرمنده؛ ٤) غمازه، شیطان

تورن(۱) (torán) ص. نــر.م. ۱) تور، تور غوندي؛ ۲) تورمتي، متهم.

تورن(۲) (tūrán) نر.م. تولی مشر، هغه منصبوال چې په رتبه کې له لومړي بريدمن څخه پورته او له جګتورن څخه ټيټ وي.

تورنج (turánj) نر.م. (ج. تورنجان) و ګ. ترنج.

تورن جنرال (tūranganrā́l) نر.م. دقول اردو د جنرالي دويمه پوړۍ دويم فرقه مشر، سرلښکر.

تورنګړی (torangṛáy) ص. نر.م. توررنګی، توربخن، توروشمه، تورروزمه، توربخوند.

تورولي (torwālā́y) نر.م. ۱) توررنګ، د رنګ توربدنه؛ ۲) بدنامي، تومت، اتهام.

توروانجه (torwānjá) ښځ.م.ج. سياه دانه.

تورول (torawál) مص. مت. ۱) تــرول، وهــرول، دارول؛ ۲) توررنګ ورکول؛ ۲) بدنامول.

تورولی (torawálay) ف. نــر.م. (ج. تــورولي) ۱) وهرولی، دارولی؛ ۲) پارولی، کتولی.

توره(۱) (tū́ra) ښـځ.م. (ج. تـــورې) ۱) يـــو دول اوسپنيزه وسله ده؛ ۲) زړورتيا، ميړنتوب.

توره(۲) (tóra) ص. ښـځ.م. (ج.تورې) ۱) د تـــورو مؤنثه صيغه؛ ۲) ماته پيسه؛ ۳) نوي ارول شوي ځمکه؛ ٤) اجوره، مزد؛ ٥) ښځ.م. په يوناني طب کې د سودايي مادي نوم؛ ٦) د قامي لښکر غونډه؛ ۷) دښمني؛ ۸) د ګـاونديــانو د واده په وخت کې دملک برخــه کول او په بدل کــې يې د ناوې لپاره ټيکری يا جامې جوړول؛ ۹) تومت، اتهام؛ ۱۰) ورورکی کلی، د کوچيانو مېنه.

توره انا (toraanā́) ښـځ.م. برېښــه، تورانګه، يو دول توره مرغۍ ده.

توره بډه (torabáḍa) ښځ.م. تورتم، تــوره تياره، تروږمې، ترږمی، توره تاريکه.

توره بلا (torabalā́) ښځ.م. ۱) غټ مصيبت، لويه بلا؛ ۲) مج. کنجکاو، متجسس، مېنکر.

توره پاڼه (torapā́ṇa) ښځ.م. بنفشه، يو دول بوټی دی چې ارغواني رنګه ګل لري.

توره پاڼی (torapā́ṇay) نر.م. شــوخــورک، يو بوټی دی چې دشولود بوزغلي قويتوب لپاره د تخم شيندلو نه مخکې په ځمکه کې ښخېږي.

توره تبه (toratába) ښځ.م. لــويه تبه، وچکی، محرقه، ترتکي، تبګی.

توره تبی (toratabáy) مص. ښځ.م. ۱) توره تبغنه، توره کنده؛ ۲) رند، تپه توره.

توره تتی (toratatáy) ښځ.م. بلبله، عندليب، يوه ښه اواز لرونکې توره مرغۍ ده.

توره تياره (toratyārá) ښــځ.م. ۱) تپه تيــاره، تورتپ، تورتم؛ ۲) اری ګری.

توره تېبنته (toratéșta) ښځ.م. سخته کــرکه، دېر نفرت، سخت بدراتلل.

توره توخله (toratūxála) ښــځ.م. توره غــاره، شنه توخله، لويه توخلې، پوخلې.

توره څله (toracılá) ښځ.م. غوره څله د ژمي څله، هغه څله چې په سپينه څله پسې راځي.

توره څوکه (toracū́ka) ښځ.م. د غره جګ سر، د غره جګه څوکه، د غره تور سر.

توره دربله (toradarbılá) ښــځ.م. تــوره تيـاره، توره دربه، تکه توره تاريکه، تپه تياره.

توره دړه (toradáṛa) ښــځ.م. تـــوره تخــته، د ښوونځيو په ټولګيو کې د ليکلو تخته.

توره شپه (toraṡpá) ښــځ.م. ۱) تيــاره شــپه؛ ۲) اری ګری؛ ۳) د غم شپه، دانتظار شپه.

توره شمه (toraṡamá) ښځ.م. (ج. تورې شمې) توره کيږدۍ، توره خېمه.

توره کجله (torakajála) ښځ.م توره خره چرچنه، توره چوغکه، کېتوړله،.

توره لښته (toraláṣ̌ta) ښځ.م. د الوبالو په ښهر يوه ونه ده چې له مېوې نه يې شيرخشت جوړوي

توره مرغه (toramarǧá) ښځ.م. وزه، غوزه، يو ډول وابښه دي.

توره وښکه (torawǝ́cka) ښځ. م. ۱) دخواناتو يو ډول لوبه ده ؛ ۲) توري وښکي، تورمميز.

توره وښکی (torawǝ́ckay) ښځ.م. توره اربره.

توری (tóray) نـر.م. (ج. تـوري) ۱) حرف، تکی؛ ۲) بيا. طحال، د انسان يو داخلي غړی دی؛ ۳) ص. نر.م. تور پوستی؛ ٤) د تـور د تصغير نوم؛ ٥) نرم. د پښتنو يوه قبيله ده چې په کورمه او پاراچنار کې مېشته ده؛ ٦) سورنی، سرنا؛ ۷) انډېری ۸) دشمځ ملي ددوترد وېش اخيري مقياس؛ ۹) کاسيره، درويې څلرويشتمه برخه

توری (toráy) ښځ.م. ج. تري، يو ډول سابه دي.

توري (towarí) نر.ج. ۱) کډه، د کور سامان، کور لوښي؛ ۲) تورکي، د خط کښلو تور رنګ.

توري (túre) ښځ.م. چغه، چيغه، چغې، کـورې، د سپي د شرلو اواز.

توريالی (turyāláy) ص.نر.م. مېړنی، تورزن، بهادر، د توري مېړنی.

توريالیتوب (turyālitób) نـر.م. مېړنتوب، بهادري، تکړه توب، تورزن والی.

توريانی (turyānáy) ښځ.م. توتکرکی، توتکری، خرشکه، د بارانه مرغی.

توري اوبه (toreobá) ښځ.م. ۱) کـاري درياب، په سمندر يوې د انډيمان جزيرې چې انګـرېزانو په بنديان په کې ساتل؛ ۲) بحر، سمندر؛ ۳) په ښکيلاکي ولايت کې د يوې سيمې نوم.

توري اوډ (tor ioḍ) توري اوډونکی، حروفچين.

تـوري اوډون (toriodūn) ا. تـوري اوډونـه، حروفچيني.

توري ايکی (toreikáy) ښځ.ج. ماتې، توري پيسې، ماتې پيسې، وړې پيسې.

توري تپې (toretapé) ښځ.م. ۱) تـوري تـربې، زاړې؛ ۲) تکې برګې، تکې برګې.

توري تياري (toretyāré) ښـځ.ج. ۱) د ډېـرې تيارې تـور تپ؛ ۲) بد نصيبي، بدمرغي.

توري خاوري (torexāwré) ښځ.م. ۱) سپېـرې خاورې، خړې خاورې؛ ۲) قبر، ګور.

توريد (towríd) نـر.م. راوړنه، راوړل، واردونـه، واردول، راوړه.

توريدل (toredál) مـص. ل. ۱) تور رنګ ورکـول کېدل، رنګ تـوريدل؛ ۲) بدنامېدل، تـومتي کېدل؛ ۳) کرکه پيدا کېدل؛ ٤) شرمنده کـېدل؛ ٥) تربدل، ترهېدل، داربدل.

توريدول (tawridawál) مص. مته. واردول. وګ.: توريد.

توريز چاپ (torizčáp) حروفي چاپ.

توريزی (towrezáy) نر.م. يو ډول مرغه دی.

تور (toṛ) ق. تراخېره، ترپايه، ترختمه.

تورشک (toṛšák) نر.م. پېغور، تانه، طعنه.

توری (toṛáy) ص. نر.م. وګ. ترتری.

توری (toṛay) ښځ.م. ۱) ترور، د مور خور، خاله؛ ۲) مشرې ښځې ته د رناوې لقب.

تورېزی (toṛezáy) نـر.م. تروړزی، د ترور زوی، دخاله زوی، د توری زوی.

توزن (tuzán) ص. نر.م. ۱) تيزن؛ ۲) دارن.

توزنه هيله (tozanahíla) ښځ.م. ښځاپه هيله؛ يوه اميد چې سپېتانه يکې وي.

توزی (tozáy) نـر.م. ۱) هـغـه پند توکـر چې د کیږدۍ پر سر یې ګنډي؛ ۲) یوه خځنده ده.

توزیز (tozíz) ا. اره تره، بندوس، چاره، تابیا.

توزیع (tawzí'a) ښځ.م. وېشنه، تقسیمونه، برخي برخي کونه، وند وند کونه.

توژنه (tožána) ښځ.م. چمن، شنیلی، د یو ډول وښو نوم دی.

توړاند (tozánd) ص. توړونکی، کنده کار، حکاک.

توړل (tozál) مـص. مت. ۱) تراشـل، رنده کـول؛ ۲) پاکول؛ ۳) مښل، لګول.

توړلي (tozále) ښـځ. ج. ۱) توتـنـکي، پـتـرکي؛ ۲) د توړلي ښځمنه بڼه.

توړند (tozánd) نر.م. رنده، تراش، توړنی، خراد.

توړندی (tozanday) نر.م. رنده، تراش، توړۍ.

توړنه (tozána) ښځ.م. تراشنه، رنده کونه، توړنګ.

توړون (tozún) نر.م. تراش، حک.

توړونی (tozúnay) نـر.م. رمبی، د ختې توړنې رمبی، پخسه تراش، ګلبر، ختتوړونی.

توړۍ (tozáy) ښځ.م. رنده، توړندی، تراش.

توس[۱] (tus) نـر.م. ۱) خـوس، خوسـماري، پته لګونه؛ ۲) د پرو توس؛ ۳) یـو ډول نرمه، نازکه او ډولي شړۍ یا کمپله.

توس[۲] (taws) نر.م ۱) ګرمي، تاو، د بدن دننني تودوخه زیاتېدنه؛ ۲) قار، دباو.

توسط (tawasut) ق. په وسیله، په ذریعه.

تـوسـعه (tawsi'a) ښـځ.م. پراختـیا، ارتـوالی، پراخوالی، وسعت، انکشاف.

توسل (tawa'sul) نـر.م. وسـیله مـوندنه، وسیله کول، اړیکه پیدا کونه، ځان نېږدې کونه.

توسن[۱] (tawsán) نر.م. سرکش اس، یاغي اس.

توسن[۲] (tosán) نر.م. سبب، وجه.

توسن[۳] (tūsan) ص. نـر.م. ۱) شـومن(سپی)، بیمار(سپی)؛ ۲) وږسترګی (سړی)، مریض.

توسنپېر (tosanpér) ګر. علتیه حالت.

توسنتړوییکی (tosantarwayíkay) ګر. سببي یا علتي ربط.

توسند (tawsánd) ص. نر.م. ۱) له تندې او ګرمي نه سوی الوی؛ ۲) توده او وچه مېره یا سیمه.

توسنتوب (tawsantób) نـر.م. ۱) ګـرمېدنه، تودېدنه؛ ۲) ژرژړوچېدنه او تږي کېدنه.

توسنغونډله (tosanğandlá) ګر. علتیه جمله، سببي جمله.

توسنکړ (tosankár) ګر. علتیه یا علي فعل.

توسنوالی (tawsanwālay) نر.م. د بېر تاو، زیاته ګرمي، ډېره تودوخه، توسندوالی.

توسنوییکی (tosanwayíkay) ګر. علتیه ادات، د علت حرف.

توسول[۱] (tawsawál) مص. مت. پرسول.

توسول[۲] (tusawál) مص. مت. ۱) یو شه ته د چا مینه او ډېره لېوالتیا پیدا کـول؛ ۲) ترسول؛ ۳) قارول؛ ٤) خورول، کړول.

توسولی (tusawálay) مف. نـر.م. ۱) هیله من کړی، شوقمن کړی، ارزومن کړی، په تمه کړی؛ ۲) په یوه شي پسې کړولی، زوکلولی.

توسه (tosá) ښځ.م. وسیله، سبب، علت، ذریعه.

توسېدل[۱] (tusedál) مص. ل. ۱) تپېدل، په لته کې کېدل(سپی)، کړېدل؛ ۲) زوکلېدل.

توسېدل[۲] (tawsedál) مـص. ل. ۱) ترسېدل، ګبعې نیول/اخیستل؛ یو شي ته لېوال کېدل؛ ۲) دغـوا شیدې په غـولانځـه کې یا د معدې شیدې په تې کې پاتې کېدل، د هغه پرسېدل او کلکېدل.

توسیع (tawsí') ښځ.م. ۱) پراخښت، ارتوالی؛ ۲) ارتونه، پراخونه.

توش (tawš) نر.م. ګرمي، تاو، توږښ، توس.

توشدان (tušdán) نر.م. قطارونمه، غارکی، کمربند، ملاپټه، ملاوستني، ګردنی.

توشک (tošák) نر.م. (ج. توشکونه) نیالی، نالی، ګډیله، توشکه، تولایي.

توشل (tawšál) ص. نرم. ۱) رغی، درګ، درګی، رغی یا اټیته سطحه؛ ۲) تیټ.

توشول (tušawál) مص. مت. شکارل، ویشکه کول، پارول، کیشکارل، ښکارل.

توشی (tawšáy) نر.م. (ج. توشي) ۱) لرګین ښانک، پینه، پینکی؛ ۲) هغه میوه چې زوم يې د خپلې ناوې له کوره له ځانه سره راوړي.

توشیح (tawšíh) ښځ.م. ۱) ښکلونه، جوړونه، آراسته کونه؛ ۲) کومه لیکنه په خپل مهر او لاسلیک سره ښکلونه؛ ۳) تړل؛ ٤) بد. شاعر خپل شعر داسې جوړوي چې د شعر د مسريو یا بیتونو د لومړیو توريو په يو ځای کولو کوم نوم، مسری یا کومه جمله لاس ته راشي؛ ٥) حق. د یوه هیواد د مشر په وسیله د هغه قانون لاسلیک چې مقننې غونډې تصویب کړی وي.

توښ(۱) (toṣ) ص. نر.م. متوجه، څیر، پام لرونکی، څک، په څو.

توښ(۲) (tawṣ-tawaṣ) نر.م. تاو، بړاس، تپ، بخار، توښم، توخم.

توښه (toṣá) ښځ.م. (ج. توښې) زهرمه، د لارې خرڅ، څوری، سفر خرڅ، جیب خرڅ.

توښی (tawṣáy) ښځ.م. د هوالي تودنی (بخاری).

توصل (tawaṣól) نر.م. یو ځای کېدنه، رسېدنه، … کېدنه، جوختېدنه.

توصیف (tawsíf) نر.م. صفت کونه، ستاینه.

توصیه (tawsiyá) ښځ.م (ج. توصیې) سپارښت، نصیحت، پند، لارښودنه.

توضیح (tawzíh) ښځ.م. واضح کونه، څرګندونه، ښکاره کونه، شرح کونه، شرح، بیان.

توطیه (tawtiá) ښځ.م. دسیسه، چل، چاته د ضرر رسولو لپاره پلان جوړونه.

توغ (toǧ) نر.م. ۱) بیرغ، جنده، نښان، رپی؛ ۲) هغه مهلستیا چې د ربیمګري يې د دوو کسو د پخلا کېدو لپاره کوي؛ ۳) تویغ، مرسته.

توغل (toǧál) نر.م. جړی، زول، پرلنه پسې باران او واوره.

توغم (toǧám) نر.م. زین پوښ، خوله وچ (عرقګیر)، ارغګیر، تر زین لاندې لمڅی.

توغمه (tuǧmá) ښځ.م. قهر، خوشکه، غضب.

توغمه ناک (tuǧmanák) ص. نر.م. قهرجن، غوسه ناک، پرغزناک، قارجن.

توغندی (tūǧandáy) نر.م. راکټ.

توغول (tūǧawál) مص. مت. ۱) يو شی په پټه وړل؛ ۲) څه شی پر ځمکه باندې په زور سره غورځول؛ ۳) غورځول، شړل، ویشتل.

توغه (toǧá) نر.م. تاغو، تاغه، تاخ، يو ډول ونه چې لرګي يې کلک او دانه يې خوږه ده.

توغه (toǧá) ښځ.م. ۱) کفاره، بدله، عوض؛ ۲) يو ډول ونه ده چې توره یا زیړه میوه لري.

توغېدل (tuǧedál) مص.ل. ۱) يو شی په غلا يوړ ددې ته کېدل؛ ۲) په غلا تلل.

توفیق (tawfíq) نر.م ۱) توان، طاقت؛ ۲) هدایت، لارښودنه؛ ۳) بریالیتوب، موفقیت.

توقع (tawaqó') ښځ.م. ۱) تمه، امید، هیله، غوښتنه، آرزو؛ ۲) باور، اعتماد.

توقف (tawaqóf) نر.م. ۱) ایسارېدنه، تالېدنه، ځنډېدنه؛ ۲) صبر، معطلي، ډيل، وقفه.

توقيع (tawqíʿ) ص.نر.م. ۱) پر کوم شه نبهان ايښودنه، د فرمان يا کوم ليک لاسليکونه؛ ۲) د پاچا لاسليک، فرمان او طغرى؛ ۳) خ. ثلث ليک ته ورته ليک دى.

توقيف (tawqíf) نر.م ۱) ستنونه، درونه، تالونه؛ ۲) بندي کونه، کېښنونه، ضبطونه.

توک[1] (tok) نر.م. ۱) نسل، نژاد، د توکم مخفف شکل؛ ۲) دول، قسم، توگ، شى څيز.

توک[2] (tuk) نر.م. لاړې، توکاني، وېژگي.

توکارل (tokārə́l) مص.مت. سپي تو تو کول، سپي رابلل، سپي را کوچول.

توکانى (tukānáy) ښځ.م. ۱) توکني، توکداني، تف داني ۲) د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

توکانى (tukā́nay) نر.م. خراشکى، گلوربى، خرپ، ارخشى، خراچکى.

توکرکى (tukárkay) نر.م. تکرکى، توکرى، کودرى، تيکرى، د خاورين لوښي توته.

توکل[1] (tawakól) نر.م. ۱) په خداى(ج) تکيه، د خداى په هيله کېدل؛ ۲) نيت، اراده، پيل.

توکل[2] (tokál) نر.م. دارن او کمزوري سپي.

توکل[3] (tūkál) مص. مت. لاړې توکول.

توکلي (tawakulí) ص. نب. ۱) په ځان اعتباري، داده؛ ۲) هوډيالى، د ارادې خاوند؛ ۳) په خداى(ج) باور او تکيه لرونکى؛ ٤) تصادفي، اتفاقي.

توکلى (tukə́lay) مف.نر.م. دخولې لاړې توکرې.

توکم (tūkám) نر.م. (ج. توکمونه) نسل، نژاد، تبر، قوم، پښه.

توکميز (tūkamíz) نر.م.ج. دتوکم اروند، نژادي.

توکنى (tukanáy) ښځ.م. وگ. توکانى.

توکني (tukaní) ص. نر.م.ج. بيهوده، فضول، چټي، عبث.

توکول (tukawə́l) مص. مت. لاړې توکل.

توکونى (tukawū́nay) نر.م. تکى، تيکلا، تيکلى، څکى، کلچه، تيکلى.

توکه[1] (toká) ښځ.م. ۱) توقه، شپېتى، د جوارو بې دانو وږى؛ ۲) قسم، توگه، ډول، توکي، توگ.

توکه[2] (túka) ښځ.م. ۱) گټه، فايده؛ ۲) دتوکولو د مطلق امر صيغه.

توکى (tókay) نر.م ۱) قسم، ډول؛ ۲) برخه، ونډه.

توکي توکي (tokí-tokí) ص.نر.ج. ۱) ارازراز، ډول ډول؛ ۲) برخي برخي، ونډې ونډې.

توکېدل (tukedə́l) مص.ل. لاړې توکېدل.

توکيز (tokíz) ص. د توک (توکي) يا مادي اروند.

توکيزوال (tokizwā́l) ص. ماده پال، ماده پرست، ماترياليست.

توکيزواله (tokizwā́la) ا. ماده پالنه، ماده گرايي، ماترياليزم.

توگه (tóga) ښځ.م. (ج. توگې) ۱) ډول، ذريعه، وسيله؛ ۲) قاعده، اصول، طرز.

توگى (tógay) نر.م. (ج. توگي) ۱) جنه، کتار، صف؛ ۲) خرگى، کوتى، دخرې بچى.

تول[1] (tol) ص.نر.م ۱) انډول سيال، مخې، سارى، کفو؛ ۲) نر.م. وزن، تلنه.

تول[2] (tūl) نر.م ۱) فصل، کروندە، کرنه؛ ۲) پټى، د کرښکه؛ ۳) بن، باغ؛ ٤) پالېز؛ ٥) انبل، د مرغيو منظم تگ؛ ٦) يو ډول توکر.

تولان (tulā́n) نر.م. ۱) تولاند، د زړکې تگ؛ ۲) په لاره تلل، په شکير تلل، تبل، ...

تولايي (tulāyí) ښځ.م. نالي، نهالي، توشک.

تولباره (tulbāŕa) ا. مالي تولار (تېکس)، اېرتولار، مالیه پرمایه.

تولپک (tolpák) نر.م. وسو، جمپا، تـورېک، جمامه، د شړشم په ځېر يو نبات دی.

تولپېر (tulpér) (گر.) اضافي حالت.

تولترنگ (tultaṛáng) (گر.) اضـافي (لغوي يا نحوي) ترکيب.

تولتک (tolták) نـر.م. (ج. تولتکونه) برستنه، شپرک، برستن، کنزړ، تلتک.

تول تول (twáltwál) ص. نـر. م. ج. تونټې تونټې، توکړې توکړې، څيرې څيرې.

تولد (tawalód) نر.م. (ج. تولدونه) زېږېدنه، پیدا کېدنه، زوکړه، شونه.

تولک (tolák) نر.م. تروکی، ترووکی، يو ډول تروه خونده سابه دي.

تولکه (tuláka) ښځ.م. ۱) تولی، د ژيـړو شپېلی، شپېلی، ټوله، نی؛ ۲) هغه ښکاري مـرغه چې په لومړی کوريز کې يې نيمې ښکې توی شي.

تولگر (tolgár) فـا.نـر.م. ۱) تول کوونکی، وزن کوونکی، درواېي؛ ۲) نرخي، تولگرندی.

تولگرندی (tolgránday) ص. تولگر، نرخي، نياومن (قاضي)، حکم.

تولمشر (tolmaśə́r) ا. د تول (ماليې) مشر، مستوفي

تولند (tulánd) فـا.نر.م. ۱) تيل کـوونکی، تيل وهونکی، رغېدونکی؛ ۲) مايل، څور.

تولنوم (tulnúm) (گر.) مضاف نوم.

تولنومځری (tulnūmjə́ray) گر. ملکي ضمير، اضافي ضمير.

تولنومی (tulnúmay) گر. مضاف اليه.

تولوال (tulwā́l) شتمن، څښتن، د ملکيت خاوند.

تولوالي (tulwālí) ا. څښتنوالی، دارايي شتمني.

تولول(۱) (tulawə́l) مص.مت. ۱) څرخ ورکـول؛ ۲) رغړول، تيلول، گرېي کول، کولول.

تولول(۲) (tolawə́l) مص.مت. تول کول، وزن کول، تلل، پيودل.

تولونج (tulwáñj) ا. تول‌بدلون، د وزن‌بدلون (په شعرکي).

توله (tolá) ښځ.م. ۱) تول، د ولس ماشې، د يوه وزن نوم؛ ۲) موازنه، انډولتوب.

تولی(۱) (toláy) ښځ.م. ۱) کنډه، د وربښمو يا زرو تللو کوچنی تله؛ ۲) د شولو بېخ.

تولی(۲)* (tūláy) ښـځ.م. ۱) دودکښ، د تاوخـانې دودکښ؛ ۲) پوچ شـوی کارتوس؛ ۳) يـو ډول وانښه؛ ٤) وگ. تولکه؛ ٥) پياله.

تولی (tūláy) نر.م. ۱) دورمه، کـړکی، دروی، نی؛ ۲) ځواني، قد او قامت؛ ۳) د توپک دروی.

توليد (tawlī́d) نر.م. (ج. توليدات) منځ ته راورنه، پيدا کونه، زېږونه، حاصلونه.

تولېدل(۱) (tūledə́l) مـص. ل. ۱) څـرخـېدل؛ ۲) رغړېدل، لغړېدل، گرېدل، کولېدل.

تولېدل(۲) (toledə́l) مص.ل وزن کېدل، تلل کېدل.

توليدول (tawlidawə́l) مص. مت. منځ ته راوړل، پيدا کول، زېږول، حاصلول.

توليدي (tawlīdí) ص. نـب. ۱) د زوکـړې؛ ۲) د توليد، د منځ ته راوړو، د حاصل.

توليه (tawlya) ښـځ.م. مخپاک، ځانپاک.

تومار (tumā́r) نر.م. ۱) خاربښت، تخور، تخمار؛ ۲) طومار، کوری، پرېړه او اوږده لبکـنه چې د کتاب او يا صحيفې په ډول وي.

توماندار (tumāndā́r) نـر.م. د بلوڅو د قبيلـوي مشر لقب دی.

تومبار (tumbā́r) نر.م. پارونه، لمسونه.

تومبسکه (tumbáska) ښځ.م. اوچته خمکه، لوړه ځمکه، ډومبسکه.

تومبل (tombə́l) مص. مت. مالوچ په دانډس وهل، مالوچ دانډس کول، تومبیا کول.

تومبۍ (tombə́y) ښځ.م. اوکرانۍ، اخور، پاخور.

تومبیا (tombyā́) ښځ.م. پاک شوي مالوچ، دانډس شوي مالوچ.

تومت (tomát) نر.م. تور، تورلګونه، بدنامونه.

تومري (tumrī́) ښځ.م. مو. تمري، تومري، دون، دغزل، قوالي او خیال په څېر یو طرز دي.

تومله (tómla) ښځ.م. تونه، تومنه، تبمنه، موره، دمستو جوړولو تومنه.

تومن (tumán) نر.م. ۱) تومن، ترم؛ ۲) داشخار بوټی؛ ۳) تومان، د شلو روپو سکه؛ ٤) تولی، ګوند، عـزیزولي؛ ٥) قبیله، تپـه، طـایفه، ډېری، مېنه؛ ٦) دکروندي تخم، دکرغله.

تومڼ (tomáṇ) ص. نر.م. ج. ترم، شیرګرم، تومن.

تومڼی (tomáṇay) ص. نر.م. و ګ: تومن؛ لږغوندي تود، شیرګرم، تومڼ.

تومه (tomá) ښځ.م. ۱) دیـوه شي تـل؛ ۲) مـایه، تومنه؛ ۳) د ښکاري مرغانو خـواره؛ ٤) غوړه مرۍ، غوړه ګپه.

تومېدل (tomedә́l) مص. ل ۱) تخرېد، توخرېدل، په خارښت راتلل؛ ۲) تومنه کېدل، خمیره کېدل.

تون[1] (tūn) نر م. ۱) مکاني ورورستاړي؛ ۲) وطن، مېنه، د اوسېدو ځای؛ ۳) یو ه غرنی ونه.

تون[2] (twan) نر.م. کوډی، کوډله، جونګړه.

تون[3] (ton) نر.م. و ګ: تون.

تونبرۍ (tonbṛáy) ښځ.م. هغه کډو چې پاړوګـر بین ورڅخه جوړوي.

تونبیا (tonbyā́) ښځ.م. ۱) سپنسی، د پنبې تار، پنبې تار؛ ۲) د مالوچو پاکونه.

تونپېر (tunpér) ګر. مکاني حالت.

توند (tund) ص. نر.م.ج. ۱) تېز، چټک، چالاک؛ ۲) مرچ لرونکی خواره.

توندلاری (tondlā́ray) ص. د توند او سخت دریغ خاوند، سخت دریغی.

تونده (tundá) ښځ.م. ۱) د وچې ضد، لمده مړی، لنده دوډی، غوړه مړی؛ ۲) دښمني.

تونس (tawns) نر.م. غوسه، خوشکه، قهر، کاو، غضب.

تونګ[1] (tong) نـر.م. ۱) ګـډوډ، تیت ورک؛ ۲) دغلې ګدام؛ ۳) خاورینه کوزه یا صراحي.

تونګ[2] (tawáng) نر.م ۱) پیټار، د ښځو د ګالیو ساتلو توکـری؛ ۲) د تناره د دوډۍ اېښوولو تخته.

تونګه (tónga) ښځ.م. پیغله نجلۍ، ځوانه جنۍ.

تونګی (tongáy) نـر.م. (ج. تونګي) ۱) الماري یا کـرکي څخه جوړه شوي وړوکی صندوقچه؛ ۲) جیلغ، څبلانګي.

تونل (tunā́l) نـر.م. په غـره او یا ترځمکې لاندې ایستل شوې سوری لاري.

تونی (tunī́) (ګر.) مکاني.

تونه[1] (tuṇá) ښځ. م. (ج. تونې) څېره، بڼه، قد، قیافه، قواره، موشاده.

تونه[2] (táwṇa) ښځ.م. توپ بازي، ګېن بازي.

تونی (tawṇáy) ښځ.م. ۱) الماری ته ورته لوی صندوق؛ ۲) غرفه، د غرفې دوکان.

توول (towā́l) مص. مت. و ګ: تویول.

تووِلی (towā́lay) مف. نر.م. توی کړی، تل کړی بیولی، تویولی.

توه⁽¹⁾ (towá) ښځ.م. ګاره، ګروګې، په لوښي کې د شیدو او پېروي لاندې پاتې شوې برخه، جوغې، جرغړې، ورغل.

توه⁽²⁾ (táwa) ښځ.م. د څمکې کچه پوله یا برید.

توه⁽³⁾ (twa) ښځ.م ۱) شاتوت، د توت ونه؛ ۲) خوند.

توهر (tohár) نر.م. د زقوم بوټی.

توه کې (tawakáy) ښځ.م. توده تیږه، تود کاڼی، د ماشومانو یوه لوبه ده.

توهم (tawahóm) نر.م. ۱) وسواس، اندېښنه، وهم، واهمه؛ ۲) ګومان، شک.

توهین (tawhín) نر.م. سپکاوی، بې حرمتي، بې عزتي.

توی⁽¹⁾ (táway) نر.م. د وزورمه، د بزو کندک.

توی⁽²⁾ (toy) نر.م. ۱) تې، سېلاب، نهر؛ ۲) خوږ، شېله؛ ۳) توی شوی؛ ٤) عبث؛ ٥) واده، ورا.

تو ی (tawáy) ښځ.م. ۱) تبې؛ ۲) وروکې کرایې.

تویالکه (toyālká) ښځ.م. (ج. تویالکې) دېګ، دېګی، دېکچې.

تویاند (toyánd) ص. تویوونکی، تویګر، ریخته ګر، ویلې فلز په کالب کې اچوونکی.

تویانه (toyāná) ا. تریبنت، ریخته ګري.

تویند (toyánd) ص. نـر.م. تویېدونکی، رژنـد، رژېدونکی، تلېدونکی، د وریېدونکی.

تویول (toyawə́l) مص.مت. ۱) تـودول، تلـول؛ ۲) ضایع کول، عبث کول.

تویېدل (toyedə́l) مـص.ل. ۱) تلـېدل، بیېدل؛ ۲) ضایع کېدل؛ ۳) رژېدل، دورېدل.

ته (tə) ض. ۱) د مفرد مخاطب ضمیردی؛ ۲) اد. مف. پورې، ترپورې، د ظـرف وییکی؛ ۳) ورته، داسې ادات چې استقـامت، لـورې او ارتباط ښیي او د بالواسطه مفعول سره راځي.

تهاجم (tahājúm) نر.م. (ج. تهاجمونه) یو پر بل حمله کول؛ یو پر بل یرغل.

تهال (tahā́l) نر.م. تال، لویه تالي یا ښانک.

تهان (thān) نر.م. ۱) تان، د توکر توپ؛ ۲) اشپول، اضپل.

تهجد (tahajód) نر.م. د شپې په منځ او پای کې عبادت کول.

تهخانه (tahxānā́) ښځ.م. زېرخانه، زېرزمیني.

تهداب (tahdā́b) نر.م. بنسټ، تاداو، اساس.

تهدید (tahdíd) نر.م. وېـرونه، دارونه، پتکه.

تهذیب (tahzíb) نـر.م. ۱) پاکـول، خالصـونه؛ ۲) ښـه سلوک؛ ۳) لیاقت، قابلیت، ورتیا.

تهذیبي (tahzibí) ص. نب. د تهذیب، کلتوري، اخلاقي، د مورال، په تهذیب مربوط.

تهلکه (tahluká) ښځ.م. هلاکېدنه، بربادي.

تهمت (tohmát) نر.م. تومت، تور، داغ، الزام.

تهمتي (tohmatí) ص. نب. د تـومت؛ تومتـي، تورن، بدنام.

تهن (tahán) ص. نر.م. زور، غوج.

تهنه (tahaná) ښځ.م. ژوروالی، غوچوالی.

تهه (tha) ښځ.م. له، تا، یې ک په یې ک، قت په قت، کت په کت، لا، د توکر سوز، د توکر بر.

تهېدل (tahedə́l) مـص. ل. ریـبـدل، ریـږدېدل، دګېدل، لړزېدل، ترېدل.

تهیله (tahilā́) ښځ.م. تېلې، کڅوره، خلته، تیله، لویه بوجګی، بوخښکی.

تهیه (tahyá) ښځ.م. تیارونه، برابرونه، چمتوکونه.

تی (tay) نـر.م. ۱) د تي لرونکو حیواناتو هغه غړی چې شیدې په کې تولېږي؛ ۲) و ګ. تا.

تې (te) ښځ.م. ۱) د «ت» توري تلفظ؛ ۲) اد. تـرې، ښځه، دونـه، ورځنـي؛ ۳) د «ته» ضمیـر او

«یې» مخفف شکل: تې وینې؛ ٤) خور، لګه.

تیا (tyā) ور. د پښتو ژبې یوه وروستاړی چې له صفتونو څخه اسمونه پرې جوړیږي.

تیاتر (tyātár) نر.م. تې آتر، تهتر، د تماشې ځای، ننداریځ، ننداره، د تماشا دښودلو ځای.

تیاترال (tyātrál) ص. نر.م. په تیاتر او نمایش اړوند، د تیاتر، ساختګي.

تیار (tayár) ص. نر.م. ۱) آماده، مستعد، چمتو؛ ۲، مکمل، جوړ؛ ۳) تکړه، څوربې؛ ٤) پوخ، بالغ؛ ٥) سنبال، سم، ځان جوړ کړی.

تیارخور (tayārxór) ص. نر.م(ج. تیارخواره) مفت خور، طفیلی.

تیارسئ (tyārsáy) امر. تیار اوسئ. آماده اوسی. عسکري بولی، اماده باش.

تیارول (tayārawál) مص. مت. ۱) آماده کول، چمتو کول؛ ۲) جوړول، پخول؛ ۳) غښتول، څربول ٤) سنبالول.

تیاره (tyārá) ښځ.م. تاریکي، تورتم.

تیاره خپلواک (tyāraxpəlwák) ګر. وروستی خپلواک(واول)، پایخپلواک.

تیاری (tayāráy) نر.م. ۱) چمتووالی، آماده کېدنه، تیارېدنه؛ ۲) درستوالی، ترتیب؛ ۳) غښتوالی، څربېدنه؛ ٤) سنبالېدنه، دول، سینګارونه.

تیارېدل (tayāredál) مص. ل. ۱) آماده کېدل، د کار په کولو راضي کېدل؛ ۲) پخېدل، جوړېدل ۳) غښتېدل، څربېدل؛ ٤) سنبالېدل.

تیاسنتریزم (tyāsantrizám) نر.م. له خدای(ج) سره مینه، خدای ته توجه.

تیاسوفي (tyāsufí) ښځ.م. عرفان، خدای پېژندنه، الهي حکمت، اشراق، تصوف.

تیالکه (tayālká) ښځ.م. (ج. تیالکې) د خاورو کتو (کتوی، کتوه).

تیالوجي (tyālojí) ښځ.م. خدای(ج) پېژندنه، دینیات، الهیات، الهي حکمت.

تېبون (tebún) نر.م. ۱) وګ. تیمم؛ ۲) عزم کول.

تیپ (tip) نر.م. (ج. تیپونه) ۱) تولی، د پوځ قطار؛ ۲) تیپ، نمونه، ډول.

تېپچه (tepčá) ښځ.م. کرکری، نمنګی، کیرکیری، هغه آله چې له هغې څخه د ښخینه سېزې اواز ایستل کېږي.

تیت (tit) ص. نر.م. ج. خپور، ګډوډ، خوروور، تیت پرک، شیندل شوی، پرېشانه.

تیتاله (titála) ص. نر.م. ج. په ختیځې کلاسیکې موسیقۍ کې د یوه تال نوم دی.

تیتر (titár) نر.م. د زرکې په اندازه یو خړ رنګی یا توربرګ جنګي مرغه دی.

تیترا (titrá) عد. نر.م. وګ. تترا.

تیترۍ (titráy) ښځ.م ۱) خرېړی، خومبه، دورنګ ګرځي؛ ۲) دخرېړیو اچار.

تیتوالی (titwálay) نر.م. ګډوډوالی، خوروور والی، تیت و پرک والی.

تیتول (titawál) مص. مت. نوستل، شندل، خورول، ګډوډ کول، شیندل.

تي تي (titi) نر.م. ۱) بیو بیو، د چرګو او چرګوړو رابللو اواز؛ ۲) کوچنیانو چرګوړي ته وایي.

تیتېدل (titedál) مص. مت. ګډوډ کېدل، خوروور کېدل، کرې پرې کېدل، خورېدل.

تېخاند (tecánd) ا. تېخونکی، تېخه ګر، برمه کار.

تېخل (tecál) مص. مت. برمه کول، په برمه سوری کول.

تېڅی (tecáy) ښځ.م. ښوشنی، برغـو، گرمټ، برمه، د سوري کولو آله.

تېغ(٢) (teǧ) نر.م. زغل، مغاسعه، منډه.

تېغل (teǧál) مص. مت. مغلول، په مغاسته کول.

تېخواره (tixwārá) مر.ښځه کوچنیان چې د یوې مور شودې یې رودلې وي برضاعي وروڼه، رضـاعي خوېندې)

تېخور (tixór) نر.م. ١) خاربښت، تخمور؛ ٢) ص. نر.م. دتي رودونکی ماشوم.

تېخورتون (tixortū́n) ا. د تېخـورو کـوچنیـانو پنډغالی، روتون.

تېخورول (tixorawə́l) مص. مت. خـاربښتول، تخنول، تخنول، تخرول.

تېخوری (tixóray) ص.نر.م. ١) تي پورې ماشوم د تي ماشوم؛ ٢) خاربښتي، تخنهدونکی.

تېخوربـدل (tixoredə́l) مص. ل. خـاربښـتېدل، تخنېدل، تخنهدل، تخرېدل.

تېر (ter) ص.نـر.م. ١) پخواني، مخکنی؛ ٢) لار، اوربدلی؛ ٣) نر.م. دوکه، تېگي.

تیر (tir) نر.م. (ج. تیـران) ١) ویشه، بش، شاتیر؛ ٢) لاری، دستک؛ ٣) غشی، ناوک؛ ٤) دغره هغه تېره څوکه چې ونې ونه لري.

تېران (terán) نر.م. جایز، روا.

تېرایستل (teriistə́l) مص. مت. غولول، دوکه کول، تګل، تېرېستل.

تیربلی (tirbaláy) ښـځ.م. وزر، نینـګاوو، هـغه لرګی چې دکور له چت څخه بلې ته راوتلی وي.

تېربوری (terburáy) نر.م. چارمغز، متک.

تېربوزی (terbūzáy) نر.م. پـاره، یو ډول ګندل (ګندون) دي.

تېربه (terába) ښځ.م. ...

تېربېر (terbér) ص.نر.م. ج. ١) وړاندې وروسته، تېروېېر؛ ٢) چل ول.

تېرسولی (tersūláy) نر.م. جوټه، پاته شوی خواړه، پس خورده، پاته شونی.

تېرغمال (teraǧmā́l) ص. نر.م. ظالم، ظالم کار، تېری کوونکی.

تېرغمل (teraǧmál) نر.م. ظلم، زور، تېرغمی.

تېرغملانه (teraǧamalā́na) ا. و.ګ. تېرغمل.

تیرک (tirák) نـر.م. د اوسپنې هغه سیخ چې د ژرندې د څـرخ له پاسنۍ برخې سره وصـل او د لاندینۍ پله له سوري څخه پاس وتلی وي.

تیرکښ (tirkáṣ) نـر.م. ١) دکشمشـو د ساتلـو د کوټې سوری؛ ٢) د مورچې سوری.

تېرکی (terkáy) ښځ.م. ښنګل، ښنګله.

تېرګه (tergá) ښځ.م. ١) تجیر، هغه دېوال چې په کور کې د یوې برخې د جلاکـولـو لـپاره پورته شوی وي؛ ٢) هغه تسمه چې روستاری وړباندې ترل کېږي.

تیرلک (tirlák) نـر.م. ١) برچکی، تیـزکی، یو کوچنی لرګی دی چې په تلکه باندې راوړي او په هغه کې غوښه یا د وړی خسوزي پړدي.

تېرمتی (termatáy) نر.م. تتو، یابو، زوړ آس.

تېرمهال (termahā́l) (ګر.) تېره زمانه، تاریخ.

تېرمهال کړ (termahālkáṛ) ګر. ماضي فعل.

تېرمـهالي (termahālī́) (ګـر.) د تـېرمـهال (ماضي) اړوند، تاریخي.

تېرناپای (ternāpā́y) (ګر.) د تېرمهال مصدر.

تېرندود (terandód) نر.م. عسکري رسم ګنشت، عسکري پرېټ (پرېډ).

تېرنه (terána) ښځ.م. ١) معافي، عفوه، تېرېدنه، بخښنه؛ ٢) ظلم، زیاتی، جبر.

تېرو (terū́) ص. نر.م. ظالم، زياتی کوونکی.

تېرواته (terwā́ta) نر.ج. تېروتنه، خطا کېدنه، غولېدنه، دوکه خورنه.

تېروار (terwā́r) ق. تېرغل، تېروخت، تېرنوبت.

تېروتل (terwatə́l) مص. ل. غولېدل، دوکه کېدل.

تېروتنه (terwatə́na) ا. بنويېدنه، ختا وتنه، غلطي، اشتباه.

تېروتی (terwā́tay) ص. نر.م. دوکه شوی، خطا وتی، غولېدلی، تېرايستل شوی.

تېروری (terwaráy) نر.م. سپک بار، سپک وری، هغه سامان چې له کوچېدو مخکې کوم شای ته لېږدول کېږي.

تېرول (terawə́l) مص. مت. ۱) زغمل، پېغل؛ ۲) خوړل، نغرل؛ ۳) بلاربول؛ ٤) وخت اړول، ٥) تېره کول؛ ٦) زور سبق استاد ته لوستل؛ ۷) اړول، پورې ايستل؛ ۸) بخښل.

تېرون ونډه (terunwanda) ا. د تېرېدو حق، حق العبور.

تېرونی (terū́nay) ص. نر.م. عزيز، ګران، زړه ته نيږدې، خپل، خپلوان.

تېرويستنه (terwestə́na) ښځ.م. غولونه، تګنه.

تېره (térа) ص.نر.م. ۱) تېز (چاکو، تبره، چاړه...) ۲) زورور، تکړه؛ ۳) چالاک؛ ٤) پوه، هوښيار؛ ٥) ص. ښځ.م. پخوانی، مخکينی؛ ۲) بلاربه؛ ۳) تلې، تللې، لاړه شوې.

تېره توب (teratób) نر.م. ۱) تېزوالی، تېره والی؛ ۲) چالاکي؛ ۳) تکړه توب، تکړه والی؛ ٤) هوښيار توب، هوښيار والی.

تېره شپه (terašpá) ښځ.م. بېګانۍ شپه.

تېری (teráy) ښځ.م. د يېندې د لوبې د منډې په وخت کې يو او بل طرف ته پېرونه خوړل.

تېری (teráy) نر.م (ج. تېري) ظلم، زياتی، تجاوز.

تېري (teré) ښځ.ج. تياري، تورتم.

تېرېدل (teredə́l) مص. ل. ۱) تلل، خوړېدل، ۲) شاړېدل؛ ۳) حامله کېدل؛ ٤) زغمل کېدل، ٥) نغرل کېدل؛ ٦) مړ کېدل؛ ۷) ګذشت کول.

تېرېزه (terezá) ښځ.م. ترېزه، يو ډول بوټی دی.

تېريستل (teristə́l) مص.مت. و ګ. تېرايستل.

تېری کوونکی (teraykawūnkay) فا. نر.م. زياتی کوونکی، ظلم کوونکی، متجاوز.

تېز (tez) ص. نر.م.ج. ۱) ونډی، چست، چابک؛ ۲) هوښيار، څيرک؛ ۳) تېره؛ ٤) ژور، عميق.

تيز (tiz) نر.م. ۱) تيز، ګوز؛ ۲) و ګ. تز.

تېزاب (tezā́b) نر.م. يو ډول تند او سخته مايع ده چې په بدن يا کاليو ولوېږي سوځي يې.

تيز بيز (tizbíz) نر.م. د بېډيو يو ډول لوبه ده.

تيز تيزکو (tiztizakó) ښځ.م. تيز تيزکي، ګونګوټي ته ورته يو ډول برګه خزنده ده چې په لاس ولګېږي نو له کوني نه يې تور لوګی وځي.

تېزذهنی (tezzéhnay) ص. تېزاندی، ژر پوهې.

تېزرفتار (tezraftā́r) ص. نر.م ۱) چاغ، چابک، ګرندی؛ ۲) نر.م. يو ډول کوچنی موټر دی.

تيزرګ (tízrag) نر.م. په پښه کې يو رګ دی چې په تينګ نيولو سره د پر خوږېږي.

تېزس (tezā́s) نر.م. (ج. تېزسونه) و ګ. تز.

تېزل (tezə́l) مص.مت. و ګ: تېخل.

تېزليدی (tezlíday) ص. تېز وينی.

تېزمزاج (tezmizā́j) فا. ص. نر.م. خوشکتې، غوسه ناک، قهرجن.

تيزن (tizán) ص. نرم. ۱) ترن، تخن؛ ۲) اولن.

تېزندی (tezandáy) ص. نر.م. د زندۍ پېرۍ عرغړې پېرۍ.

تېزوالی (tezwā́lay) نر.م ۱) چټکتیا، چابکي، ګړندیتوب؛ ۲) چالاکي، هوښیاري، پوهوالی؛ ۳) تېره توب، تېزتوب.

تېزول (tezawә́l) مص. مت. ۱) چاخول، چټک کول؛ ۲) چالاکه کول، پوه کول؛ ۳) تېره کول.

تېزه (téza) ص. ښځ.م. تېزه ګی، په روانی سبق ویل.

تېزي (tezí) ښځ.م. سورلي، سپرلي.

تېزېدل (tezedә́l) مص.ل. ۱) چستېدل، چټک کېدل؛ ۲) هوښیارېدل؛ ۳) تېره کېدل.

تیږکه (tizáka) ښځ.م دلرګي یوه پلنه او اواره دېلۍ.

تیږه (tíza) ښځ.م. ۱) کاڼی، ډبره، ګټه؛ ۲) پ. ک. قومي بندیز، یو راز مستارکه ده چې د قبیلې د دښمنو ارخونو ترمنځ کېږي.

تېسه (tésa) ښځ.م. ۱) سپما، په خرڅ کې تنګي؛ ۲) ګټه؛ ۳) زیاتوالی؛ ٤) تګي.

تېښ (teš́) نر.م. تسپار، سسپار، دسپارې څوکه، د کرکې څوکه، د پال یا پالې څوکه.

تېښ خولی (tešxwálay) ص. نر.م. اوچته غوندي خولی، جګه خولی.

تېښن (tešә́n) ص. نر.م. تېښن، چېښن، سېښن، ببر، هغه څوک چې لوی لوي وېښتان لري.

تېښه (tešá) ښځ.م. تربېغ، ترخغ، تېښغ.

تېښت (tešt) نر.م. تېښته، شغل، منډه، ښغاسته.

تېغ (teğ) نر.م. (ج. تېغونه) ۱) توره، خنجر، چاړه؛ ۲) توغی، تېغی، تازه توکېدلی بوټی.

تېغنه (tégna) ښځ.م. (ج. تېغنې) ۱) تېغ، توغی، تازه توکېدلی؛ ۲) تېغی، تېبی؛ ۳) ټیکلی، ککوری، د ګرافون ریکاټ.

تېغون (tegū́n) ص. نر.م. ۱) روڼ، ځلېدونکی، ځلېدونکی؛ ۲) یو دول باز.

تېغه (téğa) ښځ.م. ۱) تېغ، غوڅوونکی آله؛ ۲) دغره څوکه، تېغ سر؛ ۳) سنج، د بام سنج.

تېک (tek) ص. نر.م. ۱) تېغ، اوچت؛ ۲) څرګند، ښکاره، جوت؛ ۳) سپین سترګی، تېغ بېغ.

تیکړک (tikrák) نر.م. یو ډول زانی دی چې پښې یې بهېخي توري او اوږدې وي.

تېکه (téka) ښځ.م (ج. تېکی) ۱) ځنګړن، راخوړند؛ ۲) تېکی، د توري نیام، غلاف؛ ۳) ص. نب. تېک، په غرور کې.

تېکی (tékay) نر.م (ج. تېکي) چړتون، غلاف، نیام، د چړې یا توري پوښ.

تېکیر (tekír) نر.م. ۱) په سر کې سپېړې یا ریچې لټونه؛ ۲) رخه کونه؛ ۳) تحقیق کونه، څېړنه.

تیګوغی (tigū́ğay) نر.م. یو ډول ډوډی ده.

تیګه (tíga) ښځ.م. ۱) تیګا، سالندی، سابندي، ساوهنه؛ ۲) زغم، تحمل.

تېل (tel) جن. ۱) غوړ، هغه غوړي چې له شړشمو، کونځلو او... څخه ایستل کېږي؛ ۲) نفت.

تېلپکه (telpáka) ښځ.م. (ج. تېلپکي) د پښتنو یو خاص ډول خولی دی.

تېل داني (teldānáy) ښځ.م. کوپی، هغه قوطي ته وایي چې تېل په کې وي، بوتلګی.

تي لرونکي (tilarū́nki) ص.نر.م. تیور، غولانځه لرونکي، پستاندار.

تېلو (teló) ښځ.م. غولانځ، هغه کڅوړه چې د لنګو مېږو غولانځو ته وراچوله کېږي.

تېل ورونکی (telwṛū́nkay) ص.نر.م. ټانک، ټانکر، د تېل وړلو نقلیه وسیله.

تیله (tilá) ښځ.م ۱) زرتار، ګلابتون؛ ۲) د زرتارو لړ، د زرتارو کوری، د ګلابتونو کړی.

تېلۍ (telә́y) ښځ.م ۱) کڅوړه، بوجۍ، ګونۍ، تېلی.

تیله داره (tiladā́ra) ص.ښځ.م. د تیلې، له تیلې نه جوړه، زري، د زرتارو، د گلابتوني.

تیلی (tiláy) نر.م. ۱) اورلگیت، تیلی، گـوگړ؛ ۲) د کاریـز ډنډ، ۲) چخچـی، پلته، خـاشـه؛ ۳) تریږی، تریلی.

تېلی (teláy) ښځ.م. همیانی، میانی، کځوره.

تیلی (tiláy) ښځ.م. ۱) چنډه، تـرازه، تیلم، قـاش؛ ۲) د گوگړ کانی؛ ۳) دلرگي نرۍ تېزه برخه.

تیلي (tilí) فا.نر.م. گـېنگر، د تېلو گانې لرونکی، د تېلو ابستونکی.

تیم (tim) نر.م. ۱) وگ. تیم؛ ۲) مو.تم، تکـراري قطعه، د موسیقۍ هغه قطعه یا میلوډي چې تکراریږي؛ ۳) موضوع، مطلب، مقاله.

تیمبوزک (timbūzák) نر.م. وگ. تربوزک.

تیمبوزی (timbūzáy) نـر.م. تینبوزی، ورسک ترنه، تمبوزی ترنه، تربوزک، مول.

تیمچه (timčá) ښځ.م. خرجین، مشکی، هغه کځوره چې له غالۍ نه جوړه وي.

تیمم (taymúm) نر.م. هغه عمل چې د ناروغۍ یا اوبو د نه پیدا کېدو پر مهال د اوداسه پر ځـای ترسره کېږي او عبادت پرې جایزېږي.

تیمور (timúr) نر.م. ۱) فولاد، پولاد.

تینبوزک (tinbuzák) نر.م. وگ. تربوزک.

تینتیغی (tintiğáy) نـر.م. شـین تـوپی، شین توپکه، چکی، یوه برگه غونډې مرغی ده.

تین تېرک (tinterák) نر.م. بمبیرک، ستنه.

تین تېنه (tintená) ښځ.م. یو ډول مرغی.

تینداره (tindā́ra) ښځ.م. وگ. تنداره.

تیندک (tindák) نر.م. وگ. تندک(۱).

تیندکه (tindáka) ښځ.م. تیندوبی، د اوبو داره، د اوبو پواره، فواره، د اوبو پُشکه.

تیندلک (tindalák) نـر.م. ۱) گړدی؛ ۲) ابکـر خور، دنگېدونکی، نوک وهونکی.

تیندوړی (tindóṛay) نـر.م. تینـدوری، د پـزې پېزوانک، د پزې کرپندوکی.

تیندوڼی (tindóṇay) نر.م. ۱) دغوږ کرپندوکی برخـه؛ ۲) د پزې هغـه برخـه چې ښـځې پکې پېزوان اچوي.

تیندوی (tindáway) نر.م. کرپندوکی، غضروف.

تینکی (tinkáy) نر.م. د دېگ کفگیر، چمچه.

تېنگ (teng) نر.م. تابوت، شخـره، د مـړي ورلو لرگین صندوق.

تینگړی (tingṛáy) ښځ.م. ۱) چتکی، گـوترک، د دوو گوتو ترک، ۲) کته پیش، موکی.

تینگړی (tingṛáy) نر.م. غاب، لوړکی، پرانېښ، ترینگلی.

تېنگه (tengá) ښځ.م. گوټي، میـرگاټي، واړه واړه کاني چې کوچنیان لوبې پرې کوي.

تینگی (tingáy) ښځ.م. ینگه، پـه یـو ســا لوبه چنبل.

تیور (taywár) ص.نـر.م. ۱) وگ. تي لـرونکی؛ ۲) غټ تي لرونکی.

تیور (tiwár) ص.نر.م.ج.مو. له هغو پنځو سُرونو څخه چې اشتراک مني، هر یو یې یو بېل سُرلري چې تیور ورته وایي.

تیورا (tewarā́) ص.نر.م.ج.مو. داوو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی.

تیورژوی (tiwaržáway) نر.م. غولانځـور ژدی، تي لرونکی ښناور.

تیورم (tyorám) نر.م. قضیه، مسئله، قاعده.

تیورور (tiwrór) ا. دتي ورور، رضاعي ورور.

تیوري (tyurí) ښځ.م. نظري اصـول، نظریه، ...

کلي اصول، علمي فرض یا فرضیه، نظري تحقیقات، علمي موضوع.

تېوزه (tewzá) ښځ.م. (ج. تېوزې) سمڅ، ګاره، سپون غاړی، چپوره.

تیه (tíya) ښځ.م. په ښځو او نورو لویو کې د بیا نویت اخیستو لپاره غیږ.

تیېل (teyə́l) مص. مت. په غوږو کې سره کول، په تېلو کې سره کول، سره کول.

تیېلی (teyə́lay) مف. نر.م. (ج. تیېلي) په غوږو یا تېلو کې سور کړی.

تیېنکی (teyə́nkay) نر.م. (ج. تېېنکي) د پزې تنکی هډوکی، د پزې کړپندوکی.

تیېنه (teyə́na) ښځ.م. په غوږو کې سره کونه.

تیېنی (teyə́nay) نر.م. (یو پور، پوره ګانې، چنې یا داسې بل شی چې په یوه وار وریت شي.

تیېنې (teyə́ne) ښځ.م. اینه لورمابن، لرمابن، پریوس، لرمون، یینه.

تیېونکی (teyū́nkay) فا. نر.م. په غوږو کې سور کوونکی، په تېلو کې سور کوونکی.

تیي (tayí) ښځ.م. دایي، قابله.

ټ

ټ (ṭe) ښځ.م. (ټې) د پښتو الفبې شپږم توری دی.
ټاب (ṭā́b) نر.م. ټاپ، افسوس، ارمان.
ټابلېټ (ṭābléṭ) نر.م. Tab'let ګولی، قرص.
ټابۍ (ṭābáy) ښځ.م. هغه اوښه چې دوه کاله پس بچی زېږوي.
ټاپ (ṭā́p) نر.م ۱) ټاب، ارمان، افسوس؛ ۲) مُهر، نښان، ټاپه؛ ۳) سر، څوکه؛ ٥) تېزتګ؛ ٦) نامتوسري، وتلې څېره.
ټاپ ټېپ (ṭāpṭúp) نر.م. ۱) دارمدار؛ ۲) ډول، سینګار؛ ۳) کمزوري، بوډا، ټپ زور.
ټاپل (ṭāpál) مص. مت. ۱) ټاپه لګول، مُهر لګول، چاپول؛ ۲) څاروی خسي کول، ټپي کول.
ټاپن (ṭāpán) فا. نر.م. مُهر لګوونکی، ټاپه کوونکی، چاپه کوونکی، چاپګر.
ټاپنځی (ṭāpanǰay) نر.م. چاپخانه، چاپخونه، مطبعه، د چاپولو ځای، چاپځای.

ټاپنه (ṭāpána) ښځ.م. ۱) چاپونه، ټاپه لګونه؛ ۲) خسي کونه، ټکونه، ټپي کونه.
ټاپو (ṭāpū́) نر.م. ۱) جزیره؛ ۲) برج، ماڼۍ؛ ۳) راوتلی ځای.
ټاپوړه (ṭāporá) ښځ.م. (ج. ټاپوړې) ټاپونه، د کالیو مینځلو تخته.
ټاپوړۍ (ṭāporáy) ښځ.م. توکان، دتخرګ امسا، دترخ امسا، د تخرګ لکړه.
ټاپول (ṭāpwál) مص. مت. چاپول، ټاپه لګول، ټاپېول.
ټاپووزمه (ṭāpūwázma) ښځ.م. جزیره نما، د ټاپو په څېر؛ جغ. هغه وچه چې درې خواوو ته یې اوبه او یوې خوا ته یې وچه وي.
ټاپه (ṭāpá) ښځ.م. (ج. ټاپې) ۱) مُهر، نښانه؛ ۲) په جامه یا توکر باندې څه کښېښېده؛ ۳) تور، تهمت؛ ٤) رټه، لکه، داغ.

تاپه رس (ṭāparás) نر.م. نورپرست، کاپرګل.

تاپی (ṭāpay) نر.م. (ج. تاپي) ۱) دوستي، اشنايي؛ ۲) وخت، موده؛ ۳) پته مشوره؛ ٤) د ناروغتيا سخت وخت؛ ٥) پې، بيانه، (په تجارت کې) مخکې روپۍ؛ ٦) واتن، منزل؛ ۷) د پوړ نښته؛ ۸) جم جکړ، زول باران؛ ۹) تاپه لګوونکی.

تاپی (ṭāpáy) ښځ.م. ۱) د غنمو د درمند خاصه نښه، ۲) په خولۍ کې د ګلابتونو ګل.

تاپي تاپي (ṭāpiṭāpi) ص. نر.م. خال خال، خاپ خاپ، تکي تکي، داغ داغ.

تاپېدل (ṭāpedál) مص. ل. چاپېدل، چاپ کېدل، مهر کېدل، نښانه کېدل.

تاټ (ṭāṭ) نر.م. ۱) وياړ، فخر؛ ۲) لويي؛ ۳) کوږ، راتاو؛ ٤) سُندين توکر، ترپال؛ ٥) مو. د آهنګونو د راغونډېدو مرکز او د موسيقۍ د اشکالو (سري نمايش)..

تاټ باټ (ṭāṭbāṭ) ص. نر.م. تاټ پاټ، نخره، شان شوکت، ساټ باټ.

تاټسي (ṭāṭasí) ښځ.م. توکه، پرېرۍ، شېتۍ.

تاټکه (ṭāṭáka) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې ژاوله ئني جوړوي، مرخېړی، تاټوکه.

تاټکی (ṭāṭkáy) نر.م. اوسپنيز لوښی چې ودانيزه مساله پکې وړل کېږي.

تاټوالی (ṭāṭwālay) نر.م. کوږوالی، يو اړخ ته، ځنګرنتوب، ځنګزنوالی.

تاټوب (ṭatob) نر.م. ۱) ګذران؛ ۲) خاموشي، چوپتيا، آرامي.

تاټوبه (ṭāṭoba) ښځ.م. تاټوبی، د استوګنې ځای.

تاټول (ṭāṭawál) مص.مت. ۱) تاټ ورکول، کږول؛ ۲) ناز ورکول، وياړ ورکول.

تاټه (ṭāṭa) ص.نب. سم، برابر، نېغ، مستقيم.

تاټی (ṭāṭáy) ښځ.م. ۱) جوټي، للوللو - د کوچنيانو د ويده کولو لپاره يوه کليمه ده.

تاټي (ṭāṭi) ص.نب. د تاټ خاوند، فېشني، مغروره.

تاټېدل (ṭāṭedál) مص. ل. کږېدل، يوه لوري ته تيټېدل، يوه لور ته کږېدل، قاتېدل.

تاخ (ṭāx) نر.م. ۱) تاخت، شغاسته؛ ۲) د ټوپک د کارتوس د خلاصېدو غږ.

تارپيډو (ṭārpedó) ښځ.م. يو ډول وسله ده، اژدر.

تارپيلور (ṭārpilór) ص. نر.م. وړه ماکو ډوله جنګي بېړۍ ده.

تاره (ṭāra) ښځ.م. خېته، ګېډه، نس.

تاری (ṭāray) نر.م. ۱) تاري، سنګر، بالاخانه، برج؛ ۲) د نښتر ځانګه؛ ۳) د ښېرۍ ښاخ.

تاري (ṭāri) ښځ.م. ترېدونکې، غړېدونکې، چتي خبرې کوونکې، چتي بول.

تاس (ṭās) نر.م. ۱) ټس، د لوښي د چاودلو اواز؛ ۲) ټسه، لوی پټکی؛ ۳) اسک، شرط، پچه.

تاغی (ṭāğáy) ص. نر.م. بې سترګی، رډ سترګی، شېرا، چغر، چغر سترګی.

تاق (ṭāq) نر.م. ۱) ټک، تق، د ټوپک د خلاصېدو اواز؛ ۲) د کلک شي د ماتېدو اواز.

تاک (ṭāk) ص. نر.م. ۱) تریو، تروش، په ښښه شوی پسه؛ ۲) د يوې ونې د مېوې نوم دی.

تاک تال (ṭākṭāl) ص. نر.م. ۱) تکنی، ترهور، ترهېدلی؛ ۲) اندېښمن، وسواسي.

تاک توک (ṭākṭúk) نر.ج. ټک ټوک، ټک پک، د کور سامان او اثاثيه، لوښي لرګي..

تاکر[1] (ṭākár) ص. نر.م. عمر خوړلی، بوډا.

تاکر[2] (ṭākúr) نر.م. چنډوی، د کوچنيانو لوبه ده.

تاکل (ṭākál) مص.مت. ۱) مقررول، غوره کول؛ ۲) په نښه کول؛ ۳) ناراغخته کول ورکول.

تاکلی (ṭākálay) ل. نر.م. ۱) مقرر شوی، تعیین شوی، انتخاب شوی؛ ۲) په نښه شوی.

تاکنده (ṭākə́nda) ص. تاکونکی، غوځ، پرېکنده، (خبره یا دریغ).

تاکنده غرمه (ṭākandağárma) ص. ښځ.م. وګ. تکنده غرمه.

تاکنه (ṭākə́na) ښځ.م. (ج. تاکنې) غوره کونه، غوراوی، مقررونه، انتخابونه، تعیینونه.

تاکو (ṭākū́) نر.م. ۱) دغوا او مېښې یو ډول ناروغي ده؛ ۲) کینه ناک؛ ۳) ص. نب. تالا، چور.

تاکور (ṭākór) نر.م. ۱) وګ. تاکر[۲]؛ ۲) تکور، تبل، تب ورکول، تکور ورکول.

تاکۍ (ṭākə́y) ښځ.م. ۱) کاسې، پتاک، د چنوغزې پتان؛ ۲) لړوېښ دکه تناکه؛ ۳) ادویدو، ډېر مور انسان یا حیوان؛ ٤) نښه؛ ٥) ډېډا، د بوتل سرپوښ؛ ٦) داوسو بانګۍ؛ ۷) پیوند، پینه؛ ۸) پتاکۍ، دکارتوس د اور اخستلو ځای.

تاکې (ṭāké) ښځ.م. چک چکې، چکې، د لاسو پرکول، د لاسو تکول، تاړۍ.

تاکی (takay) نر.م. ۱) تیکه لګوونکی، خال وهونکی؛ ۲) ځاځکی، قطره.

تال (ṭāl) نر.م. ۱) پهنګه، زانګو، تال؛ ۲) ځنډ، تم، معطل؛ ۳) د غنې تار؛ ٤) د تلې دړ؛ ٥) تل، د لرګیو دلې، د لرګیو انبار.

تالان (ṭālā́n) نر.م. ټالنټ، ۱) د سپینو یا سرو زرو د پیسو یو مقدار؛ ۲) د یو وزن نوم.

تال متال (ṭālmatā́l) نر.م. تېل تال، ... باز چل و فریب، غولونه، چالاکي، چل ول.

تال متالول (ṭālmaṭālawə́l) مص. مت. ۱) ځنډ په تمه کول، چاته په یو کار کې پلمه کول؛ ۲) چل کول، غولول.

تال متالېدل (ṭālmaṭāledə́l) مص. ل. ۱) ځنډ په تمه کېدل، ځنډ په اسره کېدل، په چلبازو غولېدو کښېوتل.

تالول (ṭālawə́l) مص. مت. ۱) ځنډول، معطلول، تمول، تم کول؛ ۲) زنګول، جوته ورکول.

تاله (ṭālá) ښځ.م. (ج. تالې) یو ځایي خرڅونه، ساپټ، په عمده ډول خرڅول.

تالۍ (ṭālə́y) ښځ.م. شوه، یو ډول ونه ده چې بایسته او کلک لرګی لري.

تالېدل (ṭāledə́l) مص. ل. ۱) ځنډېدل، معطلېدل؛ ۲) زنګېدل، جوته کېدل.

تامباري (ṭāmbā́rí) ښځ.م. په چیغو چیغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا، انګولا، کریغې، تاتاره.

تامبوسی (ṭāmbūsay) نر.م. ۱) توسان، ګنګرې، واورې غرې، د واورې ګریګرې.

تامته (ṭāmta) ښځ.م. تانته، تانډه، د جوارو یا باجرو هغه برخه چې وږي ترې ایسته شوي وي.

تانتس (ṭāntás) ص. نر.م. کم عقل، بې عقل، لنډ فکری، لنډ اندی، ناپوه، شوده، ساده.

تانتوبی (ṭāntobáy) نر.م. ګنه ګونه، غالمغال، غوربېر، غوربګ، غوربېر، غوربش.

تانتور (ṭāntór) نر.م. تانډور، د ښپیاکې توتې چې په نغری کې یو ډبل له پاسه اېښودل کېږي.

تانچۍ (ṭānčáy) ښځ.م. تانکۍ، د اوبو تانکۍ، هغه لوی لوښی چې اوبه یا تېل پکې ساتي.

تاندور (ṭāndór) نر.م. وګ. تانتور.

تانک (ṭānk) نر.م. ۱) شوبله؛ ۲) هغه لوی لوښی چې تېل یا او ... پکې لېږدي؛ ۳) د تېلو ... ؛ ٤) یو ډول درنه وسله ده.

تانکه (ṭānka) ښځ.م. ۱) ټک، ګنډ، بخیه، بنې؛ ۲) پیوند.

ټانکی (ṭānkáy) ښځ.م. وګ. ټانچی.

ټانګ (ṭāng) نر.م. ۱) اوازه، اوچت غږ؛ ۲) موسم، وخت؛ ۳) د وزیږد لنګېدو وخت؛ ٤) یوه غرنۍ مېوه ده؛ ٥) موسمي باران؛ ٦) زد، په سمندر کې د کانو جوړ شوی ځلی؛ ۷) د اوبو په منځ کې وچوبه، ټاپو، جزیره.

ټانګاري (ṭāngārí) ښځ.م. وګ. ټامته.

ټانګتوره (ṭāngturá) ښځ.م. داتوره، دمتوره، یو تریخ بوټی دی چې د درملو په ډول استعمالېږي

ټانګر (ṭāngár) نر.م. کنګر، کنګر، ښاروبو خوړلی د جوارو ټانټه.

ټانګو[1] (ṭāngú) نر.م. غرنی ناک.

ټانګو[2] (ṭāngó) ښځ.م. هن. Ton'go ټانګو، د ټانګو نڅا، اسپانوی ځلور ضربیزه نڅا.

ټانګه (ṭāngá) ښځ.م. ۱) د ناک د ونې په شمېر یوه ونه ده خو مېوه یې له ناک سره توپیر لري؛ ۲) ګاډی، بګی، د سورلۍ یوه وسیله.

ټانګی (ṭāngáy) ښځ.م. ۱) یوه غرنۍ ونه ده؛ ۲) پانګی، پر اورو د اوبو ورلو او ړد لرګی.

ټانګی (ṭāngáy) نر.م. اوچته هواره څمکه.

ټاه (ṭāh) نر.م. کرت، خبره، ګریده، ګرېدا.

ټایپ (ṭāyp) نر.م. ۱) ټاپه، خاپ؛ ۲ چاپ، مارکه؛ ۳) ټوکم، کهول؛ ٤) نمونه، ډول، ټیپ، مثال، ښکارندوی، سمبول؛ ٥) د ټایپ ماشین.

ټایپوګرافر (ṭāypográf) نر.م. د توري اودونې ماشین.

ټایپوګرافي (ṭāypogrāfí) ښځ.م. د چاپ فن، د کوم څه د بیان او تعریف فن چې د علامو، نښو او رمزي نښانو په بڼه وي.

ټایپولوجي (ṭāypolojí) ښځ.م. شهل یا نور ... ډلونه پېژندنه، نښې نښانې پېژندنه.

ټایپیسټ (ṭāypíst) نر.م. ټایپوونکی، په ټیپ لیکونکی.

ټایفس (ṭāyfás) ا. نر.م. وګ. توره تبه.

ټایر (ṭāyir) نر.م. (ج. ټایرونه) ټیر، د موټر، موټرسایکل، بایسکل او نورو ربړینه پایه.

ټایلیټ (ṭāylít) نر.م. ۱) توالت، دځان سینګارونې مېز؛ ۲) مکان، بیت الخلا، تشی، باس.

ټب (ṭab) نر.م. ۱) طشت، لګن، اوسپنیز یا کودین د لمبلو لوښی؛ ۲) ټپ، ډېران.

ټبر (ṭabár) نر.م. (ج. ټبرونه) خپلخانه، خاندان، قبیله، کورنۍ.

ټبرنی (ṭabaranáy) ص. ټبرېز، قبیلوي، قبایلي.

ټبروال (ṭabarwā́l) ص. ټبریال، قامپال.

ټبرواله (ṭabarwā́la) ا. قومپالنه، قومپالي.

ټبکی (ṭabakáy) نر.م. ۱) دوغل، غار، ټپلی؛ ۲) مایه، د کوچنیانو د ګاټو او دمردکیو په لوبه کې هغه کوټی چې مردکې او ګاټې وراچوي.

ټبوټبوک (ṭabuṭabúk) نر.م. غرنی بلبل.

ټپ (ṭap) نر.م. تاکیدي کلیمه ده چې له صفت سره د مختارۍ په ډول راځي؛ ۲) داغ؛ ۳) پرهار، زخم ٤) د یو شي د وهلو اواز؛ ٥) ترلی، کتاب بندول ٦) کمزوری، ډنګر؛ ۷) ډېران، ډومبوری، ټب؛ ۸) د کربرۍ ونه؛ ۹) خلاص، مرګ ته نږدې.

ټپا (ṭapā́) ښځ.م. د ټالي وهلو اواز.

ټپال (ṭapā́l) نر.م. ۱) وار، ځل؛ ۲) څغل، منډه، ځغستا؛ ۳) پیغام ورنه؛ ٤) استازی، ځری، ډاګي؛ ٥) د ځغلولو کار، خره یا کچرې د مزدورۍ لپاره ځغلول.

ټپالي (ṭapālí) ص. نر.م. ۱) پیغام رسانند؛ ۲) خواري ایستونکی؛ ۳) خرکار، هغه خرکار چې خره د بار وړلو او اړولو لپاره ځغلوي.

تپ پت (tappát) ص.م.ج. تت پت، بې‌مانا، چټي، فضول، جزئي.

تپ تپ (taptáp) نـر.م. ۱) قهر، غوسه؛ ۲) ددرو شپانو د وهلو غږ او اواز.

تپ تپانی (taptapā́nay) نر.م. تپ تپانی، الاداد کوچنیانو یوه لوبه ده.

تپتور (taptór) ص. نـر.م.ج. تپ تور، هغه څوک چې د سترګو لید یې کمزوری وي.

تپ تیپ (taptíp) ص. نـر.م.ج. ۱) کمـزوری، دنګر؛ ۲) زوړ، بوډا، عمرخوړلی، سپین‌ږیری؛ ۳) په ملاکروپ، په ملا کوږ.

تپرا (taparā́) ص. نب. ۱) وېـرېـدلی، ډار شوی، بـوږنېدلی؛ ۲) خیـال ســاتونکی، محـتـاط؛ ۳) کرکجن؛ ٤) کمزوری؛ ٥) اواره، سرګردان.

تپرېدل (taparedә́l) مص. ل. ۱) رندو غـوندې پـه وېره وېره ګام اوچـتول؛ ۲) دخـواخوږۍ له‌مخې (په کوم څه یا چا) لړزېدل، زړه ترل؛ ٤) د چا پر تکلیف زهیرېدل؛ ٥) رپېدل، ترپېدل.

تپړ (tapә́r) نر.م. ۱) سونډي توکر، سونډین توکر؛ ۲) هغه پړی چې د شولو ګېډۍ پرې تړي.

تپړا (tapaṛā́) ښځ.م ۱) دکولال هغه آله چې خاورین لوښي پرې هواروي؛ ۲) خټ موښې (ګلماله).

تپرسو (taparsú) نر.م. یو ډول وابنه دي.

تپس (tapós) نـر.م. تپوس، غلیواز، کـمڅـټ، یو مردار خور مرغه دی.

تپساری (tapsā́ray) ص. نـر.م. محتاج، عاجز، مظلوم، بې وسه، ملامت.

تپسوری (tapsúray) نر.م. و.ګ. تپساری.

تپک (tapák) نر.م. و.ګ. تپاره.

تپکی (tapakáy) ص. نـر.م. ۱) سـخت ناروغ؛ ۲) د ...... یو ډول لوبه.

تپګی (tapgáy) نـر.م. ۱) وروکي زخم، کرچنی پرهار؛ ۲) غار، سوره؛ ۳) خندق، کنده.

تپل (tapә́l) مص. مت. و.ګ. تاپل.

تپلن (taplán) ص. نر.م.ج. کوي وهلی، پمن مخی، تپلی، چیک مخی، چیچکي، ګنډلمخی.

تپلی (tapә́lay) ص. نـر.م. ۱) سست، لټ؛ ۲) خپسي خاروی.

تپن (tapán) نر.م. لږ سبا ناري، ناشتا، زرخوړی.

تپنا (tapána) نر.م. و.ګ. تپرا.

تپنه (tapәna) ښځ.م. بېکاره، وزګار، لیه، لایه.

تپڼ (tapáṇ) نر.م. ۱) ګونی، ګوڼی، بوجی، خلته، بوری، جوال؛ ۲) تپړ، پړی، رسی.

تپو (tapū́) نر.م. تاپو، برج، اتاري.

تپو تپ (taputáp) نر.م. د تپ تپ اواز.

تپوسی (tapusáy) ښځ.م. یو ډول کوتره ده.

تپوک (tapúk) نر.م. (ج. تپوکان) ۱) پوستین؛ ۲) تمانچه؛ ۳) چاپېره، چپلاخه، څاپېړه.

تپول (tapawә́l) مص. مت. ۱) تپ کـول، بندول؛ ۲) شاباسی ورکول؛ ۳) لمسول؛ ٤) وهل.

تپه (tapá) ښځ.م. (ج. تپې) ۱) درڅه، دریڅه، کړکۍ؛ ۲) لنډۍ، ټکی، د پښتو د اولسی شاعـرۍ یو ډول نظم دی چې دوې مسرې لري؛ ۳) و.ګ. تپه؛ ٤) چاپ، مهر، ښنه؛ ٥) کـرامـت؛ ٦) رقعه، یادښت؛ ۷) پټي؛ ۷) بیانه، تپی، سېښی.

تپه تغره (tapatağā́ra) ښځ.م. نېستي، غربېي، لوږ لغړتوب، مخ یوې خواته نه ګرځېدل.

تپه ییز (tapayíz) ص. د تپې، تپې تـه اړوند، مسره ییز.

تپی (tapáy) ښځ.م. ۱) تاپی، څپیاکه، تپی، هغه خوشایي چې د سوځـولـو لپاره وچ شـوي دي؛ ۲) بیانه، سېښی، بیونه.

ټپي (tapí) نر.م. زخمي، داغلی، ګايل.

ټپی (tapáy) نر.م. (ج.ټپي) ۱) خدايي خال، تپی؛ ۲) د پښې باد نيول، د جوړونو درد؛ ۳) په کميس باندې د کښېدې کار.

ټپېرى (taperáy) نر.م. (ج.ټپېري) خښتې اچوونکی، خښتمال، خښتې جوړوونکی.

ټپي مار (tapaymār) نر.م. ګوس، منګور، کپچه مار، ورکوټی مار.

ټپين (tapín) نر.م. ټپي ټپی، تکي تکي، داغدار، خاپ خاپ، چوخی مخی.

ټت (tat) نر.م. ۱) چټی غږېدونکی؛ ۲) تيز، تيز.

ټتار (tatār) نر.م. ترتهار، چټي او عبثې خبرې.

ټت پت (tatpát) نر.م. ۱) چټي او عبثې خبرې، اپلتې؛ ۲) تکه پوکه، اندک څيزونه.

ټت ټت (tattat) نر.م. ۱) د برې خبرې، کرتې؛ ۲) لاپې، دوزې، د ويار او لويي خبرې.

ټتن (tatán) ص.نر.م.ج. چټيات ويونکی؛ باټو.

ټتنګه (tatangá) ښځ.م. يو ډول چرچنه، چنچنه.

ټتو (tatū) ص.نب. اپلتې ويونکی، کرتو.

ټتول (tatawal) مص. مت. ۱) يو څوک په چټياتو راوستل؛ ۲) غوبل، ناروا کار ورسره کول.

ټتی (tatáy) نر.م. ۱) دورې کوونکی، کرتن، پوچ غږېدونکی، ټتو؛ ۲) بې مغزه، بې مغزو..

ټتې (tate) ښځ.ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

ټتېدل (tatedal) مص. ل. ترتهدل، تربدل، عبث خبرې کول، ټت ټت کول، بکواس کول.

ټټ (tat) نر.م. ۱) غورې تمې، لاپې شاپې؛ ۲) کبر، غرور، لويي؛ ۳) مس، تانبه.

ټټار (tatār) نر.م. (ج.ټټاران) مسګر، ټټاري.

ټټارى (tatāray) نر.م. ټټری، ټپټغه، تغتغی، ټيغکی يو غټه مرغه چې باران غواړي.

ټټاري (tatārí) ښځ.م. ۱) شور، فرياد، شور، کريغ؛ ۲) ملعې سازي، مسګري.

ټټارې (titāre) ښځ.م. شور، فرياد، شور، غوربې.

ټټاونګ (tatāwang) نر.م. باټو، لاپو.

ټټخه (tatáxa) ښځ.م. ګوګل، سينه، ټټر، ټټی.

ټټر (tatár) نر.م. سينه، ټټخه، ګوګل.

ټټرا (titrā) عد. و ګ. تترا.

ټټرى (tatráy) نر.م. (ج. ټټري) ۱) سينه بند؛ ۲) لاپوک، غورتن.

ټټرۍ (tat...) ښځ.م. سدرۍ، واسکټ، هغه واسکټ چې په ټوکر کې يې مالوچ وي.

ټټک (taták) نر.م. و ګ. تلکه.

ټټنګ (tatáng) نر.م. ۱) بيابان، چول، ميره؛ ۲) تش لاس، غريبي.

ټټنګا (tatangā) ښځ.م. ټپغکه، يو ډول مرغه دی.

ټټو (tatū) نر.م. يابو، ټوټو، ټيټ شان اس، باري اس.

ټټوبه (tatobá) ښځ.م. (ج. ټټوبې) ملنډه، خندا، پچموزه، ټوکه.

ټټوګی (tatūgáy) نر.م. (ج. ټټوګي) ورکوټی ټټو، خوار ټټو، وروکی يابو.

ټټۍ (tatáy) ښځ.م. ۱) بيت الخلا، خاک نداز؛ ۲) کاروان سرای؛ ۳) غول، د کې متيازې.

ټټی (tatáy) نر.م. (ج. ټټي) ۱) دورې ټوکي، پوچ ويونکی؛ ۲) بې مغز، ناپوه، بې مغزو.

ټچ (tac) نر.م. ۱) د پوکنۍ د چاودلو اواز؛ ۲) قوت، زور؛ ۳) ارزان، بې ارزښته، پرېوتی، خوار.

ټخ (tax) نر.م. د ټوخې غږ، د ټوخلې غږ.

ټخ ټخ (taxtax) نر.م. ټوخېدنه، ټوخل.

ټخلۍ (taxaláy) ښځ.م. خولۍ، خېلی، هغه خولۍ چې خونه يې کې پټ وي، غوږ يې خولۍ.

تخ مخ (taxmax) ص. نر.م. تيت و پرک، خورورور، گډوډ، تخ مخ، تس نس.

تخول (taxawəl) مص. مت. و ګ. توخول.

تر (tar) نر.م. ۱) تغ، پر، د کښولو د باد اواز؛ ۲) د چنګښي اواز؛ ۳) عبثي خبري.

تراجيډي (trājidi) ص. نب. تراژيدي، تراژيډي؛ ۱) غم انګيزه ننداره؛ ۲) مصيبت، فاجعه.

ترافيک (trāfik) نر.م. ۱) ترافيک، هغه پوليس چي په سر کونو باندي د موټرانو د لاربښوونې دنده لري؛ ۲) په لويو واټونو، بحرونو او فضا کي د خلکو، عرادو، الوتکو تګ راتګ؛ ۳) ورنه راورنه، لېږدونه، عبور او مرور.

تراک (tarāk) نر.م. چتې، يوه وړه مرغۍ، چتکۍ، چترکۍ.

تراکتور (trāktor) نر.م. تراکتور، د عصري کرنې لپاره موټر ډوله ماشين.

ترام (trām) نر.م. ترام، تريم، يو ډول لوی بريښنا ګاډی چي د اوسپني پر پټليو باندي ځي.

ترامبون (trāmbon) نر.م. مو. بجه خانې ته ورته د موسيقۍ يوه اله ده.

ترامپولين (trāmpolin) نر.م. هغه جالي چي په اکروباتو کي کار تري اخيستل کېږي.

تران (trān) نر.م. شور، ځور، غالمغال.

ترانزيټ (trānzit) نر.م. ۱) سفر؛ ۲) تېرېدل، پوري وتنه؛ ۳) د ګمرکي ټکس له تحويلولو پرته د تجارتي مال تېرېدنه.

ترانسپورټ (trānsport) نر. ۱) ورنه راورنه، چلونه، د تجارتي مالونو او نورو شيانو ورنه راورنه؛ ۲) لاري، ټرک، جهاز، کښتۍ، اورګاډی، الوتکه چي مسافر او مالونه له يوه ځايه بل ځای ته وړي او راوړي.

تراوو (tarawū) ص. نر.م. ۱) ترېن، ترو؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبث غږېدونکی.

ترای (trāy) عد. دري، دري برخي، دري چنده، په دري ډوله.

ترايتون (trāyton) نر.م. مو. د دريو آهنګونو فاصله، د دريو ګامونو واټن.

ترای سيکل (trāysikal) نر.م. دري ارابه ييزه، هغه بايسکل چي دري ارابې لري.

ترای ګراف (trāygrāf) ص. نر.م. متحد اللفظ دري حرفه، هغه دري توري چي يو اواز ورکړي.

ترای مورفيک (trāymorfik) ص. نر.م. دري وجهي، د دريو حالتو يا شکلو لرونکی.

ترايي (trāyi) ښځ.م. ۱) زيار، هاند، هڅه؛ ۲) ازمايښت، کتنه؛ ۳) له موټر چلوونکو نه ازموينه اخيستل.

ترپر (tarpar) نر.م. اپلتي، چټي خبري.

ترتاوا (tartāwā) ښځ.م. (ج. ترتاوي) ښځمي، خوشحالي، مزې، چرچې.

ترتهار (tratahār) نر.ج. چټي خبري، عبث خبري.

ترتر (tartar) نر.م. سپورې ستغې خبرې، چټيات.

ترخاول (tarxāwəl) مص. مت. ځان خلاصول، بهانې کول، په چل ځان خلاصول.

ترسټ (trast) نر.م. (ق.ا.) امانت، درايو وکالت، ترسټ، د شرکتونو انحصاري اتحاد.

ترم (tarm) نر.م. ۱) سمستر، تاکلی وخت، دوره، موده؛ ۲) اصطلاح؛ ۳) اړيکي؛ ٤) عدد.

ترماتر (tarmātar) نر.م. و ګ. تماتر.

ترمپټ (trampit) نر.م. مو. باجه، په موسيقۍ کي يوه بادي آله ده.

ترمينالوجي (tarmināloji) ښځ.م. فني کلېمي، علمي يا فني کليمي، اصطلاح پېژندنه

علمي يا فني نومونې، ترمينولوژي.

ترمينل (tarminál) ص. نر.م. د هوايي ډګر وداني، د الوتکې د کرېږې يا د اوسپنې د پټلۍ پای، پای، انتها.

ترن (tarán) نر.م. ۱) تېزن؛ ۲) ويرېدونکی، ډارن.

ترو (tarú) ص.نر.م. ۱) ترن، تېزن، تېـزن؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبثې خبرې کوونکی.

تروپ (trūp) نر.م. تروپ، ډلـه، دسته، ټـولی، د عسکرو يوه ډله سپاره، ګروپ.

ترول (tarawə́l) مص. مت. ۱) په دستونو کـول، اسهالول؛ ۲) بدکار ورسره کول.

تريبيون (tribyū́n) نر.م. تريبون، د وينا دريغ يا يا کرسي، دخبرو کولو ځای، منبر.

تريلر (trelár) نـر.م. (ج. ترېلرونه) ډبه، واګـون، واګن، يدک، هغـه ډبه چې په مـوټر پورې ترل کېږي او درانه بارونه پکې وړي.

تريو (triyó) ښځ.م. مو. په غربي موسيقي کې درېو کسو سندرغاړو ته وايي.

تس[1] (tas) نر.م ۱) ګوزار، دڅپېړې غږ؛ ۲) لامل، سبب؛ ۳) پسات، چل؛ ٤) نوم، شهرت.

تس[2] (tus) ص.نر.م. توس، زوړ شی، خوړل شـوی شی، وروست، پوده.

تسا (tasā́) ښځ.م. تسهار، د تس تس اواز.

تس پس (taspə́s) ص. نر.م. ج ۱) عبث، فضول، چټي؛ ۲) بې ثباته، کچه، هيڅ.

تست (test) نـر.م. ازمېښت، امتحان، ازمايښت، محک، معيار.

تس تس (tastə́s) نر.م. ۱) پس پس، پسهار، ورو ورو خبرې؛ ۲) پټه ژړا، ورو ورو ژړا.

تس توس (tastū́s) نـر.م. ۱) د شـه شي د ماتېدو اواز؛ ۲) ټکر، ټکر، جنګ جګړه.

تسر (təsár) نـر.م. (ج. تسرونه) ۱) کچه وربښم، ساده وربښم؛ ۲) سونډې ټوکر، ټپسر.

تسري (tasrí) ص. نب. د تسر، تسرين.

تسک (təsák) ص. نر.م. ډارن، بې زړه، بېکاره.

تسکوری (taskoráy) نـر.م. چکـېده، په تناره کې ښخـېدلې ډوډۍ، بتسوری.

تسکی (tasakay) نر.م. ژړه غوني اواز، له غـرېږه د ک اواز.

تسکي (taski) ښځ.م. ۱) سستي، تنبلي، کهالي؛ ۲) پخوالي، پختوب.

تسکېدل (taskedə́l) مص. ل. تسکی کـول، ورو ورو ژړېدل، د ماشوم په سلګو ژړل.

تسلک (təslák) ص. نر.م ۱) بېړېدونکی، ډارن؛ ۲) پسکو، پسکن، پسکاوږ، تسن.

تسمس (təsmás) ص. نر.م. سست، لټ، تنبل.

تسن (təsán) نر.م. ۱) پسکاوږ؛ ۲) اومـرې مزې، اومرې تار؛ ۳) مجازاً ډارن..

تسو (təsū́) ص. نر.م. و.ګ. تسلک.

تسول (təsawə́l) مص. مت. ډبول، ډزول، وهل.

تسي (tə́si) ښځ.م. ۱) دروغ، ۲) لاپې شاپې.

تسې (tə́se) ښځ.م. ۱) پسکی؛ ۲) مجـازاً ډوزې، لاپې، دروغ، غورې.

تسېدل (təsedə́l) مص. ل. ډزېدل، ټکېدل، وهـل کېدل، غربېدل، ډبېدل.

تغ (təğ) نر.م. ۱) دسترګو پورتنۍ پرده؛ ۲) شنه قبا؛ ۳) شين تاغی، ديوه مرغه نوم؛ ٤) بانه؛ ۵) بتې سترګې؛ ٦) د چرګ د نيولو د وخت اواز.

تغر (təğár) نـر.م. ۱) ګليم؛ ۲) د ښيښتنو د يوې ټپې نوم؛ ۳) يو ډول ولـه.

تغره (təğára) ښځ.م. ۱) و.ګ. تپه تغـره؛ ۲) تغر [illegible]

تغکی[1] (ṭiğakáy) نر.م. و گ. تورغکی.
تغکی[2] (ṭuğakáy) نـر.م. ۱) ورگ. تغکی[1]؛ ۲) بورکی، نشه یې، په دچه کې، په غوره کې.
تغل (ṭağál) مص.مت. ۱) دوکه کول، تېر ویستل، تکېیل، تګل؛ ۲) تغول.
تغلی (ṭağálay) مف. نـر.م. ۱) دوکه شوی، تېر ایستی، تګېیلی؛ ۲) تغولی.
تغمغ (ṭağmág) نر.م. سخت والګی، سخت زکام.
تغن (ṭağán) ص. نر.م. ۱) دارن؛ ۳) شو. کوونکی، خورن؛ ٤) تورخېدونکی، تورخن.
تغول (ṭağawál) مص. مت. ۱) پر چرګـې باندې د تغ تغ اواز کول؛ ۲) شورول، تنګول.
تغهار (ṭağahā́r) نر.م. د چرګ د تغ تغ اواز.
تغېدل (ṭağedә́l) مص. ل. ۱) چـرګ د تغ تغ اواز کول؛ ۲) شورېدل، کرېدل، تنګېدل.
تغېده (ṭağedә́) نر.ج. ۱) تغاری کونه؛ ۲) کـرتې پرتې کونه؛ ۳) تزېده.
تقار (ṭaqā́r) نر.ج. ۱) تربې، تربهار؛ ۲) تکهار.
تقول (ṭaqawә́l) مص. مت. ۱) جزا ورکول، ډبول؛ ۲) کنځا کول؛ ۳) محکومول، ملامتول.
تک (ṭak) نر.م ۱) د توپک ډز؛ ۲) د کوم څه د لوېدو اواز؛ ۳) د څـارویو یـوه ناروغي ده؛ ٤) ګـند؛ ۵) وار؛ ٦) برید، پوله؛ ۷) پ. ک. د حـد مانا لري، د تک احترام په قبیله کې د هـر چا ژمنه ده؛ ۸) پلرنی میراث یا څمکه؛ ۹) د ختکیو د کرلو ځاي؛ ۱۰) هغه لرګی چې په سیوري سره یې وخت معلوموي؛ ۱۱) اعتراض؛ ۱۲) ګوزار؛ ۱۳) په حـلق او ستوني کې دانـه؛ ۱٤) کو ک، تکونه، بخې؛ ۱۵) تاکو.
تکا[1] (ṭakā́) ښځ.م. تکار، دزهار.
تکا[2] (ṭukā́) ښځ.م. توکېدنه، شنه کېدنه، سروهنه.

تکارکی (ṭakā́rkay) نر.م. وچه میره، ورځ ...
تکاله (ṭakā́la) ښځ.م. توکـه، توقـه، مسخره، (توکې) بیا ځلې (تکراري) ترند دی.
تکالي (ṭakā́lí) ص. نب. توکـي، توکمار.
تکان (ṭakā́n) نر.م. ۱) نوک وهـل، نوک خـوړنه، تیندک وهـنـه، د اس یا د بـل حیوان تیندک؛ ۲) چرک، تک، شـور خورل، زنګېدنه.
تکان ګر (ṭakā̆ngár) نر.م. دبی، د جوارو د بکرلو لرګی، د انګی، د جوارو کوتکی.
تکانه (ṭakānә́) ښځ.م. (ج. تکاني) ۱) اندازه، حد؛ ۲) تیکانه، پته، ادرس، د اوسېدو ځای.
تکانه (ṭikānә́) ښـځ.م. (ج. تکاني) ۱) تیـکار، آرام، دمه ځای؛ ۲) داوسېدو ځای، دېره، ناحیه.
تکاو (ṭikā́w) ښځ.م. ایسـارتیا، ایسارېدنه، ځای پر ځای کېدنه.
تکاوېدل (ṭikāwedә́l) مـص. ل. مېشـتېدنه، دېره کېدل، ځای پر ځای کېدل.
تک پرک (ṭakparák) نر.م. د مرز اواز.
تک په تک (ṭakpaṭák) ق. وار دواره، سـملاسي، له واره، ژر ترژره.
تکټ (ṭikéṭ) نر.م. تیکس، تکیس، لکه د سینما الوتکي، سرویس او ...
تکټ پولي (ṭikeṭpulí) ښځ.م. اق. تکټانه، ګټه اخیستل، ربح، بهره، سود، انترسټ، هغه مبلغ چې د بانګې د استعمال پر ځای تادیه شي.
تک تک (ṭakṭák) نر.م. ۱) د ګړي اواز؛ ۲) د درو شیانو له یوه بل سره د لګېدو اواز.
تکتکانکه (ṭakṭakānáka) ښـځ.م. ۱) تکتکانې د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) یو ډول چینجی.
تکتکانه (ṭakṭakā́na) ښـځ.م. ۱) تکتکی، تکتکه، هغه لرګی چې د ژرندې پر پله ...

او ټکهار کوي؛ ۲) ټکټکنی، هغه مرغی چې د ونې ډډ ټکوي او چینجي ترې راوباسي او خوري.

ټکټکانی (ṭakṭakānáy) نر.م ۱) و.ګ. ټکټکانه ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټکټکه (ṭakṭaká) ښځ.م. میده ښخی، پته ښخی، سکزی.

ټکټکی (ṭakṭakáy) نر.م. ۱) و.ګ. ټکټکانه؛ ۲) ډګډګی، ټپټپی، موټر سایکل.

ټکټکۍ (ṭakṭakə́y) ښځ.م. ۱) و.ګ. ټکټکانه؛ ۲) یو ډول مرغی ده.

ټک ټوک (ṭakṭū́k) نر.م. ۱) پرې پرې؛ ۲) ډزې، خال خال ډزې؛ ۳) سامان برابرول، تیاری؛ ٤) ونډې ونډې، برخه برخه.

ټکټیک (ṭakṭík) نر.م ۱) عس. تاکتیک، جګړه پوهنه، د محاربې د اجرا هنر؛ ۳) تدبیر، طرح، تکنیک، مانوره.

ټکر (ṭakár) نر.م. ۱) ټکره، ډغره؛ ۲) بُدری، تیندک؛ ۳) دوکه؛ ٤) نقصان؛ ٥) خرکاري؛ ٦) سو، ښخل، پوښته، بند.

ټکرویی (ṭakarwayáy) ا. ورته، مشابه، اتفاقي لفظ، له بلې ژبې سره د یوې ژبې د کوم ویي تصادفي یو رنګي.

ټکرې (ṭakaré) نر.م. ۱) هغه څوک چې د بل چا غم ورسره نه وي؛ ۲) هغه څوک چې له خرکارانو سره کار کوي.

ټکری (ṭikráy) نر.م. (ج. ټکري) پورنی، پړونی، لوپټه، څادر، مجازاً د ښځې په مفهوم راځي.

ټکس (ṭiks) نر.م. (ج. ټکسونه) مالیه، مالیات، باج، خراج.

ټکسال (ṭaksā́l) نر.م. ضرابخونه، دارالضرب، د سکې وهلو ځای.

ټکسره (ṭaksára) ښځ.م. (ج. ټکسرې) هغه مرغۍ چې پر سر یې داغ وي.

ټکسری (ṭaksaráy) ص. نر.م. (ج. ټکسري) بې شرم، بې حیا، سپین سترګی.

ټکسي (ṭiksí) ص.نب ۱) هغه موټر چې په پیسو خلک وړي راوړي؛ ۲) بدکاره سړی یا ښځه.

ټکک (ṭakák) ص. نر.م. ښخې ډک، ترخولې ډک، ترمورګو ډک.

ټککه (ṭakáka) ښځ.م. ټک، ټکک، د یوم یا ښل پرستۍ د پښې اېښودلو لپاره لګېدلی لرګی.

ټک لاس (ṭaklā́s) ص. نر.م. ۱) تکړه، چالاکه؛ ۲) ښه وپشتونکی؛ ۳) زورور، ورانکاری کوچنی (ماشوم).

ټک له ټکه (ṭaklaṭáka) ق. ۱) ټک په ټک، له ټکه، په ټکي، سملاسي؛ ۲) ناڅاپي مرګ.

ټکن (ṭakán) ص. نر.م. ټکې ټکې، ټکې ټکې، خالخالي، چکې چکې، دانې دانې.

ټکنده (ṭakandá) ص. ښځ.م. له ګرمۍ څخه سره شوې، له ګرمۍ نه ایشېدلې، د غرمې ستاینوم ټکنده غرمه.

ټکنه (ṭakaná) ښځ.م. مُهر، ټاپه.

ټکنی (ṭakanáy) ص. نر.م ۱) ډار شوی؛ ۲) زړغی، دوه زړی؛ ۳) ټپ سوری، مظلوم.

ټکنۍ (ṭakanə́y) ص. ښځ.م. ټکنده غرمه.

ټکنیک (ṭakník) نر.م. تکنیک، تخنیک، په هر فن یا هنر کې د اداکولو قاعده.

ټکنه (ṭakaná) ښځ.م. و.ګ. ټکنده.

ټک و پتری (ṭakopatráy) ص. له واره، ټکوپو، سملاسي.

ټکوپو (ṭakupū́) ق. ټک له ټکه، وار له واره، سم له لاسه، ناببره، ناګهانه، ناڅاپه.

تک وتوک (ṭakuṭúk) نر.م. ۱) پوله پله سره ډزې کول؛ ۲) ټکهار، ډزهار، ډزونه.

تکوچ (ṭakúč) نر.م. ګنډنه، ګنډل، ګنډون، د تنې پر ځای ټک ورکونه.

تکور (ṭakór) نر.م. ۱) تب، تپ ورکونه؛ ۲) جزا ورکونه؛ ۳) زیان وررسونه.

تکورول (ṭakorawál) مص. مت. ۱) تبل، تپل، تودول؛ ۲) زیان وررسول، تاوان ور اړول.

تکوریدل (ṭakoṛedál) مص. ل. ۱) تکور کېدل، تبل کېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زیانمنېدل

تکول (ṭakawál) مص. مت. ۱) وهل، ډبول؛ ۲) کوټل؛ ۳) ټک ورکول، چیچل؛ ٤) خالونه وهل، ټیکه لګول؛ ٥) ځبول، ځنډل؛ ٦) ځپل؛ ۷) خصي کول.

تکونی (ṭakunáy) نر.م. مېښې، تکوونی، د ژرندې د پلونو تېره کوونکی.

تکوڼ (ṭakūṇ) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) بیا زرغونېدنه، سروهنه.

تکوونکی (ṭakawū́nkay) فا. نر.م. ۱) وهونکی، ۲) کوټونکی؛ ۳) د فصل داندې بېلوونکی.

تکوونی (ṭakawūn ay) نر.م. ۱) د ډول لاستی، دبی، د تکولو آله؛ ۲) د تکېدو ور، ننګوني.

تک وهل (ṭakwahál) مص. مت. ۱) ځنډل، ځبول، تکول؛ ۲) منډل، ننه ایستل؛ ۳) تنې پورې کول؛ ٤) چیچل.

تک وهلی (ṭakwahálay) مف. نر.م. ۱) په ځمکه یا دېوال کې مېخ یا موړی ننه ایستلی؛ ۲) په ستن او سپېنسي سپین کې (تنې) الګولی؛ ۳) ځنډلی؛ ٤) لړې ویشتلی؛ ٥) تاواني کړی.

تکه (ṭaká) ښځ.م. (ج. تکې) غرنو وزه، غرڅه، غرڅنې لکه ...ی، سګه، سپیږه.

تکه (ṭáka) ښځ.م. (ج. تکې) ۱) نیمه انه، پیسه پخوانۍ سکه چې له دوو پیسو سره برابره وه؛ ۲) تندر؛ ۳) ناڅاپي بلا؛ ٤) دښمني؛ ٥) کرکه نفرت، پترورک؛ ٦) بغض، کینه؛ ۷) د مردکیو لوبه، د ټیکانو لوبه؛ ۸) چکچکه.

تکهار (ṭakahā́r) نر.ج. تکه توکه، د ټوپکو پرله پسې ډزې، د ټوپکو ډیدې بار.

تکه توکه (ṭakaṭūka) ښځ.م. ۱) تپاک، تک ټوک، لوبې کودې؛ ۲) تیاری؛ ۳) متقابلې ډزې.

تکه چال (ṭakačā́l) نر.م. خوب زنګوونکی.

تکی (ṭákay) نر.م. ۱) خال، خاپې، خاپ، داغ؛ ۲) نقطه؛ ۳) حرف، توری؛ ٤) کلیمه، لغت؛ ٥) شاڅکی؛ ٦) دیوې خبرې ثبوت؛ ۷) غیرت ۸) د یوې جلدي ناروغۍ نوم.

تکۍ (ṭakə́y) ښځ.م. ۱) بخسی، انځور ۲) انبه؛ ۳) د پنبې تلۍ؛ ٤) د ډوډۍ یا لمر ټیکلی؛ ٥) الندی، تکی؛ ٦) کرس کرس خندا؛ ۷) د مچوغنې ګوترې، کاسې؛ ۸) الرمې، لرمې، هغه سره داغونه چې پر بدن راښکاره کېږي او بیا ژر ورکېږي.

تکیال (ṭakyā́l) ص. تکن، تکیالی، تپلی، خالدار.

تکي تکي (ṭəkiṭəki) ص. نب. چخې چخې، خال خال، تکیالی، چکي چکي، داغ داغ.

تکېدل (ṭakedál) مص. ل. ۱) میده کېدل، پسنېدل ۲) وهل کېدل؛ ۳) ورو ورو لار وهل؛ ٤) کړاتلل، زره مړېدل؛ ٥) یو شي ته ګسنې نیول ٦) زرغونېدل؛ ۷) تویېدل؛ ۸) خسي کېدل.

تګ (ṭag) ص. نر.م. (ج. تګان) چالاک، دوکه باز، دروهي، مکار، دروغجن، تګمار، چلولي.

تګل (tagál) مص. مت. ۱) تګیل، دوکه ورکول، تګ کول؛ ۲) کوکول، نفرت کول.

ټګمار (ṭagmā́r) ص. نر.م. وګ. ټګ.

ټګماري (ṭagmā́rī) نر.م. ټګي، چل، دوکه.

ټګنه (ṭagə́na) ښځ.م. (ج. ټګنې) ټګي کونه، ټګېنه، دوکه کونه، غولونه، تېر ايستنه.

ټګونکی (ṭagúnkay) ص.نر.م. ټګ، ټګمار.

ټل (ṭal) نر.م. ۱) ملګري، دوست، ګډ؛ ۲) قبيله، طايفه؛ ۳) ګڼ؛ ٤) د يوه کلي يا سيمې برخه؛ ٥) چم، محلت؛ ٦) باړې، له کورو سره نږدې ځمکه؛ ۷) د ګلو ګېډۍ؛ ۸) نيرد بوالي؛ ۹) حد، پوله، بريد؛ ۱۰) د لرګيو جاله.

ټلتوب (ṭaltób) نر.م. ټلوالي، ملګرتيا.

ټلګی (ṭalgáy) نر.م. (ج. ټلګي) ۱) وروکی ټل، ټلګوټی؛ ۲) ګڼ او قوي کښت.

ټلی (ṭaláy) ښځ.م. زنګ، لکه د ساعت زنګ يا د ښوونځي.

ټم (ṭam) نر.م. ۱) د سپي غپا؛ ۲) ګڼه ګونه.

ټماټر (ṭamā́ṭar) نر.م. وګ. ټماټر.

ټماغه (ṭamāǧá) ښځ.م. افسري خولۍ.

ټمباري (ṭambā́rī) ښځ.م. ټمباري، بغاري، په ځيغو ځيغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا.

ټمبر (ṭimbár) نر.م. ۱) د ودانۍ لرګي، شاه تير، بش؛ ۲) ځته، تنه.

ټمبکه (ṭambā́ka) ښځ.م. ډيوټ، د ډيوې تاخ، د ځراغ ځای؛ ۲) وګ. ټنبکه.

ټمبل (ṭambál) ص. نر.م. ۱) ټمبل، لټ، ناراسته؛ ۲) غټ، شورب.

ټمبورين (ṭamburín) نر.م. مو. زنګي دريه، دايره.

ټمبه (ṭambá) ص. نب. ۱) پرسېدلی، ټومبيا، هغه حيوان چې خېټه يې د اغېرتيا له لامله ډډه شوې وي؛ ۲) قبض؛ ۳) سرزوري.

ټمبيل (ṭambél) ص. نر.م. ټنبيل، ډډيو، پرسېدلی.

ټم ټم (ṭamṭám) نر.م. ګاډی، بګی.

ټمټمی (ṭamṭamáy) نر.م. غزی، يو ډول مرغه دی چې اوږدې پښې لري او په اوبو کې ژوند کوي.

ټمټی (ṭamṭáy) ص نر.م. ۱) ټيټکی، لنډی، ټيټ قدی؛ ۲) لنډ لاستی بېل، بېلچه.

ټمټېرۍ (ṭamṭeráy) نر.م. لنډی، منډری، لنډقدی.

ټمټېل (ṭamṭél) نر.م. ۱) ځاری، د يوې مرغۍ نوم دی؛ ۲) د خلکو ګڼه ګونه، ازدحام.

ټمول (ṭamawə́l) مص. مت. ۱) غپول، سپي په غپا راوستل؛ ۲) په اپلتو لګيا کول.

ټمېدل (ṭamedə́l) مص.ل. ۱) غپېدل، غپ غپ کول؛ ۲) فضول غږېدل، چتيات ويل.

ټن (ṭon) نر.م. (ج. ټنونه) د وزن او تول يوه ټاکلې پيمانه ده چې زر کيلوګرامه کېږي.

ټنبکه (ṭanbā́ka) ښځ.م. ۱) د مچيو دمبکی، د بمبرو دمبکی؛ ۲) ګبين، ګبينه، د غلوزو کندو، ګبينو د مچيو ټمبکه (کندو).

ټنټه (ṭanṭá) ښځ.م. ۱) ټانټه؛ ۲) بلوا، اله ګوله، اروډور؛ ۳) پتنه، شخړه.

ټنجه پنجه (ṭanjapánja) ښځ.م. ناز، نخره، مکيز.

ټنډ (ṭanḍ) ص. نر.م ۱) پرسېدلی، شورب؛ ۲) مرور ۳) نا خصي شوی غويی؛ ٤) سخت زړی، بې‌رحمه؛ ٥) بدمعاش؛ ٦) وګ. ټنډان.

ټنډان (ṭanḍā́n) ص. نر.م. ج. يو ډول کندهاري انګور دي.

ټنډتوب (ṭanḍtób) نر.م. ۱) ټنډوالي، ډډوالي، غټوالي؛ ۲) بدمعاشي، نفس پالنه.

ټنډتوت (ṭanḍtū́t) نر.م. يو ډول توت دی.

ټنډتيا (ṭanḍtyā́) ښځ.م. بدمعاشي، نفس پالنه، بداخلاقي، وران کاري.

ټنډر (ṭanḍár) ص. نر.م. وران، ...

ټنډغرکی (ṭandğarkáy) ص. نــر.م. ۱) خېتنا، خېتور؛ ۲) چاغ هلک؛ ۳) اينـده، سخـونډر، ځوان خوسی چې خصي شوی نه وي.

ټنډکی (ṭandakáy) ص. نر.م. غونډ منډ، گـردی منډری، ډډ خېتی.

ټنډکی (ṭandakáy) ښځ.م. ورو لبنته، چوکه.

ټنډو (ṭandū́) ص. نر.م. ۱) پرسېدلی، غټ خېتی؛ ۲) خېتور، گېډو، گېډپال.

ټنډور (ṭandór) نر.م ۱) په تودو شگو کې د جنغوزو پخول، په بټ کې د چنو او جنغوزو نيـني کـول؛ ۲) انبار، انبالي؛ ۳) شور شور، ژړا، وير.

ټنډورول (ṭandorawə́l) مص.مت. ۱) په بټ کې ځنغوزي وريتول، دچنو نيني کول؛ ۲) انبارول، انبارول، دلی کول، کوټه کول.

ټنډول (ṭandawə́l) مص.مت. ۱) پرســول، ډډول، ډکول؛ ۲) په ناروا ډول پردی ښځه بلاربول.

ټنډويک (ṭandwík) نر.م. گـډوزی، کاريوزی، د بتې گوتې اودشهادت دگوتې ترمنځ فاصله.

ټنډه (ṭánda) ښځ.م. (ج. ټنډي) ۱) پرسېدلې، ډډه؛ ۲) ورله خره؛ ۳) بلاربه ښځـه، بدلمنې ښځه؛ ٤) ټنډه ټمبه، هغه حيوان چې د زيات خـوراک له لامله وپرسېږي؛ ٥) ټنډي، وچوېلي، وچولی.

ټنډه (ṭínda) ښځ.م. ۱) يو ډول سابه؛ ۲) پرسېدلې منډرې سرې.

ټنډه خره (ṭandaxrá) ښځ.م. ړنده خره، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

ټنډه ليک (ṭandalík) نر.م. تندي ليک، برخليک، تقدير، ازل.

ټنډۍ (ṭanḍáy) ښځ.م. لبنته، چوکه.

ټنډۍ (ṭṭanḍáy) ښځ.م. د کـبانو يو ډول نسـل دی چې زيات واړه او تور رنگ لري.

ټنډېدل (ṭanḍedə́l) مص.ل. ۱) پرسېدل، ډډېدل؛ ۲) بلاربېدل، حامله کېدل، امېندوربېدل.

ټنډېل (ṭanḍél) نر.م. غار، تونل، سرنگ.

ټنگ (ṭang) نر.م. ۱) د ترنگ غږ؛ ۲) دساز اواز.

ټنگا (ṭangā́) ښځ.م. پر له پسې غږ.

ټنگ ټکور (ṭangṭakór) نـر.م. مجلس، سرود، ساز او اواز.

ټنگ ټونگ (ṭangṭū́ng) نر.م. ۱) د ساز او سرود غږ؛ ۲) د فلزي لوښو د جنگېدلو اواز.

ټنگول (ṭangawə́l) مص.مت. ۱) ترنگول، درنگول؛ ۲) د فلزي لـوښو و بله جنگـول؛ ۳) ساعت په زنگ راوستل.

ټنگه (ṭangá) ښځ.م. ۱) په افغانســتان کې د يوې سيکې نوم و چې د شلـــو پيسو يا ايکيو سره برابره وه؛ ۲) پانگه، سرمايه، شتمني.

ټنگه سری (ṭangasáray) ص. نـر.م. پيسه سری، پيسه دوست، پر پيسو مين، کنجوس.

ټنگېدل (ṭangedə́l) مص.ل. ترنگېدل، شرنگېدل، درنگېدل، کرنگېدل، شرنگېدل.

ټنن (ṭanán) ص. نر.م. ۱) ډارن؛ ۲) دروغجن.

ټوبخی (ṭobaxáy) نر.م. د شگو کوټه يا انبار.

ټوبر کلوز (ṭobarklóz) ص. نــر.م. T.B, t.b. سل، نری رنځ، ټي بي.

ټوبکی (ṭubakáy) نر.م. ۱) غار، سوړه، سوری؛ ۲) کوټی، کنده، کندری، دوغل.

ټوبه (ṭubá) ښځ.م. ژوره ځمکه، ړنده ځمکه، وسته.

ټوبی (ṭubáy) نر.م. د شگو ډېری چې ځلور خواوې يې شاړه او پاس سر يې شين وي.

ټوپ[1] (ṭup) نر.م. ۱) ټيوب، نرم ربړي شی چې ټاير په منځ کې له هـوا ډکه‌ډکېږي؛ ۲) انتها، مقرر وخت، تاب، تاکلی وخت.

توپ[2] (top) نر.م ۱) ورت، جست، خېز؛ ۲) ډبرې ۳) لویه غونډۍ، لویه ټوپۍ؛ ٤) د جوارو دلۍ، د شولو دلۍ.

توپال (ṭupál) نر.م. (ج. توپالونه) ځاله، منځاله، جاله، منځوله.

توپ تپانی (topṭapā́nay) نر.م. دمنډې سیالي، د ټوپونو سیالي، ټوپلوبه.

توپځن (topǰán) ص. نر.م. توپ کوونکی، توپ وهونکی، انګځن، ورټونکی.

توپخن (topxán) نر.م. دخاورو ډېرې یا غونډۍ.

توپدره (topdára) ا. توپتخته، د توپ وهلو دره.

توپک (topák) نر.م. وګ. توپک.

توپک تیار (topaktayā́r) پوځي بولۍ (قومانده)، د تیارېدو او چمتوکېدو پوځي حکم.

توپکوال (topakwā́l) ص. توپک والا، وسله وال.

توپکي (topakí) ص. وګ.: توپکوال.

توپکی (ṭupakáy) ښځ.م. د کاریزه پته برخه، په کانو سره د کاریز پوښل شوې برخه.

توپل (topál) نر.م. ۱) شمبله، څوکه؛ ۲) دتاج طره (جوغه)؛ ۳) څوکه، سر؛ ٤) مص. مت. خاوري غونډۍ کول؛ ۲) توپ وهل، ورټل، دانګل.

توپ مار (topmā́r) ص. نر.م. توپ وهونکی، توپ ځن، ورټونکی، توپ اچوونکی.

توپن (topán) نر.م. نړۍ، دنیا، جهان.

توپنای (topnā́y) نر.م. مسافر، پردېس، جلا وطن.

توپنی (topanáy) نر.م. ۱) دکوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) سیلانی، سیاح، تورست.

توپنۍ (topanáy) ښځ.م. ډبرۍ، غونډۍ، ټوپۍ.

توپوګرافي (topografī́) ښځ.م. ۱) د شای او سیمې څېره، نقشه، نقشه کښي، مساحي؛ ۲) د ځایونو سیمو او مشرح تشریح.

توپولوجي (topolojí) ښځ. م. خسای پېژندنه، جغرافیایي وضعیت، مکان پېژندنه.

توپه (topá) ښځ.م. معجزه، عجیبه، حیرانوونکی.

توپۍ (topáy) ښځ.م. ۱) ډېرۍ، انبار؛ ۲) د چلم سرخانه؛ ٤) پتاقۍ؛ ٥) خولۍ؛ ٦) یو ډول لوبه.

توپي (topí) ص. نب. ۱) توپ وهونکی، توپځن، دانګونکی؛ ۲) چالاک، تېز.

توپۍ ګل (topaygwál) نر.م. د بابونې ګل، یو دول دارو، یو ډول درمل بوټی.

توتار (totā́r) نر.م. ټوکه، ساطور، ساتول، هډګپ، کوته خره، هغه فلزي آله چې غوښې پرې ټوټې کوي.

توتکه[1] (totaká) ښځ.م. کاسې، دمچنوغزي پتاک د مچورغندې پتکی، د مچلوغزې کاسې.

توتکه[2] (totká) ښځ.م. ۱) تمونې تانې، تمونه، دود دستور، رسم ورواج، شفاهي طب؛ ۲) یو شمېر چارې دي چې ولسي وګړي یې دښوګڼ د راجلبولو او یا ایسته کولو لپاره ترسره کوي؛ ۳) هغه تحفه چې د ناوې کره ورله کېږي.

توتکه مار (totkamā́r) ص. نر.م. تونه مار، توتکه چي، توتکې کوونکی.

توتکۍ (totakáy) ښځ.م. ۱) تکۍ، د زنګانه سترګه؛ ۲) لرګینه کاسه، توتۍ؛ ۳) د کوناتي هډوکی، د ورانه هډوکی.

توته (totá) ښځ.م. ۱) ټوکر؛ ۲) برخه؛ ۳) اندازه، قطعه؛ ٤) سورنیا، سورنۍ؛ ٥) پیوند.

توتی (totáy) نر.م. ۱) وورن، اورخ؛ ۲) صندوق.

توتي (totí) ښځ.م. ۱) ویارنه، ستاینه؛ ۲) بدوینه، غندنه، بده غېږېدا.

توتۍ (totáy) ښځ.م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کندولی؛ ۲) د تلکۍ سر، د تل سر.

توتپل (totpál) نر.م. د بوړه پوړي تال، د زنګلو هغه تال چې له بوړه پوړي وي.

توتیل (totél) نر.م. تیتاري، تیتمکه، تیتغی.

توخ (tux) نر.م. ۱) توخه، توخی کونه؛ ۲) د توخي اواز.

توخل (tuxə́l) مص.مت. توخېدل، کنګېدل.

توخله (toxə́la) ښځ.م. پوخله، شنه توخله، شنه غاړه، د توخي یو ډول دی.

توخلی (toxaláy) ښځ.م. خولی، یو ډول خولی، ګرمه خولی، پنبه یي خولی، ورینه خولی.

توخول (tuxawə́l) مص.مت. توخي وروستل، په توخو کول، په توخي کول.

توخهار (tuxahā́r) نر.م. د توخلي یا توخي پرله پسي غږ، په یوه مخ توخېدنه.

توخی (tuxáy) ښځ.م. توخی، کنګ، ټمخی.

توخی (tūxáy) نر.م. د توخېدلو اواز، توخی.

توخېدل (tuxedə́l) مص.ل ۱) په توخي سر کېدل، په توخي راتلل؛ ۲) اصطلاحاً: لـه چا نه د شه مرستې تمه لرل.

توډي (todí) ص.نر.م.ج.مو. له لس ګرنو تا تونو شخه د یوه ټاټ نوم دی.

تور (tur) نر.م. سیاحت، دوره، ګرځېدنه، دوران.

توربین (torbín) نر.م. توربین. پره لرونکی ماشین دی چې داوبو یا بخار په قوه شای پرځای څرخي اود برېښنا تولیدوونکي دستګاه په کار اچوي.

تورنمنټ (tornamínt) نر.م. د اتلولۍ سیالي، د لوبو د سیالي یوه مرحله یا دوره.

توری[1] (turáy) نر.م. دجوارو کوچنی وږی، د جوارو ورکوټی وږی، د جوارو غوټی.

توری[2] (toráy) نر.م. لاس لونی، چلمچی، د لاس مینځلو لښتی، دوشی، لګن.

توري (torí) ښځ.م. د تګی دکلمې تکراري ترکیب د تاکید په ډول راځي، لکه: تګی توری.

توس (tus) ص.نر.م.ج. ۱) وروست، خوسا، تپس؛ ۲) د تپس تکراري ترکیب.

توسان (tosā́n) نر.ج. هغه واوره چې د ولې په ښار غونډه او ګردې وي.

توغ (tuğ) ص.نر.م. ۱) راکوږ، کوپ؛ ۲) غوړ؛ ۳) مغرور، کبرجن؛ ٤) غلی، عاجز.

توغ توغ (tuğ tūğ) نر.م. ۱) ډېر کوږ، ډېر کوپ؛ ۲) ډېر متکبر؛ ۳) ډېر غلی، ډېر عاجز.

توغک (toğák) نر.م. تیغی، تیغکی، تغی، توغکی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

توغکی (t(u,o)ğakáy) نر.م. و.ګ.: توغک.

توغول (tuğawə́l) مص.مت. ۱) تیتول، کږول، کوپول؛ ۲) ماتي ورکول؛ ۳) تر لاس لاندې راوستل.

توغېدل (tuğedə́l) مص.ل. ۱) تیتېدل، کږېدل، کوپېدل؛ ۲) ماتي خوړل، تر لاس لاندې کېدل.

توقه (tóqa) ښځ.م. (ج. توقې) توکه، مسخره.

توقه ټکاله (toqaṭakā́la) ښځ.م. توکې ټکالې، توکه ټکاله، توکې او مسخرې کونه.

توک[1] (tok) نر.م. تینګه او بدل شوې توته، کلکه توکړ؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ټاک، تریو خوند؛ ٤) خیر؛ ٥) توکنه، اعتراض، نیوکه.

توک[2] (tuk) نر.م. ۱) توته، برخه؛ ۲) دکتاب جلد؛ ۳) د ووډی توته.

توکا (tukā́) ښځ.م. ۱) توکېدنه، شنه کېدنه؛ ۲) یو ډول شنه چینجی.

توکار (tokā́r) نر.م. ۱) کرکه؛ ۲) توکه، ساتول.

توکان (tokā́n) نر.م. و.ګ. ټاپوړه.

توکبندي (tukbandí) ... محبندي، ...

ټوک ټوک (ṭukṭúk) ص. نب. ټوټې ټوټې، پارچې پارچې.

ټوک خور (ṭukxór) ص. نر.م. (ج. ټوک خواره) غیره خور، سوالګر، ټوک ټولوونکی، وظیفه خور.

ټوکر(۱) (ṭokár) نر.م. ۱) قفس، پنجره، ټوکړ؛ ۲) ص. نر. م. زوړ، بوډا، ګوبير، ډوکر.

ټوکر(۲) (ṭukár) نر.م. ټوټه، ټوکره، رخت، کپړه.

ټوکر ټوکر (ṭukərṭukər) ص. نب. ټوټې ټوټې، ذرې ذرې، پارچې پارچې.

ټوکره(۱) (ṭokrá) ښځ.م. (ج. ټوکرې) ټوکرۍ، غټه ټوکری، سکری، شکری، غټه شکری.

ټوکره(۲) (ṭukrá) ښځ.م. ټوټه، پارچه، ذره.

ټوکری (ṭokráy) نر.م. ۱) ټوټه، پارچه، ریښکی؛ ۲) ټیکری، زړوکی، پرونی.

ټوکرۍ (ṭukráy) ښځ.م. شکری، سکری، ټوکره.

ټوکري ساز (ṭokrisā́z) ص. ټوکری جوړوونکی، ټوکری سازوونکی.

ټوکریدل (ṭukreyə́l) مص.مت. ټوک ټوک کول، ټوټې ټوټې کول.

ټوکړ (ṭokáṛ) نر.م. قفس، کپس، پنجره، ټوکر.

ټوکړه (ṭukṛá) ښځ.م. ۱) ټوټه، پارچه، ټوکره؛ ۲) رخت، ټوکر.

ټوک زوت (ṭokzwát) نر.م. ټوک جی، جفتسو تاق، ټوک جت، جفت و طاق.

ټوکل (ṭukə́l) مص. مت. ۱) کوتل، وهل؛ ۲) د چا خبره تالا کول، اعتراض کول؛ ۳) ځیرل، غوڅول ۴) ځای پر ځای سوری کول.

ټوکلی (ṭukláy) نر.م. په لاس اوبدل شوی شی، په لاس ګنډل شوی شي.

ټوکمار (ṭokmár) ص. نر.م. ټوکي، ټوقمار.

ټوکنه (ṭukə́na) ښځ.م. ۱) ټکونه، وهنه، ځپنه؛ ۲) نیوکه؛ ۳) ځیرنه، پرې کونه؛ ۴) ځای پر ځای سوری کونه

ټوکول (ṭūkawə́l) مص.مت. ۱) شنه کول، زرغونول ۲) روزل، تربیه کول.

ټوکونی (ṭukunáy) نر.م. ډېره وړه ټیکلی، ځکی، وړه ټیکلی.

ټوک و ټول (ṭuk-o-ṭól) (پوځي نومونه) جزوتام.

ټوکه(۱) (ṭóka) ښځ.م. ۱) مسخره، ملنډه؛ ۲) هډ کپ، ټوکیا، ساتول، ساطور.

ټوکه(۲) (ṭuká) ښځ.م. ۱) ټیکه غوا، هغه غوا چې د لوشلو په وخت کې پې تښتوي؛ ۲) دکار بز ځا؛ ۳) یو ډول مرغی (چنچنه)؛ ۴) سوری.

ټوکی (ṭūkay) نر.م. ۱) رخت، ټوکر؛ ۲) یو ډول تور رنګی بوټی دی؛ ۳) ساتول، ساتور.

ټوکي (ṭokí) ص. نب. ۱) ټوکمار؛ ۲) ټان، ټوکی؛ ۳) نر.م. بزاز، رخت خرڅوونکی.

ټوکیا (ṭukyā́) ښځ.م. ساتول، ساطور، هډ کپ.

ټوکې ټکالې (ṭokeṭakā́le) ښځ.ج. مسخرې، ټوکې، ټوکې وشتې.

ټوکې وشتې (ṭokewašté) ا. ټوکې ټکالې، ټوکې ټکرې.

ټوکېدل (ṭūkedə́l) مص.ل. ۱) زرغونېدل؛ ۲) د بدن کوم ځای د لګېدو په اثر شين کېدل؛ ۳) هغه ټوکر چې د زېږېدو له امله دوړېږي؛ ۴) ټوپېدل، رژېدل؛ ۵) امبار کېدل، دوړېدل.

ټول(۱) (ṭol) ص. نر.م. ج. ۱) واړه، ګرد، غونډ، درست؛ ۲) راغونډ، راټول؛ ۳) ټولی، ټولګی، جمعیت.

ټول(۲) (ṭul) نر.م. ټول، سورسانی، یو ډول ټوکر.

ټول اوډن (ṭoludə́n) ا. عاملنه

ټولبندي (ṭolbandí) ا. ټولون، پايلنيوى، د پايلو ولېندي.

ټولپوښتنه (ṭolpoṣ̌tə́na) ا. عامه رايه پوښتل، عامه رايه اخيستنه، ريفرندم.

ټولتون (ṭoltū́n) ا. پندغالى، مجمع.

ټول تال (ṭoltā́l) ق. ۱) تماماً، درست، له يوه سره همه واره؛ ۲) مجموعاً.

ټولزېرمى (ṭolzérmay) ا. ټولېزه (عامه) شتمني، عامه دارايي، بيت المال.

ټولګر (ṭolgár) ص. نر.م. ۱) سوالګر، سايل، توک ټولوونکى، توک غوښتونکى.

ټولګټى (ṭolgáṭay) ص. د ټولو په ګټه، عام المنفعه.

ټولګه (ṭolgá) ا. غونډ، مجموعه.

ټولګى (ṭolgáy) نر.م. ډله، ټولى، صنف، جمعيت.

ټولګيخونه (ṭolgixū́na) ا. د ټولګي کوټه، کلاس روم.

ټولګيز (ṭolgíz) ص. د ټولګي اړوند، جماعتي.

ټولګيوال (ṭolgaywā́l) ص. نر.م. هم صنف، همصنفي، ديوه ټولګي.

ټولمنلى (ṭolmanə́lay) ص. ټول خوښى، مقبول عام.

ټولنپال (ṭolanpā́l) ص. ټولنوال، ټولنپالونکى، سوسيال.

ټولنپوهاند (ṭolanpohā́nd) ټولنپوه، د ټولنپوهنې (سوسيالوجي) پوه، ځانګوال.

ټولنپوهنه (ṭolanpohə́na) ښځ.م. سوسيولوجي، علم الاجتماع، جامعه شناسي.

ټولنپوهيز (ṭolanpohī́z) ص. ټولنپوهنيز، د ټولنپوهنې اړوند.

ټولنځېرنه (ṭolancerə́na) ا. ټولنيزه څېړنه، د ټولنې څېړنه.

ټولنوتيز (ṭolanwatī́z) ص. اجتماعي اقتصادي.

ټولنوده (ṭolanwə́da) ا. د ټولنې وده، اجتماعي رشد.

ټولنوم (ṭolnū́m) (ګر.) عام اسم، عام نوم.

ټولنه (ṭolə́na) ښځ.م. ۱) غونډه، مجلس؛ اجتماع تشکيل؛ ۲) نفوس، جمعيت؛ ۴) سره يوځاى کېدنه؛ ۵) هيأت؛ ۶) چنده.

ټولواک (ṭolwā́k) نر.م. بادشاه، پاچا، باچا.

ټولواکى (ṭolwā́kay) نر.م. بادشاه، پاچا، مطلق العنان، ټولواګى، ټولواکمن.

ټولوال پښويه (ṭolwālpoṣóya) ا. ټولېزه يا عمومي پښويه، عمومي ګرامر.

ټولول (ṭolawə́l) مص. مت. بروول، يوځاى کول، راغونډول، جمع کول، ګردول.

ټوله (ṭóla) ښځ.م. ۱) درويزه، چر، ګدايي، غوښتنه؛ ۲) چنده، اعانه، ګرده.

ټولى (ṭoláy) نر.م. ۱) له څو بلوکونو څخه جوړ؛ ۲) ټولى، جمعيت، ډله

ټولى (ṭoláy) ښځ.م. وګ. ټولى.

ټولېدل (ṭoledə́l) مص. ل. ګرېدل، غونډېدل، يوځاى کېدل، جمع کېدل.

ټولى مشر (ṭolaymaš̌ə́r) نر.م. د ټولي مشر، د ټولي قوماندان، تورن.

ټوم (ṭum) نر.م. ۱) ټونګ، تحريک، لمسون، پارونه؛ ۲) مشوره، مصلحت.

ټومب (ṭumb) نر.م. ۱) چوخ، چخ، چيخ، ټومبنه؛ ۲) لمسون، پارونه؛ ۳) ستن وهنه.

ټومبل (ṭumbə́l) مص. مت. ۱) ټومبل، ننويستل، خښول؛ ۲) په غابښو کې خلال وهل؛ ۳) سکوندل تحريکول.

ټومري (ṭumri) ص. ښځ. و وګ. ټومري.

ټون (ṭon) نر.م. ۱) تـون، اواز، ږغ، د اواز درجـه، لحن، د اواز کیفیت، د لیکلو یا خبرو سبک او قاعده؛ ۲) مو. د دوو ټونونو ترمنځ د صوتي فاصلې واحد؛ ۳) هارمونیزه، د دوو شیانو تناظر او سره لګېدل.

ټونالېټې (ṭonāleṭé) ښځ.م. تونالیسته، د اواز څرنګوالی، آهنګ.

ټونبوڼی (ṭunbūṇay) نر.م. د ټونبلو آله.

ټونټ (ṭoníṭ) نر.م. مو. یو ډول عصري شپېلۍ ده چې بم اواز لري.

ټونډینه (ṭunḍiná) ښځ.م. د جوارو وږی، د جوارو سوټکې.

ټونګ (ṭung) نر.م. ۱) ټونګره، نوکا... چونډی، سکونډکه، چیچنه؛ ۲) مصلد... شوره؛ ۳) نوټکه وررسونه؛ ٤) نشتر.

ټونګاره (ṭūngāra) ښځ.م. ۱) نوکاره، چونډی، سکونډاره؛ ۲) کنځا؛ ۳) منبوکه وهل؛ ٤) په خوشکه کېدنه؛ ٥) لمسون، تحریک، پارونه.

ټونګره (ṭūngára) ښځ.م. ۱) ټونګـه، منبوکه؛ ۲) منبوکه وهنه، ټونګه وهنه.

ټونګرېیل (ṭūngreyál) مص. مت. ۱) نوکاره لګول، ټونګاره لګول سکونډل؛ ۲) په ټېټه تاوان رسول؛ ۳) په منبوکه وهل، په ټونګه وهل؛ ٤) قهرول، عصبي کول؛ ٥) کنځا کول.

ټونګل (ṭūngál) مص. مت. ۱) ټونګه ورکول، نوکارول؛ ۲) څوک په ګوته یا اشاره خبرې ته متوجه کول؛ ۳) تحریکول.

ټونګوره (ṭungóra) ښځ.م. اینګـه، انګه، ښغه ښځه چې د ناوې سره د زوم کورته ځي.

ټونګه[۱] (ṭungá) ښځ.م. ۱) منبوکه، ټونګاره؛ ۲) ...بلوسه؛ ۳) خوررونه، په قهررونه.

ټونګه[۲] (ṭónga) ښځ.م ۱) د ګوټي بند؛ ۲) د پښې تله، د پښې تلی.

ټونیک (ṭoník) ص. نر.م. ۱) طب. مقوي دوا، توان ببښونکی؛ ۲) مو. په اوازونو او ټونونو اړوند، د ټون، د اواز.

ټې (ṭe) ښځ.م. ۱) د «ټ» توري اواز؛ ۲) مو. د اووم ټون نوم چې «سي» هم ورته وایي.

ټیپ[۱] (ṭip) نر.م. ۱) په خښتوکي د سیمټو لګونه، د سیمټو لېټی؛ ۲) ټایپ، سمبول، نماینده، ډول، نمونه؛ ۳) ټوپ، ټپټه، ټاکلی وخت.

ټیپ[۲] (ṭayp) نر.م. ټایپ، ټایپ ریټر، د لیکلو ماشین؛ ۲) و.ګ. ټېپ ریکارډر.

ټېپ[۳] (ṭep) نر.م. ۱) له ټوکر، کاغذ، پلاستیک څخه جوړه اوږده، کم بره فیته؛ ۲) ټوټی، نلکه، نل؛ ۳) د ټېپ ریکارډر د اواز ثبتولو فیته.

ټیپ ټاپ (ṭipṭāp) نر.م. ۱) ښایست، ښکلا، ډول، سینګار؛ ۲) ځان ښوول.

ټېپر (ṭepár) نر.م.ج. شلغم، منګریته، ښنګریته.

ټېپرکی (ṭeparkáy) نر.م. ټېټکی، ټېمرکی، مندری، غونډکی، ټيټ غونډي سری.

ټېپ ریکارډر (ṭeprikārdár) نر.م. ټایپ، ټېپ، د اواز ثبتولو آله، د ضبط صوت وسیله.

ټېپی (ṭepáy) ښځ.م. ۱) ججوري، ججوره، چیره، جبره، جاغور؛ ۲) یو ډول کښېده.

ټیټ (ṭiṭ) ص. نر.م. ۱) کوز، کښته؛ ۲) لنډ، مندری سری؛ ۳) کوږ؛ ٤) ملامت، پړ.

ټیټاری (...ay) نر.م. ټیغی، ټټغی، ټیغکی، ټیټه ... یو ډول مرغه دی.

ټیټاکه (ṭiṭā́ka) ښځ.م. ازغکی، اغزکی، د کنجغري په ډول یو غرنی بوټی دی.

ټیټاکی (ṭiṭakay) نر.م. خمکه، جایداد، د وګړ.

ټيټال (ṭiṭā́l) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) پستي؛ ۳) مکر، فريب، ټګي، چل.

ټيټالی (ṭiṭālā́y) ص. نر.م. ۱) چلولي، چلباز، ټګ؛ ۲) چاپلوس، غوړه مال.

ټېټانوس (ṭetānū́s) نر.م. ۱) يو راز ناروغي ده چې له زياتې يخنۍ څخه پيدا کيږي.

ټيټ پاس (ṭiṭpā́s) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) راشه درشه، معاشرت.

ټيټ پيټ (ṭiṭpíṭ) ص. نر.م. ډېر ټيټ سړی، ډېر غونډی سړی، لنډی سړی، ټيټکی سړی.

ټيټتوب (ṭiṭṭób) نر.م. ۱) ټيټوالي، کښته والي، کته والي؛ ۲) پستوالي، رذالت، پستي.

ټيټ سترګی (ṭiṭstárgay) ص. نر.م. شرمنده، شرمېدلی، کوز سترګی، ملامت.

ټېټسه (ṭeṭasá) ښځ.م. د جوارو توکه، د جوارو توقه، د جوارو غوټي، د جوارو سوټکه.

ټيټک (ṭiṭák) نر.م. د کدو په څېر او د توري په اندازه يو ډول سابه دي.

ټيټکه (ṭiṭka) نر.م. تمبکي، لرمې، لړمکي، يو ډول ناروغي ده.

ټيټکی (ṭiṭakáy) ص. نر.م. غونډکی، ټيټ قدی.

ټيټکۍ (ṭiṭakə́y) ښځ.م. ۱) سترګۍ، د زنګانه سترګه، ګونډه؛ ۲) د ټيټکي مؤنث شکل.

ټيټکې (ṭiṭáke) ښځ.م. ۱) ټوپکې، ترپکې؛ ۲) هلې ځلې، کوښښ، زيار، زحمت.

ټيټول (ṭiṭawə́l) مص. مت. ۱) کښته کول، کوزول ۲) رانېږدې کول؛ ۳) سپکول ٤) کمزوري کول.

ټيټه (ṭī́ṭa) ښځ.م. ۱) خواره خبره، کمزورې خبره، سپکه خبره؛ ۲) د ټيټ مؤنث شکل.

ټيټی (ṭiṭáy) ص.نر.م. کوبی، شاکوبی، هغه سړی چې ملا يې پوټه وتلې وي.

ټيټۍ (ṭiṭə́y) ښځ.م. ۱) د توبې، د خاورو کاسه، د خاورو کندولی؛ ۲) د ټيټي مؤنث شکل.

ټيټېدل (ṭiṭedə́l) مص.ل ۱) کښته کېدل، کوزېدل؛ ۲) کږېدل، د تعظيم لپاره سر راښکته کېدل؛ ۳) سپکېدل؛ ٤) الرېدل، پېډل؛ ٥) شرمېدل

ټېر (ṭ(e,ay)r) نر.م. (ج. ټېرونه) وګ. ټاير.

ټيز (ṭiz) نر.م. (ج. ټيزونه) تيز، تغ، تر.

ټيزن (ṭizə́n) ص. نر.م. ۱) ټيزاون؛ ۲) داړن.

ټيس پيس (ṭispís) ص. نر.م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) ګډوډ او له منځه تللی.

ټېغ (ṭeğ) نر.م. (ج. ټېغونه) غرچې، اروړمې، اوری، د خولې له لارې په اواز سره د معدې د باد راوتل.

ټيغ (ṭiğ) نر.م (ج. ټيغونه) مردکه، مردکی، ټيک، ټيق، د کوچنيانو د لوبو مردکې.

ټېغ تمبه (teğtambá) ص. ښځ.م. ۱) قبض، تمبه؛ ۲) بدهضم؛ ۳) پريشان، خپه، زهير.

ټيغ سترګی (ṭiğstargáy) ص. نر.م. ړه سترګی، ړدی، برغاسترګی، تاغ سترګی.

ټيغکه (ṭiğáka) ښځ.م. ټټغه، يو ډول خړ رنګه کوچنۍ مرغۍ.

ټيغکی (ṭiğakáy) نر.م. ټغکی، ټغی، ټيغی، د چرګانو يو ډول ناروغي ده.

ټيک (ṭik) نر.م. ۱) چارګل، د ښځو د پزې ګاڼې؛ ۲) ټيکه، د تندي يو زېور دی؛ ۳) ص. نر.م. ۱) سم، صحيح؛ ۲) سپينتی، بېوی.

ټېک (ṭek) نر.م. ۱) ډډه، تکيه؛ ۲) ارام، دمه؛ ۳) ارام ځای، مسکن؛ ٤) تنکی، شفيقه.

ټيکالخور (ṭikālxór) ص. نر.م. ۱) مړی خور، ډوډۍ خور؛ ۲) ختپور، ګېډور، نسور.

ټيکالمار (ṭikālmár) ص. نر.م. ډوډيمار، ډوډۍ ... سوونکی، سخي، لنګري.

تیکاله (ṭikāla) ښځ.م. ۱) دوډۍ، مړی؛ تیکله نغن؛ ۲) ګوډی چرګ، کوکو پښی، بیبنکی.

تېکانه (ṭekāna) ښځ.م. د اوسېدو ځای، تېکاونه، استوګنځی، مسکن، سرپناه.

تېکاو (ṭekā́w) نر.م. ۱) دېره، استوګن؛ ۲) په دمه، په ارام، په استراحت.

تېکاوول (ṭekāwawə́l) مص.مت. ۱) استوګن کول، اوسول، دېره کول، مېشتول، تېکول؛ ۲) ارام کول، دمه کول.

تېکاوېدل (ṭekawedə́l) مص.ل. ۱) استوګن کېدل، اوسېدل؛ ۲) آرامېدل، دمه کېدل.

تیکتاکه (ṭiktā́ka) ښځ.م. پت داره غالیچه، پشمداره قالینچه، خرسک.

تیک خولی (ṭiyakxūlay) نر.م. جګ خولی توب، جهاز ویشتونکی توپ، دافع هوا.

تیکری (ṭikráy) ښځ.م. کوچنی غونډۍ.

تیکری (ṭikráy) نر.م. (ج. تیکري) ۱) پړونی، زروکی، څادر؛ ۲) د جوارۍ پړ؛ ۳) کودری، کودی، کودرکی.

تیکس (ṭikás) نر.م. تکس، تکټ.

تېکس (ṭeks) نر.م. و.ګ. تکس.

تېکسي (ṭeksí) نر.م ۱) و.ګ. تکسي؛ ۲) بدلمنه ښځه، بدفعله ښځه.

تېک شوی (ṭekšawáy) ص. نر.م ۱) دېره شوی مېشت شوی؛ ۲) دمه شوی، آرام شوی.

تیکله (ṭikála) ښځ.م. مړی، دوډۍ، نغن.

تیکلی (ṭikaláy) نر.م. ۱) ککوری، تیکله، ټکی، وره دوډۍ؛ ۲) خوږه کلچه.

تیکه (ṭiká) ښځ.م. ۱) ککشه، ققشه، هغه خال چې هندوان په تندي باندي لګوي ۲) څېره، د تندي یو ډول ګاڼه؛ ۳) ستن، ببیکاری..

تېکه (ṭeká) ښځ.م. ۱) اجاره، ذمه واري، په ذمه اخیستل، قرارداد؛ ۲) په پټو کي یو ډول لوبه.

تېکه وال (ṭekawā́l) ا. احصارګر، تېکه دار.

تېکی (ṭekáy) ښځ.م. ۱) یو ډول مرغۍ ده چې په سر یې ښنبه وي؛ ۲) څېره، د تندي یو ډول ګاڼه؛ ۳) تیکلی؛ ۴) غونډاري؛ ۵) یو ډول خواږه؛ ۶) د بدلې سروکی.

تېکېدل (ṭekedə́l) مص.ل. ۱) دېره کېدل، مېشت کېدل؛ ۲) دمه کېدل، آرامېدل.

تیګه (ṭigá) ص. نب. د نګرغوځکی، خوار غوایی.

تېګی (ṭegáy) نر.م. یو ډول ختکی.

تېل (ṭel) نر.م. ۱) ګڼه ګونه؛ ۲) دیکه، تېله، دغره، پوري وهنه.

تیل تال (ṭiltā́l) نر.م. ۱) تېل جد، تال متهول، انې بانې؛ ۲) د کوچنیانو شور او ځوږ.

تېل تال (ṭeltā́l) نر.م. ۱) ساتېري، تفریح؛ ۲) بازي، لوبه؛ ۳) توکه، مسخره.

تېلفون (ṭelefū́n) نر.م. تېلي فون، فون، لرغږون.

تېلفون ګرام (ṭelifūngrā́m) نر.م. تېلفوني پیغام او خبر، هغه تېلفوني موضوع چې پر کاغذ ولیکل شي.

تېلماتېل (ṭelmāṭél) نر.م. ۱) دېکسې، دکې، تېلي، زوربندي، غویمنډ، ګڼه ګونه.

تېلمار (ṭelmā́r) نر.م. تېله وهنه، دیکه ورکونه.

تېله (ṭelá) ښځ.م. ۱) دیکه، دغره؛ ۲) د اوبو د مخ ګرځولو لپاره کانیزبند، د لرګیو او خسو هغه ګېډۍ چې د اوبو په مخ کي اچول کېږي.

تېله مار (ṭelamā́r) نر.م. ۱) طفیلي، ببکاره؛ ۲) هغه څوک چې غټې تجارتي معاملې کوي.

تېلیا (ṭelyā́) ښځ.م ۱) الویه چاره؛ ۲) مهتر، سویس سائیس، د اسانو خدمتګار.

ټيلي پاټي (ṭelipāṭí) ص. نب. د ټلګرونو ارتباط پر له پله سره، د انډونو د اړيکې بحث.
ټيليګراف (ṭeligráf) نر.م. ټليګراف، تلګراف، د ټيليګراف دستګاه، د خبر رسولو آله.
ټيليګرام (ṭeligrām) نر.م. تلګرام، تلګراف کول ټيليګرام لېږل.
ټيم (ṭim) نر.م. ۱) پيپ، پيپه، او سپنيز لوښي؛ ۲) سپنځي، قلعي، هغه فلز چې ويلې کېږي او مسي لوښي پرې سپينېږي.
ټيم (ṭem) نر.م. ۱) وخت، ساعت؛ ۲) حال، وضع.
ټيمک (ṭimák) نر.م. ۱) د کېږدۍ يا تنبو لويه ستنه؛ ۲) د اوبو لـه کتـي (ځـل) نه د باندې راوتې لرګي، دسه؛ ۳) وړوکی ټيم، ټيمګی.
ټيمګر (ṭimgár) نـر.م. د ټيم کار کوونکی، ټيم جوړوونکی.
ټيمګی (ṭimgaráy) نر.م. ټيمک، ټيمګی.
ټينخی (ṭinxáy) ص. نر.م. دولې، ځان ښوونکی.
ټينس (ṭen(i,á)s) نر.م. يو ډول لوبه ده.
ټينګ (ṭing) ص. نـر.م.ج. ۱) پوخ، مضبـوط، کلک؛ ۲) د نرم او نري ضد؛ ۳) کنجوس، بخيل
ټينګار (ṭingā́r) نـر.م. ۱) اصـرار، تاکـيـد؛ ۲) ټينګوالی، مضبوطي، ثبات، کلکوالی.
ټينګارادب (ṭingāradáb) ا. مقـاومتـي ادب، مزاحمتي ادب.
ټينګاري خځ (ṭingārixáj) (ګر.) تاکـيدي خځ، تاکيدي فشار.

ټينګاو (ṭingáw) نر.م. ۱) ټېرون، ضبط و ربط؛ ۲) استحکام، محکموالی، مضبوطوالی.
ټينګتار (ṭingtā́r) نـر.م. ۱) تاکـيد، ټينګښا، ټينګتوب؛ ۲) ټينګ ارتباط، محکم تار.
ټينګری (ṭingaráy) نـر.م. ټينګـی، ټوسی، شاټينګه، چتی، د مرغانو معده، ټينګی.
ټينګړ (ṭingáṛ) نر.م. وګ. ترنګړ.
ټينګړی (ṭingṛáy) ښـځ.م. کـريش، ترينګلی، کته پيش، کته بوز.
ټينګل (ṭingál) نر.م. پلکه، کوکه، د پنې ميخ.
ټينګول (ṭingawál) مص. مـت. ۱) محکمـول، کلکـول؛ ۲) چاپې کـول، کېمنول؛ ۳) کلک نيول؛ ٤) ګاټه کول، ختـه کول؛ ٥) مجبورول.
ټينګونی (ṭingawū́nay) نـر.م. ۱) محکموونی، کلکونی، مضبوطونی، هغه شی چې يو بل شی پرې ټينګېږي، ګيرا؛ ۲) ساتندوی.
ټينګه (ṭingá) ښـځ.م. ۱) ټينګـون، سپاربستنه؛ ۲) محکمي، پوخوالی؛ ۳) شاټينګه، د مرغانو معده؛ ٤) ناغه، ترون؛ ٥) د ټينګ مؤنثه بڼه.
ټيوب (ṭyūb) نر.م. ۱) تـيوب، هغه نل چې د ربـړ، ښيښې يا کومې بلې مادې څخه جوړ شوې وي؛ ۲) د ملهم بوتل، د ملهم بوتلګی.
ټيوبا (ṭyubā́) نر.م. مـو. لـوی ترم، لويه باجه، يو ډول پخوانی ترمپټ.
ټيوټېرکه (ṭewṭeráka) ښځ.م. ټيوترکه، يو ډول چوغکه ده چې زياتره د اوبو پر غاړه ګرځي.

ث

ث (se) ښځ.م. ثې، د پښتو په الفبې کې اووم توری چې ابجدي ارزښت يې ۵۰۰ دی.

ثابت (sābít) ص. نر.م. ۱) پوره، روغ، لوار؛ ۲) ټينګ؛ ۳) رښتياني، ثبوت شوی، پرځای.

ثابتول (sābitawə́l) مص. مت. ۱) ثبوتول، څرګندول؛ ۲) سرته رسول، مضبوطول، پوره کول؛ ۳) رښتيا کول، حقيقت ته رسول؛ ۴) ځای پر ځای کول، په ځای درول.

ثابتېدل (sābitedə́l) مص. ل. ۱) ثبوتېدل؛ ۲) محکمېدل؛ ۳) رښتيا کېدل؛ ۴) ځای پر ځای کېدل.

ثاد (sād) نر.م. زيم، لنده بل، نو. نم.

ثاقب (sāqíb) ص. نر.م. روښانه، ځلېدونکی، رون، ځلاند، ځلند، بريښېدونکی.

ثانيه (sāniyá) ښځ.م. شېبه، د يوې دقيقې شپېتمه برخه وخت.

ثبات (subā́t) نر.م. قرار، پوخوالی، پاېښت، ټينګوالی، متانت، کلکه دريدنه، استقرار.

ثبت (sabt) نر.م. ليکنه، داخلونه، درجونه، کښنه.

ثبتول (sabtawə́l) مص. مت. ۱) ليکل، داخلول، درجول، کښل؛ ۲) د اواز ټېپ کول (ټېپول).

ثبتېدل (sabtedə́l) مص.ل. ۱) ليکل کېدل، راجستري کېدل؛ ۲) بندېدل، په فيته بانـدې ټېپېدل.

ثبوت (subū́t) نر.م. ۱) سپيناوی، سپينونه، رښتيا کونه؛ ۲) دليل، د خبرې تصديق.

ثرا (sará) ښځ.م. ۱) ثری، ځمکه، خاوره؛ ۲) تاترين، د ځمکې ډېره لاندې برخه.

ثروت (sarwát) نر.م. شتمني، شته، بدايتوب، اصطـ. دولت، مال، غنا.

ثريا (surayá) ښځ.م. اووه ستوري، پېرونې، پروين، اووه خوېندې، پرې ووني.

ثقافت (saqāfát) نر.م. ۱) دود، دستور، رسم او رواج؛ ۲) کلچر، کولتور، فرهنګ؛ ۳) اخلاق د يوې تولنې تهذيب.

ثقالت (saqālát) نر.م. ۱) درونـدوالی، د وزن زياتوالی؛ ۲) د يوې کليمې درونډوالی.

ثقل (síqal) نر.م. درونډوالی، بوج، بار، وزن.

ثقلين (saqaláyn) نر.ج. ۱) دواړه جهانه، دنيا او آخرت، دنيا او عقبی؛ ۲) انسان او پيری.

ثقه (siqá) ص.مب. کره، معتبر، معتمد، د اعتبار وړ، بې غشه، آزمايل شوی.

ثقيل (saqíl) ص.نر.م ۱) درونډ؛ ۲) سخت، ګران ۳) په سختۍ سره هضمېدونکی خواړه؛ ٤) هغه کليمه چې ادا کول يې ګران وي.

ثلاثي (salāsí) ص.نب. ۱) دري توريزه کليمه، درې حرفيزه کليمه؛ ۲) درباعي په ډول د دريو شعرونو کلام.

ثلث (sols) ص.نر.م.ج. ۱) درييمه، برخه؛ ۲) خ. يو ډول ښکلی عربي ليک دی.

ثمر (samár) نر.م. ۱) ببره، مېوه، ثمره؛ ۲) فايده، ګټه؛ ۳) بدله؛ ٤) نتيجه، محصول.

ثمن (samán) نر.م. ۱) قيمت، اجرت؛ ۲) بيې؛ ۳) تمه، اتمه برخه.

ثنا (saná) ښځ.م. ستاينه، تعريف، حمد، صفت.

ثناخوان (sanāxwān) ص.نر.م. ستايونکی ثناويونکی، تعريف کوونکی.

ثواب (sawā́b) نر.م. ۱) اجر، بدله، عوض، مزد؛ ۲) نېکي، ښېګڼه، ښېګړه.

ثوابت (sawābít) نر.م. ۱) د ثابت جمع؛ ۲) ولاړ ستوري، هغه ستوري چې نه ګرځي.

ثوابي (sawābí) ص.نب. اجر لرونکی کار، د فايدې کار، د نېکۍ کار، د ښېګڼې کار، د خير کار.

ثوب (sawb) نر.م. ۱) جامه، کالي؛ ۲) د جامو په شمار لو کې پخوانيو ميرزايانو «ثوب» کليمه د تميز د کليمې په توګه کاروله.

ثور (sáw(a)r) نر.م. ۱) غويی، غوڅکی، غوسکی؛ ۲) د لمريز هجري کال دويمه مياشت.

ج

ج(jim) نـر.م. د پښتو الفبې اتم توری چې ابجدي ارزښت یې (۳) دی.

جابر (jābír) ص. نـر.م. (ج. جـابران) ۱)زورور، تکړه؛ ۲)ظالم،جبرکوونکی، تاوان‌رسوونکی ۳)هډ بند.

جابه(jāba) ښځ.م.کوپی،کوبی، ډبه، هغه‌خرمني کوپۍ چې تېل یا غوړي په کې اچول کېږي.

جابی (jābáy) ښځ.م. ۱)خلکی، د نځېدونکو کمیس،جامن؛ ۲)د ښځې زنګونه.

جاپري (jāpari) ښځ.م. د پسونو د آش ورکړه شوو څرو پوستکو لوېه تخته چې د سندلۍ د بـرستن په ځای استعمالېږي.

جاتکی(jātkay) نر.م(ج. جاتکي) هلک، زنکی، ژنی، ژنکی.

جاټ (jāt) ص. نر.م. ۱) هغه وګړي چې د څمکو په کاروبار اخته وي؛ ۲)تور رنګی؛ ۳)جټ، ناپوه.

جاج (jāj) نر.م. ۱)اندازه، قیـاس، جاییزه؛ ۲)اند، فکر، اندېښنه، پام، سوچ.

جاجل (jājəl)م. فکر کول، اندل.

جاجونکی (jājūnkay) فا.نر.م.غمجن، فکرمن، اندېښمن، فکرکوونکی، په چورتوکې ډوب.

جاخه (jāxá) ښځ.م. د ونو او بوټو څانګې چې یو په بل کې ننوتې او تاو راتاو وي.

جادو (jādū) نر.م. کوډې، منتر، تونه، سحر.

جادوبیان (jādūbayān) ص. نـر.م. هغه څوک چې وینا او خبرې یې پر زړونو اغېز کوي.

جادوګر (jādūgár) ص. نر.م. (ج. جـادوګران) ۱)کـوډګر، جادو کـوونکی؛ ۲)ټګ، غولوونکی، تېرایستونکی.

جاده (jādá) ښـځ. م. (ج. جـادې) لاره، لـیار، په ښار کې یا له ښار نه د باندې لوی، پراخ واټ.

جاډنګ (jāḍang) ص. نر.م. ډنګر، کمزوری

جاډی (jāḍay) ښځ.م. ۱) کمزوري او بېکاره اوښه ۲) بوډۍ، زړه ښځه.

جاذب (jāzib) فا.نر.م. ۱) جذب کوونکی، راکښونکی؛ ۲) هغه کاغذ چې رنګ کښوي

جاذبوالی (jāzibwā́lay) نر.م. ښکلا، ښایست، راکښون، پیمختوب، ډولیتوب، جاذبیت.

جاذبه (jāzibá) ښځ.م. راښکنه، جذبونه، هغه قوه چې اجسام ځان ته راکښوي.

جار (jār) نر.م. ۱) ځار، قربان؛ ۲) ډنډوره؛ ۳) دشپېلۍ پرده؛ ٤) د مرزانو د نیولو لپاره مصنوعي ځنګل؛ ٥) دوچو خوشایو دراغونډولو ځای؛ ٦) درمند بادولو په وخت کې جال درول؛ ۷) دېوال؛ ۸) د سېلاب لپاره له تیرو پخه پوله ۹) ډنډوره، نغاره.

جارایستل (jāriistә́l) مص.مت. ۱) بېرته ګرځول، قی کول؛ ۲) دلاري نه بېرته راګرځول؛ ۳) بندول، جارباسل؛ ٤) اوېدل، تاورل.

جارباسل (jārbāsә́l) مص.مت. ۱) و.ګ. جار ایستل؛ ۲) ترل، په سر کول، راخرخول؛ ۳) پښېمانه کول.

جارچي (jārčí) ص.نر.م. ۱) ډنډورچي، نغاره چي، نغاره کوونکی؛ ۲) مجازاً هغه څوک چې راز نه شي ساتلای او افشا کوي.

جارغالی (jārğāláy) نر.م. ۱) نغری، جارغلی، هغه نغری چې په کوټې کې جوړ شوی وي؛ ۲) کنداري، ورکوټی پټی، کوره کی.

جارغلی (jārğaláy) نر.م. نغری.

جارکړونی (jārkṛúnay) نر.م. ۱) جارکوونکی، اوبدونکی؛ ۲) هغه څوک چې چرګه په هګیو کښېښوي او ددې کار په بدل کې د یوې نیمایي شوی هګۍ اخلي.

جارکېده (jārkedá) نر.ج. ځارېده، قربانېده، صدقه کېده، جارېده.

جارګنی (jārganáy) ښځ.م. کوټه، د خوشایو لرګیو او څپیاکو د اېښودلو ځای.

جارګنی (jārganáy) نر.م. هغه ځای چې په لرګیو راایسار شوي وي، شپول، د ښپې له خوا د غاروېو پنډغالی.

جارو (jārú) نر.م. (ج. جاروګان) جاروب، ربېږ، ربېز، بوهارۍ، کاټنه.

جارواته (jārwātá) نر.ج. ۱) پښېمانه کېده؛ ۲) بېرته ګرځېده.

جاروتل (jārwatә́l) مص.ل. ۱) پښېمانه کېدل، بېرته ګرځېدل، وعده خلافه کېدل؛ ۲) تلل، راګرځېدل، راستنېدل.

جاروکښ (jārūkáṣ) ص.نر.م. جارو کوونکی، جارو وهونکی، جارو سره د ځای پاکوونکی.

جاروکول (jārūkawә́l) مص.مت. ۱) کاټنه کول، جارو سره د ځای پاکول، ربېز کول، ربېږ کول؛ ۲) له منځه وړل، پوپنا کول.

جاروګی (jārūgáy) ښځ.م. (ج. جاروګیانې) وړه جارو، وروکې جارو، ربېزګی، ربېښه.

جارول (jārawә́l) مص.مت. ۱) ځارول، قربانول؛ ۲) تنسته غورول؛ ۳) جاروکول، پاکول، صفا کول، پېجوړل، پوکول.

جارونه (jārawә́na) ښځ.م. ۱) تنسته غورونه؛ ۲) ځارونه، قربانونه، صدقه کونه.

جاري (jārí) ص.نب. ۱) روان، بهاند، بهېدونکی؛ ۲) همېشه، تل؛ ۳) قرباني، د ځارېدو؛ ۴) یو دول ترکي خط دی.

جارېدل (jāredә́l) مص.مت ۱) ځارېدل، قربانېدل ۲) تنسته غوړول کېدل

جاري کول (jārikawə́l) مص. مت. ۱) روانول، بهول؛ ۲) نافذول؛ ۳) پېل کول.

جاړ (jā́ṛ) نر.م. ۱) جلاب؛ ۲) دازغنو ونو او بوټو ځنګل ته ویل کېږي نه د غټو ونو ځنګل ته.

جاړبوټی (jāṛbū́ṭay) نر.م. د جلابو بوټی، هغه بوټی چې په جلابو کې استعمالېږي.

جاړجاخی (jāṛjā́xay) ص. نر.م. جاخه، یو په بل کې ننبتی، سره ښخ.

جاړوله (jāṛwə́la) ښځ.م. په جلابو کې پکارېدونکی بوټی.

جاړه (jāṛá) ښځ.م. (ج. جاړې) یو اغزن بوټی دی.

جاز (jā́z) نر.م. مو. د جاز موسیقي، د جاز ګډا، د نڅا داسې موسیقي چې له ښوره سره مله وي.

جاسوس (jāsū́s) ص. نر.م. مخبر، خبر رسوونکی، خبر وړونکی، پټ حال لټوونکی، ریوټچي

جاغه (jāğá) ښځ.م. د کمیس غاړه، ګرېوان.

جاکټ (jākáṭ) نر.م. (ج. جاکټونه) ۱) نیم تنه یي جمپر؛ ۲) بنیان.

جاکړ (jākáṛ) نر.م. جکړ، بادوباران، ځول، هغه باران چې سخت باد او سېلۍ ورسره وي.

جاکی (jākáy) نر.م. (ج. جاکي) یخ شوی، مسوره شوی، ترمنه شوی، مایه شوی، پرن شوی.

جاګنی (jāganáy) نر.م. نوی، هغه غوايي چې په غوبله کې ځای په ځای مړوي ته جوخت ولاړ وي او نور غوایان وریاندې راتاوېږي.

جاګیر (jāgī́r) نر.م. هغه سیمه یا ځمکه چې د یوې سیمې د واکمن له خوا چاته د هغه د خدمت یا معاش په مقابل کې ورکول کېږي.

جاګیردار (jāgīrdā́r) نر.م. (ج. جاګیرداران) د جاګیر خاوند، د ځمکو خاوند، هغه چاته چې جاګیر ورکړی شوی وي.

جال (jā́l) نر.م. ۱) تور؛ ۲) دود، دستور؛ ۳) مکر و فریب، ټګي؛ ٤) دام، لومه.

جالګی (jālgáy) نر.م. (ج. جالګي) ۱) وړوکی جال، جالګوټی؛ ۲) د غني ځاله؛ ۳) د نغري په څنګ کې د خوشیو اېښودلو ځای.

جالګی (jālgáy) ښځ.م. ۱) هغه جالي چې کړکۍ ته د ماشو د مخنیوي لپاره لګول کېږي؛ ۲) د ښځو په بوقره کې جالي.

جالوغ (jālúğ) نر.م. جابغ، د آس د زین لاندې هغه لمځی چې د خولو لپاره وي.

جالول (jālawə́l) مص. مت. رواجول، دودول.

جاله (jālá) ښځ.م. (ج. جالې) ۱) ځاله، بنځولی؛ ۲) د جولاګي ځاله؛ ۳) له سیند څخه د پورېوتو یوه وسیله چې له څو ګانو څخه جوړه شوې وي؛ ٤) سپینه پرده چې په سترګه کې پیدا کېږي ۵) پوله؛ ٦) نیستي، غریبي، خواري.

جاله وان (jālawā́n) نر.م. ۱) د جالې چلوونکی؛ ۲) د جالې خاوند، د کښتۍ خاوند.

جالی (jāláy) ښځ.م. ۱) جوړی، شرومبی، شنه اوبړی چې په ډنډ او ولاړو اوبو کې پیدا کېږي؛ ۲) د اوسپنې، پلاستیک او... څخه جوړه شوې سوری سوری پرده.

جالېدل (jāledə́l) مص. ل. مشهورېدل، رواجېدل، دود کېدل.

جام (jā́m) نر.م. (ج. جامونه) ۱) کټوری، پیاله، کاسې ته ورته لوښی؛ ۲) د غور په ولایت کې د یوه تاریخي ځای نوم دی.

جامباز (jāmbā́z) نر.م. ۱) مست اوبښ، ناباري اوبښ، سرکښ اوبښ؛ ۲) د خپلې خوښې خاوند، ناارامه، سرټنبه، سرټمبه.

جامبره (jāmbə́ra) ښځ.م. ...

جامبره (jāmbṛá) ښـځ.م. (ج. جامبـرې) جـاره، جاځه، هغه ونې او بوټي چې څانگې يې يو په بل کې سره نښتي وي.

جامد (jāmíd) ص. نـر.م. ۱) ټينـگ، کلک شی؛ ۲) هغه کليـمه چې بله کليـمه تري اشـتقاق نه شي موندلای.

جام جم (jāmijám) نـر.م. د داسـتانو لـه مخې د جمشيد پاچا هغه پياله چې دنړۍ نقشه په کـې ايستل شوې وه.

جامع (jāmiع) ص. نب. ۱) يو ځـای کـوونکی؛ ۲) مکمل، پوره، رانغاړونکی؛ ۳) لوی جومات چې دجمعې او اختر لمـونځـونه پکې کـېږي؛ ٤) مجمـوعـه، هغه جونگ چې قانوني مقررات په کې راغونډ شوي وي؛ ٥) دحضرت محمد (ص) د احاديثو مجموعه؛ ٦) د الله (ج) يو نوم.

جامع الحروف (jāmiعulhurúf) نر.م. ج. بد. هغه صنعت ته وايي چې په يوه شـعر کې د هـجا ټول حروف راوړل شي.

جامع اللغات (jāmiعullug̣át) نـر.م. د ژبـې هغه قاموس چې د هر لـغت مـانا په ډېر تفصيل سره په کې څېـړل شوې وي.

جامعه (jāmiعá) ښـځ.م. ۱) ټولنه، سوسـايټي؛ ۲) پوهنتون، يونيورسـټي، دارالعلوم.

جامکی (jāmakáy) نر.م. لنډ پتلون.

جامگی (jāmgáy) نر.م. ورکـوټی جام، کوچنی جام، جام گسکی، جام گنکی، جاموکی.

جامن (jāmán) نـر.م. ۱) د يوې ونې نوم دی چې د مېـوې رنگ يې د عـود رنـگ غـونـدې دی؛ ۲) جابې، کبو، جامنو، هغه کميس چې نڅاگر يې د نڅا په وخت کې اغوندي.

جامه (jáma) ښځ.م. ۱) ازامه، ژامه؛ ۲) کالي، لباس.

جان (jān) نـر.م. ۱) ځـان؛ ۲) ډېر خـوږ، گـران؛ ۲) دمينې کليمه.

جانان (jānā́n) نر.م. ۱) جان، محبوب، معشوق؛ ۲) معشوقه؛ ۳) عجيب، حيرانوونکی.

جانب (jāníb) نـر.م. (ج. جانبونه) څنگ، طـرف، لوری، اړخ، خوا، ډډه، پلو.

جانباز (jānbā́z) ص. نر.م (ج. جانبازان) مېړنی، زورور، بهادر، سرتېری.

جانبدار (jānibdā́r) ص. نر.م. ملگری، پلوي، په ننگه، پرخوا، مددگار، په پلو، په خوا.

جانبين (jānibáyn) نر.ج. دواړه خواوې، دوه جانبه، دوه اړخه، دواړه پلوه، دوه طرفه.

جان جان (jānjā́n) نـر.م. ۱) زارۍ، چاته عذر او زارۍ کـونه، جـگې جـگې؛ ۲) ص. د زيـاتې مينـې لـه امله چاته ويل کـېږي.

جانجو (jānjó) ص. نر.م. سست، ناړامه، ناراسته، جانجی؛ ۲) مجذوب، لېونی.

جانجو پانجو (jānjo pānjó) ص. نر.م. سست پست، بېکاره، بې ښې، بې ښمرې.

جانجي (jānjí) ص. نر.م. ۱) وراباتی، دروغې، په وراتللی، واده ته بلل شوی؛ ۲) چغچې، چغزې مغز لرونکی؛ ۳) نرم، کاغذي، ژر ماتېدونکی.

جانجيتوب (jānjitób) نـر.م. ۱) ســستي، ناراسـتي؛ ۲) په وراکې شـاملېدنه، وراباتي کېدنه، وروځې کېدنه.

جانجېدل (jānjedál) مص. ل. سستېدل، لټ کېدل، ناراسته کېدل.

جانخاني (jānxāní) نر.م. کمبو، ترنگې، "سوډ" کوری، د بوسو د وړلو هغه وسيله.

جاندار (jāndā́r) ص. نـر.م. ۱) ذيروح، سـاکښ؛ ۲) [illegible]

جاندم (jāndám) نر.م. دوزخ، جهنم.

جانشین (jānešín) نر.م. عوضي، قایم مقام، ځای ناستی، د بل چا په ځای ناست.

جانکټی (jānkaṭáy) نر.م. (ج. جانکټیان) ۱) جان نثار؛ ۲) دهندبخاني ملازم؛ ۳) د غرغري د تختې کښېوونکی.

جان نثاري (jānnisārí) ښځ.م. قرباني، له ځانه تېرېدنه، مېړانه، زړورتوب.

جان گداز (jāngodā́z) ص.نر.م. ځان خوړونکی، ځان ویلي کوونکی.

جاوجی (jāwjā́y) ښځ.م. د کمیس لمن، د ښادر (لوپټې) یا بل کالي غاړه یا څنډې.

جاور (jāwā́r) نر.م. یو ډول بوټی دی.

جاوسا (jāwsā́) ښځ.م. بېخـل، گـرونج، د منگي اېښودلو لرگين یا اوسپنیز ځای.

جاوو (jāwū́) نر.م. یو ډول تریو خوندی بوټی.

جاه طلبي (jāhtalabí) ښځ.م. عـزت غوښتنه، ځان ته د غتوالي او لويي غوښتنه.

جاهل (jāhíl) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، بې علمه.

جاهلیت (jāhilyát) نر.م. ۱) ناپوهي، ناداني، بې علمي؛ ۲) د مسیح علیه السلام له رحلت نه د محمد(ص) تر ظهور پورې د جزیرة العرب د تاریخ یوه دوره؛ ۳) سرتمبگي، ناړامي.

جاه و جلال (jāhujalā́l) نر.م. شان او شوکت، دبدبه، رعب.

جای بند (jāybánd) ص. نر.م. ځای پر ځای ولاړ، - جای بند آس.

جایداد (jāydā́d) نر.م. ۱) ملکیت، مال، شمکه؛ ۲) گنجایش، ځایېدنه.

جایز (jāyíz) نر.م. ۱) مناسب، صحیح؛ ۲) روا، د شرعي او قانون مطابق؛ ۳) اصلي، ثقه؛ ۴) مستند؛ ۵) د منلو او منظورېدو وړ.

جایزه (jāyzá) ښځ.م. ۱) انعام، گټنه؛ ۲) التون، پرتال، جاج؛ ۳) حاضري، شمار؛ ٤) اندازه او معلومات کونه.

جایفل (jāyfál) نر.م. د یوې ونې میوه ده

جباټی (jubāṭáy) نر.م. څادر، جبته، جیبته.

جبار (jabā́r) ص. نر.م. ۱) زورور، غبتلی، جبر کوونکی؛ ۲) د خدای(ج) یو صفت دی.

جبازه (jabāzá) ښځ.م. جرباجر، له واورې او باران سره یو ځای ورېدل.

جب جبو (jabjabú) نر.م. یو ډول بوټی دی چې په جبو او جبه زارو کې شین کېږي.

جبر (jábar) نر.م. ۱) زور، ظلم، زیاتي؛ ۲) ري. الجبر، جبر و مقابله؛ ۳) فل. برخلیک، تقدیر.

جبراً (jabrán) ص. نر.م. په زور، په ظلم، په زیاتي.

جبران (jabrā́n) نر.م. تلافي کونه، د تاوان تلافي.

جبرانول (jibrānawál) مص. مت. ۱) تاوان ورکول؛ ۲) مرسته کول؛ ۳) تلافي کول.

جبرلوټ (jabrlóṭ) نر.م. کونځی ټوپک، ماتوونی ټوپک، ماتېدونکي ټوپک، سرپي ټوپک.

جبروت (jabarū́t) نر.م. لویوالی، لويي، سترتوب، د خدای کبریایي صفت.

جبری (jabráy) نر.م. گالس، کشک، گېټس، هغه تسمې چې پتلون وربانديې ټينگېږي.

جبري (jabrí) ص. نب. په جبر، په زور، په ظلم.

جبری (jabrā́y) ښځ.م. لویې جرابې، هغه جرابې چې تر زنگنو پورې وي.

جبړک (jabaṛák) نر.م. ۱) وروږمه؛ ۲) د کوچنیانو د لوبو شی.

جبل (jabál) نر.م. د اوسپنې اوږدې میلې چې د تیږو اړولو او راویستلو لپاره کارېږي.

جبوري (jabūṛáy) ص. نر.م. ۱) ناراسته، تمبل؛ ۲) بې شرمه، تیټ سترګی، بې غیرته.

جبون [1] (jubún) نر.م. ۱) ژبه؛ ۲) وېرندوکی؛ ۳) د وهل له کلیمې سره د سخت دار مفهوم ورکوي.

جبون [2] (jabún) نر.م. ۱) تربوزک، مول، اوربوزی تینبوزکه؛ ۲) ص. نر.م. ژبه ور.

جبه [1] (jabá) ښځ.م. ۱) وګ. ژبه؛ ۲) جبه زار؛ ۳) هغه لوښي چې د ګانې تېل په کې تولېږي.

جبه [2] (jubá) ښځ.م. (ج. جبې) شوقه، شقه، یو ډول چپنه ده چې اوږده لستوڼي لري.

جبه جبان (jabajabā́n) نر.م. ۱) خبرې اترې؛ ۲) لوز، قول، عهد، ژبه.

جبه خور (jabaxwár) نر.م. تاندوبه، جبجوب شمکه، لنده خیشته شمکه.

جبه زار (jabazā́r) نر.م. جبه، هغه شمکه چې له څانه اوبه په کې پیدا کېږي.

جبهه (jabhá) ښځ.م. (ج. جبهې) ۱) ډله، دسته، جماعت؛ ۲) د جګړې د میدان مخنۍ برخه؛ ۳) تندی؛ ٤) د سپوږمۍ د یوه منزل نوم.

جبی (jabáy) ښځ.م. ۱) ژبی، زبس، د کوچنیانو د تالو پربوتلو ناروغي؛ ۲) یو اغزن سور ګلی بوټی دی.

جبین (jabín) نر.م. تنده، وچولی، تندی.

جپ (jap) نر.م. وظیفه، ذکر، عبادت.

جپالی (japālay) نر.م. وبا، کوالرا، مرګو.

جپامرګو (japāmargó) ښځ.م. دوبا ناروغي.

جپتال (japtā́l) نر.م. مو. له لسو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی چې یو خالي او درې ضربه لري.

جپر (japár) نر.م. بېکاره اسباب، عبث او بېکاره څیزونه، لکه زوړ او تلي اسباب او سامان.

جت (jat) نر.م. ۱) ډول، قیافه، بڼه؛ ۲) جوړه، جفت؛ ۳) ناپوه؛ ٤) ساروان، اوښبون، اوښبه.

جت بولي (jatbolí) ښځ.م. جت بولي، بې شرمي، بې حیایي، سپکه وضعه او سپکه خوله.

جتیي (jatayí) ص. نر.م. خسک چرګ.

جته (jatá) ښځ.م. جتی، ډله، توله، غونډه.

جتي ستي (jatisatí) ص. نب. ۱) لوند، مجرد؛ ۲) بې پروا؛ ۳) بد خرڅه، خرخو، مُسرف.

جټ [1] (jaṭ) نر.م. (ج. جټان) ۱) جټ، جاټ، جپسي، رومانیز، د یو تېر نوم، د راجپوتانو یوه څانګه؛ ۲) ص. ناپوه، جاهل؛ ۳) کم ذاته، کم اصله.

جټ [2] (jiṭ) نر.م. ۱) فواره، داره؛ ۲) نوزل، هغه سوری چې غاز یا مایع په فشار سره د باندې څخه راوځي.

جټ پول (jaṭpól) نر.م. د ښځو مکر و فریب.

جټتوب (jaṭṭób) نر.م. ۱) جټوالی؛ ۲) ناپوهي.

جټ ستریم (jaṭstrím) نر.م. هو. تند باد.

جټ کانه (jaṭkā́na) ص. ښځ.م. ۱) معمولي، اسان؛ ۲) بې قاعدې.

جټکه (jaṭká) ښځ.م. وګ. جیتکه.

جثه (jusá) ښځ.م. (ج. جثې) څېره، قواره، مخ، شکل، تن، بدن، صورت.

جج (jaj) نر.م. ۱) دزنې کوغالي، دزنې کوتی، د زنې تنوتې برخه؛ ۲) دزنې لاندې غوښه.

ججکی (jajkáy) نر.م. وګ. چچه.

ججلداغ (jijaldā́ğ) نر.م. چرچرانکی، دم، توز، یو ملخ دوله ساکښ دی.

ججوره (jajúra) ښځ.م. ۱) ججوره، جاغور؛ ۲) حوصله؛ ۳) پرسېدلی او رمېږ؛ ٤) د توریک جاغور یا ججوره.

ججوی (jajóy) نـر.م. د لاله گل، د خـاتـول گل، شندي گل، یو ډول سارانی گل دی.

ججه (jajá) ښځ.م. (ج.ججې) ۱) تلنگ؛ ۲) ټاټ؛ ۳) جزیه.

ججی (jijáy) نر.م. یو ډول حـلال مارغه دی، نر یې اوږده لکۍ او ښایسته ښکې لري.

جحیم (jahím) نر.م. دوزخ، جهنم.

جخ (j(u,o)x) نـر.م. ۱) د اوبـو مـخ؛ ۲) ځگ؛ ۳) پرپوکی، پوکنۍ حباب.

جخت (joxt) ق. ۱) پیوست، جوړه، ښنگ په ښنگ ۲) ټیک، صحیح.

جختوالی (joxtwāláy) نر.م ۱) پیوستوالی، جوړه توب؛ ۲) ټیکوالی، سموالی.

جختول (joxtawə́l) مص.مت.جوړه کول، برابرول سره ښنگ په ښنگ کول.

جخته (joxtá) ښځ.م. ځخته، ښښته، یو ډول غرنی بوټی دی.

جختېدل (joxtedə́l) مـص.ل. پیـوست کـېدل، جوړښتېدل، یو ځای کېدل، پیوستېدل.

جد (jad) نر.م. (ج. اجداد) نیکه، د پلار پلار، د مور پلار، لوی نیکه.

جدا (jodā́) ق. گوښې، جلا، بېل، یوازې، ځانله.

جداً (jiddán) ق. په جدیت سره، په کلکه سره.

جدار (jidā́r) نر.م. دېوال،.

جدال (jidā́l) نر.م. جگړه،دښمني، لانجه.

جدایي (jodāyí) ښځ.م. ۱) بېلتون، فراق، هجران ۲) لرېوالی، بېلوالی، گوښیتوب

جدر (jadár) نر.م. بنسټ،تنه، اساس، آر، جرړه.

جدل (jadál) نـر.م. ۱) نزاع، مخالفت، دښمني، لج؛ ۲) شور، کړس، بحث، جنگ، جگړه.

جدوار (jadwār) نر.م. ....

جد و جهد (jidujáhd) نر.م. هڅه،هلې ځلې،هاند.

جدور (jadū́r) نـر.م. د کـوچنیانو د ژیـې (کنکې ژبې) د پورته کولو درمل یا دوا.

جدول (jadwál) نر.م. لسټ، لېست، فهرست.

جدي (jedí) ص.نب. ۱) فعال، تکړه؛ ۲) د حقیقت له مخې؛ ۳) په جدیت؛ ٤) ښځ.م. مـرغـومی؛ ٥) د مـرغـومي میاشـت؛ ٦) قطبي ستوری؛ ٧) جغ. د شمکې د یوې فـرضي کرښه ده.

جدیت (jidiyát) نر.م. ۱) فعالیت، کوښښ، تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) تېزوالی، تېزي.

جدید (jadíd) ص.نر.م. ۱) نوی، تازه؛ ۲) اوسنی؛ ۳) د دې وخت، عصري.

جذاب (jazā́b) ص.نـر. م.ج. ۱) راښکـونکی، جذبوونکی؛ ۲) په زړه پورې، زړه راښکونکی.

جذام (jazā́m) نر.م. وگ. پرنگ[۲].

جذب (jazb) نر.م ۱) اثر، کشش، کښنونه، راکښنه؛ ۲) جوش، د بېخودۍ هغه ډول کیفیت چې اهل الله ته وربښېږي.

جذبات (jazabā́t) نر.م. (د جذبې جمع) احساسات د زړه او ذهن د جوش کیفیت.

جذبول (jazbawə́l) مـص. مـت. ۱) راکښـول، راجلبول، راکښل؛ ۲) ځان ته راښکل.

جذبه (jazbá) ښځ.م. احساس، داحساساتو پـاړېدنه جوش.

جذر (jázar) نـر.م. ۱) اصل، رېښه، جـرړه، ولې؛ ۲) (ري.) هغه عدد چې په خپل ځان کې ضرب کړی شي؛ ۳) طب. هغه برخه چې له جـذع ځخه جلا کېږي.

جر (jar) نر.م. ۱) ویاله، لښتی، زاکښ؛ ۲) ص.نر. م. پاتې، پړ، مغلوب؛ ۳) گړوږ؛ ٥) په گـرامر کې د یوې کلیمې غیر اصلي حالت

جرابه (j(a,u)rāba) ښځ.م. (ج. جـرابې) جرابه، جورابه؛ د پښو اغوستلو کالي.

جرأت (jurát) نر.م. ١) زړورتيا؛ ٢) بې پروايي.

جراثيم (jarāsím) نـر.ج. ١) اصـل، ريښه؛ ٢) د ريښي چاپېره خاوري؛ ٣) د مېـږي کـور؛ ٤) و.ګ. مکروب.

جراح (jarāh) فـا. نر.م. سـرجن، ځيـرونکی، هغه ډاکټر چې عمليات کوي.

جراحت (jarāhát) نر.م. ټپ، زخم، پرهر، پرهار.

جراحي (jarāhí) ښځ.م. جـر. عمليات، اپريشن، طبي عمليات، سرجري.

جرار (jarấr) ص. نر.م. ١) ژبغراند، ژبور، چالاکه؛ ٢) زړور، تکړه؛ ٣) په جنګ کې ماهر.

جراسک (jarāsák) نـر.م. چرچرک، کيرړی، يو ډول حشره ده.

جرايل (jarāyə́l) نر.م. ارت خولي غربين، يـو ډول پخوانی ټوپک دی چې ارته خوله لري.

جرب (jarb) نر.م. پم، درب، خارښت، د ځان ګرولو يو ډول جلدي ناروغي ده.

جرپی (jarpáy) ص. نر.م. ګرټن، باټو.

جرثقيل (jarsaqíl) نر.م. پالوان، کرېن.

جرجر (jarjár) نر.م. هر هر، خره ته د جنسي تحريک اواز.

جرجور (jarjúr) نـر.م. خـروبی، جـور جور، جور جوری، شرشره، جرجوری.

جرجير (jarjír) نر.م. تراتېزک، يو ډول سابه دي.

جرح (jarh) ښځ.م. ١) جـرحه، پرهـار، زخـم، ټپ؛ ٢) د ګوا شهادت باطلول.

جرړه (jaṛa) ښځ.م. ولي، ولې، بېخ، بنياد، ريښه، سيه، رده، اساس، د يوه شي اصل.

جرړی (jaṛáy) ښځ.م. يو ډول خړرنګي چنچنه.

جرس (jarás) نر.م. ١) ګونګری، ګينګری، غړاو، زنګوله، غبره، جرنګانی؛ ٢) د مروتو د کسرونو د جوړولو يو شاعر.

جرعه (jorʼá) ښځ.م. غرپ، ګوټ، غورپ.

جرغاتکه (jərğātə́ka) ښځ.م. يوه مرغۍ ده.

جرقه (jaraqá) ښځ.م. ١) لمبه، سپرغی، بڅری، د اور بڅري، د برېښنا پړک؛ ٢) جرک.

جرکانی (jarkā́nay) نر.م. چونګې، ګټه، پېسې کې له اصلي ګټې زيات څه اخيسته.

جرکېدل (jarkedə́l) مصـ. ل. ١) ګـوږ کېدل، انجړېدل، جـړېدل؛ ٢) مغلوبېدل، ماتېدل؛ ٣) نيول او لاس پرې اېښودل.

جرګاوو (jərgāwú) ص. نر.م. مرکچي، مرکزن، د مرکې سړی، جرګه مار.

جرګتو (jərgatú) نر.م. ١) جرګـتو، د جرګې مشر، د مرکې مشر؛ ٢) ص. نر.م. غونډه کوونکي، مجلسي، مرکچي.

جرګه (jərgá) ښځ.م. (ج. جرګې) ١) غونډه، ولسي مجلس، ټولی، د مشورې مجلس، قومي غونډه؛ ٢) ننواتې، مرکه؛ ٣) سلا، مصلحت.

جرګه ګی (jərgagáy) ښځ.م. وړه جرګه، فرعي جرګه، کوميټه، کميسيون.

جرګه وال (jərgawā́l) نر.م. د جـرګې غـړی؛ په جرګه کې برخوال.

جرلګ (jarlág) نر.م. ځلرګ، ځلرګه، خـړرنګی اغزی دی.

جرم(١) (jorm) نر.م. ١) تېروتنه؛ ٢) ګناه، جنايت.

جرم(٢) (jirm) نر.م. ١) جسم، کتله - اسماني اجرام، ستوري؛ ٢) مکروب؛ ٣) جنين؛ ٤) ريښه.

جرمانه (jarmānā́) ښځ.م. (ج. جرمانې) ناغه، جريمه، تاوان، مالي سزا، باځه،

جرم پېژندنه (jormpežandána) ښ‌غ‌م. د جرم علمي څېړنه، کريمينالوجي، کريمينولوژي.

جرم کار (jorəmkár) نر‌م. گناهکار، مجرم.

جرموره (jarmorá) ښ‌غ‌م. غونډاري، موره، هغه پارسوب چې د حشري د چيچلو په سبب په پوستکي باندې پيدا کېږي.

جرنگانی (jrangānáy) نر‌م. زنگ، تنگ تنگی.

جرنگاوو (jrangāwú) نر‌م. شرنگاوو، جرنگاوو.

جرنگول (jrangawə́l) مص. مت. شرنگول، شرنگول، جرنگول.

جرنيل (jarnáyl) نر‌م. (ج. جرنيلان) ۱) جنرال، جنربل، د پوځ لوی افسر؛ ۲) مغرور، مشروټ.

جره (۱) (jará) ص. نر‌م. (ج. جره گان) ۱) مجرد، لوند؛ ۲) يوازې، گوښی، تنها.

جره (۲) (jurə́) نر‌م. (ج. جره گان) يو ډول بابنه.

جره توب (jaratób) نر‌م. بې ښځې توب، لوند توب؛ جره والی، يوازېتوب.

جري (jarí) ص. نب ۱) تغيير خوړونکی، اوښتونکی؛ ۲) په گرامر کې اوښتی يا تغيير خوړلی شکل.

جری (jaráy) ښ‌غ‌م. لښتی لښتی، شبلي شبلي.

جريان (j(a,i)r yā́n) نر‌م ۱) تگ، بهېدا، روانېدنه؛ ۲) حزبي ډله؛ ۳) جاري کېدنه؛ ٤) د بربښنا چلېدنه؛ ٥) ادامه، جاري، روان.

جريب (j(a,i)rib) نر‌م. د ځمکې د اندازه کولو يو واحد دی؛ د دوه زره مربع مترو مساحت.

جريب کښ (jəribkáṣ) نر‌م. (ج. جريب کښان) جريب کوونکی، جريبگر، مساح، هغه څوک چې ځمکه جريبوي (اندازه کوي).

جريبن (jəribán) نر‌م. جريبن، يو ډول گل دی.

جريبول (jaribawə́l) مص. مت. جريب کول، جريبکې کول جريبونه.

جريده (jaridá) ښ‌غ‌م. ۱) څاخ، څانگه، منده، خونگ؛ ۲) يادگار؛ ۳) ژورنال، مجله، اخبار، مهالنۍ، خپرونه.

جريز (jaríz) نر‌م. شيره، اتوب، گرېی، اروب.

جريمه (jarimá) ښ‌غ‌م (ج. جريمې) تاغه، جرمانه، بانده، تاوان، مالي سزا.

جړ (jaṛ) نر‌م ۱) جړه، ريښه؛ ۲) ص. نر‌م. تاوراتاو گډوډ؛ ۳) نر‌م. ج. زهر.

جړامبو (jaṛāmbú) ص. نب. ۱) تمبل، ستومانه؛ ۲) هغه کالي چې پر چا لوی او ارت وي.

جړانگو (jaṛāngú) نر‌م. فلوس، پلوس، د يوه طبي بوټي نوم دي.

جړاو (jaṛáw) ص. نب. پسوللی، سينگار، په گانه سنبال، گاڼلی.

جړاوول (jaṛāwawə́l) مص. مت. په ښکلو غميو ښکلي، په جواهراتو ښکلل.

جړاوه (jaṛāwá) ښ‌غ‌م. (ج. جړاوې) په غميو او جواهرو ښکلي شوي کالي.

جړاوېدل (jaṛāwedə́l) مص. ل. په غميو باندې ښکلي کېدل، په جواهرو ښايسته کېدل.

جړبړ (jaṛbáṛ) نر‌م. جلاب، جولاب، جولاپ.

جړپړ (jaṛpáṛ) ص. نر‌م. په يو بل کې ننبتی، په يو بل کې ننوتی، انجرينجر، گډوډ، پېچلی.

جړپن (jṛapán) ص. نر‌م. اېلتي ويونکی، ډتن.

جړپول (jṛapawə́l) مص. مت. ۱) ډتول، چتي غړوول؛ ۲) په لوښي کې د مايعاتو ښوررول.

جړپېدل (jṛapedə́l) مص. ل. چتي غړېدل، کړتېدل، کړپېدل، اېلتي ويل.

جړجړ (jaṛjaṛ) نر‌م. ۱) د اوبو د راتوېدلو اواز؛ ۲) چتي، پوچ، بې مانا، عبث، فضول.

جړجړی (jaṛjaráy) نر‌م. جړوبي، ځړوبي، شرشره.

جړک (jṛak) نر.م. تکان، جرب، درز.

جړکانی (jaṛkā́nay) نر.م. زیاتی، سرباري، اضافه، علاوه، وربانديٍ زیاتونه.

جړک جړوک (jṛakjṛū́k) نر.م. لړزېدنه، غچاري غچهار، غنجاري

جړمری (jaṛmaráy) ښځ.م. زهر مهره، د زهرو ضد مرۍ.

جړموره (jaṛmorá) ښځ.م. لړمې، لرمې، لرمی، تمبکې، یو ناروغي ده چې په بدن سرې داني راخېژي.

جړند (juṛánd) نر.م. وګ. جلغ.

جړنګ (juṛáng) نر.م. ځیلی، جورنګ، جیرنګ، نار، د هندواڼي، ختکي هغه برخه چې په ځمکه باندې اوږده تللې وي.

جړنګاوو (jṛangāwū́) نر.م. جړنګاک، شرنګاوو

جړنګهار (jṛangahā́r) نر.م. جړنګې، شرنګی، شرنګهار، شرنګا، د ګینګړیو اواز.

جړوبی (jaṛobáy) نر.م. وګ. جړجړی.

جړه (jáṛa) ښځ.م. ۱) د ګلاب ګل؛ ۲) ریښه، جرړه؛ ۲) بنیاد، ار.

جړي (jaṛí) ښځ.م. د سپي غپا پرله پسې اوازونه.

جړی (jaṛáy) ښځ.م. ۱) پرله پسې باران؛ ۲) زهر موره؛ ۳) کانګی؛ ٤) د یوې ناروغی نوم دی؛ ۵) یو بوټی چې د غه ناروغي ځنې پیدا کېږي.

جړې باجړې (jaṛebājaṛe) ښځ.ج. چکاړ، چکړې، چیکړې، ختي، له بارانه پیدا شوې ختې.

جز [1] (jaz) نر.م. ۱) جغ، جغ، ږ سرور کرو غورو یا داغلو اواز؛ ۲) چیچنه.

جز [2] (juz) نر.م. (ج. جزونه، اجزا) جزء، جزو، ذره، توک، برخه، حصه، د یوه شي یوه برخه.

جزا [1] (jazā́) ښځ.م. ۱) بدله، عوض، سزا (د نېکی یا بدی)؛ ۲) د مکافات ضد؛ ۳) ثواب.

جزایل (jazāyíl) نر.م. جزایل، غربین، د یوه پخواني توپک نوم دی.

جزایلچي (jazāyilčí) نر.م. رساوریشتونکی، نښه ویشتونکی، مېرګن، نښه باز.

جزایي (jazāyí) ص.نسب. ۱) د جزا، د جزاوړ؛ ۲) مجازات شوی، تر جزا لاندې راغلی.

جزبز (jizbíz) نر.م. ۱) د بې بدیو لوېده؛ ۲) قهر، سوخت، په تاو کې، غوسه، غضب.

جزبندي (jozbandí) ښځ.م. جزوبندي، د کتاب یو راز بنه ګنډنه ده.

جزر (jazár) نر.م. جغ. د مد ضد، د سمندر داوبو کښېنته کېدنه.

جزع (jazʕ) ښځ.م. بې صبري، بې قراري، بېره.

جزع پزع (jazʕapazʕ) ښځ.م. جزې پزې، ناري سورې، ځوږ، شور و فریاد، هلې ځلې.

جزغاله (j(i,u)zǧā́la) ښځ.م. ززسوکی، جیجق، ځځغولی، ګګړی، کسکر، بوګړی، کروبی.

جزګی (jazgáy) ښځ.م. پوسکی، پسکی، باد.

جزم (jazəm) نر.م. ۱) غږوندی، د یوې کلیمې پای ساکنول یا یې د کوم حرف حذفول؛ ۲) اراده، یو کارته عزم کول؛ ۳) مضبوط، کلک؛ ٤) پرې کونه؛ ۵) لازمول او واجبول.

جزول (jəzawə́l) مص.مت. ۱) کباب یا غوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) ځوړول؛ ۳) د غوړیو جزهاری ویستل.

جزهار (jəzahā́r) نر.م. جزهاری، جزاری، جزجزی.

جزېدل (jəzedə́l) مص.ل. ۱) غوښه په غوړیو کې سره کېدل، د غوښې وریتېدل؛ ۲) ځوړېدل، کړېدل.

جزیره (jazirá) ښځ.م. (ج. جزیرې) جغ. ټاپو، هغه وچه چې د اوبو په منځ کې وي.

جزیره نما (jaziranamā́) ښځ.م. ټاپو وزمه، یوه تړته ځمکه چې درې خواوې یې په اوبو او یوه خوا یې په وچه پورې نښتې وي.

جزیه (jaziyá) ښځ.م. مالیه، د ځمکې خراج، هغه مالیه چې یهود او نصارا اسلامي حکومت ته ورکوي او حکومت بالمقابل د دوی ځانونه او مالونه حمایه کوي.

جزیي (jozí) ص.نب. ۱) لږ، اندک، کم، لږوټي؛ ۲) بېل، جلا؛ ۳) جز ته منسوب.

جزئیه (joziiyá) ص. ښځ.م. د «کلیه» خلاف، جزئیه قضیه چې د یوې موضوع ځینو افرادو ته راجع شي.

جژ (jəž) نر.م. چش، د حیوان د وینو راوتلو اواز.

جړکی (jaẓkáy) نر.م. د وینې پشکی ... د حلالېدو په وخت د وینې اواز.

جړمه (jiẓmá) ښځ.م. زېږمه، زېږمه، د سترګې هغه برخه چې بانه پرې راشنه کېږي.

جسارت (jasārát) نر.م. ۱) زوورتیا، زوورتوب؛ ۲) سپین سترګي، بې حیایي، بې شرمي.

جسامت (jasāmát) نر.م. ۱) غټوالی، مزیتوب، پنډوالی، مزي والی؛ ۲) کتله، بدنه، اندازه.

جست (jast) نر.م. ۱) جس، زینک، رویي، د یوه فلزي عنصر نوم دی؛ ۲) توپ، خېز، ترپ.

جسته (jastá) ښځ.م. چیلکو ته ورته د پنبو کولو یوه وسیله وه.

جسد (jasád) نر.م. ۱) تن، وجود، بدن؛ ۲) لاښ، کالبوت، مړی، مړه بدنه.

جسر (jasár) نر.م. ۱) بېړۍ اوبې، مستۍ اوبې؛ ۲) پُل، د پورې وتلو لاره، لرګین پول.

جسم (jísam) نر.م. ۱) وجود، تن، بدن، ځته، پړی؛ ۲) تم. هر هغه څه چې ابعاد ولري.

جسماني (jismāni) ص. نب. جسمي، بدني، د جسم، د جسم او بدن سره تړلی.

جسور (jasūr) ص. نر.م. ۱) زوور، د جسارت خاوند؛ ۲) بې شرمه، بې حیا، ځیر سترګی.

جسیم (jasím) ص. نر.م. ۱) غټ، مضبوط، مزی؛ ۲) لوی، عظیم.

جشن (jašən) نر.م. ۱) خوشالي، ښادي، خوښي؛ ۲) ملي اختر، ملي خوښي، ملي خوشالي.

جشی (jišáy) نر.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جعبه (jaʿbá) ښځ.م. جابه، روک، راوک.

جعفري (jaʿfari) نر.م. ۱) د یوه ګل نوم دی؛ ۲) جالګی، سیکه، جالی.

جعل (jaʿál) نر.م. ۱) جوړښت، بناوټ؛ ۲) ساخته کاري؛ ۳) فریب؛ ٤) د غوشایانو ګونګټ.

جعل ساز (jaʿalsā́z) فا. نر.م. جعل کار، چلي، درغلي، دروهي، دوکه باز، غلوونکی، چالباز، جعلکار.

جعلي (jaʿlí) ص. نب. بدل، نقلي، تقلبي.

جغ (jəğ) نر.م. ۱) ځغ، ژغ، پلنه تخته چې د کولبې په وخت د غواوو پر غاړه ابنبودل کېږي؛ ۲) په سروغوږیو کې د لوند شي لوېدلو غږ.

جغات (jəgā́t) نر.م. ۱) هڅه، زیار، زحمت، ربړ؛ ۲) تاوان، زیان، نقصان.

جغاغه (jağāğá) ښځ.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جغانغه (jağānğá) ښځ.م. د چرګ تاج.

جغاول (jağāwál) نر.م. ۱) هغه مرغلین مزی چې د بازغاړې ته وراچول کېږي؛ ۲) امیل، هار.

جغ بوز (jağbóz) نر.م. پشوګی، چغبوز، یو ډول وبښته لرونکي چنجي.

جغجغانی (jağjağānáy) نر.م. غورندوز، ژرژری، غرندوز، د لرګي ګرګرانی

جغدي (juğdí) ص. نب. سوی، وريت.

جغديتوب (juğditóh) نر. م. وريتوالی، کبابېدنه.

جغرافيايي (juğrāfiyāyí) ص. نب. د جغرافيې، په جغرافيې پورې تړلی، جغرافيوي.

جغرافيه (juğrāfiyá) ښځ. م. جغرافيا، جيوګرافي، جغرافيې: ۱) د بطليموس د يوه کتاب نوم؛ ۲) ل. م. د شمکې وصف يا احوال بيانونه.

جغرۍ (jağráy) ښځ. م. ونګا، کوله، ونګلېدا، انګولا، د سپي انګولا.

جغړۍ (juğṛáy) ښځ. م. د پښو د ګوتو د خوساکېدو له لامله د ګوتو د لاندنيو برخو چاودېدل.

جغله (jağalá) ښځ. م. ميده ريګ، کاږ، شينګرې، ميده کاڼي، شګې، جغل.

جغن پړی (j(a,u)ğanpəṛay) نر. م. د ځغ پړی، د ژغ پړی، سربوڼی، هغه پړی چې د سپاري غشی له جغ سره تړي.

جغندر (joğandár) نر. م. ج. جوغندر، لبلبو.

جغنډ (jağánḍ) نر. م. ۱) ژغنډ، ستېه، مونډ؛ ۲) د ونې يا ستې هغه برخه چې په تېره شي وهل شوې او يوه برخه يې ژوره شوې وي؛ ۳) برغنډ؛ ٤) مېخ، موړی.

جغنډی (joğanḍáy) نر. م. (ج. جغنډي) ژغنډی، هغه اوار لرګی چې په جغ کې ورکول کېږي او د غويي ورمېږ په جغ کې ايساروي.

جغول (joğawə́l) مص. مت. ۱) سوځول، په زوره ننه ايستل؛ ۲) په جغ کول، په جغ کې غويان ايسارول.

جغونډی (joğunḍáy) نر. م. (ج. جغونډي) ژغونډی، يو ډول مارغه دی.

جغه (joğá) ښځ. م. (ج. جغې) ۱) کرکره، قرقره، تاج؛ ۲) شمله، طره؛ ۳) يو ډول بوټی دی؛

٤) چينه، چپن، چوپانه، چوغه، شرقه.

جغی (jağáy) نر. م. دولی، زمبهل، ځولی.

جغېدل (uğedə́l) مص. ل. سوځېدل، په زوره کې ننه کېدل، په زور په کې منډل کېدل.

جفا (jafā́) ښځ. م. ۱) ظلم، جبر، ستم؛ ۲) بې‌وفايي، بې مهري، له سې علاقګی نه مخ اړونه.

جفاکش (jafākáš) ص. نر. م. خواري کښ، محنتي، زيارکښ.

جفت (joft) نر. م. ج. جوړه، غبرګ، غبرګون، جېې، جتې، د طاق ضد.

جفتکه (joftáka) ښځ. م. (ج. جفتکې) په دوارو پښو، په غبرګو پښو ځغز يا توپ اچونه.

جوفتي (joftí) ص. نب. جماع، مقاربت.

جفر (jafár) نر. م. (ج. جفار) علم الحروف، حروف پوهنه، د يو علم نوم دی.

جفري (jafrí) ص. نب. په علم الحروف پوه، د حروف پوهنې عالم، توري پوه.

جق (jaq) نر. م. جک، فضوله خبره، پرته، اپلته.

جق جق (jaqjáq) نر. م ۱) کوټ کوټ؛ ۲) بې ځايه او چټي چقېدنه او ګړېدنه.

جقه (jaqá) ښځ. م. (ج. جقې) ګڼه ګونه، ازدحام.

جک (jak) نر. م. ۱) و.ګ. جق؛ ۲) داوسپنې يو ډول فلزي يا پلاستيکي لوښی؛ ۳) د اوبو يو چينجی ۲) شګ، د مسترو شاربلو متی (چاتی).

جکړ (jakáṛ) نر. م. (ج. جکړونه) ۱) جاکړ، باد، باران، توفان؛ ۲) ناراسته، لټ؛ ۳) تباهي.

جکول (jakawə́l) مص. مت. ۱) په عبثو خبرو وخت ضايع کول؛ ۲) راکښل، زور لګول، د مېنې له امله په زور ايسارول.

جکه جکه (jakajaká) ښځ. م. اوږد بحث، مفصل بحث، اوږدې خبرې، ډېرې خبرې.

جکېدل (jakedә́l) مص. ل. منجمدل، په زور راکښل کېدل، د ځان د خلاصولو لپاره زور لګېدل.

جګ (j(i,a)g) ص. نر.م. ۱) دنګ، اوچت، لوړ؛ ۲) شخ، ولاړ، نېغ؛ ۳) نر.م. و ګ. جک.

جګار (jagā́r) نر.م. جنګ جګړه، جنګ لګېدل.

جګ برېښ (jagbréṣ) نر.م. عس. سرپرکښر، دوړو ضابطانو دربیمه رتبه.

جګپوري (jagpū́ray) ص. لورمقامي، عالیجا.

جګپوریز (jagpūríz) ص. لوړپوړیز، اسمانڅک (وداني) بلند منزل.

جګتوب (jagtób) نر.م. لوړوالی، دنګوالی، جګوالي، لوړتوالي، لوړتیا، جګتیا.

جګتورن (jagtūrán) نر.م. عس. عسکري رتبه ده چې له ملکي څلورمي رتبې سره برابره ده.

جګ جګ (jigjíg) نر.م. غرچی، درچکی، دوه غوېان په جنګ اچولو غږ.

جګ جګانی (jagjagānáy) نر.م ۱) جګ جګنی، شکشکه، اوسپنیز غشی چې د چرګانو بنکي ورباندي ویشتل کېږي؛ ۲) دبېدیو لوبه.

جګجګي (jagjigí) نر.م. د ځاروېو بنکرونه.

جګ جګي (jagjigáy) ښځ.م. جار جار، ځار ځار، جګی، منت، ګجي ګجي، زاري.

جګ جوړ (jagjóṛ) ص. نر.م. جګ جوړ، تندرست، روغ رمټ، ښه جوړ.

جګ خولی (jagxū́lay) ص. نر.م. عس. هغه توپ چې جنګي الوتکې پرې ویشتل کېږي.

جګر (jigár) نر.م. ځیګر، سینه، تټر.

جګرخون (jigarxū́n) ص. نر.م. ځیګرخون، خواشینی، په کړاو اخته، کړېدونکی.

جګري (jigarí) ص. نب. دځیګررنګه، قرمزي.

جګړ (jagáṛ) نر.م. ۱) کوډله، ځیری، ځېره؛

۲) خارخانه، په اوړي کې دکښتو شولېپاره له غوزانو څخه جوړ شوی خونه.

جګړاوو (jagṛāwū́) ص. نب. جنګي، جګړن، جګړه مار، جګړیالی، جنګ غواړی.

جګړن (jagṛán) ص. نر.م. ۱) دملکي پنځمي رتبې برابر، د جګتورن او ډګرمن تر منځ عسکري رتبه؛ ۲) جنګیالی، جنګي.

جګړول (jagṛawә́l) مص. مت. و ګ. جنګول.

جګړه (jagṛá) ښځ.م (ج. جګړې) ۱) جنګ، حرب، نښته. ۲) شور، لړایي.

جګړه ایز (jagṛaiíz) ص. نر.م. ۱) د جګړې؛ ۲) نر.م. جنګي او محاربوي احضارات.

جګړه مار (jagṛamā́r) ص. نر.م. ۱) و ګ. جګړاوو؛ ۲) جنجالي؛ ۳) جنګ تودوونکی.

جګړیځ (jagṛī́ź) ص. نر.م. جنګړه، جنګي.

جګړېدل (jagṛedә́l) مص. ل. و ګ. جنګېدل.

جګغاړی (jaggā́ray) ص. و ګ. جګلاوو.

جګل (jagál) ص. نر.م. ۱) نیغ، مونډی، میښته؛ ۲) اخته، لګیا، ورته، تمبه، متبه.

جګلاوو (jaglā́wū) ص. نب. ۱) دنګ، لوړ، جګ، دینګ؛ ۲) بې‌پوهه، بې عقل.

جګمېچ (jagméč) ا. لوړواله سنجوونکی، ارتفاع سنج.

جګناتی (jagnātáy) ښځ.م. کوره سان، کوره ململ، مارکین، مالکین.

جګواله (jagwā́la) ښځ.م ۱) لوړوالی، جګوالی، ارتفاع؛ ۲) قد، ونه.

جګول (jagawә́l) مص. مت. ۱) اوچتول، پورته کول؛ ۲) پاڅول، ویښول؛ ۳) دېوال اوچتول؛ ٤) یو شی نېغ درول؛ ٥) پارول، لمسول؛ ٦) لرې کول، ایسته کول؛ ۷) خېژول.

جګوله (jagwā́la) ښځ.م. جګولې، چنار، عرعر.

جګه [1] (jəgā́) ص. ښځ.م. اوچته، نهغه، لوړه.

جګه [2] (jigā́) ص. ښځ.م. نکاح شوې ښځه، میېروښه، نکاښکلې.

جګي (jigā́y) ښځ.م. زارۍ، منت، خوارۍ.

جګی (jəgā́y) ص.نر.م. جګ غوندي، لوړ وچکي، د جګ تصغیري شکل.

جګې جګې (jagéjagé) ښځ.م. ۱) هرکله راشې، ښه راغلې؛ ۲) د خواست کلیمه.

جګېدل (jəgedál) مص.ل. ۱) اوچتېدل؛ ۲) ویښېدل؛ ۲) ښغ درېدل؛ ۳) یاغي کېدل.

جل [1] (jal) نر.م. ۱) تود باد؛ ۲) الصروحنه؛ ۳) اله باغ نه چارچاپېر د غنو باړ یا وېره؛ ٤) له کلا څخه چارچاپېر خندق؛ ٥) ښځ.م. جلې، نجلۍ؛ ٦) وېرکیې، کوچنوټې؛ ۷) یوه مرغۍ ده.

جل [2] (jul) نر.م. ۱) ځکېدل، خوځېدل؛ ۲) د کور د مال اسباب لپاره د جهاز له کلیمې سره یوځای استعمالېږي.

جلا (jalā́) ص.نب. ۱) بېل، یوازې، ځانته، ځانګړی ۲) ښځ.م. ځلک، ځله، چنګ.

جلاب (j(a,u)lā́b) نر.م. ۱) جاړ، مسهل، جولاپ، د عمل راوستو دارو؛ ۲) جلب کوونکی، ځکاوو ۲) مال او یا جنس په ارزان قیمت رانیوونکی او په لوړ قیمت خرڅوونکی.

جلات (jalā́t) نر.م. ۱) پوست ایستونکی، دښرې وهونکی؛ ۳) سرپرېکوونکی، جلاد؛ ٤) ظالم.

جلاتوب (jalātób) نر.م. جلاوالی، بېلتون.

جلاجل (jalājál) نر.م. ګینګرې، هغه زنګونه چې د غرمنې په پټه او د ځاروېو غاړو ته ور اچوي.

جلا جلا (jalājalā́) ق. بېل بېل، ګوښي ګوښي، جدا جدا، ځانله ځانله، تنها تنها.

جلادي (jalā́dí) ښځ.م. ۱) د جلات کار او عمل؛ ۲) سخت زړه توب.

جلار (jalā́r) نر.م. (ج. جلارونه) د نهر ارهټ، د ویالې ارهټ، د ویالې په سر ارټ.

جلال (jalā́l) نر.م. لویې، لوی والی، شان او شوکت.

جلالتماب (jalālatmaā́b) نر.م. اعزازي لقب دی.

جلاله (jalālá) ښځ.م. چینه، د جاري اوبو سرچینه.

جلالي (jalālí) ص.نب. ۱) جلال لرونکی، د خدای تعالی یو صفت دی؛ ۲) قهرجن، قهرېدونکی؛ ۳) د درویشانو یوه طریقه ده چې سید جلال الدین بخاري پورې اړه لري.

جلاوطن (jalāwatán) نر.م. ۱) پردېس، مسافر؛ ۲) فراري، تبعید شوی.

جلاوطني (jalāwataní) ا. جلا هېوادي، مهاجر.

جلایش (jalāyíś) نر.م. ځلا، چنګ، چرک، جلا.

جلاینه (jalāéna) جلا کونه، بېلونه، تفرقه.

جلب (j(a,i)lb) نر.م. ۱) کښونه، ځکونه، جذبونه متوجه کونه؛ ۲) عسکري خدمت ته حاضرونه ۳) ملګرتیا، له مېلمه سره د رخصتېدو په وخت دخو قدمه ملګرتیا کول؛ ۲) ملونه، جلونه، دځاروي دغاړې پړی.

جلباب (jalbā́b) نر.م. ۱) پړونی، پوړنی، څادر، ټهکری؛ ۲) ص. نر.م. زوړ، ضعیف، ناتوانه

جلبل (jalbál) ص. نر.م. ۱) سوی، لوغړن، ستې؛ ۲) روښانه، ځلېدونکی؛ ۳) ښکلې شوې.

جلبلی (jalbalā́y) نر.م. روښانه، ځلېدونکی.

جلبنګ (jalbáng) نر.م. ۱) یو ډول خوشبویه واښه؛ ۲) یو ډول بوټی دی چې له لرګي نه یې سرنې جوړوي

جلبول (jalbawál) مص. مت. ۱) پام راګرځول، ۲) حاضرول، راغوښتل.

جلبل (jalbál) ص. نر. ښځ. م. (ج. جلبيان) جلب شوی، غوبتل شوی، حاضر شوی.

جلبۍ (jalabáy) ښځ. م. غلوبۍ، غلبيۍ، يو ډول حوا ده چې په غرونو او تيلو کې پيدا کيږي.

جلبېدل (jalbedál) مص. ل. ۱) متوجه کېدل؛ ۲) حاضرېدل، راغوښتل کېدل.

جلت (jalt) ص. نر. م. ج. ۱) چلد، تېز، چست، چالاک؛ ۲) ژر ګند، جوت.

جلتول (jaltawál) مص. مت. ۱) تېزول، چستول، چالاکول، متی کول، اوچتول.

جلته (۱) (jalatá) ښځ. م. اوږده سرپوښنه توکری چې دونو له نريو ښاخونو څخه جوړېږي.

جلته (۲) (jaltá) ښځ. م. انډېری، پنډېری، هغه کندو چې د مزرو يا د ونو له ښاخونو څخه جوړېږي.

جلتي (jaltí) ښځ. م. تېزي، چالاکي، ګړنديتوب، بيړه، شتاب.

جلتېدل (jaltedál) مص. ل. تېزېدل، چالاکېدل، ګړندي کېدل، وندي کېدل، متی کېدل.

جلد (jeld) نر. م. ۱) څرمن، پوستکی؛ ۲) د کتاب دوتنه، پښتي؛ ۳) د کتاب يو ټوک.

جلد بندي (jildbandí) ښځ. م. کتاب ته وقايه ورکول، د کتاب وقايه، د کتاب پوښ.

جلدګر (jildgár) فا. نر. م. صحاف، هغه څوک چې د کتاب ګنډلو، جوړولو او پوښ يا وقايې ورکولو کار کوي، دوتنيار.

جلدي (jildí) ص. نب. د پوستکي، د جلد، په جلد پورې اړوند.

جلسه (jalasá) ښځ. م (ج. جلسې) ۱) غونډه، ناسته ۲) محفل، مجلس؛ ۳) په لمانځه کې قعده.

جلغ (jiláğ) نر. م. ۱) جيلغ، زېلی، تانګ؛ ۲) د چار ... ګونګی.

جلغوزه (jalğozá) ښځ. م. و. ګ. جنغوزه.

جلغه (۱) (jalğá) ښځ. م. د پوستين څرمن، د پوستين پوستکی.

جلغه (۲) (jilğá) ښځ. م. بدملګري، خراب ملګری.

جلک (jalák) نر. م. غوټه، ګرخې، تکله، کلوله، د تارونو او سنيو غونډاری.

جلکه (jalká) ښځ. م. جټکه، ټکان، ډکه، جړک.

جلکۍ (jalkáy) ښځ. م. جلۍ، نجلۍ، جينکۍ، جنکۍ، جنۍ، وړکې، جلکوټې، نجلوټې.

جلګه (jalgá) ښځ. م. (ج. جلګې) ۱) چمنکۍ، د ونو او له کبلو ډکه ځمکه؛ ۲) شاړه ځمکه؛ ۳) هديره؛ ٤) جغ. هواره او پراخه شنه ځمکه.

جلنانۍ (jalnānáy) ښځ. م. پخلنځی، اشپزخانه.

جلندری (jalandráy) نر. م. د ژرندې پل.

جلندرۍ (jalandráy) ښځ. م. مومجامه، منجامه.

جلو (jiláw) نر. م. ۱) ملونه، کيزه، جلب؛ ۲) مخه، مخ؛ ۳) سپرلۍ، سورلي.

جلوت (jalwát) ص. نر. م. ښکاره، څرګند، جوت.

جلوس (jolús) نر. م. ۱) ناسته، کېناسته؛ ۲) د پادشاهانو تخت ناسته؛ ۳) غونډه، ټولنه؛ ٤) مظاهره.

جلوګيري (jilawgirí) ښځ. م. مخنيوی، کنټرول.

جلوه (jelwá) ښځ. م. ۱) نور، تجلی؛ ۲) ځلا، بربښ، ځلېدنه، ړڼا، نظاره، ښکاره کېدل.

جلوه ګر (jelwagár) فا. نر. م. ځلېدونکی، بربښېدونکی، جلوه کوونکی.

جلي (jalí) ص. نب. ۱) ښکاره، څرګند، روښانه؛ ۲) صيقل شوی؛ ۳) ص. نر. م. خ. هغه ليک چې لوی، روښانه کښل شوی وي؛

جلۍ (jaláy) ښځ. م. ۱) چيغه، چوغه، شور ځوږ؛ ... ۳) وګ. نجلۍ

جلیا (jalyā́) ص. نب. سوی، لوی، وریت.

جلي بلي (jalibalí) بنځ.م. منت، زاري، شور، فریاد، واویلا.

جلیس (jalís) نر.م. یار، ملګری، اندیوال، اشنا.

جلیل (jalíl) نر.م. ۱) لوی، ستر، محترم، درونډ؛ ۲) د خدای (ج) یو صفت دی؛ ۳) ص. نسر.م. خ. یو ډول لیک دی چې د لیکونو د پلار په نامه یاد شوی دی او د خلفاوو له خوا به پاچهانو ته خطونه پرې لیکل کېده.

جلي مار (jalaymā́r) فا. نر.م. ۱) شور کوونکی؛ ۲) جلي باز، دختر باز، زنکه باز.

جم (jam) نر.م. ۱) جاګړ، جکړ؛ د باد او باران توپان؛ ۲) قبیله، کورنۍ؛ ۳) راغونډ، ټول.

جماتي (jumātí) نر.م. جماعتي، ۱) خادم، چوپړ، د جومات خدمتګار؛ ۳) ټولګي وال.

جماع (jimāʻ) بنځ.م. کوروالي، مقاربت.

جماعت (jamāʻát) نر.م. ۱) غونډه، ټولی، ټولنه؛ ۲) مسجد؛ ۳) صنف، ټولګی؛ ٤) ټولېدنه.

جمال (jamā́l) نر.م. ښکلا، ښایست، حسن.

جمالکوټه (jamālkoṭá) بنځ.م. یو ماده ده چې د جلابو لپاره د دوا په توګه په کارېږي.

جمالي (jamālí) ص.نب. ۱) د جمال، د ښکلا؛ ۲) د رحمت د شان تجلي؛ ۳) یو ډول ختکی؛ ٤) په بلوچستان کې د یوې قبیلې نوم.

جمامه (jamāmá) بنځ.م. منډو، جومیا، اینده، تریک، جمیا، د شرشمو یا ترناکو په څېر یو بوټی دی چې تېل ځنې باسي.

جمباز (jambā́z) نر.م. و.ګ. جامباز.

جمبړ (jambáṛ) نر.م. زړې جامې، ورستې جامې، بېکاره جامې، خونجاړي، خوندرې.

جمبوس (jambós) نر.م. ګڼه ګوڼه، ګڼ خلک.

جمبه (jambá) بنځ.م. (ج. جمبې) ۱) جنبه، پره، مرسته، پلوي؛ ۲) ص. نب. ډله، طرفدار.

جمبه پره (jambapara) بنځ.م. پره جمبه، طرفداري، مرسته، ډله بازي.

جمپ (jamp) نر.م. توپ، خېز، ورټنه، جست.

جمپر (jampár) نر.م. هغه کمیس چې لنډ لستوڼي لري (بلوز).

جمجکړ (jamjakáṛ) نر.م. باد و باران، جاګړ.

جمجکی (jamjakáy) نر.م. د بېدیو یو ډول لوبه.

جمجمه (jamjamá) بنځ.م. ککرۍ، کپرۍ، کوپرۍ، کوپړۍ، د سر کاسه، د سر کوپړۍ.

جمجمي (jamjame) بنځ.م. د تندي یا تندې یو ډول ګاڼه ده.

جمدانی (jamadānáy) بنځ.م. نرۍ سپین ټوکر.

جمدر (jamdár) نر.م. ۱) جنډر، یو ډول خنجر دی چې دواړې خواوې یې تېرې دي؛ ۲) جودر.

جمدرګوټی (jamdargoṭáy) نر.م. کوچنی خنجر، ووړکي جمدر، د جمدر تصغیر.

جمع (jamʻ) بنځ.ج. ۱) غونډ، ټول، یو ځای، کل؛ ۲) د حساب یوه قاعده، د څو عددونو د یو ځای کولو او د یوه عدد د رااېستلو عملیه.

جمع بندي (jamabandí) بنځ.م. ۱) د مالیې یا قلنګ حساب؛ ۲) د ځمکې حاصل؛ ۳) جمع کونه، ټولونه.

جمعه (jumʻá) بنځ.م. ادینه، د هفتې اوومه ورځ.

جمعي (jamʻí) ص.نب. د جمع، د جمع په ډول.

جمعیت (jamʻiyát) نر.م. ۱) غونډه، ټولنه، مجلس، ګڼه؛ ۲) تسلي، ډاډ، خاطر جمعي؛ ۳) نفوس؛ ٤) شتمني، بډایي.

جمعیت العلماء (jamʻiyatulʻulamā́) (نرج) د علماوو ټولنه.

جمګي (jumagí) ښځ.م. ۱) د جمعې، د اوونۍ؛ ۲) په نوي مرې پسې د جمعې په شپه خيرات.

جمله (jumlá) ص. نب. ۱) ټول، واړه، ګرده، کل؛ ۲) ښځ.م. فقره؛ د هغو کليماتو مجموعه چې يو بشپړ مفهوم ترې لاس ته راشي.

جمله بندي (jumlabandí) ښځ.م. جمله جوړونه.

جملي (jamalí) ص.نر.ج. غبرګونی، بغرګونی.

جمنازيم (jamnāzyám) نر.م. د بدني روزنې ځای، د ورزش ځای.

جمناستيک (jamnāstík) نر.م. بدني روزنه، ورزش، غړي رمونه.

جم وجوش (jamojóš) نر.م ۱) ګڼه ګونه، ازدحام؛ ۲) ډېروالی، پرېماني؛ ۳) خوشحالي ساتېري.

جمود (jamūd) نر.م. ۱) بې حرکته کېدنه؛ ۲) يخ وهنه؛ ۳) افسردګي، مړاوېتوب.

جمهور (jamhūr) نر.م. ۱) ولس، جمعيت، عام خلک؛ ۲) زيات، ډېر.

جمهوري (jamhūrí) ص. نب. ولسي، عوامي، د عامو خلکو، د ولس، دعوامو، د اکثريت.

جمهوريت (jamhūriyát) نر.م. دخلکو حکومت، ولسي حکومت، ولسواکي.

جميا (j(a,u)myā́) ښځ.م. تورېک، تولېک، جمامه، د شړشمو په څېر يو نبات دی چې له دانو څخه يې تېل باسي.

جميل (jamíl) ص.نر.م. ښکلی، ښايسته.

جن[1] (jan) ښځ.م. ۱) جنی، نجلۍ، جلۍ، وېرکېې؛ ۲) په لغت جوړونه کې د ځينو صفتونو لاحقه- د دروغ څخه دروغجن.

جن[2] (jin) نر.م. ۱) پېری، يو موجود دی چې په سترګو نه ليدل کېږي؛ ۲) بيا. ژن، په ګرومونو کې د ارثي صفتونو نقلوونکی.

جناب (janāb) ص. نر.م. ۱) حضرت، حضور، صاحب؛ ۲) درګاه؛ ۳) بناغلی، محترم.

جنابت (janābát) نر.م. جنوبتيا، ناپاکي.

جناح (janāh) نر.م. ۱) وزر؛ ۲) اړخ، پلو، برخه؛ ۳) مټ، بازو؛ ٤) اص. ډله، ګوند، جريان.

جنازه (janāzá) ښځ.م. ۱) مړی؛ ۲) هغه مړی چې په کټ يا تابوت کې ايښودل شوی وي.

جن او انس (jin aw íns) نر.ج. پېری او انسان، انس و جن.

جنايت (jināyát) نر.م. ګناه، جرم، لوی جرم.

جنايتکار (jināyatkā́r) فا.نر.م (ج. جنايتکاران) مجرم، جاني، جرم کوونکی.

جنايي (jināyí) ص. نب. ۱) جنايت کار، مجرم، جاني؛ ۲) جنايت سره تړلی.

جنب (junúb) ص. نر.م. ۱) ناپاک، ناولی، پر هغه چا چې لوی اودس واجب شوی وي؛ ۲) غريب، خوار؛ ۳) اړي، پردی.

جنباز (janbā́z) نر.م. ۱) د اوبن يا ډاروي ناهواره يا په تريکو سره تګ؛ ۲) د سيند ځپې.

جنبازي (janbāzí) ښځ.م. ۱) دجنګو لوبې، له ګوډيو يا نانځکو سره ځان بوختونه؛ ۲) له لرګي نه نانځکي او ناوې جوړونه.

جنبان (janbā́n) نر.م. خوځېدونکی، خوځند، لړزېدونکی، متحرک.

جنبش (janbíš) نر.م. حرکت، خوځېدنه، پرمختګ.

جنبک (junbák) نر.م. ۱) يو په بل کې ننوتی؛ ۲) ګڼ، ګوړ؛ ۳) ځونډی.

جنبه (janbá) ښځ.م. (ج. جنبې) پېره، طرفداري، حمايت، جمبه، پلو، خوا، ننګه، ډله.

جنپا (janpā́) ص. نر.م. ج. مو. د يوه مروج تال نوم دی چې اووه ماترې لري.

جنت (janát) نر.م(ج.جنتونه) بهشت، فردوس.

جنت الفردوس (janatulfirdáws) نر.م. د جنتونو سر، په اتو واړو جنتونو کې اعلی جنت.

جنتر (jantár) نر.م. (ج.جنترونه) ۱) منتر، تونکه، دم؛ ۲) بیم، یو ډول باجه.

جنترمنتر (jantarmantár) نر.م. ۱) مار دمونه؛ ۲) کوډګري، نظربندي، ټګي؛ ۳) رصد خانه.

جنتري (jantarí) ښځ.م. کلیزه، تقویم.

جنتي (janatí) نر.م. (ج. جنتیان) ۱) جنت ته تلونکی؛ ۲) ښه سړی، نېک سړی.

جنتېکس (jinitíks) نر.م. بیا. د پیدا کېدنې علم، نسل پېژندنه.

جنتلمین (jintalmáyn) نر.م. ۱) ښاغلی، څوانمرده، باوقاره سړی؛ ۲) فیشني.

جنج (janj) نر.م. (ج. جنجونه) وراباني، ورروځې، وراییز، د واده میلمانه.

جنجاړی (janjāṛáy) ص.نر.م. (جنجاړي) خنجر، مراوی، مرخېړن، جینګړ، شیته.

جنجال (janjál) نر.م. ۱) کشاله، لانجه، معامله؛ ۲) ناارامي؛ ۳) پریشاني، مشکل.

جنجالي (janjālí) ص. نب. جنجال کوونکی، لانجه مار، ناارامي پیدا کوونکی.

جنجالی (janjāláy) نر.م. (ج. جنجالي) یو بوټی دی پاڼې یې شنې او ګلونه یې ژېړ وي.

جنجر (jinjár) نر.م. (ج. جنجران) ۱) جینجر، سور جینجر، خاکشیر؛ ۲) جنجرک، د مترو او دې ته ورته غلو نری نری داني.

جنجړ (jinjə́ṛ) ص. نر.م. مراوی، پژمرده، شیته.

جنجړی (janjaṛáy) ښځ.م. ۱) ذمه، ذمه واري، په ذمه؛ ۲) پروټې، پېروټې، یو بوټی دی.

جنجل (janjál) نر.م. یوه غرنۍ ونه ده.

جنجوتي (jinjotí) ص. نب. مو. د یوه طرز نوم دی چې له بېروي او بېهاګ څخه منځ ته راځي.

جنجن (janján) نر.م. ۱) تولی، تش کارتوس، نلی؛ ۲) دالوان توته؛ ۳) د زخم پارسوب؛ ۴) مراوی؛ ۵) یو ډول بوټی دی؛ ۶) د کونزرو خوراک یو ډول داني.

جنجوړک (janjuṛák) ص. نر.م. هغه څوک چې شکمنې خبرې کوي.

جنجوړیا (janjuṛyā́) ص. کوت کوت، ګونجې ګونجې، ګونځې ګونځې، چرموړکې.

جنجی (janjáy) نر.م. ۱) په وراتلونکی، ورروځی، له جنج سره تلونکی؛ ۲) د کبانو د نیولو جال.

جنحه (janhá) ښځ.م. وړه ګناه، کوچنی جرم.

جند(۱) (jand) نر.م. ځان، د زړه توټه، خوږ.

جند(۲) (jund) نر.م. فطرت، اصل، بنسټ، اساس.

جندر(۱) (jandár) نر.م. ۱) بنیاد، ار، بېخ، بنسټ؛ ۲) جمدر، خنج.

جندر(۲) (jundár) نر.م. (ج. جندرونه) ۱) د نېزې څوکه؛ ۲) غشی؛ ۳) پنجره.

جندرا (jandrā́) ښځ.م ۱) ماڼجه، منداو، غابنور، راکول؛ ۲) د خاورو پنج غابنې؛ ۳) کولپ، قلف؛ ۴) د زرګرانو د تارو راباسلو آله.

جندره ګر (jandragár) ا. کولپ جوړوونکی.

جندکه (jindáka) ښځ.م. پیسه، فلوس.

جنډ (jand) ص. نر.م. ټینګ، استوار، نېغ ولاړ.

جنډا (jandá) ص. نر.م. ۱) لالچي؛ ۲) حریص، وږسترګی، وږی سولی، تمه دار.

جنډه (jandá) ښځ.م. (ج. جنډې) ۱) بیرغ، نوغ، جنډی؛ ۲) زره جامه، خونډري، خونجاړي.

جنډی (jandáy) ښځ.م. ۱) جنډه؛ ۲) داوړ ګادي

جنډی (junḍáy) نر.م. څونډی، وتی، پوپک، ګل.

جنرال (janrā́l) ص. نر.م. (ج.جنرالان) په پوځ کې تر ډګروال لوړه رتبه، سرلښکر.

جنس (jins) نر.م. (ج. جنسونه) ۱) څېل، ډول، نوع؛ ۲) اصل، نسل، نژاد؛ ۳) شی، څیز؛ ٤) مال، اسباب؛ ۵) د غلې پور.

جنساً (jinsán) ق. په خپله، کټ مټ، عیناً.

جنسي (jinsí) ص. نب. ۱) د مال، د جنس، د شیانو ۲) د شهوت، د شوق.

جنسیت (jinsiyát) نر.م. ۱) ماهیت، کیفیت، نوعیت؛ ۲) یو رنګه توب، یو شانته توب، یو ډول والی؛ ۳) د نارینه یا ښځینه جنس.

جنغوزی (janğozáy) نر.م. زنغوزی، چنغوزی، ځنغوزی، نغوزی، نرغوزی، زرغونځی.

جنکی (jinakáy) ښځ.م. و.ګ. نجلۍ.

جنګ⁽¹⁾ (jang) نر.م. ۱) و.ګ. جګړه؛ ۲) دښمني، مخالفت، بدي، عداوت.

جنګ⁽²⁾ (jung) نر.م. و.ګ. جونګ.

جنګ اچوونکی (jangačawū́nkay) فا. نر.م. جنګ جوړوونکی، جنګ تودوونکی.

جنګ بوټی (jangbū́ṭay) نر.م. پروټي، پېروټي، یو ډول بوټی دی.

جنګ جدل (jangjadál) نر.م. جګړه، شخړه.

جنګجو (jangjó) ص. نب. جګړه مار، جګړاوو، جنګي، جنګ کوونکی، جنګیالی.

جنګ ځای (jangʒā́y) نر.م. د جنګ میدان، د جګړې ډګر، د نښتې سیمه.

جنګړه (jangará) ص. نر.م. جنګي، جګړه مار.

جنګړه (jangrá) ښځ.م. ښاخې، سکو.

جنګرېز (jangréz) نر.م. ۱) د جنګ میدان، د جګړې ډګر؛ ۲) له جنګ نه په شا تلنه.

جنګړه (jangrá) ښځ.م. جاړ، زمبر، جمبره، ځنګل، د بوټو ځنګل.

جنګغالی (janggā́lay) ا. جنګ ډګر.

جنګله (jangalá) ښځ.م. ځنګله، د لارې بام.

جنګنی (janganáy) نر.م. هغه ورغومی چې په ژمي کې پیدا شوی وي، ژمګنی هم ورته وایي.

جنګوری (jangūráy) نر.م. اخ و ډب، نښته، شخړه، جګړه، جنګ، جنجال.

جنګول (jangawál) مص. مت. ۱) نښلول، په جنګ سره اچول، بدول؛ ۲) تکرول.

جنګه (jangá) ښځ.م. ۱) د یوې موتې، د سپارې موټانې، د قولبې موتی؛ ۲) ډېره ګټه.

جنګي (jangí) ص. نب. ۱) جنګیالی، تورزن؛ ۲) د جنګ، له جنګ سره اړه لرونکی.

جنګی (jangáy) نر.م. نیکر، جانګی، چوته.

جنګی (jangáy) ښځ.م. ۱) ګڼه باغچه، ورو کی ځنګل؛ ۲) اوږدې وړینې جورابې؛ ۲) جاکټ.

جنګیالی (jangyā́lay) ص. نر.م. سرباز، تورزن، مېړنی، زړور، شجاع، د جګړې ماهر.

جنګیالیتوب (jangyālitób) نر.م. تورزنتوب، توریالیتوب، مېړنتوب، زړورتوب.

جنګي بېړه (jangiberá) ښځ.م. بحري پوځ، سمندري پوځ، سمندري قوا.

جنګي جهاز (jangijahā́z) نر.م. جنګي بېړی.

جنګېدل (jangedə́l) مص. ل. ۱) جګړه کول، سره نښتل؛ ۲) ټکر کېدل، سره لګېدل.

جنم (janám) نر.م. ۱) بڼه، څېره، جوسه، صورت؛ ۲) خټه، نسل، ذات؛ ۳) ژوند، عمر.

جنوالی (janwā́lay) نر.م. جلګي توب، پېغلتوب.

جنوب (jonū́b) نر.م. ۱) سوېل، سوهیل، د شمال مقابل؛ ۲) و.ګ. جنوبه.

جنوب ختيځ (jonūbxatíź) نر.م. جنوب شرق، د سوبل ختيزه سيمه.

جنوب لوېديځ (jonūblwedíź) نر.م. جنوب غرب، جنوب لوېديزه خوا.

جنوتاړی (jinotāṛáy) نر.م. ښځونكى، هغه هلك چې د جينكو غوندې خويونه لري.

جنوټي (jinoṭé) ښځ.م. وړه جنكۍ، كوچنۍ نجلۍ، جينۍ، پېغلوټې، پېغلوكې.

جنون (junūn) ص. نر.م ۱) لېونتوب، بې‌سدي؛ ۲) خوشكه، غصه، قهر، سوخت، شدت.

جنۍ (jinə́y) ښځ.م. و ګ. نجلۍ.

جنيكوكراسي (jinikokrāsí) ص. ښځ.م. د ښځو حكومت، د نسوانو حكومت.

جنيكولوجي (jinikolojí) ښځ.م. د ښځينه ناروغيو پوهنه، د زنانه امراضو علم.

جنين (janín) نر.م. ۱) هر پټ او پوښلى شى؛ ۲) په ګېډه كې، جنين، بوتۍ، سخره، هغه اولاد چې د مور په خېټه كې وي.

جڼ (jaṇ) نر.م. شرنګ، د ښنګړو د شرنګا.

جنجڼ (janjáṇ) نر.م. يو ډول كارتوس دى.

جنجنک (janjaṇák) ص. نر.م. ډېر كوونكى، ځان ساتونكى، پلمه كوونكى.

جنه جنه (jaṇajaṇá) ښځ.م. ۱) حيله، چم، چل، تګي، پلمه؛ ۲) شكمنې خبرې.

جو [1] (jo) نر.م. جور، شايد، ګني، بس، ګوندې.

جو [2] (jaw) نر.م. هوا، وتړه، ډنډ، تشه، شين ډنډ، اتموسفير، د ځمكې او اسمان ترمنځ.

جوا (jawā́) ښځ.م. جواري، پرويشتنه، شرط.

جواب (jawā́b) نر.م. و ګ. ځواب.

جوابي (jawābí) ص. نب. ۱) په ځواب كې، د ځواب ځواب؛ ۲) منكر، انكاري.

جوات (jawā́t) ص. نر.م. جوت، ښكاره، څرګند.

جواد (jawā́d) ص. نر.م. سخي، ځوانمردي، لنګرى بخشاوو، ځوان.

جوار (jawā́r) جن. ۱) جواري، يو ډول غله‌دانه؛ ۲) نر.م. ۱) ګاونډ، ګاونډيتوب؛ ۲) د چا په ګاونډيتوب كې پناه غوښتنه.

جوارسبزي (jawārsabzí) ښځ.م. سارمې يا رنځك يو ډول سابه.

جوارګر (juwārgár) فا. نر.م. ۱) هغه څوك چې جوار په كې كرل شوي وي؛ ۲) قمارباز.

جواري (jawārí) ښځ.م. (ج. جوارى) قمار.

جوارى (juwāráy) نر.م. جوارينه، سورسك، سوكړك، ګډلي؛ ۲) جوار و وړى.

جوارۍ (juwārə́y) ښځ.م. ۱) پوچ وړى، د جوارو پوچ وړى؛ ۲) ښځ.ج. د قمار جمع، قماربازي.

جواز [1] (jawā́z) نر.م. ۱) جايز، روا، جايز كېدنه، رواكېدنه؛ ۲) اجازت، رخصت، اجازه‌ليك.

جواز [2] (jwā́z) نر.م. ګيني، ګانۍ، هغه آله چې كونځلو غوړي وربانديې ايستل كېږي.

جوازليک (jawāzlík) نر.م. جواز خط، جوازنامه، اجازه‌نامه، لايسنس.

جوال (juwā́l) نر.م. غوندى، بوري، ګونې كنډرى.

جوالي (juwālí) نر.م. پنډي، پيري واله، پلنډي.

جواليتوب (jwālitób) نر.م. پنډيتوب، په شا پيټى وړنه، حماليتوب، پنډوكار.

جوانوان (juwānwā́n) نر.م. جمامه، د تريك داني.

جوانه (jwānā́) نر.م. درې كلن سخوندر.

جواهر (jawāhír) نر.م.ج. (ج. جواهرات) قيمتي ګانې، كريمه احجار، ګرانې ډبرې.

جوباته (jobātá) ښځ.م. دوبته، څادر، جبانه، جوبته، پتو، لوپته.

جوبړ (jobáṛ) نر.م. ججوره، د غوا یا غويي د غاړې لاندې پسته غوښه.

جوبل (jobál) نر.م. و گ. ژوبل.

جوبن (jobán) نر.م. ۱) ځواني، ژنیتوب؛ ۲) ښکلا ښایست؛ ۳) پسرلی، سپرلی.

جوبه (jobá) ښځ.م. منډيي، بازار.

جوپه (jopá) ښځ.م. ۱) تولی، ډلـه؛ ۲) کاروان، قافله، بهیر؛ ۳) غل، وار؛ ٤) برخه، حصه.

جوپه انګړ (jopaangáṛ) نر.م. کاروان سرای، د قافلې د ربدو، تمبدو او اړولو ځای.

جوپه جوپه (jopajopá) ص. نر. ښځ. م. ۱) ډلې ډلې، تولی تولی، جوپې جوپې؛ ۲) وار په وار.

جوپه مشر (jopamašər) نر.م. د قافلې مشر، د کاروان د سرسری، د جوپې د سر سری.

جوپه وال (jopawā́l) ص.نر.م. بهیرچي، کارواني، په قافله کې شامل خلک؛ ۲) هغه سړی چې د کچرو او خرو په وسیله د بار وړلو کسب کوي.

جوت (jawā́t) نر.م. ۱) ښکاره، څرګند، ثابت؛ ۲) جفت، جوړه؛ ۲) تیار؛ ۳) روږدی، عادتي؛ ٤) پیوست، جوخت؛ ٥) برابر، کار ته اماده.

جوتپوړ (jawatpóṛ) ا. ثابته درجه.

جوتپوهنه (jawatpohā́na) مثبت علم، طبیعي علم.

جوتش (jawtā́š) نر.م. نجوم، استرالوجي، استرانومي، د ستورو علم، طالع کتنه.

جوتک (jawták) نر.م. جخت، ځنګ په ځنګ، ارخ په ارخ، ډډه په ډډه، نښتي، پیوست.

جوتکي (jawtakí) ښځ.م ۱) جوتي لتي، لغتکي، توپونه؛ ۲) دوه جوخت ستوري.

جوتول (jawatawā́l) مص. مت. ۱) ښکاره کـول، ځرګندول؛ ۲) تیارول؛ ۲) اېلول، روږدی کول؛ ۳) په توپونو راوستل، په لغتو راوستل.

جوتی (jawtáy) ص. نر.م. ۱) د یـوې غوښی، په قلبه باندې اموخته غویی؛ ۲) روږدی، عـادي، بلد، آموخته.

جوتی (jutáy) ښځ.م. پنې، کپې، موچنې.

جوتېدل (jawatedál) مص.ل. ۱) څـرګندېدل، ثابتېدل؛ ۲) تیارېدل؛ ۲) روږدېدل.

جوټ[1] (juṭ) نر.م. ۱) خفه، زهیر، غمجـن، تنګ؛ ۲) عبث، فضول؛ ۳) ملګری، سیال.

جوټ[2] (joṭ) نر.م. ۱) د مېښې يو کلن بچی، جېټ، کټی؛ ۲) چرګوټی، چرګوری.

جوټول (juṭawā́l) مص.مت. ۱) خفه کول، زهیرول ۲) ایسارول، وروسته کول؛ ۳) عبث کول.

جوټه[1] (juṭá) ښځ.م. ۱) پس مـانده، پاتې خواړه؛ ۲) ص. نب. ناپاک، خوسا، پلیت.

جوټه[2] (joṭá) ښځ.م. ۱) د مېښې هغه غټه بچی چې لنګه شوې نه وي خو د بلاربېدو لپاره تیاره وي؛ ۲) چته پېغله، تندرسته پېغله.

جوجن غاړی (jujangā́ṛay) نر.م. هغه وری چې تر زنی لاندې دوه د غوښې غدې ځوړندې وي.

جوجوره (jojū́ra) ښځ.م. ۱) جوجوری، ججوره؛ ۲) زغم، حوصله.

جوخت (joxt) ص. نر.م.ج. ۱) متصل، څنګ په څنګ، ارخ په ارخ، نښتي؛ ۲) ښه ښخ.

جوختول (joxtawā́l) مص. مت. جختـول، څنګ په څنګ کول.

جوختوالی (joxtwā́lay) نر.م. جختوالی، څنګ په څنګ والی، نښېدېوالی.

جود (jud) نر.م ۱) سخاوت، بخښنه، لـوره، ورکړه؛ ۲) د جارو بوټی، د ربېزې بوټی.

جودانه (jawdānā́) ښځ.م. ۱) د اوربشې دانـه؛ ۲) د اوربشې غونډې، د اوربشې هومره.

جودر (jawdár) نر-ج. مستک، جمدر، توره دانه، هغه دانه چې په غنمو کې راشنه کېږي.

جور (1) (jawr) نر-م. ظلم، ستم، څور، زور زياتی.

جور (2) (jawár) ص. نر-م. ج. و گ. ژور.

جور (3) (jor) نر-م. دم، د وريجو دم.

جور (4) (jur) نر-م. دوه خېرنگي مرغان دي چې يو يې غټ او د هيلۍ هومره وي بل يې ووړ دی.

جوراباز (jurābā́z) نر-م. يو ډول باز دی.

جوران (jawrā́n) نر-م. نوروزي گل، هغه گل چې تر نورو گلانو مخکې شين کېږي.

جورس (jawrás) نر-م. جورسه، يو ډول منې دي چې تر نورو منو مخکې پخېږي.

جورکه (joráka) ښځ-م. چورکۍ، يو ډول مرغی ده.

جورمل (jurmál) ص. نر-م. جورمله، تپ، ډنگر (څاروی)، ډنگر او خوار حيوان.

جورنيز (jurníz) نر-م. يو ډول مرغی ده.

جوروجفا (jawrojafā́) ښځ-م. ظلم ستم، زور زياتی، ظلم او ناتار.

جوری (juráy) ښځ-م. ۱) يو ډول مرغی ده چې جورنيز هم ورته وايي؛ ۲) کتهو، کتوه، خاورينه کتهی؛ ۳) کوزری؛ ٤) حاشيه، څنډه، غاړه.

جوريدل (juredə́l) مص. ل. په وينه کې زهر گډېدل زهر په وينه کې خپرېدل.

جوړ (1) (joṛ) ص. نر-م. ۱) روغ، تندرست؛ ۲) تيار، ساز؛ ۳) شايد، گوندي، گنې؛ ٤) برابر، سم؛ ٥) بند، پيوند؛ ٦) نر-م. موافقه، جوړه.

جوړ (2) (juṛ) نر-م. شور، په کولمو کې د باد اواز.

جوړاب (juṛā́b) نر-م. ښکلې ځواني، ښايسته ځواني، ښه ځواني، ښه څېره، ښه کړه وړه.

جوړابېدل (juṛābedə́l) مص. ل. ښکلي کېدل، ښايسته کېدل، ښه څېره ايستل.

جوړانگه (juṛā́nga) ښځ-م. ۱) پړانگه، ريستارا، چيړه؛ ۲) زنگوله، هغه يخې چې له بامه غځنه په ناوه کې راځړېږي.

جوړپه جوړ (joṛpajóṛ) ق. بند په بند.

جوړتازه (joṛtāzá) ښځ-م. ستړي مه شي، ښه راغلې.

جوړتوب (joṛtób) نر-م. ۱) جوړوالی، جوړتيا؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ جوړه يا موافقه.

جوړجاړ (joṛjā́ṛ) نر-م-ج. ۱) جوړ جاړه، جوړجاړی سوله؛ ۲) ص. نر-م. روغ رمټ؛ ۳) تول.

جوړجوړی (juṛjuṛáy) ښځ-م. جرجری، د اوبو شرشره، د اوبو د تويېدلو اواز.

جوړخی (juṛxáy) ښځ-م. ۱) يو ډول بوټی دی؛ ۲) درغن، شازه، هغه اوار کاڼی چې دواړي ورباندې ميده کوي.

جوړښت (joṛə́ṣt) نر-م. ۱) جوړتيا، روغوالی؛ ۲) سمون، برابري؛ ۳) ساختمان، بناوټ؛ ٤) روغه، فيصله، سوله.

جوړکانی (joṛkā́nay) نر-م. تيږه، نرخ، دود، د روغې جوړې لپاره قومي حد او ناغه تاکل.

جوړموټ (joṛmóṭ) ص. نر-م. روغ رمټ، روغ رموټ، جگ جوړ، ښېخي جوړ.

جوړنگ (juṛáng) نر-م. ښياره، چرغ، جلغ، ماندړا، زيلانگه، تونگ؛ دختيکو، بادرنگو او هندوانو اوږده اوږده جړنگونه.

جوړنه (joṛə́na) ښځ-م. روغه، جوړه، سوله.

جوړوالی (joṛwā́lay) نر-م. روغوالی، صحت، تندرستي، روغ رمټ والی.

جوړوب (juṛúb) نر-م. غروب، شروب، په اوبو کې د يو شي د لوېدو اواز.

جوړوبی (juṛobáy) نر-م. غروبی، جړروب، زاړا، له لوړ ځای نه د اوبو راتويېدل.

جورول (jorawә́l) مص. مت. ۱) سازول، روغول؛ ۲) برابرول، سمول؛ ۳) رغښت ورکول، تندرستول؛ ٤) ابادول.

جوړه(۱) (jorá) ښځ. م. ۱) جفت، قلیبه، د ییوي غوايي؛ ۲) جامه، د ناوې جامې؛ ۳) روغه، سوله، پخلاکېدنه؛ ۲) د جوړ ښځینه شکل.

جوړه جاړه (jorajāṛá) ښځ. م. وګ. جوړجاړ.

جوړی(۱) (joṛә́y) ښځ. م. ۱) جوړه، دوه ملګري؛ ۲) ييوي لپاره غاړه شوي غوايان.

جوړی(۲) (júṛәy) ښځ. م. ۱) د ماشوم خوځی؛ ۲) د سنتي د مخه د ماشوم د تذکير آلې پر سر پسته غوښه؛ ۳) غروبی، جروبی، زاوه.

جوړې (joré) اد. شاید، ګوندې، ګني، جوړ.

جوړېدل(۱) (joredә́l) مص. ل ۱) تیارېدل، رغېدل؛ ۲) پخلاکېدل، موافقې ته سره رسېدل؛ ۳) مینېدل؛ ٤) سینګارېدل؛ ٥) برابرېدل؛ ٦) ترتیبېدل، تنظیمېدل؛ ۷) تندرست کېدل؛ ۸) درېدل، ولاړېدل.

جوړېدل(۲) (juredә́l) مص. مت. جرېدل، جیرېدل، په خېته کې اواز پیدا کېدل.

جوړېوال (jorewā́l) نر. م. ۱) د ییوي خاوند، د قلبې خاوند؛ ۲) کروندګر، دهقان، ښکرووار، څمکه لرونکی.

جوز (jawz) نر. م. ۱) غوز، اکور، متیک، چارمغز؛ ۲) د غوز ونه.

جوزبویه (jawzboyá) ښځ. مم. کارې زری، جایفل، پر دول دوا ده، جوزه.

جوزګری (juzgarә́y) ښځ. م. جیغه، د اوبن مصنوعي تاج، د اوبن د ترسیري جوغه.

جوزګیره (jawzgirá) ښځ. م. د تسپو غوندی.

جوزه (jawzá) ښځ. م. جوزبویه، جایفل.

جوزي مردکه (jawzimandáka) ښځ. م. د هغې تیږې مردکی چې شنه او سره رګونه په کې وي، د ډبرې سانقه، هغه مردکی چې چارمغز او غوزان ورباندې ویشتل کېږي.

جوس (jawás) نر. م. ۱) غولی، انګړ، انګن؛ ۲) کلي ته نیږدې پرته څمکه.

جوسر (jawsár) نر. م. ۱) ورخرمه، جوخت، ورسره نښخ، نښتی؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرول (jawsarawә́l) مص. مت. ۱) ورخرمه کول، جوختول؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرېدل (jawsaredә́l) مص. ل. څېرمه کېدل، پیوندېدل، جوختېدل، نښلېدل.

جوسه(۱) (jusá) ښځ. م. ۱) څېره، بڼه، مخ، جثه، قواره، شکل؛ ۲) جسم، بدن، وجود.

جوسه(۲) (jowsá) ښځ. م. کور.

جوسه(۳) (jawsá) ښځ. م. د بوالي الماری.

جوش (još) نر. م. ۱) یش، ایشېدنه، خوټېدنه؛ ۲) ولوله، جذبه؛ ۳) ګرمي؛ ٤) شهوت، مستي؛ ٥) سوخت، قهر، غوسه؛ ٦) لیونتوب.

جوش خروش (jošxoróš) نر. م. ۱) مستي؛ ۲) غوسه، قهر؛ ۳) جذبه، ولوله؛ ٤) تود ښت؛ ٥) تر و تازه؛ ٦) پرمختګ.

جوشناک (jošnā́k) ص. نر. م. ج. احساساتي، جذباتي، له جوشه ډک، له احساساتو ډک.

جوشول (jošawә́l) مص. مت. ایشول، خوټول.

جوشي (joší) ص. نب. احساساتي، جذباتي،

جوغ (juǧ) نر. م. جغ. زغ. ځغ.

جوغاړکی (juǧāṛkáy) نر. م. ۱) کوغالی، جزغالی؛ ۲) د قاب تل، د پشقاب تل.

جوغدي (juǧdí) ص. نب. ۱) عادتي، روږدی؛ ۲) سوی، ورتیت، لوېږ ...

جوغري (juğaráy) نر.م. وړوکی سوری، نری سوری، ورکوټی سوری.

جوغړ (juğar) نر.م. جغړ، شکېدلی کټ.

جوغړي (juğaŗáy) نر.م. ژوره ځمکه، کنده، دوغل ژغوری، جغوری.

جوغه (juğá) ښځ.م. تاج، جیغه، جغه، چوغه.

جوغېدل (juğedә́l) مص.ل. ۱) بوختېدل، لګیا کېدل؛ ۲) متبه کېدل، خرې کېدل.

جوک (juk) نر.م. ۱) وزن، تلل، تول؛ ۲) د اوبو د خپ کېدو ځای، د اوبو د پرېوتو ځای.

جوک (jawák) نر.م ۱) یو ډول مرغی دی؛ ۲) زخه، د توپک زخه.

جوکل (jukә́l) مص.مت. تلل، وزن کول.

جوکلی (jukә́lay) مف. نر.م. تللی، وزن کړی.

جوکمار (jukmā́r) فا.نر.م. د ګانو اور والا، هغه څوک چې په ګاڼو پسې اور بلوي.

جوکه (joká) ښځ.م. ژوره، جسوره، روی، یو ډول چنجی دی د حیواناتو په ځان نښلي.

جوکېدل (jukedә́l) مص.ل. وزن کېدل، تلل کېدل.

جوګ (jog) نر.م. ۱) ځوز، ازغن بوټی، ازغی؛ ۲) کوډې، جادو؛ ۳) نر.م.ج. مو. د نیمې شپې له راګونو څخه یو راګ دی.

جوګړ (jogár) نر.م. جونګړه، جونګړی، جوګړه، څپر، سوله، ساله.

جوګه (jogá) ص. نب. لایق، موزون، وړ.

جوګي (jogí) ص. نر.م. (ج. جوګیان) جادوګر، کوډګر.

جوګیا (jogiyā́) نر.م. مو. له سهارنیو راګونو څخه یو تراژیدیک راګ دی.

جوګیر (jawgír) نر.م. کندوه، ارغېړلی، اغېړه، په هغه چا چې خواړه بد لګېدلي وي.

جولا (jolā́) ص.نر.م ۱) اوبدونکی، توکر اوبدونکی، پاولی؛ ۲) ناپوه؛ ۳) غنې، غنه، جولاګی.

جولاجال (jolājā́l) نر.م. د غنې جال.

جولاګري (jolāgarí) ښځ.م. جولاتوب، جولايي، د جولا کسب.

جولاګک (jolāgák) نر.م. غنې، تارکین.

جولان (jawlā́n) نر.م. د آس ځغل، د آس منډه.

جوله[1] (jawlá) ښځ.م. څېره، شکل، بڼه، قواره.

جوله[2] (jolá) ښځ.م. ۱) ځل، جل، د تندې ناروغي؛ ۲) ګوزڼ، ګوزن، فلج؛ ۳) سپېرکی.

جوله ونج (jawlawánj) ا. شکل بدلون، شکلي بدلون.

جولی (joláy) ښځ.م. ۱) خولی، لمنه؛ ۲) طبراق، فوخي طبراق، یو ډول ځانګړی کځوره ده.

جولیز (jolíz) ص. شکلي، د شکل اړوند، صوري، ظاهري.

جوم (jum) نر.م. چم، کرچ، هغه خته چې په بوځل په بېلچه یا یوم کې را واخیستل شي.

جومبړ (jumbár) نر.م. ۱) هغه چا چې ارتې او اوږدې جامې اغوستې وي؛ ۲) هغه غوبې چې تر مرۍ لاندې څرمن یې ځوړنده وي.

جومپک (jumpák) ص.نر.م. زومبک، تپل، ګڼ، غومبک، غومبک.

جومرا (jumrā́) نر.م. مو. د ۱۴ ماترو تال.

جومیا (jumyā́) ښځ.م. و ګ. جمیا.

جونپوري (junpurí) نر.م. مو. له اساوري ټاټ نه، راجلا شوی راګ دی چې کاد ورسمپورن هم بلل کېږي

جونډی (junḍáy) نر.م. وټی، څونډی، د ګل څونډی.

جونګ[1] (jong) نر.م. ۱) جونګی، د اوبو دوه کلن بچی؛ ۲) د یادښت کتابچه، د یادداښت کتابچه

جونګ(۲) (jung) نر.م. منتخبات، مجموعه.

جونګړا (jungṛá) ص. نب. ناراسته، کاهل، لټ.

جونګړه (jongáṛa) ښځ.م. جونګنه، شپړی، کوډلی، چوپال، وړه او غریبانه کورګی.

جونګړی (jongaṛáy) ښځ.م. وړه شپړه، کمکی کوډله، کوچنی ساله، وړه چوپړی.

جونګونا (jungoná) ص. نر.م. ۱) بې تهذیبه، بې کولتوره، بې فرهنګه؛ ۲) بدخویه، بې ادبه.

جونګه(۱) (jónga) ښځ.م. جونګی، د اوبښ دوه کلنه بچی، د اوبښ ښځینه بچی.

جونګه(۲) (jungá) ښځ.م. چنګه، چونګی، په سودا کې زیات ورکړ شوی شی.

جونه (júna) ښځ.ج. نجونه، جنکیانې، جنکی.

جوړ (jawáṛ) نر.م. ډنډ، تالاو، حوض، جوو.

جووه (jowá) ښځ.م. جبوه، جویه، دیچه، ډوچه، ډیچه، دریچه، دوچه، لښتی.

جوهر (jawhár) نر.م. ۱) د ګوهر او وښتی شکل؛ ۲) د یو شي آر او لنډیز، اصالت؛ ۳) فل. سبستنس، هغه څه چې قایم بالذات وي؛ ۴) ښېګڼه، صفت، خاصیت، کمال؛ ۵) قیمتي کاڼي، کریمه احجار.

جوهردار (jawhardár) ص. نر.م. ج. ۱) جوهر لرونکی؛ ۲) ځلېدونکی؛ ۳) اصیل، جوهر لرونکی؛ ٤) تجربه کار، فن کار.

جوهري (jawharí) ص. نب ۱) جوهر خرڅوونکی، د مرغلرو سوداګر؛ ۲) مهم، غوره، اصل؛ ۳) پسولل شوی، په جوهرو جړاو شوی.

جوهره (juhára) ښځ.م. ګونځه، ګونجه، تاو، ناهموار، کوړیته.

جوي (jawí) ص. نب. د هوا، د جو، د اتموسفیر، پر هوا مربوط، مترالوجیکي.

جویر (jwir) نر.م. د ولاړو او ګنده اوبو ډنډ.

جویل (joyél) مص. مت. و.ګ. ژورل.

جه (ja) ښځ.م. ۱) اتفاق، موافقت، هم نظر کېده؛ ۲) لج، ځپل، اړی کونه، د خبرې نه منته.

جهاد (jahád) نر.م. ۱) جهد، کوښښ کونه؛ ۲) د دین او حق په لاره کې جنګ کونه، غزا.

جهاز (jaház) نر.م. ۱) الوتکه؛ ۲) بحري بېړی؛ ۳) د کور سامان، د کور تال ښکال؛ ٤) دستګاه؛ ۲) د بدن هغه غړي چې ټاکلې وظیفه اجرا کوي لکه د هاضمې جهاز.

جهازوان (jahāzwán) نر.م ۱) جازوالا، پیلوټ؛ ۲) کښتیوان، بېړی چلوونکی.

جهازي (jahāzí) ص. نب. ۱) جهازوان، پیلوټ؛ ۲) ښځ.م. جازي، دیو ډول تومانچې نوم.

جهالت (jahālát) نر.م. ۱) ناپوهي، کم عقلي؛ ۲) سرزوري، سرتمبګي، ځپل.

جهان (jahán) نر.م. ۱) نړی، دنیا؛ ۲) ډېر خلک، عالم.

جهان بیني (jahānbiní) ښځ.م. و.ګ. نړی لید.

جهانداري (jahāndārí) ښځ.م. دنیا داري، د دنیا راشه درشه، تولنیزه راشه درشه.

جهان دیده (jahāndidá) ص. نب. ۱) تجربه کار، په زړوند پوه؛ ۲) جهان ګشته.

جهانساز (jahānsáz) ص. نړی سازوونکی، نړی جوړوونکی.

جهانسوز (jahānsóz) ص. نړی سوځوونکی، نړی سیځوونکی.

جهانګیر (jahāngír) ص. نر.م ۱) نړی نیوونکی؛ ۲) د مغولي سلسلې د یوه پاچا (نورالدین سلیم) لقب.

جهاني (jahāní) ص. نر.م. نړی وال، دنړی.

جهت (jəhát) نر.م. ۱) خوا، پلو، لوري، ارخ، سمت؛ ۲) سبب، علت، له دې امله.

جه جه (jajá) ښځ.م. د ښکاریو د ښرلو اواز.

جهد (jahd) نر.م. ۱) کوښښ، زيار، هڅه، خواري؛ ۲) وس، طاقت، قدرت، توان.

جهر (jahr) ص.نر.م ۱) په لوړ اواز؛ ۲) په ښکاره، په ښرګنده؛ ۳) نر.م. جار، ډنډوره.

جهکېدل (jəkedə́l) مص.ل. پر ښوکې، سنګر، مورچه او مورچل کې پټ کېناستل.

جهل (jahl) نر.م. ناپوهي، ناداني، کم عقلي.

جهنم (jahanə́m) نر.م. دوزخ، د ګناهکارو ځای.

جهيز (jahíz) نر.م. جيز، کردار، هغه کالي او سامان چې ناوې يې د پلار له کوره له ځانه سره وړي.

جهيل (jahíl) نر.م. جغ. ډنډ، ولاړې اوبه، يوه تو ټه اوبه چې ښا وخوا يې وچه وي.

جی (jay) نر.م. ۱) و ګ. ژی؛ ۲) ځای؛ ۳) بري ګټه.

جی (jəy) ښځ.م. ژی، زی، شنده، غاړه.

جې (je) ښځ.م. د اوبو د چوکولو او ځې کولو اواز.

جيالوجست (jyālojíst) نر.م. د جيالوجي پوه.

جيالوجي (jyālojí) ښځ.م. ځمکه پېژندنه، د ځمکې پېژندنې پوهنه.

جيب (jeb) نر.م. جېب، په کرتي، پتلون، کميس کې د کاغذ، قلم، روپۍ اېښودلو ځای.

جيباته (jibātá) ښځ.م. ځادر، جيبته، دوپټه.

جيبي (jebí) ص. نب. د جېب، په جېب پورې تړلی.

جيتی (jitáy) نر.م. له تيږې يا خاورې نه جوړ مردکی چې کوچنيان لوبې ورباندې کوي.

جيټ (jiṭ) نر.م. د اوبنانو د خوراک يو ډول بوټی دی.

جيټ (jeṭ) ښځ.م. ۱) د خلو او بوټو ځای، د ښپياکو ځای چې نغري ته نېږدې وي؛ ۲) جېښت، د هندي کال دريم مياشت؛ ۳) و ګ. جټ؛ ٤) د موټر

په کاربهتر کې د يوې پرزې نوم؛ ٥) ستها.

جيتکه (jiṭká) ښځ.م. جټکه، ډکه، ټېله، تېنه کې

جيجرى (jijrə́y) ښځ.م. ۱) خاورين مټ، خاورينه لاستي لرونکې باډوله؛ ۲) داوبو ښنبلو خاورينه لوټه، توبي؛ ۳) لوښی، ګاودوشی.

جيجی (jijáy) نر.م. د يوه مرغه نوم دی.

جيجيونتي (jayjaywantí) نر.م. مو. د کماچ ټاټ يو راګ دی، رکهب يې بادي دی.

جير (jer) نرم. جر، هغه لوړ اواز دی چې د اتڼ په وخت کې له خولې ايستل کېږي.

جيرول (jirawə́l) مص. مت. ځيرول، کتل، متوجه کول.

جيره (jirá) ښځ.م. ۱) ځيره، اندازه، تر لاس لاندې معين دوډۍ؛ ۲) محدوديت کنترول.

جيرى (jiráy) ښځ.م. کوزړی، کوزلی، د خاورو ګډوی، د خاورو ګډوه.

جيزوبيز (jizobíz) نر.م. جز پز، عادي او ناڅيز نګولی (کتغ، لندبل).

جيږ (již) ص. نر.م. ۱) زيږ، ځيږ، ببر؛ ۲) غيرتي.

جيزمه (jizmá) ښځ.م. جيزمه، ځيزمه، جېزمه، د بنوغالي، د سترګو هغه بسرخه چې بانوګان ورباندې شنه کېږي.

جيسل (jesə́l) مص. مت. تنګول، کړول، ځوړول.

جيسلی (jesə́lay) مف. نر.م. ځوړېدلی، ځوړول شوی، تنګ کړی، کړولی.

جيسي (jisí) نر.م. مسي کنډول، جستي کنډول.

جيشکيشته (jiškištá) ښځ.م. د مېږد جستو کوشته، له جستو ځغه جوړه کوشته.

جيغه (jiğá) ښځ.م. جوغه، کرکرې، قرقره، تاج.

جيل (jel) نر.م. ۱) جهل، ناداني؛ ۲) ځهل، ضد؛ ۳) ... ناداني، نداني.

جیلغ (jilāğ) نـر.م. جـرنگ، تـونگ، زیلانګه(د هندوانو او...)؛ ۲)کـتار، قطـار؛ ۳)جالغ، د اس ترزین لاندې لمـڅی؛ ٤)چپـل، د اکـورو وری، د اکوړ ګنګوری.

جیم (jim) نـر.م. ۱)د «ج» تـوري غـږ او تلفـظ؛ ۲) دیوې کلکې توکر نوم؛ ۳)دلیوانو او ګیدړو کرکیکی او تلک.

جینکی (jinakáy) ښځ.م. و ګ. جلی .

جینجړ (jinjaṛ) نـر.م. ۱)پاپـړه، شـاتره، یو ډول طبي بوټی دی؛ ۲) د خاکشیرو بوټی.

جینجړک (jinjṛak) نر.م. ناري، ښانکی، هغـې ډوډۍ ته وايي چې په ناوې پسې د پلار لـه کاله څخه د ناوې خسرکره لیږله کیږي.

جینجړکه (jinjaṛáka) ښـځ.م. ډنـداره مـوچی، توره مچی، توره غومبسه، ډمبره.

جینجو (jinjó)ص.نر.م.مجذوب بې پروا، بېحاله

جینکت (jinakát) نـر.م. پرهـار پـانه، بارتنـګ، ګـزک پانه، یـو ډول بوټـی دی چې پانې یې په پرهار باندې تړي.

جینګ (jing) ص.نــر.م.ج. چنـګ، واز، بـېـرته، جینګ خولی.

جینګا (jingā́) ص.نب ۱) بې فکره؛ ۲)بې خولي.

جینګ جینګ (jingjíng) نـر.م. ۱)چاپلـوسي، غوړه مالي؛ ۲)رینګ رینګ.

جینګ خولی (jingxū́lay) ص. نــر.م. پیـنځ خولی، جینګ داړی.

جینګ داړی (jingdāṛáy) ص.نر.م. ۱)چنګ خولی، هغه څوک چې داړې یې جینګې راوتلې وي؛ ۲)نر.م. دکوچنیانو لوبه ده.

جینګړ (jingáṛ) ص.نر.م. ۱)کمزوری، بې خونده؛ ۲)بې زړه، بې همته.

جینګول (jingawə́l) مص.مت.جینګول، ویتول، خوله وازول، خوله بېرته کول.

جینوتاړی (jinotāṛáy) ص. نــر.م. جیـنوتی، ښځنی، ښځونک، ښځنوکی، زنچه ملو.

جینوتې (jinoté) ښځ.م. وره نجلی، وره جنی، وره جلکی.

جینی (jináy) ښځ.م. نجلی، جلکی، نجلکی.

جیو (jiw) نـر.م. ۱) قـربان، جار، درنه صـدقه شم؛ ۲)بلې، هو، اوکې، همداسې ده، ښه.

جیوجان (jiwján) نـر.م. ۱) جـوجـار؛ ۲)راشه درشه، زار او قربان.

جیو جیو (jiwjíw) نر.م. ۱) زار قربان، جارجار؛ ۲) چاپلوسي، تیټ و پاس، غوړه مالي.

چ

چ (čc) ښځ.م. چې، د پښتو الفبې نهم توری دی.

چا (čā) ض. شخصي، بسیط، ګونګ او استفهامي ضمیر دی.

چاباره (čabā́ra) ص.نب. ۱) چالاکه، زړوره او کاریګره ښځه؛ ۲) پوهه ښځه، ښه مهرمن.

چابړی (čabṛáy) ښځ.م ۱) چاپړی، د تلې او ترازو یوه پله؛ ۲) وړه تړوکری، وړوکې شکری، کوچنۍ شکری.

چابړي والا (čābṛiwālá) نر.م هغه څوک چې تله په لاس ګرځي او شیان خرڅوي.

چابک (čābák) ص.نر.م. ۱) چالاک، تېز، چست، ګړندی؛ ۲) متروکه، تراټ، قمچینه.

چابکتوب (čābaktób) نر.م. چابکتیا، چابکي، ګړندیتوب، چابکوالی، تېزي.

چابکول (čābakawə́l) مص. مت. ګړندي کول، متي کول، تېزول، اوچتول.

چابکی (čābukə́y) ښځ.م. ګړندی، مادکینا، یو ډول نسواري رنګه خزنده ده.

چابکي (čābəkí) ښځ.م. بیړه، تندي، ګړندیتوب، شتاب، چالاکي، تلوار، روبه، تېزي.

چابکېدل (čābəkedə́l) مص.ل. ګړندي کېدل، چالاکه کېدل، تېزېدل، متي کېدل.

چابي (čābí) ښځ.م. کونجي، کیلي.

چاپ (čāp) نر.م. طبع، ټاپ، د ځانګړو ماشینو په وسیله د تصویرونو او لیکنو د انځورولو فن.

چاپانه (čāpā́na) ښځ.م. شوکه، چور، چپاو.

چاپ پازوال (čāppāzwā́l) ص. د چاپ چارې د چاپ مسؤل.

چاپت (čāpát) نر.م. ۱) په پور سودا؛ ۲) یادښت، چوب خط.

چاپت کول (čāpatkawə́l) مص.مت. له دوکاندار څخه په پور سودا اخیستل.

چاپځی (čāpǰáy)ا. چاپخونه، چاپخانه.

چاپخانه (čāpxāná) بنځ.م. چاپځی، هغه ځای چې دچاپ چارې پکې ترسره کېږي.

چاپراخ (čāpráx) ص. نر.م. ۱) بېرته، واز، خلاص؛ ۲) پلن، پراخ، ارت.

چاپشمېر (čāpšmér)ا. د چاپ شمېر، د چاپ تیراژ او تعداد.

چاپکه (čāpáka) بنځ.م. څپياکه، سوېه، تپی.

چاپګر (čāpgár)ص. چاپوونکی، چاپ والا.

چاپلوس (čāpalós) ص.نر.م. غوړه مال، متملق، خوشامندګر، بوټ پاک.

چاپ والا (čāpwālā́) نر.م. ۱) طبع کوونکی؛ ۲) تاپه لګوونکی؛ ۳) نښه کوونکی.

چاپول (čāpawә́l) مص.مت ۱) طبع کول، خپرول؛ ۲) تاپه کول، مُهر کول؛ ۳) نښه کول.

چاپه (čāpá) بنځ.م. ۱) چاپ، خاپ؛ ۲) غټ مهر؛ ۳) تاپه، نقش؛ ٤) څپک، دخلورو ګوتو اندازه ۵) دغنو پولی، دازغیو دلی؛ ٦) ناڅاپي حمله.

چاپي (čāpí) ص. نب. ۱) چاپ شوی، طبع شوی؛ ۲) نښه شوی؛ ۳) د چاپ؛ ٤) بنځ.م. چاپي کونه، لاسونو سره د وجود د سترو غړو منبل او کنبېکنبل یا کېمندنه.

چاپېدار (čāpedā́r)ص.نر.م. چاپ او نښه لرونکی.

چاپېدل (čāpedә́l) مص. ل. طبع کېدل، چاپ کېدل، خپرېدل، په ماشين چاپ کېدل.

چاپېر (čāpér) ص.نر.م. ۱) تاوراتاو، ګرداګرد، ګردي ګوښ؛ ۲) اخته، لګيا؛ ۳) نر.م. شاوخوا.

چاپېرچل (čāperčә́l)نر.م۱) ګردښت، ګرځېدنه؛ ۲) پرله پسې راتاوېدنه او را ګرځېدنه.

چاپېرسيند (čāpersínd) نر.م. لوی سمندر، اقيانوس، کاري درياب، کاږي درياب.

چاپېرول (čāperawә́l) مص. مت. ۱) چاپېر کول، راتاوول؛ ۲) محاصره کول، ګېرول؛ ۳) په غېږ کې نيول.

چاپېری (čāpéray) ص.نر.م. ۱) پرکاره، زيات کارکوونکی؛ ۲) مصروف، لګيا، بوخت.

چاپېريال (čāperyā́l) نر.م. محيط، شاوخوا، ماحول، چاراطراف.

چاپېريال پوه (čāperyālpóh) ص. د چاپېريال څانګوال، ژوپالپوه.

چاپېرېدل (čāperedә́l)مص. ل. ۱) شاوخوا ځني ګرځېدل، شاوخوا تېرې تاوېدل؛ ۲) لګيا کېدل، اخته کېدل بوختېدل.

چاپي کول (čāpikawә́l)مص. مت. کنبېکنبل، منبل، کوفت کنبل، کېمندل.

چاټ(čāṭ) نر.م. ۱) د دوارو ورنونو منځ؛ ۲) تروه مربا، دمېوو ځخه جوړه شوي تروسکينه غوندي ملغوبه.

چاټو (čāṭó) ص.نر.م. چټ، مست، خوش طبع، څورک چې خپل وخت په خوښۍ تېروي.

چاټی (čāṭáy) بنځ.م. متی، ماتی، مټ، هغه لوی خاورين لوښی چې اوبه په کې اچول کېږي.

چاجوش (čājóš) نر.م. چايجوش.

چاچا (čāčā́) بنځ.م. ۱) هس. چاچاچا، يو دول هسپانوی نڅا ده؛ ۲) تره، کاکا؛ ۳) مشر سړی ته د درناوي لقب.

چاچوغاره (čāčūgā́ra) بنځ.م. چېچوغاره، کوچنی په غاړه او اوږه باندې د ناست حالت.

چاچی (čāčáy) بنځ.م. ۱) د تره ښځه، تنداره، د کاکا ښځه؛ ۲) دلاس چپېر، پنجه او څپېړه؛ ۳) وروکی (کوچنی) لاس.

چاچي(čāčí) بنځ.م. د تره ښځه، تنداره، تنديارهٔ.

چاخ (čāx) ص. نر.م. تېز، توند، ببېړندی.

چاخول (čāxawə́l) مص. مت. تېزول، چالاکه کول، متی کول، اوچتول، چابکول، تېزول.

چاخېدل (čāxedə́l) مص. ل. تېزېدل، چالاکه کېدل، اوچتېدل، وندی کېدل، تندېدل.

چادي (čādí) ص. نر.م. (ج. چاديان) ساده، بودلی، کم عقل، ناپه، احمق، سودر.

چاديتوب (čāditób) نر.م. ساده توب، ناپوه، کم عقلي.

چادي چکمار (čādičakmā́r) ص. نر.م. ډېر ساده، ډېر کم عقل، لوده.

چاډي (čāḍí) ښځ.م. اربکی، لنګتی، پښه ارمونه، د غېږي نیولو په وخت کې د مقابل لوري تر پښه خپله پښه راتاوول.

چار (čār) ښځ.م. ۱) کار، پېښه، مشغولتیا، کړه، عمل؛ ۲) تجویز، علاج، چاره.

چارندام (čārandā́m) نر.م. ۱) څلور اندامونه؛ ۲) اودس، له استنجا پرته د نورو غړو مینځل.

چاربیته (čārbáyta) ښځ.م. یو مشهور شعر دی چې کیسې، داستانونه او... په کې بیانیږي.

چارپای (čārpā́y) نر.م. چارپا، څلور بولی، څلور پښی، د څلورو پښو حیوان.

چارپايي (čārpāyí) ښځ.م. کټ، چپرکټ.

چارپېر (čārpér) ص. نر.م. ج. و.ګ. چاپېر.

چارپېره (čārpéra) ښځ.م. ۱) د شپې نوکري؛ ۲) په عسکري کې د شپې نوکریوال.

چارتاره (čārtā́ra) نر.م. مو. چارتار، څلور تار، د افغاني فولکلوریکې موسیقۍ یوه آله ده.

چارتراش (čārtarā́š) نر.م. تمبه، دګی، هغه لرګی چې څلور اوار او منظم ارخونه ولري.

چارټ (čārt) نر.م. نقشه، نخچه، خریطه، جدول.

چارج (čārj) نر.م. ۱) برق. شارژ، ډکول، د بېټرۍ قوه؛ ۲) ټوپک ډکول؛ ۳) منصب، مقام؛ ٤) امر ورکونه؛ ٥) قبضه، حوالګي؛ ٦) مالیه، قیمت ۷) تور، اتهام، الزام.

چارجول (čārjawə́l) مص. مت. ۱) ډکول، د بریښنا په ذریعه نوی قوت ورکول؛ ۲) امر ورکول ۳) حمله کول، لمسول؛ ٤) قبضه کول؛ ٥) الزام لګول؛ ٦) مالیه لګول.

چارچاپېر (čārčapér) ص. نر.م. ج. ۱) چاپېر، بوخت؛ ۲) شا وخوا؛ ۳) نر.م. محیط.

چارچلند (čārčalánd) نر.م ۱) تګ، حرکت، یون؛ ۲) ګذاره، رویه، روش، کړه وړه، چال چلند.

چارچوب (čārčób) نر.م. ۱) چوکاټ؛ ۲) محدوده، ټاکلي شوي اصول او شرایط.

چارچوبی (čārčobáy) ښځ.م. و.ګ. چرچوبی.

چارځی (čārǰáy) نر.م. و.ګ. کارخانه.

چارخانه (čārxāná) ښځ.م. ۱) هغه توکر چې مربع ډوله کرښې ولري؛ ۲) هغه کوټی چې د چلم سکاره، تنباکو او نور شیان په کې اچوي.

چارخول (čārxól) نر.م. ۱) چرخل، چارخولک، چارغول، کرکره، چرګ خول یا تاج؛ ۲) د پټکي شمله، د لونګۍ شمله.

چاردانګ (čārdā́ng) نر.م. درسته نړۍ، ټوله جهان، څلور دانګه دنیا، ټوله نړۍ.

چاردانګي (čārdāngí) نر.م. لم. نرباز، رستیالو لوبه.

چاردیوالي (čārdiwālí) ښځ.م. د کور احاطه.

چارړی (čāṛáy) نر.م. یو ډول توکری ده.

چارسو (čārsū́) نر.م. څلور لارې، چارراهي.

چارښاخه (čārṣāxá) ښځ.م. څلور ښاخي، سکو ښاخي، د درمند باد ولو لرګینه آله.

چارغولک (čārğolák) نر.م. و.ګ. چارخول.

چارک (čārák) نر.م. څلور پاوه، څلورمه برخه، ربع

چارکی (čārakáy) نر.م. يو چارک (کانی).

چارګر (čārgár) فا.نر.م. کارکوونکی، کارګر.

چارګل (čārgwál) نر.م. تيک، دبنځو هغه ښسول چې په پزه کېږي.

چارګلی (čārgwaláy) نر.م. تويی ګل، ترخی، يو ډول بوټی دی چې ژېړ ګلان کوي.

چارګنده (čārgandá) ښځ.م. چارند، چاری، د خيمې چارچاپېره کېندل شوی ځای.

چارګی (čārgáy) نر.م. يو ډول بوټی دی.

چارلنډی (čārlandáy) ښځ.ج. ملنډې، ښنډی، ريشخند، پېيخندل، پېشاړي.

چارليار (čārlyār) نر.م. کارروزګار، چاره، کار.

چارمغز (čārmáǧz) نر.م. اکوړ، متک، غوزک.

چارمن (čārmán) ا. کارمند، کارندوی (فعال).

چارمېخ (čārméx) نر.م. ۱) د ښاروبو يو ډول ناروغي ده؛ ۲) تر خولې ډک؛ ۳) هغه څوک چې په څلور اندامه او په څلور مېخو (موږي) تړل شوی وي.

چارناچار (čārnāčār) ق. اړومرو، خامخا، د مجبوريت له مخې، په ناکامۍ، مجبوراً.

چارند (čāránd) نر.م. وګ. چارګنده.

چارندوکی (čārandūkay) ص.نر.م. زيارکښ، کاريګر، چارو، کوششي.

چارنوم (čārnúm) ا. چار ځرګندوونکی نوم، لکه ځنګر، باغوان، چميار.

چارنی (čārnáy) نر.م. کسبګر، کسبه.

چارواکی (čārwākáy) ا. چارواک، چارواکمن، مقام.

چاروال (čārwál) ا. کارنده، کاروال، کارمن.

چاروالي (čārwālí) کارندويي، سرګرمي، فعاليت.

چاروغه (čāroǧá) ښځ.م. د اوښې څرمنې يو ډول پڼه چې مخ يې له لمڅی څخه جوړ شوی وي.

چاره (čārá) ښځ.م. ۱) کار، کړه، کسب، پېښه؛ ۲) وسيله، درک؛ ۲) دوا، علاج؛ ۳) تدبير.

چاره ګر (čāragár) ص.نر.م. ۱) کومکي، مرستيال ۲) علاج کونکی، چاره ساز.

چاری (čāráy) ښځ.م ۱) بېلچه، کری؛ ۲) چارګنده چارنده؛ ۳) د اوږي هډوکی؛ ٤) د کوچنيانو د لوبوکانی.

چاري (čārí) ښځ.م. ۱) نجه، ينګه؛ ۲) څلور غابنی پسه، دوه کلن پسه.

چاريار (čāryār) نر.م.د آنحضرت(ص) څلور ياران، خلفای راشده.

چاري چپر (čāričapár) نر.م. خرګی خرګی، د کوچنيانو د سپرلی يو راز لوبه ده.

چارېکاري (čārekārí) ښځ.م. ۱) هغه بزګر چې په کښت کې څلورمه يا شپږمه برخه اخلي؛ ۲) ص. نب. د چارېکار.

چاړ (čāṛ) نر.م. ۱) د پښو جوړولو د چميار قالب؛ ۲) دبرستني استر.

چاړا (čāṛā) ص.نر.م. ۱) کونګی؛ ۲) ترتری؛ ۳) ناپوه؛ ٤) بې خولې او بې ژبې.

چاړاتوب (čāṛatób) نر.م. ۱) ترتری توب، تورتله توب؛ ۲) ناپوهي، ببړاتوب.

چاړه (čāṛá) ښځ.م. چاړو، چړه، چوړه، ستوره، هغه تېغ چې تر چاکو لوی مګر نه راکتېږي.

چاړه ګر (čāṛagár) نر.م. چاړه جوړوونکی.

چاړی (čāṛáy) ښځ.م. ۱) وګ. چاری؛ ۲) ص. ښځ.م. د چاړا مونث.

چاښني (čāšní) نر.م. ۱) ناشتا؛ ۲) څکنه، خواره کتنه؛ ۳) مساله؛ ٤) يوه پنځه ساز.

چاشي (čāšáy) نر.م. ښاشي، اتهران، دېرن.

چاغ (čāğ) ص.نر.م.ج. ۱) چاق، څورب، شلند؛ ۲) چست، تېز؛ ۳) روغ، رمټ؛ ٤) څېرې، دړې دړې شوی لرګی.

چاغېدل (čāğedə́l) مص.ل. ۱) مزی کېدل، څربېدل؛ ۲) څېرې کېدل، ماتېدل.

چاک (čāk) نر.م. درز، چاود، درځ، ځاک.

چاکو (čākū́) نر.م. (ج. چاکوګان) چاقو، هغه تېغ چې د پرې کولو، مېوو سپینولو او نورو چارو کې کار ترې اخلي.

چاکي (čākí) ص.نب. ۱) درزي، چاک لرونکی، چاودلی؛ ۲) شکېدلی؛ ۳) دچاک.

چاګل (čāgál) نر.م. ۱) د اوبو کوچنۍ ژی یا مشک؛ ۲) دخرمني یا کرمېچ تیکی؛ ۳) اص. ص. تنبل، کاهل، سست.

چاګله (čāgalá) ښځ.م. ۱) مشکوره، مشکوله؛ ۲) ص. ښځ.م. سپاره ښځه، تنبله ښځه.

چال (čāl) نر.م. ۱) فریب؛ ۲) تګ، یون؛ ۳) طرز، دول؛ ٤) عادت؛ ٥) سطرنج دانو ته ځانګړی حرکت ورکول؛ ٦) ګرځون؛ ۷) تار، سپنسی؛ ۸) هنر، چالاکي؛ ۹) کنده، کوتی، ژوړ ځای؛ ۱۰) کومی، ګوګ؛ ۱۱) چنی، هغه اس چې سره او سپین وېښتان ولري؛ ۱۲) غوچاني؛ ۱۳) دوغل؛ ۱٤) ځاله؛ ۱٥) زرکه؛ ۱٦) زاغاوی، هیلی ته ورته توره مرغۍ ده؛ ۱۷) درنګ، د مالګې کان.

چالاک (čālā́k) ص.نر.م. ۱) مکار، چلباز، تګ؛ ۲) تېز، چابک؛ ۳) هوښیار؛ ٤) فعال، تکړه.

چالان (čālā́n) ص.نر.م.ج. ۱) جاري، روان، چالو، فعال؛ ۲) نر.م. ۱) بیجک، د سامان یا رقم رسید؛ ۲) راداري، اجازه نامه؛ ۳) تر تحقیق وروسته محکمې ته د تورن لېږنه.

چالانول (čālānawə́l) مص.مت. ۱) چالان کول، لګول، روانول، فعالول؛ ۲) لېږل، تورن محکمې ته استول؛ ۳) بندي کول.

چالانېدل (čālānedə́l) مص.ل. ۱) چالان کېدل، د انجن لګول کېدل؛ ۲) د جرم له امله محکمې ته لېږل کېدل.

چالباز (čālbā́z) ص.نر.م. تګ، چمباز، چلي.

چال چلند (čālčalánd) نر.م. چال چلن، چارچلند، تګ راتګ، سلوک، رويه.

چال چودي (čālčodé) ښځ.م. چلبازي، فرېب.

چالو (čālū́) ق. روان، چالان، بهاند، جاري.

چاله (čālá) ښځ.م ۱) غټه اسپه؛ ۲) طریقه، قاعده، اصول، طرز؛ ۲) ض. چاته.

چالي (čālí) ص.نب. چلي، فریبکاره، تګ.

چامبېل (čāmbél) نر.م. چامبېلي، چمبېلي، یو دول سپین ګل دی چې ډېر ښه بوی لري.

چامپ (čāmp) نر.م. یو ډول خوندور خواره دي.

چامپه (čāmpá) ښځ.م. (ج. چامپې) ۱) څپه، موج؛ ۲) د اوږدوالي یو مقیاس؛ ۳) پنجه، چمبه، لاس ورکونه.

چامته (čāmtá) ښځ.م. و.ګ. چمته.

چاڼ (čān) نر.م. د کلیسا زنګ، د کلیسا تلی.

چانته (čāntá) ښځ.م. و.ګ. چمته.

چانچور (čānčór) نر.م. کوڼی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چاند ماري (čāndmārí) ښځ.م. چارماري، د توپک په ګولیو سره د چا وژنه.

چاندني (čāndaní) ښځ.م. روجايي، روی پوښ.

چاندي (čāndí) ص.نب. ۱) د سپینو زرو؛ ۲) سوپېنه، پاک، خالص؛ ۳) اصلي

چانډو (čāndū́) نر.م. یو ډول نشه ده چې افین په اوبو کې پخوي او په چلم کې یې څکوي.

چانډه (čāndá) ښځ.م. ۱) قاش، دره، نیلمه؛ ۲) حصه، برخه، خوا؛ ۳) ټوټې ټوټې.

چانس (čāns) نر.م. (ج. چانسونه) ۱) تصادف؛ ۲) شانس، موقع؛ ۳) بخت، طالع؛ ٤) چل.

چانسي (čānsí) ص. نر.م. ۱) چمباز، چلي؛ ۲) خوشبخته، نیک بخته، طالعمن.

چاڼ (čāṇ) ص. نر.م. ج. ۱) ستره، غلبیل شوی، کره شوی؛ ۲) نر.م. چڼوونی؛ ۳) تلاش، غوښتنه؛ ٤) خوښونه، انتخابونه.

چاڼځی (čāṇjáy) ا. چاڼتون، پالایشگاه، د تیلو چاڼځی.

چاڼگر (čāṇgár) ص. چاڼوونکی، چاڼوال.

چاڼواله (čāṇwā́la) ا. چاڼول، چاڼونه، تصفیه.

چاڼول (čāṇawə́l) مص. مت. ۱) چاڼ کول، ستره کول، کره کول؛ ۲) غلبېلول، چڼول؛ ۳) غوره کول، انتخابول؛ ٤) نینول، چڼول.

چاڼه (čāṇa) ښځ.م. چاڼ، چڼ، وسک، گودره.

چاڼی (čāṇáy) نر.م. ۱) ښکرور غویی، ښکر لرونکی غوڅکی؛ ۲) غوڅانی، نرگونگټ.

چاڼۍ (čāṇə́y) ښځ.م. چاڼ، چڼ، چڼوونی.

چاڼېدل (čāṇedə́l) مص. ل ۱) چاڼ کېدل، چڼېدل، ستره کېدل، پاکېدل؛ ۲) نینېدل.

چاوجۍ (čāwjə́y) ښځ.م. جاوجۍ، د جامې څنډه، ژۍ، کناره.

چاود (čāwd) نر.م. درز، چاک، چود.

چاودل (čāwdə́l) مص. ل. ۱) چودل، درز نه کې راتلل، ترکېدل؛ ۲) انفلاق کول، انفجار کول.

چاودنه (čāwdána) ښځ.م. ۱) ترکېدنه، چودنه، درز پکې کېدنه؛ ۲) انفلاق، انفجار.

چاودول (čāwdawə́l) مص. مت. ۱) چوول، منفجره کول، الوځول؛ ۲) درز کول.

چاوده (čā́wda) ښځ.م. (ج. چاودې) د پښتنې له لامله د لاسو او پښو څرمن یا پوست ترکېدنه.

چاودی (čā́wday) نر.م. ۱) چاودلی؛ ۲) درز.

چاودېدل (čāwdedə́l) مص. ل. ۱) درز کېدل، ترکېدل؛ ۲) منفجره کېدل، سره چودل.

چاودینک (čāwdīnák) ص. نر.م. چاولی، بې حیا، بې شرم، سپین سترگی، چاولی.

چاول (čāwə́l) نر.م. ۱) د اوبو موری، د اوبو د هنه؛ ۲) شال، شاقول، شاول.

چاوله (čā́wla) ښځ.م. چاول، د اوبو دهنه.

چاوڼی (čāwṇáy) ښځ.م. و گ. چوڼی.

چاوه (čāwá) ښځ.م. یو ترکیب دی چې په چایو کې گوره او سونډ سره اچوي او ایشوي.

چای (čāy) نر. ښځ.م. ج. یو بوټی دی چې پاڼې تر شکولو وروسته وچوي.

چای خوري (čāyxorí) ص. نب. ۱) د چای، هغه څه چې په چای چښلو پوري اړه لري؛ ۲) ښځ.م. گیلاس، پیاله د چای خوری کاچوغه.

چای دمی (čāydamáy) چاینکه، چاینک.

چایل (čāyə́l) نر.م. نقاب، پرده، روی بند.

چاینک (čāynák) نر.م. چاینکه، د چای د مولو فلزی لوښی.

چپ(۱) (čup) ص. نب. خاموش، غلی، چوپ.

چپ(۲) (čap) ق. ۱) بغیر له، بې له؛ ۲) بې لاري، خطا؛ ۳) سپک؛ ٤) مخالف، ضد؛ ٥) کین.

چپاتی (čapātáy) نر.م. څپتی، چپاتی، پاستی، گرده، نری سپوره ډوډی.

چپاته (čapātá) ښځ.م. کیږی، یو ډول پنې یا موچنې.

چپاتي (čapātí) ښځ.م. توکې، مسخرې، ملنډې.

چپ ارخی (čaparxáy) ص. کینپال، کبن‌ارخی.
چپاو (čapáw) نـر.م. (ج. چپاوونه) ۱) چـاپـه، یرغل، ناڅاپه برید؛ ۲) برگ آس، بیورآس.
چپاول (čapāwál) نـر.م. مخکنۍ تولی، د سر تولی، پېشقراول.
چپاوول (čapāwa wál) مص.مت. تالاکـول، لوټول، تالاترغه کول، چورول، یرغل کونه.
چپاوي (čapāwí) ص.نب. ۱) چپـاو کـوونکی، لوټوونکی؛ ۲) د چپاو؛ ۳) تېز، تند، چابک؛ ٤) سرزوري، او سرتنبه.
چپاوېدل (čapāwedál) مـص.ل. لـوټ کـېدل، تاراجېدل، چورکېدل، تالا کېدل، چورېدل.
چپایي (čupāyí) ښځ.م. چوپوالی، خاموشي.
چپتری (čaptráy) ښځ.م. د شفتلو په څېر یو دول شینکی دی.
چپتوب[1] (ču,ptób) نر.م. چوپتیا، چـوپوالی، خاموشي، غلي کېدنه، کراره کراري.
چپتوب[2] (čaptób) نر.م. ۱) مخالفوالی، مخالفت ضدیت؛ ۲) کوږوالی؛ ۳) بې لارېتوب.
چپټ (čapát) ص. نـر.م. ۱) توکمار؛ ۲) کـرتـو؛ ۳) تکره هلک، تندرسته‌سړی؛ ٤) څرګند، چپته؛ ٥) صادق؛ ٦) تباه؛ ۷) اشـر، بسـګر، بلندره، پکره، بګاره، تړ، د اوبود بند د تړلو لپاره اشر.
چپته[1] (čupatá) ښځ.م. چوپته، هغـه لـرګي چې د تیږو په دېوال کې په پسورسره اېښودل کېږي.
چپته[2] (čapatá) ښځ.م. ۱) ګرېندوکې ښځه، کرتنه ښځه؛ ۲) بې مانا او ساده ښځه.
چپچاپ (č(a,u)pčáp) ص.نر.م.ج. خاموش، ارام، غلی، کرار، په پټه خوله.
چپچاپېره (čapčāpéra) ص.نب. چاپېره، شاو خوا، ګرداګرد.

چپ چور (čapčúr) ص. نر.م.ج. ۱) چـرچـور، مات شوی، ذرې ذرې؛ ۲) نر.م. لوټ، تالان.
چپر (čapár) نـر.م. ۱) استازي، پیغـام‌رورونکی؛ ۲) ګرندی تلونکی؛ ۳) څپری، څپر، ځاله.
چپراس (čaprás) نر.م. د وره، کړکۍ او... قلفي تنبلوونکي او خوځوونکې وسیله ده.
چپرغټ (čapargát) ص. نر.م. ۱) څورب، غټ، شلند؛ ۲) نر.م. چاغ سړی، روغ هلک.
چپرکټ (čaparkát) نر.م. عصري کټ دی چې له لرګیو، تختو او اوسپنو څخه جوړېږي.
چپرګی (čapargáy) نر.م (ج. چپرګي) څملاتګه، له وني څخه راپرېکړې وره څانګه.
چپره (čaprá) ښځ.م. (ج. چپرې) د څرمنې د پاکولو او توږلو لوېه آله.
چپری (čaparáy) نر.م. (ج. چپري) ۱) ورکـوټی تالاو؛ ۲) څپر، لـه لښتو څخه جوړ شـوی پلن څپر چې د درمند د میده کـولو لپاره په غوایانو پورې تړل کېږي.
چپړ (čapár) ص.نر.م. ۱) چپلیت، اوار؛ ۲) څورب ساتلی، چاغ، شلند.
چپړاخه (čapráxa) ښځ.م. چـاپېـره، چپلاخه، څپېره، چپړاکه، څپلاخه، څاپېړه، څپېړه.
چپړاسي (čaprāsí) نـر.م. چپـراسی، پیـاده، ملازم، خدمتګار، د ښوونځي پیاده.
چپړتاخ (čapartáx) نر.م. چندرو، چپرېخ، چغی، چیندری د کوچنیانو یو دول لوبه ده.
چپړوس (čaprús) ص.نر.م. غوړه مال، چاپلوس.
چپړي (čaprí) ښځ.م. چیچـره، پیپـرک، پېپه، مانده یا خواره غوښه.
چپړی چپړو (čapraycapró) ښځ.م. لته ښځه، سپاره ښځه.

چپک (čapák) ص. نر.م. ج. چپي، کوږ سترګی، بهنګا، چپا، قپا، کنې، چنګر، چغر.

چُپک (čupák) نر.م. ۱) باز؛ ۲) د باښې نر.

چپکتوب (čapaktób) نر.م. چپکتیا، د سترګو کوږوالی، بهنګوالي.

چپکو (čapákú) ص.نب. چپي، کیڼ لاسی، هغه څوک چې په کیڼ لاس زیات کار کوي.

چپکه (čapáka) ښځ.م. تپکه، تپی، څپیاکه.

چپلکه (čapláka) ښځ.م. (ج. چپلکې) څپلکه، سرپایي، چوستکه، چپاتي، چپاته.

چپلۍ (čapláy) ښځ. م. ج. و ګ. څپلۍ.

چپلیت (čaplít) ص. نر.م. ج. چپریت، هوار.

چپلیتول (čaplitawə́l) مص. مت. چپریتول، اوارول، څخپیتول، چپتول.

چپنډه (čapandá) ښځ.م. (ج. چپنډې) تورتی، د لرګي کاسه، د لرګي کنډولی.

چپنک (čapanák) نر.م. د ماشومانو چپنه.

چپنه (čapána) ښځ.م. (ج. چپنې) چوغه، قبا، شوقه، چپن.

چپو (čapú) نر.م. د بېړۍ څپه، د کشتۍ چلولو چپه، د بېړۍ چلولو چپه.

چپوالی[1] (čapwā́lay) نر.م. ۱) چپتیا، مخالفت ۲) غلطي، تګي.

چپوالی[2] (čupwā́lay) نر.م. خاموشي، چپتیا.

چپ و چور (čapočū́r) ص. نر.م. ج. تالا، تالا، ترغه، لوټ شوی، چورشوی.

چپوښ (čapūṣ) ص. نر.م. ښانګور، لینګور، اوږد لینګی، د اوږدو لینګیو خاوند.

چپ و غروپ (čapoğrúp) ص. نر.م. بالکل خاموش، غلی پلی، ببخي چوپ.

چپول[1] (čupawə́l) مص. مت. غلی کول، کرارول.

چپول[2] (čapól) ص. نر.م. ۱) چنګر، کوږ سترګی ۲) چوډی، پیډی، کبې.

چپول[3] (čapawə́l) مص. مت ۱) مچول، ښکلول ۲) بیچول، اړول؛ ۳) لسه مخې لسهري کول؛ ۴) چوپل، شرپول: ۵) له شونډو اواز ایستل.

چپونی (čapūnáy) نر.م. د صابون پوچکه، د صابون خورکی، د صابون پوچک.

چپونی (čapū́nay) نر.م. (ج. چپوني) ۱) څپونی دسترخوان کوندری؛ ۲) وروکی تیکری.

چپه (čapá) ښځ.م. ۱) څپک، د څلورو ګوتو اندازه؛ ۲) د بېړۍ چپه؛ ۳) اپوته، پرمخ، نسکور؛ ۴) د ناروغی غلبه؛ ۵) د اوبو څپه، موج؛ ۶) منډه، د دوو غواپانو غوېل؛ ۷) مچه، مچو، مچکو؛ ۸) مخالفت؛ ۹) نارستي، بدبختي.

چپه پاتا (čapapātā́) ښځ.م. شرنه، طرد.

چپه چپایي (čapačupāyí) ښځ.م. ارامه ارامي، چوپه چوپتیا، کراره کراري.

چپه کول (čapakawə́l) مص. مت. اپوته کول پرمخ کول، اړول، نسکورول.

چپه کېدل (čapakedə́l) مص. ل. ۱) اوښتل اپوته کېدل؛ ۲) قسمت خرابېدل.

چپه لار (čapalā́r) ښځ.م. ۱) کږه لاره، غلطه لاره؛ ۲) کږه شینځه، د وینتو کږه لاره.

چپی (čapáy) ص.نر.م. ۱) چپ سترګی، چغر؛ ۲) کیڼ لاس؛ ۳) کوږ ښکری غوایی؛ ۴) هغه غوایي چې ښکر یې مات وي ۵) نر.م. چاپی، تاپی؛ ۲) نښانه، نښه.

چپیا (čupyā́) ښځ.م. خاموشي، کراري، ارامي.

چپېدل[1] (čupedə́l) مص. ل. غلی کېدل، کرارېدل.

چپېدل[2] (čapedə́l) مص. ل. ګوښه کېدل، کږېدل، څنګ ته کېدل.

چپېړه (čapeṛá) ښځ.م. څپېړه، چپلاخه.

چت (čat) نر.م. ۱) کابېن، سقف؛ ۲) پوړ، منزل؛ ۳) پوچ، تش کالتوس؛ ۲) د چټکې اواز.

چتر (čatár) نر.م. ۱) چترکی، ډبک، وزه سپېره یا خړه مرغۍ ده؛ ۲) کمزوری، بې قوته، ضعیف؛ ۳) څلور غاښي اوبښ؛ ۴) پکه ککرۍ، تاس کپرۍ، کټی سر؛ ۵) د زخم تر جوړېدو وروسته پاتې نښه؛ ۶) چجه، بلۍ؛ ۷) په بیاتي پرېکړې زلفې چې په تندي راځانګې؛ ۸) ص.نر.م. صفا پاک؛ ۹) لويه چترۍ؛ ۲) و ګ. پراشوټ؛ ۳) د بام راوتلې او چتر غوندې برخه.

چترک (čatrák) نر.م. د بېهېو یوه لوبه.

چترکی (čatrakáy) ص. نر.م. لوېشتکی، لنډی، لوېشتېنک، تیتکی، غونډکی.

چترنګ (čaturáng) نر.م. مو. د یوه طرز نوم دی چې په یوه برخه کې یې مانا لرونکې کلیمې او په پاتو دوو برخو کې یې د ترانې، تروټ، او سرګم مهمل الفاظ راځي.

چتره لار (čatralár) ښځ.م. خرګنده لاره، معلومه لاره، عامه لاره، پاکه لیاره، سپینه لاره.

چترۍ (čatráy) ښځ.م. ۱) وروکی چتر؛ ۲) ص. ښځ.م. پاکه لاره؛ ۳) داغي، داغداره.

چتر (čatár) نر.م. پرتوکر باندې لګول شوی تاپه.

چتکي چتکي (čatkičatkí) ص. نب. ۱) لږ لږ، کم کم؛ ۲) تکي تکي، خال خال.

چتله (čatlá) ص. نب. ۱) سولېدلی، منبلی شوی؛ ۲) اوره شوی، مېده شوی.

چته (čatá) ښځ.م. ۱) دګبینه تخته، د مچیو تمبکه؛ ۲) رنګ، څېره؛ ۳) سرپوښه بازار؛ ۴) فکر، سوچ، اند، خیال؛ ۵) شان ساتنه؛ ۶) حد، اندازه، انساني او اخلاقي حدود.

چتی[۱] (čatáy) نر.م. ۱) چترکی، چتکی، چتر؛ ۲) چوتی، لنګ؛ ۲) جانګی، نېکر، سلډراج.

چتی[۲] (čutáy) نر.م. لېخکی، لخک، چوړ، پونکي، لخه کی.

چتیز (čatíz) ص. نر.م. ج. پوریز، طبقه يي.

چټ (čaṭ) ص. نر.م. ۱) غریب؛ ۲) ږيره خرېلی؛ ۳) تباه؛ ۴) نر.م. کودی، کپړ؛ ۵) هغه لوښي چې ناولې اوبه په کې اچول کېږي؛ ۶) پای ته رسېدلی کار؛ ۷) تیار، چټک؛ ۸) مست غوا؛ ۹) مجرد او بېکاره سړی؛ ۱۰) ق. بالکل.

چټاق (čaṭáq) نر.م. ۱) شوخ، شیطان؛ ۲) مچ، حرامزاده؛ ۳) تېز، بې پروا، چالاک.

چټاک (čaṭák) نر.م. چیټک، چیټاکی، چټاکی، د پاو څلورمه برخه؛ ۲) لږ شی، لږ څیز.

چټاوټ (čaṭawáṭ) نر.م. ناځاپي ګوزار، ناځاپي وار، نابېره وار.

چټايي (čaṭāyí) ښځ.م. پلاستیکي سترنجي، پوزی، انډېری، پوزکی، کمکی پېڅول.

چټ پټ (čaṭpaṭ) ق. ۱) سمدلاسه، ژر تر ژره؛ ۲) تباه شوی؛ ۴) ببخي خلاص شوی (کار)

چټ پټي (čaṭpaṭí) ص: نب. ۱) سملاسي، سم له لاسه، له واره سره؛ ۲) تیار، چمتو، اماده.

چټک (čaṭák) ص. نر.م. ۱) تېز، چابک، چست؛ ۲) نر.م. و ګ. څټک.

چټک تسمه (čaṭaktasmá) ښځ.م. ملابند، ملاترونې، د ملا ترلو پټی، ملاوستنې.

چټکتوب (čaṭaktób) نر.م. تېزي، چستي، چابکي، چټکي، چټکتیا، چټکوالي.

چټکول (čaṭakawə́l) مص. مت. تېزول، چابکول، جلتول، چټکول، چوېکول.

چټکه (čaṭká) ښځ.م. ... دالان ... تو ...

چټکی (čatkáy) نر.م. ځنګلي، زیږی.

چټکی (čatkáy) نبځ.م. ۱) څټکه؛ ۲) څیری، ځنګه، چوټۍ، د هندوانو د سراوږده ویښتان؛ ۳) سکوندکه، سکوندارہ، نوکاره.

چټکېدل (čatakedə́l) مص.ل. تېزېدل، چابکېدل.

چټل (čatə́l) ص. نر.م.ج. ککړ، ناولی، ناپاکه.

چټلتوب (čataltób) نر.م. ککړوالی، ناولتوب، مرداري، مردارتوب، چټلتیا، چټلوالی.

چټلول (catalawəl) مص. مت. ککړول، خیرنول، ناولی کول، مردارول.

چټلي (čatalə́) نبځ.م. ناپاکي، ناولتیا، مرداري، ککړتیا.

چټلېدل (čataledə́l) مص.ل. ککړېدل، خیرنېدل، ناولی کېدل، مردارېدل.

چټني (čatní) نبځ.م. چکني، تریو خواره دی.

چټو[1] (čatú) نر.م. د لرګي اونګ، د لرګي منلسته یا بغری، د لرګي یو دول لنګری.

چټو[2] (čató) ص. نب. لـړو، لړوڅتو، چټو لـړو، لاړي څتي، فضول خرڅه، مسرف.

چټول (čatawə́l) مص. ل. ۱) تباه کول، بربادول؛ ۲) سرته رسول، پوره کول.

چټولړو (čatūlarú) ص. نر.م.ج. ۱) له یوه سره ګډوډ او مردار، ګډوله؛ ۲) فضول خرڅه.

چټه (čata) نبځ.م. ۱) سود خوري، سود کول؛ ۲) بې باکه ښځه، مسته ښځه، ازاده ښځه.

چټی (čatə́y) نبځ.م. ۱) پوړنی، ټیکری، زړوکی؛ ۲) لیک، خط، حواله، رقعه.

چټي (čatí) ص.نب ۱) فضول، اوباش؛ ۲) مضر؛ ۳) زرونه، تاوان.

چټیات (čatyát) نر.م. فضولې او چټي خبرې.

چټي برو (čatiburó) ص.نب. اوباش سړی.

چټېدل (čatedə́l) مص.ل. ۱) بربادېدل، تباه کېدل؛ ۲) ختمېدل، سرته رسېدل.

چټي رسان (čitəyrasán) نر.م. داکي، خط راوړونکی، لیک راوړونکی، پوسته رسان.

چج (čaj) نر.م. ۱) چج، د غنم او نورو غلې دانې د پاکولو آله؛ ۲) پښتی.

چج بواري (čajbuwārí) نبځ.م. صفایي، ستره کونه، پاکونه، صفا کونه.

چجک (čaják) نر.م. ۱) د توپک ګوړ، د توپک لینډی؛ ۲) د توپک ماشه.

چجکی (čajakáy) نر.م. ۱) تلکه، دام، پړکه؛ ۲) نبځ.م. اړخی، پښتی، د بدن د پښتیو سر؛ ۳) نر.م. د کبانو د نیولو جال؛ ۲) پرده، بیتر؛ ۳) وړوکی چج.

چجوايي (čajwāyí) نبځ.م. د غلې د پاکولو یا صفاکولو کار او کسب.

چجه (čajá) نبځ.م. ۱) د چت وزر، د چت پېسک؛ ۲) د کبانو د نیولو لپاره لښتیز دام؛ ۳) پښتی؛ ٤) د مار د سرجګ نیول؛ ٥) شپول؛ ٦) هغه لرګی چې د مات شوي هډوکي ترل کېږي.

چچ (čač) نر.م ۱) پرویزی، چج، غلبېل؛ ۲) له مزرو څخه جوړ شوی لوښی؛ ۳) ګنډیره، هغه توکری چې شیدې او مستې ترې لاندې اېښودل کېږي.

چچاړی (čačā́ray) نر.م. ټاپو، جزیره.

چچخه (č(i,a)čə́xa) نبځ.م. نسل، تومنه.

چچړ (čičár) نر.م. بې شرمه او سپین سترګی سړی.

چچړن (čačrán) ص.نر.م. ۱) چوخړن، چخن، څوک چې سترګې یې تل چخې کوي؛ ۲) اوبړن اوبجن، نری، چچړوبن، چړچوبن.

چچړوبن (čačrobán) ص. نر.م. ۱) چیړچوبن، اوبړن؛ ۲) باسی نکولی؛ ۳) چیخن، چخړن.

چچگر (čačgár) نر.م. غلبېل جوړونکی، چڅ جوړوونکی او پلوروونکی.

چچنه (čacə́na) ښځ.م. چنچنه، يوه مرغۍ ده.

چچو (čačó) ښځ.م. ۱) تی، سینه؛ ۲) دماشوم لاس، چاچی.

چچوغاړه (cacogara) ښځ.م. پسر اووړو باندې د کوچني د سپړوني حالت.

چچوګی (čačogáy) ښځ.م. د چچو مصغر.

چچه (čáča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزو د شړلو اواز.

چچې (čačé) ښځ.م ۱) د ورو پسه ژبه لاس ته وايي؛ ۲) چندرو، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چچی (čičáy) نر.م. وګ. غابښ چچی.

چخ (č(a,u)x) ص.نر.م. ج. ښخ، چوخ، ورننوتی.

چخ (čax) نر.م. کوري، چیغه، د سپي دشړلو اواز.

چخا (čxā) نر.م. ۱) کوچنیان سپي ته چخا وايي؛ ۲) کوري، چغه، چخه، چیغه، توتو.

چخاښکی (čxaṣkáy) نر.م. زامه، ژامه، د زامې اخیره برخه.

چخپت (čaxpít) ص.نر.م. چیت پیت، چخپېرت، مړلی شوی، چپېرت، چپرېخ.

چخپیتوالی (čaxpitwā́lay) نر.م. چپېرېخوالی، چیت پیتوالی، پایمالېدنه.

چخپیتول (čaxpitawā́l) مص.مت. چپېرتول، چپرېخول، چپتول، پایمالول، چیت پیتول، چخرېتول.

چختاړ (čaxtā́ṛ) ص.نر.م. چیختاړ، چخپېرت، لتاړ، پایمال، چختاړې شوی، چت شوی.

چختاړول (čaxtāṛawā́l) مص.مت. چیتول، لتاړول، موښل، خرمیچول.

چختک (čaxták) نر.م. ۱) په کوهي او یا کاریز کې کارکوونکی؛ ۲) دوه خاښې موري.

چخته (čaxtá) ښځ.م. پتک، هغه نرم لرګی چې کوچنیان ورې ورې ګېټکې په ولي.

چخچی (čaxčáy) نر.م. تیلی، نری دکی، نری او لنډ لرګی چې سابه وریاندې للون کوي.

چخړ (čaxáṛ) نر.م. چکړ، چیکړ، ختې، چیکړې.

چخړبه (čaxṛabá) ښځ.م. ۱) ختې، چکړ، چیکړ، د باران له لامله ځمکه خته کېدنه؛ ۲) ملغوبه، ګډوډ شوی شیز؛ ۳) زیبېښنه.

چخړک (čaxṛák) ص.نر.م. چخن، چخړن، چیخن، چخړې سترګې سری.

چخړوبن (čaxṛobán) ص.نر.م. نری، اوبلن.

چخړوبنتوب (čaxṛobantób) نر.م. چخړوبنتیا، چخړوبنوالی، اوبرنوالی، اوبلنوالی.

چخړوبنول (čaxṛobanawā́l) مص.مت. چخړوب کول، اوبلنول، اوبجنول، نرمول.

چخړوبنېدل (čaxṛobanedə́l) مص.ل. اوبرنېدل، نرمېدل، اتوب کېدل، چخړوبن کېدل.

چخړه (čáxṛa) ښځ.م. (ج. چخړې) چخنه، چیخې، چخه، چخرې، د سترګې چخې.

چخکی (čaxakáy) نر.م. کیخې، کوخک، کخکې، سپین، نری او کوچنی چینجی.

چخل (čixə́l) مص.مت. ننه وستل، منډل.

چخله (čixā́la) ښځ.م. چوکه، د چوخولو آله.

چخلی (čixaláy) مف.نر. چوخول شوی، چوخېدلی، چوخ شوی، چخ شوی.

چخن (č(i,a)xán) ص.نر.م. ۱) زولن، چوخړن، چخن سترګی؛ ۲) ناولی؛ ۳) تت؛ ٤) پساتي.

چخندی (čaxandáy) نر.م. کرندی، تېره لرګی دی چې ګازرې او... پرې ایستل کېږي.

چخنه (čixə́na) ښځ.م. چخونه، چوخونه، سوخونه، منډنه، ننه ایستنه، چوکه کونه.

چخول (č(a,u)xawə́l) مص. مت. و ګ. چوخول.

چخولی (čixawə́lay) مف. نر. م. ۱) سوخولی، چوکه کړی، ننه ایستلی؛ ۲) لمسولی، پارولی؛ ۳) بنغ شوی، لک شوی.

چخونیا (čixunyā́) ص. نب. ۱) شوربدلی، ورروست، امباري؛ ۲) چنیاسن، چنیاسي.

چخه (čáxa) بنځ. م ۱) و ګ. چخړی؛ ۲) و ګ. چخ ۳) شخه؛ ٤) د سپي د شړلو اواز؛ ٥) پخه، لږ شی، لږ مقدار.

چخې (čaxé) بنځ. م. ۱) د سپي د شړلو اواز؛ ۲) د چخه د جمعي شکل؛ ۳) و ګ. چخ.

چخی (čaxé, čixáy) بنځ. ج. چخړ، چوخړی، چړیخی، د سترګو خیری، چوخني.

چخېدل (čixedə́l) مص. ل. ۱) منډل کېدل، چوخېدل؛ ۲) تحریکېدل، پارېدل، بنخېدل.

چخېدونی (čixedū́nay) نر. م. سوخېدونی، منډل کېدونی، د چخېدو او منډل کېدو آله.

چدام (čedā́m) نر. م. (ج. چدامونه) لږشی، لږ کوټی، د یوې تولې اتمه برخه.

چدی (čedáy) نر. م. چې دی؛ دا کلیمه د تکیه کلام په ډول استعمالېږي.

چډل (čaḍál) نر. م. د خوراک د ګ کنډول، له خورو شخه د ګ خاورین لوښي.

چډوسکی (čaḍū́skay) نر. م. چډوکی، د هندواني او ختکي پوټکی.

چر (čar) نر. م. ۱) د چرچني اواز؛ ۲) د توکره د شیرلو اواز؛ ۳) طرز، عادت؛ ٤) سېلابي خاوره او خړه؛ ٥) چری، د خوسا اوبو لمبنتی؛ ٦) په غوره کې؛ ۷) پارونه، لمسونه.

چراتی (čarātáy) بنځ. م. د توبک هغه چري چې له کانز شخه جوړ شوي وي.

چرار (čarā́r) نر. م. ۱) د مرغیو او چرچرو اواز؛ ۲) د توکره د شیرې کولو اواز.

چراسپه (čarāspá) بنځ. م. دوزو له وژغنو شخه جوړ شوی پړی؛ د اوبو د بار د تړلو طریقه.

چراغ (črāğ) نر. م. (ج. چراغونه) څراغ، ډیوه.

چراغان (čarāğā́n) نر. م. ج. څراغان، د خوښۍ او جشن په وخت کې څراغونه لګول.

چراغک (črāğák) نر. م. ووړکی څراغ، څراغګوټی، څراغکی.

چراګاه (čarāgā́h) بنځ. م (ج. چراګاوې) څرځای، ورشو، د مال د څرولو ځای.

چراوی (čarāwáy) ص. نر. م. تقلید کوونکی، ملد، پېښې کوونکی، پېښمار.

چرایي (čarāyí) بنځ. م. د لرګیو د شیرلو او ماتولو مزدوري ا کار.

چربانګ (čərbā́ng) نر. م. د چرګ د بانګ وخت، د شپې اخېره برخه، ورروستی شومه.

چربانګی (čərbāngáy) نر. م. پشلمی.

چربل (čarbál) نر. م. د آس جلو چې له سپنسیو شخه جوړېږي.

چربور (čarbór) ق. چیرې بېرې، غونډ، تول.

چربوری (čarbóṛay) نر. م. بوټی، د غوښې چم بوټی غوښنه، شله غوښنه، د غوښې سرخي.

چربه (čarbá) بنځ. م. خاکه، نقل، مسوده.

چرت[1] (čurt) نر. م. (ج. چرتونه) خیال، چورت، فکر، تصور، مزاج، طبیعت.

چرت[2] (črat) نر. م. ۱) چرت، د اوسو داره؛ ۲) د سترګو ړندېدنه.

چرتا (čratā́) بنځ. م. د لاړو د توکلو اواز.

چرتکی[1] (čratakáy) نر. م. اوباش، شړوبی، اوږد شېدونکی، اوږشېدلی.

چرتکی[۲] (čortakáy) ص. نر.م. ۱) بې ثباته، موقتي؛ ۲) بې ځایه ټریکې وهونکی.

چرته (čárta) ښځ.م ۱) څېره، بڼه؛ ۲) ض. چېرته، چېري، کوم ځای ته، استفهامي مکاني ضمير دی.

چرتي (čurtí) ص. نب. فکري، په چرت کې، چورتي، اندېښمن، په خيال کې.

چرته (čurtá) ښځ.م. هیلی، وره هیلی.

چرچر (čarčár) نر.م. ۱) د مرغیو اواز؛ ۲) چټي غږېدنه؛ ۲) څرڅر، اوبن ته د اوبو د څښلو په وخت کي استعمالېږي.

چرچرک (čarčarák) ص.نر.م. ۱) ګړبو، چرچري بېځایه خبرې کوونکی؛ ۲) یو ډول حشره ده.

چرچوبی (čarčobáy) ښځ.م. و ګ. چرچوبی.

چرچور (čarčū́r) نر.م. ۱) شور ځور؛ ۲) ص. نر. م. ج. تباه، برباد؛ ۳) وندې وندې کونه.

چرچورکی (čarčúrakáy) ښځ.م. کسرری، چرچوری، چورچورکه، یو ډول حشره ده.

چرچونګی (čarčūngáy) ښځ.م. یو ډول مرغی ده

چرچه (čarčá) ښځ.م. و ګ. چرچه.

چرخ (čarx) نر.م. و ګ. څرخ.

چرخل (čarxíl) نر.م. ۱) کمرګره، چرخولک، د چرګ تاج؛ ۲) د پټکي شمله.

چرخولی (čarxwaláy) نر.م. د دېګي د سر پوښ لاستی (موټی).

چرخه (čarxá) ښځ.م. د سپنسیو د غږلو اله.

چرخي (čarxí) ښځ.م ۱) څرخه، چرخه؛ ۲) د ضرب نښه (×).

چرخېره (čarxerá) ښځ.م. چوښتی، تورتوری، خوښکی، کشکو، چوشکی، شوښکوری.

چرروت (čururót) نر.م. ۱) د مرز اواز؛ ۲) مج. د غررري او بې زړه سري خبرې.

چرروکی (čarrokáy) نر.م. سپېرخکی، کیلک، د سپارې د تیر هغه لرګی چې د سرباندې په واسطه جغ او تیر سره کلکوي.

چرره (čirrá) ښځ.م. چیره، ریناره، ترانګه، ربکی تري، لته، شیره، زره رنجه.

چرری (čarráy) نر.م. جوری، څوری، څوره، یو څره مرغی ده.

چرس (čars) نر.م. حشیش، مخدره ماده ده چې د بنګو د بوټي له ګردې څخه لاس ته راځي.

چرسي (čarsí) ص.نر.م. (ج. چرسیان) ۱) د چرس عملي، پر چرسو روږدی.

چرغ (čarǧ) نر.م. ملاماتی، تېوس ته ورته یو ښکاري مرغه دی چې سپينه لکۍ لري.

چرغره (čarǧará) ښځ.م. په قاقا خندا.

چرغزه (čarǧáza) ښځ.م. غزې، یو ډول څره مرغی ده چې په اوبو کې ګرځي.

چرغز (čarǧáz) نر.م. چرګ بانګ، چرګ غږ.

چرغو (čarǧū́) نر.م. شین ګلی، یو ډول بوټی دی.

چرک (č(i,a)rk) نر.م. ۱) خیرنتوب، چټلي؛ ۲) زوې، نو، د دانې مرداري اوبه؛ ۵) څوخه، خوږ، هغه څه چې سرلې تېره وي؛ ۶) بربښ، څرېکه، درد څرېکه، ربښکه.

چرکلی (čarkaláy) نر.م. یو ډول ګیاه ده.

چرکېدل (čarkedál) مص. ل. د بدن پوستکی مېږي مېږي کېدل، بدن ته ستني ورچوخېدل.

چرګ (čarg) نر.م. ۱) یو ډول کورنی مرغه دی؛ ۲) د ښاروي په تندي کې سپین ټاپی.

چرګ بانګ (čargbáng) نر.م. چرغز، چرګ غږ، د چرګ د بانګ وخت، د پېشلمي وخت.

چرګ برګ (čragbrág) ص. نر.م. ۱) برګ

چرګ غالی (čərgxālay) نر.م. چرګ غالی، کوډله، کوډی، د چرګانو کوډنی، مرغانچه.

چرګ سابه (čərgsābá) نر.ج. پالک، چرګوری، یو ډول مشهور سابه دي.

چرګک (čərgák) نر.م. ملاچرګک، کوډی چرګ، کوکوبیښ، بوبوتنکی، ملاګوډ.

چرګ مرګو (čərgmargó) نر.م. تیغی، توغی، توغکی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

چرګ ناري (čərgnāré) ښځ.م. چرګ بانګ، چرګ غږ، چربانګ، چرګ بږغ.

چرګ ناری (čərgnāráy) نر.م. هغه مهلستیا چې چرګ په کې پوخ شوی وي.

چرګوټی (čərgúṭay) نر.م. چرګوری، وروکی چرګ، ورکوټی چرګ، د چرګ تصغیر.

چرګی (čərgáy) ص. نر.م. هغه غویی (غوشکی) چې په تندي سپین داغ ولري.

چرګۍ (čərgə́y) ښځ.م. څلور کنجه نغري چې د کوټې په منځ کنج کې ابستل شوې وي.

چرلاو (čarlāw) نر.م. ماشینخانه، د مشینونو کوټه، د ماشینونو ځای.

چرلايي (čarlāyí) ښځ.م. چلوایي، یو ډول سابه دي.

چرلټ (čurláṭ) ق. ۱) چورلټ، ګردسره، بېخي، قطعي؛ ۲) تمام، ټول، سراسر.

چرلکی (čurlakáy) نر.م. ۱) د پنېو پرونده، د پیزار پرونده، د مچني پرونده؛ ۲) د ښځې د مخصوص ځای چونګک او کچه.

چرلند (čurlánd) نر.م. عاجز، خاکسار، متواضع.

چرلندی (čurlanday) نر.م. چرلندی، پرپره.

چرم (čarm) نر.م. څرمن، پوست، پوټکی.

چرمباز (čarambáz) نر.م. سرمباز، ترمباز، د فریق یا پلوي خواته اخري غوایي.

چرمښکی (čarmaṣ̌káy) ښځ.م. شرموښکی، چرمښی، څرمښکی، کرمښار.

چرمک (čarmák) نر.م. د ترخې د دوک څرمن؛ هغه څرمن چې د دوک لاندنی برخه په کې بندېږي.

چرموچرګ (čarmučə́rg) نر.م. ۱) چرموچري، د بر پوست شوی؛ ۲) کورنی چرمښکی.

چرموړ (čarmóṛ) ص.نر.م. پایمال، مښل شوی، مروړل شوی، څرمبېچ شوی، چخپیت شوی.

چرموړل (čarmoṛə́l) مص.مت. پایمالول، مروړل، مښل، چخپیتول، چرموړول.

چرمه (čarmá) ښځ.م. لیس، چیرمه، پلن زري تار، د زر تارو نري پټه.

چرمي (čarmí) ص.نب. څرمین، د څرمنې، د څرمني سره تړلی، په څرمن اړوند.

چرمینه (čarminá) ورګینه، بانې، د څرمنې پړی.

چرند (čaránd) ص.نر.م.ج. کرتن، قرتو، قرتن.

چرندک (čurandák) نر.م. چوړندک، چتی، چتکی، چیتکی، پتکی.

چرنګ (čráng) نر.م. چرنک، شهدو پی، پیوړکی، یو ډول بوټی دی.

چُرنګی (čurangáy) نر.م. ناره یي مېږ.

چرنی (čarnáy) ښځ.م. د بوری توته، د ټاټ توته.

چروب (črób) ص. نر.م. خوړب، چاغ، مزی.

چروډه (črodá) ښځ.م. کوتې، غوجوری، قوتی د لوبو کولو لپاره وروکی ژور ځای.

چروک (čruk) نر.م. چرونکی، پار، د شپې او ورځې له اتمې برخې سره برابر د اوبو وېش.

چره (čará) ښځ.م (ج. چرې) ۱) ساچمه؛ ۲) د پالېز جویه؛ ۳) پټی په زرو برخو وېشل؛ ٤) هغه لوی اوبه چې له سیند څخه راجلا او تر لرې فاصلې پورې تړه له سیند سره یو ځای شي.

چرهار (č(u,a)rahā́r) نر.م. د مرغیو گڼ اواز.
چرې (čaré) ص. و گ. چېرې.
چرۍ (čaráy) ښځ.م. ۱) ژیړ آلو، کوک سلطان؛ ۲) کوچنۍ دیگ چې چوشکی ولري؛ ۳) ویاله؛ ۴) یوډول اغزن بوټی؛ ۵) یوډول بخاري ده چې پرېږ اوبو اودان او د پخلي ځای لري.
چربدار (čaredā́r) نر.م. چرې لرونکی، چره ییز توپک، ښکاري توپک.
چربدل (č(a,u)redә́l) مص.ل. چونېدل، چغېدل.
چریک (čirík) نر.م. پارتیزان، سرباز.
چریکار (čarekā́r) نر.م. ۱) بزگر؛ ۲) نوکر؛ ۳) شریک؛ ۴) دخولي دلاندني شونډي وېښته.
چریکي[1] (čirikí) ص.نب. پارتیزاني، په چریک پورې اړوند.
چریکۍ[2] (čarikáy) نر.م. ورغومی، کچې کی، سهرلی، سېرلکی، مرغومی.
چړ (čaṛ) نر.م. ۱) دروېزه، خیر تولونه؛ ۲) د باران تېزه شېبه؛ ۳) مخ خوری؛ ۴) سېلاب راوړي خاوري او شگې؛ ۵) د سېلاب لاره؛ ۶) قتل عام؛ ۷) د مندانو د منځ غټ لرگی.
چړا (čaṛá) نر.م. ص. کم عقله سړی؛ ۳) گونگ؛ ۴) دبنگړیوالو یو قوم دی.
چړاخ (čaṛā́x) نر.م. لوی زخم، ژور پرهار.
چړاخول (čaṛāxawә́l) مص. مت. زخم لویول، پرهار لویول، پیاوړور سترول.
چړاخېدل (čaṛāxedә́l) مص.ل. زخمي کېدل، پرهار ژلی کېدل، چړاخ کېدل.
چړانگو (čaṛāngú) نر.م. د هندوانو، بادرنگو او نورو تانگونه او جلغونه (شهلانگي).
چړاو (čaṛā́w) نر.م. چړ، تولوژنه، ډلوژنه، له ښهرمې او له یوه سره وژل.

چړاوه (čaṛāwá) ښځ.م. چکاوه، زېم، هغه اوبه چې د کاریز او بند تر تړلو وروسته لږې لږې تري راځي
چړاوی (čaṛāwáy) نر.م. و گ. چړاوې.
چړپ (čṛap) نر.م. ۱) شړپ، د اوبو د توېدلو اواز؛ ۲) د شونډو د یوځای کېدو اواز.
چړپن (čṛapán) ص. نر.م. ۱) اېلتسې ویونکی؛ ۲) چړپېدونکی او شړپېدونکی لوښی.
چړپول (čṛapawә́l) مص. مت. ۱) چړپول، په ځنې شي شونډې شړپول؛ ۲) داوبو د ک لوښي شوررول؛ ۴) تاواني کول، زیانمنول.
چړپهار (čṛapahā́r) نر.م. شړپهار، شړپی، چړپی، د چړپ چړپ اواز.
چړپی (čṛapáy) نر.م. ۱) شړپی؛ ۲) چړپا.
چړپېدل (čṛapedә́l) مص.ل. ۱) شړپېدل، په ځنې شي شونډې شړپېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زیانمنېدل ۳) چړپېدل، مایعات شوررېدل.
چړت پړت (čṛatpṛat) ص. نر.م. ۱) غوړپر، د پر غوړ؟ ۲) هېڅ نه ویل، غږ نه کونه.
چړتون (čaṛtū́n) نر.م. تهکی، د توري پوښ، د چړې پوښ، غلاف، تکه.
چړچکه (čaṛčaká) ښځ.م. ۱) ماله، د شودیارې ماله؛ ۲) چکې، چک چک، تاکې، چاکې.
چړچکې (čaṛčaké) ښځ.م. لاس تکونه، تاړی، چک چکې، چکې، تاکې وهنه.
چړچوبک (čaṛčubák) ص. نر.م. چړچوبن، اوبلن، اوبړن، نرۍ.
چړچوبه (čaṛčobá) ښځ.م. کورت او غوړي.
چړچوبۍ (čaṛčobáy) ښځ.م. چمچوبې، لمبل ځای، جرچوبې، تشناب، غسل خانه، باس.
چړچه (čaṛčá) ښځ.م. جرچه، عیش او عشرت، ملې کول ...

چرچې وهل (čarčewahə́l) مص.ل. مزې کول، مېلې کول، چرچې کول، زيات مصرف کول.

چرچيي (čarčayí) ص. نر.م. ښځ.م. چرچي، عياش، مېلې کوونکی، چرچناک.

چرغه (čarğá) ښځ.م. چېښنکې، چوری، هغه تېره تيږه چې شپانه‌خپل څاروي په حلالوي.

چرق (čraq) نر.م. ١) چرک، د اوبو د توېيدلو اواز؛ ٢) شرق، تېز او تند باران.

چرک (črak) نر.م. ١) د لرګي د ماتېدو اواز؛ ٢) د دروازې تمبه، د دروازې اړم.

چرکانی (čarkānay) نر.م. برجی، بېلو، اسونی، مسخوره، هغه کانی چې چاکو، چاړه او نور شيان په تېره کوي.

چرکاو (čarkā́w) نر.م. چنګاو، د اوبو پونه، اوباشي، د اوبو شنل، چرتېيل.

چرکاوول (čarkāwawə́l) مص. مت. پونل، اوباشي کول، د اوبو شنل، د اوبو شيندل.

چرکه[١] (črakā́) ښځ.م. ١) ځريکه، ځانګه، درد، سوز؛ ٢) ځلېدنه، ځلا، بريښېدنه.

چرکه[٢] (čarká) ښځ.م ١) يو دول خړ رنګې مرغۍ ده؛ ٢) مج. بې همته او ناراسته سړی.

چرکی[١] (čurkə́y) ښځ.م. چوړکی، چاړه، چوړکی، چاړوکی، وړه چاړه.

چرکی[٢] (čarkáy) نر.م. چاکو، چاقو.

چرګی (čargáy) نر.م. د سينې هغه ماڵوره ځای چې کاڼي ولړي او لړي اوبه پکې بهېږي.

چرنګ (črang) نر.م. ١) چرنګ، شرنګ؛ ٢) له لوړه ځايه د لړو اوبو د توېيدو اواز.

چرو (čarū́) نر.م. و ګ. چرکه[١]؛ ٢) ص. نر.م. ناراسته او بې همته سړی؛ ٣) درويزګر، چرګر، خيرغوښتونکی، ...

چروبن (čarobán) ص. نر.م. ج. اوبلن، اوبرن.

چروبی (čarobáy) نر.م. ١) څروبی؛ ٢) پرچون خرخونه؛ ٣) چرووی، رنګريز.

چروتوب (čarūtób) نر.م. بې همتي، پستي.

چروس (čarū́s) ص. نر.م. بې همته، خروس.

چروکی (čarūkə́y) ښځ.م. چاړه، چاړوګی.

چرول (čarawə́l) مص.مت. ١) پاشل، اوبه لوستل، اوبه نوستل؛ ٢) پر دستو کول، بيول، له نسه کول، اسهالول.

چرونګ (črūng) نر.م. ١) د چرګوري چينګ چنګ؛ ٢) د چنچنو اواز.

چرونګول (črungawə́l) مص. مت. سيوول، چنګول، کوچنی چرګوري په اواز راوستل.

چرونګی (črungáy) نر.م. لړې اوبه، تکی اوبه.

چرونګېدل (črungedə́l) مص.ل. چينګېدل، سيوېدل، چنېدل

چرونه (čarawə́na) ښځ.م. ١) اوبه پاشنه، اوبه لوستنه، اوبه نوستنه؛ ٢) بيونه، په دستو کونه، د نسه کونه، عمل وروستنه.

چرووی (čaruwáy) نر.م. چروبی، څروبی.

چروی (čarawáy) نر.م. رنګريز، ننګريز.

چره (čará) ښځ.م. ١) د دروازې چوړ؛ ٢) تېلم، ترازه، ترتې، چنډه، د هندوانې دره.

چره (čará) ښځ.م. چاړه، چوړکی، چاړه.

چرهار (čurahā́r) نر.م. شرهار، شرپهار.

چري (čarí) نر.م. چنی، طالب، د جومات خادم، تورک تولوونکی.

چريا (čaryā́) ص. نب. اخته، بوخت، مشغول، لګيا، مصروف، لاس پر کار.

چرياګر (čaryāgár) نر.م. ژوبن، باغ‌وحش؛ د څاروبو، ځناورو، مرغانواو... د ساتلو ځای.

چړیاو (čaryā́w) نر.م. د ځیلې د بند هغه سرچې له سګک (غربي) سره تړل کېږي.

چړیتوب (čaritób) نر.م. ۱) دروېزه توب، دروېزه کول، توک تولونه؛ ۲) طالبي.

چړېدل (čaredә́l) مص.ل. ۱) چرچر کول، شرپېدل ۲) په دستو کېدل، دستونه کول.

چړېس (čarés) ص. نز.م. ناپاک، خوسا (سري).

چزول (č(a,i)zawә́l) جزول، سره کول، په غورو یا تېلو کې سره کول.

چزېدل (čazedә́l) مص.ل. جزېدل، وریتېدل، په غورو یا تېلو کې سره کېدل.

چسپ (časp) ص. نر.م.ج. برابر، سم، درست.

چسپان (časpā́n) ص. نر.م. ۱) چست، چالاک، ۲) تنګ او چسپ کالي.

چسپانده (časpā́nda) ص. نر.م. تکړه، چابک، اوچت، چست، چالاک، فعال.

چسپناک (časpnā́k) ص. نر.م.ج. سرېښناک، سرېښ لرونکی.

چسپول (časpawә́l) مص.مت. سرېښول، نښلول، نصبول، نصب کول.

چسپېدل (časpedә́l) مص.ل. سرېښېدل، نښلېدل، نصبېدل، نصب کېدل.

چست (čust) ص. نر.م. اوچت، چابک، چالاک، تکړه.

چستي (čustí) ښځ.م. اوچتي، چابکي، چالاکي.

چستی (čústay) نر.م. وګ. چوستی.

چشپک (čišpák) نر.م. د پوستین توټه، د پوستکي ورینه توټه.

چشپېره (čašperá) ښځ.م. پېړه کی، ببولاني.

چشت (čist) ند. د هوا د فشار، د یو چا د متوجه کولو، چوبولو په وخت کې ځانګړی اواز.

چشتی (čaštáy) ښځ.م. ۱) برخې، برنغ، دغتې او نس برخې (پرده)؛ ۲) د لښري توربې، د لښري هزار خانه، سل پاتې.

چشم بندي (čišmbandí) ښځ.م. ۱) نیرنګ، شعبده، حقه بازي؛ ۲) د جادوګرۍ په چلونو سره د شیانو بل ډول ښودنه، سترګبندي.

چشمي (čašmé) ښځ.م. عینکې، چشمکې.

چشي (čaší) نر.م. یو ډول ازغن بوټی دی.

چښاک (čašā́k) نر.م. څښنه، څښاک، چېښنه.

چښتن (č(i,a)ṣtә́n) نر.م. وګ. څښتن.

چښچه (časča) ښځ.م. پرخچه، دړه، توتې.

چښکوری (čaṣkū́ray) نر.م. چوښتي، چوښکه، چوړشکې، د کوزې، چاینکې او ... هغه برخه چې اوبه ترې راتویېږي

چښکی (čuṣkáy) نر.م. چوسی، ذکر، د سړي تناسلي آلت.

چښل (čṣә́l) مص. مت. څښل، چېښل.

چښنوکی (čaṣnū́kay) نر.م. ۱) چاګل، ګوډې، کوچنۍ مشک؛ ۲) یو ډول وړه مشکوله.

چښنه (čṣә́na) ښځ.م. چښنګ، څښنه.

چښوبی (čṣobáy) نر.م. شربت، مشروب.

چښول (čaṣawә́l) مص. مت. اوبه ورکول، اوبول، په اوبو مړول، خړوبول.

چښونکې (čṣū́nke) ښځ.م. چښنوکی، د شپنو مشکوله ډوله مشک چې غاړې ته یې اچوي.

چښی (čuṣáy) نر.م. سپل اغزی، وړوکی اغزن بوټی دی.

چغ (čaġ) نر.م. ۱) د مرغۍ آواز؛ ۲) کاڼې، هغه پرده چې د بانس له نریو لرګیو څخه جوړېږي؛ ۳) شور، ځوږ؛ ٤) د مرغانو د نیولو جال؛ ٥) ښیچ، د وړو بوره لونه ده؛ ٦) اورد.

چغا (čağá) ښځ.م. چغار، شور، ځوږ، چغاره.

چغاته (čağātá) ښځ.م. د لرګي اس.

چغاغه (čağāğá) ښځ.م. يو ډول تريو خوندۀ بوټی دی.

چغال (čağāl) نر.م. شغال، سورلندی.

چغال غار (čağālğár) نر.م. د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

چغالکی (čağālkáy) نر.م. چغښکی، دسترګي هغه کونج چې د پزې خواته وي.

چغالي (čağālí) ص. نب. ۱) خالي ميدان؛ ۲) خسک زردالو.

چغالي ور (čağāliwár) نر.م. د باغ وره دروازه.

چغانغه (čağānğá) ښځ.م. نانا، پودينه، ويلنی.

چغانه (čağāná) ښځ.م. سرينده، سارنګی، سارنګا؛ د موسيقۍ يوه آله ده او د رباب په ډول ښښتني سازګنل کېږي.

چغانی (č(u,a)ğānáy) نر.م. د زنې کوتی، زنخدان؛ د زنې ژور او ورننوتی ځای.

چغاول (čağāwál) نر.م. ۱) يو ډول پسول دی چې ښځې يې پر غاړه کوي؛ ۲) د باز او باښې او نورو غاړکې يا د غاړې بند.

چغ بغ (čağbəğ) نر.م. شور، ځوږ، غالمغال.

چغ بوز (čağbúz) نر.م. چغبوز، د ملخ په شېر يوه خزنده ده.

چغتار (čağtár) نر.م. دفقيرانو او ملنګانو چلتار.

چغته (čağtá) ښځ.م. يو ډول هيلی ده.

چغټ (čağát) ص. نر.م. چټل، ناولی، ناپاک.

چغ چغ (č(i,a)ğ) نر.م. شور، ځوږ، چغ چوغ.

چغچی (čağčáy) ښځ.م. و ګ. چغزی.

چغر (čağár) ص. نر.م. ج. ۱) کوږ سترګی؛ ۲) ږه سترګی، بټې او ټلې سترګې، چپ سترګی.

چغرکه (čağaraká) ښځ.م. چغری، يو ډول سپېره بوټی دی.

چغرو (čağrú) نر.م. کونګ، غټ کونګ، يو ډول مرغه دی چې د شپې الوځي.

چغربه (čağrəbá) ښځ.م. ۱) شور، ځوږ، غوغا؛ ۲) دبدبه، په قهرجن اواز سره تهديدونه.

چغرکه (čağrəká) ښځ.م. پتيرچکه، چکله، هغه اوره چې نه خميره وي او نه پتير.

چغری (čağráy) ص.نر.م ۱) چغزي، مغز لرونکی؛ ۲) نازک.

چغزی (čağzáy) ښځ.م. چغچی، دبادام مغز، د غوز مغز.

چغزي (čəğzí) ص. نب. ۱) چغچی، کاغذي بادام يا غوز، ګوک؛ ۲) معتمد، امين، صادق.

چغ سترګی (čağstárgáy) ص.نر.م. ۱) کوږ سترګی، چوغ سترګی؛ ۲) بټ سترګی.

چغشکي (čğaškí) نر.ج. د کوچنيانو ځني.

چغکی (čağakáy) نر.م. ۱) د مرغانو شور؛ ۲) د کوچنيانو شور ماشور.

چغل [1] (čuğə́l) ص. نر.م. ۱) چغلګر، چوغلګر، چوغلمار، چغلباز؛ ۲) چغل، غلبېل.

چغل [2] (č(i,a,u)ğə́l) غټ سوری لرونکی غلبېل.

چغل بازي (č(i,a)ğəlbāzí) ښځ.م. تر کوزدې وروسته د نجلۍ د پلار کره د هلک او نجلۍ خاصه ليدنه کتنه.

چغل خور (čoğulxór) ص. نر.م. چغل، چغلګر، چغلګير، چوغلمار، چغلمار، چغلباز.

چغله (čağlá) ښځ.م. د يوه شي د اوږدوالي او پسور اندازه.

چغلي (čuğlí) ښځ.م. چغل خوري، چغله، چوغله، شيطاني، چغلګوزي.

چغ ماچغ (čaǧmāčáǧ) نر.م. ۱) غنجل باز، غنجلی، یو ډول لوبه ده؛ ۲) د لرګي آس.

چغمټ (čaǧmáṭ) ص. نر.م. ۱) غټ، شوروب؛ ۲) څوک چې د سترګو سپین یې زیات وي.

چغمټن (čaǧmaṭán) ص. نر.م. ۱) ور.ګ. چغمټ؛ ۲) کلک، سخت؛ ۳) لانجه مار، جنجالي.

چغمټه (čaǧmaṭá) ښځ.م. کلکه پټیره ډوډی.

چغمغی ټوپک (čaǧmaǧayṭopák) نر.م. چقماقي ټوپک، سخور ټوپک.

چغندر (čuǧandár) نر.م.ج. لبلبو، چقندر.

چغنه (čaǧána) ښځ.م. ګانی.

چغنی[1] (čaǧanáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغه دی چې د زاني په څېر اوږده غاړه لري.

چغنی[2] (čuǧanáy) نر.م. حلاجي، الاجي، هغه آله چې پنبه او پنبه دانه سره جلا کوي.

چغ و پغ (čaǧopaǧ) نر.م. شور ماشور، شور.

چکچکه (čikčiká) ښځ.م. ۱) پنی، ستاره، داني ۲) د دوارو لاسو پړکول.

چکو (čáku) نر.م. چاجی، وړوکی لاس، کوچنی لاس، د کوچنیانو په ژبه لاس ته وایي.

چکوتره (čakotará) ښځ.م. د لیمو د کورنۍ یو ډول میوه ده.

چکوچکو (čkočkó) نر.م. چکوری چکوری، د واره خوسکي د رابللو اواز.

چکور[1] (čakū́r) ص. نر.م. چالاک، تېز.

چکور[2] (čakór) نر.م. مو. له ۳۸ ماترو شخه جوړ د یوه تال نوم.

چکوړ (čakóṛ) نر.م. ۱) چکوره، چکوري؛ د خوسکي د شرلو اواز؛ ۲) خوسکی.

چکوړی (čakoṛáy) نر.م. ۱) خوسی، خوسکی؛ ۲) سکوری، د خوسکي د شرلو اواز.

چکه (čaká) ښځ.م. ۱) له شرومبو او مسو چې اوبه ېیلې شي پاتې برخې ته چکه وایي؛ ۲) نر.م. شبپره؛ ۳) فرېب؛ ٤) اچه، د وزې د شړلو اواز؛ ٥) تجربه لرونکی غل؛ ٦) یو اغزن بوټی دی.

چکه چور (čakačū́r) ص. نر.م. ۱) بدمعاش، اوباش؛ ۲) سخت، کنجوس؛ ۳) غل، ټګ.

چکه دانه (čakakdāná) ښځ.م. یو بوټی دی چې سري وري داني نیسي.

چکې (čaké) ښځ.م. ۱) لاس تکونه، چک چکې، لاس پړکونه؛ ۲) د وزې لپاره اواز.

چکی (čakáy) ښځ.م. کلچه، د کلچې په ډول یوه چکی صابون؛ ۲) د اوبو غور غوری؛ ۳) ګیچی، مغز؛ ٤) جینی؛ ٥) ککوری، ګرده ډوډی؛ ٦) د برقي او د بزلي ژرندې پل؛ ۷) ص. ښایسته؛ ۸) چاغ، په غوښو ډک.

چکیده (čakidá) ښځ.م. ۱) د مستو او شلومبو چکه؛ ۲) خښدلي ډوډی.

چکی سری (čakaysáray) ښځ.م. کونتهی، امسا، بینت، غوند سري امسا.

چګ (čag) ص. نر.م.ج. و.ګ. جګ.

چګټ (čagaṭ) نر.م. پوندانه، پنبه دانه، چګت.

چګس (čagás) نر.م. ۱) هغه لرګی چې باز او بابه ورباندې کښېني؛ ۲) هغه دوه لرګي چې ګوډ شخص تر تخرګ لاندې نیسي او باندې ګرځي.

چګون (čagón) نر.م. د چنار په څېر یوه ونه ده.

چل (čal) نر.م ۱) تګي؛ ۲) اسره، تمه؛ ۳) طریقه؛ ٤) دېښمني؛ ٥) د ګېدړې کور؛ ٦) سلوک؛ ۷) د ژرندې تکتکی؛ ۸) وار، ځل؛ ۹) د برقي یا د بزلي ژرندې ماشین؛ ۱۰) ق. جاري، چالو.

چلاچل (čalāčál) نر.م. ۱) تګ راتګ، تلل راتلل د سفر تیاری؛ ۲) ... سلسلهٔ.

چلاو[1] (čaláw) نر.م. ۱) گوزاره، چلېدنه، گذران ۲) له کاريز څخه د ختې ايستلو رسی.

چلاو[2] (čaláw) نر.م.و گ. چلو.

چلاو صاف (čalawsáf) نـر.م. صـافي، چلـو صاف، سوری سوری لرونکی لوښی.

چلباز (čalbáz) ص. نر.م. چلي، تګ، تګمار.

چلپټی (čalpaṭáy) نر.م. چل ، غوړی.

چلتار (čiltár) نر.م. چالتار، زرين يا د سوندي تارو څخه جوړ شوی مزی دی چې عربان، ملنګان يې پر خپل سر باندې د سره دسمال د پاسه تړي.

چلچل (čalčál) نر.م. ۱) چلاچل: ۲) بېره، تلوار.

چلخی (čalxáy) نر.م. شلخی، يو ډول سابه دي.

چلر (čulár) ص. نر.م. ۱) ساده، ناپوه، کم عقل؛ ۲) لوچک، اوباش، بدمعاش.

چلښت (čalaṣt) نـر.م. ۱) گـذاره، چـلاو، چلند؛ ۲) جاري کېدنه؛ ۳) رواج موندنه کرنـې.

چلغوزی (čalğozáy) نر.م.و گ. جنغوزی.

چلغه (čalğa) ښځ.م. اندازه، د اوړدوالي او پسور.

چلغت (čalğát) نر.م. زغره، زره.

چلک (čilák) نر.م. ۱) تيم، پيپ: ۲) شېرداني.

چلکه (čalaká) ښځ.م. د اوبو څپه، چپه، موج.

چلګری (čalgáray) فا. نر.م. دوړ، تغر جوړوونکی هغه څوک چې تغر اوبي.

چلګری (čalgaráy) ص. نر.م. چلولي، چلباز.

چللو (čalaláw) نر.م. ۱) چلپلو، د ژرندي تکتکی، د ژرندي ډ ګ ډ ګی.

چلم (čilám) نر.م. ۱) چيلم، د تنباکو څکلو د خاورو يا مسو څخه جوړه يوه آله ده چې اوبه په کې اچول کېږي؛ ۲) ژانه، ژاني؛ ۳) چلم، حقه.

چلمار (čalmár) ص. درغلګر، درغلکار، تګمار، چلکار.

چلمچي (čilamčay(i)) نـر.ښځ.م. لاسلـوني، لګن، لاس پرمينځونی.

چلمرده (čilmardá) ښځ.م. د ريشکي غـوندې يو بوټی دی چې د سوغولو کار ترې اخلي.

چلم کښ (čilamkáṣ) ص. نـر.م. چلمي، چلم څکوونکی، د چلم عملي.

چل مل (čalmál) نر.م. چل ول، چم، تګي بـرګي، غولونه، فريب، چل، چل بازي، تېر ايستنه.

چلن (čalán) نر.م. ۱) چلند، خوی، سلوک؛ ۲) تله راتله؛ ۳) په معامله کې د اعتبار ور؛ ٤) طرز.

چلنج (čilínj) نـر.م. ۱) مبارزې ته راغـوښـتـل، رقابت کونه؛ ۲) اعتـراض کـونه، ادعا کـونه؛ ۳) منهمونه؛ ٤) مطالبه؛ ٥) حق. غوښتنه.

چلندبېلګه (čalandbélga) ا. د چال چلند ماډل، د چلند دود.

چلندچوپړ (čalandčopáṛ) ا. ترانسـپورتي خدمت، نقليه خدمت.

چلنددوی (čalanddóy) ا. روان قـانـون، نافـذ قانون.

چلندغوټه (čalandğúṭa) ښځ.م. ول، هغه غوټه چې په اسانۍ سره خلاصېږي.

چلندوالی (čalandwálay) نر.م. جاري کـېدنه، رواج موندنه، چلښت، دودموندنه.

چلندول (čalandawál) مص. مت. رواج ورکـول، جاريکول، رواجول.

چلنده لار (čalandalár) ښځ.م. عامه لاره، جاري لاره، پاچاهي لاره، چالانه لاره.

چلندي (čalandí) ص. نـب. جـاري شـوی، رواج شوی، رواجي، مروج، دود شوی.

چلندېدل (čalandedál) مـص.ل. چلند کـېدل، جاريدل، رواجيدل، جاري کېدل.

چلني (čalaní) ښځ.م. ۱) چالانېدنه، چلېدنه، جاري کېدنه؛ ۲) د چالانېدو تکس.

چلو (čaláw) نر.م. (ج. چلوونه) چلاو؛ هغو وريجې چې سپېنې پخې شي يعنې رنګ ورنکړل شي.

چلوټه (ča'waṭá) ښځ.م. (ج. چلوټې) ۱) ګذاره، سلوک، راشه درشه؛ ۲) چل، غولونه.

چلوڅاڼ (čalawčāṇ) ا. وريجوڅاڼوونی، چلوصاف.

چل ول (čalwál) نر.م. چل، مکر، فريب، ټګي.

چلول (čalawál) مص.مت ۱) رواجول، جاري کول ۲) حرکت ورکول؛ ۳) استعمالول؛ ٤) ګذاره کول؛ ٥) بدکاري کول؛ ٦) اداره کول، کنترول کول؛ ۷) بهول، بوتلل، بوول.

چلولي (čalwalí) ص.نب. چلباز، ټګ، چمباز.

چلولی (čalawálay) فا.نر.م. ۱) جاري کړی، رواج ورکړی؛ ۲) چالان کړی؛ ۳) بارونه کړی؛ ٥) استعمال کړی.

چلومبه (člumbá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه، مچوغنه، مچنوغه، مچوغنده.

چلون (čalū́n) نر.م. ګذاره، رفتار، چلښت، چلند.

چله[1] (čalá) ښځ.م. ۱) د نارينه غوروالی؛ ۲) ځپه؛ ۳) سېلاب، توپان؛ ٤) ګذاره، وخت تېرې.

چله[2] (čila) ښځ.م. ۱) خلوت، څپله، د عبادت لپاره څلوېښت ورځې په خلوت کې کېناستنه؛ ۲) د کوزدې ګوتمه؛ ۳) د ژمي څو مياشتې.

چلي (čali) ص.نر.م. و ګ. چلباز.

چلی[1] (čaláy) ص.نر.م. ۱) کمزوری، ضعيف؛ ۲) هغه تېره لرګی چې ګازرې پرې راباسي.

چلی (čaláy) ښځ.م. ۱) وښکالی، ګونګوری، ورې؛ ۲) د نارينه و يو دول ګوتمې؛ ۳) د پنې (وچنې) پوزه او مخکنی څوکه.

چلی[3] (čaláy) نر.م. ښکری.

چليپا (čalipā́) ښځ.م. ۱) د ضرب علامه (x)؛ ۲) د نفي، رد څرګندولو علامه، ناسم.

چلېدل (čaledál) مص.مت. ۱) جاري کېدل؛ ۲) ماشين روانېدل؛ ۳) پرله پسې دزې کېدل؛ ٤) استعمالېدل؛ ٥) تلل؛ ٦) ګوزاره کېدل.

چلېکار (čalekā́r) ص.نر.م. و ګ. چرېکار.

چليګر (čaligár) ص.نر.م. و ګ. چلباز.

چم (čam) نر.م. ۱) محله، کوڅه؛ ۲) دوکه، چل؛ ۳) پونه، شبنم؛ ٤) د تګ دول؛ ٥) غونډي، په څېر؛ ٦) طريقه؛ ۷) سلوک؛ ۸) برخه، څانګه؛ ۹) ختې چې لږ کېل ولري؛ ۱۰) کرچ، پېنډه؛ ۱۱) د غوښې يوه ټوټه؛ ۱۲) وابنه او وينسته چې په خپل منځ کې نښتي او تاو شوي وي.

چماچار (čamāčā́r) نر.م. چرچوری، چنجاری.

چمانده (čamāndá) ښځ.م. سپېرکونډکه، سپېرلکه خره مرغۍ، سوپوټکه.

چمباز (čambā́z) ص.نر.م. چلباز، ټګ، فريبګر.

چمبر (čambár) نر.م. ۱) چنبر، د کلا چاردېوالي؛ ۲) چمبه، د پروېزي او چنوري حلقه.

چمبړ (čambáṛ) نر.م. رنګينه خمتا، ګلداره بيتې.

چمبړخيال (čambaṛxyā́l) نر.م. ۱) تره، تړی؛ ۲) لاسپلی، تېرې ته ورته؛ خو تور رنګه اوږه پلی دی چې په يوناني درملنه کې کارېږي.

چمبړی (čambaṛáy) نر.م. خيګ، شناز، د لامبو مشک، سنداری.

چمبل (čambál) نر.م. پېچک، کوله ولی، يو دول ژېړ تارونه دي چې په نباتاتو او ونو راتاوېږي.

چمبول (čamból) نر.م ۱) کوږ لوښی، چپټ لوښی ۲) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

چمبه (čambá) ښځ.م ۱) پنجه، څپېړه؛ ۲) تمبل، دف، دريه؛ ۳) د توپې يا خولۍ غاړه.

چمبه کښه (čambakáṣa) ښځ.م. پنجه کښه، دستکی؛ د تناره يو ډول اوږده ډوډۍ ده.

چمبی (čambáy) نر.م. ۱) د غاړې گروه، د گروېې هډوکی؛ ۲) چمبر، چارديوالي، کلا.

چمبړک (čamberák) نر.م. د مابنام چکالی، د مابنام شکلکی، چرمي شمبرک.

چمبړه (čamberá) ښځ.م. چوسی، چشی، د تناسلي آلت هغه پوستکی چې د سنت کېدو پر وخت ځني پرې کېږي.

چمبېل (čambél) نر.م. چمبېلي، يو ډول خوشبويه گل دی چې ژېړ او سپين گلان کوي.

چمتاره (čamtārá) ښځ.. مو. يو ډول سرنده ده.

چمتو (čamtū́) ص.نب. تيار، اماده او تکړه.

چمتووالی (čamtūwā́lay) نر.م. تياري، امادگي، اماده توب.

چمته (čamtá) ښځ.م. ۱) دبه، کلپی، د باروتو اېښودلو لوښی؛ ۲) تيلي، کڅوړه، مياني؛ ۳) د فقيرانو طبراق.

چمتی (čamtáy) نر.م. متی، سری، د ستنې برغولی، هغه پلن لرگی چې د ستنې او بش ترمنځ وي.

چمته (čəmtá) ښځ.م. ۱) دسپنه؛ ۲) اورلږونی.

چمجن (čamján) ص. نر.م. ۱) چينجن، چينجي وهلی؛ ۲) اوررست، پوده، خوسا، توس.

چمجی (čamjáy) نر.م.، و گ. چينجی.

چمچ (čamač) نر.م. چمچه، څمڅه، چمچی.

چمچالو (čamčālū́) نر.م. چمچه لغزی، يو ډول مرغی ده چې په اوبو کې گرځي.

چمچړی (čamčaráy) ښځ.م. شوړشوړی، سرسری داورلوبې اوږد شی.

چمچک (čamčák) نر.م. تلی، د موسيقۍ آله ده.

چمچکی (čamčakáy) ښځ.م. کربوری، مارخوری.

چمچلغی (čamčalğáy) نر.م. د اوبو يو ډول مرغی ده چې چينجي خوري يې.

چمچلی (čamčaláy) نر.م. ۱) چرخولک، گډوونی، څرخندوکی؛ ۲) بانه گير؛ ۳) بازينگر هلک.

چمچمار (čamčamā́r) نر.م. کپچه مار.

چمچوری (čamčū́ray) نر.م. تمبلوټ، ډولچه، ډولی، اوگردان.

چمچوری (čamčūráy) ښځ.م ۱) چمچی، چمچه، وروکې څمڅې؛ ۲) څمڅکی، د چونگښې زمنګی.

چمچه (čamčá) ښځ.م. و گ. څمڅې.

چمړدی (čamardáy) نر.م. د شولو د پايکو د منځ تيرکی، هغه لرگي سر چې شولې تکوي.

چمړه (čamṛá) ښځ.م. ۱) څرمن، چرم؛ ۲) توته، توکړ؛ له بل شي څخه رابېل شوی غټه توته.

چمغټ (čamğát) نر.م. چنغړک، ممغړک، غرندی، چينغړک.

چمغړک (čamgarák) نر.م. ۱) مړی، د مړی هډوکی؛ ۲) چنغړک، چينغړک.

چمک (čamák) نر.م. غلا، بربنين، غلبېدنه.

چمکار (čamakā́r) ص.نر.م. غلاند، غلبېدونکی، بربنېدونکی، چمکدار، چرکېدونکی.

چمکلي (čamkalí) ښځ.م. د بنځو بوه گانه ده.

چمکنی (čamkanáy) ښځ.م. زري پڼې، هغه موچنې يا پڼې چې پر مخ يې زر تار او وربښم کار شوي وي.

چم گاونډ (čamgāwánd) نر. م. ۱) همسايگي، گاونډيتوب؛ ۲) همسايه، گاونډي.

چمگر (čamgár) ص. نر.م. ج. تگ، چلباز.

چمن (čamán) نر.م. (ج. چمنونه) هغه اوار ميدان چې وابښه او گبل په کې راشنه وي.

چمنډ (čamánd) ص. نر.م. چاغ، شلند، مزی.

چمني (čamaní) ص. نب. د چمن، د چمن اړوند.

چموخم (čamoxám) نر.م. ۱) موزون تګ، په ناز تلنه، برابره تلنه؛ ۲) چم، چل، تګې.

چموسه (čamosá) ښځ.م. سوګلې، د خامې یا اومې څرمنې بوټ یا پنه.

چموکی (čam ūkáy) ص. نر.م. چمباز، تګ.

چمه (čamá) ښځ.م. ۱) بدخویه ښځه؛ ۲) ډبره، کاڼی، تیږه، غرمه.

چمیار (čamyā́r) نر.م. موچي، څمیار.

چمیکی (čamíkay) نر.م. چرګوری، چرګوټی.

چنار (činā́r) نر.م. چینار، څنار، یو ډول ونه ده.

چناو (čanā́w) نر.م. د اوبو سر، د اوبو سرچې په ویالې کې راځي.

چنباګل (čanbāgwál) نر.م. یو ډول سپین او ژېړ رنګی ګل دی.

چنبر (čanbár) نر.م. و.ګ. چمبې.

چنج (čunj) نر.م. کرکه، نفرت.

چنجری (čanjaráy) ښځ.م. زرکه، یو ډول مرغۍ ده

چنجری (čanjáray) نر.م. تنزری، څنزري.

چنجن (činján) ص. نر.م. ۱) چینجن، چینجو وهلی؛ ۲) مضر، جنجالي.

چنجنتوب (činjantób) نر.م. ۱) چنجنتیا، خوسا توب، چینجنوالی؛ ۲) په خبره کې خبره پیدا کول، د مچ نه کوچ ویستل.

چنجنول (činjanawál) مص. مت. ۱) چینجول، په چینجو وهل؛ ۲) مج. په خبره کې خبره پیدا کول، خبره خرابول.

چنجنه ډبره (činjanadabará) ښځ.م. یو ډول سوری سوری کاڼی دی چې اوبه کوغونډې یوه [illegible] څخه خپرېږي.

چنجنېدل (činjanedə́l) مص. ل. ۱) چینجن کېدل، چینجنېدل؛ ۲) مج. د کومې موضوع یا خبرې اوږدېدل او خرابېدل.

چنجوغی (činjuğáy) نر.م. یوه مېوه ده چې سور رنګ لري او خوند یې خوږ دی.

چنجول (čunjawə́l) مص. مت. کرکه کول، نفرت پیدا کول، زړه تورول.

چنجولی (čunjawə́lay) مف. نر.م. زړه ورتور کړی، متنفر کړی.

چنجوی (čanjúy) نر.م. دري غابښیزه آله ده چې کوچیان پښېره ډوډۍ پرې مېده کوي.

چنجی (činjáy) نر.م. چینجی، یو ډول حشره ده.

چنجېدل (čunjedə́l) مص. ل. زړه تورېدل، خوا ګرځېدل، کرکه او نفرت پیدا کېدل

چنچني (čančanáy) ښځ.م. یو ډول مرغۍ ده.

چندرچېرې (čandarčeré) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چندخ (čindáx) نر.م. غټه چونګښه، چنګښ.

چندرکونس (čandarkáwns) نر.م. هو یو کونس دی مګر په شاستر او پخوانیو متونو کې نه لیدل کېږي.

چندرو(۱) (čandrú) نر.م. پرخه، پونې، شبنم.

چندرو(۲) (čindró) ښځ.م. ۱) چیتی، جُز بازي، د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) په یوه پښه تلنه.

چندروکی (čandrū́kay) نر.م. چنکی، چتی، چترکی، چورندک، یوه وړه مرغۍ ده.

چندری (čindráy) ښځ.م. ۱) چندرو، په یوه پښه ګوډ ګوډ تلنه؛ ۲) موخی، چندر، چیتی.

چندری (čandráy) نر.م. د ښځې تناسلي آلت.

چندر (čandár) نر.م. صندل، چندن، یو ډول ونه ده.

چندل (čandál) نر.م. ګرد ګرد تلونکی، پر یوه پښه تلونکی، پر ځرندي تلونکی.

چندنی (čandnáy) ښځ.م. ۱) سپینه رڼجایي؛ ۲) ترنګ ،شرنګ (درباب)، د ډول ډب.

چندن هار (čandanhā́r) نر.م. چندنهار، چندنار، امیل غوندې یو ډول ګاڼه ده چې غاړې ته اچول کیږي او یو لاس ترې ویستل کیږي.

چندوری (čandúray) نر.م. کودوری، توکر، کودنی، کودری، کودی.

چندوله (čandolá) ښځ.م. و.ګ. جینی.

چندونی (čandūnáy) نر.م. د غوړ پخکی، د غوړ نرمی، د غوړ نرمه، د غوړ پوښکی.

چنده (čandá) ښځ.م.(ج.چندې) ۱) چانده، بسپنه، هغه پیسې چې د یوه کار لپاره له خلکو څخه راټولیږي؛ ۲) د ورځپاڼې، مجلې کلنی یا شپږ میاشتنی ګډون.

چندی (čánday) نر.م. (ج. چندیان) شاعر.

چنډال (čandā́l) ص. نر.م. ۱) چوړی، چواړی، صفایي کوونکی؛ ۲) غریب؛ ۳) بې همته؛ ۴) له ټولو حقوقو څخه محروم؛ ۵) بې اولاده؛ ۶) بې روزګاره.

چنډالتوب (čandāltób) نر.م. ۱) چوړی توب؛ ۲) غریبي؛ ۳) بې همتي؛ ۴) بېکاري؛ ۵) محرومیت؛ ۶) اولاد نه لرنه.

چنډاول (čandawə́l) نر.م. چنداول، د لښکر هغه ټولۍ چې تر ټولو وروسته وي.

چنډت (čandát) ص. نر.م. خوار غریب، مفلس.

چنډخه (čindaxá) ښځ.م. چړنګینه، جنګړه.

چنډک (čandák) نر.م. ۱) شنډک، غوک، د کوچنیانو یو راز لوبه ده؛ ۲) تکره.

چنډن (čandə́n) نر.م. و.ګ. چنډړ.

چنډو (čandū́) نر.م. غمزه، چانډو، اوبو کې پاخه شوی تریاک یا اپیم چې بیا وڅکول شي.

چنډوباز (čandūbā́z) ص.نر.م. د چنډو نشه کوونکی

چنډوکه (čandūká) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

چنډه (čandá) ښځ.م. (ج. چنډې) ۱) توکر، توټه، حصه، توکره؛ ۲) تراژه، قاش، دره.

چنغاله (čingālá) ښځ.م. چنغله، کسوزده شوې.

چنغرک (čangarák) نر.م کارکورتک، قانقورتک.

چنغول (čangól) نر.م. (ج. چنغاله) نامزاد.

چنګ (čang) نر.م. ۱) د فوکلوري موسیقۍ یوه اوسپنیزه آله ده چې منځنی برخه یې فنري جوړښت لري؛ ۲) د موسیقۍ ۲۴ تاریزه آله ده؛ ۳) له ۴۰ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی؛ ۴) چنګک؛ ۵) په پنجه کې، ګیر.

چنګابښ (ču,angáṣ) نر.م. چونګابښ، کونیکبر، خارچنګ، سرطان.

چنګال (čangā́l) نر.م. منګول، منګوله، پنجه.

چنګ چنګ (čangčíng) نر.م. چونګ چونګ، ستمی، زګیروی.

چنګ په چنګ (čangpačáng) ص. نر.م.ج. ګډوډ، پریشان، ابتر.

چنګړ (čangáṛ) ص.نر.م.(ج. چنګړان) ۱) بدخوید، بدمعامله؛ ۲) موسلی، مسلی.

چنګړی (čangaṛáy) نر.م. چینډری، چنګور، چندرو، چیتی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چنګښ (čangaṣ) نر.م. ۱) چونګابښ، چینګښ، غټ چنډخ؛ ۲) چتکی، چتی، چترو، چندولی؛ ۳) و.ګ. چنګابښ.

چنګل (čangúl) نر.م. د ځمکې هغه ټوټه چې د پنځلسو جریبو سره معادله وي.

چنګل بازی (čangulbāzáy) ښځ.م. جغل بازي.

چنګن (čəngán) ص. نـر.م. ۱) ژرنـدوکی، ژر په ژړا کېدونکی؛ ۲) ترن؛ ۳) بخیل، شوم.

چنګو (čangú) نر.م. یو ډول سارانی مرغه دی.

چنګوټی (čangóṭay) نـر.م. ۱) چنـګـوری؛ ۲) دځناور بچی؛ ۳) ووړکی ماشوم.

چنګوری (čanguŕay) نر.م. ترټني، دډبرې توټه د تیرې توټه، د بم توټه یا پارچه.

چنګوړ (čangoṛ) نر.م. چندري، چیتـی، موخی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چنګوري (čangurí) نر.م. د شولو ګېډی، د شولو ختی، د شولو ښېتی.

چنګول (čingawə́l) مص. مت. و ګ. چینګول.

چنګولي (čangulí) ښځ.م. د غنمو ګـېډی، د غنمو ختی، د غنمو ستری.

چنګی (čangə́y) ښځ.م. ۱) چندری؛ ۲) یـو ډول ووړه سپېره چنچنه ده.

چنګی (čangáy) ص. نر.م. چغر، بهنګی، بهنګا، کوږسترګی، چغرسترګی.

چنګیتاز (čangitáz) نر.م. ۱) کوښتبل، لپ ښپ؛ ۲) ملخ غوندې یوه حشره ده.

چنګېدل (čingedə́l) مص. ل. ژړل، د ژړا اواز.

چنماری (čanmārə́y) ښځ.م. و ګ. چاندماري.

چنوسکی (čanū́skay) ص.نر.م. بخیل، کنجوس

چنوغزه (čanoǧzá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه.

چنه (čəná) ښځ.م. ۱) د دېـوال یو اړخ؛ ۲) مرسته؛ ۳) مج. د ګارندي په ډول لـه بل چا سـره ژوند تېـرول؛ ٤) د پلوروونکي سـره د بیـې د کښته راوستلو لپاره خبرې؛ ٥) د خولې لاندنی ژامه.

چنی (čanáy) نر.م. ۱) هغه آس چې درې رنګه لري؛ ۲) کاسه، ترلی، کونډی.

چنی (čanə́y) ښځ.م. شبنم، زمرین، سپینه پرخه.

چڼ[1] (čaṇ) نر.م. ۱) ګوړ، للون، خېشاوه؛ ۲) ص. پاک، چاڼ؛ ۳) هغه لښتې چې د کرکې د تیرانو د پاسه اچول کېږي؛ ٤) پنبه په ندافي وهل؛ ٥) انتخاب؛ ٦) فیلتروونه؛ ۷) بې غشه کوند.

چڼاخه (čaṇā́xa) ښځ.م. د هـډوکـو درد، د بندونو درد، د اندامونو درد، روماتیزم.

چڼاسک (čaṇāsák) ص.نر.م. چنیاسن، چناسن، هغه څه چې پوپنک او چنیاسې پې کړې وي.

چڼاسکه (čaṇāská) ښځ.م. ۱) یو بوټی دی چې ګل یې د بنفشې ګل تـه ورته دی؛ ۲) چنیاسه، چنیاسه، چنوسی، پوپنک.

چڼاشي (čaṇāší) نر.م. کروپی، ککړی، بوګری.

چڼ چڼ (čaṇčáṇ) نر.م. د چرچڼې (چنچنې) اواز.

چڼچڼ (čənčə́n) نر.م. چرچڼ، یو ډول مرغی ده.

چڼچڼک (čaṇčanák) نر.م. تور غاړ، یوه مرغی ده چې توره غاړه لري.

چڼچڼه (čaṇčaná) ښځ.م. و ګ. چرچڼه.

چڼکاو (čaṇkā́w) نر.م. چـړکاو، اوباشي، د اوبو پړوهل، څمکه اوباشي کول.

چڼکاوول (čaṇkāwawə́l) مص. مت. اوباشي، د اوبو پړ وهل، چڼکاو کول، اوبه ترمکه کول

چڼکاوېدل (čaṇkāwedə́l) مص. ل. چړکاوېدل، چړقاوېدل، اوبه ترمه کېدل، اوباشي کېدل.

چڼل (čaṇál) مص.مت. ۱) چوڼل، چڼ کول، صافول غلبېلول؛ ۲) تولول، سره کول.

چڼول (čanawə́l) مص. مت. ۱) ګوړول، خېشاوه کول؛ ۲) پاکول، چاڼ کـول؛ ۳) مـالـوچ ندفت کول؛ ٤) چوڼ کول، انتخابول.

چڼونی (čaṇunáy) نـر.م. ۱) پـرویزی، چڼوونی؛ ۲) چاڼ کوونی، پاکوونی، غلبېلوونی.

چڼه (čaṇa) ښځ.م. نخود، یو ډول حبوب دی.

چنی (čanáy) نبغ.م. د اوسپنې پانه.

چنی (čanáy) نر.م. ۱) د جال وړه توکری؛ ۲) دری ګوتیزه واره سوري؛ ۳) چېري، طالب؛ ٤) دشپلیو غروندی، د پنو غروندی.

چنیا (čunyá) نبغ.م. چونیا، چونیایی رنګ؛ بنفشه یی رنګ.

چنیاتوب (čunyātób) نر.م. چونیايي رنګ، چونیايي رنګ درلودنه.

چنیاسن (čanyāsán) ص.نر.م. چنوسی، هغه څه چې پوینک یې کړی وي.

چنیاسه (čanyāsá) نبغ.م. یو ډول نری توکر، یو ډول چنجره نری کپړه.

چنېدل (čanedə́l) مص.ل. ۱) ګوربدل؛ ۲) صفا کېدل، غلبېلېدل؛ ۳) مالوچ ډنډت کېدل؛ ٤) انتخابېدل؛ ٥) چونېدل، چاڼ کېدل.

چو[1] (čaw) نر.م. ۱) چاک، چاود، درز؛ ۲) د دوو غرونو ترمنځ تنګه لاره.

چو[2] (ču) نر.م. ۱) چف، دم؛ ۲) د آس یا غوایي د روانولو اواز.

چو[3] (čo) اد. ۱) خود، لیکن، مګر؛ ۲) خپ اوبس، چواوبس؛ ٤) بندېز، ایسارتیا، ګیروالی.

چوار (čawā́r) نر.م. للونه، غوړند، کوری.

چوارول (čawārawə́l) مص.مت. غوړول، للول، کوری کول، غوړندول.

چواره (čuwārá) نبغ.م. (ج. چواري) خرما، وچه کجوره؛ یو ډول میوه ده.

چواري (čuwā́ri) نبغ.م. سوری شوي کجوره ده چې په تارکې اچول کېږي او د ښتلو لپاره یې د ماشوم پر غاړه کې غوړندوي.

چوارېدل (čawāredə́l) مص.ل. غوړندېدل، غوړېدل، کوری کېدل.

چواړی (čuwāṛáy) ص.نر.م. ۱) ملی، موسلی، نورمخی؛ ۲) خاکروب؛ ۳) خوسا، ناپاک.

چوباره (čobārá) نبغ.م. (ج. چوبارې) بالاخانه، د کوټې د پاسه بله کوټه.

چوبړن (čobṛán) ص.نر.م. لوچک، جاهل، چوپن.

چوپ (čup) ص.نر.م. ج. چپ، غلی، خاموش.

چوپاتکه (čopātə́ka) نبغ.م. (ج. چوپاتکې) کټولی، د انګرو د راټولولو آله.

چوپار (čopā́r) نر.م. (ج. چوپارونه) ۱) چوپال، چوپار، څېرۍ، ساله؛ ۲) د غونډېدو ځای.

چوپان ګرمک (čopāngarmák) نر.م. یو ځنګلي بوټي دی.

چوپتیا (čoptyá) نبغ.م. غلی توب، چوپتوب، چوپوالی.

چوپته (čuptá) نبغ.م. هغه لرګي چې د دېوال د کلکولو لپاره په هره پخښه لګول کېږي.

چوپر (čupár) ص.نر.م. برګ، دوه رنګی، ابلق.

چوپړ (č(o,u)páṛ) نر.م. ۱) خدمت، نوکري، کار، زحمت؛ ۲) یو ډول لوبه.

چوپړن (čupṛán) ص.نر.م. چخن، چوخړن، چخړن، هغه څوک چې سترګې یې چخړي او اوښکې کوي.

چوپړوال (čopaṛwā́l) نر.م. خدمتګار، نوکر.

چوپړه (čopáṛa) نبغ.م. زړه پنه، زړه موچنه، چپړه.

چوپړی (čopṛáy) نر.م. خدمتګار، خادم، نوکر.

چوپړی (čopṛáy) نبغ.م. ۱) اوبری، شړومبی، چوبری؛ ۲) خونکی، شپېر، کوټخه، شپېره.

چوپل (čupə́l) مص.مت. چوپول، زبېښل، رودل.

چوپلی (čupə́lay) مف.نر.م. زبېښلی، رودلی، چیپلی، چوپولی.

چوپنه (čupə́na) نبغ.م. ...

چوپني (čupanay) نر.م. پوچکه، دصابون پوچک يا د کورتو منبوني، کنبکرى.

چوپونکى (čupṹnkay) فا. نـر.م. زيهنبونکى، رودونکى، چپوونکى.

چوپڼى (čupaṇáy) نـر.م. هغه پوست شى چې د ماشوم د غابنو په کېدلو کې مرسته کوي.

چوپڼى (čupanáy) ښځ.م. چاکلېټ.

چوپه چوپيا (čopačopyā́) ښځ.م. کراره کراري، چوپه چوپتيا.

چوپېدل (čupedə́l) مص. ل. ارامېدل، کرارېدل، غلي کېدل، خاموشه کېدل.

چوپېر (čawpér) ق. و گ. چاپېر.

چوت (čwat) ص. نر.م. ۱) اوچت، لـوړ؛ ۲) تېز، ځالاکه، متى، وندى.

چوتاله (čawtā́la) نر.م. مو. ددوولسو ماترو تال.

چوتانګى (čutangáy) بـښځ.م. د اوبن د کـتـې فلزي کړى، د اوبن د زين فلزي کړى.

چوتار (čawtā́r) نر.م. (ج. چـوتاره) ۱) يــوډول ساز؛ ۲) اوږده خبره؛ ۳) چارسوتي توکر.

چوتره (ču(wa)trá) ښځ.م. صوفه، سوېه، ډبه.

چوتى (č(o,u)táy) نر.م. ۱) چوتى، نيکر، لنډکى پرتوگ؛ ۲) د اوبن د بار ترلو رسى.

چوتيا (čutyā́) ص. ښځ.م. ۱) بې اتبـاره، ناکاره؛ ۲) گاندو، مفعول.

چوتياتوب (čutyātób) نـر.م. ۱) ناکاره تـوب، بې اتباري؛ ۲) گانډوتوب، مفعولتوب.

چوټ (čut) نر.م. (ج. چـوټونه) ۱) چيټ، يوډول توکر دى؛ ۲) اندېښنه؛ ۳) تاوان؛ ٤) گـوزار؛ ٥) اعتراض؛ ٥) ص. نر.م. بس، پوره.

چوټ انداز (čotandā́z) ص. نر.م. قياس، اټکل انداز، تخمين، اټکلي، توکلي.

چوټول (čoṭawə́l) مص. مت. ۱) چوټ کول، ورل، ټنبټول؛ ۲) غلاکول؛ ۳) درنول (د پور).

چوټه[1] (čóṭa) ښځ.م. ۱) چاره، علاج؛ ۲) پرله پسې کارکونه.

چوټه[2] (čawaṭá) ښځ.م. څپلى، کپړي، چپلي.

چوټي (čoṭi) ص. نب. ۱) څېټي، چوټي، د ښځې د سر وېښتان چې اوبدلي پېړي؛ ۲) ښځ.م. د ښځې د سر اوږده څنې؛ ۳) رخصتي.

چوټېدل (čoṭedə́l) مـص. ل. ۱) پـوره کېـدل، په مقابله کې برابرېدل؛ ۲) ټنبټول کېدل؛ ۳) بارېدل، درنېدل (د پور).

چوچ (čoč) نر.م. رسم، رواج، دود، دستور.

چوچاړى (čočāṛáy) نر.م. ټاپو، جزيره.

چوچک (čučák) نر.م. ۱) چـرگوتى، چرگـوړى؛ ۲) ورانکارى هلک، شوخ هلک.

چوچنى (čočanáy) نر.م. و گ. چوخنى.

چوچوړى (čučuṛáy) نر.م. شينى، شونى، کونى د مرغيو او چرگانو کنه.

چوچوڼى (čučuṇáy) نر.م. چرگوړى، چرگوتى.

چوچى (čučáy) نر.م. ۱) چوچوڼى، چيچى، بچى؛ ۲) ص. نر.م. چوخـړن، چخن، هغه سـړى چې سترگې يې چوخنې کوي.

چوچۍ (čučə́y) ښځ.م. سارايي چرگ، کورمنک.

چوخ[1] (čox) ص. نر.م. کړوپ، مـلاتيتى، کوبى.

چوخ[2] (čux) نر.م. چخ، تومبنه، خنبونه، منډنه.

چوخت (čoxt) ص. نر.م. جوخت، پيوست، ورڅېرمه.

چوخته (čóxta) ښځ.م. ۱) گاره، سمڅـه، سمڅ؛ ۲) دوغله، غار، سوړه.

چوخړکه (čuxṛáka) ښځ.م. سـپنگور، يوډول اغزن بوټى دى.

چوخره (čuxṛá) ښځ.م. و ګ. چخره.

چوخړي (čuxṛí) نر.ج. چخې، چخړې، چوخنې.

چوخښکی (čuxṣkáy) نر.م. د سترګې هغه کونج چې د غوږ و خواته دی.

چوخکه (čoxáka) ښځ.م. چخله، چوخله، چوکه.

چوخل (čuxál) نر.م. چوغل، سیکي، یخ مالک، د یخ مالک آله، چوغل، ښوینده آله.

چوخلی (čuxaláy) ښځ.م. جګه خولۍ (توپۍ).

چوخلی (čuxaláy) نر.م. تېره لرګی دی چې جوار وریاندې سپینوي.

چوخ مخی (čoxmáxay) ص. نر.م. چک مخی، بر ګ مخی، چیچکي.

چوخنی (čúxnay) ص.نر.م. و ګ. چوچی.

چوخنه (čūxná) ښځ.م. و ګ. چخره.

چوخنی (čuxnáy) نر.م. چخړی، چوخړی.

چوخول(۱) (čuxawə́l) مص.مت. چوخ کول، چوکه کول، دخیبل، سوخول، سوغول.

چوخول(۲) (čoxawə́l) مص.مت. کږول، راتیټول، کږوبول.

چوخه (čoxá) ښځ.م. ۱) چوغه، شوقه، قبا؛ پشمي چینه؛ ۲) کوږوالی، خموالی؛ ۳) د څه شي د اخیستلو لپاره اوږه ورکونه.

چوخی (čuxáy) ښځ.م. چوکه، چیکه، تېره لښته ده چې د غوایانو د شړلو لپاره استعمالېږي.

چوخی (čūxáy) ص. نر.م. ۱) شاتیټ، شاکوږی؛ ۲) چیچکي، چخمخی، چوخی، چخن مخی.

چوخي چوخي (čūxičūxí) ص. نب. داغ داغ، تپ تپ، خاپ خاپ.

چوخېدل(۱) (čoxedə́l) مص.ل. تیټېدل، کږوېدل.

چوخېدل(۲) (čuxedə́l) مص.ل. چوکه کېدل، ... شوخېدل، سوغېدل.

چودل (č(aw,u)də́l) مص.ل. و ګ. چاودل.

چودري (čawdarí) ص. نر.م. ۱) مشر، سرکرده؛ ۲) معتبر؛ ۳) زمیندار.

چور (čūr) ص. نر.م. ۱) تالا، لوټ؛ ۲) ریزمریز، توتې توتې؛ ۳) بالکل، بېخي؛ ٤) نر.م. تان، لوټمار؛ ٥) هغه سوری چې د اوبو په بند کې پیدا شي؛ ٦) چوری، چینګکې، تېره تیره ده چې شپانه د چړې کار ترې اخلي؛ ۷) دره؛ ۸) دوره، پوډر، رش.

چورباز (čūrbā́z) ص. نر.م. بچه باز.

چوربل (čurbál) نر.م. ۱) چربل، د وزې له وړغنو شخه جوړ شوی ترسبری یا پړی؛ ۲) له وړغنو او تارونو شخه جوړ د آس جلو.

چوربور (čorbór) ص.نر.م. مغرور، کاکه.

چورت (čurt) نر.م. ۱) چرت، فکر، اندېښنه؛ ۲) یوه خوله نسوار.

چورتک (čurták) نر.م. یو ډول نبات دی.

چورتي (čurtí) ص. نب. اندېښمن، پریشان.

چورټ (čuráṭ) نر.م. چرټ، یو ډول سګرېټ دي.

چورچورک (čūrčūrák) نر.م. چرچرک، کیږی؛ یو ډول حشره ده

چوررنګ (čūrráng) ص. نر.م. نری، چپلیت.

چورلټ (čūrláṭ) ق. بالکل، بېخي، سکټ، سراسر.

چورلک (čūrlák) نر.م. څرخ، پېر، تاو، دور.

چورلکه (čūrláka) ښځ.م. ۱) د ښپې پخکی (مخکنی برخه) او پسکی (وروستنی برخه)؛ ۲) دلرګي څرخ؛ ۳) څرخي الوتکه، هیلیکوپتر.

چورلکی (čūrlúkay) نر.م. ۱) چورلکه، د ښپې چورلکه؛ ۲) د ښځې د تناسلي آلت ځینځکی.

چورلنده (čūrlánda) ص.نب. ګـ ځېدونکی، ... شیار، څرخېدونکی، تاوېدونکی.

چورلندی (čurlandáy) نر.م. لاټو، گـرځندی،
چورلندی، څرخندوکی، د لوبې یوه آله ده.

چورلول (čurlawə́l) مص.مت ۱) څرخول، تاوول،
دور ورکول؛ ۲) گډول، نڅول.

چورله (čūrlá) ښـځ.م. ۱) داوبـو مـوری، د اوبو
ورخ؛ ۲) سولولی غوز (اکور).

چورلی (čūrláy) نر.م. (ج.چورلي) ۱) دماشين
څرخ؛ ۲) څرخندوکی، لاټو، څرخني، چورلندی
۳) غوز، متیک، اکور.

چورلی (čūrláy) ښځ.م. شپیلک، شپیلی.

چورلیځ (čūrlíj́)؟ ا. محـور، منځنی، غونډ کربښ،
څرخ لیکه، آسه، میل څرخ، مدار.

چورلېځی (čūrleǰáy) نر.م. میل، محوري میل،
هغه میل چې ماشین باندې څرخي.

چورلېدل (čūrledə́l) مص.ل. ۱) څـرخ خـورل،
تاوېدل، څرخېدل؛ ۲) گډېدل، نڅېدل.

چورلی غرب (čūrlayğráb) نر.م. ماشینگر،
ماشیندار، یو ډول رسله ده.

چورمچور (čūrmačū́r) ص.نر.م. ریـز مـریـز،
زرې زرې، توټې توټې، ببخي مات.

چورن (čūrán) نر.م. ۱) تنزرکی، د اوبو موری؛
۲) کپه، کپ، تاک؛ یو خوراک میده دارو.

چورندک (čūrandák) نـر.م. (ج. چـورندکان)
چتکی، چتی، چترکی، کوچنی مرغی ده.

چورنگ (čūráng) نر.م. ۱) په یوه وار د ښاروبو
ښیښې پرې کونه؛ ۲) تېغ، توره؛ ۳) زخم، پرهار.

چورنگی (čūrangáy) نر.م. یو ډول مرز دی.

چوره (č(o,u)rá) ص. نب. ۱) فتق، هغه سړی چې
دخوټو پاړسوب په ناروغی اخته وي؛ ۲) ص.
نر.م. چورې، خوفناکه دره؛ ۳) ښـځ.م. بوره،
شکره؛ ٤) بودر، رش.

چوړی(۱) (čawṛáy) ښځ.م. مېچ شړونی.

چـوری(۲) (čoráy) ښـځ.م. ۱) ښـکلې جینۍ؛
۲) محبوبا، معشـوقه؛ ۳) پ. ک. مجلس
پیغله، هغه پیغله چې مجلس تودوي.

چوري (čurí) ښځ.م. مالیده، یو ډول خواږه دي.

چوړی (čūṛáy) نر.م ۱) تونبه؛ ۲) توبره؛ ۳) ذکر،
د نارینه تناسلي آله؛ ۲) گډېدونکی.

چوړ(۱) (čūr) نر.م. ۱) شړپهار؛ د اوبو د راتویېدلو
اواز؛ ۲) هغه درز چې په لـرگي کې په څولي یا
پانه باندې شوی وي؛ ٤) کړی، غوراشه.

چوړ(۲) (čawṛ) نـر.م. ۱) ښیخ، جـدر، چندر، فتل؛
۲) ص. نر.م. ج. تباه، برباد.

چوړا (čūṛá) نر.م.وبښی، بنگړی، گوجره، چوړی.

چوړاغ (čūṛā́ğ) نر.م. دکاني چاو، د اوبو لاره.

چوړچوړک (čurčurák) نر.م. کمکی هلک، ورکی
ماشوم، ورکوټی، کوچنی.

چوړک (čūṛák) نر.م ۱) قلف، کولپ؛ ۲) د دروازې
ارم، تمبه او توماچو.

چوړکی (č(o,u)ṛkáy) ښځ.م. چوړکی، روه چاره.

چوړگه (čūṛgá) ښځ.م. ۱) سمڅ، اورده سوړا؛
۲) دروازه یو څه خلاص.

چوړو (čūṛū́) نر.م. تبخک، شـپخـدو، چـوړی، یو
ډول سپېره مرغه دی چې اوږده لکی لري.

چوړول(۱) (čawṛawə́l) مص.مت. تبـاه کـول،
بربادول، ورانول، قتلول، پوپنا کول.

چوړول(۲) (čūṛawə́l) مص. مت ۱) شوړول، چړول؛
۲) بېول، جاري کول.

چوړهار (čūṛahā́r) نر.م. شوړهار، شړپهار.

چوړی(۱) (čūṛáy) ص.نر.م. ۱) چـوړوری، بنگړی؛
۲) هغه سړی چې د پانسي کولـو پر وخت کې
کوهي څرخ تاووي؛ ۳) و ک. چوړل.

چوړېدل(۱) (čawṛedә́l) مص. ل. تباه کېدل، برباد‌بدل، ورانېدل، پوپنا کېدل، قتلېدل.

چوړېدل(۲) (čuṛedә́l) مص.ل. ۱) چړېدل؛ ۲) جاري کېدل، بهېدل.

چوړېل (čuṛayә́l) مص.مت. سرېښول، نښلول.

چوړېلی (čuṛayә́lay) مف. نر.م. سرېښ کړی، نښلولی، مښلولی، ښخ کړی.

چوړېنه (čuṛayә́na) ښځ.م. سرېښونه، مښلونه.

چوز (čūz) نر.م. یو کلن باز.

چوزه(۱) (čūza) ښځ.م. ښایسته ښځه.

چوزه(۲) (čawzá) ښځ.م. چرګوړی، چرګوتی.

چوزی (čūzay) ص. نر.م. ۱) کاغذي، چغچي، نازک، چغزي؛ ۲) نر.م. چرګوړی؛ ۳) دوزي بېلوی.

چوس (čūs) ص.نر.م. ۱) بې ارزښته، بې قیمته شی؛ ۲) د ښاروي لرې او کولمې؛ ۳) ص. چوسک، خسیس سړی.

چوسار (čawsár) نر.م. یو ډول سوهان.

چوستی (čūstáy) نر.م ۱) د ښاروو لرې او کولمې؛ ۲) د نس برنغ یا پرده.

چوس خور (čūsxór) ص.نر.م. ۱) چوسکن، بخیل؛ ۲) ور سترګی، اروا ورې.

چوسک (čūsák) نر.م. چوس، ، په یوه شي پسې ګرځېدنه، په یوه شي پسې پلټنه

چوسکن (čūskán) ص. نر.م. و ګ. چوس خور.

چوسکنتوب (čūskantób) نر.م. ۱) ور سترګي ۲) بخل، بخیلتوب، شوموالي.

چوسکنېدل (čuskanedә́l) مص. ل. اروا ورې کېدل، بخیل کېدل، شوم کېدل.

چوسه (čósa) ښځ.م. سستي، لټي، تنبلي.

چوشی (čošáy) ښځ.م. و ګ. چښکی.

چوشک (čošák) نر.م. ۱) ښېښه یي وړوکی بوتل دی چې شیدې په کې اچوي او کوچني یې روي؛ ۲) وړو پلاستیکي ساختمان چې هوا لري او ماشومان یې روي.

چوښتی (čūṣtay) نر.م. ۱) چوشتی، دمېږو او نورو ښاروېو غولانځه؛ ۲) ښوبڼکوړی.

چوښکه (čūṣka) ښځ.م. چوښکی، ښخکوړی، چښکوړی، سنت، کشکول، ښوبڼکوړی.

چوغ (čūğ) ص.نر.م. ۱) چوخ، کوږ، تیټ، کوږک، چوغی؛ ۲) تنګ.

چوغالي (čūğālay) نر.م. ۱) د اوښانو د تړلو ځای او تویله؛ ۲) د اوښانو بچي چې پر یوه ځای یې کړي وي؛ ۳) دورستو اوښو دوغل.

چوغبوغ (čūğbūğ) نر.م. چغ بغ، شور ځوږ.

چوغړی (čūğray) ص.نر.م. غوړېدلی، وېږ، سپرلی، سپرولی، سپهرلی.

چوغ سترګی (čūğstә́rgay) ص.نر.م. چغ سترګی، چپلغی، چنګ سترګی.

چوغښکی (čūğáṣkay) نر.م. د سترګې کونج، د سترګې هغه کونج چې د غوږ خواته وي.

چوغک (čūğák) نر.م. یو ډول نبات دی چې سره میوه نیسي او میوې ته یې جنجوغی وايي.

چوغکه (č(u,o)ğáka) ښځ.م. چرچڼه، مرغی.

چوغکي (čuğakí) ښځ.م. چوغلي، غمازي.

چوغل (čuğál) نر.م. ۱) چوخل، نخښک، دسکي آله؛ ۲) غماز، چوغلګر؛ ۲) غټ غلېل.

چوغلي (čuğlí) ښځ.م. غمازي، چوغلیګري، چوغلګري، شیطاني، خبره وړنه.

چوغنه (čuğána) ښځ.م. کوتی، دوغل، کوت.

چوغول (čuğawә́l) مص.مت. تیټول، کوږکول، ګرکول کږول، پټول.

چوغه(۱) (čuǧá) ښځ.م. قبا، چغه، شوقه، يو ډول چپنه ده.

چوغه(۲) (čoǧá) ښځ.م. ر.گ. چوخه(۲).

چوغی (čoǧáy) ص.نر.م. ۱) تيتيا، کوبی؛ هغه څرک چې ملا يې تيته وي؛ ۲) چوغ سترگی.

چوغی سترگی (čoǧaystə́rgay) ص.نر.م. وړې او کم ديد سترگی

چوغېدل (čūǧedə́l) مص. ل. پټېدل، کوږکېدل، کږکېدل، تيتېدل.

چوف (čuf) نر.م. چف، کوف، دم، دم پو کول.

چوک(۱) (čawk) نر.م. (ج. چوکونه) ۱) چارسو، د څلور لارو د تقاطع ځای؛ ۲) چونگ، حجره، ډېره؛ ۳) په طبعيت برابر کار، د زړه کار.

چوک(۲) (čūk) نر.م. ۱) يو سترگی، په يوه سترگه ړوند؛ ۲) پوتی، لږ څيز، ذره؛ ۳) کمی، زيان؛ ٤) ببوی، چتره، سولولې شوې ببوی.

چوک(۳) (čok) نر.م. ۱) په گونډو شوی اوبن؛ ۲) خسي شوی اوبن؛ ۳) ص. څوک.

چوک(٤) (čuwák) نر.م. کتی، دمايعاتو د اندازه کولو لښتې.

چوکتار (čukatā́r) نر.م. د چوکې مېخ، هغه مېخ چې په لښته کې کلک شوی او غوايي ورباندې چوکه کوي.

چوک چوک (čukčuk) ص. نر.م. ۱) لړ شان، ذره ذره، لږ لږ؛ ۲) اد. د هغه اواز تلفظ دی چې د ژبې د سر او پورتني تالو تر منځ د هوا له تېرېدو څخه راوځي چې د زړه سوي، افسوس پر وخت کې ايستل کېږي.

چوکاټ (čawkā́t) نر.م. ۱) قالب، دور، فريم؛ ۲) د دروازې هغه برخه چې پلې په کې نصب وي؛ ۳) حدود، محدود، تعين شوي شرايط.

چوکاټي (čawkātī́) ص.نب. د چوکاټ، چوکاټ ته منسوب، د چوکاټ اړوند.

چوک چوکه (čukčuká) ښځ.م. اوازه، اوازنگه.

چوکر(۱) (čokár) ص.نر.م. چاکر، نوکر، چوپړ.

چوکر(۲) (čūkár) نر.م. د څناور خوراک.

چوکره (čokrá) ص.نر.م. ۱) هلک، ماشوم، وروکی؛ ۲) ساتلی هلک؛ ۳) ډېل تابع.

چوکره توب (čokratób) نر.م. هلکتوب، د چور باز سري هلک يا ورکی پاتي کېدل.

چوکړی (čūkŕáy) ښځ.م. چوکړی، د چلويري ساگ، يو ډول سابه دي.

چوکړ (čūkáŕ) ص. نر.م. ۱) ړوند؛ ۲) نوکر.

چوکړه (čūkaŕá) ښځ.م. څوکړه، رنگړی، ړېړه، چوکړه ړېره، تار تار ړېره.

چوک سترگی (čūkstə́rgay) ص. نر.م. چغر، يو سترگی، کوږ سترگی.

چوکک (čukák) نر.م. هغه لرگي چې په ځمکه کې ښخېږي او دام ورپورې ترل کېږي.

چوکل (čukə́l) مص. مت. چف کول، دمول.

چوکلی (čukə́lay) مف. نر. چف کړی، دم کړی.

چوکنه (čukə́na) ښځ.م. چوفونه، دم کونه.

چوکو (čukó) ښځ.م. قمچينه، هغه لښته او نری لرگی چې غوايان پرې وهي او شړي.

چوکول(۱) (čokawə́l) مص. مت. ۱) پر گونډو کول، خې کول، پېټول؛ ۲) شملول.

چوکول(۲) (čawkawə́l) مص.مت. ښه کول، برابرول، بهترول، په ذوق برابرول.

چوکول(۳) (čukawə́l) مص. مت. کېنول، لگول، ښخول، پنيری لگول، بوټی لگول.

چوکه(۱) (čuká) ښځ.م. ۱) چکه، لښته، هغه لرگی چې غوايي ورباندې وهي؛ ۲) ټيکه، د

دتندي خال؛ ۳) تېرونه، نغـرنه، بنکته کونه؛ ۴) لږ اندازه، ذره؛ ۵) لښته؛ ۶) ملنه، ببهړی ۷) اړکی، لړی، پتیره؛ ۸) چونګی، تاکی.

چوکه[۲] (čawká) ښځ.م. دهندوانودخوراک دوکانچه

چوکی[۱] (čawkáy) ښځ.م. ۱) څـوکی، کرسي؛ ۲) څـوکی، د پیره دار ځای، تـانه، مـورچل؛ ۳) زیارت ته تلل؛ ۴) رسمي چوکی، مقام.

چوکی[۲] (čukáy) ښځ.م. دام، بلیره، د بتیرانو یو ډول د نیولو دام.

چوکی (čúkay) ص. نر.م. چوک، کم، لږ، ذره.

چوکي چوکي (čúkičúki) ص. نر.م. لږ لږ، کم کم، ذره ذره، کم شی.

چوکیدار (čawkidā́r) نر.م. څوکیدار، پیره دار، ساتونکی، ژغورونکی.

چوکېدل[۱] (čokedə́l) مص. ل. خپ کـېدل، اوښ چو کېدل، ببتېدل، په ګونډو کېدل.

چوکېدل[۲] (čawkedə́l) مص. ل. ۱) برابرېدل، ښـه کېدل، په ذوق برابرېدل؛ ۲) روزګار سمېدل.

چوګان (čawgā́n) نر.م. پولو، سانګه، نېزه.

چوګان بازي (čawgānbāzí) ښځ.م. ۱) دسانګې لوبه، نېزه بازي؛ ۲) ډې بازي، لـو، چمچاکی؛ ۳) یو لـوبه ده چې سړی په آس باندې سپرېږي او د لرګي سره توپ وهي.

چول[۱] (čol) نر.م. ۱) بیابان، صحرا، بېدیا، مېره؛ ۲) ذکر، د نارینه تناسلي آله.

چول[۲] (čawə́l) مص. مت. ۱) منفجرول؛ ۲) چاود پکې پیدا کول؛ ۳) اچول، غورځول، ترېبل.

چول[۳] (čūl) نر.م. د دروازې چون، دوره چور.

چولاوه (čūlā́wa) ص. نر.م. جل وهلی، ځل وهلی.

چولايي (čawlāyí) ښځ.م. چلوايي، یو ډول ساګ.

چولک (čūlák) نر.م. پپ، تربرف، لمده واوره.

چولول (čolawə́l) مص. مت. خوله خـلاصول، څه ویل، خوله ببرته کول، خوله ویتول.

چوله (čolá) ښځ.م. ۱) درز، چـاود؛ ۲) سـوری؛ ۳) کور، مکان؛ ۴) کوڅه؛ ۵) ډېره تنګه لاره؛ ۶) د څه ویلو لپاره خوله خلاصونه.

چولی (čūláy) ښځ.م ۱) کمرچینه کمیس، ګونځې کمیس؛ ۲) زوړ دام، شکېدلی دام.

چولی[۱] (čawláy) مف. نر.م. ۱) درز کړی، چاود شوی؛ ۲) منفجر کړی، منفلقه شوی.

چولی[۲] (čuláy) نر.م. د کوچنیانو د لـوبو غونډ، ګرد او ښوی کاڼی.

چولیانی (čūlyānáy) ښځ.م. جـارګی، خندکی، د ډوډۍ پخولو وړه کوته.

چوم (čūm) نر.م. چم، د خاورو یا ختـو یا کپلـو هغه غونډه برخه چې د یوه ببل سره راجلا شي.

چومبی (čūmbáy) نـر.م. ۱) شـتومی، د اونګ لاستی؛ ۲) مولی، اوږد او غونډ موند شی.

چومر (čūmár) نر.م. ۱) سرمـل، هغه کـړی چې د اوښ مهار په کې بندېږي؛ ۲) هغه تار یا مـزی چې د اوښ په پزه کې اچول کـېږي.

چومړدی (čūmaṛdáy) نر.م. چمړدی، د پایکـو منځوی لرګی چې پایکو وربانډې ګرځي.

چومک (čūmák) نر.م. شومک، د اوښانو یو ډول ناروغي ده چې خوله یې کږېږي.

چومکی (čūmakáy) نر.م. چمبکی، چرګوری.

چومل (čūmə́l) مص. مت. بنکلول، مچو کول.

چومی (čūmáy) ښځ.م. مچه، مچو، مچکه.

چومی (čūmay) نر.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده چې له خولې یې لاړې یا ناټې بهېږي.

چونبېل (čūnbél) نر.م. لوی او غټ کچکول.

چونټره (čontára) ښځ.م. ... کوکاپڅه ... تړه

چونتی (čuntáy) ص. نر.م. شونتيا، چونډی، يو لاسی، شونتی.

چونتې (čūnti) ښځ.م. ښتې، چوټې، چوټی، د سر اوږده وېښتان.

چوندی (čundáy) نر.م. ګوډی، ګوډ ګوډ ک، په يوه پښه پر لاره تلل، پر چرندی تلل.

چونکی (čunkáy) ص. نر.م ۱) بې‌شرمه، بې‌حيا؛ ۲) خوسا؛ ۳) بدعمله؛ ٤) نر.م. سارنګ.

چونګ[1] (čūng) نر.م. ۱) دبر لېږشي، د لېږي نيمايي؛ ۲) دچرګوري اواز؛ ۳) پټه فيصله، پټه سلا او مشوره.

چونګ[2] (č(u,ə)wáng) نر.م.و.ګ. چونه[2].

چونګاوڼ (čūngāwáṇ) ص.نر.م. چونګن،شور کوونکی، چينګن.

چونګښه (čungáṣa) ښځ.م. چنګښه، چندخه، ښندخه، ښنګښه، ښونګښه، ښينښه.

چونګن (čūngán) ص. نر.م.ج. ژړنـدوکی، چونګېدونکی، چينګن، ژړندا.

چونګول (čūngawə́l) مص.مت. چينګول، چنګول، ژړول، په‌ژړا راوستل.

چونګی (čūngáy) ص.نر.م. ۱) شونتی، په يوه لاس شل؛ ۲) نر.م. اندازه پيمانه؛ ۳) ذره، لږ شی؛ ٤) ګته، بری.

چونګي چونګي (čūngíčūngí) لږلږ، لپه لپه، چاته يو شی په لږه اندازه او پر لاس ورکول.

چونګېدل (čūngedə́l) مص.ل. چينګېدل، ژړېدل، په‌ژړا کېدل، ژړا ته مجبورېدل.

چونه[1] (čoná) ښځ.م ۱) وره، غوندکی او کمزوري نبا (انا)؛ ۲) اماک، آمک.

چونه[2] (čawáṇa) ښځ.م. چونګ، چوروونه، درز په کې پيدا کونه، چاودنه.

چوڼی (čūnáy) ص. نر.م. ښايسته‌کی، ښکلی، کوچنی ښايسته شی.

چوڼی[2] (čūnáy) ښځ.م. ۱) زره ته‌نبهر، زرونه نبهردي مـاشوم؛ ۲) چينې لوبښی؛ ۳) العل، ياقوت، د لعل په څېر.

چوڼی[3] (čawnáy) ښځ.م.و.ګ. چونی.

چوڼ (čūṇ) ص.نر.م.ج. ۱) غوره، ښه؛ ۲) نر.م. کب؛ ۳) چوړ، د دروازې او کټ چړ؛ ٤) چاڼ، خوښونه؛ ٥) تيټ اواز؛ ٦) د وېالې سوری؛ ۷) د توپک غوزه؛ ۹) انګښتې؛ ۱۰) د کميس ګونځې.

چوڼا (čūṇā́) ښځ.م.و.ګ. چونهار.

چوڼ چوڼه (čūṇčū́na) ښځ.م.و.ګ. چنچنه.

چوڼکی (čūṇkáy) نر.م. ۱) د مرغيو اواز؛ ۲) د اوبو د بهېدلو اواز.

چوڼل (čūṇə́l) مص.مت. ۱) خوښول، غوره کول، ټاکل، په ګوته کول؛ ۲) چڼول، چانول؛ صفا کول؛ ۳) چوڼول، جامو ته ګونځې ورکول.

چوڼول (čūṇawə́l) مص. مت. ۱) خوښول، غوره کول؛ ۲) مرغی په اواز راوستل؛ ۲) حرکت کول، ګرځېدل؛ ۳) مايعات شوروول، چړول.

چوڼوونی (čūṇawū́nay) نر.م. چاڼ، چانوونی، چڼ، چاڼ کوونی، د چڼولو لوښی (آله).

چوڼهار (čūṇahā́r) نر.م. چنهار، د مرغانو چنهار، د مرغيو د چنېدو اواز.

چوڼی (čūṇáy) نر.م. ۱) بلبل؛ ۳) د کاريز سوری.

چوڼی[1] (čūṇə́y) ښځ.م. چانې، چڼې، پانه.

چوڼی[2] (č(aw,o)ṇə́y) ښځ.م. چاونې، عسکرې قشله، د عسکرو د اوسېدو ځای.

چوڼيا (čūnyā́) ښځ.م. ۱) بلبل، چوڼی؛ ۲) بنفشه يې رنګ.

چونیاکوکی (čūṇyākokáy) ښځ.م. د چنبېلو گل، چنبېلی گل.

چونیاکی (čūṇyākáy) ښځ.م. د بنفشې گل، بنفشه یی رنگ، د بنفشې بوټی.

چونیانی (čūṇyānáy) ښځ.م. ۱) پـه کـور کې دننه تشناب، د کورچرچوبی؛ ۲) پخلنځی.

چونېدل (čūṇedə́l) مص.ل. ۱) چنـېـدل، بلبـل چغېدل؛ ۲) چورېدل، خورېدل؛ ۳) چاڼ کـېدل، چنېدل؛ ٤) گونځې گونځې کېدل.

چور (čawū̃) نـر.م. گـرد له، هغه باد چې له واورې سره یو ځای وي.

چورنکی (čawū́nkay) فا.نر.م. ۱) درز پـه کې پیداکوونکی؛ ۲) چاودوونکی.

چورنگړت (čawūngṛát) نـر.م. چـنـدرو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چوه (čawá) ښځ.م. ۱) کجاوه، لویه توکری؛ ۲) یو دول خوشبویه بوټی؛ ۳) د ډبرې چـاود چې اوبه ترې راوځي؛ ٤) هغه شـلمه چې نباتات په کې شنه وي؛ ٥) دیچه، جویه؛ ٦) چاک، درز.

چوهاړی (čūhāṛáy) ص.نر.م. چوړی، چـواړی، چوهړی، ناپاک، مردارخور، گنده.

چوهړه (čuhṛá) ښځ.م. گونځه، کوریته، گونجې.

چوی (čawáy) ښځ.م. د وښو توکری، شکری.

چه (ča) ښځ.م. سیوری، پټونی، پناه ځای.

چه (č(e,i)) اد. چې، د ربط ادات (توری) دی.

چهر (čahr) نر.م. یو بوټی دی چې ژېړ گلان لري.

چې (če) اد. ۱) د ربط توری دی؛ ۲) ښځ.م. د (چ) توری تلفظ.

چي (či) ور. له اسـم سره د لاحقـې په دول راځـي او صفت جوړوي، لکه: نندارچي.

چی ایشی (čayisáy) نر.م. چایجوشه، چاییر.

چیبر (čebár) نر.م. کسبگر، کاسب.

چیت (čit) ص.نر.م.ج. ۱) چپلیت، چپېړ، څپېړ؛ ۲) تیت، تیتو؛ ۳) چخپیت، چیت پیت.

چیت پیت (čitpit) ص.نر.م.ج. بنځې چپلیت.

چیترو (čitró) ښځ.م. د کوچنیانو د لوبو غونډ کانی.

چیتره (čitrá) ښځ.م. گرد کانی دی چې کـوچنیان لوبې وربانډې کوي، ړیانکی.

چیتړه (čitṛá) ښځ.م. ۱) اوبـرن، نرم، اوبلن شی؛ ۲) د نگره غوبنه؛ ۳) پوده او شیرې کالي.

چیتوالی (čitwā́lay) نر.م. چخپیتوالی.

چیتول (čitawə́l) مص.مت. چت پتـول، چپلتول، څخپیتول، چپېړتول، پلنول.

چیته (čéta) ض. چرته، چېرې، کوم پلو.

چیتی (čitáy) ښځ.م. ۱) ړیانکی، د کـوچنیانو د لوبو تیږه؛ ۲) موځې؛ د یوې لوبې نوم.

چیتېدل (čitedə́l) مص.ل. ۱) چپلیتېدل، پلنېدل، اواربدل، تکېدل؛ ۳) ماتېدل.

چیټ (čiṭ) نر.م. یو دول گلداره توکر دی.

چیټاکی (čiṭākáy) ښځ.م. وگ. چټاک.

چیټه (čeṭá) ښځ.م. ۱) تاکید، تینگـه؛ ۲) تاوان، دنډ، ضرر؛ ۳) چاره، بند وبست.

چیڼه (čiṇá) ښځ.م. ۱) د چرسو گولی؛ ۲) فیصله، جوړه، روغه.

چیټی (čiṭáy) ښځ.م. رسید، رسیدخط، لیک.

چیچړ (čičáṛ) ص.نـر.م. ۱) گونځې، گـونجې؛ ۲) سرتمبه، له یوې خبرې څخه نه تېرېدونکی، ځېلې.

چیچړو (čičṛó) ښځ.م. ۱) چینډرو؛ ۲) د چینډرو یوه خاصه خانه.

چیچړوبی (čičṛobáy) ښځ.م. چـمـچوبی، تشناب، چوبانی

چیچړه (čičṛá) ښځ.م. ۱) اوبلن شی؛ ۲) ډنګره غوښه، پیپره غوښه.

چیچړی (čičṛáy) ښځ.م. ۱) کنه، یوه حشره ده چې دحیواناتو پر پوستکي پورې نښتې وي؛ ۲) وړه سپیره، ریچه.

چیچکه (čičáka) ښځ.م. چوچکه، چرګوړی، بتکه، نوې څوانه شوې چرګه.

چیچګی (čičgáy) نر.م. ناوکی، ګوډی، نانځکه.

چیچل (čičál) مص. مت. ۱) چچل؛ ۲) په غاښو پرې کول، غاښ لګول؛ ۳) د مار چک لګول، لړم نیښ وهل، د غومبسې نیښ وهل.

چیچلی (čičálay) مف. نر.م ۱) په غاښو پرېکړی شوی؛ ۲) ټک ورکړی؛ ۳) چچلی، نوکاري شوی

چیچوغاړه (čičoǧāṛa) ښځ.م. و ګ. چاچوغاړه.

چیچوک (čičúk) نر.م. یوه لوبه ده.

چیچه (čečá) ښځ.م. تاکید، ټینګه، چیته، چېته.

چیچی (čičáy) نر.م. د مرغۍ او چرګې بچی.

چیخا (čixā́) ښځ.م. چیغه، توتو، چخه، کورې، د سپي د شړلو غږ.

چیختان (čixtā́n) ص. نر.م. ج. و ګ. چختار.

چیخړن (čixṛán) ص.نر.م. ۱) ګنده، وروست، لړلی؛ ۲) چیخن، چوخن، چخې سترګی.

چیخل (čixál) مص.مت. چخل، منډل، ډکول، ننه ایستل، چوخول.

چیخن (čixán) ص. نر.م. چخن، چخړن، هغه څوک چې سترګې یې تل چخې کوي.

چیخنول (čixnawál) مص.مت. راکښل، راښکل.

چیخوړی (čixoṛáy) نر.م. زوړ، بېکاره څیز.

چیخي (čixé) ښځ.م. ۱) چیخني، چوخني، د سترګو میل یا چیخړي؛ ۲) د ماشومانو د مقعد چیخني.

چیر (čir) نر.م. څیرنګي، تېروسکي، چشنکي، تېره مخی کاني.

چېرته (čérta) ض. و ګ.: چېرې.

چیرړه (čirṛá) ښځ.م. چهره، لته، زړه لته، خونړه، خیره، رنجه، ریښکی.

چیرک (čirák) نر.م. نرۍ لاره.

چېرې (čeré) ض. چرې، چېرته، چرته، کوم ځای، کوم پلو؛ ۲) ق. فرضاً، که چېرې.

چیړ (čiṛ) نر.م. ۱) کنډ، کونډ، سرېښناک څیز؛ ۲) یوه اوچته ونه ده؛ ۳) لنده ګوره، چیرګوره.

چېړ (čeṛ) نر.م. ۱) بلوسه، برخلاقي؛ ۲) جنجال.

چېړچاړې (čeṛčāre) ښځ.م. مزې، چرچې.

چېړل (čeṛál) مص. مت. ۱) تنګول، چېړکول؛ ۲) جنجال کول، څېړل، خبره شاربل.

چېړلی (čeṛálay) مف. نر.م. ۱) تنګ کړی، ځورولی؛ ۲) څېړلی، په یوه خبره باندې ډېرې خبرې او بحث شوی.

چیستان (čistā́n) نر.م. اړ، معما، اړونه.

چیستکی (čistakáy) ص.نر.م. نرم اوبلن.

چېشن (češán) ص. نر.م. ۱) سهسن، بیر، وبښنه لرونکی؛ ۲) یو کلن اوښ چې وری پرې ولاړې وي؛ ۳) نر.م. سېرلی، اوزګوری.

چېشنکی (češankáy) نر.م. سېرلی، وزګړی، اوزګوری، یو کلن سېرلی.

چېشل (češál) مص.مت. چېښل، څښل، شکل.

چیغار (čiǧā́r) نر.م. چغار، چغهار، چغهاری.

چېغل (čeǧál) مص. مت. چغهل، چغارکول.

چیغل (čiǧál) نر.م. چغل، غلبېل، غټ غلبېل.

چیغه (číǧa) ښځ.م. چغه، کریږه، کریکه، فریاد.

چیکړ (čikáṛ) نر.م. چیکړې، ختې، لمدې ختې.

چیل (čil) نر.م. لین، کتار، صف، قطار.

چیل (čel) نر.م. ۱) پوړنی، ټیکری، زړوکی، زنانه ټادر؛ ۲) د غوزانو جومبک.

چیلان (čilán) نر.م. یو ډول حلال مرغه دی.

چیلم (čilám) نر.م. و.گ. چلم[1].

چیلو (čeló) نر.م. ۱) ترکاري، یو ډول سابه دی؛ ۲) مو. ویلون سل، یو ډول لوی وایلون دی چې څلور تارونه لري او بم اواز تولیدوي.

چیله (čelá) ښځ.م. د ژمي څلویښت ورځې یخنی.

چېلی (čeláy) نر.م. ۱) کچیکی، سېرلی، د وزې یا نر مرغومی، د بزې بچی؛ ۲) یو ډول وزه.

چیمبا (čimbá) ښځ.م. تورانی، د سهار بلبله.

چیمخن (čimxán) ص. نر.م. ۱) چینجي وهلی؛ ۲) ټګ، بې اعتباره؛ ۳) چیخن، چخړن.

چیمکی (čimakáy) له هګۍ نوی راوتلی چرګوری.

چین (čin) نر.م. ګونځه، ګونځې، کوت کوت.

چین (č(e,ay)n) نر.م. یو ډول زنځیر دی چې په واورو کې د موټرونو پر ټایرونو راپېچل کېږي.

چینجخ (činjáx) نر.م. چینډخ، چونګښه.

چینجن (činján) ص. نر.م. چینجي وهلی.

چینجی (činjáy) نر.م. چنجی، یو ډول حشره ده.

چینچاړی (činčáray) نر.م. چرچرک، یو ډول حشره ده.

چینډخ (činḍáx) نر.م. و.گ. چونګښه.

چینډخ خور (činḍaxxór) نر.م. بغبغو، بغ، کب خورکه، لوی ماهي خوره مرغۍ ده.

چیندرو (čindró) ښځ.م. چیندره، د کوچنیانو یو راز لوبه ده، ناڼک.

چینده (čindá) ښځ.م. سمڅه، چیوده، سمڅ.

چیندي (čindí) ښځ.م. د رخت وړه ټوټه، صافي.

چینغړک (čingəṛák) نر.م. چونغړک، کاکوړتک، چمغړک، قان قوړتک.

چینګ (čing) ص. نر.م. واز، ارت، خلاص.

چینګ پینګ (čingpíng) نر.م. ۱) انې بانې، انې وانې، بهانې، بانې، هغه دغه؛ ۲) ژړا.

چینګخولی (čingxúlay) ص. نر.م. وازخولی، چینګ داړی، ارت خولی، خلاص خولی.

چینګکه (čingáka) ښځ.م. وړه توریخونه مرغۍ ده چې د اواز په وخت کې لکۍ پورته کوي.

چینګول (čingawə́l) مص.مت ۱) ارتول، وازول، بېرته کول؛ ۲) ژړول، چنګول؛ ۳) څورول.

چینګه (čingá) ښځ.م. ۱) چینګه خوله، وازه خوله ۲) ص. ښځ.م. وازه، خلاصه.

چینګېدل (čingedə́l) مص.ل. ۱) خلاصېدل، بېرته کېدل؛ ۲) کړېدل، په عذابېدل، ژړېدل.

چینل (čenál) ښځ.م. ۱) چاینل، کانال، مجرا، معبر؛ ۲) کاریز، د اوبو لاره؛ ۳) خط مشي.

چینه (činá) ښځ.م. له ځمکې نه د اوبو د راوتلو ځای.

چینی (čináy) نر.م. سور او سپین آس.

چیني (činí) ښځ.م. ۱) بوره، شکره؛ ۲) د چین پورې اړوند څیزونه.

چینۍ (čiṇáy) ښځ.م. ۱) چونۍ، قلم، پولادي تېزه شوې میله ده چې اوسپنه پرې پرې کوي؛ ۲) چنۍ، د اوسپنې پانه.

چیوتل (čewatə́l) مص. مت. کېوتل، کښېوتل، ګیرېدل، نښتل.

چیوده (čewdá) ښځ.م. سمڅه، سمڅ، چیوه.

چیوهل (čewahə́l) مص. مت. کښول، کښېول، شکول، رابښکل.